Part of 'Opera' 1707

JOANNIS BAPTISTÆ

VAN HELMONT,

Toparchæ in Merode, Royenborch, Oorschot, Pellines, &c.

OPUSCULA MEDICA INAUDITA.

I. DE LITHIASI.

II. DE FEBRIBUS.

III. DE HUMORIBUS GALENI.

IV DE PESTE.

EDITIO OMNIUM ACCURATISSIMA.

ADORNATA PARITER INDICE RERUM AC VERBORUM COPIOSISSIMO.

FRANCOFURTI,
Sumptibus HIERONIMI CHRISTIANI PAULLI.
Typis MATTHIÆ ANDREÆ.
Anno MDCCVII.

In Nobilis & Præclariss. D.

J. B. HELMONTII
OPERA

Contra Galeniſtas,

CARMEN

Nob. & Ampliss. Domini

JANI WALHORNII D.

Majeſtatis ſuæ Conſiliarii.

CLaude Scholas, Galene, tuas: ſatis occiſorum eſt, (nant!
Ohe jam ſatis eſt: plena ſepulchra ſonant!
Namque cruor clyſterque tibi ſunt pharmaca: ſæpe
Das nihil: In Critico ſpes tibi ſola die.
Interea in tactu venæ, linguæque peruſtæ,
Lotus & urinâ, ſtercoribuſque ſtupes.
Non Ægrum juvat hoc: illi medicina paranda.
Nil opus eſt morbi teſtibus: at Medico.
Attamen exſpectas pretium poſt funera magnum:
Sic canis ægrotum ſpectat, amatque pecus.
Unus Apollineâ potis eſt HELMONTIUS (arte,
Quos alter morti liquerat, eripere!

ILLUSTRI VIRO,
DOMINO
CASPARO ULDARICO,
Sacr. Rom. Imp. Baroni de Hoensbroeck,
Teutonici Ord. Commendatori in Gemert;
Bonarum Artium Fautori,
Amico atque Patrono ſuo ſingulari.

MEminiſti, quod Illuſtris Dominus, D. Wernus Spies de Bullesheim, Teuton. Ordinis, Baillivæ Confluentiæ Commendator Provincialis, ac domûs Pitzenburgi Mechliniæ Commendator, Dominus in Elſen, & Herrn-Mulheim, &c. pridem Avunculus tuus, amicorum meorum faventiſſimus, triduo ante mortem, mihi lecticam ſuam mitteret, quia atroci Tertianâ decumberet; cumque adveniſſem, me adhuc capite ſalutaret, & amplexum utrâque ulnâ minaretur: eundem voluerim ſtatim ſuccurrere, eò quod pulſus intermittens feſtinari juberet: ſed ſuos diſtuliſſe pollicitam opem, in pomeridiem, ut Medentes adeſſent. Qui dum expoſuiſſent ſuam operam, quodque 13. jam diebus, ſecuiſſent venam bis, totieſque purgâſſent, aluiſſent autem juſculis, ac ſero lactis: confectionibus demum Alkermes, & Hyacinthorum corroborâſſent: ideoque eadem orbitâ procedendum, niſi quod demum crura, atque brachia, Cantharidibus ulceranda eſſent. Me autem reſpondiſſe: Cernitis viri amici, quantum ſpei iſthæc remedia dederint, auxerint, reliquerint. Quare ſi pergatis eâdem viâ; dies craſtina horrores, & agonem mortis, pro Tragœdiæ Epilogo dabit. Quæſo, dentur mihi ſaltem horæ 5. & adhuc hodie apparebit, an Vir ille Illuſtris, me ſui amiciſſimum, fruſtra accerſiri, heſternâ die juſſerit. Conſenſere facilè, præter unum Fonſecam, forte quia Luſitanus eſſet, qui remedia chymica ſprevit, quatenus ignea, oleumque igni affunderent. Adeoque unius voto, eques ille necem ſubiit. Nam etſi aſtarent ſacerdotes amici, etiam nobiles domeſtici: plus tamen ſperabant ex ſolitis & plurium votis, quàm nondum cognitis medelis. A bonis itaque deſiderari cœpit: quia aberas, dum hæc contingerent. Etenim ut juſta parit indignatio verſum: Ita ab ignaris concitatus, decrevi, libell. inauditæ doctrinæ de Febrib. edere. Et opportunè Card. Ferdinandus, Regis noſtri frater, à ſuis Archiatris Luſitanis, immodicâ cruoris exhauſtione, atque immodeſta refrigeratione, extinguitur. Id autem ſic futurum, Carmelitæ confeſſario ſuo, prædixeram Scriptis. Deinceps autem à nece

PHILIATRO LECTORI
Pacem, Gaudium, Scientiam
Optat Philosophus per Ignem,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT, BRUXELLENSIS.

Toparcha in Merode, Royenborch, Oorschot, Pellines, &c.

NUper emisi doctrinam novam de Febribus. In qua ostendi febrim, in essentia, radice, proprietatibus, atque remedio, esse Scholis incognitam. Res ista Medentes diversimode affecit, ac potissimum anxit discere recusantes. Qui namque sibi sat sapere persuadent, dixerunt: *Ergone Academiæ hanc impune sustinebunt calumniam? totque virorum præclara ingenia, & nosipsi, fuimus stipites? Solusne Helmont ad mensam Solis accumbit, ut ex epulis istis, Adeptum medendi sibi arrogare ausit?* Intentionem at meam quamvis pauperrime comitetur mea ignorantia, hujusque confessio non deleat ignorantiæ labem: veniam tamen meretur integritas, atque sinceritas intentionis meæ. Siquidem, in medendo, cujusque veritas ab opere, quod post se relinquit, æstimanda venit. Nec enim calumniæ censeri debent, si errores antecedentium detegantur, suppressis eorum nominibus. Tractatur per me res humana, publica, solius charitatis ergo. Si dixero itaque, quod adhuc primus eorum, qui ab Ethnicis medendi fundamenta petunt, desideretur, qui nedum febrium; sed & quorumcunque morborum radicem, agnoverit, ac justa remedia; idque demonstravero: culpa careo, nec injurius videbor. Sin minus, ignorantiæ meæ misertі, quæso, me instruant: prout ego reor, me sola generis humani commiseratione motum, ne quisquam posthac suam fidat vitam infidis auxiliatoribus, qui neminem à morbo, ex certa scientia immunem facere hactenus; sed, quotquot evaserunt, convaluisse, solius DEI munificentia, ac naturæ suæ bonitate. Hoc est namque illud paradoxum, quod me demonstraturum polliceor, & staturum promissis. Dixeram autem, præfato de febribus libro, me, calculo etiam suum Tra-

ctatum debere: quia Lithiasis, monstro similis, ideoque singulari stabulo segreganda. Etenim reliqui morbi nusquam, nisi penes nos, nascuntur: solus autem caculus, etiam in matula concrescit. Lapidescit quidem, tanquam productum naturæ universalis, sed in quantum modificatæ, crescit: utque fiat calculus, non autem petra: requirit materiam ab homine dispositam. Hoc ergo limite, videbunt Academiæ, se ne extimis quidem oris, Lithiasis causas attigisse: quique se inscitiæ febrium culpatos dolent, agnoscent, se calamitatis suæ plures habere socios. Nunquam enim volui omnibus ante me injuriosus esse; sufficitque, me protestatum carere animo injuriandi. Absit enim, quod nesciam, rem ignotam, in usus proximi demonstratam, carere calumnia: dum præsertim Medentis inscitia se habet per modum criminis, pellemque pro pelle quandoque daturus sit homo. Non secus atque Prætor, aliquem criminis accusans, excusatur à calumnia. Dolui semper magnopere, in sola medendi religione, tam surdis, pigris, atque frivolis principiis subscriptum: in cæteris vero professionibus, tam ingeniose elaboratum. Enimvero quid subtilitatis non est machinatum, circa quinque voces Porphyrii, quas prædicabilia nominant? quasque versutias non moverunt, circa res vanas? garritus, inquam, sermocinalis industriæ testes? Raymundus tamen, his non contentus, alias novem voces invenit universalissimas: ac dein hisce alias 28. minus universales: atque demum tandem 72. alias universales subdidit, quibus res quælibet decies septies millies, quadringenties, quadragies sex vicibus describi, prædicari, atque distingui possit. Inutilis ille garritus, scientiarum immensæ siliquæ, sine nucleo. Certe humana ubique ingenia, absque calcaribus, ultro in subtilitates prona, si inanes illarum fines. In rebus autem, vitam & sanitatem spectantibus, continuo stertuerunt veterno. Jus quoque ita subtilitatibus incumbit, circa placitorum explicationes, ut acumina, quibus humanum ingenium tam mirifica admiratione rapitur, seseque propria intuetur oblectatione, ut singulari prærogativa, vocentur Juris-subtilitates. Sermocinalibus hæ quidem minus vanæ: utpote, quod ad acquirendum defendendumque Jus sunt comparatæ. In Theologicis verò, quid non angustum, per quæstionum acribologias, sperant cathedræ? Utinam his cunctis careat humana necessitas. Meum atque tuum, cuique absque fuco cedat! fides etiam (ut in Mahumetismo) staret citra disceptationem. Cedat quæque subtilitas, cujus in die novissimo non habebitur ratio! Rediret sic enim Apostolica sinceritas; *Sic accepi, sicque tradidi vobis.* Saltem mitius judicium subituri, qui in vita, ab ejusmodi subtilitatibus fuerunt alienissimi. Ast in re medica, (proh dolor!) ubi indagatio est maximè necessaria, utilis, & ob charitatem commendata, omnia propemodum mansere intacta: quia utrobique supina ignavia, ad subscribendum ignorantum avitis stoliditatibus, prona; damnosior quoque inter eos,

qui

qui per plateas vagantur, deque domo in domum tranſcurrunt, ut ſanitatem venalem proſtibulent, & ignotum ſibi morbum fugent. Non ennim ſemel obiter apud Academias dubitatum eſt hactenus; ſuper theorematum fide, à Gentilibus traditorum: quæ aliàs vel ſola facilitate futilitatem velant, primoque intuitu, ſui ſuſpicionem excitare deberent: quoniam in rebus humanis nil durius pudore, ſtupiditate, nil mendacio atque fraude plenius, crudelitate item atque credulitate nil admirabilius, per tot jam ſuſceptum ſecula, quàm profeſſio, quæ indies per mortes hominum, ſub concentrica ſubſcriptione, ad vota Gentilium, experimenta facit. Fatentur enim id mecum nationes, abſque Medico viventes, quantam vitam ducant. Fatentur id, inquam, & emunctiores Medici. Etenim non ita pridem interrogatus à me vir pius, ac modeſtus, Medicus autem celeberrimus, Doctor Johannes van der Wegen, cur (ſiquidem Lovanii habitaret, haberetque in aula amicos, atque dynaſtas quos curaret, eſſetque Cathedræ aptiſſimus) lectionem aliquam non appeteret? reſpondit ingenuè, non eſſe licitum, aliud doctrinæ genus adoleſcentiæ prælibare, præter Galenum; adeoque (inquit) ſcienter damnarem animam meam, ſciens meliora, atque docens pejora. Ergo, quod ego me ſcire detego, ſciunt, at non audent, alii. Bone JESU, quouſque durabit: Medentum torpor?, tantaque truculentia contra opus manuum tuarum? Permitte, permitte, ô infinita Bonitas, ut agnoſcat genus mortalium, quod dæmonium Moloch nullis invideat ſubtilitatibus, quam quæ circa charitatem ventilantur, quæque vitam tuæ imaginis ſpectant, & conſervant. Initio enim dolui, tam immenſam credulitatem principiorum, tantamque mortalium ignaviam, circa res tanti momenti: hujuſque rei crevit indies miſeratio mecum. Hinc tandem lucem tantillam nactus, cum ingenti dolore cognovi, Scholarum errores, per me, eluceſcere debere. Enimvero in limine id viſum fuit mihi, indomitæ arrogantiæ plenum, quod omnium minimus, omnibus ante me, Philoſophicæ Veritatis ignorantiam inurerem: mihi autem ſoli Adeptum medendi tribuerem. Rogavi ideo ſæpe Dominum, ut à me iſtud talentum ſuum repeteret, penituſque auferre dignaretur, atque alteri digniori tribueret. Sciebam namque, quod, qui bene latuerat, bene vixiſſet, ſaltem moraliter, & hoc ulceroſo ſeculo præſertim. Reſtiti itaque, ac dilatavi dudum hanc principiorum medendi ignorantiam ſuo mundo proponere, donec jam ſenex, ultima cogente neceſſitate, mortiſque in agone conſtitutus, pollicitus ſum Domino, me ſuum talentum candide propalaturum: ne fruſtra ſcilicet in mundum veniſſe, atque inutilis hinc diſceſſiſſe, quandoque in ſtricto DEI judicio cenſear. Etenim per viſionem ſomnialem intellexi, quod plus formidarem oblocutiones, quàm DEI indignationem. Callidam eſſe naturam, quamdiu prætexeret ſuperbiam, in pure obſequendo DEO, ob fallaces reſpectus humanos. Arrogantiam item meam non cernerem, ſitam potius in timore, minus generoſe effecturum

me, quod requirebatur contra viros judiciosos, à tot seculis in me insurrecturos, quam in pure parendo Veritatis Datori gloriosissimo. Imo, nec commiserarer proximi, talentumque humi tegerem, retrospiciens ad incerta, de me, mundi arbitria. Fores Medicinæ à tot seculis seratos, claustraque, atque obices, rubigine obductos, scirem quidem, at pandere dubitarem, quasi Janitoris munus præsumerem merè meum, nec aliunde datum. Resolvi itaque mecum agere, quæ charitas agenda suasit, non arrogantia: sciens, quod non injurius, qui bonum publicum intuetur, quanquam verecundum iis, qui temere Gentilium nugis subscripsere, in damnum generis humani. Tandem itaque inter pudorem, & rei magnitudinis terrorem, medius constiti, multotiesque calamum reposui. Iterumque seriò rogavi Dominum, dignaretur alium me digniorem deligere. Quapropter meritò indignatus Dominus, hunc malum atque inutilem servum permisit cribrari à Satana. Nam Ordo, cujus zenith est domus Potestatum, & Nadir, cæteri Ordines, me cœpit gratis persequi, indignis technis. Cognovi statim, quod manus Domini tetigisset me. Ideoque in plena persecutionum tempestate, volumen conscripsi: cujus titulus, *Ortus Medicinæ*: *Id est*, *initia Physica inaudita.* In quo detexi errores Scholarum, medendo solitos. Nova, inquam morborum principia, ut & hactenus inaudita theoremata dedi, ac demonstravi: ut relictis Gentilium vanitatibus, Academiæ deinceps assuescant Veritati. Inde enim inveni in anima sabbatismum, qualem nunquam in meis prosperitatibus: adeo ut suspicionis plenus dolerem, quod tantæ procellæ quietem animæ, aut corporis somnum, nequicquam turbarent. In quo non sat laudare possum, DEUS, Protector mi, largitatis tuæ abundatiam, quæ non permisit animam meam vel tantillum excipere, sub tantis undique angustiis, è plena pacis fruitione: formidans hoc unicum, ne inutilis servus sepelirer cum tantillo talento. Quisquis ergo zelum meum interpretaris superbam jactantiam, per me licet, modo te ipsum non læseris. Gaudebo namque reportare omnem confusionem pro bono proximi, & posterorum, fruarque optatu meo: sive interim ausus mihi in temeritatem cesserit, sive non. Irrorabit namque DEUS sator, quæ voluit crescitura. Enimvero libro *de febribus*, narravi pœnitentiæ meæ exordia, qualiterque à Galeno, & Avicenna desciverim, ob deprehensas nimirum, columnarum medendi falsitates. Unde deinceps crevit in me adhuc Juvene singularis fiducia, quia me lubens omnium injuriosis censuris, propter proximum exposui, sensimque dierum currente numero, Dominus candorem zeli mei aspexit, & me, jam virum, permisit videre, ærumnarum & ruinæ plenum esse, quicquid in Scholis Medicis docetur, & fore posteris ludibrium. Bone JESU! quantum tunc expavi clementiæ tuæ magnitudinem, quæ parvulis revelat, viris alioqui religiosissimis & ingeniosissimis negata à tot seculis. Porrò, quantumvis

inde

inde certior factus, quod accepti Veritatis talenti manifestatio mihi incumberet: attamen est natura inveniendis excusationibus facilis, fallitque se, & suas tristitias, per rationis pedisequæ adminicula. Mox ideo [vah! pudet me meæ inconstantiæ] susceptum onus meis iterum excussi humeris, & dixi; Quis sum ego, Domine? deficiunt enim mihi solidiora, quæ in locum deprimendorum surrogarem. Quæ enim ante credebam mihi imperata, suspicabar iterum, astu Satanæ suggesta: eo quod deficiebant arcana remedia, diplomata nimirum, sive signa meæ missionis. Quapropter in juventute dudum mihi persuaseram, ipsam medendi artem nil esse præter meram imposturam, ab otiosulis excogitatam Græcis, in perniciem Romanorum domitorum primitus exstructam, deinceps in hominum calamitates confirmatam; cui humana credulitas, ob conceptam spem, facilè subscripsisset, sicque sibi authoritatem peperisset ista religio Medica: quia plerumque nimis facile credimus, quæ nimis avide optamus. Sciebam quidem ex tum, Medicinam Academiarum esse rem nihili. Quorsum præbebant mihi suffragia, cum morbi incurabiles, tum insuper experimentorum vanitas: ac tandem, suppetiæ affluebant undecunque: quia Medentes passim ludibrio expositos viderem. Tum huic meo errori adstipulabatur ipsa Philosophia, adolescentiæ prælecta. Nimirum quod Logica, Physica, & Metaphysica Scholarum, non sint illa Philosophia, propter quam Pythagoras paucos duntaxat, melioris succi discipulos, instruendos assumsit olim sibi, plurium annorum silentio, secretoque Sacramento, devinctos, se neminem unquam quicquam illorum, quæ ibi audierant, declaraturos. Suspicabar enim, potius ibidem Pyrotechniæ tradita præludia, quam scientiæ illius, quam Galenus hellenico multiloquio pandit. Siquidem & dudum ante Pythagoram, quisque consueverat per Hieroglyphica, in templis fideliter adnotare, quæcunque suis profuerant. Id namque tanta necessitas, tamque intestina calamitas, convicerant, ut absque invidia sic posteris traderentur. Cum igitur ars medendi, apud me, in vilipendium rueret, incidi in Textum sacrum, sæpius lectum, nunquam tamen intellectum. Videlicet, quod Altissimus creasset Medicum, eumque honorari mandasset, propter sui necessitatem. In quo statim deprehendi: 1. Quod ille, qui omnia creavit, se tamen singulariter glorietur Medici Creatorem. 2. Quod propter sui gloriam, bonitatis emanationem, ad infirmorum necessitates, subventionem & auxilia, adeoque per Medicum, Altissimus placari velit, restituendo ablatam sanitatem. 3. Quod is, cui debetur omnis honos & gloria, præceperit, solos parentes, & à se creatos Medicos, honorari: quasi Medicus aliquid patrizantis haberet. 4. Dein, in mea virilitate, non parum, diu noctuque anxius inquisivi, quisnam ille felix esset, quem Altissimus ab æterno destinavit, elegit, & creavit in Medicum, atque hinc quoque honorari præcepit?

An forte esset is ille, qui, perlectis Institutionibus, & aliquot classicis Authoribus, emensusque in Academia solidum triennium, tandem per disputationes, & examina, à Professoribus, candidatus emitteretur, tam seculari, quam Ecclesiastico jure admissus? Num verò ille, qui eodem jam Medici titulo, consenuisset sub luce aliena, plenus interim annorum, experimentorum & nummorum? Tum statim respexi, quòd *infirmus egeret Medico, quem Altissimus creavit, plenis instructo numeris*: quodque sanus non indigeret Medico adstante, qui culinæ præesset, numeraret buccellas, & diætæ regulas præscriberet. (Plura de honore Medicis debito, posthac invenies sub historia Duelech.) Consideravi ex altera parte: *Quod unguentarius conficeret pigmenta suavitatis: nec consummarentur opera ejus: nec esset medicamentum exterminii in terris.* Quod sonat, verum Medicum omnes morbos æqua falce demetere, nec esse morbos penes ipsum incurabiles. Insigne sane discrimen inter Medicum, quem creavit Altissimus, & illum, quem crearunt Academiæ, per doctrinam Gentilium. Actutum mihi se obtulit immensus incurabilium catalogus: quasi pro his nil esset solicitus Altissimus; aut tales ægri non essent morbidi. Utpote, pro quorum necessitate nec Medicum, nec Medicinam, in Academiis creasset. Siquidem isti, nedum hujusmodi infirmos conjiciunt in desperationem: verum etiam, quotquot sponte non silent morbi, desperatis adnumerant: Imo quartanam, quæque in annos, radices stabiles servant, spontaneoque plerumque naturæ tædio terminantur, reputant incurabiles. Ac nisi morbi reliqui ultimo ad metam decurrant, omnes profectò ex æquo adderentur incurabilibus. Plerique namque, dentis dolorem auferre nesciunt, nisi per evulsionem ejus. Sic forrassis, idem in veteri Cephalalgia, capitis ablationem, pro sanitate, imperarent, si sospes vita perstaret. Post insignes ergo aliquot annorum labores, me piguit, quod nihil aliud scirem, aut didicissem quam quod nihili. Nam tametsi crederem, Medicum à DEo creatum, pro-ut & medicamina simplicia: totus tamen hæsi in cognitione illius Medici, rerumque sibi subservientium. Optabam enim multoties, Ah utinam talis Medici tandem aliquando fiam discipulus. Interim cognovi clare, Artem medendi, tum Græcis, quam Arabibus excultam, quamque Judæi mentiuntur sibi à suis Rabbinis, sub Kabala, per manus traditam, longissimè distare ab ea, quam sacer textus depingit. Tandem itaque in animum induxi. Medendi scientiam à medio, intentione, & fine, habere initium bonum: *Esse nimirum donum bonum, descendens à Patre luminum:* quodque hoc ideo nunquam descendisset, pridem in Ethnicos, & Judæos, utcunque nostra credulitate inflatos: utpote quos Dominus non creavit Medicos, nec in nostri necessitatem; ut neque honorandos, sed serio vitandos, præcepit. Non est enim Medicus à DEO creatus, defectuosus, lucro deditus, hostisque Christianorum: sed charitatis plenus. Hanc namque illius doni boni

carita-

caritatem primum notavi ex Dioſcoride. Qui à diebus Platonis, (quibus vixit) hiſtorias herbarum quidem deſcripſit; In hunc attamen diem, vix illi aliquid eſt additum, detractum autem plurimum. Adeoque bis mille & tercentum annis, vix aliquid luminis, in rem Herbariam, ſuperne illuxit, licet maxime obviam, atque neceſſariam. Quapropter in alios cognitionum abſtruſiorum ordines, ſobrie ſatis, ſupernum iſtud lumen delapſum conjeci. Minimè tamen in Gentiles, Atheos, perfidoſque Judæos, extra Veritatem, & Charitatem ſecluſos, ac ob id à DEO derelictos. Et rerum nativitates, ut ſunt relegatæ in temporum plenitudinem, nobis tectam; Ita veritatis medendi donum non deſcendere, niſi ſtatuta apud DEUM maturitate. Nec enim lumen gratuitum lucebit ad lubitum noſtrum. Nam qui omnia fecit ut voluit, facit eadem quando volet, perficitque in quibus voluerit. Conſenui enim, jam à quadraginta, & amplius, annis, in Medentum turba; tandemque ſenex cognovi, Theoremata Scholarum per me ſubverti debere, ut quæque, ventura mox ætate, cadant in rudera, quatenus veritatis calce deſtituta non cohærent. Fuit apud me Adepti illius doni tanta certitudo, ac veneranda authoritas, ut ſentirem, datorem unà ſui doni quoque fore interpretem; utque hactenus quodlibetcunque excluderem dubium. Eſtque ejuſmodi cognitio longè certior, quam quæ per demonſtrationem formatur. Quia non eſt verbis facultas, hanc certitudinem aliis facere communem. Scio quoque, non omnes, qui medendi initia mea ſunt lecturi, æqualem inde fructum reportaturos: quippe DEUS ſui doni diſpenſator uſque manſurus eſt. Dixi hæc, ut etiam ſciatis, quod mea indignitas donum tenebris offundet, ut capiat naturæ curſum qui poteſt. Speravi enim, cum jam numerum & atrocitatem morborum auxerit, in parvulos, & abjectos hujus mundi, donum medendi inſpiraturum. Et, cum anteacto ſeculo Paracelſum, ſcientia analytica corporum, ac remediorum fulgore, divitem præmiſerit præcurſorem, fore, ut vellet jam ſcientiam Adepti (qua alter ille caruit) ſuperaddere. Porrò, ſi abſque ſcelere, lubet placiti illius divini decreti rationem inquirere, ob quam Adeptum medendi, donum minus ad Chriſtianos deſcenderit: reor. Scholas reſiſtere, quatenus principiis Gentilium pertinaciter inſiſtunt. Tum item, quia Medicina tota in lucrum exercetur, mox à ſui initio: quæ ſola artium, ex compaſſione miſericorditer expendenda eſt; Non autem, quaſi ex ærumnis miſerorum, hilariter pompoſeque vivendum vel diteſcendum ſit. Quare lucrum hominibus præripuit diſpoſitionem neceſſariam, falſitaſque doctrinæ paganicæ, Adeptum medendi donum avertit. Cujus venatio mihi ideo viſa eſt conſiſtere in compaſſione erga ægros, dediſcendo falſa theoremata, & induendo profundam ſpiritus humilitatem. Quæ, ut tum non eſt inflata per literam, nec depreſſa per inordinationem: ita in humili intuitiva cognitione ſui nihili, mens ſe evacuat omni ſcientia, per rationis inductio-

 nes

nes introducta. Tum deinceps, tum, inquam, Altissimus vix sinit vacuam mentem, quin fœcundo sui luminis radio eandem repleat. Offendi jam forte nonnullos, eò quod Adeptum medendi desursum descendere dicam: qui Medicinam addisci volunt, per modum aliarum artium. Intellectus [ajunt] est potestas naturalis; quælibet autem potestas naturalis, nata est operari effectum proprium: proprius autem effectus ipsius Intellectus, est Intellectio. Ergo homo naturaliter intelligit omnia intelligibilia, tanquam proprium Intellectus objectum. Porro, facultas medendi est intelligibilis, ac proinde non descendit desursum. Respondeo: Anima, ejusque intellectus, non sunt opera immediata naturæ, quippe quæ oriuntur à fonte supernaturali. Adeoque, quoad sui initium, licet Intellectus sit facultas naturalis animæ, non est tamen omnino inter facultates naturales computandus. De fide est, *Quod DEus creavit Medicum*, adeoque ars medendi dicat aliquid supra communem regulam creatorum, sic ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium. Nabuchodonosor enim ablationem & restitutionem Intellectus testabitur. Item, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Quod frustra dictum esset, si Intellectus æqualiter à Natura daretur. Porrò datus Intellectus [de quo hic prædicant] actum suum naturalem, sive intellectualem, non exercet, nisi quatenus notiones aliquas discurrendo trahit ab observationibus, quas à sensuum perceptione accepit, cum causas à priori penitus ignoret. Ad scientiam autem medicam requiritur quædam luminis claritas, quæ superat illam cognitionem per sensus, imò & per consequentias causarum ad effectus, juxta putationes [plerumque fallaces] à ratione, sibi inductas. Nam de fide est, quod intellectus, unà cum totalitate naturæ humanæ, atque ita deinceps, utcunque clarus, non percipit propositiones primo veras, sensum superantes, nisi cum affluxu luminis superni. Puta, locum libri sæpius lego attentè; &, licet verba intelligam, semel tantum sensum illius inspetato haurio, cum admiratione præteritarum lectionum. Ejusmodi autem cognitionem voco gratiæ. Sic nempe Intellectus, utcunque clarus, non semper assentitur verò: quia naturaliter nec hoc percipit. [Hic namque factiones in scientiis, & religione.] Sic in dona medendi, est aliquid nobilius, & superius, quam quod è cognitione præexistente sensuum formatur in imaginante: Quod est verum, solidum, bonum, superans authoritatem consequentiarum: imo quod nec propriè doceri, vel demonstrari potest. Nolim tamen intelligi, quod Adeptum medendi sit scientia infusa, qualis olim illuxit Bezeliel, & Ooliab: multoque minus, qualis die Pentecostes, in Apostolos, largo imbre pluit, ut variis confestim loquerentur idiomatibus: nec est item proinde Adeptum medendi de planè Sublunaribus. Nam Sapientia æterna creavit singulariter Medicum suum, præ cæteris creatis: adeoque aliquid angustius requiri pro ipso videtur, quam

pro

pro aliis professionibus; quas ideo nec mandavit honorari. Alioquin omnis quidem intellectio nostra, in natura, surgit tantum per modum discursus, observationis suppositi, & consecutionis, indaginationisque; idque totum à posteriori. Quocirca ejusmodi omnis cognitio stipatur incertitudine? Ergo inter ordinarium intelligendi modum, & scientias infusas primorum graduum, sunt amplitudines quædam, singulari quæque gradu distinctæ in Intellectu, supernaturaliter oriundo. Quod sic probo. Omne donum bonum descendit à Patre luminum. Adeptum medendi est donum bonum: Ergo descendit à Patre luminum. Major est fidei. Minor verò constat, quatenus Medicus, ut talis, est creatus à Patre luminum. Replicant per quandam similitudinem, & nil ad syllogismum, hoc modo. Difficilior est cognitio DEI, quàm Medicinæ. Sed Gentiles naturaliter invenerunt, per Intellectus operationes, Deitatis exsistentiam. Ergo longè facilius adepti sunt naturalem scientiam medendi. Respondeo, totum concedendo, si non adduxerint quatuor terminos. Itaque, prout per naturam nemo potest haurire lumen fidei: sed tantum umbratilem aliquam cognitionem: ita & in dono medendi concedo, naturaliter, per observationes juvantis ac nocentis acquiri cognitionem aliquam medendi: at sanè, est ista cognitio tam umbratilis, & cæca, ut planè repugnet textui; qui frustra diceret, Deum creasse Medicum ut talem, eumque honorandum, nisi aliquod lumen in hoc creato Medico elucesceret, supra vulgarem, ordinariam, atque naturalem potestatem animæ intellectualem. Tandem, quod nec Athei, nec Gentiles, ut neque Judæi; donum istud medendi unquam receperint, non aliunde, nec longius deducendum est, quam quod de facto morbus, remedia, horumque omnis appropriatio, adhuc hodie sint mortalibus ignota. Est namque argumentum inelectuabile: Hactenus Adeptum medendi fuit ignoratum: Ergo non dedit DEUS illud paganismo anteactis seculis, ut neque Scholis, cæcos ductores sequentibus. Cujus correlativum est, quod, quicunque assentitur Scholarum paganicarum doctrinis, seclusus sit à principiis veris medendi. Assumtum enim demonstrabo, DEO favente, amplo volumine. Mansisse nimirum ignorata principia cognitionis causarum ac radicum, in morbis, remediis & appropriationibus. Consequentia per se clara est: nisi ostenderint, aliunde, quam à DEO; derivari omne donum bonum. Nam pro stabilimento doni medendi sat esse deberet, quod, licet Adeptum medendi tam prope naturam Intellectus sit, ut propter objectorum naturalium propinquitatem, & necessitates, consuetum sit, tribui naturalibus scientiis, per simplicem Intellectum apprehensis: attamen, quatenus saltem includit dona prudentiæ, consilii, &c. quæ sunt charismata Spiritus Sancti, debet profectò donum medendi ferri, & exspectari, ab initio tali, quod plane fertur supra naturæ orbitam. Etenim non raro quis mediis demersus somniis, extemplo

cogni-

cognitionem concipit, quam nunquam vigil erat assecutus. *Non nocti enim indicat scientiam.* Sæpe sic quis legit locum, multoties lectum, absque fructu, unde demum vitam emendatiorem instituit. Nonne enim ista descendunt à Patre luminum? Sunt ergo ejusmodi scientiæ, infusæ quidem, licet non de ordine excellentiori. Sunt, inquam, talenta, super quæ Intellectus bene formatus postmodum struit doctrinas utiles. *Docti enim* (ut tales) *fulgebunt* (præ indoctis) *in regno cœlorum*, si doctrinæ ergo, animæ se habilitaverint ad majora charismata. Placuit nempe sibi Omnipotens in diversitate mansionum, chororum, claritatis, & Intellectus Angelorum, hominumque hos comitantium. In favorem saltem Adepti medendi facit, quod inter septem spiritus, proximos throno DEI, unius nomen est, *Medicina DEI.* Est enim supra Principatus, thronos, Potestates, & Dominationes. Attamen Cœlites non ægrotant, nec Medicina indigent. Nec est ejusmodi *Medicina DEI*, metaphorice sumenda, quæ callebat proprietates, etiam in felle piscis. Hoc loco autem suscepi Lithiasis ortum, quem promisi, quatenus calculus metamorphosin continet, quæ nullatenus ab humoribus ortum ducere potest, sed à mero lotii excremento. Ideoque hic Tractatus facile carere potuit Tractatu, *de figmento complexionum & humorum.*

TRA-

TRACTATUS DE LITHIASI.

PETRIFICATIO.

CAPUT I.

1. *Ante Paracelsum jam nutabant Scholæ Medicæ.*
2. *Veterum opinio de causis petrificationis.*
3. *Sanior doctrina Paracelsi.*
4. *Fluxus seminum ad petram.*
5. *Dispositio mineralium à condito mundo.*
6. *Quæ linea Trivalis?*
7. *Quid mons siliceus?*
8. *Vnde petrarum diversitas?*
9. *Pulvis adamantis semper flavus.*
10. *Saxa & lapides ut differunt.*
11. *Semen petræ in quo excedit semen vegetabile?*
12. *Petrificatio Humana, & cur denti petra adnascatur?*
13. *Notabilia aliquot.*
14. *Insecta quædam cur non petrescant; perfectiora autem animalia, quandoque prorsus?*
15. *Formam non introduci ex potentia materiæ.*
16. *Quomodo homo petrificatur?*
17. *Petræ nil commune cum calculo.*
18. *Duelech Paracelsi.*
19. *Encomium Dauci, &c.*

EMUNCTIORES Medici exacti pridem seculi stupuere silentes, tam infaustam ac inobsequentem suis Thesibus, doctrinam Scholarum, de Elementis, Temperamentis, & Humoribus. Neque enim sibi satisfacere potuere, quaternario humorum, pro omnibus morbis. Quamobrem Paracelso longè fuit facillimum [qui præpollenti medicaminum testimonio, totam Germaniam, in sui admirationem traxerat] jam nutantibus persuadere figmentum sui tartari, è cibis, ac potibus proditoriè intrantem tartarum, morborum quorumcunque veram esse causam. Quæ sua putatio fidem fecit, sicque modo radicem stabilem fixit, ut non sit fere quisquam, qui ad tartarum Paracelsi non confugiat. Debebam quidem Tartaro Tractatum singularem, qui ad historiam calculi accinctus eram, nisi inter initia physica de illo abunde scripsissem. Ideòque volumen istud truncatum deseruissem, si inde Tractatum de Tartaro huc transtulissem. Siquidem constituta ibidem primæva naturæ integritate, intra materiam, Archeum, & vitam, sive formam, cum seminalibus initiis, inauditis hactenus, fermentis quoque, transmutationum quarumcunque authoribus, noviter detectis, rejectis verò elementis, qualitatibus, complexionibus, horumque pugna, lucta, contrarietatibus, & victoria. Humorum item, & Catarrho-

rum figmentis, extra naturam, & Medicam considerationem relegatis: Flatibus demum, Tartaris, & tribus primis Chymicorum principiis, exrra morborum palæstram præscriptis: sensim dein à theoricis, ad pathologica deflectens, natu re defectus, & alteritates explicui, atquæ medullitus veram morborum causam, antehac inauditam, mundo manifestavi. Igitur Calculo, ut monstro domi nato, hunc librum, velut exlegem, nuncupavi, desertoque nunc tartari errore, à Paracelso mutuato, ad ignotam Scholis petrificationem jam venio.

2. Enimvero Veteres, sua Aristoteli nomina dantes, juxta principia hujus adhuc arbitrantur, lapides, atque mineralia universa, absque discrimine, fieri ex terra potissimum, mediante calore, & frigore, opificibus externis, cum additamento tamen trium aliorum elementorum. Attamen pondus saxi cum aquæ pondus excederet: conjecêre inde, terram fore omnium mineralium materiam propriam. Et quanquam hæsitarent in pondere auri, scirentque tamen, ex pondere peti demonstrationem Mathematicam, quovis Syllogismo fortiorem: nec interim crederem, aurum esse terram, neglectis sui dimensionibus, multoties seipsam penetrantem. Multoque jam magis suis diffidebant thesibus: cum aurum non ex sola terra, cæteris tribus ponderosiore; verùm ex levioribus aliis, justa, sive æqua lance, atque proportione mistis, componi statuerent. Idcirco consilii inopes, indaginem ponderis suspenderunt ad clavum, ac posthabitis litibus, velut sopore pressi, contenti fuerunt dixisse, metalla, velut frigore glaciatà (eo quod ignis tortura fluerent denuo) exsiccatoque aquæ superfluo, aëre verò & igne propemodum exclusis, mansisse quasi arefacta. Hoc sic tulit arida Aristotelis Philosophia. Thesin autem suam probarunt, ut dixi. Nam metalla contrario [ut putant] calore diffluunt. Quasi verò glaciatum opus non nisi follium ministerio liquesceret! vel terra esset liquabilis per ignem, rursusque pro lubitu terræ faciem repeteret, quoties frigus sentiret. Itane sui tam immemores Scholæ, quod non ita pridem, aquæ elementum ex se intense frigere dixêre, & remisse madere? adeoque metalla non ex terra, sed ex aqua glaciari debere? Terram vero ex se, intense siccam esse, atque remisse frigidam? adeoque glaciari nesciam? Adeo ut hinc sequatur: Si metalla, potissima sui parte, sint terra: nunquam fluere, aut deglaciari poterunt: cum tantum poterunt, ad summum, esse remisse frigida. Nec per intensum calorem terra poterit unquam converti in aquam, aut aqueam substantiam, dum liquesceret in metallo. Siquidem dant terræ intensam siccitatem, quæ ab igne non potest non fortificari; non autem destrui. Similiter nec possit remissum frigus præpollentis terræ, hanc, dum vi ignis in aquam esset liquata, convertere denuo in terram. Quia credunt remissas elementorum qualitates, non tantum activitatis habere, quod alterius elementi frangant intensas qualitates. Etenim eodem stupiditatis pede, quo cœperunt, pergunt dicere, saxa, atque lapides, esse terram, calore induratam, ac velut arefactam. Quod per terram figuli probant, quæ calore solo lapidescit, ut volunt. Etenim, quia lapis non liquescit per ignem, prout alioqui metalla: ideò à negativo naturam conjicientes, se nodum omnem dissolvisse sunt ratæ. Atque hæc crassa Minerva unicuique suspecta esse debuisset jamdudum, si unum veternum non dormirent omnes. Quid enim de sulfure dicent, quod igne fluit? An qua, vel terra glaciata sulfuri dedit initium, quia liquescit? Quidve de vitri condensatione, quod calore iterum liquatur eodem, quo fit? Quid denique de sale, quod uno caloris gradu coagulatur, & arescit, atque altero liquatur, liquaturque rursus ab humidis; Pudet sanè, in Aristotelicis nugis, qualitatumque elementariarum fabellis, diutius immorari, dum de rerum causis atque origine indagandum.

3. Quapropter avos primus docuit Paracelsus, omnia mineralia [quæ credidit ex quatuor elementorum congressu fieri, atque alibi, ex tribus suis tantum initiis, materialiter] ex aqua potissimum, adeoque esse fructus elementi aquæ, non secus atque vegetabilia esse fructus terræ.

4. Ast ad me usque nescitum fuit, cuncta corpora, quæ mista creduntur, materialiter duntaxat ex sola aqua esse nullo excepto. Corpus autem illorum cogi, cujusdam propii atque spe-

ſpecifici ſeminis neceſſitate, ad fines ſoli Creatori cognitos à priore. Quam propoſitionem ex pleno probavi, in initiis Phyſicis. Neglectum quoque fuit hactenus, quomodo hæc rerum ſemina ſub lucem veniant, ſe corporum involucris tegant, eademque diſponant, ac qualiter ipſa ſemina, corporum importunitatibus tandem neceſſario auſcultent. Quapropter nec erit ingratum, ex doctrina, à me aibi fuſiùs tradita, ſeminum progreſſum, fluxumque ad formam, ſuique maturitates in mineralibus. h. l. ſuccinctè repetere. Enimv. ſi petra non fit petra, neceſſe eſt, petrificationem entis alicujus novi generationem includere; omnis autem generatio præſupponit aliquale ſemen, quod materiam, ad ens in potentia, diſponat. Cum nihil, quod non eſt vitale, ſeipſum ad perfectionem promovere queat. Eſſetque ideo ſtulta ac fortuita perfectio, quæ à corpore, abſque ductore interno, & ſtatuto ſibi fine, procederet. Itaque ſi corpus diſtinguatur diſpoſitivè, ab efficiente interno, profluatque in productione ad fines ſibi in natura propoſitos: ergo & ſeminis etymon ipſi jure competit: quia ex initio prorſus incorporali procedit. Hoc autem initium ab imagine, ſive juxta ideam, à generantis conceptu, ſive cogitatione fabricatam (quæ proinde vis imaginativa vocatur) in vitalibus profluere, facilè mihi concedetur. Sed quod inanimata, in ſuis primis entibus, inſita habeant dona ſeminalia, quæ per modum recipientis, etiam analogicè, quadantenus imaginationi reſpondeant, docent antipathia, & inanimatarum ſympathia. Oportet namque non ſenſitiva [puta Magnetem] ſentire quodammodo poli ſitum, ſi ad eum ſua ſponte ſe dirigat, non autem à polo trahatur [prout libro de Peſte, manifeſtis argumentis doceo] ſentire item ferrum, ſi polo neglecto, per electionem, ad ferrum ſe inclinet. Quæ ne tædioſè à me hic repetantur, ſufficit obiter ſic ſuppoſuiſſe.

5. Porrò ſeminis iſthæc idea, & entelechia entis novi, ſeminalis nempe cauſa efficiens, etiam in non ſenſitivis, ſuo fungitur munere, non ſecus atque ſi vita & ſenſu polleret. Quæ idea auram ſui Archei veſtit, ejuſque medio deinceps diſpoſitiones corporis & organa perficit, completque tandem, quæ in adumbratione ſeminaliſs ſuæ imaginis ſunt deſignata ad fines ſoli Deo cognitos. Atque hactenus etiam omnis creatura originaliter à Deo dependet. Hic namque animalibus, ac plantis, ſeminalem fabricandæ eiusmodi ideæ, ideſt, multiplicandæ, ſuſcitandæque ſobolis fœcunditatem, gratis indidit, vi vocis (*creſcite & multiplicamini*) in ſeculum duratura. * Quæ ſub Eccleſiæ correctione, ſic à Sacris mutuo. *Terra initio erat inanis, & vacua.* Duplici nimirum inanitate erat obſepta. Quod tamen de elemento aquæ non item dicitur. Terra namque in ſui condo, nondum habebat mineralia, ſi vacua. Erat nempe terra, merum putumque ſabulum, nondum numeroſa varietate, atque mineralium claſſibus deſtinctum. Sed *Spiritus Domini ferebatur ſuper abyſſum aquarum.* Non quidem quod iſta latio eſſet inane otium myſterio carẽs, aut voluptuoſum natandi ſolamen: Sed continebat myſterium benedictionis, per quod aqua repleret terræ vacuitatem fructibus, una inanitate; ex altera verò parte, per vegetabilia, & animantia, terræ vacuitati ſatisfaceret, inanitatemque ſaturaret. Ergo ante natam lucem, in fluctitatione divini Spiritus, metalla atque mineralia univerſa ſimul incepêre. Quod mihi inprimis perſuadent occulta metallorum lumina, aſtrorum æmula, & prægreſſa teſtimonia, quæ noctu in fodiniferis montibus ſplendere ſolent. Saltem Spiritus Domini, qui replevit orbem terrarum, jam creandi avidus, in ſpondo abyſſi aquarum, ſuo verbo ſigillavit fœcundam deſiderii ſui ideam, quæ in inſtanti, univerſam terrarum, lapidum, mineralium, atque metallorum opulentam diverſitatem protulit, quibus terræ vacuitatem multo replevit fœnore, quam ſcilicet non ſat animantia & plantæ. ut neque adæquatæ implere poterant.

6. Stratum autem, ſive ſolea terræ, quæ hæc aquarum ditiſſima proles in vacuitatis implectionem eſt concredita, dicitur à Paracelſo Linea Trivalis, matrix, ſeminibus mineralium gravida, quibus Dominus implantavit rationes, dona, aque ſemina, in ſeculum ſat futura. Ita nempe ſaxorum, atque mineralium ſemen opulentum, eſt aquæ implantatum, ut determinationem ſuam, atque fermentum, in terræ matrice ſuſcipiat. Quid autem ſit terra virgo, extra & præter mineralia. in Phyſicis

cis demonstravi. Per Mosen autem, ditissimum hujus promtuarii thesaurique semen, ex professo neglectum videtur: ne Israël, fontibus atque montibus divinas ac immortales potestates tribuendo, iis immolaret. Cæterum sabulum, sive terra, sibi undequaque continua suscepto semine, in colles, rupesque surrexit, saxorumque strata divisit. Et enim ut rerum ortus à miraculo incepit: sic modo suis secundis causis adhæret, ut rerum invisibiles Archei, horumque abscondita semina testentur, saltem se ab mundo intelligibili regi. Hinc enim aquæ, desiderio seminum imprægnatæ mansere, suique placiti Ideas, per aquam disposuit Omnipotens. Attamen hæc aquæ seminalia desideria non fructificant, per successivam unius ex altero propagationem, more plantarum; sed vis seminalis, in thesauris aquæ delitescens, suas de se proles sigillatim suscitat, easque successivè perficit. Includitur nempe semen, sive Idea seminalis, atque mineralis, aquæ, quam nec egreditur unquam; sed seipsum in ista materia obserat, includitque, donec tandem sub dierum maturitate inde fiat, quod natum est ex ea fieri.

7. Icon ergo operativa in aquis, sensibilem mox atque fermentaceum odorem, ex monte Siliceo suscipit. Est autem mons Siliceus, solea, stratum, sive terræ intercapedo, in qua saxa, lapides, ac mineralia universa, ortum suum ex aqua desumunt. Prout alibi, de origine fontium. Estque porrò ille odor, fermentum, unde tandem completum semen minerale profluit. Hinc quoque omnis petra. Non est autem hoc semen in mineralibus, per Metaphoram, aliquod æquivocum, aut analogon, sub licentiosa similitudinis allusione. Nam succrescunt novi silices, ac lapides in fontibus & rivis. Quicquid autem fit, & tantisper dum fit, neque adhuc est in perfectione, intenta ab Archeo: semen in se habet, ut naturam, in suis constitutis univocam, intelligam.

8. Etenim aqua purè pellucida, habens in se semen atque fermentum lapidis, evadit cunctarum gemmarum crystallus. Sin insuper purus cujusdam Metalli, vel pyritidis color concurrerit, gemma fit, duritiem & proprietates sui coaguli sequens. Perinde enim ut stannum (quod pictoribus flavum colorem, quem Masticor vocant, præbet) omne metallum (plumbo dempto) friabile facit: sic & gemmarum durissimam tingit.

9. Solus proin Adamas dat pollinem flavum: aliarumque gemmarum est albus. Sin autem aqua, non purè diaphana, se incorporat colori metallico, fit lapis opacus, Jaspis, Achates, Silex, Porphyrus, Marmor: & juxta mixti seminis exigentiam.

10. Interim saxa facilius dissolvuntur, quàm lapides, iterumque sponte vel per artem, in aquam redeunt (*qui convertit rupes, in stagna aquarum.*) Saxa autem dico, convertibilia in calcem: pereuntque subinde sponte, in agrorum fimen, & cerealia. In lapidicinis etiam, sæpe sponte stillat sal nitrosum, perpetuo stagmate. Quod nempe saxa redeant in primam sui materiam. Perinde ut versa serie, petroso odore fermenti, aqua tota migrat in petram, vel saltem pro parte, qua sibi odor ille coaluit radicitus. Idque tam inter fluendum, quàm stagnandum.

11. At nondum largitati Divinæ sat fuit, rupes ab initio, saxa & lapides fecisse semenque propagandæ novæ sobolis contulisse: quo ex aquis lapides, ac petræ deinceps fierent: quin insuper voluit, ut semen petrificum, in multis, excederet sua vegetabilia, hisque illa potiora se testarentur: nec enim semen, cum aqua sibi subdita, solum petrescit: quin insuper corpus sibi contiguum, odore seminis petrifici, solo attactu, petrificat.

12. Sic namque Friderici Imperatoris chirotheca fuit una sui parte petrificata, quâ scilicet intra fontem aliquantisper maduerat; alterâ autem medietate, sigillo munita, corium permansit. Adeo, ut nedum herbæ, ligna, panes, ferrum, ova, pisces, aves, & quadrupedia, miranda metamorphosi, sint petrificata. Verum etiam Ambrosio Pareo teste, Parisiis fœtus humanus est excisus, adultæ magnitudinis, in petram versus. Fractus est illi pedis digitus, intusque tendines & ossium articuli apparuerunt. Itemque confracta gingiva (erat nempe hiante, ac velut ejulante ore) dentem subtus ostendit; in maxillæ theca. Quod mihi testatus est amicus, qui acuendis instrumentis, parando organa Ma-

thesi

thesi dicata, solet sæpe in hujus fœtus dorso, cotem facere. Sic pariter Historiæ commemorant in Cryptis prope Pergamum, aliquot cadavera petrificata, illorum scilicet, quos belli pavor in abdita compulerat: fuisse inquam à superficie, in centrum usque petrificata.

13. Unde surgunt plura notatu digna, 1. Quod petræ suo generentur, ac proprio semine: quodque dein etiam alio constent petrificativo. Id est, nedum aquam, velut objectum proprium, & proximum, naturaliter transmutent ejusmodi semina; sed & aliena quoque corpora, quæ præfatum semen odore tenus saltem hauserint. 2. Quodque ideo aliena illa corpora debeant ad minimum symbolizare in aliquo, saltem in materia remota. Cùm nil prorsus commune habeant, præter illam materiam principiantem, quæ in petris est mera aqua. Neque enim alias possent diversorum elementorum fructus, toto genere ad minus discrepantes, in unum coincidere. 3. Quod autem petræ non componantur ex Tartaro coagulabili, tanquam materia propria, ac vicina; sed ex proprio surgant semine, quod natum est, etiam ex materia, non disposita ad petram, petrificare quid libet. 4. Quòd semen petrificum, unde herbæ, aves, nidus, corium, &c. petrescunt: potentioris sit efficaciæ, quam alioqui semina vegetabilium, præexigentia dispositam à generante materiam. Ideo non omnis fert omnia tellus. Semen autem petrosum arripit quælibet, etiam procul à se aliena. Dein, reliqua semina requirunt, ut substrata sibi materia reducatur in liquorem sequacem, & seminis susceptivum, quem primam generationis materiam dixere, postulantque, ut destruatur quoque omnis figura, & decor præcedentis concreti. At semen petrificum, reservata figura humana, absque intermedia putredine, aut materiæ dissolutione, totum per totum petrificat, tam ossa scilicet, quàm cutim. 5. Quod semen petrificum consistat in solo odore saxeo, qui est incorporale, atque invisibile fermentum. 6. Quòd materia dentis non sit merè ossea; sed inter os, & petram media sive neutra. Ideoque & dens, suo contactu, tandem petrificat, quicquid sibi pertinacius adhæserit, sive ex panificio, carne, olere, pisce, pomo, aut legumine; puls ista fuerit. Id est, quanquam in se, neque ex se, ullam habeat dispositionem, ad petrificationem. Hoc semen inquam Paracelsum, & suos sequaces, nomine tartari, insigniter fefellit. Nam lapis dentalis non liquatur in aqua bulliente, instar tartari: nec est ejus generatio tartaro vini finitima, sed est petrificatio animalis, neutra: ex odore videlicet, & semine petriformi, quem puls denti adhærens, per attactum haurit. 7. Huc spectat speculatio cornuum. Cornu nempe vaccinum, ut & soleæ, sive calcei, armentorum & gregis, sunt proprio & simplici nomine, de materia cornea. Cornu autem cervinum partim est de materia ossea: partimque de materia lignea: adeoque & propterea spinas atque ramos æmulatur, deciditque annue, ob proprietatem frondium, & partis ligneæ, retentam. Ebur etiam, magnam partem ossis habet, alteramque lapidis, seu dentiformem. 8. Quod licet plura in fontibus petrescant, id tamen non fieri, non sine insigni odore petrifico. Ideo enim quotquot res petrificantur, odore loci transmutantur; non autem, quod petra de se, instar generantis, semen edat. 9. Quodque ob id, petræ orginale semen, immediatè satum sit à Creatore, constitutumque in locis, ad sufficientiam, in terminum mundi, sufficiens. 10. Quod si pertificatio non indigeat commento Tartari, multo certè minus morborum generationes.

14. 11. Quod quædam insectæ (inprimis bufo) licet innascantur ipsis saxis; attamen non petrescant, prout alioquin alia fere quælibet: eo quod vitalem Archeum, per separationem, receperint à petris ipsis: non secus atque separatur pyrites, vel metallum, à venis saxeis, quîinnascuntur, servantque illibatam materiam liquabilem. Itaque separatus ille Archeus manet insuperabilis à semine petroso.

15. 12. Quod falsum sit axioma, nullius formæ fieri introductionem, nisi è præexsistente materiæ dispositione. Siquidem ex subjectis, genere etiam diversis, absque materiæ colliquatione, fit petra immediatè.

16. Enimvero Magi Pharaonis, dum Cyniphes vidissent immediatè expulvere terræ, quos noverant immediatas aquæ soboles, exclamarunt:

runt: *Digitus Dei est hic.* Quia non poterant hunc effectum imitari. Nam cum terræ in aquam regressus sit difficillimus, cognoverunt esse longè augustius, Cyniphes factos è pulvere terræ, quam ex virga serpentem, & vicissim vel ex aqua ranas, & cruorem. Quam difficultatem agnoscens Satan, non dixit: Dic ut panis iste petrescat [nam hoc contingit in natura immediate] *sed ut lapides isti panes fiant.* Unde nimirum Christi omnipotentiam ariolatus fuisset. Etenim ut à fundi fracedine, oborto semine petrifico, conchylia, crusta lapidea loricantur: quorum semen non tam sexuali conjugio, quàm per ipsam fundi fracedinem, propagatur, & conchis ideo foris adnascitur posteritas. Ita sunt & aliæ insectæ, quarum Archeus incrustari non potuit, nec superari à semine petroso. Pari causa atque bufo, omnem petrificationem forinsecus molestam à se arcet. Non sufficiunt tamen ejusmodi vermes, medendo calculo. Eo quod horum vita ultima (sub qua latet resistentia adversus semen petrosum) evanuerit, antequam in medendi usum assumatur. Fracidus quoque odor saxeus, si in succum vegetabilē terræ (quem Leffas Paracelsus vocat) inciderit, oriuntur strata lapidea subter terram. Homo quoque, conclusus loco fracido, primùm odore petroso suffocatus, qui odor dein arterias & solida pervadens, transmutat cadaver, priusquam putreat, in petram. Sic namque terra succum vegetabilem odore petroso penetrat, surgitque planta lapidea, quasi è semine vegetabili transplantato; Ut patet in Corallo, ac Musco ejus.

17. Sed unde fœtus apud Pareum, hausisset odorem seminis petrosi: At non id accidit primùm vi seminis petrosi? sed transplantatio facta est vi prægnantis, attentius admirantis sculptrum saxeum. Alioqui constituto fœtu, transmutatoque in saxum, deinceps inde odor saxeus dimanavit. Quo factum est, quod matris uterus, ferè totus, una cum fœtu illo, petrificatus fuerit. Etenim ut fumus, carnes sale madentes, compactasque, à circumferentiâ, ad centrum usque, penetrat, ac tingit: sic & odor petrosus, carnes. Ut nempe è cadavere fiat vera petra mineralis, nil quicquam habens commune cum Calculo.

18 Quemque ideo cum Paracelso posthac, Duelech nuncupabo, propter singularem ab aliis petris naturam, atque proprietates. At fumus, etsi carnes tingat: non tamen trasmutat. Quapropter inde sat patet, quod non omnis odor sit ad rei transmutationem; sed is duntaxat, cui accedit fermentum, unde odor fiat totus semine gravidus. Petrificantur ideo naturaliter quidem suo semine, at monstrosè planè, supposita genere aliena, quia à semine peregrino loci. Stagnantes aquæ sic conchylia incrustant, fundo contigua, ob fracidum fundi odorem. Non item insectas aquæ innatantes. Idcirco aquæ decurrentes plerumque carent ejusmodi bestiolis. Cancri etiam, nonnisi locis saxatilibus reperiuntur: eò quod alia loca, petræ fermento destituantur. Circa annum 1320. intra Russiam & Tartariam, in altitudine graduum 64. non procul à palude Kitaya, Horda Baschirdorum, penitus in petras transmutata legitur cum toto armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodie homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum & armamentorum genus, sub dio concretum, horrendo spectaculo, adhuc insaxata stare. Quod si inde absit miraculum, certè totus ille tractus, non nisi petra est continua, rimis pervia, quam silente per multos dies vento, depressaque supernè aura, fortis odor saxatilis fracidus (qualis in cuniculis, sive fodinis aliquod, spectatur enecans odor) spirasse potuit, suosque inambulones una necuisse nocte, quæ tandem præ loci frigore, putredinem inhibente, transmutavit, creaturas quas pridem ante necuerat. Non secus atque Pergameni illi, in Cryptis, & chirotheca, in fonte.

19. Estque ideo potus talium fontium valde insalubris. Quia Archeum disponit, in saxeam indolem, torminibus infestat, vitam abbreviat, enecatque ideo præcordia, antequam bibendo transmutentur in saxum. In Monasterio rubeo, Zoniæ, prope Bruxellam, ac templi sacrario, spirant fontes aliquot, saxa qui parieti apponuntur contra adagium. Gutta cavat lapides sæpe cadendo. Unco namque, & securi, frequenter saxa adnata decutiunt. Monachi autem queruntur, se Strophos sive tormina pati,

nisi

nisi semine Dauci, cerevisiis incocto, utantur quotidie. Quatenus odor seminis Dauci, odorem saxatilem domat,& comprimit. Discant ergo Tyrones, non minus petræ semina sua esse, quam rerum aliarum, in vita media, sub pallio odoris fermentalis; non autem in materiæ coagulo tartareo.

CAUSÆ DUELECH VETERUM.

CAPUT II.

1. *Scholarum incogitantia.*
2. *Materia Duelech putata, ejusdemque efficiens.*
3. *Causa illa Veterum, rejiciuntur.*
4. *Decepit Scholas putatio qua rata sunt, effectum esse ipsam causam.*
5. *Similis est ubique humanæ naturæ progressus.*
6. *Probatur error Scholarum in causis Duelech.*
7. *Aliquot incogitantiæ, inclementiæ, & ignaviæ Scholarum.*
8. *Elenchus Scholarum, in efficiente ipsius Duelech.*
9. *Argumenta sensu deducta.*
10. *Duelech fieri ex ipso lotio; non autem à contentis, contra lotium distinctis.*
11. *Consequentia ad causarum ignorantiam.*
12. *Tædium Authoris.*
13. *Mechanica Authoris, rejiciens Scholarum causas, assignatas Duelech.*
14. *Axioma Scholis oppositum.*
15. *Vanitas tartari in calculo.*
16. *Orate, & dabitur.*

EXpugnata jam pridem alibi, ac repurgata Tartarorum Horda, quæ duce Paracelso, morbos invaseiat, hoc jam loco bellandum cum Galeni placitis, in causis Duelech, Enimvero Scholæ, quaternario causarum naturalium oblitæ, duarum tantum meminere, pro generatione Duelech. Adeoque mecum saltem conveniunt in nomine & numero causarum duntaxat; non autem in re ipsa. Siquidem docent, materiam & efficientem esse parentes Calculi. Adeoque urgente propria conscientia, formam atque finem vel causas negant; vel insufficienter de Calculo tractant, vel tandem Duelech è serie naturalium excludunt. Imò cum causam efficientem omnem velint externam, relinquunt Tyronibus concludendum. Quod Duelech tantum à causa externa efficienti naturaliter constituatur, & dependeat.

2. Materiam Calculi itaque Scholæ vocant quandam mucilaginem, quam vocant viscidam, sive mucosam pituitam. Efficientem verò Calculi volunt esse calorem, tam externum lecti, &c. quam ipsius malè affecti visceris. In quo, sub limine, suum deserunt patronum: qui efficientem negat internum in Physicis. Duelech itaque, à solo patrabitur calore.

3. Contra ego per mechanicam ostendi, nullam mucilaginem, ut talem, unquam esse, fuisse, ac fore materiam ex qua, calculi. Sin autem ipsa mucago à vera quandoque calculi materia apprehendatur, & sub eadem claudatur: petrescit quidem à semine Duelech, una cum propria alioqui materia Duelech, at non ratione mucilaginis, vel quatenus tenax, aut viscida est.

4. Decepit enim inprimis Scholas indistincta illarum experientiæ observantia. Quippe cernebant urinam mucosam eorum, qui jam in vesica lapidem gestabant: statimque inde suspendentes ulteriorem indaginem, victoriam clamarunt, seque proximam atque continentem calculi causam invenisse gestiebant. Miseræ profectò primùm Scholæ; at multo miseriores infirmi. Nam si semel post se respexissent, facile vidissent, ritè ex secto calculo, cessare quoque mox in lotio ejus infirmi, illam mucaginis. & solitam antea saburram. Hinc namque Scholæ certo scire poterant, quod si illa mucago, quæ præsente antea calculo excernitur, esset aliqualis causa, vel materia ejusdem; ipsa fieret sanè, vel ab ipsa vesica, vel à calculo, vel aliunde ad vesicam mitteretur. Si itaque missa fuit aliunde, utique exsecto Duelech, adhuc patrari, mitti, atque indies excerni deberet: cum sectio, & ablatio calculi, saltem spectent vesicam; nullatenus autem partem dissitam, parientem, & mittentem continuas alioqui mucagines. Sin verò à cal-

calculo, vel à vesica demum, ejusmodi mucago processit, non erit ullatenus causa; sed potius effectus calculi, præsupponens præsentem calculum. Oblæditur nempe vesica in sui digestione, à tam crudeli & molesto hospite calculo: qua propter impatiens, partem sui alimenti indigestam continuò plorat, quia perficere, atque promovere eam nequit: novamque ideo accersit successivè. Non est ergo ista mucago materia calculi ex qua; sed hujus lugubris effectus. Atque ideo malè istam mucilaginem in materiam calculi accusant. Vident namque, nec sciunt, quid viderint. Pituitam vocant, unum separatumque videlicet, de quatuor primis humoribus, in sanguificatione ortis: qui est alimentum ultimum in digestione, & proximum solidorum, spermaticumque nutrimentum, è cruore totaliter digesto, in via degeneratum, ob indispositionem partis alendæ. Nam calculus in se nil vitale habet, neque extra se habet, quam det, aut se sui semine suscitet, mucilaginem. Multoque minus natura solicitat, intenditve calculi augmentum, ut de continuo sui fomento, de procreando cogitet, quo suum intendat confirmetque intus hostem propriamque perniciem: si ab non errante præsertim intelligentia, ejusdem pendeat directio.

5. Etenim Scholæ, si ulla unquam tentarentur proximi charitate, aut cura sciendi, saltem ad aliquot similia transcurrisse debuissent. Quod nimirum festuca in oculo, continuas proritet invito lacrymas. Os ethmoides oppilatum muco, continuum in coryza provocet laticem, mucumque profundat. Angina quoque, sic in desinentem & mucidam salivam spumet: pro ut & dysenteria proprium stillet, cum sanguine, intestini mucum. Vidissent enim facile tum, à vesica sic per Duelech obsessa mucum fieri, & continuò promanare; non autem, quod lacryma sit causa festucæ, in oculo, vel profusus latex aquosus, os spongiosum, in fronte oppilet; vel saliva mucosa Anginam procreet. Perpetuum est namque totius commercium, quod læso membro, aut potestate ejus incola, aberrent ejusdem functiones, vitieturque è vestigio ejus digestio, ac alimentum illius, aliàs vividum, plerumque degeneret, ut dum non in spermaticam; saltem in mucosam, deflectat indolem. Etenim sic vesica continuum deturpati sui alimenti plorat mucum, præsente calculo: cessatque, illò absente. Ergo per datum ejusmodi mucum, probare nimis frivole nituntur, causam nimirum calculi materialem esse id, quod posito calculo, per accidens, atque occasionaliter conficitur effectualiter.

6. Denique si ejusmodi mucago, in lotio obnata, esset materia ex qua calculi, calorque esset ejus efficiens proprium: quodque ambæ hæ causæ sufficientes, essent præsentes: profectò cum positis causis sufficientibus, inexcusabiliter succedat effectus de necessitate: ergo necessario tota ejusmodi mucago, mox in vesica, calculus foret. Non secus ac totum univocè lac, simul coagulatur à coagulo. Sicque vesica unico statim calculo repleretur. Vel falsum esset, quod positis causis, ad rei constitutionem requisitis, necessarium sit, rem ipsam fieri, vel esse. Attamen in terminis propositis ista mucago, continuo præsens [saltem successivè] sub calore vesicæ, non transit [uti alias requiretur] tota in calculum, juxta similarem, univocam, homogeneamque sui unitatem, sed tota excernitur. Ergo duæ causæ calculi constitutivæ, à Scholis assignatæ, nec veræ, nec sufficientes esse possunt.

7. Quapropter demiror impensè tantam indagandi ignaviam, nec aliquem tot elapsis seculis fuisse illius curiositatis, qui excretum illum, è vesica mucum, semel quoquo caloris gradu hactenus exsiccarit. Didicisset enim, certoque scivisset, an inde unquam calculus fieret, an verò tophus aliquis friabilis, perinde atque si narium mucus aresceret in lamina. intolerandum itaque, quod Professorum hactenus nemo lotium, simul cum mucilagine præfata, debito foverit tepore, ut didicisset, calculum non muco; at bene, ex parte lotii, in matulis concrevisse. Indignor merito, quod in rebus tanti momenti, unde penè infernalis indictio tamen Scholis imminet; charitatis exstin-

stinctio, imò ipsa scientiæ denegatio, convincuntur: nunquam tamen antehac consideraverint, quamdiu vivitur, nil unquam in vesica posse exsiccari, aut arescere: vel unquam actionem caloris, ad calculi indurationem requiri, ut partes aquæ absumerentur; crassiores verò, eâdem simul opera, tenacius condensarentur. Nam alioqui, si supponant caloris efficientis necessitatem, ut instar calcis, sui maturitate concrescat calculus, à calore fotus. Jam seipsas confundunt Academiæ, dum infrigore, & matulis, urinam claram, & diaphanam suas crustas deponere vident. Maturari inquam cernunt calculos, citra calorem, etiam & sanorum lotium arenas, atque squammas matulis affigere. Nec item hoc ipsum sic fieri, si concluso vase, lotium fomentetur toto die crassissime: itaque est ignorantiæ, quod tota Medentum perspicuitate, nondum deprehensa sit differentia, inter coagulationem silicis, in fonte, vel fluvio, & arefactionem luti, à calore institutam.

8. Discite ergo Scholæ, ab inutili, ac minimo me tyrone, lumborum calorem esse occasione; non autem occasionem calculi, vel adhærentis arenæ: Id est, non esse calculum à calore, sed calorem à calculo, pro-ut in digito calor à spina infixa oboritur, non autem spina ibidem à calore fit. Audivistis enim planctus stranguriæ non autem caloris, in calculo vesicæ: pro ut alias querelas caloris in Lithiasi renum.

9. Quare si calor esset efficiens calculi: longè majores essent querimoniæ, in calculo vesicæ. Eo quod hic, propter majorem sui duritiem, majoris quoque caloris, & arefactionis fœtus esset, quàm renum. Magisque, quod ille continuo ferè latice natet: ubi ren translabentem urinam ne quicquam detinet. Violento sanè calore calculus vesicæ opus haberet. Conqueruntur etenim acrimoniæ, ardoris, & doloris. Sed hæc non sentiuntur in nido calculi, pro-ut in colis glande. Itaque acrimoniæ, & doloris sensum, ac locum distinguere norunt pueri; non autem Scholæ. Quinimo etsi videatur urina mordax, & acris, tanquam ignis urere, ut in strangruria; excreta tamen, ne quicquam solito, justoque est calidior, acriorve ad gustum, aut magis salsa. Apparens est ustio, & acrimonia lotii: non quidem à vero calore, aut ob acrimoniam aliquam lotii; sed unice, ob peregrinum aciditatis cujuspiam tantillæ fermentum ipsi commistum. Quod docet stranguria, à novellis cerevisiis, & adhuc ex acido fermentantibus contracta. Ideò namque assumto Mace, vel croco [acribus nempe & calidis, imò ad locum ipsum pertingentibus, si juvare debeant, suique ideo odore, præsentiam in lotio testantibus] cesset plerumq; præfatus ardor.

10. Etenim Philosophicum est, quod calculus increscat iisdem causis, quibus oritur, & vicissim. Sed nostris matulis appositi calculi confirmant calculum naturaliter fieri, saltem absque actuali matulæ aut ambientis calore: sive, non requiri calorem, ad sui constitutionem: fit ergo, & augetur calculus ex urina materialiter; non autem ex mucilagine vitali: nec pro efficiente, requirit calorem: multoque minus ejusdem excessum. Etenim non apparet mucago rejecta, nisi prius præsente in vesica calculo: & sic causa, post effectum suum, venisset tarda. Observavi namque, si quis per densum linteum mejeret, neque in hoc reperiret mucilaginem; quod attamen post paucas inde horas, urina transcolata, vel filtrata, in vitromundo dederat tenue & rubens sabulum, æqualiter adhærens, nec etiam copiosius circa fundum decidisset, quam circumlateratim adhæreret. Idque in frigido ambiente sic contigerat. Quapropter vel inde quilibet certior esse deberet, quod istud sabulum non initio mictionis, cum lotio egressum esset [quia nondum natum] neque actualiter inesset lotio. Nam alioquin in linteo stetisset detentum, utut tenue instar atomorum terræ figulinæ. Vel si linteum non sat densum, fefellisset: saltem mox ruisset ad fundum specie arenæ, vel sediminis, neque tanto grano in fiendo, tantaque æquabilitatis distantia se lateribus vasis affixisset. Quia caruisset glutine, quo se agglutinare potuisset. Denique cum istud sabulum careat glutine, per totam sui superficiem, excepta parte, qua matulæ adhæret: patet satis, quod unico instanti, quo sabulum istud fieret, pariter etiam agglutinaretur. Inde enim quilibet certior esse deberet (si unquam inda-

gandæ veritati insudasset) cum istud sabulum seipsum vitro, suapte sponte apposuerit, etiam longè post emictionem fuisse generatum, immediato scilicet instanti, ante sui affixionem; affixum autem, utut in se minimum, postea per additiones accrevisse. Quæ quidem ut fiunt à communi natura, in lotio gliscente, & non à particulari atomo sabuli, quod seipsum affigeret vasi. Hinc etiam recessit æquabiliter, & simul ex toto lotio. Ex hac enim tam ordinaria & quotidiana mechanica, si sanitas Scholis cordi esset, jam ante aliquot secula noscere debuissent (nec quidem argumento à simili, longeque petito; sed prorsus ab urinæ identitate, & calculosæ arenæ) quod quandoquidem istud sabulum concrevisset ex materia lotii, eâdem scilicet, unde & calculus; & quidem absente materiæ mucilagine, ac calore loci [stat enim stanneum urinale, in ambiente frigido] itemque extra suspicionem Lithiasis, sive infirmitatem mejentis [nam & sanorum inculpata urina quælibet hoc sabulum generat, & urinali apponit] ergo causis, sabulum & calculum in nobis provenire, calculosis, iisdem scilicet, quibus extra nos, etiam sanos, urina granulescit in vitro.

11. Quo mecum viso, suspiravi serio, & certo cognovi, Scholas errasse in causarum cognitione, & cespitare in hunc usque diem, in sanatione calculi, quam tamen temere assumunt, & præsumunt. Indolui ingens, tot seculorum stupores, falsaque commenta, magisque infaustas ægrorum obedientias, strictas clientelas, dolores, mortes, familiarum præcoces destructiones, viduarum tandem & pupillorum spolia, sub infidis & ignaris auxiliatoribus, medentûm nomine decipientibus, contigisse.

12. Tum enim serio cognovi, me nil scire, qui ex nil scientibus mea didiceram. Fastiditus itaque cæca præsumtionis pridem meæ ignorantia, libros abjeci, ac ducentos forte aureos in libris, dono transtuli in studiosos (utinam combussissem) omnino mecum resolutus, professionem tam ignaram deserere, si non doli quoque plenam. Tandem quadam nocte somno excitus, cogitavi; quod nullus discipulus supra suum Magistrum esset; animo tamen revolvebam, plures ex meis condiscipulis superasse suos didascalos; sed illius textus veritas mihi oblata. Quod nempe frustra vigilaret, & ædificaret, nisi Dominus cooperaretur. Scivi itaque pariter, nos frustra docere quemquam, nisi simul intus docuerit omnis veritatis Magister, quem discipulorum nemo unquam superaverit. Inquisivi ergo dudum, atque seriò, quomodo ab hoc magistro, calculi cognitionem acquirerem. Siquidem Authores, ne tantillum luminis habere, agnovi perfectissimè: ac proinde neque scientiam mihi dare posse. Me autem mare magnum ignorantiæ, & tenebrarum multiplicium abyssum fatebar, & quasi carere omni luce, nisi unica scintilla, ut mecum penetrans nihil agnoscerem, mihi esset relicta. Adeoque etsi orarem frequenter, attamen mox statim animo despondebam.

13. Tandem meiipsius trutinam faciens, comperi, me fore liberum à calculo. Nunquam enim renum dolorem senseram, vel unicam arenam notaveram; attamen subinde istud adhærens sabulum in matula conspexeram, absque tamen viscositate ulla, aut molestia caloris, vel doloris topici. Mirabar namque, effuso lotio, adhærere per matulam sabulum, adeoque affixum, tanta æquabilitatis distantia, quod denegaret omnem præexsistentiam materiæ decidentis. Contigit semel, quod cum heroinis, dynastarum uxoribus, adeoque & cum Regina ipsa, à tertia post meridiem, usque in tertiam post mediam noctem Londini in aula Withal conversarer. Erant enim profesta bacchanalium in Epiphaniis. Micturiebam autem, dum istæ mulieres me secum primùm ad regiam deducerent; quare honestatis causa, ad minimum horis 12. lotium detinui. Dein reversus domum, non potui, etiam inspectione accuratissima, vel atomum arenæ in lotio meo offendere. Nam timebam, ne supra modum diutius detenta, coctaque foret jam granulosa. Quare curiosus, minxi per sudarium. At urina erat immunis ab omni sabulo. Ergo postridie manè, novam urinam trans linteum minxi: eamque in vitrea matula, totidem horis (12. scilicet) detinui. Ac tandem vidi palàm, adhærentem arenam æquabiliter dispersam, quaquaversus stete-

ſteterat urina : effuſo denique lotio, tetigi digito arenam iſtam. Ac propria edoctus experientia, concluſi mecum. Quod qnia urina, à me micturiente,detenta per horas 12 non tamen ſabulum contineret, nec ipſe ejeciſſem : quodque aliàs, minore diei ſpatio, ſabulum in lotio meo, ambiente menſis Januarii, condenſatum, atque vitreæ conchæ affixum fuerat. Scivi certo certius,quod nequaquam ad iſtud ſabulum requireretur materiæ viſcoſitas : quodque calor membri nullatenus efficeret coagulationem calculi. Inde domum progreſſus, disjeci à me doctrinam Scholarum, ac ſtatim apprehendit me veritas. Confirmatus namque & non amplius pro dubio vacillans,certè confirmatus credidi, quod interna, ſeminalis cauſa calculorum, mortalibus eſſet ignota. Magno itaque animo, ſcribentum omnes libros faſtiditus iterum abjeci, & procul abdicavi. Nec aliunde, quàm à Patre Luminum, Magiſtro veritatis unico, vocationis meæ auxilium exſpectare decrevi. Statimque repudiavi omnes occaſiones accidentales,& tartari ludibria : itemque,quæcunque plus artificia,quàm naturæ curſum referunt.

14. Utpote ſciebam, qnòd natura nusquam primariò per calorem, aut frigus operatur, ut talia, transmutationes ſeminales : licet iis, ad excitamenta, vel impedimenta, agentium internorum,non rarò uti cogatur.

15. Cognovi itaque vana de Tartaro, commenta Paracelſi, ad hoc ſaltem à ſe inventa; ut generationem calculi,per fictam lapidum hiſtoriam, ſimilitudine Tartari vini, in univerſam corporum atque morborum naturam, intruſiſſe primus cenſeatur. Nam is etſi Duelech ſanaverit perfectè [ut cavet ejus Epitaphium] non tamen cognitionem theoricam, æquè atque arcani præpollentem uſum,nactus fuit. Nam ſic plurima experimenta oberrant inter idiotas, quorum tamen cauſas neſciunt.

16. Defuerunt ergo auxilia librorum,defuitque vox viventis,quæ me coràm docerent : ſcirem tamen, quod væ homini, qui in homine confidit. Deus bone,conſolator pauperum ſpiritu, nemini propinquior,quàm qui plena libertate, ſe ſuaque reſignat in placidiſſimam tuam voluntatem, cumque neminem benignius illumines, o Pater Luminum, quàm qui agnoſcens humilitatem ſui nihili, confidit ſoli clementiæ tuæ beneplacito. Da profunde Magiſter ſcientiarum, ut potius pauper ſpiritu fiam, quàm multâ ſcientia gravidus. Da mihi gratis, intellectum te purè quærentem,ac voluntatem tibi adhærentem. Illumina meas nihili tenebras, quantum volueris; nec amplius : quàm quod ſinam me dirigi juxta longum, latum, & profundum, ad bravium mihi à te propoſitum, nec in ullo unquam declinem ad me. Quia revera malus ſum. Nec aliud ex me habeo, ſum, poſſum,ſcio,aut valeo. Sit tibi gloria,quæ me docuit agnoſcere meum nihil.

CONTENTUM URINÆ.

CAPUT III.

1. *Commendatur Pyrotechnia.*
2. *Analyſis lotii.*
3. *Author ſpe fruſtratus.*
4. *Altera Mechanica.*
5. *Tertia quæ coagulum calculi, & aliquot alia docuit notabilia.*
6. *Modi aliquot condenſationum.*
7. *In calce ſaxorum, duo diverſa ſalia : neque enim unquam alias petreſceret.*
8. *Error Galeni, de cinere.*
9. *Author cum nil didiciſſet à coagulatis, diverſos demum ſpiritus examinavit.*
10. *Error Paracelſi de Tartaro.*
11. *Examen ſalium.*
12. *Summa virtus vegetabilium.*
13. *Vnde oriatur ſal in urina?*
14. *Duelech non petreſcit per modum calcis.*
15. *Synovia quid?*
16. *Examen ſaporum fermentalium.*
17. *Notatur Paracelſus de Mercuriis.*
18. *Abuſus, vetando uſum ſalis.*
19. *Mechanica ſalis urinæ.*
20. *Vanitas uronomentiæ Turnheiſſeri.*
21. *Duo ſalia fixiora in lotio.*

22. *Vtriusque illius salis differentia.*
23. *Differentia salis volatilis, à fixo urinæ.*
24. *Fermentum stomachi non est qualiscunque aciditas.*
25. *Vrina cremata non dedit Authori Alcali.*
26. *Potus vulnerarius cujusdam rustici.*
27. *Alcali non praexsistere ; sed fieri cremando.*
28. *Digressio ad aliquot classes simplicium.*
29. *Notabilis stupiditatis est , calcinatio cornu cervini.*
30. *Sal marinus, an noceat calculosis.*
31. *Salem non esse pro se vetitum, ut neque propter sui spiritum.*
32. *Sal esui aptissimus.*
33. *Mechanica mirabilis, in lotii destillatione.*
34. *Iudiciaria ex urinis, cur hactenus falsa?*
35. *Quid doceat calculus destillatus?*
36. *Nunquam terra, cum spiritu urinæ , facit Duelech.*
37. *Constituentia Duelech.*
38. *Quomodo arenæ fiant in matula.*
39. *Fabulosa est calculi confirmatio.*
40. *Calculus miræ magnitudinis.*
41. *Ridiculus Paracelsus in calculo fulminis.*
42. *Duelech fit ex meris volatilibus.*
43. *Tres spiritus concurrunt in lotio, ad nativitatem Duelech.*
44. *Volatilia, non raro per concursum, statim simul fixantur.*

IN nostris furnis legimus, non esse in natura certius sciendi genus, ad cognoscendum per causas radicales , ac constitutivas rerum ; quàm dum scitur quid, quantumque in re quaque sit contentum. Ita quidem ut cognitio, & connexio causarum non constent clarius, quàm cum res ipsas ita recluseris, ut coram prodeant, ac velut tecum loquantur. Siquidem entia realia , duntaxat stantia in suis primordialibus, & succedentibus seminum principiis, adeoque in vera entitate substantiali, dant notitiam, & proferunt causam cognoscendi naturam corporum, mediorum, & extremitatum. Quippe sunt causa generationis, exsistentiæ & permutationis secundum ipsorum radicem. quoniam [teste Raymundo] * *utcunque Logicus habeat profundum ingenium, argumentabile aut naturale, de rebus extrinsecis ; tamen nunquam per aliquam rationem, quæ venit ad sensum, poterit directè cognoscere, nec judicare, cum quali natura, aut virtute, per fortitudinem intrinsecus, habeat multiplicatio grani, crescere super terram , nisi pro similitudinario ab observatione desumto. Nec sciet unquam , quomodo semen in terra pullulet, crescat, & colligat fructus : nisi cum doctrina experimentali prius intraverit in nostram Philosophiam naturalem, & non sophisticam, sermocinalem illam, quæ nascitur Logicis, per diversas præsumtiones phantasticas : qui cum prognosticationibus sequelarum, contra vim naturæ , faciunt multos pertinaciter errare, in sophisticatione mentis. Quia per nostram mechanicam scientiam intellectus est rectificatus, vi experientiæ, respectu oculi, & veræ notitiæ mentalis. Imò experientiæ nostræ stant supra probationes phantasticas conclusionum , ideoque nec eas tolerant ; Sed omnes alias scientias ostendunt vivaciter intrare in intellectum. Vnde deinceps intelligimus per naturam, intus illud, quod est, & quale est. Quia per talem scientiam, intellectus stat denudatus superfluitatibus & erroribus, qui ipsum ordinario removent à veritate, propter præsumtiones , & præjudicata, credita in conclusionibus. Hinc enim nostri se direxerunt ad intrandum, per quamlibet scientiam, in omnem experientiam, per artem, juxta naturæ cursum, in suis univocis principiis.* Spagyria enim sola est speculum viri intellectus : monstratque tangere, & videre veritates earum, in claro lumine. Nec fert argumenta Logicalia ; quia nimis remota, & longinqua, de claro lumine. Ideoque habet tabula Smaragdina : *Per hoc genus demonstrandi, fugiet à te omnis obscuritas, & acquiretur tibi omnis fortitudinis fortitudo fortis, vincens omnia subtilia & solida penetrans. Propterea vocor Hermes Trimegistus, habens tres* (id est, omnes) *partes Philosophiæ , atque totius mundi telesmon.* Hæc ille. Inter orare ergo & pulsare, supponitur medium in naturalibus, quærendi per ignem.

* Testamenti c. 26.

2. Ego quidem sperabam urinæ contenta investigando, opticè noscere, non alias sanè, quam per veram lotii analysin. Itaque primum meam

meam urinam, vase ligneo asservatam, donec tandem fermentum sponte conciperet, ebulliretque non secus atque vina: adeò ut auris perciperet ebullitionem. Sub cujus finem, stillabatur inde parum aquæ ardentis. De residuo autem, collegi salem albissimum, acuti, & urinacei odoris fætulenti. Nescio autem, an in tota rerum natura sit aliquid subtilius. Nobile ad Icterum, aliosque morbos remedium.

3. Conatus sum per hunc salem, dissolvere Duelech in vitro; sed non respondit eventus.

4. Iterum per dies 15. putrefieri urinam propriam de novo, in fimo equi. Ut partes dissimilares, in separationem vitæ ultimæ tenderent. Distillavi tum, cohobando quater juxta præscriptum Paracelsi: & reperi frequentes crystallos flavas, & acuminatas. Quæ quanquam ad veteres excrementorum oppilationes conferrent, nil tamen adversus Lithiasin.

5. Tertio, miscui spiritum urinæ, aquæ vitæ deflegmatæ: atque in momento, ambo simul in offam albam coagulata sunt; mirè tamen fugacem, atque subtilem. Oculus inprimis ibi me docuit, quod spiritus urinæ impar & ingens esset coagulum: quippe quod aquam vitæ esset coagulando. 2. Quod in coagulando separasset partem segnem, & aqueam, quæ supernataret præfatæ offæ albæ, non secus fore, atque in coagulatione Duelech, à reliquo lotii corpore, adeoque in mediis undis suam perficeret coagulationem. 3. Quod coagulum, sive spiritus urinæ, indissolubiliter se nexuisset spiritui vini. 4. Non esse perpetuum (quod tamen loco axiomatis Chymicæ propinant Scholæ) videlicet; quod omne acutum coagulans, eadem opera, suum compar dissolveret. 5. Quod spiritus urinæ non se coagulasset in vitro, juxta pulverem contriti Duelech: sed duntaxat se miscuisset, & concoagulasset cum altero, vini nempe spiritu. 6. Quod si igitur obviasset spiritui terrestri, etiam cum eodem conjugium contraxisset, ut ex ambobus spiritibus fecisse corpus lapideum. 7. Didici saltem, quomodo spiritus urinæ coagularet alium spiritum intra urinam. 8. Quod ejusmodi associatio non sit nuda partium quædam commistio, sed unitatis indissolubilis connubium, substantialis quædam transmutatio, entis novi productio, ab agente & patiente, in corpus neutrum.

6. Hoc experimentum introitum dedit ad indagandum Lithiasin. Vagus tamen adhuc mansi. Etenim post gratiarum actionem me transtuli in meditationem, quot modis res in universo condensarentur. Prima enim statim se mihi obtulit glacies. Qua aqua, frigoris formidine, & actione primitiva, se incrustat; non autem à frigore activè congelatur. Prout alibi de Elementis. Cætera verò corpora, quæ mista creduntur, ut se prodant veros aquæ fructus, eodem zelo atque tenore conglaciantur à frigore occasionaliter. Etenim sic ossa, & ensis, facilius franguntur sub frigoribus, quàm æstate. 2. Salia, dum illorum myria non sat exsiccata, relinquuntur in frigore, separantur ab aqua, & granulantur, quæque juxta speciem & proprietatem ingenitam. 3. Si salia quippiam rodendo subegerint, à nativa conditione transeunt in neutrum, & coagulantur. Sic nempe tartarus vini, sapo, borax, &c. coagulantur. 4. Mucilagines dein, seminum connubio inspissatæ, & è corpore suo resolutæ, fiunt glutina, gummi, colla, &c. 5. Sin autem mucilago, pingue commistum gerat, coagulatur utraque ratione. Sic aloe, cepola, pix, resina, ammoniacum, thus, myrrha, mastix, opopanax, sarcocolla, assa, elemi, &c. 6. Terra salem & mucilaginem convertens, si arefiat, condensatur, & indurescit. 7. Sal minerale terræ innatum, ustulando lapidescit in lapides, testas, ollas. 8. Quæ si fortiori gradu urgeantur, tandem vitrescunt. 9. Lessas aqueum terræ, virtute seminum induratur in ligna, herbas, &c. 10. Sic aqua, vi seminis, petrificatur.

7. 11. Mucilago associata pulveri, tophos facit: cum pulvere autem & calce, jam variamentitur marmora. 12. Quicquid calx dissoluta comprehendit, id secum coagulat. Quia sunt in calce duo salia, unum lixiviale alcali, & alterum, acidum: quæ duo, dum se invicem demoliuntur, simul coagulantur. 13. Metalla, marcasitæ, sulphura, &c. vi seminum suas nanciscuntur, & proprias coagulationes. 14. In-

nato quoque glutine, sponte concrescunt plurima, quæ postmodum arescendo durescunt; Ut sanguis, caseus, albumen, vernisium, &c.

8. 15. Vitrum est lapis fictilis, constans sale alcali. Quod dum ignitum liquatur, corrodendo liquefacit arenam, vel pulverem lapidis non calcinabilis, nec alias fusibilis; simulque in massam diaphanam vertuntur. Ergo lapis calcarius, sive saxum, propter sal acidum, ineptus est vitro. Quia calx ejus destruit alcali vitrificans, fitque neutrum quoddam opacum. Calx ergo invito Galeno plurimum à cinere distat. Quod hic scilicet, lixivium à se separet; illa verò aciditatem contineat non separabilem à toto. Qua tandem nimio igne concremata, per partem lixivialem sui vitrificatur, ædificando inepta. Juxta Gebrum. Quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. Caseus quoque, ut acido moderato coagulatus, cum eminenti acido resolvitur. Rasura enim casei, cum arida calce viva, liquescit: non autem cum alcali cinerum.

9. Ex omnibus præfatis collegi, quod coagulatio Duelech sit singularis & anomala. Calx etiam in mediis aquis sensim petrescit, quatenus præfata sua salia se invicem coagulant. Sed corpus humanum, ut nec petram coagulat, ita nec calcem in vesica tolerat. Enimvero mihi semper præ oculis hæsit coagulum admirandum, quo ictu oculi celerius, spiritus urinæ condensaverat in offam spiritum vini. Ergo coagulationes omnes cæteras, nil commune cum Duelech habere deprehendi. Quapropter decrevi examinare spiritus. Destillavi igitur primum urinam equinam. At sanè ejus spiritus carebat illo coagulo. Quare singularitatem lotii humani, cum summa admiratione notavi.

10. Observavi dein, quod spiritus sulfurum, vel salium, acidus, cum corpore alcalizato fieret terreus. Sic nempe cum ferro fit scoria, ferrugo, ærugo, cerussa, &c. Hæcque perperam æstimat Paracelsus tartaros, sive rerum separatas impuritates, coagulo proprio, sibique interno obductas. Cum alioqui non sint, nisi duorum mutuo agentium consternationes, viribus scilicet utrimque exantlatis.

11. Deinde, dudum examinavi salia, per omnem analysin: ac deprehendi, omnium salium spiritus esse acidos, exceptis alcalizatis, & sulfurum essentialium in vegetabilibus. Quorum nempe acrimoniæ salinæ, sunt pingues atque sulfureæ, neque in salem præsto reductibiles, nisi per principiorum tædiosam inversionem.

12. Quæ salia, tum velut elixirata, referunt seminum concretorum veram summamque crasin. Spiritus autem lotii humani nec est acidus, nec alcalizatus; sed merè salsus, prout & jumentorum. Idque ideo, quod volatile acidum chyli stomachici transmutetur vi alterius fermenti, in volatile salsum. Prout alibi de digestionibus animalium.

13. Obiter hic adnoto, quòd in transmutatis non sit regressus immediatus ad id, unde transmutatum est: non magis quàm privatione ad habitum. Eo quod in transmutando pereat vita ultima rei: quia simul fere tota dispositio, vitæ mediæ prioris entis aufertur, propter extinctionem prioris seminis. Idcirco enim transmutata servant propriam novi entis essentiam, cum prioris concreti neglectu. Inutile ergo reperi qualecunque remedium, quod verisimiliter alioqui, à priore concreto, credideram dissolutivum calculi. Istud tamen verum, quod spiritus urinæ, fundamentali nativitatis suæ puncto, sit salsus: quodque ratione illius salis, promtiùs alios coagulet spiritus, quàm acidus quilibet, lac. Non tamen spiritus urinæ coagulat lac, aut cruorem: eo quod spiritus cruoris, imò & vitalis noster, sit salsus, per modum urinarum. Hinc nempe spiritus lotii se habet per modum spiritus excrementitii, decisi à cruore, adeoque propter symbolum sibi sit contubernalis, nec agant in invicem.

14. Dein observavi quoque, quod spiritus urinæ non coagulet fortius, quæ jam ante sunt coagulata. Nam bolus, lutum, saxumve, per urinæ spiritum, degenerant sensim in sal nitrosum, ac potius dissolvuntur. Cum ergo spiritus urinæ non coagulet jam coagulata: qualia sunt bolus, lutum, &c. neque coagulabilia, ut sunt lac, & cruor, sed coagulet spiritum vini, aut simile, quod secum in urina hospitatur (nam ut supra: post fermentationem urinæ, lotium continet, etiam spiritum vini, sive aquam vitæ) non destiti seriò inquirere, quomodo in nobis, & in lotio nostro, cal-

calculus coaguletur. 1. Inprimis indubium est, Duelech non esse fortis calcineæ, utcunque in contrarium Paracelsus feratur. 2. Quia nobis deest gradus caloris calcinans. 3. Dein, quia omne alcali potiùs petræ destructivum, quàm coagulativum est.. 4. Quia calx præsupponit saxum, ideoque Duelech esset calcinatum, antequam saxum foret. 5. Ex partibus componentibus Duelech, mox constabit, non esse possibilem calcem in eo: imò nec ipsum Duelech calcinari, aut edere lixivium.

15. Item 2. nec est Duelech de natura cretæ podagricæ: quia concrescit in medio liquoris urinæ; creta autem ista coagulatur ex synovia. Est autem Synovia mucilago vivens,& spermatica,quæ in itinere veri alimenti degeneravit,& ex diaphana crystallinaque, migravit in opacam, albam,viscidamque materiam ut de podagricis alibi) ex insipida inquam, in acidam est transplantata,cujus acore nempe,opacitatem acquisivit. Etenim & tum inepta est, ad sui integralem difflationem: qua nempe liquor nutrititius, absque omni penitus residuo,consumitur: Sed Synovia semel acore infecta, partes aqueæ suæ difflantur; residuum autem sensim arescit, in ultimam tophi siccitatem, ac duritiem. At Duelech in ultimam sui duritiem unico venit instanti. Distat ergo creta podagrica, à Duelech,tota materià,& efficiente. Ideo enim creta ejusmodi induratur extra aquam, quia scilicet per arefactionem. Neque ob id petræ duritiem æmulatur; sed tantùm tophi. Hæc eò dixi,ut constet Duelech, agente,& materia heteroclitis, differre ab aliis quibuslibet coagulatis.

16. Cumque tamen nondum scirem modum, aut processum ortus Duelech; scirem verò interim, corpora, indurationis determinationem non suscipere, nisi per seminum suorum actiones,destinationes, atque proprietates. Scirem denique, quæcunque agunt corporaliter, esse segnia,inertia atque ignava prorsus,pro coagulatione Duelech: inquisivi ideo sapores & odores fermentales,tanquam plurium seminum authores.

17. Salium itaque sapores, atque illustres actiones quidem offendi; at ne quicquam attingentes vim salis urinæ. Dein quoque salia languidiora aspexi, quæ sulphurum prosapiam sequerentur. Ast mercurium, quanquam solus apud Paracelsum contineret totam rei perfectionem; desidem tamen atque languidum inveni. Quoties namque à Mercuriis sales & sulfura distinxi,admiratus sum illorum ignaviam,horumque verò principiorum duorum dignitates.Quapropter in salibus hæsi, pro indagatione nativitatis Duelech. Fateor equidem Mercurium, fluens metallum,in sui natura,ac proprietatibus, nunquam sat cognitum. At istud Paracelsum similitudine analogi decepit: putans, quia sibi placuisset commentum, quod rerum aqueam materiam donasset nomine Mercurii,quod proin proprietates argenti vivi,naturæ sine pari,nunquam sat indagatæ convenirent adæquatæ cunctis liquoribus, qui è simplicibus erui possunt: fatentur namque omnes priorum seculorum Philosophi,nil in universo,ne eminus quidem,assimilari vivo argento; nondum tamen antehac satis explicatum sit, quod argentum vivum sit simplex actualiter exsistens: non autem rerum pars constitutiva. Adeoque non esse nisi meram transumtionem abusivam nominis.

18. Hactenus adhuc mihi persuadebam: quod cum ex non Duelech fieret Duelech, id fieri debere per agentis actionem, in materiam dispositam. Ac quamvis hæc atque similia plura scirem: deprehendi tamen proinde me nil plus scire. Quocirca magis adhuc detestatus sum Philosophiam sermocinalem, utpote quæ me sisteret ante limen naturæ; & cum ipsamet ductrice mea,claudebar foris: Redii iterum ad me,& rustico more consideravi primum, quod Duelech non nasceretur, nisi è principiis urinæ: cumque lotium salsum esse scirem, recurri rursus ad salium varietates. Atque obstupui,quod passim tam à Scholis, quam à Medentibus, absque controversia, salis usus interdiceretur calculosis. Nescitum tamen deprehendi penes illos,illius prohibitionis fundamentum. Præsertim, quod salis marini usus, multus ac frequens, reali experientia nulli calculoso unquam obfuerit. Quin potius accuratè notavi plures, qui copioso salis usu, sibi calculi recentis & succrescentis recidivam amputarint.

Vide-

Videram namque maris ſcopulos, ut ſaxa, in portu exedi.

19. Interim ſemper cum admiratione in mentem recurrit, quod unico inſtanti ſpiritus urinæ coagulaſſet ſpiritum vini, cum ſecretione partis aquoſæ. Deliberavi itaque primùm, ſalem urinæ, ad extremas ejus venas, anatomizare. Quare in olido urinæ meæ corpore, poſt putrefactionem ſub fimo, diſſectionem iſtam incepi: ac ſtatim diſtillando offendi, præter præfatum urinæ ſpiritum, bina adhuc ſalia fixiora, nec plura.

20. Utcunque Turnheiſer varia nugetur pro lubitu, de repertis à ſe tot in lotio ſpeciebus, quot penè ſunt ſimplicium in univerſo. Volens, nedum hominem eſſe microcoſmum; ſed ejus etiam lotium, eadem prærogativa gaudere. Nam ad hoc vas ſtillatorium, pro auſu ſuo, in partes 24. diſtinguit, & foris ſuis annotat lineis, corpusque humanum in totidem ſoleas dividit. Vult tandem vapores, ab urina diſtillando elevatos, debere ferire præcipuè regionem vitri, eaque parte in guttas concreſcere, qua in homine, cujus eſt urina, morbi negotium peragitur. Fingit item tot vaporum diverſitates ſurgere ex urina, quot morbi in univerſum eſſe poſſunt. Ut inde nedum loca affecta; ſed & materiam morbificam ediſcamus optice: etenim ſic ſuas uroſcopias, nequitiæ ac vanitatis magices ſuſpectas, ut excuſat, per diſtillatoria hydromantica, mundo imponere ſategit: Id eſt. In ludicris ſerius omnino videri voluit; aſt ego nunquam diſtillavi, ut mecum alios dementarem. Valeat igitur inutile Turnheiſeri inventum, nugaciter ſaltem, ſi non & impie in medicinam introductum.

21. In fæce urinæ itaque, diſtinxi duo ſalia; unum quidem marinum: non ita pridem aſſumtum, & adhuc ſoſpes, atque immutatum [ut alibi, de coctione ſalis petræ oſtendi.] Alterum verò eſt ipſius lotii, in noſtra digeſtione natum, & ex non ſale transmutatum.

22. Differt autem à Marino; 1. Si per aliquot dies, nullius ſalis marini uſus fuerit; non tamen ſuum urinæ ſal deficit. 2. Sal maris coagulat ſe in grana, punctalis acuminis; Sal verò urinæ in talos: ac cubos gemmeos concreſcit. 3. Sal maris priſtinum ſemper guſtum refert etiam à latrinis, cum ſale petræ confectum. Urinæ autem ſal ſemper ſapit urinam. 4. Sal marinum adhæret vaſi ligneo in ſui refrigeratione, prout dum ſeparatur à ſale petræ. Sal urinæ verò, concreſcit in liquoris fundo.

23. Porro diſcernit ſe ſal urinæ fixus à volatili; 1. Per ignem & fugam. Unus namque evolat, altero perſtite. 2. Fixus ſeparatur à fæcibus, per extractionem, in liquido; volatilis verò ſequeſtratur per ignem. Etenim quanquam cibi atque potus univerſim aceſcant in ſtomacho æqualiter; attamen non æquè volatiles ſunt ſales inde nati. Quia iſtud ſtomachi fermentum recipitur per modum recipientis, & ſic variat. Prout nec chryſulca, diſſolvens totum ac homogeneum metallum, proinde totum æqualiter fit volatile. Hæcque diverſitas non prorumpit ex eſſentialibus; ſed pro participatione, proprietatum vitæ mediæ rerum.

24. Nec demum iſtud fermentum ſtomachi eſt nuda aciditas; ſed dos vitalis, atque ſpecifica: cujus nempe finis eſt transmutare cibum in chylum humanæ digeſtionis. Siquidem plura aſſumuntur fixiora cum cibis, quæ debent tamen parem ſubire cum volatilibus ſuccis conditionem, ſi penitius ad vitæ radicem migrare debeant, In quo puncto præcipue elucet naturæ energia: quæ ex maſſa prorſus ſimilari, oſſa, & fibras carnis, fabricat, &c. Oſſa denique, in canino ſtomacho, ad chylum reducit, ut inde iterum cruor fiat.

25. Sunt ergo præfati duo ſales fixiores. Unus autem ſumme volatilis, in lotio. At nunquam ex urina mihi apparuit alcali, aut lixivio ſimile. Etenim ſin aliquid lixiviale intro aſſumtum fuerit: id ſtatim acidis ſaturatur, ut lixivialem indolem deponat.

26. Vidi nempe ruſticum, qui vulnera ingentia curaret, potu lixivii, è Tilia parati. Illorum tamen lotium nil prorſus lixiviale oſtendebat.

27. Docui proinde alibi, omne alcali fieri per ignis expreſſionem liquefactivam: concretis nec ante infuiſſe, ut neque fixum. Quod ſi vero ſpiritus aliquis volatilis proprietatem alcali-

cali referat [prout est herbarum quarumcunque vulnerarium] is quidem abstersivus, ac diureticus est; propria tamen vi, sub altera digestionum, naturam salis urinæ induit, cohibet corruptiones acidas, quæ sponte alioqui deinceps vulneratis orirentur.

28. Cum igitur non sit alcali in lotio, errorem duxi, alcali potare pro saxifragio, cum non perveniat ad loca urinæ. Neque enim Ludus Paracelsi parat lixivium; sed salem ex acido amarum. Quapropter suum Ludum, fel terræ vocat. Est enim lapis siliceus, tenerior tamen, & qui fere totus, per diuturnum bidui ignem avolat. Cum sale petræ vero, multo celerius. Porrò lapides, gemmæ, arenæ, marmora, silices, &c. adjuncto alcali vitrificantur; sin autem pulvere alcali coquantur, resolvuntur in humido quidem: ac resoluta, facili negotio acidorum spirituum, separantur ab alcali, pondere, pristini pulveris lapidum. At hæc nunquam ad urinam veniunt, ut nec saxifragio utilia. Saxa autem, quæ sulfur phlogiston habent, calcinantur quidem, verum non vitrificantur facile, eò quod sal sulfuris residuum, & acidum, consumat alcali vitrificans. Metalla quoque, propter omnimodam & invictam mercurii simplicitatem, atque impossibilem penetrationem, vel immutata, ludunt operam ignis, vel tota aufugiunt: Sic tamen, ut quanquam fumo tenus avolent; fumus tamen iste denuo, in pristini metalli naturam reduci potest. Quapropter nullum unquam metalla dedêre alcali: multoque minus ad urinæ diversoria pertingunt. Marcasitæ autem, cum sulfur habeant cremabile, alcalium vorax; illorum tamen Mercurii resistunt, quo minus ad lotii hospitia veniant. Sanguis quoque, licet ad medendum habeat salem mirabilem, tam fugitivum, quam fixum, non tamen proficuum in Lithiasi animadverti. Cæterum testæ limacum, terrestrium, vel conchyliorum aquatilium, pro parte, qua acidum, & calcarium salem gerunt, prosunt quidem calculosis abstersione indigentibus; sed luctam continent, pro parte sui lixivii, quatenus scilicet ad lotium nunquam perveniunt.

29. Ossa animalium combusta, nullum sibi salem fixum retinent; at tantum insipidam terram residuam. Notabilis ergo stupiditatis est, ebur, & cornu cervinum calcinari in morborum præsidia, quia mercari jubent pulverem viribus orbatum: adeoque & crumenæ, & spei ægrotorum imponunt, occasionem bene agendi prætereunt, ac seipsos ridiculos faciunt. Pro me autem spondent Monetarii. Siquidem testæ probatrices, (quas vocant capellas) constare debent cinere, orbato omni sale. Quare optime, è cinere ossium, longèque excellunt ex ebore & cornu cervino.

30. Enimvero primis annis, traditiones Scholarum totidem erant oracula penes me: At per ignem me edocto, universa Scholarum theoremata igne deleta sunt. Persuaserant inter cætera, quod sal maris calculosis nocivus esset, tam quatenus sali urinario præberet materiam, quam quod mucosam pituitam pro Duelech præcipitaret. Examen salis per ignem secus me docuit. Inprimis sexagenarium (mihi à distillationibus) immunem à renum calculo, servavi annos sedecim (cui alioqui obnoxius erat) largo salis marini usu. Quod deinceps in multis confirmavi. Etenim Scholæ, dum viderent, in acri myria salis refrigerata, salem quemque suo more coagulari, illamque myriam non fieri meracam, nisi per exhalationem partis aquosæ: statim suspicatæ sunt, calculum coagulari à sale, & calore exsiccante: adeoque putarunt, nec salia quidem in dicta myria granulari, nisi per salis innati calorem: qui proinde sese in effectum explicare non valet, quamdiu plurima est aqua illi præsens. Itaque dum proprium mucum degustarent salsum: & quidem sapore salis marini, non autem salsedine lotii: vellentque connectere efficientem in materia: ratæ sunt, in eodem muco esse viscosam ac tenacem materiam, junctam sali, salem quoque esse per se salsum: tandem decreto perpetuo sanxerunt, calculum generari è phlegmate salso, ideoque etiam calente actualiter: & per consequens, salsa calculosis nocua. Imò & phlegma manens tale, mutatis qualitatibus, propriisque passionibus, migrare in calculum, per calorem, viscosamque siccitatem, perinde ut glutina, ac colla, sensim abeunte parte aquea, spissam sui tenacitatem inducunt.

Bone Deus, quam insulsæ Scholæ, & quam insulsos nos jubent esse? quasi ubique mortalium curam gerens, atque salibus providens, finxisses studio tuo, ut calculosi fierent. Quanta est illarum ignavia, quod nunquam tentarint unicum salis pugillum calculosorum urinali inspergere, ut explorarent, num sal marinus arenas futuras coagularet, alioqui matulis adhæsuras: num inquam lotii tanta sit salsedo, ut nequicquam salis amplius in illo liquescat. Nam lotium si sit resolvendo salem: jam sal iste non poterit esse causa granulationis. Denique reperissent facile, salem maris, urinæ injectum, impedire coagulationem: non item eam causare. Salem marinum inquam resolvere paratam materiam coaguli, nec coagulum suscipere. Quicquid autem destructionem meditatur illius coaguli, necessario quoque coagulationem inde provenientem turbabit. Etenim ut Scholæ nostra rident coagula in rebus: ita vicissim rideo illarum insulsitates, quod calculum, vel silicem, in fundo aquoso, per calorem concrescere, sive arescere existiment. Pro coagulo enim petroso certant fontes & flumina, quorum fundus calorem, atque siccitatum regulas explodit Denique pro coagulo liquorum spondet caro nostra, itemque cruor, lac, & mucus. Etenim si ratum sit, quod pituita sit materia ex qua calculi, salisque myriam recoctam, abrasisse, & secum dissolvisse, carnium salitarum mucositates, easque demum per ebullitionem inspissatas in spumam rejecisse. Cognovissent utique salis usum nullatenus vitandum, ac vetandum. Sed tanta Scholas, obsedit explorandi ignavia, quod lucello infami contentæ, cuncta neglexerint quibus proximo prodessent, si non etiam sibi. Etenim si calculus, in urina (etiam coctus) resolveretur, vel quod urina non esse resolvendo sali sibi injecto: potuissent nimirum eo viso, salem penitus extra usum hominum proscripsisse? At ridet Scholas vulgus, salisque usus, in despectum regularum, increbuit. Adeo ut despecta Scholarum authoritate, nedum insuavis; sed etiam insalubris sit victus, absque sale. Sin autem salis conditura palato arrideat: non id aliunde favetur, quam quatenus sal resolvit excrementa, stomachum suo mucore gravantia. Etenim si sal catechumenis, in symbolum Sapientiæ, primis à nativitate horis, oretenus, indatur; Scholæ autem multo conamine omnem salis esum interdixerint. Quid enim aliud inde ominandum, nisi quod Sapientiam non admittant Scholæ ethnicæ, cujus videlicet symbolum excludi cavent? quod Ecclesia à primo intendat perditionem infantum? Sal enim è latrinis, per salis petræ coctores sequestratur, quale olim una cum cibis assumtum fuit. Itaque deberet pariter manere in ipso Duelech. At ne minimum salis marini reperitur à Duelech per artem. Idque Scholæ nullo dispendio didicissent, si aliqua discendi aviditas, aut proximi charitas, illas ageret. Saltem salis petræ coctores curiosiores fuerunt, tot Medentum myriadibns. Resultat ergo ipsis opprobrium, ut quisque è vulgo jam sciat, quàm impolita sint Scholarum decreta: cum nesciant in Diætetica, quorsum salita vetent.

31. Nec sanè timendum erat, si non sal, saltem spiritus ejus noceret calculosis. 1. Quia sal, per Scholas vetitus; seculis, & Scholis adhuc ignorantibus, an spiritus ullus in sale reperibilis, cujusve esset conditionis. 2. Frustra est potentia in agendo, quæ in actum deducitur nunquam. Satis namque constat, quod è sale maris assumto, nunquam in nobis sit possibilis eductio sui spiritus. 3. Est namque acidissimus, nec sibi par habet remedium, extinguendis ardoribus urinæ, etiam præsente in vesica calculo, etiam in senum stranguriis putrefactiones impedit, dissolvit mucagines, arenas pellit. Ergo sal est utile calculosis, tam in sui corpore, quàm suo spiritu.

32. Enimvero sal fontale, Divinæ largitatis providentia datum in necessitates mortalium. Ut ubi longo tractu, à mari recedit continens, fontes salini maris defectum suppleant. Scholæ autem, tantum abest, quod Deo gratias pro beneficio rependant: accusant Deum, nedum frustra, sed & in hominum perniciem dedisse salem. Notabile interim, quod multis & copiosis fontibus sal in mare defluat, non tamen maris salsedo intendatur, eo quod vapore tenus, aliquid salis sensim ab æquore adscendat: & utut in primam aquæ materiam convertatur, in nubibus

nubibus saltem constantiam in se aliqualem habet. Unde nec mirum, aquam pluviam per se nullis seculis corrumpi. Quod autem zona calidiore, sal etiam à pelago exhalet, patet: nam nemo non olefacit, an in olla carnes decoquantur cum sale, vel absque illo. Marinus enim, cum im conservationem elementi faciat, exhalat difficulter. Idcirco Hispanicus propemodum halituoso sale caret, validior est, magisque arcet putredinem, & Duelech. Contra Lotharingicus sale halituoso abundat, partimque acescit in stomacho. Differt quoque spiritus iste halituosus salis [qui tanquam flos salis sublimatus est] à spiritu salis stillatio: perinde ut oleum olivarum, à Laterino. Spiritus enim olei olivarum, oleosus, qui prima medietate exit, apud me argenteum filum tandem in lagena dissolvit. Oleum autem olivarum ferrum à rubigine præservat. Longeque potentius arma à ferrugine custodit istud olei residuum, unde præfata medietas est ablata. Idcircò notandum, non esse puriorem, aut defæcatiorem salem, quam qui à myria suilla recoctus est. Siquidem saliendo, sive operando in objectam suillam, amisit halituosiorem spiritum, per coagulationem. Adeoque sal residuus, penè fixus, sua terrestritate liberatus, reperitur clarus, condimentis aptissimus. In cadum quoque acescentis cerevisiæ injectus, eandem præservat, quod non item alius. Quapropter in nobis supervacaneos spiritus acidos (omnis corruptionis authores, si extra primæ digestionis officinas fuerint) in se combibit, & transmutat. Sali Hispalensi sic rebullitus bonitate par ferè est, qui candente olla primùm liquatus fuit. Cum ergo sal maris non sit de urinæ compositione, sed prorsus extraneus sit, ac permaneat: Imo sal maris, in urina detentus, servet impermistam sui, immutatamque naturam, usque in ultimam rerum deductionem, & salis petræ separationem: certum est, quod ne quicquam sibi sit negotii cum Duelech. Ideoque nec in compositione hujus, vel minimum salis marini reperitur unquam, cum magis nativitatem Duelech destruat, quàm promoveat. Ergo absque fundamento, sal maris, per Scholas, calculosis vetitus. Hæc de salibus.

33. Didiceram autem hactenus, Duelech esse coagulatum anomalum, à sale urinario natum, qui sibi parem in toto universo non haberet: eo quod extra hominem, nuspiam reperiatur urina humana. Idcircò enim non piguit, multoties urinam distillare. Decrevi itaque meam urinam, 40. solidos dies ventre equino putrefacere, ut prævio putredinis fermento, partes dissimilares fatiscerent. Tum distillavi circiter medietatem ejus. Verum ab opere avocatus, propter negotia familiæ, ac dein per Pentecostes festa impeditus, cessavi per quindenam. Fuerat autem vas recipiens, ingens valde, clarum, crystallinum, ac pretiosum: quod jam à proboscide alembici, toto illo intervallo sequestraveram. Cum ergo ad opus redirem, primum effudi, quod erat distillatum, in aliam lagenam: quia videbam vas recipiens [trium alioqui facile congiorum capax] quaqua versus stillatitius urinæ liquor contigerat, fusca albedine obductum. Indolui vitrum tam pretiosum, in rem adeò sordidam maculatum. Dein indignabar amplius, dum cernerem nullo cinere contractum nævum deponi. Pœnituit enim me damnosæ, totiesque repetitæ curiositatis. Stillatum ergo effudi foràs. Sed statim hunc ignaviæ, atque insolitæ indignationis stimulum, suspectum habui. Virum, antè, laboribus, ac sumtibus minimè parcentem, jam indignari unius vasis perditione, mecum mirabar. Vas ergo recipiens perpendo, an nævus esset exoticæ tincturæ, aut num corrosa superficie concava aliquid periisset. Tandem certò cognovi, verum Duelech fuscum, ex clarissimo stagmate aqueo, vasi adpositum. Tum enim admirationis plenus, laudavi Dominum, quod mei curam gessisset: etenim quæ meâ censebam incuriâ commisisse, divinâ sic bonitate disponente, evenisse cognovi. Nempe quibus vult, omnia convertit in bonum. Equidem jam pridem conspexeram in lotio meo, habitare tanti coagulatorem. Nunc demum quoque didiceram: quod clarissimus liquor ab urina separatus, mage putrefacta, verum contineret Duelech, quem apposuerat. Unde inprimis mihi evasit indubium, quod ad compositionem Duelech nullatenus concurreret

scerer materia viscida. Vas istud itaque, etsi pretiosum, suaque jam labe condemnatum, charum fuit, quia minervale solverat. Iterum ergo pro recipiente supposui, cogitans, quod quandoque per chrysulcam istud Duelech abraderem. Perrexi ergo distillando, quod mihi à quindena residuum manserat. Ecce tum novo divinæ largitatis favore perculsus, vidi stillas singulas dissolvere adhærens fuscum Duelech, qua decurrerent, ac vas mox pristino nitori restitutum. Etiam, quod secundus hic liquor, tametsi prioris odorem haberet, aquæ vitæ affusus, hanc item non coagularet amplius, Sicque divino ductus nutu [quem alii eventum fortuitum rentur] inveni partem ejus, quod jamdudum multis sumtibus anxius quæsiveram. Laudavi itaque Dominum, quod parvulo, atque pauperi, dedisset intellectum. Nam si me non avocari jussisset ab opere. nec festa me detinuissent, quoad Duelech in recipiente concrevisset, & nisi vas tam clarum atque pretiosum fuisset. Quin imo si totam uno filo operationem absolvissem: frustra sanè operabar, ac tentabam omnia. Respexit ergo Dominus in mortalium necessitates, nec sprevit preces abjectorum. Quare dedit mihi cognitionem, diversarum partium lotii sani: Id est mei. Una quidem erat quodammodo levior, atque citatior, habens occultum Duelech, sub claro liquore stillatitio, absque fæce, muco, & sedimine. Verùm in clarissimo stagmate, & ambientis frigore. Altera vero æquè admiranda, quæ ortum in frigore Duelech, in frigore quoque iterum dissolveret, & in se absorberet. In unico namque sale volatili lotii, tam oppositas facultates admirabar serio, consideravi quidem exinde, quod cujus urina plus haberet de priore spiritu, is calculo esset obnoxius: ac immunis alter, cujus lotium plus de altero contineret: primusque ille conceptus mihi arridebat: Sed sermocinalis illa scientia vana fuit, rebusque inprimis gerendis inutilis. Siquidem lotium non subit in nobis prævias illas putredinis tesseras: sine quibus tamen entia illa æternum dormirent. Dein, nec ex illa speculatione constabat medium, quo plus de posteriore illo spiritu semper fieret, quave metho do inhiberetur prioris spiritus confectio. Multo minus, quomodo confecto jam Duelech, subveniri daretur. Attamen ne absque fruge cederet speculatio, cogitavi, an posterior ille spiritus, per syringam [prius evacuato lotio] injici calculosæ vesicæ permitteretur. Sterilis itaque mihi occurrit mortalium cognitio, quæ sola gaudens speculatione, manum à Pyrotechnia submovet. Nam lotium debitè putrefactum, coagulatorem edit spiritum, qui aquam vitæ coagulat. Itemque post, qui totus diaphanus & volatilis, potentiale Duelech continet, quia parit ac tandem, qui Duelech semel natum in se statim absorbet, mox tamen dehortante Diabolo, dubius vacillare cœpi, atque consideravi, vana esse, quæ tanti faciebam à me reperta. Præsertim cum in nobis non putrefiat urina ad illum terminum, quo hos dederat spiritus. Detestatus itaque sum meas curiositates. Nam etsi quodammodo remedium suggererint, relinquebant tamen priorem ignorantiam, circa causas & modum fiendi Duelech. Quapropter cœpi cuncta pridem visa, quasi non facta negligere, sensique torporem mihi incuti. Unde confirmabar (quæ in præfatione multis exposui) nullum laborem tædiosiorem, nullumque sciendi genus, hortante cacodæmone, posttergari magis, quam illud, unde genus humanum quandoque frugem capiat. Christianum ergo decet, constantis esse animi, in opere bono. Tandem itaque repetitis stillationibus, & exactiore cunctatione, per orationem assecutus sum causas, modum fiendi atque dissolvendi Duelech, Deus bone, tuam admiror magnificentiam, quæ Medicorum ineptissimum, ad tantæ rei reclusionem perduxit, tot seculis, magnisque ingeniis neglectam. Gratiarum ergo actiones refero nomini tuo abyssaliter glorioso, non quia me, præ aliis, ad arcana deduxeris (numquid terra gloriari potest, dicetque aliis vasculis vah ? quod in electioris formæ vasculum, sub figuli torno deducta sit?) Sed quia fecisti voluntatem tuam, quæ sola bona est; refero ergo in te omnem gloriam, qui hoc ævo, cognitionem hanc reclusisti, per abjectissimos & parvulos hujus mundi. Id namque pro solito tuo est, & ad majorem nominis tui gloriam.

34. Co-

34. Cognovi enim obstitisse Veteribus, & Modernioribus unicam ignaviam, aspernantium distillare rem adeo fætidam, atque sordidam: suavitate odoris lucri deceptorum. Spernit enim eos Sapientia, qui materiam ex qua, dispositiones, contenta, proprietates, progressum, & significationes lotii, addiscere recusarunt per ignem. Neque etenim cespitatum est minus in materia, contento atque judiciis urinarum, quam fuit hactenus in petrificatione ejusdem. Quare occulta mansit diagnostica, simul & prognosis judicialis urinarum: prout in nostra uroscopia, ex fundamento demonstravimus: quam opto utinam ferventiora judicia posthac excolerent. Ego siquidem me ad tumulum præparo, sub spe, labores meos ærumnis humanis non ineptos fore.

35. Pergam nunc stoliditates meas & experientiarum tædia recensere. Inprimis namque, ex Duelech dissecto, ac solitariè per se distillato: Itemque ex rasuris matulæ: Tertio item, ex urina, ad spissitudinem eclegmatis distillata, idem prorsus oleum, eædemque crystalli stercoris liquidi assurgunt. Etenim ex Duelech relinquitur fæx terrea, nigra, friabilis, & combusta, non amplius petrosa, vixque aliquid salis urinæ fixioris reservans. Utpote spiritus volatilis, totus in toto, in Duelech, ac tandem in terram est mutatus, cum sibi adjunctis aliis compositionis partibus. Certo utique signo, quod sal fixus urinæ non habeat vim activi coaguli; sed passive coaguletur duntaxat.

36. Porrò terra illa, è distillato Duelech relicta, nunquam pridem descendit ad vesicam, specie pulveris, aut luti; sed liquor fuit dum in urina esset, qui ibidem dein sic induruit per spiritum lotii. Meditatus enim dudum eram, quod terra, aut pulvis, utut artificiosissime connecteretur spiritui urinæ; nunquam tamen concresceret in Duelech, & per consequens vanum etiam esset, pro Duelech, Tartari inventum. Siquidem jam conspexeram in vitro, Duelech è spiritibus [liquoribus nempe stillatis & claris] materia, & efficiente iisdem, quibus in nobis Duelech oritur, fieri.

37. Conclusi ergo ex jam mechanice probatis, Si lotium, cum suo salis spiritu, habeat spiritum terræ volatilis: necessariò ex illis duobus generabitur Duelech, nisi per scoriam (quam libro de febribus voco stercus liquidum) saturetur sal urinæ, atque eatenus à coagulando turbetur. Non raro namque observavi, calculosum aliquem, postea ictero afflictum, à calculo immunem fuisse, quamdiu Icterus imperaverat. Adeoque nec gratis à me, de febribus, assertum fuit, quod præfata scoria urinis advena misceatur tanquam excrementum utile.

38. Granulantur autem arenæ, tam in nobis, quam in matulis ipso granulationis momento, semelque granulata, ultimam quoque sui nanciscuntur simul duritiem; non autem quod sensim, magis magisque indurantur.

39. Fabulosum est ideo, quicquid de calculo confirmato, & nondum confirmato, ad ignorantiæ & ignaviæ confirmatarum excusationes, comminiscuntur Scholæ. Tam enim dura est recens arena, excreta è nobis, vel à matulis abstersa, quàm erit post decennium inde. Idem quoque de Duelech esto judicium.

40. Dixi quoque superius; nisi arena, quæ matulæ affigitur, coagularetur in instanti; ad fundum præceps cecidisset tota, nec lateraliter, tamque proportionaliter distincta, affigeretur, Prædicator enim hæreticus, prope Barclayam in Anglia, anno 1629. sanus atque sospes, contendens à prandio, librum è sublimi ad se trahere, in imo ventre magno perculsus pondere atque dolore, certis inde à quatriduo signis, scivit se calculo gravatum. Inde post octiduum, Londini sub novacula Lithotomi extinctus. Pendebat autem libram Anglicanam, & binas insuper dragmas. Nec memini me parem unquam vidisse calculum. Pendent autem libræ centum Antverpiæ, Londini 104.

41. Paracelsus enim subitam hanc calculi apparentiam admirans, ne figmentum suo desit Microcosmo, calculum fulminis vocat, putatque cadendo concrevisse. Sed mulriplex ejus error est. 1. Nam non datur locus pro casu. Siquidem vesica continet urinam, vel nullam; Si nullam, instar lintei madidi complicatur; sin vero lotio distendatur, cum hoc sit infra, non potest Due-

lech formari extra lotium, aut sine lotio, ut fiat absque materia, decidatque in lotium deorsum, ut decidendo fiat. 2. Errat, credens lapidem, in tonitru dejectum, ordinariis atque solitis causis generari; non autem portentosis. Alioqui si materia tonitrui naturalis, in instanti coagularetur naturaliter, deberent ejusmodi lapides singulis tonitruis esse assueti. Nec esset causa, cur lapillus trium circiter librarum, ad pedum novem altitudinem, terram terebraret, solo nudoque casu sui: nisi robustiore vi deturbatus, prout de meteoro anomalo alibi. 3. Denique Duelech subita tyrannide se prodens, non arguit momentaneam sui generationem. Nil vetat namque, vesicæ adhæsisse pede suo, abruptoque stolo, cecidisse in amplitudinem vesicæ. 4. Quicquid in verum Duelech condensatur unquam, sive id sit nucleus centralis, à rene descendens, vel demum cortice tenus accrescens: semper ejus quælibet generatio, fit in instanti.

42. Enimvero ex meis mechanicis didici, quod totum Duelech, quantumque in se est, constituatur ex meris volatilibus; non tamen ex trium quatuorve unciarum lotio, (quanta esset micturientis) generari posse Duelech unius libræ.

43. Porro tametsi urinam humanam in sola specie nostra scirem, solumque spiritum urinæ humanæ penes hominem esse: urinam tamen equinam, nomine armentorum examinavi, curiosus, an forte alter similis coagulator spiritus esset, qui propter connata impedimenta, non ubique sortiretur coagulandi imperium, At utut laboravi, non reperi coagulatorem illum spiritum, in urina equina. Ut neque spiritum fermenti, vel aquæ vitæ. Itaque reperi potentialem aquam vitæ humano lotio intimam, eamque lenam inter spiritum coagulatorem, & spiritum putrefactum, coaguli præfati susceptorem. Summeque notandum, quod spiritus urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ: quod sæpius comprobavi, distillando. Ergo tria insunt lotio humano, quæ concurrere est necessum: tantoque potentius, quo omnis calculosus, jam non leve principium corruptionis, in suo lotio gerit (ut suo mox loco) unde videlicet fermentum in urina actuatur, ad præfatam aquam vitæ coagulabilem.

44. Nec enim his obstat, quod tam spiritus vitæ, quàm ipsa aqua vitæ, sint summè fugaces, adeoque vix ad Duelech pertinaciam apta: nam certum est, spiritum vitrioli fugacissimum, à sibi consocio volatili, imò statim fixati, per salem armeniacum fugacem: adeo ut fusionem sustineat. Quibus edocti nostri, mirari mox desinunt, quæ aliàs ignaros stupore afficiunt.

PROCESSUS DUELECH.

CAPUT IV.

1. *Modus fiendi Duelech.*
2. *Ens singulare nec sibi par habens.*
3. *Mechanicum Spadanorum fontium exemplum.*
4. *Ocra in spadanis, Paracelsum à comment. Tartari deterruisset.*
5. *Anatome in actionibus spirituum.*
6. *Ignis aqua, ens homogeneum, sibi par non habens.*
7. *Differentia præfati dissolventis, cum aliis omnibus totius universi.*
8. *Duæ Maximæ Spagyricæ.*
9. *Oleum auri quoddam punicei coloris.*
10. *Quid dicat generatio Duelech?*
11. *Actio corporum in corpora, qualis?*
12. *Doctrina de actione corporum, & spirituum.*
13. *Participationes virium è metallis, absque materia metallica.*
14. *Spagyri delusio.*
15. *Destinantur morbi in pœnam, & meritum.*
16. *Exercitationes aliquot, incipientes à salibus,*
17. *Spiritus salis fit terrestris.*
18. *Quæstio trivialis.*
19. *Tartari pruinosi commentum.*
20. *Senilis stranguria unde.*
21. *Quatuor notabilia inde deflua.*
22. *Quæstio secunda.*

23. *Tertia.*
24. *Quarta.*
25. *Catarrhi vesicales, ridiculi.*
26. *Quinta.*
27. *Sexta.*
28. *Notantur Astrologi.*
29. *Notatur Paracelsus, juxta atque Galenus.*
30. *Proposita quæstionis solutio.*
31. *Galeni inadvertentia.*

SPiritus urinæ apprehendens terram volatilem, procreatam semine, ac fermento fracido, & putrescente, suscitat occultum adhuc in potentia, vini spiritum, urinæ incolam: quibus, tanquam duobus sexubus, concurrentibus, terreus quidam præfatus spiritus imbibit prædictum unicum coagulatorem: cujus reciprocationis ergo, oritur in agendo, amborum connexio penitissima: quia congrediuntur spiritu tenus, per illorum minima.

2. Adeoque coagulator coagulat unico instanti spiritum vini, potentialiter excitum, in putrescente fermento, cui cum fracida massa suam tribuit materiam, simul condensantur in verum Duelech, monstrum sane, novum hoc aliquid, coagulatum in media aqua: nec iterum ideò in aquam resolubile. Ens nempe petrosum, animale, nulli alteri simile, quodque ideò Duelech Paracelsus nominat.

3. Idque faciliùs per exemplum in mentem intrabit, quod Spadani fontes quotidianum nobis exhibent. Habent namque spiritum sulfureum, manifestè acidum (unde fontes acidi dicuntur) & venam ferri. Utrumque nempe embryonatum, immaturumque continetur liquatum, in aqua simplici. Mox itaque incipiunt ambo vires reciprocas in se mutuo conserere. Atque tandem, cum lassatis viribus, stiterint actionem suam, condensantur in corpus lapideum, lagenis se affigens, in forma ocræ: sicque aqua redit in pristinum elementum, omni exutum qualitate aliena.

4. Quos si fontes acidulos sat contemplatus fuisset Paracelsus, Tartari vini historiam, à Basilio Valentino mutuatam, neglexisset; scivisset namque ocræ & vini tartari non parem ortum. Saltem difficilius redargui potuisset. Quippe tartarus in aquam resolvitur; non autem ocra, ut neque calculus. Neque enim unquam negare tentavi è liquoribus corpora solida constitui: Sed tartareos liquores respuo, in caussas morborum violenter adductos (ut tractatu de Tartaris) ex opposito autem, activitates spirituum in spiritus, reverenter admiratus sum. Profecto, cum è Spadanis succrescat ocra, sive crusta lapidea lagenis obducatur, per totum concavum, nefas inprimis esto, propinare Spadanam, si credamus tartaros perinde fieri, atque ocram in Spadana. Id est, si credamus aquæ Spadanæ inesse tartarum, mox in bibente coagulabilem: nefas facit, qui Spadanam propinat.

5. Etenim dum sal acidus vini corrosit fæcem; Sal quidem antea acidus, & nondum coagulatus manet acidus, ac coagulatur, nec salis essentiam mutat, etsi constringatur, qui ante erat fluidus. Vicissim quoque, etsi fæx acidos sorbuerit spiritus, ac in se coagulaverit; manet attamen corpus solidum, dum spiritus salis acidi coagulatur in corpus solidum tartari vini. Imo priusquam ex pleno coaguletur, vasi se affigit. In generatione enim Tartari vini, spiritus agit in corpus: estque longe alia prorsus actio, dum duo spiritus in se invicem agunt. Nam in hac (prout in Spadana, in Duelech, &c.) constituitur novum ac neutrum ens, qualis est ocra, ex spiritu sulfuris, & venæ volatilis. Sed in tartaro vini, tantum acidus spiritus, sive acetosus liquor vini mutatur in salem, manetque fæx, qualis ante. Ideoque constitutum inde, iterum est resolubile. Non enim metallum, lapis, vel corpus solidum discorporatur, mutatur, aut volatillizatur, propter spirituum corrosionem. Patet id, Nam argentum, perlæ, coralla, lapides spongiæ, cancrorum, limacum, &c. quanquam per Chrysulcam, aliosve liquores acidos, ab oculis nostris evanescant; sunt tamen lapides, qui ante [prout de febribus] Spiritus nempe, quantum potuit, fecit: incassum velut operatus est super corpus, dum seipsum, corrodendo corpus, coagulavit.

6. Est nimirum in tota natura universi tantum unicus ignis, Vulcanus ardens; ita quoque non est nisi unicus liquor, dissolvens cuncta solida in primam illorum materiam, absque sui ullâ immutatione, aut virium diminutione (quod norunt, testabunturque Adepti.)

7. In

7. In aliis vero liquorum activitatibus, corpus nunquam potest se radicaliter commiscere, liquori solventi. Ideoque corroditur quidem, at non solvitur intime, uti ad transmutationem formalem alioqui requiritur. Nam omnis spiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus, coagulatur, & propemodum fixatur, migratque in formam salis densati; ne quicquam tamen corpus, quod arbitrium rodentis spiritus toleravit, agit in illum spiritum, qui seipsum rodendo, & actione propria coagulavit: Quod sane non ita fit, dum duo spiritus activi concurrunt in invicem. Nam tunc est duplex actio, qua uterque in utrumque invicem agit. Ideo namque ejusmodi illorum actio fit cum permistione radicali, estque constitutum ex ambobus inseparabilis mistionis proles, & hoc transmutatum, est productum neutrum ab utroque. Quod si id Paracelsus mature contemplatus fuisset, pro suo Tartaro vini, ocram aquæ Spadanæ sumsisset, dixissetque aliquid probabilius, quam quod inessent liquores omnibus rebus, qui coagularentur per modum Tartari in vino, essentque morborum quorumcunque communis mater atque materia. Ocra quidem Spadanæ filia non iterum resolvitur, quasi tartarus vini; & tamen differt à Duelech: quantum petrificatio mineralis, à calculo. In hoc enim spiritus coagulator, in lotio, exsistens, operatur vi proprii salis, ac imparis, super spiritum fracidum, & putrescentem terræ, absque ebullitione, aut Gas silvestris eructatione: adeoque in momento suam peragit operationem, & coagulat se, cum spiritu vini, urinæ proprio, prout superius narravi, in Mechanica spiritus urinæ & vini, sive aquæ ardentis. Verum Spadanæ spiritus acidi, ex embryonato sulfure enati, longo operantur prius tractu, bullas atque silvestre Gas excitant, ac tandem se vasi affigunt. Alioquin enim, si istud Gas nequeat eructari, aquæ Spadanæ manent sospites, medendo aptæ. Nam si Gas egredi prohibeatur, impedit, quo minus subsequens sequatur, spiritusque reddantur effœti agendo. At vini fæx, cum suam habeat sibique propriam coagulationem, non opus habet eam aliunde acquirere. Cum vero acidulus vini spiritus fæcem roserit, non est quod rodendo det, quod ipsius in se non habet.

8. Ergo in Tartari vini generatione, acidulus ille salinus spiritus coagulabitur quidem propter terram; sed manebit in specie salis solubilis, & non in forma petræ. Propter regulam, quod transmutatio essentiæ præsupponat transmutationem materiæ. Itaque terreum corpus, sive dissolvatur per corrosivum, sive non, pristinum suum esse servat. Eo quod istud dissolvens non penetret dissolutum, in radicali vinculo connexionis. Quod tamen in transmutandis essentialibus, est pernecessarium. Discant ergo Chymiæ tyrones, quod corpora non resolvantur per corrosivorum calcinationes. Licet etiam sæpe repetitas: nisi intercurrat fermentalis impressio, per putrefactionem, quæ præcedit quamlibet radicalem solutionem. Camphora quidem, in aqua forti, naturam natantis olei assumit; sed abluto per aquam communem corrosivo, statim camphora est, ea quæ ante, sive id semel, sive demum millies fiat.

9. In tyrociniis enim gaudebam, quod aurum specie olei punicei, per retortam septima vice transegissem. Memor, quod qui novit aurum destruere, noverit itidem construere. Sed ablato corrosivo comite, Aurum in se rediit, cessavitque inane gaudium. Incassum eruere laborante eo, quod in ea non est. Incassum quoque laborant, qui non operantur per media debita.

10. Itaque generatio Duelech non est coctæ mucilaginis, vel fictæ pituitæ imaginaria petrificatio, calore loci arefacta, aut arescendo firmata, vel indurata: (nam sic, tantum bolus esset resolubilis, non autem Duelech) sed est trium simul spirituum transmigratio in Duelech, vera essentialique transmutatione.

11. Profecto, corpora non agunt in corpora, per naturalem compositionis actionem; sed quicquid corpora in invicem peragunt, id fit ratione ponderis, magnitudinis, duritiei, figurarum & motuum. Inserviuntque enim Mathesi, vix Physicæ.

12. Sin autem corporei sales operentur, fit, vel quia spiritum volatilem quodammodo continent,

tinent, vel illum in corpore inveniunt. Meminerint saltem Tyrones, corpora, quocunque semel modo fuerint colliquando permista, manere tamen in pristino sui esse, nisi per ignem vel fermentum transmutentur. Corpora denique, nil operari in spiritus; sed determinare tantum hosce, patiendo. Quæ proinde corporum operatio non est vera reactio; sed potius merus spirituum effectus, ex propria eorundem activitate resultans. Idcirco enim spiritus, exantlatis, exhaustisque facultatibus, sponte fatiscunt in termino sui motus. Et licet ista actio spirituum fiat cum passione, & amissione suarum virium? non tamen transmutant ideo corpora in sui naturam. Rodunt enim tantum, atque in pulverem comminuunt, quod & calcinationem, per aquam, interpretantur.

13. Per exemplum. Libram croci Martis necte sextuplo olei vitrioli, tum distilla, quicquid fuerit aqueum. Reperies vitriolum ferri. Aufer inde ferrum: & habes vitriolum ferri. Salem inquam, instar vitrioli, cui est gustus ferri. Nil retinens tamen de Marte. Determinationem namque habes à Marte, quoad efficaciam; non autem materiam. Eritque prior vitrioli spiritus, sive oleum è vitriolo veneris, fixatum in salem quendam, solo odore ferri. Iterum idem ac clarius. Libram currentis Mercurii conjunge quadruplo olei vitrioli, aufer phlegma distillando, & in fundo manebit præcipitatus albus, nivis instar. Item si plus olei justo affuderis, Mercurius insensibiliter cum oleo transcendet. Porro, si à præfata nive, per lavacrum, abstuleris acrimoniam, erit in fundo pulvis citrinus, qui revivicatus, æquiponderabit priori Mercurio. Aqua verò, quæ in abluendo salem in se combibit, dat verum alumen. Sic nempe solo attactu, unica libra argenti vivi, absque ulla suæ substantiæ deperditione, posset multa librarum millia acidissimi olei vitrioli, sensim mutare in alumen. Quod idem oleum attactu ferri, pariter mutatur in vitriolatum salem Martis medendo nobile.

14. Notetur actio Mercurii absque repassione essentiali substantiæ suæ. Estque contemplatio magni momenti. Siquidem magna Spagyrorum turba, spe propria deluditur, putans corpora fixa, in corrosivis soluta, hisce dedisse suas proprietates, si saltem dissolventia, spontaneo activitatis motu, penes se coagulaverint. Nesciunt inquam, spiritus, agendo defessos, degenerare in novum ens. Dum scilicet deveniunt ad terminum potestatis, in agendo. Deinde sciendum, quod omnis operatio, tendens ad transmutationem utriusque (agentis scilicet & patientis) consistat tantum inter meros spiritus. Operatio autem corporis cum spiritu, non viventium, incipiat à spirituali alicujus fracedinis odore: quia semina, ac fermentales dispositiones inde pendent, suoque arbitrio imperant liquoribus ad generandum destinatis. Quocirca non inepte adnotarunt veteres, mundi visibilis ortum, & continuationem, ex invisibili & incorporeo esse (qualia sunt odores, & fermenta) atque in nostris terminis, Duelech, incredibili coagulatore spiritu, invisibilique initio concrescit. Neque enim externè allati tartari, interioris filii mucaginis, in sui nativitatem indiguit, fictisve arefactionis coagulis.

15. Calamitosius est longè, quod ipsum calculi Vulcanum nobiscum in lotio geramus, cujus importuno imperio auscultant proprietates volubilis spiritus. Etenim Deus, bruta præ nobis dilexisse visus, si morbos non in meritum adeoque non in bonum direxisset, cujus non est condigna pœna temporalis. Cæterum ubi pœnæ prævisus adest finis, ex dono munificentiæ, medicaminum potestates erexit. In belluis quoque, sui obnascuntur calculi, at non in pœnam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina succrescunt. Ideoque & longè alia surgunt radice.

16. Porrò antequam ad calculi historiam pergam, aliquot exercitationes præmittam. Primo itaque Salinis in Burgundia, hodie non plures duobus sunt putei, myriæ, & puteus Gray. Quod si verò mensuræ centum utriusque putei saparatim coquantur, longè minus salis dant: quam si eadem quantitate, connexæ coquantur. Incolæ exprimentum admirantur, utramque ideo myriam deinceps confundunt. Enimvero altera illarum plus salis halituosi, sive volatilis continet, qui singulariter coctus igne flammeo, ante sui coagulationem evolat. Verum

rumtamen alteri fixiori obvians, imbibitur stringiturque in salem solidum. Exemplum hoc docet, corpora salium suos combibere spiritus,& spiritus vicissim rodere corpora. Myria siquidem Burgundica,crystallo clarior,halituoso tamen sui spiritu magnam saxi rupei partem in se combibit, quæ ideo inter coquendum, dum scilicet spiritus coagulantur in solidiore salis corpore, sidit, ac cum difficultate despumatur. Itaque salis ille spiritus, etsi saxum solveret, non proin cum terra connubium traxit, ut vel hic lapidesceret, vel illa sal fieret. Imò vel inde patet, etsi sal marinus partes halituosas haberet;non tamen calculo accederet, ut neque spiritui urinæ, in augmentum. Utpore qui aliis longè principiis constat, (prout alibi de digestionibus) sed sal maris quantum cum lotio peregrinatur, tantundem concilia dissolutionis Duelech suscitabit. Quicquid enim dissolvit saxum rupis, & in se invisibiliter occultat: id saltem non suadebit originem calculi.

17. Hactenus de terra fixa,per salis spiritum dissoluta, deque spiritu salis halituoso, ac coagulato. Nunc de spiritu volatili, in corpus solidum fatiscente. Sublima stibium cum æqua parte salis armoniaci, modesto igne, videbis salem diversis coloribus tinctum surgere. Separa colorem à sale, per aquam; & habebis pulverem, qui cum sale petræ ferè totus in flammam avolat. Sin verò cum sale armoniaco relictus, adhuc bisper se sublimetur, & à sale liberetur,habebis pulverem stibii,salis expertem: cui si tum salem petræ miscueris,non inflammabitur amplius, sed quantum salis petræ miscueris, in terram commutatur, & salis naturam negligit. Nam sulfuris odor salem petræ penetrat. Ita salis urinæ odor,spiritusque volatilis, terreum spiritum in urina, per aliqualem putredinem suscitatum,confestim commutat in calculum. Ideoque non statim à mictu, urina granulatur; sed postquam putredinis initia assumserit.

18. Huc facit quæstio: Cur pueri & senes, sint ipsis viris calculosiores? an quia calidiores? Quid si Scholæ, absque rubore, frigus puerorum & senum hoc loco incusant, oblitæ pudoris, quod illarum voto, Lithiasis solo calore con crescat: quid juverit copiosius phlegma invocasse, si calor, efficiens unicum desit? Si inquam phlegma (quod ut tale, petrescat) in natura desit? Nec eandem temperiem, complexionemve in pueris & senibus comminisci possunt,absque dedecore & confusione dogmatum suorum. Ut neque paritatem in urina amborum invenient. Sunt namque urinæ impuberum crassiores; senum verò,aquosæ ac dilutæ,calculosorum quoque aquosæ.

19. Senes olim vidi, continua stranguria in mortem usque infestatos, quibus diuretica remedia [id est, mictoria] ex croco, mace,&c. Itemque lenitiva, ex malva, althea, &c. erant cassa, atque evanida, quosque jam Medici, calculo obsessos, pronunciaverant; sectio verò à calculo immunes testabatur. (Michael des Montaignes EpiscopumParisiensem,avunculum, sectum frustra ait) adeoque non ex urina,calculi præsentiam ariolari adhuc didicerunt. Pro hisce strangutiis, Paracelsus suum pruinosum figmentum Tartari commentus est, nondum in dissectis hactenus repertum.

20. Equidem postmodum cognovi, quoties fel justo debilius esset [ut in senibus] non possit acidum stomachi chylum in salem salsum commutare: quocirca ex acidi tantillo relicto, & quotidiano, perseverare senum stranguriam, etiam non dato calculo. Sic cerevisiæ novellæ pluribus concitant stanguriam, propter residuum inhærentemq; recentioris fermenti acorem. Hoc titulo, defectu nempe fermenti fellei, minus tinctæ urinæ senum,ac puerorum.

21. Unde sequuntur hæc notabila. 1. Quod penuria scoriæ, sive stercoris liquidi in urinis, facilius concrescat Lithiasis. 2. Quod remedium à priori sit, confortasse fermentum fellis. 3. Acriores videantur urinæ in stranguria, ac stillicidiis,quatenus acidi aliquid continent. 4. Elucescit scoriæ usus, ejusque connexio in urina utilis.

22. Dein quæsitum est. Quare calculus in renibus frequens, rarior autem vesicæ? Respondi alibi. Quod, quamdiu urina est in venis, nondum sit perfecta. Neque enim adhuc olet urinam, aut proprietates lotii habet: quatenus neque convenit,cruorem excrementi odore imbui.

bui. Est itaque lotii determinatio, à Rene; odor verò, est fermenti putrefactivi Quia excrementi. Atque ideo terram lotii valatilizat. Cæterum, quamvis fracida urinæ putredo reddat ejus terram olidam, ac putrescentem; attamen non moratur in homine, quantisper putreat. Ergo spiritu urinæ terra ejus fracida opus habet, ut petrescat. In Rene enim [ubi urinæ fracedo fermentalis oboritur] terra recens ac volatilis facile se associat spiritui urinæ, granulaturque, dum præsertim scoria, calculi præservativa, nondum advenerit. Citrinescit autem, etiam non minus à loco, quam à præfata scoria. Ren itaque pœnas luit, quarum primus author. Alibi de utero Duelech docebo, ante renem præcedere dispositionem ad Duelech; quæ quia vitalis est, & non mera excrementitia, prout in vesica, etiam satius coagulatur in rene, quàm in vesica. Hoc namq;, quia mera cloaca omni prorsus destituitur fermento. Sed intestina, quatenus stomachus fellis (prout de digestionibus alibi) sunt receptaculum vitale, & coquens. Vesica verò, merum solius excrementi retinaculum.

23. Quæritur demum. Cur calculus renum, plerumque fulvus, & vesicæ albicans? Ren enim fermentum habet, ad excrementi factionem: opus habet ideo scoria liquida, ac tingente. Tum etiam cruorem habet ren, sibi vicinum, propriumque parenchyma tinctum. Vesica autem, de sui alimenti proximi glutine, copulat terræ fracidæ, & spiritui coagulatori, in corpore urinæ.

24. Consequenter hinc patet, cur Duelech, in vesica natum, durius. Magna quippe alimenti vesicæ pars abscedit in mucum, qui una cum petrosis coagulationis initiis, durius tenaciusque Duelech parat. Pro-ut calx cum farina, cæmentum dat longe tenacius. Renes etiam, tandem usque in fibras solidas læsi, per socium Duelech: deinceps albos, satisque duros calculos, ejiciunt.

25. Docui alibi, alimentum vesicæ, ante plenam sui digestionem, propter calculum aliamve importunitatem, separari à solido, & instar mucosæ lachrymæ plorari, urinisque commisceri. Esse inquam excrementum ultimæ digestionis, aberrantis, & impeditæ in vesica: occasionatum nempe quandoque effectum calculi; non autem causam per se, quanquam subinde occasionaliter atque per accidens assumatur. Medentes enim aliquot, tantam micti muci, & tam continuatam admirantes copiam, scientesque, non esse purulentam, cum nescirent è quanto ulcere tanta puris copia stillaret, tandem velut per sufficientem causarum enumerationem coacti, catarrhos (ridiculum!) in vesicam intulerunt, miserandis sanè stupiditatibus. Alii autem, dum vanas, cerebro sano, non audent implorare accusationes, deque pure metuunt ulcera renis, tantæ ingluviei fontes, denunciant. Adeò, ut licet absque prægresso apostemate, dimidiam in matula partem, cum urina, ille mucus non raro dividat; rentur tamen ex rene indolente, tantundem puris quotidie depluere. Inprimis, Spadæ complures curatos notavi, quos medentum pudibundæ disceptariones super pure, ulcere, renum tabe, & catarrhis, eo ad moriendum proscripserant. Qui, ubi præter Medentum spem sani redierant, adhuc à se sanatos, proficuo è peregrinandi consilio gloriabantur.

26. Cur autem sana urina mea, in frigore, sabulum adposuerit matulæ; non autem in calore, intus tantisper detenta? Dixi, innato balsamo urinam præservari, ne petrescat, & putrescat, æquè facile. Dein, matulam esse vas, affixioni aptum; non autem vesicam. Ac tandem, quod terra volatilizetur per putredinem.

27. Dubium etiam, cur gemellorum, eodem lacte nutritorum, alter subinde tantum sit calculosus? Cui dubio Scholæ, mulieres, idiotæ, & agrestes, una pariter responsione se satisfecisse autumant: si indispositionis malam intemperiem, vel inclinationem nominarint, & humores attulerint.

28. Quam inclinationem Astrologi, licet haud distinguant conceptu, vel empsychosi; partu tamen discriminant: atque hactenus in varias sortes conturbant gemellos.

29. At saltem, etymon inclinationis ad calculum, vel in limine Paracelsum reddit suspectum, de suo tartaro. Imò & Galenum suæ hactenus, absque lumine, deseruere Scholæ. Qui contentus inæquali intemperie, in seminalibus constituentibus (licet homogeneis) attamen, modo versa

fit in naturam, putat, se abunde satisfecisse quæsito: prosequiturque cum desperatione, hactenus illam esse à nato inseparabilem. Nomen quidem vulgare. Inclinationis tollit; at remanent priores, si non densiores tenebræ: dum litem resolvit, & cum desperatione, studium inquirendi abtruncat.

30. Certum est interim, quæstionis dualitatem non nisi à materiæ ataxia desumendam. Quæ cum sub spermatis homogeneitate tam simplici non inveniatur: necesse est, in loci, sive climatis uterini magno oportet, determinari. Sic nempe mulierum latera differunt, ut velut bini homines, lateraliter distincti, simus singuli: adjacentque utero, lateratim alia intus viscera. A primis namque constituentibus desumuntur quidem hæreditariæ labes, in totum conceptum æquabiliter distemperatæ, si à parente genitore sint dilapsæ; sed quæ in loco sunt repertæ, locis adjacent, & proximiores invadunt. Mirum! quam facile auscultent tenerrima nostri initia, peregrinis impressionibus, quamque facile, semel suscepta, adolescant, atque quam pertinaciter demum perseverent. Etiam, quæ mox proprio vivendi errore acquiruntur morborum seminaria, quam amice iisdem quibus hæreditaria, potestatibus hospitentur, & dominentur. Eoque ingrediuntur potentius, atque insolentius inuruntur, quo illorum conjugium, nobis adhuc junioribus, Archeum defœdat. Quantisper namque incrementum assumimus, morborum hausta licet odore tenus semina, quoque incorporantur radicalibus initiis, ac in unum quid, nobiscum adolescunt petrosæ seminum entelechiæ. Quas etiam vel hausto odore, fermenta seminum constituere alibi latius. Nam è natura integra, omnis homo sanus, & unius inclinationis esse deberet, nisi propter proprietates vitæ mediæ, alimentorum, perturbationum, atque climatum, ataxiæ in filios Adæ irrepsissent. Quæ autem cum sanguine materno, & lacte nutricum subintranr, ut fures domestici, thesauros vitæ possident, nec facile recedunt, nisi sub renovationis auxiliis. Propinquius autem ad nodum veniens, dico, quod in rene sit fermentum stercorarium, lotii putrefactivum, quo devio, semelque aberrantis nota impressa, lotium pergere, deinceps spontaneo fluxu, ac sensim in ultimatam tendere sui putredinem, sub qua latet potestas volatilizandi terram. Cum ergo Reni insit hæc fermentandi potestas, quæstio, cur gemellorum alter renes habeat in fermento stercoreo fortiores, resoluta est, per caput de Robore inæquali partium. Quatenus scilicet, sic alterius stomachum aversatur, & robustior alter non item. Ren nimirum putrente fermento ditior, in fabricam calculi pronior. Patrans quoque, si vesicam urina repletam, sub generando habeat, solet sobolem calamitati Duelech pronam suscitare. Quippe fracedo detentæ diutius urinæ, fermentaliter inolescit vicino semini translabenti.

31. Tanto nempe ridiculosius errat Galenus, volens aliquid lotii naturaliter cuilibet semini, semperque additum, ob titillationem. Ignorans scilicet, ne pilum extraneum initiis generationis permisceri, absque totali ejus internecione. Ut autem prælibata inserviunt intentioni, nota robur inæquale partium, esse velut naturæ intimæ necessarium. Etenim nec filum, ex auro homogeneo trahes, quod non citius una parte sui, quam altera, frangatur. Adeoque sit debilius seipso. Ataxia, disparitas, & heterogeneitas, sunt modo de intima rerum essentia, licet essen iis prorsus peregrina. Hinc nempe gemelli, unico singularique semine prognati, heterogeneitatem evadere nequeunt, præsertim quæ tam facili contagio inducitur in rerum initiis.

CONTINUATUR HISTORIA DUELECH.

CAPUT V.

1. *Spes calculosis unde?*
2. *Quis medicus Theodatus?*
3. *Honor medico qualis?*
4. *Quadruplex Medentum inscitia.*
5. *Historia philosophica calculi.*
6. *Error Paracelsi, & Galenistarum, de materia antecedente tartari, & calculi.*

7. Error

7. *Error Paracelsi.*
8. *Terra in urina, & cruore.*
9. *Quid inveniatur in Duelech distillato?*
10. *Simplicitas Medentum.*
11. *Miseranda Galeni simplicitas.*
12. *Argumentum, in primam materiam calculi.*
13. *Diureticorum examen.*
14. *Miserrima aliquot historia.*
15. *Resolutio quæstionis Diureticorum.*
16. *Unde periculum in Diureticis, & hujus felix præcautio.*
17. *Census Diureticorum.*
18. *Intemperiem versam in naturam, corrigibilem.*
19. *An laterum decubitus Lithiasin promoveat?*
20. *Varia actio spiritus urinæ.*
21. *Vana Scholarum præcautiones.*
22. *Elenchus Scholarum.*
23. *Inadvertentia Scholarum.*
24. *Cur tactus fallat Nephriticum?*

D*Eus non fecit mortem, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.* Quapropter credidi, nullum defectum, in sanando obvium, profluxisse ex thesauris ejus, qui non mortem, sed remedia fecit: ut neque ex præscientiæ errore: ut quem elegisset, ac creasset in Medicum, multis ubique numeris penuriosum destituisset. Non est ergo Medicus, ut duntaxat palliativum remedium, ac frustraneum calculosis, ceu impostor obtrudat.

2. Indiguit namque infirmus Medico, qui testaretur bonis operibus, se à Deo creatum. At postquam Medicina in professionem erecta est, lucri prurigine, sceleratum quodvis genus hominum se ad medendum intrusit, cui errori obviando Magistratus, jure in hos sævire deberet. Scholæ itaque ad se Medentum electionem traxere, dignosque censuerunt, quotquot Ethnicorum inscitiis subsciberent, ut Cathedræ atque vita humana ipsis concrederentur. Hoc jam in possessionem, in Europæis, ab aliquot jam seculis, per manus transmigravit, refrixit charitas, & introducta sub sigillo tutiore ignavia, partamque inscitiam confirmavit longus usus, prætendens præscriptionis jus. Quare Deus dona sua retraxit, & quæ alias dedisset, continuit.

3. Equidem D. Paulus vult honorandas viduas, quæ verè viduæ essent in bonis operibus, ad imitationem mandati, quod Medicum statuit honorandum, qui vere esset Medicus, in bonis operibus, sicque se à Deo creatum, & electum testaretur. Quemque scilicet suæ vocationis digna sequuntur opera, diplomata, signa, & merita sui honoris. Quem locum mecum ruminans, invenio honorem Medico indici, propter necessitatem: quæ necessitas præsupponit provenientem fructum. Aliàs frustra. Non quidem, quod vis præcepti influat in necessitatem: ut quando sanus non indiget medico, nec hic tum sit honorandus. Nam Judex, Prætor, Causidicus, Miles, Lictor, Tortor, Figulus, Textor, &c. præscriberentur honorandi, eodem necessitatis jure. Veruntamen in mentalibus, totus semper verborum contextus, nonnisi tanquam unius rei côceptus est. Testabuntur autem id, qui quandoque intellectualiter, abstractoque modo, aliquid forte degustarunt. Idque quodammodo demonstrari potest. Eodem namque conceptu, quo ensem considero, concipio inprimis figuram longam, planam, tersam, acutam, materiam quoque duram, metallicam, non flexilem in filo rectitudinis, finem denique, non ad panem scindendum, aut ligna, &c. sed ad vulnerandum. Ista nempe cuncta, in unico mentali ensis conceptu, simul mihi repræsentantur. Sed in abstractis mentalibus, nedum conditiones concomitantes, verum insuper quicquid multis horis dici [imò nec exprimi] potest, unico, velut unius verbi conceptu, in intellectuali raptu infunditur. Honos autem præscribitur Medico, creato ex bonitate Altissimi, propter necessitatem ægrorum, ad sanandum eos. Quod sane in mentalibus habet significationem simplicem. Necessitates autem Militis, Judicis, Tortoris, Textoris, &c. non perpenduntur tanquam electorum ab Altissimo; sed tanquam promotorum ab hominibus, ad fungendum officiis, ex malitia hominum requisitis.

4. Alibi ergo demonstravi, quod quadruplex ignorantiæ caligo, sub habendi cupidine, unà intraverit in professionem Medicam, eamque

ſine honore deſtituerint. Nimirum inſcitia cauſarum, modi fiendi, remedii, & coaptationis. Profectò ut Pyrotechnia corpora reſerat coram oculis: ita januam pandit ad Philoſophiam naturalem. Sub ignorantia,& ignavia Scholarum itaque depreſſa delituit vera Pharmacia, quæque lumen Medico adferre debebat, tota mechanica habita eſt: inque Pharmacopœum, ſuamque uxorem delata. Libertati meæ indulge Lector, quoties de Deo, de vita, de morbis, de Republ. de proximo, de vocatione mea, de vero,de bono,de nocuo, deque rebus adeò ſeriis,tantique momenti,in favorem mortalium, à me diſputatur. Nam nullius hominis gratiæ aucupium mihi propono. Oſtendi hactenus cæcas deſcriptiones è cauſarum & remediorum ignorantia,ſive diſquiſitionum pigritia, & facilitate aſſentiendi falſis principiis: quare & conſequentet auguramur infauſtas calculi curationes,fallaces ſanationes, deſperataque auxilia,ut & miſeras ægrotorum obedientias.

5. Pergam modo. Enimvero, quicquid de novo in natura ſurgit, id ex aliquo, adeoque ex alio fit. Ut nempe mutatis materiis proximis, neceſſe ſit,illarum quidditates mutari. Ideoque hoc aliquid deſivit eſſe, ut novum hoc aliquid inde conſurgat. Idque non fit ſpontanea reſignatione, aut prioris habenæ laſſatione; ſed ſuperinducta neceſſitate novi ſeminis,maturataque impreſſione,ſive actuali diſpoſitione Archei, novi entis in potentia. Atqui cum id, quod nondum eſt, agere adhuc nequeat: oportebat, quod iſtud ens in potentia quodammodo præexiſtat,ut prioris entis ſubſtratam molem ſibi in ens poſterum adaptet. Subſiſtit vero ejusmodi entis præexſiſtentia, in quodam ſpiritu ſeminali, cui rerum ſua tragœdia agendarum typi, atque umbratiles prænotiones inſunt. Hunc autem ſpiritum archeum nomino; voca tu, ut voles. Sat eſto,ſcire,nil de novo in natura oriri,citra ſemen; Operatur demum omne ſemen, per ancillantes ſibi diſpoſitiones, quas in materia ad intenta vota propagat. Media autem organa, quibus ſemina materias diſponunt, fermenta voco. Nam prout acidus odor teſtæ,hac cogit, odor fermenti, farinam inficit, odorque cadi fracidus, vinum in vappam convertit, &c. Sic in lotio, ſuum eſt ſemen ad Duelech (Calculum enim ab arena,ſola quantitate diſtinguo, unicoque Duelech nomine ſignifico) ſuum quoque fermentum diſpoſitivum, ſubinde nudo in odore ſitum. Siquidem in veteri olidaque matula citius petreſcit lotium,quàm alias in nitida. Non eſt tamen odor ille fermentalis lotio proprius: ſed advena peregrinus, qui quandoque ſic reni quoque inoleſcit: ut Gorgonis inſtar, fabricando Duelech, jugiter atque inceſſanter inſudet; tanquam ad ſui perfectionem laboraret. Ita nempe invitus partium archeus trahitur ad ſcopum alienum, & quo nollet, abducitur per alieni fermenti importunitates.

6. Errat itaque Paracelſus, qui mucilaginem quandam tartaream velut calculi materiam primam, atque deſponſatam, per venas diſperſam, annotat: illamque per laxativa quædam ſubduci hortatur. At hiſce nugis, tam de cauſis Duelech veterum, quàm tractatu de Tartaro ſatisfeci. Sat namque conſtat, quod in lotio humano [etiam ſanorum] ſemper ſit proxima materia inviſibilis, & ſemen ad Duelech; ſive interim erumpat Duelech in actum, quantisper penes nos urina maturatur, ſive poſtquam extra nos fluxerit. Lotium quidem eſſentialia initia ad Duelech continet; ipſi verò eſt per accidens,quod maturentur,vel non, & quanquam lotium in ſe habeat ſemen atque materiam calculi; non eſt tamen uterus calculi; ſed matrix tantum calculoſi ſeminis; quod ſibi vel foris, vel intus uterum quærit,& invenit. Etenim ut perire debet ens in actu, ſi inde ens, quod eſt in potentia, ac quodammodo ſeminaliter præexſiſtens,conſurgere debeat: Neceſſe eſt eſſentiam atque materiam lotii, ex qua fit Duelech, prius fatiſcere, ſi inde Duelech fiat. In quo tamen exigua intercedit mora. In lotio quidem ineſt apta materia, ineſtque ſemen pro Duelech: indiget ſaltem actuante & excitante fermento, quod ſemen germinare procuret. Eo quod rei transmigratio arguat ſui decidentiam, per ſtatum neutrum, mediante fermento proprio. Lotii igitur fermentum corruptivum eſt excitativum ſeminis. Diutius ideò ſervari incontaminatam urinam, ſub balſamo noſtræ œconomiæ,& ſub calore vapido,per mechanicam oſten-

ostendi, quam quæ aliàs paucis inde horis, frigido in urinali corruptione auscultat, ac proin etiam sabulo matulam conspurcat. Renes enim quoquo modo polluti, jam fermentum corruptivum urinæ conceperunt. Reni quidem suum à natura excrementosum fermentum inest: sed id nondum sat est, ad propagandum calculum. Est itaque in lotio Duelech, ut ens in potentia, quod prorumpit in actum, dum lotii, sive prioris entis corruptio imminet.

7. Interim verum est, quod quædam Provinciæ, ad crebritatem calculi, non ignavam ferant opem Illyricum enim olim populosum, hodie autem penè desertum; quia tetro halitu vitam præscindit. Sunt namque loca Scorbuto, Asthmati, Caducove velut subnoxia. Non quidem, (ut Paracelsus retur) quod ejusmodi tartarorum sint fœcunda. Utpote cum eadem vecti nave Europæi, nostratibusque cibis usi, affligantur peregrinis morbis, atque topicis. Semina siquidem morborum aliquot in sunt locis, cuduntque aptas sibi materias, si easdem non re periant sibi obsequentes, aut desponsatas: facessant nugæ, quæ nudam præexsistentis materiæ tartarosæ allusionem, adeoque mucaginem, pro Duelech supponunt, ac requirunt, fictaque artificiorum allegoria fundant. Quasi non alia calculi, quam quæ siccatæ mucilagini responderet consistentia, quasi ex non mucido potu non generetur mucida saliva: quasi omnis petræ generatio, atque induratio conscriberetur muco, & calore: Etenim si cor, ossibus ut calidius, ita & durius esset, fortassis fidem mererentur illorum theses. Sed aspernatur natura similitudines, longè ab artificiis petitas.

8. Itaque stercoreum fermentum renis, nimis exaltatum, deinceps disponere coagulatorem urinæ spiritum, atque terræ volatilis materiam intelligo, ut in semen Duelech concrescant. Etenim non est in natura principium transmutativum, extra fermenta innata, vel conquisita (prout alibi de fermentis) exceptis artificialibus, per ignem constitutis. Unde quoque ab iisdem, inapposita est omnis deducta similitudo, Aliter namque terra figuli crematur in lapidem, absque semine; aliterque omnis contingit petrificatio, seminali deducta initio. Inesse autem urinæ terram, probat primum mechanica lotii distillatio. Dein è cruore stillati cruoris, multa tandem remanet terra, quæ aliàs inter nutriendum tota volatilis exhalat, consumitur, nec fæcem ullam sui relinquit. Terra autem volatilis in lotio, ex putrefacto est. Succrescente ergo stercorea putredine in lotio, adducta scilicet scoria, sive stercore liquido, subinde spiritui coagulatori obedit: quoties nimirum amborum reciproca actio à fermento putredinis concitatur.

9. Ex sectum Duelech distillavi, per se, nec quicquem elicui, præter spiritum fætidum urinæ, & flavam crystallum, simulque oleum, qualem ex desiccata urina trahitur. Quod autem in fundo mihi remansit, terra erat nigra, ambusta, friabilis, & insipida. Lectores ergo decipiunt Tyrocinii chymiatri scriptores, quotquot calculi humani distillationibus, atque suis præparationibus stentantur Ludum Paracelsi, sive saxifragorum principem. Etenim mera scripturiunt & decumana mendacia. Nec horum impudentiam, temeritatemque satis indignor, in re tam facilis experimenti, præsertim, ubi quisque, ex rasuris matulæ, id commodè novisse potest. Ne minimum sanè ex calculo humano elicitur, eorum quæ temere Pædotribæ illi scribunt. Certum est interim, medio putrefactionis non pauca fieri volatilia, quæ prius, non resolutis claustris, arctius ligabantur: etenim & sic vegetantia, meraciores aquas stillanti dant, seipsis nondum putrefactis. Non unico igitur percussi telo perimus, cum singula, quæ mitia, si parumper exorbitent, novas fingant nobis calamitates. Etenim parenchyma renum, viscerum omnium durissimum, nervis atque arteriis destitutum, aptissimum fuit fermento stercoreo lotii: cui si accesserit vel minitatæ putredinis urinalis fermentum, præterlabenti lotio festina imprimitur inclinatio in Lithiasin. Siquidem odor solus nominatæ putredinis in lotio, heterogeneitatem suscitat, prius occultatam. Statim namque urina graveolet, quæ in sordidam matulam inciderit, longèque citius occultatam in se arenam prodit; quam quæ alias nitido vitro excepta sit. Nam experimento indubio ostendi, etiam sanorum urinam in matulis Duelech affigere, granorum, vel squammarum forma.

Idque non statim à mictu, ut sidant protinus; sed aliquod horis abinde affiguntur. Dum jam scilicet lotium, conceptum à rene fermentum explicans, viam corruptionis subit. In Nephriticis quidem urina suscipit fermentum putrefactivum, quod alioqui sanorum lotio non communicatur, fermento stercoreo alioqui sibi satis. Porrò necessarium non est, actualem putredinem reni inesse, ut arenam intus suscitet. Prout nec urina in matulis adhuc fœtet, dum jam se sabulo liberavit; sed sufficit minitata, sive incipiens putredo, ut spiritus jure suo libere potiantur, agantque vicissim in se invicem abjectis repagulis. Minitatam autem puto, quæ tantum seminaliter Archeo renum inest, licet non explicata: nam alioqui, si actualis esset, vel tantilla putredo in rene, febris lenta illam comitaretur; quantulacunque autem fuerit, facile in lotium radices agit, in quod videlicet jam fermentum urinaceum penetravit, quod in se ut stercoreum, ita & putrilaginosum est. Facilis est nempe putredinis, & excrementi, associatio, in symbolo fermentali.

10. Quisquis ergo studuerit, ne lotium sibi intus petrescat: opportunè prospiciat, ne sibi intus putrescat importunè. Sunt enim ideò, quæ grato odore urinam renesque tingunt, organisque hactenus blandiuntur. Quatenus namque Diuretica sunt, sive mictoria, ad renes aditum sortiuntur. seseque lotio immiscent. Etenim quæcunque occulta, vel manifesta qualitate saxifragi nomenclaturam meruere, mundant quidem, ac abstergunt, & hactenus renes putredine comminatos solantur: at sanè nequicquam arenarum liquant, aut resolvunt. Quales sunt aciduli fontes, lapides, atque herbæ diureticæ, quæ eluendo, detergendoque arenas, & tenuiores grumos proscribunt; non autem liquant, multoque minus inhibent nova calculi exordia. Quia balsamo, gratique odoris condimento destituta, squallores fermenti putrefactivi, ut ut adhuc surdos, attamen non placant. Prout enim plantæ regerminatio non tollitur ramorum abtruncatione, sed eradicatione: Ita nec sanatur nephritis, deturbando calculum. Nil quicquam actum præmio dignum, si epilepticus à lapsu erigatur, si non à recidiva etiam in posterum. Hunc tamen medendi apicem Scholæ nequicquam tetigerunt: imo potius desperarunt: quia contractam Lithiasis labem, non rarò in posteros, jure hæreditario translatam, ferocire viderent. Etenim cum dissectum à calculo vesicæ, sæpe deinceps tota vita immunem vidissent: idem sibi promittentes futurum, in calculo renum, de recidiva, nil quicquam soliciti Medentes de crastino, benè sperandum ægrotis persuaserunt, benè sperantes se saltem pecuniam recepturos, proximis recidivæ nundinis. Stolidis nempe principiis innitentes, laxativa mitiora tantum subinde utendum, ut antecedentem calculi evertant molem. E stomacho nimirum omnem calculi materiam se emungere arbitrantur, serioque loquendo, stentantur per sua benedicta laxativa, sanationi palliativæ se prospexisse, si repetita cacatione æger obsequiosus fuerit, regulasque victus servarit. Sed hisce nugis abundè satisfeci libro de febribus.

11. Nutrimur namque iisdem, quibus constamus. Nec partes solidæ nutriuntur, nisi affini liquore, spermatico, viscido. Ridenda ideò magis est Galeni simplicitas, quæ membranas, nervos, tendines, adeoque partes primæ constitutionis, in cibis vetuit, ne mucilago sive pituita inde succresceret: immemor sanè, quod sola vitali ista mucilagine, partes similares in nobis immediatè nutriantur.

12. Nec interim attendunt Scholæ, quod renum alter, unoque tantum latere, sæpe calculos pariat, totusque subinde occalescat: ubi alter suo interea rite fungitur tota vita munere. Unde saltem fatendum: quod urina, non sui vitio, aut mucilaginis ergo, in sua basi petrescat [quod jam ante sat esto conculcatum] quod denique non ex diæta, ciborum potuumque imaginato tartaro; sed quod renes, proprio defectu, vitiosum suscitent fermentum, ac tandem insolens hoc monstrum pariant. Sæpe namque renum unus dudum multo fluxit sabulo, ac dein totus calculo obturatur. Dolorem quidem obtusum persentit illius lateris; sed nullum deinceps per vitam sabulum. Tandem id Scholæ per Anatomen advertunt quidem; nondum tamen proinde cessant insontem damnare stoma-

chum, parturientem phlegma petrosum, pro uno, & non pro altero renum. Partæque ideò Lithiasis crimine vapulet, scopis evertatur; triduanas patiatur evacuationes minorativas, & familiares; rudiores verò toleret solutivorum animadversiones, per statas anni vicissitudines. Imò toleret stomachus supplicium, quod subter humeros, & poplites cauteria, ad pituitæ defluæ præcautiones, detorsiones, revulsiones, aliaque id genus anilia figmenta imprimantur. Tantoque crudeliores in stomachi non patratum crimen sæviunt tortores, quòd hic suum cauterium stigmate obduci sinat; medentes verò, apertum detineant. Quasi ficta pituita, è capitis plano diruens, in stomacho immutata permanens, per intestina laberetur, à Mezaraicis iterum sorberetur absque nocui discrimine; inde vero ad jecur & renes iterum ferretur, nisi aperta infra humerum, vel genu, cute, revellatur à destinato itinere, foras Bone JEsu! Sapientia Patris! suntne hæ tuæ Scholæ, quæ hujusmodi deliramenta credulo popello proponunt? suosque meris nugis circumveniunt? Tot lanienis mortales cruciant? Absit! Absit credere hanc doctrinam veritatis: id est, tuam! Sed hostis primæ veritatis, inimicus hominum istas nænias protulit, & usque tuetur.

13. Cæterum aliqui Diuretica præscribunt, aliisque interim timentibus arceantur, ne videlicet propulsus è rene calculus in via steterit.

14. Sic enim Abbatissa, calculo descendente oppressa, sub Canicula, suadente Medentum corona, remedio diuretico abstinuit, ne forte calore stationis, & diuretici, calculus grandesceret, & indurescceret. Exspectavit itaque insomne quatriduum, immani ejulatu, donec sua sponte lapillus in vesicam appulisset. Tum exsultatum à Medicis consilium: & nisi regulam servasset, sanè vitam non servasset. Nobilis quædam, infestata calculo, & febri; post quater repetitam phlebotomiam, enemata, minorativa, laxantia, vesicatoria, idque genus alia, totos dies decem cum clamoribus supervixit, in Medentum spectaculum: eo quod non reperirent horam à febri immunem, qua pharmacum contra calculum propinare potuissent, nec vires ad novam alioqui carnificinam suffecturas: etenim quæ vidi, inter curandum, à Medentibus, titulo caloris perpetrata, vix toto volumine, cum horrore & commiseratione describerem. Jesuitam enim Antverpiæ Anno 1606. cui uterque ren calculo obsessus, lotium negabat, tandem sub bidui Medentum certamine, animam efflasse memini. Disceptabatur enim de Asini Apulei umbra: Num videlicet illi glans suppositoria, an verò clyster adhibendus. Diuretica, sive calculi propulsiva horrentibus omnibus. Interim Mercator quidam Joannes Vermierden, ab octiduo stagnantem urinam passus, jam morti vicinus, diureticum sumsit è succo millepedum, & succo conchiliorum nigrorum, cui granum unum cantharidum incoxerat integro haustu bibitum. Hæc missa facio.

15. Diureticorum autem litem sic dirimo. Omnis calculus vel major est suo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor; opportuna, nec metuenda erunt Diuretica. Si autem justo major: Diuretica erunt planè evanida, ac frustranea. At si æqualis ureteri responderit; præstat eundem ocissimè expelli, ne per moram augeatur.

16. Veruntamen quia transeunte calculo, ureter contractus præ dolore, plerumque crispatur. Diuretica in paroxysmo danda, cum præcautione. Nimirum propinanda sunt doloris, & contracturæ inde natæ inhibitiva. Cujus solius puncti incuria, vel inscitia, subinde contigit, calculos media stetisse via, & miserandis ejulatibus necuisse. Idque non tam Diureticorum insolentia quàm Medentum errore. Nec enim putandum, canalem ureteris esse inæqualis stricturæ, ut calculus, qui per ureterem primo impulsu descendit, tandem angustia itineris pressus hæreat. Sed compressiones posteræ sunt crispaturæ morbosæ, ac spasmodes, à dolore, prout de Sensu & Sensatione alibi. Adeoque tam externa fomenta, quàm interna, quæ convulsivos illos motus placant, summopere adhortor, & necessaria judico.

17. Quidni ergo distinguam Diuretica, quorum tam destinationes, quàm electiones vix antea cognitæ. 1. Siquidem quædam urinam corrosivo veneno acuunt: ut Cantharides. 2. Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & stranguriam excitant. Quales sunt cerevisiæ recentes. 3. Sunt quæ urinam reddunt absterfivam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis can-

crorum: itemque herbæ passim gaudentes etymo Diureticorum. Continentque singulæ alcali volatile, vel saltem istud subter digerendum acquirunt. Etenim hactenus Diuretica, pleurumque potui vulnerario conducunt. Eo quod in quovis vulnere mox aciditas, omnis in carne putredinis index, atque socia, oboriatur: quam alcalia facile in se absorbent, & absumunt. Quocirca rusticus erat, qui vulneratos sanabat lixivio tiliæ. Sic lapis cancrorum, vino incoctus, vel maceratus, insigniter saporem lixivii præsentat.

18. 4. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, stimulantque expultricem, quatenus putrilaginem urinæ generant. Cujusmodi sunt Raphanus, Asparagus, &c. Vidi namque Jurisperitum, non ante afflictum Lithiasi, nisi postquam à largiore Asparagi esu domum rediisset: ac deinceps non tam calculis, quam subtilissimis arenis, per reditus, aliquot annos, singulis forte quindenis, sub atroci dolore decumberet. Unde didici, quod unius vesperi error malum habitum renibus induxerit, qui vix in posterum tolleretur. Cognovi hinc etiam naturæ nostræ pronitatem, quæ tam cito in sui ruinam auscultat, semelque lapsa, tardè, ac difficulter, etiam medicaminum favore, resurgit. Denique ejusmodi habitum, in aliquot jam annos perseverantem, nihilominus correctum, adeoque inclinationes, quas vocant. Intemperies versas in naturam, esse mobiles, ac separabiles, contra Scholarum desperationes. 5. Sunt quoque Diuretica, quæ grato odore lotium renesque reficiunt. Ut macis, nux myristica, terebinthina, mastix, juniperus, &c. quasi renes odore consolati, sui memores officii fierent. 6. Sunt dein etiam, quæ ex alcali lixiviali, sub digestione, migrant in acredinem, vias urinæ abstergentem, instar saponis, excretricem stimulant, incidunt adnatas sordes. Cujusmodi sunt, quæ testis, & lapidibus, cineribusque appropriatorum colliguntur; quæque sola, saxifragorum nomine digna videntur, præcipuè si in gradum volatilitatis sint deducta. 7. Est demum Diureticorum genus, quod parva quantitate, lotii copiam è toto corpore profundit, ut millepedes, species de Beccabunga, item succus conchiliorum marinorum, nigrorum, oblongorum: & quæcunque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. 8. Est & genus, quod sedandis renum doloribus utile, hæsitantes confortat. Quale est in croco, rhabarbara, & cassia inversis, id est, vi solutiva prius orbatis. 9. Spiritus salis marini, nedum Diureticus est, simulque stranguriam lenit, quibus calculus in vesica volvitur; verum insuper calculos renum minuit. Si ultimo igne distilletur reverberii. Non sat est ergo dicere, diuretica urinam creant: quin insuper etiam est determinandum, an excitatione attractricis, an urinæ liquatione, an exasperatione, an putredinis citatione, vel alio demum titulo id agant. Nec sat est, serum lactis continere aliquid nitrosi: quin etiam aliquid habet prioris cruoris residuum, unde cadaverosum est, adeoque Asparagi tenorem servat. Multa siquidem, renum consolatione, urinam cient, gratoque alia odore lotium suffundunt, aliaque sunt per acrimoniam molestiora, ut &, quæ fermentum putridum urinale accelerant, quæ tota radice calculosis nocua: magnoque Medentum ideo errore Asparagus quibuslibet ferè apozematibus incoquitur.

19. Porrò formidavi quandoque unius lateris decubitum ordinarium: quod supinus ren præcluderetur ab intestinorum incumbente pondere, inque eo restagnans urina fieret arenosa: si quotidie, per plures horas recluderetur ibid. Præcipue, quod supinus ren distet saltem digitis decem, à vena cava: sitque vesica, medio situ inter utrumque renem: persuadebam itaque mihi, quod ren supinus non posset se exonerare sursum, in vesicam. Sed postmodum cognovi vanum hunc meum timorem, quodque nil, respectu Archei, esset inferum. Nec satis id fuit, theoricè inquisivisse. Igitur oportune mihi notus, qui à puero nunquam in latus sinistrum decubuerat. Etiam adhuc senex, nondum Lithiasim passus. Observavi & alterum; qui nunquam, nisi lumbis, & dextro lateri indormierat; sinistro tamen ac prono rene, evasit calculosus.

20. Repeto hic: quod clarus ac stillatitius urinæ meæ liquor secum asportaverit sursum per alembicum suam terram, quam ad latera vasis in verum Duelech conformavit, & affixit: quodque illa induratio sit facta à spiritu urinæ, qui quidlibet, atque diversimodè plura coagulat.

Nam

Nam spiritum vini condensabat in offam volatilem. Sin vero reperit objectum fixum, de natura salis, vertitur in salem, prout contingit spiritui vini, à sale tartari. Aut dum spiritus salis fontani, combibitus à cognato sale, fit sal. Sin autem spiritus urinæ reperiat terram fixam, quam rodat: cum illi deficiat objectum coagulabile, imbibitur à terra, & abhac subigitur: & coagulationis alioquin author, ibidem coagulatur passive. Sed ubi spiritus urinæ invenit volatile non coagulatum, coagulabile tamen (quia terreæ indolis) suum exserens coagulum, constringit eandem aporrhœam in terram: consertisque viribus utrimque, fit nova creatura, quæ est nativitas Duelech.

21. Cæterum Scholæ, suis calorum insistentes principiis, præscribunt, non incubandum dorso; lumbos quoque inungendos refrigerantibus, imò lamellam plumbi gestandam topice. Imperant culcitram lanæ loco lecti plumosi, ne renes incalescant. Quin etiam inter stragula & culcitram corium substernunt. Nimirum circa effectus debellationem Scholæ tantum occupantur, respiciuntque duntaxat productum, sive posterius; nequaquam autem ad causam, nequidem occasionalem. Nugiis invigilando enim, successive sibi invicem subscribunt, sine nota juvaminis. Adeoque serio somniant vigiles, ut ægris adulentur. Neque enim nascuntur calculi, quia lumbi calent sed calent lumbi, quia nascuntur calculi.

22. Lanam ergo præ plumis deligunt, ob harum (inquiunt) calorem. Nesciæ, quod plumæ minus calefaciant, quàm lana: ob minus accuratam aeris exclusionem. Quod judicet sensus tactus.

23. Denique dato, quòd pluma magis calefaceret superincumbens corpus, plumisque involutum, quàm lana; attamen id totum cessat, si linteum intercedat inter plumas, vel lanam. Siquidem calor, qui è plumis vel è lana emergit, non est ipse horum simplicium calor; sed incumbentis calor reflexus, receptusque in plumis, vel lana. Inde namque depositus in medio (linteamine) redit, non quidem seipso priore robustior, sed ferè adæquatè contemperatus, eodem momento caloris, quo pollet ipsum corpus. Determinat autem oculariter hanc litem, ipsum organum vitreum, ad mensuram temperiei ambientis aeris constructum. De quo in principiis nostris elementalibus.

24. Nec arguit in adversum, quod calculosus nephriticus se sentiat calidiorem lecto plumeo, quàm laneâ culcitrâ. Nam id non contingit, ob majorem plumarum calorem; at benè, quia patiens demergitur profundius lecto plumeo; culcitra verum lanea tantum superjacet, afflatque à lateribus aer refrigerans. Adeone Scholæ nunquam aliquid ex fundamento, causa, atque radice distinguent? Semperque ex dogmate gentilitio caloris, & frigoris, cum rusticis sapient? Oro vos, propter amorem Dei, quo quisq; exacto secum seculo prospectum optet sibi, abjicite pertinaciam, præsumtionem, & ignaviam; ac nolite aspernari meliorem Doctrinam.

UTERUS DUELECH.

CAPUT VI.

1. *Cur sit inquirendus uterus Calculi?*
2. *Vesica etiam alterius sortis calculum generat, quam ren.*
3. *Prognoses.*
4. *Calor in urinis non coagulat quicquam.*
5. *Altera uteri necessitas.*
6. *Situs hujus uteri.*
7. *Mechanica.*
8. *Observationes inde habita.*
9. *Conjicitur hujus uteri extensio.*
10. *Ratio mirabilium in Nephriticis.*
11. *Unde recidiva in Nephritide?*
12. *Nephritis auscultat Meteoris.*
13. *Modus in fiendo.*
14. *Lotium cur turbidum;*
15. *Dolor Nephriticus à contractura.*
16. *Falluntur in causa, qui stricturam ureteris, pro doloris atrocitate adferunt.*
17. *Inscitia uteri sanationem negligere fecit.*
18. *Fabulosa Scholarum persuasio.*
19. *Recidivarum altera necessitas.*
20. *Dubii cujusdam elucidatio.*
21. *Historia amentis.*

22. *Separatio lotii à cruore.*
23. *Inordinata peregrini calculi generatio.*

SEmine, materia, ac processu fiendi calculi, jam patefactis: cognitaque urina in sui contentis, quatenus est vas seminarium, deferens semen calculi: nondum satis tamen dictum. Siquidem sospite unico rene, sæpe alter duntaxat calculosus est. Non sufficit ergo accusasse urinæ commune initium, eoque potentius imaginandum hoc, quod omne genitum præsupponat quendam uterum, unde nimirum subinde non ignavam indolem fortitur ipsum productum. Necesse est enim loca esse, quibus res fiant, antequam nascantur, idque tam prioritate locorum, quam motuum. In hepate quippe est jam urina materialiter, imò & in mezenterio, antequam sit in renibus. Neque renes per separationem sequestrarent lotium à cruore, nisi jamdum urina & cruor realiter distincta essent. Si vero urina sit, priusquam ad renem, vel ad emulgentes venas deveniat, necesse est & calculum quodammodo ante renum hospitia præparari. Etenim si stercus, vel ab initio duodeni intestini, præparari incipiat; quidni idem lotio continget? Quapropter visum fuit mihi, urinam nec etiam posse uteri calculosi rationem complere, multoque minus renes ipsos, tanquam per syringas, festinus tantum est lotii transitus. Quare primus debui uterum monstrosæ hujus prolis attendere: præsertim, quod hunc cognitionis apicem Scholæ hucusque transilierint, vulgi judicio contentæ, nec ultra rus sapientes, quod renes atque vesicam tantum intuetur. At certè fodina, sive uterus, magnam utrobique gignendæ rei diversitatem causat, si generationis fertilitates ac sterilitates plerumque contineat. Solo namque si natura subest: certè utero natura non potest non inesse, si præcipuè renum unus petrescat, altero incolumi. Idque potissimum contemplandum ex eadem & in eadem materia, uniusque feminis urina.

2. Ex utero itaque, nec aliunde accersitæ infirmitatis causa petenda. Nam & vesica, & eadem numero urina, alterius sortis Duelech procreat, quam quod in rene fit, vel saltem nuspiam fiebat ante. Enimvero, non soleo subscribere nudis antecedentium voluptatibus, ut neque arbitriis, quia ipsam Medendi potestatem languere, sub illorum torpore, certior factus. Uterum ergo Duelech explorare debui.

3. Inprimis exploravi Nephriticos, plerumque ante futuros sibi dolores, præsagire sibi instans malum solitos, ex urina aquosa, non tincta. Præsente autem dein dolore, eandem urinam affatim multam, atque turbidam, instar cerevisiæ flavæ, nondum defæcatæ. Cumque dein subtilior urina, arenæ permista, profluit, dolorem sibi manifeste remissum, aut penè nullum, testatos. Imo, tametsi per dies aliquot, continua maneret urina, ambobus renibus subinde major.

4. Spectavi tum quoque, bolum continuum, & copiosum, cum urinis quotidie ejici, specie inpalpabilis pollinis. Quendam etiam qui solo calore liquesceret (tantum abest, quod calor, coaguli esset author) sæpe tamen bolus iste, ab lotio separatus, denuo in aqua calida non fundebatur postea; sed ad fundum tandem per quietem sidebat, qui ante, in sale urinæ, solvebatur.

5. Etenim semper credidi, generationes seminales fieri è dispositione materiæ, hujusque perfectionem paulatim introduci, opera Archei. Sciebam ideo, generationem Duelech, cæterorum naturalium leges sequi: adeoque etiam esse instantaneam: atque per consequens, illius dispositionem præparativam, sive præparationem dispositivam, sensim quidem introduci. Conclusi ergo mecum, totam hanc monstri nativitatem, ejusque præparationem, non absolvi tam festinato per renes transitu: præsertim sicubi bolus ille tertiam quandoque matulæ partem oppleat: imò arena unico mictu ejecta, subinde medietatem renis adæquet: ne interim exilitatis sinuum renis reminiscar.

6. Itaque merito suspicatus sum, arenarum, boli, & calculorum uterum, non esse solos renes; sed hos per vasa anteriora, quibus lotium disponitur, sua præparare producta, plenamque quidditatem Duelech ibidem nancisci. Fundamenta nimirum cuduntur eorum quæ mox futura apparent.

7. Atqui ut omnem à me abdicarem scrupulum, neve crederem, momentaneo per renes transitu, urinam, velut ictu oculi celerius in bo-

ſum, arenam, grandioresve calculos faceſſere, ac tum deinde per ureteres præcipitari: Collegi urinam ejus, qui unico duntaxat dolebat rene, ſabulum ſimul atque bolum excreverat, dein urinam per linteum à ſabulo colavi; attamen deprehendi, quod ex eadem arena deinceps nil minus ſabuli, & ſquammarum adhæſiſſet matulæ, quam, ſi ſine bolo & arena prodiiſſet. Ex oppoſito quoque comperi, urinam quæ ſemel matulæ ſuam appoſuerat arenam, nullam triginta inde horis, amplius in nova matula arenam; at duntaxat ſedimen abluibile depoſuiſſe.

8. Certus itaque factus ſum totum iſtud ſabulum, cum lotio calculoſi ejectum, nec fuiſſe illius atque ejuſdem lotii, cujus jam fundum petiverat. Conſequenter quoque arenam, ſucceſſivis ac continuis poſt vicibus mictam, non fuiſſe productum illius ſolius lotii, neque collectionis mora illius lotii factam, aut patratam.

9. Imò cum alioqui ren, ſeipſo quadruplo major, ſubinde non eſſet hoſpitando ſabulo, per iſtum paroxyſmum defluo. Igitur didici, aquoſam & non tinctam urinam, futurarum arenarum, & paroxyſmi prænunciam, futurique doloris præſagam: vel ex tunc diſpoſitionum fundamenta depoſuiſſe, in aliqua cavitate, majore ſinubus unius forte renis. Quapropter capaciorem arenarum boli, ac lapilli uterum conjeci quàm eſſent ambo renum ſinus. Centralis nempe unus, ureteri conterminus, & alter anfractuoſus, per corpus renis circumflexus.

10. Demirabar enim valde, quod primis diebus non flaveret urina, abundans tamen flueret: nec ſcoria, lotii tinctura, tum pro ſolito uſu, attraheretur: quaſi tota illius tinctura, in fabricam lotii, abſumeretur: vel quaſi arenæ ex mera tinctura ſcoriæ fierent: adeoque ſtercoris liquidi miſturam cum urina, eſſe morboſam præter naturam, licet ordinariam. Quæ ſane meditatio primis me paſſibus afflixit. Saltem inde clarius cognovi, quod cauſa materialis Duelech, à Scholis aſſignata, ſit prorſus inanis, & ſtupida: Cum albicans, & pituitoſa mucago, ſi qua eſſet à renum calore cocta in calculum, jam arena renum non eſſet citrinior calculo veſicæ, ſed æque pariter pallerent ambo calculi. Utpote coctio arefactioque mucaginis, nequeunt ejuſdem pallidum calorem citrinare? vel in veſica, ſub longiore mora, tota rufa eſſet. Niſi forte Scholæ demonſtraverint, mucilaginem renum eſſe flavam, & veſicæ, albam. Alias ſanè, anilia figmenta docent de mucilaginoſa calculi materia. Porro urina clara, copioſa, aquoſa, nec tincta ante paroxyſmum: turbida cum dolore, & arenoſa poſt dolores, viſa mihi eſt; eo quod dum arena eſt in fieri, id contingat in vena cava, ipſiſque emulgentibus: non quidem adhuc in forma arenæ, vel calculi; ſed boli, tenuioris luti, atque ſediminis inſtar. Adeoque in iſta culina non rite conficitur tum lotium. Quare aquoſa eſt, & Archeus illarum partium eſt primario malè affectus. Coctionem verò, ſive digeſtionem lotii, intelligo promotionem ejus ad urinalem perfectionem. Nondum enim ibidem eſt arena: ſed minutiſſimus boli atomus. Quia ibidem eſt corruptivum fermentum, præter naturam, & loci requiſitum ſtabilitum. Quo autem longius inde recedit, renem verſus, vel ad ultimam lotii cloacam, ſuo quoque fermento urinario magis magiſque gravatur: Duelech, in momenta propemodum ſingula, argumentum capit, ac ſenſim in majora grana firmatur.

11. Argumentabar enim: Si vena cruorem, etiam poſt mortem, à coagulo, contra corruptionem præſervet: non fore indecens, in ureteris ſive venis urinariis, aliquam exiſtere pariter præſervationem, à coagulo calculoſo: niſi hæc, vitioſo fermento, vicini renis, præpollenter peſſumdetur. Quod ubi ſemel ſerio contigit, ſic ut venæ, à nativa ſui bonitate paululum receſſerint, evenit his, quod quibuſque vaſis impuris, olidoque fermento vicino infeſtatis, quibus aliquid ſemper, de reſiduo impuri contagio, pertinaciter adhæret. Iſta quippe recidivarum in Nephriticis, continuata eſt ſucceſſio: quod non de pleno, omnis adhærens amurca abſtergatur: ſitque idem malæ indolis character vicinus, qui priores concinnavit calamitates. Per modum, quo gallina matura ova, minuſque matura, aliaque inſtar granorum, in lumbis gerit, ſucceſſivè in menſes aliquot, ſubſecuturi partus pignora.

12. Hæc nimirum fuit neceſſitas, qua Nephritici meteori importunitatibus plerumque parent, futuras etiam tempeſtates præſagiunt, horumque dolores è lumbis in dorſum aſcendunt.

13. Quoniam dum illis venis, sive uteris, jam illarum sordium plusculum est affixum, tristantur, contrahunturque, saltem illo latere, quo infestantur: vel utrimque per lumbos pariformiter. Sub qua venarum contractura rugataque crispatione, dolor punctilis, lancinans, & quasi divulsivus emergit. Deciduntque in ista crispatione grossiores atomi, in emulgentibus collecti, ad renes: remanente interim in pignus bolo, tanquam proximi accessus seminatio, usque in sui maturam adolescentiam.

14. In qua demum dolente venarum contractura, latex eminus è venis in subsidium, ad renes celeriter accurrit, trahiturve, atque confluit obediens. Unde lotium turbidum. Quis autem latex ille, qui cum non sit urina, huic tamen miscetur, suo tractatu a me copiosè sat dictum. Postquam autem arenæ & calculorum segmina ejiciuntur, cessat dolor: quia cessat venarum contractura.

15. Nephriticus ergo immanis dolor ille, à contractura; non autem à boli, vel sabuli transitu.

16. Sæpe namque magnus calculus, postmodum minus dolet, qui minutulus primum summè dolorificus. Non quidem quod ureter se ipso amplior factus (prout alioquin opinantur Scholæ) sed insueto malo contractura major fuerit. Alias namque, si ureter tantam sustineret ampliationem, sibi contradicunt, dum diuretica vasorum stricturam vetant. Dein porrò consideravi, quod sub initium, clara, aquosa, & affatim, urina excernatur. Etenim cum urina tingatur per scoriam, sive stercus liquidum; ista autem scoria non eliciatur, nisi prope finem Ilei, ac juxta fomitem fermenti stercorarii; fit inde, quod illa scoria non tam eminus alliciatur, sub confusionem instantis paroxysmi: eo quod illius culinæ œconomia sit confusè turbida, & interpolata. Quippe stomachus cum toto abdomine turbatur, præsentitque in omine, atque metu, instantem procellam, non minus, quam eandem compatitur, toleratque præsentem. Præsentire enim videtur arenam, nondum visam; at sanè adest tum in utero suo, dumque præsentitur, ex tunc adest contracturæ illius exordium. Volens itaque Archeus hostem eluere, & excusare instantem paroxysmum, accersit undecunque omnem laticem, & ad eluendum renes demittit. Contrahuntur ergo venæ in calculosis renibus, consentiuntque intestina, atque dolorem colicum ideò mentiuntur, ob consensum. Qua de causa Nephriticus dolor, à colico nondum per Scholas satis distinguitur. Nec mirum, ad spasmum venarum, ipsa intestina quoque convelli: cum contracturæ artuum sequantur, propter consensus consanguinitatem, tam dolores immanes colicos, quam Nephriticos. Procul ergo à vero deviant Scholæ, quod Scoria trahatur, aut mittatur ad calculi fabricam: quin potius supervenit ejus tinctura, per acidens, dum spiritus coagulator suam exserit potentiam, in terram volatilem. Quia cæteris paribus, calculus tinctus semper est pallidis friabilior. Idque clarè arguit, quod lotii tinctura, si posset, confectionem Duelech præpediret totaliter. Adeoque Icterici, licet calculo subjecti alias, vix calculosi sub Ictero visuntur. Idcirco enim sub generatione Lithiasis flavet urina primo arenarum conceptu palletque sub initium accessus. Quia tum adhuc latex est, nondum mera urina. Certo itaque scivi, si in solo renis sinu omnis arena fieret, quæ excernitur, dolor major esset, dum excernitur, quam dum nondum arena apparet. Quod tamen contradicit experientiæ. Porro quod patrato sabulo urina plus solito turbetur, spissiorque evadat, cum alioqui plus pulverulenti continere, turbida confusio persuadeat (in crassiore nempe consistentia plus pulveris, quam prius in clara, & aquosa) Id plane convincit, uterum Lithiasis jam esse oppletum, nec posse crassiorem illam saburram hospitare.

17. Ergo incognita uteri varietas nedum neglexit Nephritidis sanationem, sed & causarum, & sanandi alteritates introduxit. Sc. aliud est, fluctuantem à rene arenam, succedente lotii stilla, deturbari: atque longe aliud, non quidem eluente unda; sed partium conspirata contractura, ac crispatione, adhærentem excutere arenam.

18. Althea enim Malva, Amygdalino, similibusque dolores demulcere, vias humectare, dilatare, & oblinire persuadent: adeòque in hoc, ut & in omnibus ubique, vel Scholæ duntaxat sunt intentæ ad posterius vel ridiculum proponunt. Dum vi detersiva totum arenarum bolique uterum everrere debebant, laxandis viis, humectan-

standisque membranis in se semper madidissimis, totæ incumbunt.

19. Siquidem expulso sabulo, non proin sospes est uterus illius: quin saltem in futuram calculi pœnam, remaneat venarum conspurcatus bolo paries. Quorsum nulla Scholarum hactenus fuit reflexio.

20. Demirabar namque subinde, quod dudum antea Nephriticus, postquam calculum in vesicam demisit, rarius novos in rene lapillos suscitet, quamdiu alter vesicam infestat; Nephriticus tamen, si simul etiam podagricus, podagram tamen sociam, cum Nephritidis sive calculi accessu admittat. Etenim inde didici, quod sicut dolor in vulnere suscitat aquam glarealem: ita & ipsam mutet urinam, quæ petrificationem in pristino lumborum utero impediat. Quare etiam lotium turbidum, citraque arenas, visitur in calculosis. Dolor enim classica est, quæ latricem undecunque advocat occasionaliter, urinam peregrino hospite admisto accendit, imò & turbat. In tanta autem officiorum confusione, de ipsa confusione cogitatur nihil. Etenim dolor mihi fervoris imaginem sæpe ob oculos posuit. Aqua namque, post fervoris ebullitionem, turbida plerumque, ac confusa est. Sic enim quia bolus fit, ex terra urinæ volatili, nondum sale condita sufficienter, ob defectum fermenti urinarii, in rene stabulati: Ideo quoque bolus iste igne liquescit, neque in arenas duriores majoresque cogitur, quamdiu vim fermenti renum non experitur. Tingitur autem saturatè bolus non quidem à serius superveniente scoria, arenas tingente (quippe bolus ille rubet, supra flavedinem scoriæ) sed à cruore diluto, qui invenis (boli utero) transsumitur erroneè ad usus, turbulentiæ fines. Atque hactenus in Uronomantia, bolus de hepate & cruore testatur; nil autem horum arena.

21. Constat ergo urinam, per se, salsam, etsi sale homo non vescatur: ejusque causam, de Digestionibus, offendes. Curatus quidam, in urbe nostra, totos dies 17. amens, absque omni potu & cibo transegit ante mortem. Nunquam autem illi prorsus quotidiana defuit urina, parcior quanquam, & sensim rubicundior exiret.

22. Unde conjicio, in rene vim esse commutativam cruoris in lotium [quamque alibi in tractatu de hydrope studio prosequor], non secus atque vulnus, ex cruore celerem copiosamque parat Synoniam, sive glarealem aquam. Itaq; urina ad postremam sui determinationem, postulat, mutuatque vim, à fermento, quam renes in uterum lotii inspirant. Non aliàs, quam hepar in venas portæ, nexusque Mesenterii, vim sanguificandi. Quapropter ibidem statim totus stomachi chylus, cruorem suo colore mentitur. Vim autem renum in venas, planè despoticam, alibi de hydrope prosequor. At quamvis fermentum renis inserviens ministerio totius integralis, sit visceris cujusdam tanquam digestio; non est tamen in numerum digestionum relata, eo quod coctionem recrementi, non autem alimenti concernat. Etenim cum omnis transmutatio, quæ per digestiones procedit, sua habeat media, sive fermenta propria, ad novam generationem opportuna; ita ren suum incipit inprimere fermentum in cremorem, mox dum ad portas jecoris sistitur. Cujus fermenti vigore, lotium se à cruore sequestrat, nativis proprietatibus. Et quanquam cruor ille nondum sit coagulabilis; attamen se ibidem separant liquidum à liquido. Mysterium sanguificationis est quidem homogeneum, simplex, ac prorsus univocum, solaque adeo sanguificatione conscriptum; oportuit tamen, statim in venæ portæ limine separabilem difformitatem cremori innasci. Aliàs namque cruor, dum vitalem conditionem in hepate acquisivit, indecenter spiraculo fermenti renum pollueretur. Quod autem urina naturaliter sit salsa, & unde ipsi ista salsedo, alibi de digestionibus invenies. Hic autem adnotasse sat esto, quod quantum salis acidi nascitur in chylo, sub prima digestione, tantundem in altera transmutatione substantiali migret in salem salsum.

23. Designavi jam uterum incipientis urinæ, & calculi. Declaravi quoque mirificam proprietatem spiritus urinæ, in coagulando ac petrificando. Inde etiam jam sat constat, si contingat spiritum lotii retrogrado motu fluere per jecur, in venam portæ, atque inde expelli, ut peregrinum insolitum, per mesenterium; in intestina: quod ibidem facile coagulaverit etiam insolitos

calculos

calculos quosque Paracelsus congelata, non autem coagulata vocat, eo quod non ad duritiem Duelech urinarum ascendant, quæ à mucilagine matre materia solidantur. Quod si verò urinæ spiritus per venam cavam sursum, vel deorsum feratur; alienat, vi sibi propria, simiiliarium alimentum spermaticum, ac mucilaginosum, in duriorem compaginem: unde demum Scirrhi, quartanæ febres, nec non variæ oppilationes oriuntur: quas frustra sanè per Julapia, aut Apozemata averruncare student. Denique nutritur fel cruore sibi vicino, in quem si spiritus urinæ è suo deviarit utero, confestim quoque lapides in felle obnascuntur. Peregrinum nempe ac hostile evadit, quicquid in alienam messem subintrat. Adeoque extraordinarii effectus causis consimilibus oriuntur. Neque enim inappositè docui serosum istud, quod cruori permistum defertur, perque sudorem, vel alias insensiliter disperditur: non esse urinam, ut neque ejusdem proprietates habere, nec esse serum, lactis æmulum; multoque minus esse fel, aut bilem flavam; sed partem Laticis, de quo suo tractatu.

DUELECH RESOLUTUM.

CAPUT VII.

1. *Accusatur incogitantia Scholarum.*
2. *Census nebulonum, in quos Magistratus animadvertere deberet.*
3. *Excusat se Author.*
4. *Omnis morbus sua in specie est curabilis.*
5. *Quantum sperandum sit ab officinis?*
6. *Quidve ibidem reperiatur pro Lithiasi?*
7. *Duplex indicatio.*
8. *Surdastra Scholarum intentio.*
9. *Vanitas hujusmodi intenteonis.*
10. *Cur Althea, malva, succus citri, &c. juvent.*
11. *Frivola objectio contra Diuretica.*
12. *Adynata Scholarum.*
13. *Rationes Scholarum pro impossibili remedio.*
14. *Rationes Spagyrorum.*
15. *Testimonium Cardani.*
16. *Diploma Principis Salisburgensis.*
17. *Delusio Scholarum, ex ridicula remediorum inquisitione.*
18. *Ridicula subterfugia.*
19. *Calculum non confirmari.*
20. *Lapides animales, & vegetabiles quo pacto nobis sint utiles?*
21. *Modus præparandi.*
22. *Vnde Ludo nomen ejusque præparatio.*
23. *Ludus ubi reperibilis?*
24. *Stolidum tentamen.*
25. *Error Paracelsi.*
26. *Scholarum temeritas.*
27. *Paracelsus non minus insulse, quam Humorista de materia calculi, garrit.*
28. *Exomologesis rerum exanimatarum: & balsami salus.*
29. *Modus adhibendi remedii.*
30. *Vesica tauri embryonis.*
31. *Observationes circa lapidem cancrorum.*
32. *Error Paracelsi.*
33. *Mira antipathia.*
34. *Novus catheter.*

UTerum Lithiasis dixi: nunc autem de remediis cogitandum seriò. Enimvero ridet vulgus Scholas, in opprobrium actas, quod nequicquam hactenus de veris causis, vel sanatione sit indagatum. Originem Medicinæ quidem alibi recitavi, eamque adhuc adolescentem, in hodiernum usque diem, effœta velut vis animi, egit in circulum, absque progressu ullo: quia peregrinis, Græcis, Barbaris, Ethnicisq; inventis stare maluerunt, & aliena excoluisse, honori duxerunt. Dum interim novi oriuntur morbi quondam etiam exoleti, resurgunt larvati: ideoque illegitimi apparent, nec amplius respondentes descriptionibus primorum. Statur nimirum absque progressu, dum nostra valetudo indiget maximopere medendi accretionis. Quatenus pigrum; atque ingenerosum obstat Medentum genus, quod ex alieno commentario tantum sapere voluit, artemque supra

praquàm noverint increscere negant. Ideoque & quicquid ignorant, in catalogum incurabilium, desperatione quadam adigunt. Quasi avorum inventa nostræ viam præclusissent industriæ, Sapientiæ thesauros occlusissent, sterilisque sit omnis moderna vis animi, & exhausta divinæ Sapientiæ potentia, nihil esset amplius, quod insuper nobis veritatem demonstret. Profectò socordiæ poculum, veterno seculum dementavit vel ab ipso initio: ideo nempe quisque assentiri, quam indagare mavult.

2. Tanta nempe est lucri dulcedo, quod suas quisque Medicamimum societates, sive confusiones, & miscellaneas (receptas magistrales vocant) cum amore admiretur: quæque secretiora olim, Medicos laboris amantes, reddidere illustres, præ torpore medentum, in Pharmacopœorum manus, anus dimanarunt hodie. Unde Tonsor quisque, Balneator, Monialis, Tortor vel ex ambubajarum fornicibus fugata Lena, medicinam jactitat: quorum censum hic describam. Primi namque occurrunt, qui mederi volunt, non quidem ad hoc instructi; sed natura promti, quidlibet audentes, quæ aliis profuisse audiverunt, sine causarum cognitione, atque discrimine, ægris propinant: eosque sic in discrimen præcipitant. Inde namque omnia penè Scholarum experimenta profluxerunt. Quod & Galenus, Quintii Præceptoris sui exemplo, confirmavit. Etenim per mortes hominum, experimenta facientes, suos graduatos, Scholæ vocant statim expertissimos. Alii vulgares, vulgaribus tantum mederi malunt, hisque sua dant consilia, nonnulli quoque, favore solo atque rogari. Plerique etiam ob honoris ambitionem, utque tanquam sapientes æstimentur, hoc vitii genus innatum habent. Ejusmodi enim deceptores, divites videri volunt, & gratis ideò cuncta præstant ad necem vel fortuitam sanitatem ministeria. Hujusmodi inprimis sunt, qui Romæ Theriacam Cardinalibus & Magnatibus obtrudunt, è meliorib. simplicib. confectam, quàm Deus in natura creaverit. Sic enim populo in Urbe imposuimus, & sancti pharmacopœi visi sumus. Succedunt his, qui munera quidem, sed nequaquam nummos expetunt, ne nobilium conditionem, itemque promissam paupertatem exuisse sciantur. Suntque idcirco, qui pro se nihil, at solum pro paupere communitate se promereri ajunt. Similes his apostatæ, qui fatentur quidem se non esse medicos; sed sua secreta se habere à Regina, vel Imperatore. Medias namque hi solent interponere personas, quæ pretium medicaminis extollunt. Sequuntur dein hos, qui vestes, atque marsupium, ut cribrum foraminatas gerunt nec interim suum impostorem exercere tardi. Aliquando se ditissimos fuisse, nunc verò depauperatos (in dolio vini) per artem chymicam, per bella, & religionis constantiam. Sunt &, qui quandoque militum caterva viguerunt; at in bello (pro pecuniarum conflictu) cunctas opes impenderunt, cicatrices ostentant, forte condigno præmio receptas. Nonnulli quoque uxores ac liberos, focos & aras, dulciaque patriæ liquerunt arva, religionis ob cultum. Multi quoque, ultrò pauperes, quòd nemo eis quicquam dare velit. Nec desunt, qui religiones fingunt, vestem mutant, soccis ligneis ambulant, Eremitam latente hypocrisi mentiuntur, quibus Deus virtutes simplicium inspiravit. Sunt etiam, qui Astronomiam & Chiromantiam ubique intromiscent. Alii demum campivagi qui in monte Veneris artem susceperunt: hinc bruta non minus, quàm homines, à morbis curare noverunt. Item qui simul futura prædicere, atque thesauros effodere sciunt. Suntque qui libris destituti, chartæ inscribunt non innoxia verba Salomonis, quibus morbi non secus atque dæmones fugantur, antè & pòst cruces ducunt, ne diabolus scribentem potentia verba auferat. Sunt qui varia callent idiomata, apud Belgas, Chaldæam, Arabicam, vel Dalmaticam se loqui fingunt, multisque onusti artibus, tandem Mathesin, vel historias jactitant, plerique horum nil minus, quàm lapidem Chrysopejum construere norunt, minas circumgerunt perpetuo fermento propagabiles. Sunt etiam Saraceni, suntque Judæi baptizati (plerumque non baptizatis nequiores) qui ex Kabala didicere, Mercurium variis modis mortificare, itemque venena diversimodè præparare, quæ ad omnes morbos, & plures alios valere tradunt. Linguam Ebræam, scientiarum omnium fundamenta, & grandia rerumpubl. secreta, continere, & se futurorum prænotione

gravidos jactitant. Sæpe suos citant Rabbinos unde tam præterita, quam futura legere possunt. Alii quoque artem medicam, in sua tantum progenie hæreditari asserunt: etsi fatui, vel nequam sint omnes. Sin autem apud viros suscipiantur, saltem apud mulieres, Cosmeticen jactitant. Eodem enim corio cum Græcis, & Judæis sunt obducti; licet vicissim unus alterum derideat. Etenim natura promti, ex seipsis mentiri addiscunt. Est & genus fugitivum, è famulitio Chymicorum, quod dum selectiora jactitat, non nisi venena Seplasiis venundat, Mentiendi namque libertatem omnem usurpant apud ignaros, accedente per assiduum usum mendacio. Idiotæ enim sunt, è chymicis furnis fugitivi apostatæ. Scholæ autem majori securitate, atque omnium liberrima authoritate, imponunt mortalibus: nam cum demonstrem veritatis decreto inevitabili, quod hactenus morborum essentias, causas, atque remedia prorsus ignorent, magnoque volumine, atque rationibus à priori id stabiliam; Interim suos promovent scholares, hunc, quia Latinus, patremque habet chirurgum, vel Pharmacopolam; aliumve, quia artium magister factus, lectiones aliquot Professorum audivit; alium denique, quod Euclidem pro parte jactitet, vel ab Aristotele disputare didicerit. At misereor genus humanum, tot internis calamitatibus obnoxium; tantisque externis exploratoribus expositum: qui cum sub infaustis Scholarum regulis trucidarunt è primatibus quemquam, jus assumunt appellandi ad morbi incurabilitatem, suosque ubique habent patronos, & complices. Adeoque soli grassantur impunè in vitas principum, prout libro de febribus ostendi. Tanto autem miserabilius se fidunt illis mortales, quod promotione ac jurejurando ignorantiam apud vulgus tegant. Quippe jurant, se fideliter sanaturos infirmitates, quas ostendi, ipsos nescire penitus. Imò ne unum medicamen monstravit illorum Princeps Galenus, ab empyricis non mutuatum, utcunque complexionum, graduumque ludicra theoria, tam secundùm genera, quàm loca triumphet. Quintius namque, Galeni Præceptor, totusque empyricus, ubique à discipulo imploratur. Principes atque Magistratus hanc impunem necandi licentiam avertere à subditis debe- rent, & ex conscientia tenentur. Non putem autem neglectum incuria; sed postpositum, præ remedii inscitia hactenus. Ego verò remedium censeo. Si statuant, omnem Medicum teneri, ter ad minimum, invisere debere quemlibet ægrum à quo fuerit requisitus: sub pœna exilii, & privationis officii sui. Nam alias, numerus Medentum satis increvit. Deinde, quod solutio nulla sit debita Medico, si non sanaverit ægrum. Hoc duplici videlicet statuto, Medentes vigilantiores fierent; atque ægrotis rectius negotium cederet, servaret Princeps subditos. Sed statuta, servanda serio. Nam Legi Corneliæ de sicariis æquiparantur.

3. Nunc unde digressus, redeo. Sunt etiam, qui dum librum meum de febribus legisse fingunt, objiciunt, me duntaxat remedia chymica, & insueta ostentare arcana, ut ad me, unumquemlibet ægrotum convocarem, spretis antiquorum tutissimis doctrinis. Absit! Quia nec inviso ægros, nec medeor spe lucri. Quod omnes totius patriæ viri boni testantur. Neminem sanè voco, ad mea medicamina prostituenda, aut venundanda. Libenter vivo latens, à solis pauperibus sollicitatus. Hoc unicum palàm atque liberè profiteor; difficilium nempe morborum victorias postulare alios medicos, quàm Humoristas, & alia longè remedia, quam quæ venditat Seplasia. Quoniam desideratissime perfectissimorum corporum dotales optantur potestates, ut venena, à balsamis, in nobis separentur. Imò ubi venena non sunt aperta, superentur Archei confusiones, abigantur impurities clanculum, invertantur remediorum dimensiones, ut prodeant proprietates, quarum opera opus habet Archeus. Quin imo introvertantur impressiones remediorum, quarum tyrannidem natura nostra absque clade ferre nequit.

4. In hoc enim peccato, inque hac penuria plura jam secula infeliciter transacta abierunt, quod ignoratis causis morbificis, nescitis mediorum potentiis, despectisque altioribus præparationibus, quicunque morbus sub initiis ethnicis non migrabat, desperatis dicatus steterit. Profectò, nullus in specie morbus, est incurabilis. *Deus namque, ut non fecit mortem ita nec lætatur in perditione vivorum. Sanabiles fecit nationes.*

tiones orbis terrarum, nec est medicamentum exterminii, nec inferorum regnorum in terra.

5 Quapropter ignavum genus hominum, in subscribendo ignaris promtum, ex animo, coram Deo ubique præside, hortor, mecum contempletur, officinarum remediis morbos aliquot alimentarios quandoque per accidens sanari, qui nempe spontaneas consumtiones, & faciles admittuntur resolutiones. At in gravioribus, in quibus sunt fixæ, aut radices chronicæ, illorum usum plus obfuisse, quam profuisse.

6. Hippocrates quidem, sine invidia, altiorum remediorum inquisitiones posteris reliquit: quia felicioribus seculis vixere primores. Scholæ verò, ad majores mortalium necessitates, sedentis & jacentis naturæ, non respexerunt; sed Galeno, atque suo Quintio contentæ, non sensere mortalium defectus, cum lucrum se reportare, quocunque eventu conspexissent. Etenim ne semel excogitarunt. Nephriticos impedire recursus, multoque minus calculum resolvere, quod deceptis authoribus, falsisque causis sua dedissent nomina. Idcirco enim de vera lapidum causa, deque vera sanatione, atque remediis ideo auditum est hactenus nihil.

7. Desiderabatur siquidem ejusmodi remedium, quod impediret venturam succrescentis Duelech sobolem, per ipsiusmet lotii præparationem. Tum etiam, quod restauraret uteri saxipari decidentiam Gorgonicam, fermenti petrifici potestatem: ac tandem quoque resolveret, quicquid coagulator spiritus patrasset. De quibus singulis auditum est hactenus nihil. Duntaxat propellendo calculo, laxandisque meatibus urinariis intentæ fuere Scholæ. Itaque in sanatione Lithiasis, duplex obvia solicitudo est. Una nimirum, quæ inclinationem tollit, ac metum recidivæ. Altera verò, quæ generatum demoliatur Duelech.

8. De neutra somniatum fuisse in Scholis, ostendam: At saltem propulsionem arenarum, & lapillorum, machinatas fuisse; non autem pacationem tam atrocis doloris, à radice cogitasse. Laudant quidem, atque in apicem attollunt Malvas, Altheam, Amygdalinum, & quæcunque mollificando humectantia nominant: dein varia fomenta, humectantia, quàm abstersiva, itemque refrigerantia connectunt, nec dolores intendantur, vel lapides excrescant. Imò & Scorpionum oleum commendant, quasi inunctum lapillos confringeret forinsecus: quasi inquam axungiam, carnosam membranam, ac peritonæum laxarent. ad quorum dilatationem sc. mox ureter necessariò mollificaretur, extenderetur que in latum. Vulgus equidem has sibi opitulationes, suadente primum anu, invenit, & extulit. Has dein admiratæ initio, ac dein mox amplexæ sunt Scholæ. Ne sc. (cum secus nil habeant) inutiles fierent spernendo. At non doloris solius ergò, hæc suscepta; sed juvaminis causam leviter indagantes, de solo itinere lapilli solicitæ, ultimo decrevere arresto: non nisi per humectantia, ureteres esse ampliandos, nec aliam medendi fore spem. Ampliationem vero, non quidem in longum ureteris; sed duntaxat, qua sperarent, in latum sc. quasi natura obligaretur, se ad Medentum conatus conformare. Adeoque remedia dolorum censuerunt esse per accidens: quibus adjunxere enemata, ne incumbente stercore, compressus ureter, labenti calculo cataractam sterneret, & sic viam clauderet. Adeoque capitale Scholarum remedium, circa stercora effectum, & posteriora; nequaquam autem ad causas, radices, ac fontes, intentum fuit. Unde Satyra: *Stercus & urina, Medicorum fercula prima.*

9. At quam vana, atque puerilia, sint hæc Scholarum subsidia, testantur ipsimet afflicti, horumque viduæ & proles. Inprimis mucilagines Malvæ non transeunt ab ore, ad ureterem in forma lenientis, laxantis, & mollificantis, quin in via aliquot suscipiant prius transmutationes formales. Nec enim eo quicquam devenit, nisi prius lotii naturam assumserit. Imo enim jam ureter, calculo obturatus (nam quamdiu non obturatur, nondum totam ureteris amplitudinem implevit, frustraque ergo ejusdem exigeretur ampliatio) à tergo, incumbens sustineat lotium, quo pacto, quæso, hocce excrementum, in tam angusto meatu, cedet loco, ut advenienti lotio, è Malva parato, assurgat, locumque paret? ego saltem fateor, me non intelligere quicquam harum promissionum Denique posito casu anilis illius figmenti, & quod mucilago illa humectans, ad angustum lotii angiportum, sospes deveniret; attamen non proinde diducet madidum

jam ante ureterum canalem, qui præter jam actualem sui humectationem, ab aliena mucositate ampliari, aut dilatari non expetit, aut exspectat: ut neque semel unquam dilatatus, deinceps amplius sui iteratam diductionem optaret, vel admitteret in recidivis. Adeoque istud Scholarum suppositum, & dissimulatum remedium, unica solùm vice, foret utile. Nisi malint, ureterem dilatari, lapsu, adventuque mucilaginum præfatarum, earumque casuali absentia, in pristinum statum denuò angustiari. Quod est, dare potentiam ampliandi, juxta Medentis votum, præter solitum, & naturam meatus solidi, atque primæ constitutionis. Siquidem naturaliter, postmodum rursus redirent in pristinam atque natalem angustiam. Etenim Scholæ, si serio in his loquantur, dementant, vel rident ægros, ac sibi applaudendo lasciviunt. Sodes, si vera hæc autument, cur vetant diuretica, si propellendo calculo valeant, adhibitisque humectantibus, angustos dilatent meatus? Quidni humectantia diureticis copulant, ut utrique simul satisfaciant indicationi?

10. Etenim jam ante docui, si mors ab hæsitante calculo in via supervenit, id non accidere diureticorum reatu, ut neque, quod ureter (nisi fortassis fuerit monstrosus) sit alibi seipso in exordio angustior: atque idcirco semel discedens ex rene calculus, si sistatur in delapsu, præviarum strictura id accidere ex doloris atrocitate, quæ ureterem spasmodes contraxit. Idque igitur Diureticorum piaculo non fit? sed Medentis, qui spasmum hunc nunquam in Scholis obaudivit, ideoque neque remedium pro illo inquisivit. Ubi sanè notandus venit Scholarum solœcismus, atque elenchus non causæ, ut in causam. Quoniam juvant præfata humectantia, Althea, Malva, amygdalinum, &c. non quatenus amplificent ureteres (quod in se ridiculum) sed in quantum spasmum crispationis demulcent, prout aliquot fotus externi. Itemque succus citri, non juvat abstersiva, & incisiva vi suæ aciditatis (alias namque idem præstaret acetum, & acida reliqua quia succus citri, prima digestione caloris, deponit suum acorem, ideoque nec obsoniis adhuc effervescentis admiscetur; sed residua manet ipsi vis, demulcendo spasmo conveniens. Dum scilicet in lotium conversus, prioris vitæ mediæ aliqualem notam adhuc retinet.

11 Quid si Scholæ diureticorum usum vereantur, ne forte plures lapilli descendendo coincidant intra ureterem, & qui à tergo grossior esset, velut cuneus, transitum oppleat. At nec sic quidem, casuale vitium diuretico dandum. Quia insuper etiam figmentum pro vero venundatur. Nam quicquid semel, initio in ureterem incidit (nisi uncus aliquis fuerit) id ita deorsum pergit, & effertur. Non enim in tam angusto transitu ludunt, lasciviuntque lapilli. Non unus, aut simul plures exitu majores, è rene migrant: ut neque semel inde decidui, qui à tergo, lotii pondus sustinent. Rectè id quidem suspicabile, si ureter, non mollis ac laxa membrana, sed harundo sicca & inflexilis esset. Madida quippe membrana, metu vacui, necessariò semper concidit, nisi à tergo dilatetur, cadente lotio. At nondum proinde sonticum diureticum. Nam incidentia plurium & malè formatorum lapillorum, non hausit suam culpam à diuretico; sed à fatali irruente, quod citra diureticum æqualiter cecidisset. Quapropter nec timendum, aut avertendum diureticum, præ formidine casus irregularis & monstrosi: ut scil. quod ordinario utile per se, vetetur ex timore casus insoliti, atque rarissimi. Quod si dicant, plures lapillos visco conglutinatos excidere. Id inprimis destruit causam materialem Duelech, à Scholis edoctam: Siquidem pituitosum istud gluten jam petrificari debuisset: At lapilli ejusmodi illam collam nec invenerunt, nec assumserunt in uretere. Quapropter si unicus, vel plures conglutinati, è rene labantur, perinde est siquidem elabendo, non erant majores renis exitu. Ergo si diuretica istam collam non solvant nec lapillos disjungant: saltem perutile fuerit, copiosiore citatoque lotio incumbente, infestam calculi sarcinam, quantocyus suo lotii pondere propulsasse. Naturaliter enim ureter, nulla intus mucilagine madet. Quod urinæ sanorum testantur. Ergo si qua medicaminum mucilago eò deveniret, non posset non ureteri esse præter naturam; & sui solitum. Quid si ureter, calculo impacto obsessus, dicatur mucilaginem patrare. Inprimis casui contradicunt urinæ Nephriticorum

rum. Tum quoque, Scholæ inadvertentes erunt quæ pituitam, sive causam calculi materialem, supernè, imò ex stomacho, deducunt pro calculis: quippe quæ ad manum, & in uretere ægroto reperiretur. Stultæque propinantur simplicium peregrinorum mucilagines, si mucilago mali nativa causa esset. Dein loquuntur Scholæ, tanquam si diuretica malleo calculum, imò & urinam propellerent, vel à tergo per baculum protruderent, ita nempe per artificialia, more vulgi, sese in spectaculum demergunt. Non considerantes, in diureticis, proprietatem specificam relictam, à vita media simplicis, vel partam in transmutatione digestionis, à qua diuretica lotium emungunt. Nulla autem diuretica, per se, calculi progeniem respiciunt. Ut neque probus Medicus attendit effectus, accidentaliter per accidens irruentes, ut proin effectus per se negligat. Quod fit attamen alioqui, prohibendi diureticum. Utpote sanativa indicatio mandat promtissimam nocui ablationem, magisque ejus, quod per moram deinceps mage grandescit. Ergo diuretica laudo in Nephritide, modò simul spasmum ureterum leniant, & consopiant. Comes quædam, itemque altera monialis, ingenti dolore, diem clausêre suum. Utraque enim, velut uncum, uno trianguli acumine, in rene, altero verò, intra ureterem desinente, exhibebat: atque spasmo crudeli obierunt ambæ. Non quidem moriuntur præ urinæ suppressione, ubi alter renum lotio satis dat; atroci sed solo spasmo oppetunt, qui spasmus iterum circa mortem laxatur. Quapropter dissectio, præter lapillum unciformem, exhibuit nihil, quod mortem attulerit.

12. Initio dixi, sanationem Duelech consistere tam in abolitione inclinationis, quàm in calculi liquatione seu dissolutione: quorum utrumque negant Scholæ possibile: adeoque stamus in terminis oppositis. Ergo veniendum ad rationes, ad testes, sive facta, atque ad diplomata, probatoque jure meo, aperianturque Scholarum ignorantiæ. Inprimis, cum non entis, sive impossibilis, non sit conceptus nullus positivus, adeoque non sit ulla ejus scientia. Fatentur ergo Scholæ, nullum fore sibi scientiam, & se negare ea possibilia, quæ fatentur se nescire.

13. Rationes autem, quæ Scholas ad impossibile collisere, sunt hæ, ac satis futiles: experientia nostra rerum Magistra, nondum nobis patefecit, malam inclinationem tolli posse. Cum juxta Galenum, intemperies versa in naturam, curari nequeat, juxta proverbium: Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Potissimum autem, in parte, continuo excremento referta confirmatam tolli intemperien, est prorsus impossibile. Quoad calculum confirmatum autem, utcunque saxifragorum speciosa gloriatio perstrepet, nonnisi vanum est empyricorum stentamen. Jactantiæ idiotismi, nec aliud quidpiam. Solum enim potest Medicus citare ac propellere calculum, per diuretica, viasque laxare, per humectantia emollitiva. Imò cum diuretica sint periculi plana, Medenti nil opportunius in Lithiasi, quam ureteres humectando ampliare, ac sordes incumbentes, per enemata, ab intestinis demere; fumivenduli verò chymistæ, lapidem confirmatum, in vesica, retrograda resolutione, dissolvere stentantur, proprioque ore sibi non nisi opprobrium solicitant. Sed nostra Philosophia supra vires naturæ pollicetur nihil, ideoque permanet inter doctos venerata, fixasque jam à tot seculis radices egit. Quis enim non videt, ipsum stomachum necessario confringi, atque liquari debere citius, quam stomacho centies duriorem calculum ab ore longe remotum? Sed quia chymicus plerumque ignarus est Philosophiæ, audenter quidlibet promittit, ut à miseris, & credulis nummos emungat, quos per chrysopœian parare nescit. Etenim si quippiam in natura foret, quod Duelech confirmatum resolveret, tot Principes, atque Magnates, totque rara Medentum ingenia, non caruissent hactenus tam felici remedio.

14. Hæc sunt Scholarum supercilia, decreta, & calumniæ: quibus tamen bene perpensis, reperiuntur oppositorum vera privilegia. Nam inprimis si quis peccando contrahat morbum, quidni bene medendo eundem radicitùs tollat? & characteres parti semel impressos, penitus exstirpet? Plures namque liberavi à Lithiasi, cui per aliquot annos obediverant, sic ut in posterum planè vixerint liberi. Quorum remedia sub pœna meæ infamiæ mox offendes. Scholis namque

quæ facile indulgeo, quod juxta suas, experientias & ignorantias causarum, loquantur, negentque auferri impressionem, translatam in membrorum potestates: cum videl. non nisi cruda & ignava remedia hactenus agnoscant. Sed interim inexcusabili volutantur errore, quæ desperant aliquem supra se sapere. Cum interim cessent indagare, totumque vitæ spatium soli addicant lucro. Judicia Scholarum retrospiciunt in scripta avorum gentilitati subscriptorum; nostra autem spectant entia prima corporum, expedita ab involucris, quibus impediuntur progredi ad prima nostri constitutiva: in quibus queant noxias impressiones, in vitam mediam introductas suffocare, atque eatenus tollere inclinationes, quæ in naturam versæ videntur. Quoad ablationem inclinationis ergo, inprimis medicamentum Aroph Paracelsi (quod sonat Aroma Philosophorum, sic dictum propter tincturam auream) præparatum sub fimo, cum mixtura panis secalini, ac postmodum spiritu vini extractum, curat inclinationem veterem ad calculum renum. Baro quidam nostiâs, dum per aliquot annos, in sua Angliæ legatione, pluries calculis renum summo dolore infestatus fuisset, meque suadente uteretur hebdomatim præfato liquore Aroph, per 18. deinceps annos à Lithiasi liber, tandem anno 83. vitâ defungitur, ejusque cadaver dissectum, ne arenulam quidem aut lapillum ostendit: qui antea dum calculosus erat, sive rheda vectus, sive modestè obambulans, cruentum semper lotium minxerat. Supersunt modo adhuc ejus hæredes testes. Memini quoque Consiliarii, cujus antè, de esu asparagi, mentionem feci. Is enim cum per quindenas singulas soleret miserè decumbere, usus deinceps cerevisia, cui semen Dauci incoctum est, liber à Lithiasi vixit modò per annos aliquot. Quorum experimenta, atque testimonia, ruborem Scholis suffundunt. Cum in ore illorum sit veritas. Paracelsus quoque entia gemmarum, & saxifragorum, in opem advocavit, unicoque tandem Ludi remedio, utrumque sanationis finem pollicetur, estque assecutus. Negent Scholæ possibile, quod facere non possint: Arrogantiæ plenum, & stupiditatis est illarum testimonium. Siquidem languidam saxifragorum opem, sttis crudis remediis tentatam, & evanidum quoties admirantur effectum, arcuant supercilia, attonitæ humeros attollunt, rogatæ silent; coactæ autem ad impossibile refugiunt, maluntque Deum misericordiæ ac bonitatis oblitum accusare, quam calculo (ut ajunt) confirmato, morbisque plurimis in natura dedisset remedia: imò Deum oblivíscentiæ libentius accusant, quam ipsimet alicujus ignorantiæ notam admittant in doctrina sua paganica. Principes autem, à Scholis circumventi, subscripsêre harum imposturis, ac pietatis illorum liberalitas, Xenodochia incurabilium erexit, seducti Scholarum imposturis, quæ mendacii arguerunt textum Sapientiæ: *Sanabiles fecit Deus omnes nationes terræ, nec est medicamentum exterminii.* Scholæ enim propriam & crassam nimis ignorantiam, reciprocam atque convertibilem fecere cum naturæ impotentia, quasi scirent omne possibile, solumque ignorarent impossibile: Idque non solum negativè; sed prorsus privativè. Tanquam nescire illarum non penderet ex defectu Academiarum; sed potius bonitatis, vel providentiæ penuriâ. Quapropter cum negatio possibilitatis in sanando mihi videretur continere occultum scelus, semper, vel ab adolescente, bene sperans, argumentabar contra, hoc modo: Si de fide omnis morbus à prævaricatione inceperit; peccatum autem quodlibet remittatur penitus: sperandum omnino, morbum quemlibet in sua specie tolli posse, si punitio peccato adæquata, in remissione. Præsertim quod idem qui peccata remittit, etiam morbos sanet, remedia dederit, & Medicum creaverit, pro bonitatis suæ abundantia, quæ omnes suas actiones superat, infinitiesque major est sua indulgentia, omnibus hominum peccatis. An enim fortè non potuisset creare adæquatum & victoriosf. remedium morbo cuilibet? vel nescivit? vel noluit? qui mortis æternæ remedium dedit. Non enim lætatur in perditione vivorum, qui sanabiles fecit omnes nationes terrarum.

15. Quoad authoritates autem scriptorum. Cardanus enim scribit, sua ætate, virum per Longobardos oberrasse, qui paucis diebus, quodam poculo passim, securè, certò, atque breviter sanabat quotquot calculum in vesica habebant: additque judicium, se non dubitare, hunc virum

in

in inferis esse, quod moriens artem suam mortalibus inviserit.

16. In tanto contra clamores Scholarum paradoxo, non sat est unicus testis. Epitaphium Theophrasti Paracelsi, quod in muro prope S. Sebastianum, in nosocomio spectatur, ab Antistite Salisburgense erectum, idem prodigium multoties evenisse personat, utut crepent ilia Momo. Habent autem verba ejus: *Conditur hic Philippus Aureolus Paracelsus, insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Lepram, Podagram, Hydropisim, aliaque insanabilia corporis contagia, mirifica arte sustulit, & bona sua in pauperes eroganda collocandaque honoravit. Anno Domini* 1541. *die* 24. *Septembris vitam cum morte mutavit.* Sub insanabilibus autem, Tabem, Asthma, Calculum atque ejusmodi universa, à Principe Salisburgense intellecta esse, docent ipsæ Scholæ. Quippe quæ ejusmodi morbos, passim inter incurabiles, primariò semper intonant. Dein indefinita epitaphii phrasis respicit libros, à Paracelso de Calculo evulgatos, longéque accuratiore calamo, quàm de morbis cæteris. Saltem ergo quicquid semel & sæpius in naturâ est factum, hoc iterum fieri, non est impossibile. Ac per consequens, quicunque affirmat impossibile, quod ex bonitate divina, in natura quandoque factum, juxta Medici votum, is mentitur coram Deo, naturæ opifice. Etenim in Jure, quod facti est, ipsi indicant testes, censenturque inutilia jurgia, quæ contra testes adferuntur.

17. Scholæ ergo, quæ nos deceptores vocant, genus humanum elencho illudunt. Dicentes. Calculus procul ab ore remotus, longè durior est stomachi membrana: quicquid ergo calculum longè dissitum corroderet, vel minueret, jam dudum ante, ipsum absumsisset stomachum, in quem recenter cecidisset. Ergo calculus est necessariò malum incurabile. Si autem Sacra aliter scribant, quærenda est via, per quam cum moderamine excusentur falsitatis. At sanè, claves Sapientiæ ita vi quadam detinentur in Scholis, quòd cum ipsæ non intrent, alios, intrare volentes, adhuc arcere studeant. Nam Chymico cordi non est, Duelech per corrosiva tollere; sed qer resolutiva propria, & specifica. Neque enim stomachus columbæ resolvit margaritas, vel struthiocameli ferrum, vel silices, per corrosiva; sed per appropriatum digestionis fermentum. Vel si stomacho animalium, corrosiva dederis: saltem talia sunt, quæ nequicquam damni stomacho adferant. Quin imo si suprema corrosiva spectes, aqua chrysulca ferrum, æs, & argentum quidem dissolvit, ceram autem ne quidem penetrat. Cujus rei incogitantia Scholæ suos tyrones, indoctum vulgus, imò & magnates, ab rerum indagine absterruerunt, suadente ad hoc propria ignorantia, indagandi torpore, & lucri spe. Itaque pro calculo, & morbis in vesica, quasi derivationem intenderent Medentes, ridiculosè ad anum conversi, clysteribus rem aggressi sunt, quasi anum exonerasse, calculum excrevisse. Etenim cernebant, quod succus citri humanum Duelech in vitro minueret, sperârunt idem debere fieri in nobis. Sin minus, se posse gloriari, exhibito succo citri, præstitisse quantum naturæ esset possibile. Nescii inprimis, citri aciditatem sub calore dulcescere, instar pomi immaturi, in se prius acidi, ac dulcis dein per Solem maturari. Denique si unica acidioris vini gutta intrò ad vesicam mittatur, plus doloris adfert, quàm ingens calculus. Ridiculum itaque imaginantur, qui acido citri oretenus exhibito, se aliquid proficui, ad diminutionem calculi, fecisse stentantur. Errant pariter, qui è salibus stillatos liquores propinant, ad resolvendum calculum in vesica. Nam non potest acidum, ut tale, citra insignem noxam, in venas transire. Et quanquam in succo citri, multoque magis in spiritu salis marini, solamina sint calculosis; hæc tamen non obveniunt, nisi valedicto prius acore. Quoniam revera sanatio, aut resolutio Duelech non perficitur acidis, ut neque corrosivis. Neque pocula acida ad vesicam unquàm penetrant: nec deduci sinuntur. Dum autem Scholæ animadverterunt capitulum Saxifragorum, stupentes, quamquam de exitu promissi formidarent primum, atque deinde certiores factæ, cernerent, se frustratas spe; attamen ludentes cum humano corio, edi derunt contusos fructuum & lapidum pulveres. Cognoverunt, inquam, se remedio

dio destitutas; non destiterunt tamen propinare, quæ frustranea scirent, in quo ægris imponebant, dum occasionem medendi, vanis ludicrisque remediis transilirent, ut se necis, apud posteros, excusent quasi quicquid possibile in natura, & quæ extolluntur à veris Medicis, fideliter exhibuissent. Semina duriora, ut dum Lithospermon audirent, sic ridiculo nomine à Scholis nominatur, confestim é nomine omen sibi fecêre. Junxére dein lapides cancrorum, limacum, piscium, conchyliorum quoque crematas testes, imò tritas in aurichalco gemmas durissimas. Tandem ignitam, extinctam; tritamque Crystallum propinarunt, ludicro invento, atque eventu. Postremò, ut se conspexêre in risum atque despectum venisse, neve mercedem, visitationumque iteratas frequentias solutas, gratis exspectare viderentur, sed aliquid fecisse, quanquam intus penes se desperarent, multiplici experientia edocti; quod Europa, atque Asia, denegare dicebant, ex Indiis est petitum subsidium, saltem ut Medentis consilium, tam peregrinorum simplicium cognitione, ab adstantibus in admirationem trahatur. Quasi Deus non foret remediorum creator, ægrorum misericors opitulator, tot mille annos remedia ægris Europæis atque Asiaticis recusasset?

18. Quod si interim sua sponte, Calculus è rene præceps ruat, (nam de vesicali jamdudum desperarunt) ehem quanti tam fiunt exhibita Saxifraga? Mentiunturque audaculi, pulveres renibus non secus atque mancipiis imperare, & lapides conterere, quasi sub malleo. Sin autem negotium, minus felix, dolent se tardè vocatos, meatus, balneo & clystere, potuisse laxari tempestivius. In paucitate enematum, vel simplicium peccatum deplorant, cognatosque medentes accusant.

19. Dolent potissimum se vocatos calculo jam confirmato, quanquam hactenus ob missum a Scholis diploma, quod tempus inter confirmatum & non confirmatum calculum prodiret, fortassis non quidem Scholarum negligentia? sed quia istud diploma, pergameno inscriptum, à muribus devoratum esset. Subterfugium Scholarum æquè profectò ridiculum! Siquidem duelech, per gradus suam nanciscitur duritiem; quippe proprio induratur coagulo, in mediis undis. Delusæque ideo Scholæ, quod putaverint, sensim calculum indurari, atque siccari. Sanè tam durus est hodiernæ diei cortice, quàm intimo ejus nucleo: tamque durus, recens excisus & madidus, quàm erit hinc à seculo asservatus. Tamque dura est arena, matulæ noviter adhærens, quàm abrasa infra annum erit. Tam durus inquam silex, in fundo fluvii, quàm erit infra annos centum. Quis est ergo, qui non admiretur mecum crassam ubique Scholarum ignorantiam? Non solum deceperint seipsas, propriâ putatione, quod calculum in vesica dixerint per calorem generari, siccari, atq; sensim magis indurari, sive confirmari? sed ne obiter saltem cogitârint, urinam in vitro, & frigore ambientis, apponere arenas, absque caloris, siccitatis, aut cocturæ juvamine, tam duram hodie, atque erit, postquam in charta sit siccata?

20. Hæc nimirum sunt studia, decreta, & Scholarum remedia, quorum demeritis, negant in natura possibile auxilium calculosis. Ideoque decernunt, quod calculus in vesica, suo exitu major, non habeat in natura remedium, à bonitate divina, præter novaculam. Mulierum enim vesica potest per dioptrismum ampliari, suumque emittere calculum; sed de virili nunc agimus. Horat. Augenius primarius Patavinus gaudet etiam suo cerebro auctam novaculæ crudelitatem, nempe quod cultro ignito id facinus primus dictasset. Paracelsus verò junior, quanquam totam Duelech spem in cultrum etiam retulisset; attamen deinde tacitus errorem suum, per Ludum reparavit marmoreos siliceosque tartaros, exæquo cum aliis testaceis, unico illo remedio resolvens. Scio equidem, quod divina Bonitas, in vegetabili & animali familia, lapides creaverit, suis speciebus inutiles, atque frustraneos, pene monstrosos, imò suis individuis aliàs onerosos, nisi nobis alicui bono essent conditi. Itaque cum universa in ingrati hominis usum sint creata, multaque suis vix prosint individuis; mortalibus quoque nunquam profuerint, nisi in succum lacteum, sive ens primum resoluta: destinationem suam certe

ab

ab usu, peregrinæ suæ petrificationi, petriformi suscepere. Neque enim in pœnam animalis aut plantæ innascitur lapis; sed signaturam sui doni ostendit, etiam in coagulationis suæ duritie.

21. Quamvis autem lapis mineralis, saxifragus, sit aptus resolvendo Duelech, si ita præparetur, ut ad renes, illæsis viribus suis, perveniat; animalis tamen, & vegetabilis rupestri natura plerumque civiliores sunt, adeoque velut cives domestici, facilius in nostri Rempubl. admittuntur. Vultus enim illorum, spem signati faciunt: ut quoties à sua lapidosa indole recedunt, etiam exsequendi dotes, in suo signato pollicitas, potestatem obtineant, conjugium nobiscum ineant, suasque intimè desponsatas vires promissas nobis communicent. Quod accidere nequit, nisi per plenam sui resolutionem in ens primum. Lapides enim fructuum, puta mespilorum, palmitum, persicorum, &c. volatiles feci, absque omni capite mortuo, postquam in succum lacteum rediissent. Idque nimirum absque distillatione separativa. Reperit enim, quod hoc remedii genus restaurat, non secus atque Aroph præservat. Quorum amborum hanc facio differentiam: quod restauratio sit inclinationis susceptæ abtruncatio, præservatio autem, futuri præcautio, per impedimentum materiæ disponibilis: In verâ autem sanatione includitur utrumque.

22. Porrò ad veram generati Duelech resolutionem, liquationemque primatum obtinet Ludus Paracelsi, sic dictus, non quod silex sit & pueri cum illo ludant; prout aliqui interpretati sunt ipsius etymon. Sed quia Ludus semper tali, tesseræ, aut cubi forma eruitur, cujus præparationis hæc est descriptio apud Authorem. Ludus optimè contusus, calcinatus, & usque in olei formam bullitus, quod unico ferè verbo, vocat fel terræ, & Altholizoi correctum. Quod sonat *al. tho. oli. gesotten*, sive, totum conversum in oleum, per ebullitionem. Quæ Ludi eminentissima præparatio, paucis mortalium, sub brevi isto syrmate, enotuit hactenus. Et quanquam mundus commiseratione sit dignus, utque apertiori sensu præparatio describatur; Indigni tamen sunt rerum secretarum contemtores multiplices, ut manifestentur nunc, quæ Deus ob ponderosissimas rationes, inter paucos, atque parvulos hujus seculi, manere penes thesauros suæ dispensationis voluit, donec nil tam occultum, quod non revelabitur, in suâ dierum plenitudine. In qua, væ mundo, & confusioni suæ! Dicam tamen parum apertius, ut Philosophiæ pyrotechniæ gnari soli me capiant. Teratur Ludus in pulverem, in mortario & sub pistillo. Dein sub cote, in silice, iterum. Tum dein calcinetur. Non quidem igne torrido; sed addatur illi sal circulatum, de quo Paracelsus, libro de renovatione & restauratione: & distillato inde sale, dicitur Ludus calcinatus. Quia pauco binarum horarum labore, totus erit conversus in salem. Ludus ergo sic calcinatus, & in salem redactus, sibique æquiponderans, decurrat suâ sponte, in humido loco. Istud autem sal resolutum claudatur hermetico sigillo, in ovo longi colli, & in arena, bulliat continuo igne secundi gradus, donec totus Ludus, in pari sui pondere, steterit instar olei crassioris, super aquam, quam ex aere cellarii hausit. Tunc namque totus Ludus est sal volatile, in formâ salis oleosi resoluti, habetque aliqualem urinæ gustum. Ideoque per urinam, cum potu vadit integris viribus, atque dissolvit omnem calculum, ubicunque in corpore delituerit. Quia est sal volatile, resolvitur in humido, nec separatur in digestionum officinis; sed quia gustum lotii aliquatenus repræsentat, habetque interim amicas proprietates naturæ nostræ, lubenter recipitur, simulque ad renes dimittitur. Dosis ejus est, granorum 14. usque ad viginti, cum aquæ simplicis distillatæ tantillo. Et calculus mediocris magnitudinis in vesica, resolvitur in pineoli magnitudinem, potissimum duabus hebdomadibus. Liqvor Ludi, sic præparatus, vocatur à Paracelso, fel terræ: quia si in charta extendatur, citrinus obscurius est, non parum ad viridem declinans.

23. Lapis est enim valde mirus, descriptionibus Paracelsi unicè respondens, nempe ex sale urinæ liquorum terræ partus. In fundo terræ ad altitudinem vesicæ in corpore humano. Reperi autem illum ad ripam Scaldis, prope Antverpiam, ubi lateres coquuntur, situsque est plus minusve 40. pedes subter horizontem, secun-

dum profunditatem fluvii. Fundum enim fluvii, fundo vesicæ comparo. Non est autem in fundo fluminis; sed extenditur unicâ simplicique camera, subter fundum marginis, in agro vicino, ad latera juxta ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera ista, vix pedis crassitudinem superat. Neque etiam supra, aut infra præfatam cameram, extenditur amplius, nec alibi circiter reperibilis. Est & prædicto agro Pyrites frequens, sulfure dives atque vitriolo. Qui etsi sub terrâ prædurus sit, mox tamen sub aura fit friabilis, fatiscente scilicet sensim vitriolo. Sed Ludus lapis est pallescens, subinde crustâ perspicuâ per commissuras obductus, magnâ sui parte, in clibano figulino volatilis. Hic nempe est lapis, saxifragorum apex, & calculosorum desiderium. Felix ille, qui eundem calcinare potest, ut jam monui. At labor ejus requirit, nedum lectionem, & putationem, sed plenam scientiam, adhuc dupliciter obfirmatam. Quia est labor Sophiæ, Adeptorum spes. Rarissimus idcirco ille, hoc ærumnoso seculo, quem ad hunc scopum Deus perduxerit. Non sat est, novisse ludum, sive Cevillam Paracelsi, ejusque natalem ortum, quodque debeat reduci in salem oleosum volatilem, absque deperditione suarum dotium. Sed cum non sit operosior pars, in tota Chemeia, quòd Paracelsus sæpius declarat, in præparatione tincturæ sulfuris, quæ gemmarum nativos colores graduat, utrobique scilicet requiritur idem sal circulatum, utrobique tacitè suppressum) superaddam paucula, quantum frater fratri communicare potest. Nam etsi remedium contra Duelech, ex commiseratione & charitate humana, propalari deberet coram universo, per tubas; attamen ob rationes Deo cognitas, servari debet in arcanis, quorum ipsemet dispensator manere voluit. Accipe Ludi pulverisati libram unam, ac tantundem liquoris Alkahest, distilla hunc inde: & primâ vice totus Ludus mutatus erit in salem, qui in patina vitrea, loco humido decurrit, absque ulla terrestreitate residuâ, & liquor defluens fulvi est coloris, hermeticoque sigillo clausus, bulliendo, velut spuma, supernatat totus, in forma axungiæ viridis liquatæ. Estque Paracelsi Altholizoim correctum, ac fel terræ. Qui vero putat additamento salis petræ, vel similium, artificium hoc assequi: is sciat ejusmodi salia, utut exquisitè, iteratoque Ludo commista, sola tamen salia defluxura, relictâ terrâ, tanquam fæce, in patinâ. Ludus verò debet totus transmutari in salem volatilem tinctum, nil quicquam reservantem, de adjuncto Alkahest; Utpote tam liquor hic, quam Ludus, servant pristinum pondus. Et ipse Ludus servat dotes minerales, quas omnipotens Bonitas illi dedit. Est autem hoc opus longè difficillimum, non quidem quoad præparationem Ludi, sed ipsius Alkahest. Scio, quia vera dico: estque in nostris Adeptis probatio, superans omnem demonstrationem. Aristoteles enim non aliam agnovit scientiam, quam quæ è præexistente sensuum cognitione pullulat. Sed est alia indemonstrabilis, in qua ipse Dator, sui luminis manet interpres, supra omnem Syllogismi ambitum; adeò tamen certa; quod totus mundus, ne minimam in sciente dubitationem moveat. Quod in Tractatu, de Venatione scientiarum, ex professo confirmavi, & palam feci. Patefeci interim, quo pacto ex putrido lotio eliciatur spiritus, qui immissus in vesicam, per indolentem catheterа, solvit Duelech.

24. Scholæ interim suos commendant Herbarios, & hi sua saxifragia; hæsitant tamen, & absque spe digladiantur invicem. Ut si non pro soluto calculo, saltem pro injectâ spe miseris, sibi solutum optent præmium. Sunt interim qui promittunt composita magistralia, quibus calculus, velut sub malleo vel molâ contritus, in arenam, vel farinam comminuitur, quod si interim arena fortassis aliqua appareat, id totum postulant donandum suo saxifrago. Sed eventus hactenus illusit illorum temeritates, quos radicis cognitio fefellit huc usque. Duelech siquidem constat materiâ penitus similari, ex unico constantique urinæ liquore petitâ. Calculus nimirum ubique, ac qualibet sui parte, est calculus; nec differt arena à calculo, per materiam: nec est calculus, arena multiplex, per collam aut mucilaginem connexa: adeò ut requiratur solius collæ resolutio, arenis interim ab invicem dissilientibus. Frivolum itaque, quod calculus in arenas, ad dissolvendum contumaciores, dissiliat.

25. Para-

25. Paracelsus enim, etsi potito remedio fuerit sanando felix; in hoc tamen naturam Duelech, cum Humoristis, se ignorasse manifestat: quod assumto Ludi remedio, Duelech, arenarum forma ejectum iri spondeat. Tum iterum, quod magnitudinem Duelech, per omnium urinarum conservatarum, toto sanationis intervallo, ebullitionem & exsiccationem ariolari, atque ponderari doceat. Quorum tamen utrumque, est merum temeritatis insomnium. Siquidem quodcunque remedium dissolvit Duelech, id primum, atque longè facilius arenas, & parvula fragmenta, si quæ deciderent, esset liquando. Etenim quicquid ex similari urinâ coagulatur, id etiam in se similare est necessariò. Deinde, soluto Duelech per Ludum, si urinæ omnes: toto sanationis intervallo collectæ, asservatæque exsiccarentur, fortassis quadragies superarent pondus calculi. Nam quis nescit, quòd etiam sanorum urinæ exsiccatæ, caput mortuum relinquant. Itaque deprehendi, Paracelsum quidem sæpius calculum vesicæ, oblato Ludo liquâsse; sed nec olidas urinas asservasse, neque itidem exsiccasse. Quia ipsi nimis fuisset tædiosum. Etenim placuit Altissimo, præcursorem, ante Heliam artium, præmittere, docentem medicaminum crasin, & præparationes: cui ut fideret mundus, data sunt signa, suam doctrinam stabilientia. Illustris nempe est illi magnorum arcanorum præparatio, quæ non nisi adeptione erat confirmanda. Dein subsecuti sunt, qui Paracelsi inventis addentes, essent repertæ veritatis theoricæ illustratores, ut tandem subsequatur, adeptum medendi consecutus, docens verbo, & opere, quæ Deus per priores denunciavit.

26. Postremò, Scholæ sibi diffidentes, fraude novâ fidem apud credulos fecere, jactitaruntque per Diætæ regulas, se novisse corpus calculosi ita disponere, ut omnis pituitosa, antecedens calculi moles: quæque aliàs citra ejusmodi sua instituta, statim atque sponte, in calculi racemos facesseret, continuâ ac successiva repetitione tollatur. Id est. Spondent omnem pituitam se posse præripere, quæ quomodo libet calculum format. Imò pituitam, quæ ad necessariam cruoris elementalem compositionem (juxta Ethnicos) requiritur, fore tam parcam & exiguam, ut vix sufficiat, pro ista sui necessitudine, multoque minus, pro exuberantia, ad creandum calculum. Quorsum videlicet pollicentur magistrales quasdam, iteratasque purgatiunculas, familiares ideo, atque minorativas nominant. Promittunt insuper, se ad oculum ostensuras, verè dejectam pituitam illam (assumtis ad hoc scilicet suis phlegmagogis) hinc etiam ægris propediem imprecaturas faustam sanitatem (palliativam saltem) ob ejectam calculi præviam materiam. Sic tamen infirmi magis sensim infirmantur; Medicè atque miserè vivere pergunt, quamdiu talibus auxiliatoribus se obsequentes substernunt. At ejusmodi jam nugis sat ante responsum, ubi pituitam, & mucilaginem, è censu causarum Duelech removi.

27. Paracelsus itidem, de primâ tartari calculique materiâ, æquè insulsè nugatur, suæque pridem doctrinæ immemor, transfugit ad pituitosam mucilaginem Humoristarum, quos primus, ludibrioso attamen, sic nomine vocavit. Ego verò recepto jam isthoc passim nomine, illos ex commiseratione, non autem ironiâ, sic nuncupo. Alibi autem, incautus, hæc iterum oppugnat Paracelsus, spondens, intra quindenam sanationis Duelech cerni posse, quantæ magnitudinis fuerit, si omnis quotidie urina exsiccetur. Quod clarè implicat cum præcedente Tartari materia: essetque ejusmodi lotii arefactio, mera fraus, ac impostura, si simul cum resoluto Duelech, excerneretur antecedens tartari calculosi materia. Siquidem promittit, quod quicquid dissolvit Duelech, idipsum multo compendiosius solvat præviam ad calculum Tartari materiam, indies succrescentem. Ego sanè odi ignaviam, ac stupiditatem in medendo, pertinaciam in Docto, ignorantiam in Professore, mendacium in Scriptore, ut & contradictionem in principatum ambiente. Siquidem cuncta dolum includunt, & imperitiam in docente, si non malitiam insuper, atque ignaram temeritatem, in tali principe: adeoque totam illam religionem, multâ labe suspectam reddant. Ego saltem vel ab adolescente, usque ad lacrymas, indolui sortem infirmorum

firmorum, qui sub incerta spe creduli, confidebant vitam, familiam, uxorem & liberos, imò fortunam, & facultates gubernandas; per audentem quidlibet jactantiosum.

28. Itaque primum transcurri per vegetabilium monarchiam; sed non inveni, quod in vesica Duelech resolvere posset. Quicquid autem illorum, in vitro, Duelech liquefaceret, vel hostile erat, vel saltem istis qualitatibus non perveniebat ad vesicam; sin autem per syringam injiciendum videretur, non erat à vesica tolerabile. Itaque distillata, ac decocta vegetabilia, itemque cineres, calces, pulveres, & extracta universa, didici cassa, & exigua adversus tantum hostem. Acidiora quidem minuebant Duelech in sui integritate; sed oretenus sumta, non ingrediebantur sub ista potentia ad vesicam; deforis autem injecta, utut instar vini viderentur mitia, attamen in doloris sensu, ferrum candens æmulabantur. Mirabar itaque Paracelsum atque alios, quod è melle, saccharo, rore, &c. commendarent liquores stillatos; cum nemo mortalium illa per syringam injecta toleraverit unquam. Experimento quidem observavi, quod columba excisum Duelech, suo stomachi fermento acido, resolveret in succum, prout etiam fragmenta laterum. Propinata esset proin à senioribus, columbarum, atque gallinarum membrana stomachi interior; at sane spe multum fallaci. Tam quia cum vita bruti, vis fermentalis viscerum unà exstinguitur: quam etiam, dato quod ille pulvis primitivam ac pristinam vim, quam in vita sortiebatur, à morte servaret; attamen in culinis nostrarum digestionum, prorsus spoliatus virtutibus istis, ad vesicam perveniret: quanquam revera, pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Licet constanti utrobique inscitia, ejusmodi multa præscribantur ægrotis. Hoc attamen didici, quod spiritus salis Hispalensis, extremo reverberii igne, unà cum terra figuli distillatus, manè singulo bibitus, cum vino albo, pridie è vase deprompto, nedum senum tollat mortales strangurias, totusque diureticus aliquot sanaverit; verum insuper, quibus decidens justo major calculus è rene, per aliquot menses in vesica moratus erat, tandem minutus, mejendoque excretus fuerit; quem tamen antea, multoties repetito introitu, in collum vesicæ, toties per cathetera repelli retrorsum necessum fuerat. Paratur autem è sale primum fuso, & per ignem liberato ab extravaganti sorde, mox fuso sale, & inter nummulos raphani resoluto, rursusque tandem exsiccato, cum pari terræ figulinæ distillato, acri igne reverberii tandem, debitoque modo, ne quid exspiret, prout de vitriolo infra docebo. Habes enim salis balsamum, quem nunquam satis expendes. In tyrocinio meo autem videram domorum rudera, salem petræ fundere: quodque laterum pulvis, semel à sale petræ liberatus, ac dein per aliquot annos sub tecto asservatus, fracesceret, atque denovo salem petræ daret, sicque totus pulvis, sabulo excepto, tandem verti posset in salem. Videram quoque laterem nitrosum, in medio latioris muri inclusum, trans omnes, utrimque sibi vicinos lapides, suum foris prodere salem petræ, adeoque esse saxorum, atque laterum vicinorum destructorem. Memor itaque nominis (sal petræ) cognovi illum salem esse ipsum laterem, vel saxum resolutum. Potissimum quia in antris rupium, sponte stillet, alibi verò longis propendeat striis. Quocirca salem petræ diversimodè pro Lithiasi præparavi: at frustra. Quia tum adhuc ignorabam, quod Duelech aliis longè constaret principiis, quam saxa mineralia. Vidi pariter millepedes, ac insectas, locis nitrosis natas, ac morantes, in usum applicari contra calculum vesicæ. At frustra. Sed postquam cognovi, tot secula somniasse, in cognitione causarum Lithiasis; credidi confidenter, quod omnis error staret penes nostram ignaviam. Tandem anxietatum querentis misertus Deus, dedit mihi cognoscere Ludum cum præparatione Paracelsi: qui me intelligunt, gratulantur mihi studiis publicis; quia norunt, me vera scribere. Quærite fratres, & diligenti animæ obviabit gaudium immensum. Primum enim discite dissolvere Duelech in vitro, liquore tepido, non stomacho, non demum vesicæ, molesto: sic ut Duelech sensim minuatur absque bullis, & agitatione, gaudete, quia prope estis. Tum disce, Ludum vertere in salem, absque ullo transmutationis remedio.

29. Remedia autem adversus Duelech, potentur

tentur jejuno ſtomacho, absque heſterna cœna. Quod ſi felici remedio interno ſis fruſtratus, per catheteram qualibet hora injiciatur externum, dimiſſa tamen prius urina. Dum autem iſtud urinæ ſtalagma examino, in mentem recurrit hiſtoria filiæ vicini piſtoris. Habebat namque filiolam, quæ ſæpius cruentum mejeret, medioque filo ſuſpendebatur lotium Erat autem pallidum, cum multo ſedimine, ac glutinoſo: ſicque ſeptimum vixerat annum. Villica quædam narrat piſtori, idem ſibi olim contigiſſe. Juſſi tandem adferri veſicam tauri, embryonis, nondum nati; (vaccæ enim non impiægnatæ vix ſaginantur) veſicula iſta plerumque repleta eſt liquore ſaporis, non quidem urinalis; ſed alieni. Cujus ſingulo manè bibit uncias circiter binas, cum totidem vini albi.

30. Nupta eſt dein anno ætatis 19. & anno 1643. ſuperſtes ac ſana, calculi neſcia. Idem dein remedium juvit aliquot puellas pauperes. Cumque hoc jam tentatum eſſet aliquoties. Idem ex embryone hirco tentatum, ac felicius adhuc ſucceſſit.

31. Subnectam hoc loco meas obſervationes, de lapidibus cancrorum, quas nunquam ab alio adnotatas vidi.

32. Inprimis ineptè vocantur oculi; cum non fungantur oculorum munere, nec extra emineant, nec toto durent anno. Nec demum hi lapides ſunt extra eſſentia, à tota bruti teſta, (licet ſic juſſerit Paracelſus) ſiquidem per plurimas atque uniformes cancrorum diſſectiones, comperi quæ ſequuntur. Inpiims ſtomachum cancri eſſe in capite, prope verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à menſis Junii medio: fœmellæ dein, in Julio, ante teſtarum exuvium. Sunt enim per dies novem, & amplius, velut ſemiexanimes ac immoti. Qua tempeſtate ſtomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter qnam & ſtomachum veterem eſt liquor quidam lacteus, qui ſenſim exterius in globum ſtomachi convexum, quâ parte attingit, obducitque ſtomachum veterem, contrahitur utroque latere, in concavum, ſtatimque lapideſcit. Interim nec tunc, nec multò poſt cancer eſitat quicquam. Ideoque (penè incredibile) vetus, ſive interior ſtomachus, ſenſim in mucilaginem alimentariam abſumitur, exteriorque, ac novus alter ſtomachus, in vicem abſumi, ſuccedit. Siquidem iſti lacti, ad ſtomachi veteris convexum ſubnato, obtenditur ſtatim pellicula, per modum lacti tepenti ſolitum: creſcitque lac iſtud inter utramque præfatam membranam, utriusque ſcilicet ſtomachi. Quæ cuncta ducentis forte cancris diſſectis, dietim obſervavi, jucunda admiratione. Tandem reſidua pars lactis cancro cedit in alimentum. Poſtremo etiam, uterque lapis iteratò ſenſim diſſolvitur, & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus ſtomacho reperitur, quantis per iſti lapides ſunt in ſtomacho ejus, vivitque circiter 27. dies tam ex veteri ſuo ſtomacho, ſenſim abſumpto, quàm ex uſu reſolutorum poſtea lapidum. Addo, rariſſimum diureticum ex hoc lapide colligi, etiam vulnerarium, modo reſolvatur in formam priſtini lactis. Quod quam ſit excellens, atque potens, vix cuiquam, quàm perito, perſuaderi poteſt. Nihilque eſt vulneratis, vel poſt partum matribus, aptius, quàm remedium horum lapillorum. Habet namque remedium, contra inclementias multorum vegetabilium, vi laxante infamium, modò ita reſolvatur ut per minima, ambo miſceantur.

33. Denique in Marca Brandenburgica, locupletiſſima eſt cancrorum piſcatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne fortè porcus aliquis, vel leviter, ſubter currum tranſcurrat. Nam id ſi contigerit, manè quotquot cancri in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis eſt porcus cancro.

34. Ut autem in veſicam quodlibet injiciatur absque dolore, Catheteга novum inveni. Quia corniculum argenteum, quo Chirurgi ſummis cruciatibus urinam exigunt, atrox atque cruentum eſt, ideoque prorſus diſplicuit. Inter plures autem, quos tentavi, aptiſſimus atque innocuus occurrit, qui è tenui corio fieret. Nimirum ad hoc corium, ſive alutam, intus depinxi colore albo, ex ceruſſa, & oleo lini: cumque fere jam exaruit, fiſtulam exinde ſuendo componi juſſi, cui filum æneum per longitudinem

 indu-

inductum esset, eratque futura ejus plana, ut ne quicquam protuberaret. Uno autem hujus fistulæ extremo, fistula ipsa satis ampla, ut ipsi sypho syringæ indatur, quoties libuerit, amboque apte respondeant, ut hac via liquor in vesicam injici queat. Porro tota coriacea fistula diluta colla firmetur, ut hac dein exsiccata, colore aliquo, atque oleo lini pingatur. Idque videlicet tam ob majorem fistulæ firmitudinem, quam etiam, ne per liquorem injiciendum permadeat, & flaccescat. Educto igitur filo æneo, alter ejus vicarius in locum subintret, ex gingiva Balænæ paratus. Ergo habes sic fistulam tenuem flexibilem, quæ ne quicquam dolet immittendo, etsi quadragies unico die, in vesicam protrudatur. Primis quidem vicibus circa sphincterem insuetum, dolet, ac mox cessat, pavor illius contractionis. Abstrahitur autem lotium, quoties lubet. Evacuataque vesica, injicitur per syringam demum, retro ad fistulam, adaptatam, usque in vesicam quicquid lubet. Modò intromittendus liquor sit indolens, nec ingratus. Est autem Syringa, ad cujus Syphonem, Catheteris eminens extremum adaptari dixi. Sit laus æterna Deo in excelsis, placeatque illi irrorare, & fœcundare mea servitia atque desideria, in opem mortalium oblata!

TYRONIBUS FERCULUM OFFERT AUTHOR.

CAPUT VIII.

1. *Quæstiones doctissimorum virorum.*
2. *Responsa Authoris.*
3. *Author spernit judicia de se habita ac habenda.*
4. *Satisfactio de Auro horizontali.*
5. *Heteroclita de sulphure Veneris.*
6. *Sulphur Veneris non esse de intima essentia metalli perfecti.*
7. *Probatio permanentis sulphuris externi.*
8. *Dignitas sulphuris Veneris.*
9. *Indistinctio Authorum Tyrocinii Chymici.*
10. *Responsio Authoris ad objecta.*
11. *Incognita quædam hactenus de vitriolo.*
12. *Vitrioli nomen unde.*
13. *Nativitas vitrioli.*
14. *Differentia bonitatis vitrioli.*
15. *Græci cedunt palmam Germanis, de mineralibus.*
16. *Error Paracelsi circa æstimationem vitrioli.*
17. *Demonstratio erroris præfati.*
18. *Quale vitriolum sit medendo optimum.*
19. *Modus distillandi vitriolum optimus, & inusitatus.*
20. *Miræ proprietates hujus spiritus vitrioli.*
21. *Notabilia aliquot, inde resultantia.*
22. *Distillatio salium.*
23. *Commendatio Dauci.*
24. *Lignum Nephriticum nostras, ejusque delectus, ac præparatio.*
25. *Usus Betulæ.*

OCcasione libri mei de febribus, ad me è diversis Europæ sinubus, scripserunt magnæ notæ viri, petentes, elucidationem, circa remedia ibidem tradita. Fatentur quidem, se agnoscere, in audacia meæ promissionis, vera subesse febrium quarumcunque remedia: sed dolere nimiam scripti mei obscuritatem. Primò itaque inquirunt, quid sit Aurum horizontale. Secundo petunt, confectionem elementi ignis Veneris. Tertio, Nunquid fortassis sit spiritus Vitrioli rectificatus? Quidam etiam minas addunt, nisi publice optatui eorum satisfecero, librum meum de febribus fore prohibendum: ut alterum principem Machiavelli. Utpote quod stante meo libro, necessario alioqui, mox considerent Academiæ Medicæ in rudera, Galenusque mox ostiatim stipem petiturus exularet. Boni quidem consulunt, quæ de febrium inaudita doctrina, deque phlebotomiæ, purgationum, remediorumque detestandis abusibus, in proximorum commiserationem, in medium attuli: sed explicationes deesse, apertiusque loquendum: ut me tacente, sub sigillato velut diplomate, cuncta confirmetur in posterum, per quorumlibet experientias, & miserorum acclamationes.

2. Primo respondi, obstare arcanum Liquoris Alkahest Paracelsi, cujus nimirum doctor Omnipotens etiam dispensator manere decrevit,

in

in mundi usque confusionem, ob rationes, pro parte, notas Adeptis. Itaque me deserturum illius Arcani manifestationem, thesauris beneplaciti divini.

3. Quoad autem judicia, interim de me habenda, parum moror. Nec enim primus eorum, ut neque postremus vituperator ero, qui nunquam respexi ad mundi censuras, de me factas: nec æstimo (quod alii tamen multi) cum electione, mei æstimatores. Utpote in Deo amo æqualiter; neminem autem prorsus ideo, quòd mihi blandiatur. Scio namque, quia Deum protectorem habeo, qui deserit neminem se invocantem. Etenim pluerunt laquei tribulationum super caput meum. Constiti, nec enim ullatenus presserunt animam meam. Deciderunt in terram, calcavi illos cum despectu; & statim tanquam fimus, putruerunt sponte. Conturbati autem horum authores erubuerunt. Utinam Deus illis agnoscat! Scio denique, quod Deus, rore superno, fovebit semina, quæ plantavit, quæque crescitura voluit. Neque me solicitum permisit, pro nutu mundi, consensu Scholarum, aut vulgi acclamatione. Ipse namque universa quæ vult, potest, facietque pro lubitu, dum mundus merebitur per veram medicinam in suis languoribus consolari. Ah, quam tumida bulla, quæ semper alienis suspensa arbitriis, pendet ambitio? Quam male denique semper judicant aliena arbitria? quæ præsertim præjudicato continuo reguntur? Ad propositas autem quæstiones dico. Quod sicut Sol censetur nasci in hemisphærii horizonte: ita Mercurius, dum factus est Diaphoreticus, dulcis ut mel, & instar auri fixus, est aurum in sui horizonte: tantoq; est in re medica auro nobilior, quantum perla orientalis Scotica Mercurius namque, quamdiu est metallicus Mercurius, est primo enti metallorum similis, & vicinus valde. Dum autem aurò colliquatur, concluditur ejus omnis vis medica, sigillaturque: imò introvertitur sic, ut dotem, quam humanæ naturæ debet, pro suis languoribus deneget.

4. Sulphur namque Veneris post separationem sui, à suo corpore, ac resurgens, fit sulphur quasi gloriosum, tingitque ideo sulphur Mercurii (quod in pulvere Joannis de Virgo, per sulphura mineralia corrosiva, est extraversum) immediatè, seseque toto inseparabili mutuo amplexantur: statque tum ideo vis amborum sulphurum extimè: Hinc nempe virium consertione. Mercurius diaphoreticus, inde resultans, perficit unisonum medendi, in cunctis quæ tam Physicus quam Chirurgus optare queunt; sive respectu morborum acutorum, sive demum chronicorum relatione adhibitus sit.

5. Non est ergo ignis Veneris, spiritus vitrioli, utcunque exquisitè rectificatus; sed ignis ille est sulphur cupri volatile, in forma olei viridis, melle dulcius, & à corpore mercuriali sui cupri planè separatum. Residuum autem cuprum manet album, nec unquam viridescens per æruginem, ut neque amplius de numero septem metallorum. Quia evasit novum, atque anonymum metallum.

6. Non potest autem haberi ignis Veneris, nisi cum plenaria cupri destructione, corporisque mercurialis ipsius Veneris volatilizatione. Quod quantumcunque sit volatile, in forma olei; facili tamen negotio, postmodum iterum reducitur in metallum album ignotum, atque sub malleo extensibile. Sed ignis, sive sulphur Veneris, non item amplius reducitur in metallum, per se. Quia, prout nullum sulfur est metallum: ita omnis Mercurius metallicus, est verum metallum. Docent autem Adepti, quod pars metalli sulfurea nequeat separari à suo corpore mercuriali, ac metallico, nisi per ejusdem totalem destructionem, quamque ideo (licèt abusivè) elementalem vocant: Quia nimirum in metallis, sint duo sulphura. Unumque ideo merito vocant externum: atque aliud internum. In propositis autem cupri terminis, contemplare internum istud, quod in albo, anonymo ac mercuriali metallo corpus fixat, sive coagulat, efficitque sub malleo ductile: cum alias Mercurius absque sulphure nunquam in metallum coagulari possit. Externum verò Veneris sulphur esto oleum illud viride, dulce, quodque iterum in metallum, in se abstractum, cogi nequit. Proin univocè testantur hujus Philosophiæ Symmystæ, externum sulphur à suo corpore separari non posse, ne quidem per ignem, in metallis imperfectis, quin unà pariter pereat pars Mercurialis ejus.

7. Vidi namque plumbum, ter sublimatum rediisse in idem numero, quod ante, plumbum.

8. Itaque cum sulfur istud externum (quale à cupro trahitur) non sit necessarium metallo perfecto; Cupro autem istud sulfur, Veneri sit à Deo additum: ergo necesse est istud sulfur Veneris habere suos fines, ad necessitates ingrati hominis conducentes, pro infirmitatibus scilicet humanis, supra omnem metallicæ perfectionis dignitatem. In cujus usum videlicet, Stoici ipsi, cuncta mundi creata, directa esse, conjecerunt.

9. Errant proinde Tyrocinii chymici Scriptores, quotquot variis mentiuntur fabellis, Mercurii metamorphosin in salem, aquam, oleum, ad varios Medicaminum usus, audentque sua inventa hoc stabiliri argumento: Si enim aurum, corporum constantissimum, queat in vitriolum, adeoque & in fumum evolare; quidni idem faciet multò licentiosius Mercurius?

10. At ego, respondendo, proponam in limine duas Philosophorum sententias, longè verissimas, pudibundas tamen hisce argumentatoribus: ut hinc etiam Chymiæ expertes queant digito notare vanitatem illius argumenti, utque pudore suffusi, resipiscant Tyrociniorum Authores. Quarum prima est. Quòd sit longè facilius aurum ex non auro construere, quàm aurum naturale destruere. Pudeat ergo inprimis eos docere auri destructionem, qui ejus constructionem se nescire, inopes testantur! Itaque vel mentiuntur ac decipiuntur Adepti Philosophi, vel ipsi Scriptores Tyrocinii. Altera est. Si non vidissem argentum vivum eludere quamcunque artificum operam, adeò, quod aut totum avolet adhuc integrum, aut totum in igne permaneat, atque utrolibet modo, servet impermutabilem sui ac primitivam identitatem, identitatisque homogeneitatem anaticam: dicerem artem non esse veram, quæ vera est, sine mendacio, atque longè verissima. Adeò, ut quod supra est, est sicut quod est infra: & vicissim. Ignaros ergo se rei metallicæ produnt, quotquot docent præfatas Mercurii aurique metamorphoses. Nam utcunque ista metalla, per quædam mineralia sibi adjuncta, nunc specie olei, salis, vel sulfuris, per retortam pellantur, horumque larvam mentiantur; ablatis tamen ejusmodi adjunctis, semper idem manet aurum, idemque qui ante Mercurius, redeuntque in pristina corpora. Imò licèt aurum radicaliter in partes heterogeneas, salem scilicet, sulfur, ac Mercurium se pateretur sequestrari (quod nullatenus naturæ, nisi per unicum liquorem constructivum, est possibile.) Istud tamen in Mercurii homogeneitate, est naturæ & arti impossibile. Quippe qui auro est simplicior, majori anaticaque identitate constructus. Quia in Mercurio non est reperibilis diversitas, qualis alioqui in tincturâ auri, hujusque albedine. Quod jam antè in sulfure atque Mercurio Cupri distinxi. Nam etsi Mercurius Cupri totus factus sit volatilis: quia tamen non spoliatur propterea sulfure interno sui, ideò iterum reducitur in album, ac malleabile metallum.

11. Porrò ad quæstionem, quâ petunt, num ignis Veneris sit spiritus Vitrioli rectificatus? quædam de naturâ vitrioli, ejusque distillatione, per neminem ante me tradita, propalabo.

12. Enimvero natura produxit sal quoddam minerale, acidum, quod Græci Chalcanthum, ineptoque nomine, Latini, Atramentum sutorium nominant. Chymici verò vocant vitriolum, quia translucidum vitri instar.

13. Est autem sal istud embryonati sulfuris immaturus partus, qui dum lambit venam cupri, eam erodit, diciturque ideò cuperosum, sive cuprum erosum. Sin autem venam ferri, vel aliorum mineralium roserit, fontes parit acidos, ac diversos, juxta venæ erosæ indolem. Quæ ex professo, libello de fontibus Spadanis, ad longum sum prosecutus. Porrò, sive aqua ista, quæ salem embryonati sulfuris in se continet, cuprique venam erosam secum servat, per se stillet, coquaturque per ignem in vitrioli consistentiam: sive demum sua sponte alibi coaguletur: id nequaquam ejus speciem aut bonitatem distinguit. Siquidem nil ei deperit coquendo. Etenim dum aquosus liquor sat exhalaverit coquendo, sponte dein tandem in frigore coagulatur residuum. Solum at pretium vitrioli variat venarum diversitas. Etenim prope Antverpiam, dum è Pyrite sulfur liquatum est, reliquum sub dio exponitur, ac pro majori parte liquescit paulatim. Nam per ambustionem, sulfurisque fuligines, æruginem concipit, quæ à sale residuo

redi-

roditur, atque in scrobes per pluviam diffluit. Sic etiam vicini Eburones, ditiori vena, suum parant vitriolum. Alibi sanè est vena ipsiusmet cupri, coagulatio sale sulfuris, dives; ac sponte stillat, diffluit, coagulaturque, quæ alioqui fontis vicini madore diluitur.

14. Differentia itaque bonitatis consistit in salis puritate; non autem in opulentiâ ac saturitate cupri (loquor enim non ut mercator, ast tanquam Medicus) differt quoque propter commistionem cujusdam peregrini. Si videlicet in Pyrite, aut venâ cupri, commisceatur vena plumbi (quod frequenter est obvium) vel fortè adest maligna Arsenici participatio (Arsenicum enim, quia plerumque metallis insidiatur, atque comitatur, usitato hinc nomine vocatur fumus metallorum) Adeoque, quod alias esset legitimum vitriolum, fit nocuum medendo. Color autem lazureus vitrioli, plerumque præfertur viridi: fortè, quod ille oculis arrideat magis. Saltem facillimo negotio, simplicium impostores, ex viridi vitriolo, lazureum mentiuntur.

15. Cæterùm Chalcitis, Mysy, Sory, Melanteria Græcorum, hodie periere, tanquam venarum cupri distinctiones inutiles: nam Græci tantùm Alphabetarii, respectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re metallicâ posteris edidere.

16. Sunt autem, qui cum Paracelso, vitriolum commendant, extolluntque in medendo, quod ex cupri copia censetur ditissimum: adeoque cunctis præferunt, quod ex ipsomet cupro conflatur. Quidam ideo candenti aut liquato cupro sulfur inspergunt, magnoque sic labore, ejus æruginem solicitant, &c. Paracelsus verò, optimum in medendo vitriolum, per laminas cupri, sale communi, atque sulfure stratificatas, cæmentando parat. Recentiores hinc se ducti, bracteas cupri, per spiritum sulfuris aut vitrioli vulgaris, iteratò distillant, donec planè nigræ sint, atque friabiles, quæ demum liquescunt in aqua, fitque cœrulea, quæ coquendo inspissatur, ac in frigore concrescit vitriolum. Sic nimitum adulteratur hodie, quod pro Cyprio venundatur.

17. Sub pace Paracelsi scio atque comperio, vitriolum è Venere factum, longè in medendo esse ignavius vulgari, quod caret suspicione miscellaneorum. Adeoque spiritum ejus non esse nisi merum acetum minerale, privatum aporrhœâ, cuprei sulfuris. Comperi nempe, vitriolum è Venere factum, longè pauperius esse fossili. Item fossile, cui plurimum cupri inest, in medendo, ac distillando, pigrius esse vulgari. Nam distillavi vitriolum arte paratum, colore lazureum, neutiquam visu à Cyprio distinguibile: deditque parum ignavi spiritus acidi: cessavitque mox infra paucas horas omnis spiritus: atque residuum corpus totum in fæcem nigram condensatum substitit, suumque mihi cuprum ad vota reddidit. Siquidem cuprum jam est metallum completum, non facilè destructibile, aut retrocedens ad sui principia. Adeo licet ignis atrocitate minuatur; attamen quicquid ejus avolaverit, verè adhuc metallum est, ob rationes sup. allatas. Equidem inter venas metall. nulla æquè difficulter ad perfectionem metallicam adducitur, ipso cupro (quod testatur Georgius Agricola) siquidem, ad minimum novies recoqui postulat, antequam inde cuprum emanet. Ubi interim aliorum metallorum venæ, primâ liquatione suum fundunt thesaurum. Perfectionem itaque cupri Vena acquirit, per sequestrationem partium, sibi à nativitate mistarum. Sunt autem hæ, quæ primo enti suo adhuc alligatæ sunt: unde proinde cuprum jam perfectum respuit, resistitque quam pertinaciter dissolutioni sui corporis: ac per consequens, nec potest inde haberi perfectum vitriolum Medicum, quod virtutem habeat de sulfure Veneris. Quippe hoc non est è cupro separabile, nisi per omnimodam corporis metallici destructionem, pro ut antè docui.

18. Partes ergo venæ cupreæ, à natura metallica procul remotæ, ac primo enti viciniores, tribuunt vitriolo vim medicam, factitio chalcantho denegatam. Nam vitriolum vulgare, ac vile, ad minimum toto octiduo, suam spirat exhalationem, utcunque flagrantissimis reverberii flammis urgeatur. Quò ergo vena liberior est ab aliena malignitate, viciniorque fuerit primo enti Veneris, remotior nempe à metallica cupri constitutione: eò sal ejus, propria sponte innatum, illique colliquatum, vitriolum profert inculpatius, spiritusque ditiores suppeditat, medendoque aptiores.

19. Modus etiam distillandi inusitatus hic est; Recipe vitriolum commune, non suspectum peregrinæ malignitatis, bulliendo in ollâ amplâ liquescat, & coquatur, in siccitatem usque. Fractâ ollâ, vitriolum, instar lapidis induratum, teratur in pulverem. Fiat autem distillatio ad minimum 6. Retortis simul. Sintque Retortæ vitreæ. Nam lapideæ omnes porosæ sunt: quia omnis terra poros retinet; eò quod post exsiccationem, necessariò aliquid non fixi efflat. Porrò retortæ loricentur crustâ, quæ nec dehiscat, nec rimas contrahat, vel sponte decidat, vel vitrificetur nimium. Optimè quoque collum retortæ eminens amplo vasi recipienti connectatur, ne vel tantillum respiret. Recipiens autem locetur in arenâ madida, item convexa ejus pars integatur sacco ad dimidium repleto arena madida: qui saccus renovetur aliquoties, intinctus aquæ frigidissimæ. Dimidium autem retortæ pulverato vitriolo impleatur. Distilla autem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum possibile est furno venti, qui propria crate flatur. Cum autem furnus venti cessaverit spiritum in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere porticus, quâ viâ reverberium flammæ lignorum, subter Retortam penetret, perseveretque per 5. aut 6. noctes, summo igne, naturæ possibili. Retorta videbitur tibi forsan liquari, in tantâ ignis procellâ: at nihilominus constans perdurabit: eò quòd exterior lorica terrea vitrum detineat, combibatque: atque ita invitrietur, quantum operi sat fuerit. Memineris tandem, vas recipiens à collo retortæ sequestrare, flagrantissimo adhuc igne. Alioqui videbis in frigidiore statione, redire spiritus in fæcem, quæ illos exspuit. Tum demum accipe Colcotar, sive fæcem è distillatione residuam, quam à vitriolo Cyprico vero, Hungarico, vel saltem Goslarico, reservâsti. Sulfuri commista fæx ista residua iterum comburatur, usque in sulfuris omnimodam absumtionem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies præfato spiritu. Is enim, uti statim imbibitur in patinâ, vel cucurbitâ vitreâ: ita inde repetitus, nil nisi phlegma aquosum, atque inutile reddit, remanso spiritu imbibito, in colcotare. Idque repetitim renova sexies, aut septies, donec tandem spiritus affusus rubescat, qui supernatabit Colcotari. Quod signum est, cessandum à saturitate imbibitionis. Adeoque hoc dives Colcotar, bene exsiccatum, indatur Retortæ, distilleturque hoc dives Colcotar usque in ultimos spiritus, jam flavescentes, olentes mellis grati odorem.

20. Memento tamen, abstrahendum vas recipiens à retortâ adhuc candente, obturatoque per ceram ore lagenæ fortioris, servandum hunc spiritum. Cui demum si aquam injeceris, vas ipsum dissilit statim. Ergo solo spiritu prioris distillationis compescitur hic secundus spiritus. Cujus vix unica libra transfunditur de lagenâ in lagenam, quin unicæ saltem unciæ fiat amissio. Itemque nisi recipiens ab retortâ tempestivè, ut dixi, tollatur: videbis potissimum spiritum, refrigerato furno, rediisse in Colcotar, unde per ignem fuit excussus. Porrò fæx Colcotaris, è secundâ destillatione residui, tota adhuc est cuprea, ac viridescit multifariam.

21. Unde 1. constat, quod antè monui. Nempe ignem Veneris non nisi per omnimodam metalli destructionem, separationemque depromi, atque haberi. 2. Hoc ergo faciendum viâ longè occultiore. 3. Quòd vitriolum cupro dives, minùs aptum sit distillationi, quam aliàs commune. 4. Quod vitriolum cupreum fundat spiritum aceti mineralis salis; at non cupri liquamen volatile. 5. Ideoque sulphur Veneris rectè vocetur sulfur Philosoph. ad vitam longam aptum. Dulce inquam gustu; non autem acidum, aut acutum. 6. Quod spiritus vitrioli, suprà edocti, sanet morbos aliquot chronicos. 7. Quodque ideo spiritus vitrioli, hactenus venales ac usitati, non sint nisi acetum minerale, adhuc in se adulteratum. 8. Quod residuum Colcotar sit vi medicâ ditissimum. 9. Quod præparatio vitrioli, ab Isaac Hollando, aliisque modernis præscripta, non miserit sagittas ad verum scopum. 10. Quod noster spiritus, suprà descriptus, atque sic rectificatus, quatenus volatilis, ac salsus, pergat usque in quartam digestionem, resolvatque excrementa morbosa, in itinere obvia: & per consequens etiam, tollat causam occasionalem plurium morborum chronicorum.

22. Jam itaque tradidi pariformem modum distillandi spiritus salis marini, salis petræ, atque similium. Memineris tamen, vitriolum in se ha-

habere terram Colcotaris: quapropter, cætera talia optare terram figuli exsiccatam, sibique acquisitæ admistam.

23. Cæterum jam ante tradidi, modum præservandi à Lithiasi, per Aroph, itemque per cerevisiam cum semine Dauci, vel flavæ pastinacæ sylvestris coctam: desisterem ergo, calamumque reponerem, atque relinquerem aliis me felicioribus, optando, ut quisque deinceps addat, quæ longe meliora invenerit.

24. Nam cum Duelech solam obsideat speciem humanam, anomaloque modo producatur ab excrementis ipsis, non autem oriatur per modum aliis infirmitatibus consuetum: videtur ideo etiam præ aliis morbis, in peccati vindictam, singulariter obnasci, puerisque adhuc innocentibus, ad majoris mali aversionem, à Deo permitti. Etenim quanquam bruta quædam lapillos in se generent, tamen isti lapides non sunt ex causis Duelech natales, neque in pœnam, aut tribulationes illis destinati; sed magis in commodum humanum producti. Quod si ergò Duelech peccati culpam referat; peccatum verò è ligno ortum traxerit: visum quoque fuit mihi, quod sanitatis præservatio in Lithiasi, non solum è semine Dauci, parilique aliqua herba, sit exspectanda: sed ex ligno aliquo. Quapropter verum quidem est, quod lignum Nephriticum nobis nuper ex India sit allatum; sed non proinde unquam mihi persuasi, divinam bonitatem Europæis tantisper denegasse, ut etiam pauperi calculoso subveniret, donec multis expensis, tandem remedium post termille annos, ab Indis advolaret, satis in se pigrum alioqui. Daucus præservat quidem sub continua ac stricta obligatione, prout Aroph confortat renes multo sumtu. Seriò itaque inquisivi, an non esset lignum aliquod nostratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris missi? Siquidem lignum peccati, lignumque vitæ arbores erant; non autem frutices, multoque minus herbæ. Quamobrem olim observavi, principibus Germaniæ fuisse vernaculum, quod contra Lithiasin, quotannis in Majo, biberent quotidie haustum liquoris è cortice vulneratæ Betulæ. Quem liquorem præservabant à corruptione aeris, illi affundendo oleum olivarum. Vulneratur Arbor Germanis Bircken-Baum: nostratibus verò *Bercken-Boom* dicitur. Vulneratur enim cortex Betulæ, prope terram, in trunco, mense Martio circa tempus, quo solet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terra haustum. Sed is liquor Betulæ est totus aqueus, ac penè insipidus. Sin autem ramus aliquis spissitudinis trium digitorum, ad semidiametrum vulneretur, inditaque lana repletur, statim flet liquorem non ingratum, aut subacidulum, qui etiam in ipso Lithiasis tormento solatur afflictos, tribus quatuorve cochlearibus assumtus. Meracior ergò est, qui supernè à ramis, quam qui infernè è trunco fluit. Aquosus autem planè, qui prope terram effluit. Considerabam enim statim, id accidere, quatenus adscendendo transiret per corticem subrubeum, qui esset tanquam jecur arboris. Sed cum ille cortex, toto anno, esset absque notabili gustu; cortex autem extimus, albus & tanquam membranaceus haberet saporem, atque suffitum, tanquam optimæ terebinthinæ, divulsi per semipedem, exteriorem corticem circumquaque abs trunco, ac observavi, quod nihilominus liquor, qui è ramis stillabat, esset ejusdem gustus, quo ante. Mirabar ergo, unde diversitas ista liquorũ, unius atque ejusdem arboris, manaret. Denique mirabar, quod ramalus aliquis, unico die, facile ploraret liquoris libras 8. vel 10. qui alias tota æstate, non tanto alimento opus habet, nec locum, quo tantus liquor asservari posset, multoque minus radix, aliis ramis singulis, sub decuplum tantundem liquoris largitur nec tamen proinde aliis ramis de esset sufficiens alimentum: quanquam alioqui radix, multam illam quantitatem illius liquoris attraxisset, atque profudisset per alios aliquot ramos. Considerabam itaque, quod liquor iste similis esset synoviæ, profluentis è vulnere; imò cœpi detestari illum, quasi contagium mortis aut putredinis in se contineret, nec sanitatem dare posset, si in se jam integritatis culpam gereret. Attamen comperi, tam ipsum Betulæ lignum, quam ejus corticem rubrum, spolitata esse vi medendi; corticem autem album pergameni, foris ramis junioribus adnascentem, facile inflammabilem, atque sapore terebinthinæ insignitum, vix de se virtutem in deco-

decoctum spargere. Cogitavi itaque, vim liquoris præfatam non prodire à radice, non à ligno, non denique à cortice subrubro, ut neque tandem à cortice albo, quippe qui sibi in caudice non passim esset continuus. Tentavi ergo corticem istum distillare, cum per se, tum cum additamento lixivii tartari; at sane liquor è vulnere rami stillatus longè antecellebat oleum, atque stalagma corticum. Redactus ergo sum agnoscere liquorem illum, sponte è ramis vulneratis fluentem, tam abunde, esse merum Lithiasis balsamum, neque illi obstare, quod mea petulantia illum effluenti aquæ de vulnere, aut ulcere compararem. Siquidem vulnus atque ulcus, quod nobis mortem, Betulæ nil tale adfert, aut promittit. Est ergo liquor ille Betulæ, medicamen à natura promissum; per vulnera solicitatum: adeoque est urgere naturam, ad proferendum balsamum sibi naturalem, quem alias nuspiam proferret. Quapropter tenellos, subnigricantesque ramulos (unde scopæ atque virgæ nostratium fiunt) qui tumentes gemmas nondum frondosas haberent, malleo super lapidem vel incudem conquassatos, jussi concoqui aquæ, ad cerevisiam fabricandam destinatæ: cui cerevisiæ, si postmodum Dauci semen, ad beccabungam associaverim, sortitus sum effectus, ad Lithiasis præcautionem optabiles, potentioresque adhuc, si isti cerevisiæ liquor ille Martialis, è superioribus ramis collectus, infusus fuisset, post sedationem maximam ebullitionis suæ, quam vina, atque cerevisiæ in cadis sponte tolerant. Comperi namque inprimis, quod ejusmodi potus è Betula diureticorum metum tolleret. Eò quod dolores Lithiasis, atque contracturas laxet, tam in lumbis, quàm intestinis (hinc namque unica Lithiasis etiam colicos dolores suscitat, non minus ac si fomes ejus intestinis inesset) itemque dysuriis, atque stranguriis etiam senilibus idcirco medetur. Calorem item jecoris, velut ex adacta spina oriundum, mitigat primum, ac dein tollit. Denique sponsus quidam, ligatus per menses quinque, ne sponsam suam attingeret, pedisequam interea impraegnavit. Postmodum, exortis inter desponsatos jurgiis, dixit sponsa, se nefas cum pedisequa dissimulasse, ut exploraret, an frigidus, an vero maleficiatus esset, & quo titulo divortium tentaret. Tandem soluta est ligationis incantatio, per potum præfatæ cerevisiæ, repertusque fuit maleficiatus, non autem frigidus. Denique quidam in angulo areæ, ex consuetudine lotium solvens, mox stranguria cruenta, ac crudeli afflictus decubuit. Medentum autem quælibet remedia fuere frustra: præterquam, quod quoties biberet de præfata cerevisia, levamen insigne perciperet; sed quoties surgens è stragulis, obambularet, mejeretque loco solito, statim recidivas patiebatur. Tandem visus est clavus è veteri atroque ligno quetno, infixus loco, quo solitum solvebatur lotium. Evulso itaque, & cremato illo clavo, prorsus à potu illius cerevisiæ, liber remansit à cruenta stranguria. Memini tum, quod Karichterus hujusmodi incantamenta scribat se solvisse, solo mictu per scopas Betulæ.

SENSATIO, INSENSILITAS, DOLOR, INDOLENTIA, MOTUS, ET IMMOBILITAS PER MOREOS SUÆ CLASSIS, LEPRAM, CADUCUM, APOPLEXIAM, PARALYSIN, SPASMUM, COMA, &c.

CAPUT IX.

1. *Solus attritus reputatur causa doloris Nephritici.*
2. *Probatur oppositum.*
3. *Vreter enim sic sensu careret.*
4. *Definitio doloris, juxta Scholas.*
5. *Opinio Veterum ac Modernorum, de organo primario sensuum.*
6. *Quin docet nil, præter verba inania.*
7. *Implicita Scholarum blasphemia.*
8. *Cerebrum non esse organum immediatum sensus & motus.*
9. *Quid Scholas circa hæc deceperit?*
10. *Melior quorundam attentio.*
11. *Vnde sic sibi persuaserint.*

12. Medi-

12. *Meditatio Authoris circa sensum & motum.*
13. *Speculatio circa solutionem continui in Vulnere.*
14. *Pars solida non sentit ex se.*
15. *Tria motui subordinata organa.*
16. *Recedunt Scholæ à priori suppositione.*
17. *Nervum non esse organum proprium omnis sensus.*
18. *Consideratio Lepræ.*
19. *Omnes nervi, motui dicati, sentiunt etiam.*
20. *Errores Scholarum circa Lepram.*
21. *Error Paracelsi.*
22. *Inconstantia Paracelsi.*
23. *Insensilitas Lepræ unde?*
24. *Psora, & lues Venerea, qui differant à Lepra?*
25. *Scabies non postulat remedia interna.*
26. *Admonetur Lector.*
27. *In quo sita sit difficultas sanandæ Lepræ.*
28. *Hippocrates nondum noverat subjectum immediatum sensus.*
29. *Vita quid?*
30. *Propinquior doctrina de sensu.*
31. *Immediatum subjectum sensus.*
32. *Surda definitio de anima sensitiva.*
33. *Quomodo contingat sensatio?*
34. *Cur pro sensatione non sit opus recursu ad cerebrum.*
35. *Sedes mentis.*
36. *Quid dolor?*
37. *Quo sensu dolor sit actio & passio.*
38. *Dolor, & morbus, quo initio fiant.*
39. *Qualis Ira, & furor, hoc loco?*
40. *Dolor, quale pathema?*
41. *De Apoplexia.*
42. *Modus traditus fiendæ Apoplexiæ.*
43. *Paracelsus, citra hunc locum, æquè frivolus ac inconstans sibi.*
44. *Meditatio Authoris.*
45. *Absurda aliquot Scholas comitantia.*
46. *Causarum nova distinctio.*
47. *Præclusio arteriarum in gutture, quid arguat?*
48. *Apoplexiam positivam hactenus ignorari à Scholis, & practicantibus.*
49. *Apoplexiam & Paralysin non fieri ex affluxu pituitæ in sinum cerebri.*
50. *Ridiculus Galenus in plexu retiformi cerebri.*
51. *Examen aliquot remediorum.*
52. *Apoplexiam non esse primarium Cerebri affectum.*
53. *Præcordiis inesse gustum.*
54. *Probatur deuteropathia ab imo.*
55. *Proprietates capitis quousque adscendant in se.*
56. *Apoplexia vera est positiva, non privativa illamque Scholæ ignorant.*
57. *Scholarum stupor stupore digitorum notatur.*
58. *Multiplex adynaton Scholarum, Apoplexiam privativam consequens.*
59. *Stupescunt Scholæ in stupore tactus.*
60. *Historia stuporis manuum à Quartana.*
61. *Ortus Apoplexiæ positivæ.*
62. *Paralysis est contractura medullæ nervalis.*
63. *Paralysis sæpe absque Apoplexia.*
64. *Colli brevitas quid arguat?*
65. *Frictiones in Apoplexia unde institutæ?*
66. *Cur sint ridiculæ?*
67. *Anxietates Scholarum.*
68. *Frictio cutis contradicit pituitæ cerebelli.*
69. *Generatio anodyni Apoplectici.*
70. *Cur Apoplexia à Germanis dicatur ictus.*
71. *Probatur locus Apoplexiæ in Duum viratu.*
72. *Cespitatio Scholarum circa examen proprietatis simplicium.*
73. *Contra thesin Scholarum de pituita quarti sinus Cerebri.*
74. *Anxietates Scholarum de læsione sensus, sospite motu, ac vicissim.*
75. *Per theses aliquot explicatur, cur sensus lædatur, sospite motu.*
76. *Apoplexia per modum hæreditariorum latet in formatrice seminis.*
77. *Contra causam Apoplexiæ Scholarum.*
78. *Contra causam Paralysis Scholarum.*
79. *Causa Apoplexiæ.*
80. *Apoplexiam non constare causa privativa.*
81. *Apoplexiæ definitio.*
82. *Quid Paralysis vera.*
83. *Varia narcotica.*
84. *Soporifera, ut talia, non sanare dementias.*

85. *Quid in hoc deceperit Scholas.*
86. *Anodynum dulce innocuum.*
87. *Cur anodyna, ut talia, non præsupponant frigus.*
88. *Quid somniferum?*
89. *Anodynum epilepticum differt ab Apoplectico.*
90. *Reditus ad dolorem.*
91. *Consensus est peregrinus dolori.*
92. *Vnde dolores concentrales astris.*
93. *An cruor informetur ab anima?*
94. *Sensus, ac dolor, in quo subsistant?*
95. *Quid faciat dolorem, & quo pacto.*
96. *An sensus fiat passivè.*
97. *Primaria causa doloris, ac sensus.*
98. *Scholæ cum plebe manent.*
99. *Spectat huc consideratio vitæ.*
100. *Vanum Scholarum subterfugium.*
101. *Demonstratio ignis, ut inde dolor & sensatio elucescant.*
102. *Hæc Scholas latuere.*
103. *Ad investigandum agens proprium doloris, quid considerandum.*
104. *Regula Scholarum, de activitate simplicium, arguitur obiter.*
105. *Vnde delusæ Scholæ?*
106. *Probatur paradoxon contra Scholas.*
107. *Sensibilia agunt in sensum duntaxat occasionaliter, sive sint pharmaca, sive non, excepto igne.*
108. *Explicatio virium, quibus fiat mediis.*
109. *Sensatio consistit in judicio vitali, ideoque & animæ.*
110. *Quædam consequentiæ ad præteritorum demonstrationis.*
111. *Vnde vires pharmacorum in Scholis alienatæ sint.*
112. *Quam differenter ignis agat?*
113. *Scholarum inadvertentia.*
114. *Sequelæ aliquot è præcedentibus deductæ.*
115. *Dolorum differentiæ.*
116. *Dolorum comes contractura.*
117. *Dolor Lithiasis.*
118. *Opinio Scholarum de Spasmo vel Crampo stolida.*
119. *Manifestatur falsitas.*
120. *Errores obvenientes.*
121. *Aliquot negligentiæ Galeni.*
122. *Galenus propria oris censura nomen Medici amittit.*
123. *Galenus commenta puerilia tantum docuit.*
124. *Argumenta in contrarium.*
125. *Concluditur Scholarum error de Spasmo.*
126. *Ridiculæ similitudines à Scholis usitatæ.*
127. *Aliquot notabilia.*
128. *Quomodo fiat Spasmus.*
129. *Probatur duplex musculorum motus.*
130. *Spasmus propriè non est affectus capitis.*
131. *Exempla contractorum.*
132. *Visio colicæ contractæ in puero.*
133. *Arteria unde indurescat.*
134. *Variæ contracturæ.*
135. *Crampi causas latuisse.*
136. *Scholarum neglectus.*
137. *Gradus dolorum.*

Dolor nephriticus, è primariis ac molestissimis unus, immanis, & atrox plurimum. Scholæ enim, tanti doloris causam, attritum, ab arena vel calculo factum, accusasse quiescunt.

2. Mihi autem persuasi, illa responsione nil prorsus satisfactum. Ideoque ulterius inquisivi. Eò quod minutulus calculus aliquis, è rene labens, primis vicibus immanius doleat, quam grandior postmodum aliquis: quem tamen indubium est plus suo attritu ureterem torquere, excoriare, atque distendere. Siquidem adultis non amplius indies accrescunt partes spermaticæ primæ constitutionis, adeoque nec ureter ampliatur post per tot calculorum descensum. Denique exile sabulum suo sæpe dolore permolestum fuit, suumque hominem in cubile dejecit ejulantem, antequam è rene prodiret, quodque ideo nunquam adhuc affrictu vel attritu suo injurium fuit.

3. Nec etiam sat est, pro tam acerbi doloris causa propria, ac totali dixisse attritum. Nam ureter toto suo ductu non habet commercium inserti sibi nervi; qui ideo deberet etiam sensu carere, ac per consequens etiam dolore.

4. Siquidem Scholæ dolorem definiunt tristem sensationem, ab irruente nocuo factam.

5. Si ergo tenue, insipidumque, omnis acrimoniæ & attritus expers sabulum, parvusve grumus

non

non sit insons, quia nec indolens: certè, de causis, prosapia sensus atque doloris, cum suis circumstantiis attigisse, non erit Tractatui Lithiasis incongruum. Primò itaque, & in limine sensus Tactus, dolor æstimandus venit. Etenim proinde Scholæ docent, cerebrum esse sensuum omnium, motuum, ac per consequens quoque doloris ac insensationis primarium, ac principale organum. Quod scilicet discerneret sensuum objecta, per spiritus animales, quaqua versus ex se dimissos in omnes nervorum propagines, sensationem ideo cunctarum ut patronos, ita & internuncios, atque discretores.

6. Magnum aliquid in hoc dixisse, sibi præsumunt. Distinctius dicam. Et adhuc nil dixero. Vel rem saltem dicam, quæ nihil.

7. Fatentur nimirum Scholæ, cerebrum nil aut vix in se sentire: atque in eo esse instar primi Motoris universalis, quem moderni, (etiam Catholici,) cum Aristotele, jubent debere esse immobilem, si cætera cuncta movere debeat (quasi primus Motor ineffabilis nequeat se movere, aut debeat esse immotus totusque immobilis, imò agat, ac perficiat, per sui attactum motus localis, in momento universa.) Qui revera non movet quicquam, nisi absoluto & abstractissimo nutu Omnipotentiæ (sitque hoc Scholarum absurdum, apud probos pro blasphemiâ, per parenthesin hic annotatum.)

8. Non est tamen cerebrum, primarium, sive adæquatum sensûs, motusque organum: cum in se sit immotum, & sensu orbatum.

9. Scholæ etenim, cernentes, quod vertebra dislocata, eo ipso quoque absque sensu & motu esset, quicquid nervis, illa vertebra inferioribus, subjiceretur: statuerunt ideo confestim, ipsum cerebrum, hujusque vicariam spinæ dorsalis medullam, adæquatum organum sensûs, ac motus.

10. Alii verò Scriptores, propius attendere volentes, cum cerebri substantiam agnoscerent, & faterentur sensu tactûs orbam, nec moveri arbitraliter; Membranam verò duplicem, Meningis nomine dotatam, acutissimi esse tactûs, licet immotam: decrevêre omnem nervum, utcunque exilem, duplici ejusmodi membrana obtegi, eamque ab utraque meningum cerebri mutuari: nervorum isthanc membranam, (consecutivè scilicet) formari sub unica plasmationis opera, & seminis fabricationis labore. Usque adeò & hi voluere, nervum omnem, suum sensum ab integente membranula desumere: nequaquam à sui substantia, medullari cerebri respondente.

11. Notabant fortè, quòd in stomacho, & utero, tantæ in nudis membranis tamque excellentes virtutes inquilinæ essent: ideò nec mirum, Meningibus persimile quid contigisse, ex ejusdem juris prærogativa.

12. Ego quid aliter prorsus processi, ad sensûs & doloris investigationem, motûs sensusque organum, objecta, & causas. Considerabam primò, dum vulnus adhuc recens est, vix dolere; mox autem, dum vulneris labia tument, æstuantque, vulnus dolere acutè. Atque iterum, dum sua labia flaccescunt, siduntque, vulnus adhuc apertum, attamen esse penè indolens.

13. Unde collegi, quòd continui solutio doleat quidem in fieri esse, in facto esse autem, si non accesserit inconveniens, vix dolere solutum. Ratus sum itaque mecum: Non dolet solutio; tanquam continui separatio: multoque minus dolet calor, perendie in vulnere subortus; cujus nempe proprium est, duntaxat calefacere, non autem dolere. Sin autem calor aliquis externus, aut peregrinus, in gradum delatus, cremet: dolet quidem, at non ut calor; sed ut solutiones continui, atque insuper indispositiones acrimoniæ suscitans, ac fovens saltem, prodiensque ex alia radice, nostri œconomiam vitiante.

14. Profectò, quia corpus, sive pars solida, ex se non sentit. Quia potius est cadaver. Sensatio ideò nimirum ad solam vitam spectat. Cumque Scholæ scirent, cerebrum nullam, aut saltem obscuram vix sensationem habere: maluere ideo nervũ subjectum primarium credere sensûs, motûs, atque doloris. Cerebrum videlicet, fontale quidem sensûs motusque initium; attamen nervum immediatum doloris sensusque subjectum fecere.

15. Motum autem, licet aliquid magis materiale, tamen voluere ex altiori voluntatis arbitrio dependere: illique subjici. Sic nempe, ut voluntas sit principium imperativum motûs, nervus autem organum delativum imperii arbi-

arbitralis: & tandem musculus instrumentum exsecutivum voluntatis.

16. Sed sensationem intelligunt in nervo, tanquam subjecto, fieri mediante spiritu animali. Quem vocant animalem, ab arteriis quidem haustum, at in cerebro ad suos usus recoctum. Agnoverunt ideò, nervum per se quidem esse absque sensu, perinde ut cerebrum, ac cætera membra solida: quamobrem spiritus animales volunt esse ipsius sensus, atque motus, primitivos sentientes, atque moventes effectivos.

17. Quibuscum nondum convenio: ut neque in hoc, quòd nervus sit organum, atque primarium subjectum omnis sensationis. Nam quis nescit, quòd in sano quælibet pars pellis sentiat, non tamen subter se nervum gerat? Non enim concedo, quod concepto sensibili in partibus extra nervum, spiritus retrogrado motu recurrat in nervum, ut conceptum sensibile communicet cerebro, tanquam sensuum origini: ut inde remeando, tum demum in parte læsa, vel attacta, doloris, aut complacentiæ sensus efficiatur. In terminis namque ureter summè dolet, absque nervi alicujus insertione. Sic & ulcera cava, sæpè carne sensitiva replentur: nec tamen in illa nervi de novo succrescunt: cum partes primæ constitutionis, semel ablatæ, non recrescant: uti nec, quæ sunt primæ constitutionis, per cariem exesa, amplius restituuntur.

18. Sed opportunè lepræ stupiditas, insensilitasve huc occurrunt. Siquidem in carnem adactum stylum, vel acum penitus non sentiant. An igitur credendum, leprosos nervis orbatos? Vel an illis sint à carnosa membrana nervi abtruncati? spiritu animali privi, vitave orbati? oppilatique, prout Paralyticis dicuntur? Ergone nervi tactus, per totum corpus illorum, erunt obturati, solique libero motui nervi illorum inservient? erunt, inquam, motivi nervi, solo jam sensu destituti?

19. Fateor equidem, ex anteriori parte cerebri, ad oculos, aures, palatum, linguam, nervos dispergi, soli inservientes sensui, nec ad musculos, velut propria motus organa, deflectere; sed nemo quoque inficiatur, quin nervi, motui dicati, & qui utrimque per vertebras egrediuntur, etiam sensum largiantur. Quid enim, si in Lepra nervus, motus effector, per spiritum animalem jam motus sit, nec tamen sensus facultatem habeat? Cur ergo in paralysi, sub læsione ejusdem nervi, tollitur tam motus, quàm sensus; in Lepra autem solus tollitur sensus?

20. Inprimis Scholæ tenent Lepram incurabilem, & cancrum universalem corporis. Nam dum putant, cancrum particularem esse incurabilem? multò magis universalem. Qui Galeni garritus ad hoc compositus est, ut per sanandi impossibilitates suas excuset ignorantias, insumendique laboris pigritiam, ac inclementiam. Cancer enim in carne est acutissimi doloris, & continuæ exesionis; Lepra verò est in carne indolens. Non video ergo, qualiter Lepra apud Galenicos cancer erit.

21. Denique errat Paracelsus, qui Lepram existimat privatam omni sale, atque hactenus illi sit proprius stupor insensilis. Quasi ipse sensus tactus in sale solo esset. Nam Lepra sua habet ulcera: & juxta eundem Paracelsum, totidem sunt ulcerum species, quot salium. Ergò secundùm suam ipsius doctrinam. Lepra fluit à sale abundanti. Donemus Paracelso, (absque veri tamen indagine,) excrementum alvi in Leproso scatere granulis salis, ejusdemque lotium nil quicquam salis marini amplius liquefacere; (quorum tamen utrumq; à Paracelso est somniatum) non tamen istud argueret, carni, aut sanguini Leprosi suum deficere salem; multò etiam minus ideo carni sensum tactus deficere. Nam primò, hæc de Lepra illius sententia, propriam doctrinam de tribus primis corporum principiis funditus evertit. Dein, prout in nobis, quotidie ex insipidis, & non salsis manifesta conficiuntur salia, lege digestionis humanæ: Sic, quanquam digestionum excrementa non essent nisi merum sal, non tamen proinde cruor suo sale orbatus esset. Quippe qui suum salem, suæque constitutionis necessaria non mutuat ab excrementis. Imò sequeretur potius, cum Lepra sit tam abundans salis productrix in excrementis, non defuturum etiam cruori suum salem. Perinde dum ex ulceribus fluit synovia continua, ac planè salsa, propterea residuus cruor suo sale non caret, aut sensus in carne non minuitur; sed potius dolorem & acrimoniam auget. Sic etsi in Hydrope aqua salsa confestim quandoq; abdomen distendat; non tamen sensu tactus carent Hydropici.

22. Para-

22. Paracelsus enim alibi cruorem definit merum Mercurium humanum, à quo ejusmodi excrementa, specie sulfuris putridi, itemque serosi, inutili, ac superflui salis, sint sequestrata. Aliàs iterum, sui immemor sanguinem definit salem rubini. Quasi sal esset tinctura rubini, aut tinctura cruoris è sale foret. Etenim tria prima facit ad lubitum volubilia, non secus atque Humoristæ suos humores & calores ad lubitum accusant: eosdemque quòd magis est, causas ajunt morborum & mortis; sed & sensationis, ac motûs authores. Phy! siccine ludendum ad lubitum cum naturâ, morbis, cruore, & morte proximi? Medicina namque res planè seria est, & quandoque pellem pro pelle daturus homo. Etenim sal in cruore, carne, solidis &c. non apparet, nisi in postremâ ac artificiosâ initiorum illorum separatione, post mortem, & quidem per ignem. Nimirum postquam sensus tactus dudum est extinctus. Non inserviunt ejusmodi principiorum somnia, speculationi de motu, ac sensu. Stigma à Diabolo sagis impressum, has prodere solet, quia locus stigmatis, per totam vitam, sensu caret, suasque semel impressum causas insensibilitatis habet naturales, per modum lepræ, certo tamen exilique centro conscriptas. Nam, velatis sagæ oculis, si acicula, isto stigmatis loco, ad finem usque intrudatur, punctura illa fit absque sensu. Saltem is locus, absque sale ac putredine, miro conservaretur privilegio, per totam vitam, cum alioqui vita Paracelsica sit mumia, cum liquoris salium commisturâ: longè igitur sanior est Hippocratis doctrina, quæ spiritum sive flatum æthereum, & animalem decernit immediatum organum sensûs, doloris, motûs, voluptatum, convenientiæ, symboli, attractionis, repulsionis, contracturarum, relaxationis, alteritatum etiam quarumcunque. Adeo ut sibi appropriet objecta sensibilia, atque inde sibi fabricet ipsas sensationes. Contingit namque, si forsitan spiritus iste, ob profundas speculationes vel insaniam occupetur, quòd corpus dolores non sentiat, famem, frigora, sitim, &c. Memini namque prædonem, torturæ cruciatus eluisse, haustu aquæ vitæ, & allii frusto: quibus tandem carens, fassus est sua crimina.

23. Sed Lepræ stupor, ac insensilitas est in carnis habitu ac nervis subjectivè; non autem in imaginationis orbitâ; effectivè autem, ac occasionaliter in quodam veneno. Est autem istud venenum, cruentum, anodynum, glaciale, ac propemodùm mortificans, horrendo ac fœtido contagio communicabile, ac emanans. Quorsum Sacra lepram è cœtu hominum sequestrandam jubent. Incipit autem hoc venenum glaciale ab extra, sentiuntque ideo internos dolores: itemque frigus externum, & calorem. Non tamen vulnera, aut ictum.

26. Est Psora, ac scabies multiplex: atque lues Veneris, veneno inquinante infamis: Sed differunt specie, tam naturâ veneni, quàm subjectorum diversitate. Scabies nimirum, pellem duntaxat inficit. Sic ut cutis nequeat alimentum sibi depuratum in propriam vertere alimoniam; sed pleramque ejus partem in salsum contagiosumque ichor traducat. Quod scilicet est de proprietate pruritivi, atque urticalis salis, &c.

25. Idcirco scabies non postulat interna remedia; sed sola topica, quæ istud pruritivum sal sunt enecando. Lues Veneris verò, cruorem præcipuè affectat veneno mordaci, purulento, ac putrefaciente. At lepra respicit spiritum influum maximè, veneno anodyno glaciali.

26. Indulge Lector, quòd verborum penuriosâ supellectile, cogar uti paronomasiâ. Quia ut rerum essentiæ nobis sunt ignotæ à priori, iisque ideo deficiant nomina propria, cogimur à proprietatum similitudine, venenorum conditiones in morbis mutuare, atque describere: ut si non *Propter quid*, saltem *quia est*, definitio procedat à consanguineis. Sic dico, Venenum Caduci esse cum adstrictione inebriativum, soporativum, simulque syncopizans; nec ideo contagiosum: quia intrinsecum, nec fermentale. Sic lepra venenum habet anodynum, non quidem soporativum; sed glaciale, propemodùm mortificans, cum infectione spiritûs sensitivi, ideoque potenter contagiosum, præcipuè in regione fervidâ, ac sudoriferâ. Prout enim frigus tollit sensum tactûs, conglaciando, & abigendo vires introrsum: sic quoque lepra sibi elegit, atque paravit anodynum, non frige-

factivum ac soporativum; sed alio titulo glaciale. Non secus atque perniones ulceribus forantur, tanquam si igne ambusti; qui tamen sæpe ante vel post hyemem obveniunt iis, qui totâ hyeme in hypocaustis nullum senfere frigus. Venenum lepræ itaque hac in parte frigori effectualiter correspondet, licet non in qualitate primâ elementali. Neque ideo lepra etiam totaliter mortificat, per modum Gangrænæ; sed tantùm partem, quam ulcere sigillat. Imò nec etiam inde se procul dilatat confestim, quia est ex veneno glaciali constringente, insensilitatis authore.

27. Est autem difficilis sanationis, propter contagium glaciale, ac ferme mortificans, spiritusque sensitivi oppressivum. Quoniam, quatenus intimè confermentatur spiritui sensitivo, dum ad extrema emanaverit: ideò tollitur difficulter, nisi per remedia accessum habentia, ad prima nostri penetralia: ut nimirum ita spiritum vitæ confirment, quo possit superare præfatum venenum, simulque novo Vere suffundere glaciem præcedentis hyemis. Ac quanquam istud venenum fit fermentale, ratione veneni: ideoque etiam exiguâ sui quantitate, conetur serpere in omnia deinceps: non est tamen aptum, ut adæquatè spiritui confirmentetur, propter vim atque nobilitatem pugnacem subjecti, in quod recipitur, constringentemque, ac torpidam segnitiem glacialis indolis. Ista est nempe in contagiosis differentia: quòd quorundam venena recedant, ac separentur sponte vel arte, deserantque corpora à se infecta; aliorum verò nulla spontanea speretur divisio. Lepræ etiam glacies magis obsidet exteriora, quia glaciale malum est, & à calore innato foràs protruditur: idcirco namque magis astantes extrorsum contaminat, quàm interiora viscera, secum contigua radici, in unitate vitæ. Nemo autem Medentum curavit unquam lepram, qui non fuerit potitus liquore Alkahest. Qui cum sit tædiosissimæ præparationis, nemo etsi artis gnarus fuerit, ad ejus consecutionem perveniet, quem Altissimus, speciali dono, non eò deduxerit. Particulari etenim privilegio sit oportet electus, ac dotatus, si potiri illo medio debeat. Per quod scilicet, tam sensitiva, quàm insensitiva sublunaria, æqualiter penetrantur, usque in radicem seminalem, atque intrinsecam primi entis: idcirco etiam cuncta sub se domat, & commutat, absque reactione patientis, agentisque depauperatione. Etenim frustra est alioqui, quicquid spei aliunde sibi persuaserit lepra. Olim proin Leprosorum soli Messiæ in signum data sanatio. Primogenita mea adhuc quinquennis, leprosa evasit, magis magisque: ac tandem ulcera livida, corneæque squammæ albæ, per totum corpus subnatæ sunt. Recenter autem tum emersit imago D. Virginis, multis miraculis in nostrâ urbe, hospitali D. Jacobi celebris. Puella ergo, jam septennis, optabat adire locum, & avia cum suâ nepte eò properant, reditque post horam sana, deciduntque confestim squammæ. Mox post annum redit repentè eadem lepra. Ac fassus sum me reum, quòd honorem D. Virginis subticuissem. Redit itaque filiola cum aviâ ad sacram imaginem; iterumque sanata rediit, & sic deinceps mansit. Ergo autem reditum lepræ timens, miraculum propalavi, scriptoque publico fassus sum favorem atque clementiam divinam. Cui sit omnis laus & gloria, cum nominis sui sanctificatione in æternum!

28. Dixi jam ex mente Hippocratis, sensationem tam effectivè, quàm susceptivè consistere in spiritu animali. Sed quia spiritus ejusmodi omnis mortuus est, ac cadaver, nisi à vita ipsa illustretur: & quia ipsa vita, in illo spiritu, non est illi propria, atque inseparabilis! sed vita est à spiritu vitali, sive animali, (utrumque nunc confundo in nomine,) toto subjecto distincta! (quod alibi de vita longa, manifestius.) ideò inprimis liquet, quòd spiritus ille vitalis non sentiat immediatè; sed sit ipsamet vita, quæ propinquius & immediatus sentit, ac dolet in illo spiritu.

29. Enimverò demonstravi in Tractatu *De formis rerum*, quòd vita, sive forma rerum sit quædam lux, specialis creatura, lucens in suo hospitio, per omnes partium satellites! non sit tamen substantia, neque accidens, utcunque præ tantâ rei novitate, crepet Schola Peripatetica. Quod paradoxon per Mathesin demonstravi, & Mechanicè, libro *Elementorum*. Adeoque

que hîc assumto, ut sat alibi probatum. De sensatione ergo, atque sensu, loquar multò propinquius, quàm Hippocrates: ut, si sensatio olim fieri dicta sit, cum passione corporis, in quâ spiritus impetum faciens, recipit impressionem rei sensibilis, quæque ideo abusivè dicitur ipsamet species sensibilis: intelligamus modò, hanc impressionem unico momento, eodemque puncto insinuari vitæ, sibi inexistenti. Sub quâ nempe insinuatione, applicatione, ac adaptatione, tum primum oritur sensatio, facta in ipsa vitâ, & per vitam. Cujus videlicet vitæ proprietas inseparabilis sit sensus ipse. Cumque vita non sit corporis, nec corpori propria, nec corporearum denique proprietatum suboles; sed ex dono Creatoris lux adveniens supra sortem elementorum, & cœlorum: hinc quoque sensatio non est corporum, nec materiæ, nec solutionis continui &c. sed proprietas planè vitalis, de ipso vitæ trunco. Sicut etiam non sat est, esse oculum, medium, spiritumque vitalem, ut fiat visio; sed insuper exigitur applicatio spiritûs visualis ad vitam. Ideoque effectus videndi, utut prorsus ordinarius, superat totam naturam elementalem: quia vitæ ipsius continet iconem, ac symbolum: eò quod visio, gustatio, odoratio, tactio &c. sint effectus immediati vitæ, ludentis per sua organa: nam in omni sensu necesse est, spirituum lenocinia, & perceptas rerum species, adaptari immediatè ad vitam, si sensationes contingant unquam.

30. Enim verò in re tam arduâ, semotaque tam procul à communi doctrinâ, concede Lector, ut adhuc vicinius tecum loquar. Percepisti enim, non sufficere ad sensum ac sensationem, dixisse, cerebrum, itemque nervum esse immediatum sensûs organum: nec etiam sat esse, adhoc imploràsse spiritum influum, imò vel ipsum spiritum, partibus insitum, quatenus ab influa cerebri aut nervorum vi fotum; nisi ad cuncta hæc vita concurrerit. Tantæ nempe est molis ipsa sensatio, ut omnium sublunarium ambitum, cum tota cœlorum ac elementorum potestate, facilè excedat. Itaque cum istud jam perceperis, dicam ulterius. Quæ enim de vitâ jam dixi, toto libro *De vita longa* (ad quem propediem emersurum te remitto) dixi, quàm variè gliscat vita in natura, videlicet quasi seminaliter in ipsis spiritibus vitalibus; in ipsa verò animâ sensitiva, velut fontaliter.

31. Idcirco propriè loquendo de sensu & sensatione, ipsa anima sensitiva est primarium, nec non immediatum ens, quod sensationes omnes agit, & agendo in se tolerat. Ideoque spiritus cerebri est duntaxat organum mediatum; vita verò est organum, sive medium, quo sensitiva anima persentit externa irruentia. Sensatio namque non est immediatè in contento, nec in continentibus, nec etiam in spiritu, per nervos in partes vitales diffuso: quia differt ille spiritus, impetum faciens, ac anima sensitiva, non secus ac materialis fumus pinguis à flamma, per quam accenditur.

32. Ast anima, mens immortalis, tota est humanis conceptibus impervia: quatenus est simulacrum ipsiusmet incomprehensibilis Dei. Anima autem sensitiva, quanquam semine occasionali incipiat in natura, id est, dispositivè; attamen, cum sit illius imaginis proxima imago, tota quoque est humanitus incognita, & prorsus jejuna. Idcirco nimirum, nec potest per causas definiri; sed tantùm absurdo reflexionum circulo, ad suas actiones, & proprietates describitur. Ut scilicet sensitiva anima sit lux formalis, cui primariò vitæ sensitivæ proprietates conveniunt; in homine autem, substerniculum atque hospitium sit animæ immortalis, atque immediatum syndesmon, cum creatis corporeis præter se. Isti ergo animæ est adhuc remotior aspectus, relativus ad vitam: cum vita & anima sint distincta, tanquam abstractum, & concretum: vel potiùs tanquam entis proprietas, & ens ipsum.

33. Anima ergo isthæc per vitam sentit, in spiritibus animalibus, videtque immediatè in spiritu optico, qui in pupilla habitat, conceptas species visibiles. Spiritus enim opticus ibidem, est speculum diaphanum, cujus lux ipsamet ibidem præsens anima sensitiva, sedes, atque pedisequa mentis immortalis.

34. Idcirco non est opus recursu susceptarum specierum sensibilium, per nervos ad cerebrum; sed anima immediatè præsens, vim omnem

spiritui optico de se largiens, ipsa cernit, atque discernit. Cerebrum verò, est tantùm officina, & condus istorum spirituum. Quare nervi non deserviunt deferendis speciebus, in sensatione hastis, ad cerebrum; sed irrorandis spiritibus, in cerebro illustratis, ad partes refocillandas, & confirmandas, quibus ipsi inseruntur. Nec est etiam sensuum externorum par ratio, prorsus cum potentiâ phantastica, & suis sororibus. Nam species sensibiles, exteriùs perceptæ ab animâ, abstrahuntur à sensibilitate; atque tum demum tanquam de materia ex quâ, cuduntur inde species in imaginem rei sensibilis. Alioqui sensitiva externè intrantia, concipiuntur concreto modo, in organis sensuum, ac proinde non tantum displicent, sed jam nunc etiam dolent.

35. De sede animæ autem, variè pro corde & cerebro est disputatum. Ego autem putem, animam sensitivam, seminibus suis conformem, actuque reali distingui à mente immortali, simulachro divinitatis: Sensitivam tamen (quæ est homo carnalis vetus, Adamicus, & lex carnis) utrobique non distingui à luce formali, ac vitali, nec sedere immediatè in spiritu influente, qui totus nimirum labilis, atque fluxus. Spiritus autem, qui organis mox à primâ constitutione inolevit, etsi vivat vita ultima seminum: nondum tamen verè vivit vitâ mediâ animali, (quæ sensitiva est) donec lumen vitale, superveniens, actualiter luxerit. Cujus dispositiones gradatim quidem præmittuntur: sed tamen instanti unico, à divina bonitate Creatoris illuminantur. Prout libro *de vita longa*. Non secus namque id contingit, atque in confrictu silicis ad chalybem. Lux ergo indicibilis à Creatore rerum omnium, accenditur, in spiritu viscerum nobiliorum: ac primò quidem, in Corde. Quæ lux, ut sensim vires acquirit, potentiùs dilatatur; non aliter quàm candelæ fumus inferioris, flammam visibiliter, de superiore dimissam, suscipit. Adeò, quanquam organa officiorum diversitatibus diremta sint, inserviunt tamen mutuâ conspiratione necessitatibus, & finibus, Domino creatori, præfixis. Est attamen omnium viscerum, & membrorum, unica tantum chelys, continuata homogeneaque vita, ab anima sensitiva; quæ in singulis quasdam determinationes, sive proprietates, quas per semina sibi præparaverat, suscipit, & mox dein induit. Etenim, ut flamma candelæ non extenditur supra, vel extra suam sphæram; nec perit, quamdiu intra sphæram istam degit, licet inde exortæ fuligines longiùs avolarent extra sphæram, flammæ expertes: Ita similiter, spiritus influi, licet participatione vitæ illustrati difflentur, peregre vadant, atque idcirco materialiter in condo minuantur; imò & hactenus, luminis vitalis flaccescat vivacitas; nil tamen de animæ sensitivæ essentiâ perit. Quoniam vita non acquiritur per partes & gradus, ut neque subsistit, accidentium instar: sed semper est vita; quanquam in istâ luce, plus minusve vivacitatis appareat. Non secus enim atque ignis, ubi aliquantillus, tam est ignis, quam intensus alter: Pariter & quicquid ex halat de corpore, vitæ participatione antea gaudens, vitam tamen amittit, simulque extra sui limites egreditur. Servant sic quoque excrementa, non quidem vitam, sed spirituum vitalium comparticipationem. Quapropter etiam inde, inferioris harmoniæ ordo in ataxian labitur. Juxta illud: *Spiritus meus attenuabitur*, adeoque *dies mei abbreviabuntur*. Immoderatior itaque puris evacuatio, ac similium, festinam necem adfert. Quatenus quidem non animam continent? sed duntaxat vitam ultimam seminalem spirituum vitalium. Etenim de proxima inexsistentiâ mentis immortalis, sive divini sculptri, sub Judice adhuc lis est, inter cor, & cerebrum. Ego enim, qui scio, etiam empsychosin fieri, eo ipso instanti, quo sensitiva adest; id est, dum acconditur istud formale, animale, & sensitivum lumen: (prout alibi *De ortu formarum*:) credo etiam, adesse mentem immortalem, eamque totam sedere immediatè in anima sensitiva, tanquam associatâ. Non quidem sedere in aliquo corporis angulo, viscere, ergastulo, aut spirituum officinâ. Sed puto, mentem esse per totam animam sensitivam, hancque penetrare, neque ejus sphæram, quamdiu vivitur, excedere: atque hactenus multis subjacere circumstantiarum importunitatibus. In morte autem separatur mens: quia ipsa sensitiva, tanquam lumen candelæ, in nihilum abit.

36. Quæ hic sane Prægustanda erant, ante sensationis explicationem. Dolor itaque, ut maximè sensibilis, nobis viam aperiet. Est enim noxia atque tristis sensatio, in spiritu vitali concepta, per vitam inserta animæ sensitivæ. Ac proximè loquendo; Sensus est animæ sensitivæ passio, in spiritu vitæ concepta Nihil namque lætari, tristari, vel dolere potest, præter animam ipsam. Adeoque sensus, cum sit doloris vel complacentiæ prima conceptio, omninò fit in anima primariò. Ideoque sensus nil, præter illam animæ potestatem, concipiendi, & judicandi passivè, de externis irruentibus mihi repræsentat. Itaque, quandoquidem hæc pendent ex anima, cujus tota historia nobis cæca est: non mirum, hactenus à Scholis, non nisi oscitanter, de anima & sensatione actum. Quippe quæ longè manifestiorum inquisitiones transilierunt intactas; imò, subscribendo Ethnicorum somniis, per ignaviam neglexêre. In dolore ergo anima irrationalis sensitiva tristatur, furit, irascitur, anxiatur, prurit, timetve primario: atque, ut est radix fontalis actionum omnium vitalium, musculos non tantùm, sed & partes quasvis, naturaliter movet, ac contrahit ad suarum passionum tonum.

37. Sensus itaque est externorum sensibilium actio: quæ dum concipiuntur in anima, patitur ipsa quoque non minùs quàm socia vita, spiritus animalis, ac reliquum satellitium. Mens autem immortalis nil quicquam, in sui substantiâ, horum patitur; sed tantùm in subjecto, sede, hospitio, animâ nempe sensitivâ. Alioqui cuncta simul sublunaria invalida sunt nimium, quàm ut immortale ens, deinceps duratione æternum, queant afficere.

38. Atqui minutulum est adhuc, quod sensitiva anima à sensibilibus patitur; nisi ipsa sibi velut hostilis fiat, dum impatiens exorbitat. Inchoat nempe agere, dum per sensibilia irritatur, patiturque. Siquidem spirituum vitalem, totumque corpus concutit, ac demum vitalem supellectilem prodiga dissipat, sibique morbos parit, ac necem accelerat. Ut etiam hinc verificetur proverbium, quod nemo magis lædatur, quàm à semetipso. Adeoque à conceptis sensibilibus, (ut anima sensitiva merus actus est) semel stimulata, (est namque tota irrationalis, brutalis, irascibilis, ac concupiscens) in furias transilit, & symptomaticè, sive furiosè cuncta concutit. Sensibilia ergo læsionum atque morborum occasiones sunt: Anima verò sensitiva, easdem occasiones persentiens, nec ferre volens, suos variè concitat ministros, impressisque ideis à scopo alienat. Unde dein varia morborum semina, ac proles. Anima ergo tolerat, patiturque præfata, ab objecto sensibili; unde per sensationum stimulos agitata, agit, patiturque demum, quatenus prodiga, suam furens dissipat œconomiam. Dumque sentit suavia, plausibilia, juvantia, & sibi grata, non est in hac sui sensatione differens à judicio, quo sentit noxia corrosiva, pungentia, lacerantia, contundentia, non nisi per accidens, planè externum ipsi vitæ. Unde facilè dignoscitur, quòd sensus fiat per judicium animæ sensitivæ, delatæ super conceptum sensibile, alterantis primùm per se, juxta conceptam sensationem deinde deportat ulteriùs ad aliud judicium phantasticum, à sensitivo judicio semotum non aliàs, quam sensus ac phantasia, facultatibus dissident, non autem subjecto. Parcite, Lectores, si perturbationes, & affectiones materiales omnes immediatè tribuam animæ sensitivæ, suisque satellitibus spiritibus; non autem ipsorum organis. Sunt quippe quædam titillantia; quæ pruritu, ac odaxismo, risum, atque subsultum concitant in aliquibus, quæ in aliis ne minimum horum commovent. Nam non rarò intus obtenebratur anima, naturali sensatione, contristaturque, vix agnito subjecto: imò alibi delirat: atque alibi anima sensitiva fit insensitiva, ut in caducis pro tempore, in paralysi autem sæpe ad vitam, saltem in læsis organis, etiam adhuc viventibus. In multis autem absque sensu, judicio, ac ratione, licèt spiritus animales emanent, ac, in habitum diffusi, moveant, & noxias alioquin impressiones interim hauriant. Sic suus est vitæ, atque illius sensitivæ animæ torpor, amentia, atque molestia intus, etsi nil extra quatiat, aggraverque; Quippe cum & in somno stulta sua sit libido, fames, sitis, metus, agonia, miraque insomniorum irrationalium dissoluta libertas. Quin imò mutan-

mutantur statim amica, in mixta, neutra, vel hostilia: quatenus Archeus, nunquam ferians, aut otiosus, è suavibus, amara, vel exedentia facit. Concipit namque (ut dixi) anima res sensibiles, medio satellitii, & clientum, quibus ipsamet præsens adsistit, ac per applicationem sibi iram concitat, tristitiam, amorem, metum, &c. quarum nempe idearum characteres format sigillariter in Archeo suo, per quem singula commutat, juxta imaginem seminaliter sibi propositam. Qui characteres, animæ sensitivæ irroratione, vitæ, atque sensûs participes, vestiunt primò corpus seminale, ex Archeo, unde tandem promtissimæ ad agendum vires subnascuntur. Fitque in his quandoque adeo promta & pertinax affectionis perseverantia, quod speciem admirationis speculanti exhibeat; præsertim, si vitæ, ac spiritualis seminis attributa quis examinet. Etenim quàm citissimè pueri, mulieres, & improvidi irascuntur, flent, ridentque? Nam illorum sensitivæ animæ recenter, ac velut immediatè rebus sensibilibus quasi adhærent. Naturale itaque est, quod spiritus sensitivus sponte, atque facile, in hujusmodi exundationes feratur: quia anima illa, facile à sensuali suo judicio recepta, labitur in passiones spontaneas spirituum materialium: Ac ut vel à puero, isthæc inoleverunt: ita deinde iracunda, furiosa, & tota symptomatica, anima ista adolescit, quæ aliàs longè tutius, sub mansuetudine cuncta perageret, quàm quod præ furiis, in morbos, propriamque subinde internecionem adspiret. Quod frequens ac manifestissimum est, in uterinis exorbitationibus, aut symptomatibus quorundam vulnerum, aliorumque morborum.

39. Ira igitur, furorque hoc loco, non sunt hominis; sed animæ illius sensitivæ, in vitam delatæ, naturalis sensationis thymoses patrantis, quæque proin non rarò in tantum culmen adscendit, ut escharam urat, partemque, instar ignis, sphacelo sideret.

40. Dolor itaque, indubium sensûs tactus pathema, in quo anima sensitiva exprimit objecti displicentiam, juxta injuriæ conceptæ differentias partibus illatæ. Porrò an istud pathema sit judicialis potestatis functio, unde anima proprio etymo, sensitiva nuncupatur: non secus atque facultas motiva, solo animæ nutu, movet, absque excitatore externo, aut peregrino. An verò dolor sit pathema, productum immediatè à causa dolente sensibili, Scholæ indagare potuissent, si illas, tanta veritatis indagandæ, quàm recipiendi ab ægrotis salarii, cura tetigisset unquam. Penes me autem res ista dudum dubio caruit. Siquidem cum doloris sensus sit judicium animæ, per sensationem, in facultate sensibili expressum, quo anima plangit de objecto sensibili, nocuo, ac dolente: idcirco utrobique ferè concurrunt ambo simul connexa: & utrumque etiam suo se habet modo, ad dolorem. Nimirum causa sensibilis injuria est motiva doloris; ipsa verò anima sensitiva judicium fert de objecto dolorifico, cum quadam pathematis excandescentia, ac impatientia. Quod quidem in vulnere, contusione, tensione, ambustione ac frigore, quatenus causis externis est prorsus obvium. Dum autem jam, vel ab præfata externorum impressione, vel propriâ intus exorbitatione motrices causæ dolorum applicatæ sunt, fitque inde spiritus sensitivus totus acer, rodens, mordax, degener, formatque cruorem sibi parem: Tum scilicet anima sensitiva, nedum judicium simplex de dolore fert, dolendo; sed insuper ipsa in se tota conturbata, de se novum parit productum dolorificum, non secus, ac si illud è causa externa occasionali prodiret. Et quanquam hæc ambo, in majori pathemate, ac graviori sensatione, plerumque concurrant; attamen propriè loquendo, dolor magis intimè respicit censuram, ab anima sensitiva patiente latam: sive, propinquiùs se reflectit dolor ad proprietatem animæ, quàm ad causam dolentem. Multi quippe graviter vulnerantur, citra manifestum dolorem: prout & furiosus, dolores se vix sentire ex causis noxiis, ostendit. Quædam etiam sæpe torturæ dolores eludunt, & inuncta etiam dolores fallunt, licet partes injuriâ vapulent. Quare sensus magis intimè, ac propriè respicit censuram potestatis animæ sensitivæ, quàm injuriam causæ dolorificæ.

41. Enimvero præfatæ indolentiæ ergò in Lepra, & immobilitatis in Apoplexia, &c. diver-

divertor alio. Equidem Scholæ, pro sensationis ac doloris primario organo cerebro certantes, notant ideo cerebrum, propriâ idiopathiâ, immediatè, unoque velut ictu tactum, perdere etiam sensum simul, & motum: imò alterum latus contrahere.

42. Fiendi autem modum sic exprimunt. Quartus cerebri sinus (sinulus perquam exiguus) initio spinalis medullæ, à cerebello incipiens, obstipatur per pituitam, unde instantanea apoplexia. Natura enim nolens, aut non valens retrotrahere, aut reducere ejusmodi pituitam eo semel delapsam, sedula saltem satagit, illam pituitam in alterutrum latus illius canalis deponere. Unde consequenter illius lateris paralysis orditur. Hæc quidem lego de Apoplexia, ac Paralysi: nil tamen de contractura, per ictum capitis oriundâ.

43. Paracelsus quoque non contentus hac somnolentâ trium morborum doctrinâ, inconstans etiam volvitur. Nunc enim ait Apoplexiam, atque inde subsequentem Paralysin, nasci, eò quod sensitivus spiritus in nervis, aquæ vitæ instar, flammam ab igne Ætnæ contraxerit, fodinarum sulfurearum more, lege microcosmicâ. Quâ dein phlogosi nervi atque tendines, velut adusti, cremati, ac velut semimortui exsiccantur cum musculis, manentque ideo deinceps sensu atque motu privi. Constituit nimirum hos duos morbos (de contractura ex ictu nil cogitans interim) non quidem in capsa cerebri; sed in extremis nervorum ramis, tanquam si essent affectus, ab externo introrsum properantes. Alibi verò non sulfurosum quippiam, aut phlogiston, censet Apoplexiæ causam; sed accusat duntaxat Mercurium (unum nempe de tribus, quæ sua vocat naturæ initia) nimis exquisitè circulatum, suâ exuberanti subtilitate, instantaneæ cujusque mortis causam continentem asserit. Alibi ad cœlorum stellas Apoplexiam revocat. Atque alibi rursus varians, docet omnem Apoplexiam fieri è crassis vaporibus, arterias gutturis, & irrequietos pulsantes canales obstipantibus: esse quoque eclipsin lunarum cerebri in nobis, necessitate microcosmicâ. Vertiginis ideo pariter causas ad incerta circumrotavit, totus nempe ipse vertiginosus.

44. Ego autem aliter processi. Quicquid primariò sentit, idipsum est doloris primum susceptivum, atque efficienter efficiens. Sed gladius, ictus, contusio, corrosiva &c. sunt quidem occasionalia, vel instrumentalia effectiva; non autem efficientia primaria doloris. Dein, cum dolor plerumque in instanti nascatur, etiam is, qui per externa excitatur. Ergo ad dolorem non est opus recursu ad cerebrum, ut per reflexionem, velut consulto opus habeat.

45. Quapropter Scholæ parum à cerebro recedentes, maluerunt nervum accipere, pro primario organo, perceptivo objectorum sensus, quatenus vel radio luminis, vel materiali spirituum irroratione (nondum enim se determinârunt in plerisque) à cerebro, continuò dimissâ, adsperguntur. Adeoque cerebrum denegare sensum atque motum inferioribus, nisi per mediatores spiritus suum favorem incessanter inspiret. Ast & in hoc multas reperio anxietates. Inprimis exploro diversos tactus in homine. Nimirum singulares penè, in membris singulis: imò in intestinis, aliisque partibus, omni fermè nervorum consortio destitutis. Quales sunt ipsi dentes, quorum etsi radicem nervulus tangat, non tamen ipsos exterius dentes; quos tamen sentire, inviti multi testabuntur. Sic ureteres carent nervo, ipsumque cranium, sub terebrâ trepani, sensum mirificum, in pedum usque digitos, resonat. Credidi itaque, non posse ab unico & communi fonte cerebro, vel univocæ texturæ nervo, tantam distribui unius tactus latitudinem. Supposui itaque, quod antè jam probavi, sensum primariò in animâ sensitivâ, ubique præsente, atque eatenus etiam proximè in spiritu insito partium residere. Idque eò audacius asserui, quod cerebrum ipsum, influi spiritûs officina, tam surdo atque anomalo tactu polleat, quod sine sensu putatum sit. Ergo vel ruit axioma: *Propter quod unumquodque est tale, illud ipsum est magis tale:* vel cerebrum non est primaria sedes & fons tactûs. Denique, dolor omnis fit in loco, & quasi ex tempore sentitur. Ergo & tactus fit in loco, & non post factam denunciationem ad caput. Quin etiam in naturâ, vel in rotundo saltem non

est

est dexterum & sinistrum: atque adeò nec potest per lapsum pituitæ servari latus in Paralysi, nisi in unicâ medullâ spinali, maximè in ejus initio, per longum sint duo canales, lateris necessitatem continentes. Quod est ridiculum cogitâsse saltem, præsertim in exili illâ quarti sinûs cavitate. Siquidem motus & sensus sunt in unico & eodem musculo, simplicem ac exilem nervum suscipiente. In digitis tamen stupore affectis, suspenditur sæpe solus sensus, motu sospite interim, atque libero. Itaque vel est necesse, sensum & motum non pendere ab eodem nervo, spiritu influo, horumque communi principio. vel necesse est, ab eodem unico nervulo pendere motum duntaxat, & non sensum: vel solum sensum, & non motum: vel esse alia peregrina hactenus ignota, quæ tollunt aut lædunt solum sensum, & non motum; alia verò, quæ solum sistunt motum; ac nonnulla, quæ utrumque afficiant.

46. Quapropter penitiùs attendendo, aspexi stuporem tactûs, insensilitatem, carentiam, vel defectum in motu, aliquando esse passiones, ex medio privativo ortas: easque tum quoque de necessitate esse privativas. Un in luxatione vertebræ, strangulatione, &c. Novi enim honestum civem, ter à prædonibus suspensum, emungendæ pecuniæ ergò, mihique dixisse, quòd eo ipso, quo tripes è pedibus subtraheretur, amisisset motum, sensum, omnemque mentis operationem. Saltem non illi tum erat repletus quartus sinulus cerebri, neque medulla spinalis compressa, quæ intra vertebras degebat sospes: Laqueoque disrupto, ut istæ functiones animæ, & corporis, redirent in pristinum statum, non tollebatur iterum è quarto illo sinu pituita obstipans. Astrologus quidam, volens tentare, an mors suspensionis dolorosa esset: laqueum collo circumduxit, jussitque adolescentulum filium, ut attenderet, dum pollicem moveret, post subtractum subter pedes scabellum, ut statim funem amputaret. Puer itaque fixis oculis in digitos patris, nec cernens motum in iis, sursumque respiciens, vidit patrem lividum, exsertaque linguâ. Ergo abscisso laqueo; Astrologus decidit in terram, & vix post mensem convaluit. Eodem ferè modo procedit demersio. In qua simulatque primo tractu, hausta est aqua in pulmonem, per os, amittitur usus facultatum mentalium, iteratoque aquæ haustu priora confirmantur. Nec attamen tam citò moriuntur, quin, si proni jaceant, ut aqua effluat, etiam qui dudum mortui apparent, plerumque reviviscant. Repletis ergo pulmonum cannis hospite peregrino, intercipitur radius vitalis, à præcordiis, in caput perpetuò lucens. Unde consequenter, velut Apoplexia privativa confestim oboritur.

47. Mirum sanè, utrobique tam citò labascere mentales functiones. Adeoque & hinc necessitatis continuata conjicitur importunitas, atque dependentia, ab inferiorum aspiratione, & favore vitali, nondum in Scholis agnito. Quapropter Tractatum *de Duumviratûs* adornavi. Consideravi itaque, si cerebrum sit fons, ac sedes primaria animæ immortalis, intellectûs, & memoriæ: saltem quamdiu anima inerat cerebro, debebant istæ facultates manere illibatæ: cum ad cogitandum nec crure, nec brachio, nec ipso anhelitu sit opus. Attamen suspensio, unico velut ictu, facultates mentis tollit totaliter. Etenim dum arteriæ jugulares communitatem cum inferioribus denegarent, vel pulmo, aquâ repletus esset, statim, nedum facultates collabuntur; verùm etiam ejusmodi interclusio agebat per modum apoplexiæ universalis, & non uno tantùm latere motum suspendebat, prout in Paralysi. Inde enim mihi confirmavi, influxus viscerum inferiorum, ac communionem tolli à cerebro, per vinculi aut obstaculi interceptionem, Unde consequenter quoque suspicatus sum, conceptus primos formari alibi, quàm in capite. Juxta illud veritatis: *Ex corde manant adulteria, homicidia*, &c.

48, Reperi insuper Apoplexiam, Stuporem, Paralysin, Vertigines, Caducum, Spasmum &c. esse passiones, positivâ causa occasionali oriundas, multumque distantes à privativis, constrictivis nervorum, meatuum, ac spirituum. Quæ causæ hactenus à Scholis sunt neglectæ, in præfatis morbis subscribendo scilicet ethnicis deliriis, pituitam in quarto sinulo cerebri stabulantibus. Cum interim similes ac positivæ facul-

facultates, ubique in opiatis, itemque in morbis soporosis, ac epilepticis occurrant. Memini quoque, aliquando in meis Tyrociniis virulenta quædam distillâsse, quæ si quando non ritè obturatis juncturis, odorem de se spirarent, vel postmodum, separando vasa ab invicem, incautum me ferirent, unico instanti, in lapsum paratus eram, cum vertigine, & dextri lateris stupore. Adeò ut si iterum, semel tantùm, me odor perculisset, absque dubio, cecidissem Apoplecticus. In tantam scilicet me olim temeritatem compulit ardor sciendi, quod millies vitæ non pepercerim meæ. In propositis itaque terminis. Non enim odor iste excitabat pituitam, labi minitantem, eamque è sinu cerebri iterum removit aëris novus ac recens afflatus. Ergo si quædam simplicia torporem, vertigines, motûs cessationem, & sensûs obfuscationem adferant, non est absonum, his similia intus, etiam repentè obnasci.

49. Nec decens est, unius pituitæ privanti obstipationi, hæc cuncta perpetuò dedicare. Memini namque, apoplecticum binis horis extinctum, cumque suspicio esset oblati veneni, instituta fuit dissectio. Ablato ergo cranio, tredecim Studiosi abstulerunt suaviter Meninges, cerebello dein modestè diducto, ne quicquam pituitæ in quarto sinu repertum, ut neque deorsum decidisse in medullam spinalem, studiosè indagantibus fuit compertum. Igitur nunquam inducat, ut cum Scholis credam, Apoplexiam esse obstipationem pituitosam quarti sinûs cerebri: ut neque credam, Paralysin obstructionem alterius lateris medullæ spinalis. Inprimis infaustæ medelæ horum morborum produnt ignavas causarum disquisitiones.

50. Dein est Apoplexia tam negligenter, atque ignoranter hactenus tractata: quòd in Scholis adhuc hodie sit proprio destituta vocabulo. Siquidem à plexu, sive artetiarum reticulâ, Galeno somniatâ, vel aliunde ipsi credulo traditâ, nomen retinuit; quam reticulam hactenus Anatome nondum vidit. Sed Galenum, ut temerarium nugarum assertorem, ac ridiculum dissectorem, sua mentita reticula destituit. Ita ut, Andreâ Vesalio authore, jam liquidò constet, Galenum, cadaver humanum dissectum vidisse nunquam: suamque anatomiæ doctrinam aliunde verbotenus descripsisse, non secus atque rem herbariam è Dioscoride.

51. Facile ergo didici, nedum locum, & fiendi modum, sed & totam Apoplexiæ tragœdiam, atque remedia debita, in Scholis Galenicis necessariò ignorari penitùs. Confirmavit id mihi namque sanandi methodus, Sæpe namque recentem Apoplexiam per vomitiva: aliàs verò additis deinceps confortantibus, loquelam, sensum atque motum restitui. Omnes verò, quorum alterutrum latus defecerat, exhibito Diaphoretico Paracelsi, à me alibi descripto, sanatos vidi. Mercurius enim iste sudorifer, ut absque ullâ evacuatione sanat: ita & citra pituitæ revulsionem, è quarto sinu cerebri, desideratam opem tulit. Secutus enim Sacrorum doctrinam. (*E fructibus eorum cognoscetis eos.*) A posteriori scilicet, atque ab effectu didici, originem Apoplexiæ esse positivam; non autem privativam, vel oppilationem sinûs cerebelli, factam per phlegma isthuc repentè decidens. Potissimùm, quòd ex uterinis affectibus non raro oriantur Apoplexiæ, atque Paralyses. Adhibitis cessantes utero remediis, iisque neglectis, vel præfocantur verè apoplecticæ, vel paralysi, in vitam quoque languent.

52. Cognovi finaliter Apoplexiæ limen esse in præcordiis; in cerebro autem non nisi per deuteropathiam, quâ cerebrum vicissim auscultat inferiorum regimini. Neque enim vomitiva, ut nec etiam præfatum sudoriferum, quicquam submovent è postico sinulo cerebri, multoque minùs à medullæ spinalis exili cavitate. Idque nôrunt, quotquot unquam illarum partium dissectioni adfuêre. Itemque odoriferæ & auxiliares essentiæ potæ, ad caput, si constipatum foret, nunquam deferrentur; attamen mox sensibiliter opitulantur: quia in præcordiis suus est gustus, suusque odoratus proprius. Quin imò & suus tactus hinc corpori communicatur, medio animæ sensitivæ, ubique præsentis.

53. Quod licèt alibi de vitâ longa sat probaverim: hic unico saltem exemplo confortâsse

 juverit.

juverit. Itaque si quis Scammoneatum, saccharo ac aromate larvatum virus, biberit, commendant quidem id lingua atque palatum, pro prima vice; sed iterata, errorem larvati gustus deteget hypochondrii horror, & bibendi aversio. Quodque alioqui linguæ suave est, horridum sit præcordiis. Non mirum igitur, singularem ibidem gustum atque tactum esse, ac inde in membra diffundi, illosque præcordiorum sensus statim refici, odoris essentiis, tardè verò ac nunquam, si naribus, palato, atque cranii suturis applicentur.

54. Etenim notavi quædam, quæ nedum soporem, vel catalepsin; sed etiam amentiam faciunt, sternuntque mentis dignitates potissimas, sensu tamen motuque illibatis. Postmodùm verò intellectus redit, abolentur verò tam sensus, quàm motus. Quædam etiam, foris inuncta, sensum tollunt, sic ut Chirurgo libertas sit scindendo, ablatisque pòst unctionibus, redit abactus sensus. Credidi hinc sanè, Apoplexiam, Sopores, Caducum, itemque hystericas strangulationes, ac syncopas quaslibet, esse morbos ex deuteropathia, & actione regiminis, non autem corporali humorum ac vaporum confluentiâ, in uteribus cerebri natos. Equidem uterus nunquam supra Diaphragma ascendit, est apoplecticos patrat. Non est ergo materialis attactus uteri, & capitis. Suffitum enim novi, quo mulier repente corruit Apoplectica, cum lateris Paralysi, talisque perseverat, nisi suffitu è ficu equino, per infundibulum transmisso, restituatur. Vidi namque, & colli circulum, in muliere, repentè supra menti altitudinem ascendisse, quod nec humoribus, nec vaporibus est opportunum. Est nimirum uteri aspectus, tanquam basilisci sui, quo partes affluxu laticis (qui autem est ille latex, alibi docebitur) tument: prout multis alioqui venenis est vernaculum. Perinde, quasi aquæ ascendunt, ac intumescunt, utraque lunæ statione, ex solius astri illius aspectu. Me ipsum hac in parte depingam. Dum 65. annum agerem, essemque circa Apoplexiæ considerationem distentus: discrevi positivam nempe, quæ à veneno glaciali fieret, ab alterâ, quæ per obstipationem nervi affligit, perinde habere, ac dignosci posse. Perinde ut qui retorto crure sedens sensum in crure amittit, propter nervi compressionem, dumque illi sensus restituitur, sentiit lancinationes a spiritu vitali vel animali (qui salsus est, ut ostendi libro *de vitâ longâ*) sed à stupore, qui à veneno glaciali progreditur, si sensus redierit, nullus occurrit lancinationis aut puncturæ dolor. Contemplabar enim in musæo, sub frigore kalendarum Januarii, & testa prunis paucis onusta, eminus stabat, quo saltem algidissima hyemis tempestas mitigaretur tantillum. Unus opportunè ex meis adveniens, demutiavit fuliginis fætorem, & actutum testam abstulit. Sensi autem statim circa orificium stomachi, minitatum deliquium. Surgens ergo, egrediensque uno instanti, lapsus sum recto corpore in fundum lapideum. Itaque tam ratione syncopes, quàm occipitis ictus, ablatus sum pro cadavere. Redii quidem post horæ quadrantem ad signa vitæ; sed cum tumore occipitis, sensi suturas cranii insigniter, magis magisque dolere. Gustum quoque atque odoratum totaliter ablatos, auresque tinnire continuò. Ad singulos porrò conceptus statim caput vertigine rotabat, etiam clausis oculis. Mox abinde nervi omnes, usque in suras, doluerunt, sic ut unica sternutatio totum corpus lancinaret crudeliter, edendi quidem appetitus rediit, sed rotatio ad menses aliquot me exercuit. Didici autem primùm, quòd vespere, ante cœnam vertigo cresceret; nempe circa digestionis terminum. 2. Quod stante judicio, vertigo tamen invalesceret. 3. Quod oleribus quibuslibet, & piscibus non salsis, rotatio crudelius insurgeret. 4. Notavi Turcoidem gemmam mansisse integram lapso mihi, nec præservâsse à periculo casus. Quodque Turcois non juvet, nisi quos subitaneus cadendo metus corripit. Quod non evenit, quibus syncope casum præcedit ac fabricat. 5. Quod vertigo esset à cibis corruptelæ obnoxiis. 6. Ac seriò notavi, quod Apoplexia, vertigo, &c. pendeant ab hypochondrio, quanquam caput mihi ab ictûs concussione unicè videretur affectum, ac vertigo sensibiliter in capite rotaret. Attamen cum vertigo cibos, ciborumque copiam respiceret, notabiliter percepi, mox à præfata syncope remansisse circa stomachum hospitem præter naturam, præfatæ vertiginis causam occasionalem

lem. Idque validius confirmavi, quod quoties olim mare transfretâssem, nauseabam quidem initiô sub procellis, at nunquam vomui, aut manducare desivi; sed postquam in terris liber oberrarem, percipiebam semper oberrantem vertiginem, noctu dieque motum sursum ac deorsum navigii referentem. Donec semper tandem per vomitum vitrioli albi liberarer. Etenim saltem navigando, nulla erat oblata offensio capiti; attamen, quasi ebrius essem, continuâ vertigine casum minabar, constante tamen atque illæsa judicii operatione. Semper autem illâ vertigine liberabar, unico vomitu. Sed jam in præfato lapsu, ictus quidem tumorem in capite ac suturis, suos prodebat effectus, in organis sensuum, & nervis. At hæc cuncta minimè causabant rotationem capitis, quàm à ciborum delectu potissimum observabam proritari, sive exasperari. Maximopere quòd unico vomitu, pro more, ejusmodi rotatio compesceretur. Unde in meipso experiebar, vertiginem, etiam læso capite à stomacho, adeoque à Duumviratu suscitari atque foveri. Ipsam autem syncopen, dedisse ictûs causam, simulque reliquisse notam sigillarem in hospite peregrino, ibidem detento. Denique istam rotationem non à vapore, infernè sursum lato; sed à corporeâ occasione excrementi sigillati, quoties aliquid, quod istis officinis infernis minus arrideret, occurreret, vis eorundem impressivaque idea in cerebrum redundaret. Inde itaque distinxi inebriativa, à stomacho in arterias traducta, vitalique spiritui commista, œconomiam spiritûs, in cellulis cerebri, confundere, simulque imaginativam turbare, quia exotica peregrinaque actualiter per arterias sursum pergebant: à vertiginosis videlicet, quibus nempe superstite incolumi intellectu, rotationes duntaxat, utcunque atroces obversarentur. Nam & harum rotationum causæ occasionales perstant in hypochondriis: unde vi regiminis, ipsum cerebrum; non autem mentis abstractas facultates in spiritibus immediatè sigillatas vitiant. Perinde quasi ungula Alcis digito alligata, eundem duumviratûs rigorem compescit in epilepticis. Perpendi etiam quasi opticâ inspectione, qualiter in præcordiis primi conceptus formarentur, atque inde ad cerebrum missi, polirentur. Ac tandem quo pacto in deliris, atque insanis hypochondriacis, hæc diversimodè agitarentur, citra ullam capitis rotationem. Atque in ebriis, rotatio comitaretur illorum amentiam. Alibi verò rotatio nullam induceret mentis cespitationem, Prout aliàs memoria cespitaret, sospite homine integro. Profectò ut hæc seriò, multoque otio mecum ponderabam, repeii, qualitates in ipsis, excrementis suas sequi Ideas, ac sigillatim suas ludere scenas; quas nimirum qualitatum diversas proprietates, tanquam dona seminalia, verasque formales Ideas, tum prius dilucidè comprehendi: à quibus scilicet immediatè robur animæ sensitivæ (utpote ejusdem formalis classis consortes) vitiaretur, varièque subigeretur, atque cederet importunitatibus activarum idearum. Proh dolor! tum sese mihi manifestavit fundus animæ, apud Taulerum sic dictus. Qui nil aliud, quàm ipsa mens immortalis erat, quantis videlicet tenebris exterioribus, velut tunicis pelliceis, obvolveretur, quatenus alligata est, hospitaturque durante termino vitæ, in ipsius animæ sensitivæ diversorio. Adeoque hinc dilucidè cognovi, quem & ideo, libro *De Vita longa*, inaudito sermone explicui in honorem Dei, Satanæ contemtum, totiusque peregrinationis humanæ magnificentiam.

55. Docui etiam de Vita longâ, caput fontem accretionis, partium sub se sitarum (quod gibbosi etiam confirmant) adeoque à capite, limitari statum atque durationem accretionis: terminos quoque describi pilis, & capita ideo incuria vix canescere. Profiteor itaque cum Scholis, à cerebro, ut fonte, lumen vitale diffundi quidem, ac per novos dispergi, eoque absente, facultates diversoriis propriis silentes, etiam confestim silere occasione privativâ. Nam licet sensus ac motus, à spiritu insito partium, tam perceptivè, quàm exsecutivè quodammodo pendeant, quia tamen partes singulæ, vitaliter foventur ab irrorato cerebri lumine, hujusque luminis intercepto filo, sive radio, quamprimùm etiam intercipiuntur sensus & motus.

56. Ast hæc tantùm commonstrant Apoplexiam

xiam privativam, non ita quidem verè morbosam, quantum accidentalem, prout superius in luxatione vertebrarum quoque ostendi. Non autem, quod proin sensuum ac motuum causa fontalis in spiritu commoriatur, licèt ejus functio suspendatur, dum supernum istud lumen suspenditur. Nam sublato capite, musca aliquandiu volitat. Truncato etiam hominis capite, artus dudum sæpe subsiliunt, contrahuntur, innatique motus adhuc signa præbent. At Apoplexiæ positivæ ac morbosæ, longè alia causa atque proprietas est.

57. Subinde namque in volam, vel in unicum digitum incidit confestim sensus orbatio, stuporque, sospite tamen motu. An ergo proinde pituita, isti digito exotica, cadit in nervi meditullium? per canalem scilicet, quo nervulus perforatus, & conspirabilis cerebro cogitatur? Vel forsitan vapor pituitæ insolitus eò decurrit? quique sursum alioqui scandere solebat, vel debebat, natura vaporum sic statuente? & vitali vi enormontica obtemperante? At saltem unicus nervus, in tendinem volæ, quatuor pariter digitis sensum atque motum largitur: cur ergo unico tantum digito, solus stupet sensus? Denique quis unquam vapor, vel è tenacissimo muco elatus, crassior erit, & non æqualis illi, qui ab aqua ascendit? Respondeant, quotquot in universo fuerint distillatores Cur ergo ad stuporem requiretur crassus vapor pituitæ (quæ non ens, demonstravi sat alibi) & non aquæ simplicis, vel cruoris? Sin verò vapor laticis aut cruoris id effecerit, tum quoque necessarius, ordinarius, atque continuus erit omnium stupor generalis, absque intermissione. Deinde si aliquis humor, vaporve peregrinus, aut excrementosus, sit causa occasionalis hujusmodi stuporis, privativa scilicet ac oppilativa nervi: is certè mittitur, vel propria eò decurrit sponte. Si mittatur, at saltem non à cerebro, vel medullâ ejus vicaria. Nam sic non confestim, ut neque ad unicum saltem digitum, digitique extremum, mox anteà sanum, afficeret. Nec mittitur vapor ille à spiritu vitæ œconomo, quippe qui libentiùs, ac promtiùs, per diaphæresin proscriptus exiret. Providentiæ itaque, naturali solicitudini, cuncta semper in optimum finem dispensanti, id manifestò contradicit. Quòd nimis sibi injuriosa natura in nervos impingeret, quæ faciliùs, meliùs, ac propinquiùs, pro solito, ad naturale ac ordinarium cutis emunctorium amandâsset.

58 Adeoque ista Scholarum vaporalis vapulanda fabula, multiplex adynaton continet. Nam nervorum canalis, recto filo, continuatoque ductu, desinit in medullam spinalem, nec ullos habet transversos tubos, per quos vaporem illum pituitosum lateraliter transmitteret (alioqui namque fieret spirituum totalis jactura, antequam ad executorem motûs musculum devenirent) tantum abest, quod eundem isthac vaporem assugeret.

59. Non potest itaque is humor, aut vapor, ad unicum digitum transmitti, vel descendere (multoque minùs repentè insilire) nisi per nervorum meatum, cum medullâ spinali communem. Atqui somnio simile est, quod in corpore sano, non autem querulo, confestim digiti sensus deficiat, per pituitam, non antè in nervis alterioribus perceptam: aut alioqui per vaporem, heteroclito modo natum non dimissum, aut descendentem eò, ut neque in parte statim generatum. Cùm alioqui omnis peregrini hospitalitas, vel ab ipso initio, sit naturæ manifestò molesta. Sed fortè an lateraliter, in extremum digiti nervum, ea pituita, vel is vapor irrepsit? At tum periret axioma Scholarum, quod impetum facienti, humorum quorumvis dispensationes adscribit. Etenim non sunt in nobis, aut in naturâ rerum isti humores: ac si qui essent, non proinde illis competeret vis ambulatoria: multoque minùs, in illis jam excrementitiis: eò quod vitalium facultatibus, motus naturales omnes, in nobis auscultent. Etenim si pituita, ejusque vapor crassus, essent in naturâ, saltem à Scholis hoc loco (quatenus morbosa) reputantur excrementa, quorum non est itio, non spontaneus motus, aut progressus: ergo necessariò ab alio pellerentur. Non quidem ab Archeo, qui cum omnia proinde, atque bene agit, non pelleret ad nervos, quod alias ad cutim regulariter assuevit deducere. Forsitan ergo à calore, pituita in vaporem extenuata, sursum pergit: At

tunc

tunc non deorſum, in digitum declivem. Saltem juxta theorema Scholarum de catarrhis, rurſus ſtatim in guttas concreſceret vapor ille; non autem vaporis oberraret ſpecie, ad extrema nervorum, ut neque ad unicum duntaxat digitum per volam properaret. Sed cur rueret repentè, inſtar ponderis, in nervulum filo tenuiorem? Unum inquam, & non alterum? Si verò vapor lateraliter ſubintret; cur unico inſtanti, ſine prævià moleſtia imbibitur? Cur non potiùs in carnem, quàm in nervuli extremum, ſuâ membranâ cincti, impingitur? quare cauſa, quæ unicum atomum pituitæ, vel halitûs craſſi, genuit, continuò non alium, præter unicum illum, producit? Nam ſæpe ſtupor ille repentinus. à parvulo digito incipit, deſinitque tandem in illo, dum tertium, aut quartum pertigerit. Subinde quoque repentè omnes digiti, mortis pallorem, ad medietatem longitudinis, vel ultrà, aſſumunt, cum vel ſine ſtupore, torpente motu, &c. Si itaque id ex vaporosâ materiâ, ſaltem non fiet iſta in cerebro, aut nucha. Siquidem tum neceſſariò portenderet univerſalem tunc paſſionem. Ergo iſte vapor naſcetur in nervo, vel tendine: atqui tum omnes ſimul ſtupeſcerent, non autem ſucceſſivè. Nec perſuadeor, cur in tranquillo ſanitatis, vapor ille, exſiſtens extra nervum, intrò ad nervum vel tendinem premeretur, ubi in nobis alioqui eſt indeſinens diaphæreſis extrorſum. Saltem cur hæc non perſeveraret, cùm intra ſe, eundem opificem; materiam, ac officinam habeat? Quare ſtupor ille mox ceſſat, ſi ſubeſſet materia, qualis eſſet unus de quatuor humoribus, ubique cruori connatans? Si à communi volæ nervo cauſa jam defluat, in unum jam victum: quare ergo deinceps ad alium defluit digitum ſanum, nec ſiſtit in primo? Cur ſi ab unico nervulo in omnes propagetur, non ſimul etiam omnes infeſtat, ſed ſubſequenter, atque dudum poſt? Quare læditur ſenſus, & non motus, ſi ab unicâ & pari cauſâ, ſi per unicum, tam motus, quàm ſenſus authorem nervulum, delata? Solum manuum frigus cauſat ſtuporem ab extra, & dolorem intus, ſine ullâ vaporum aut humorum incidentiâ. Tandem, nervi non ſunt in digitos, ſed in tendines inſerti: cur ergo ſenſus læditur, & non motus: Cur non ſimul ſtupor extenditur per totam volam, uno tendine tectam: Si tendines patiuntur hanc comminatam paralyſin: jam eſt receſſiſſe à nervorum communione, ad denſos, non perforatos, nec canalitios, tubos tendinum. Non pervios inquam, ſi idcirco non pituitæ incidentiis obnoxios.

60. Quidam à Quartanâ Splenam affectum retinuerat, itemque manus ſiniſtræ ſtuporem, cum mortali pallore frequenter recurrentem. Atqui quid viarum commune Splen cum nervis digitorum ſervat? Ut ſcilicet pituitam, & halitus craſſos, ad ſolos transmittat digitos: An enim Lien mittit vapores in cerebrum, quos inde cum juris & actionis ſubſtitutione, delegatos vult ad digitos ſui lateris, vel ad oppoſitos: An ergo oppilatus Lien, plus ad cerebrum & nucham evaporabit, quàm ſanus, non impeditus, continuaque bile atrâ gravatus.

61. Certè particularium inſenſilitates ac ſtupores proſecutus ſum, ut totalem Apoplexiam rectiùs intelligeremus. Miſereor interim Scholas, non accuratiùs examinaſſe ſua figmenta humorum, & vaporum, horumque tam feſtinatum ac ridiculum decubitum. Nec ſemel æſtimaſſe, quod ſicut ambientis aëris frigus eſt narcoticum: ita naturam paralyſis, nervorumque conſimiles paſſiones poſitivas, non diſtinxiſſe à conſimilibus privatis. Ut inde didiciſſent, poſitivos affectus nequaquam conſiſtere poſſe abſque narcotica, mortua materia, & qualitate. Quæ ſi ſatis ſit creando ſtupori, ubi extrinſecus attigerit partes ſenſitivas, quid non ſit effectura, ſi ipſum localiter feriat nervum. Equidem ſi vaporetenus attingens (juxta Scholas) mox periturum ſenſûs effectum; dederit: quidni ſemel ſaltem cogitarunt, quòd poterit tenaciori materia, contumacem atque durabilem paralyſin ſuſcitare: Porrò, ubicunque ejusmodi anodynum concludatur. In Duumviratu corporis [ſtomachum atque lienem intelligo] ſyncopen movebit ſubitaneam, & apoplexiam poſitivam.

62. Paralyſis verò eſt plerumque unius duntaxat lateris, unicoque velut ſagittæ ictu defe-

 ctus

ctus irruit. Velocitas autem insperati casûs terrorem in cerebro ac medullis parit: Id est, in spiritu, horum incola, & sensationis illius authore. Itaque ob suum terrorem contrahitur medullæ debilius latus. Est nimirum Paralysis, productum illius contracturæ. Estque in omnibus, semper unum latus altero debilius.

63. Idcirco mulieres, quæ ut timidi plerumque sunt animi, per terrorem corruunt frequenter in Paralysin, absque Apoplexia. Id enim proprietatis terror habet, ut poros confestim claudet, si subitaneus fuerit. Steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. Quia naturale est, ut venienti hosti janua claudatur. Etenim in ictu calvariæ resolvitur latus suppositum, oppositumque contrahitur. Suppositum nempe, quia magis terrefactum: contrahiturque oppositum, quia irritatum.

64. Enimverò solet vulgus præaugurari Apoplexiam ex brevitate colli. Nam brevitas colli non arguit pauciores vertebras; sed singularum minorem profunditatem. At quid istud habet commune cum pituitâ? vel cum quandoque futurâ oppilatione quarti sinus cerebri? ut scilicet unum ex altero causaliter præsagiri debeat? Nam brevitas colli non continet nudum signum, aut prædictionem Physiognomiæ? sed insuper, causam aliquam occasionalem. Sæpe namque post hesternam crapulam, vertigo, scotomia, vomitus, digitorum stupor, &c. obveniunt, quæ Apoplexiam minantur, & præcinunt, non quidem occasione organi idonei [ut de colli brevitate] sed quia præludium habent ab Apoplexia, solo gradu, atque intensione distans. Si ergo à præcordiis vertigo illa, & stupor post crapulam, quatenus materia occasionalis, inferiore adhuc gradu, fovetur ab Archeo. Ergo ubicunque istud venenum anodynum in gradum evehitur, Apoplexiam facit, ex iisdem sedibus natalem. Quia per sextæ digestionis errorem fit anodynum istud, ex alimento: unde tandem etiam Paralysis occasionaliter. Brevitas ergo colli, brevitatem viæ, ac promtitudinem, à præcordiis in caput, pro Apoplexia requisitam, subministrat: Id est, faciliorem organi promtitudinem.

65. Etenim Scholæ, in parvis, aut comminatis Apoplexiis, institutas frictiones extremorum asserunt proficuas fuisse quandoque & inde revulsionem pituitæ, atque vaporum è capite conjicientes, præcipiunt frictiones, usque in pellis atrocem decorticationem, & clysteres acres. Pellem nimirum excoriant, ne sensus ibidem deficiat.

66. Oblitæ interim suæ regulæ, quòd sensus è cerebro totus pendeat: frustraque sic crura decorticari, ut pituitam è quarto sinu cerebri revellant. Nesciunt enim, quorsum eam revellant. An in anum è cerebelli sinu elicere debeant per enemata; an verò eandem è sinu cerebelli, per cutim, fricando exigant. Ridiculum totum, quia & ipsæ ridiculæ! Interim an potiùs cutim, quam vapores detrahant, testentur mecum adstantes. Scio tamen certò, & si quis totus excorietur, nequaquam tamen Apoplexiam, aut veram Paralysin, sublatum iriullatenus.

67. Nec video, quomodo tueantur suum theorema. Quòd scilicet pituita in quarto sinu cerebri, sit amborum horum malorum causa continens & adæquata. Etenim concedo, frictiones parum juisse, ubi venenum istud anodynum ac cadaverosum in solo est corporis habitu: Sed quid agent crudeles illæ frictiones, si istud anodynum primariò in præcordiis sit situm? & quomodo probant per frictiones, pituitam è cerebelli sinu trahi? Scio itaque frictiones, ut sine discretione & cognitione causarum, atque locorum distinctione institutas: ita quoque irritas fuisse, & futuras semper.

68. Ridiculum nempe, & crudele, cutim ad excoriationem fricuisse, & oppilationem in meditullio medullæ spinalis, causam affectus assignasse. Quia quantulacunque frictio, si qua foret pituita in mundo, eaque in prælatum cerebelli sinum illapsa, illam unico grano tollet nunquam. Quin potiùs, datis hypothesibus, eandem continuò augeret. Quia materiam [si revulsio alicujus sit veritatis] magis deorsum trahet, & impinget in canalem spinalis medullæ, quâ parte semper se fit angustior, eoque magis, quòd ordinariò majorum vasorum, in inferiores & minores sui ramos, sit dispensatio. Tum etiam, quòd ejusmodi pituita, sequestrata à reli-

à reliquo cruore, esset meum excrementum, nec ideò difflabile absque capite mortuo, sive residuo longè duriore. Ideoque frictio, si trahat, & revellat quoquo modo, sentiet etiam ordinarium illum naturæ nisum, ut non à sinu posteriore, ac inferiore, sursum ad cerebrum retrogrado motu; sed ad strictiores ac inferiores tubos nuchæ, oppilans ista pituita traheretur. Præsertim dum in Paralysi, spiritus sensitivi parcè, aut planè nihil, defluant, qui pituitam istam propellere possent alioqui. Frictio igitur, quatenus exhaurit, spirituum sensitivorum egestatem potius accumulabit.

69. Generatur autem anodynum apoplecticum, per modum cæterorum naturalium. Nimirum, occasionaliter excrementum aliquod obnascitur, ductu materiæ proprio; Archeus verò, illud excrementum sentiens, atque horrescens, fugit, atque ideam cadaverosam excrementi concipiens, illam sibi impertinenter imprimit. Unde confestim, tanquam ictu jaculi suscitatur Apoplexia. Hujus autem anodyni nativitatem, plerumque aliquot dispositiones præviæ præcedunt.

70. Quæ itaque si in cerebro contingeret, cessarent querimoniæ locus, quod nempe Apoplexia fiat in instanti, quapropter den Schlag / sive ictum vocamus, quod nimirum, per modum ictûs, improvisa superveniat.

71. Locus ergo nativitatis Apoplexiæ, in præcordiis est: Ideoque & signa habet prænuncia, vertiginis, stuporis, nauseæ, &c. Locus ergo Apoplexiæ, in Archeo præcordiorum est; in partibus verò singulis, pro stupore particulari. Quia errore digestionis, liquor proximè assimilandus, ob defectum Archei, degenerat in venenum anodynum, fitque occasionalis materia tanti mali, excrementum (inquam) sigillatum, ab Ideâ Archei horrescentis, in fæcem sigillatur, hostilitatis suæ coævam memoriam referendi. Quod autem inde non recedat, nec obsequatur cognitis à Seplasiâ remediis, doceat ipsa Quartana, quæ hactenus in Medentum opprobrium, suam iterat scenam pro lubitu. Si quartana Scholis incurabilis: multo magis Apoplexia. Anodynum etenim Apoplecticum mitius quidem in se est, quàm Epilepticum; sed longè atrocius infestat. Etenim præter stupores mentem ferit, soporem ac catochum patrat. Quod si præterea, & acrimoniam acquirat, ulcera parit maligna, juxta anodyni mortificationem. Quia autem virus istud ponticum est, ideo atrophias minatur. Observavi etenim Chymicum, qui dudum circa aquas regias fuerat commoratus, incidisse in palpitationes cordis terribiles, tandem in dolores brachiorum, fuitque illi os, in latus dexterum convulsum, patiebatur quoque noctes insomnes, & brachiorum dolores profundos; qui tamen non exasperabantur ad tactum. Insigni quoque macie contabuerat propter aquarum conceptas ponticitates, frustra interim quælibet tentabantur exteriora remedia, neque enim sumtibus, aut famulitio pro illo parcebam) solo autem laudano, per dies tredecim exhibito, plenè restitutus, habitum dein mox, atque pristinum robur recuperabit. Quia enim austera ponticitas liquorum spiritum sensitivum contaminaverat, cujus productum lancinabat Archeum, os convulsum ad latus, ac digiti lateraliter detorti, Apoplecticum quiddam referebant. At quia non ascendebat è præcordiorum gubernatore; sed duntaxat odores aquarum spiritui sensitivo influo, sese immiscuerant, perfecta non fuit viri illius Apoplexia, licèt alioqui sat vertiginosa.

72. Quod autem dicam anodynum ponticum, quod in Opio est amarum, non autem in Hyoscyamo, aut Mandragorâ: ac prædulce in vitriolo, & sulfure. Hoc inprimis detegit errorem Scholarum, dum è saporibus vulgatis vires ariolantur simplicium.

73. Enimverò scio nondum sat digestas rerum vicissitudines, aut maturitates; nec item verum pro falso cuique placiturum: subjiciam ergo anxietates aliquot, quas mihi regulæ Scholarum Apoplecticæ peperere. Dum enim mineralium examini plus justo insisterem, sensi ex quorundam illorum suffitu, instantaneam Apoplexiam, cum defectu sinistri lateris, adeoque cecidissem præceps, si unicâ adhuc vice, illius loci aërem inspirassem. Quapropter inprimis didici, Paralysin non esse Apoplexiâ posteriorem, in duratione. Tum denique, in sinubus Cerebri nullam

nullam esse oppilationem. Etenim jam penè corruebam: & nisi caput à vase, unde teter spirabat flatus, divertissim, apoplecticus ruissem, & cadere paratus eram. Jamque tum mihi brachium decidebat, & crus stupidum, sensu motuque deficiebat. At nunquam Scholæ ad hæc respondebunt, si pituitæ nil, in quartum cerebri sinum ceciderat unquam, quomodo effectus in me erat suâ causâ prior? Sin verò ejus aliquid deciderat, quod saltem sinûs medietatem opplêsset, quorsum ista pituita tam celeriter retrocessit? Curve pariter omnis Apoplexia, eadem operâ, non sponte sanatur, evanescente ejus effectrice pituitâ? Sin autem malint subterfugere à tetro vapore, & non à pituita meam Apoplexiam venisse: Saltem cur teter ille fumus citiùs ad quartum sinum, quam ad priores, naribusque viciniores ac obedientiores delatus est? nisi fortè priores leprosi, & ignavi, ac sine sensu?

74. Imò nervi omnes, solis sensibus deputati, à prioribus accipiunt sinubus spiritus sensitivos. In prioribus verò cerebri ventriculis nullum sensi oblæsionis signum; non venit tamen deforis ad quartum, nisi per anteriores omnes. Sensus item, præterquam uno latere obtusior, & motus constabant, simulque judicium suadens recessum. Itaque an pituita aliquot jam annos exspectaverat, ad oram quarti sinûs: ut semel repetito illius fumi odore, velut dato classici signo, rueret præceps in caveam? Cur ergo salienti profugo mihi, pituita non cecidit? etenim in caduco ruunt principes animæ potestates, & sensus utroque latere, superstite solo moto; cum tamen omnis nervûs, etiam motui dicatus, sentiat. Debet ergo cerebrum, ejusque sinus omnes, utroque latere affici, ubi sensus interiores, cum exterioribus, velut extincti, sopiuntur. Quomodo igitur solus perseverat? Quomodo in Epilepsiâ, Apoplexiâ, & Paralysi sopiuntur sensus, cum in Apoplexiâ & Paralysi solum obsideatur pro medietate organum motus? Dicent: In Epilepsiâ pati cerebri anteriora, posteriora salva manere. Inprimis cur ergo artus contrahuntur, si organa motûs sint libera? Memoria potissimùm læditur in Caduco: ergo & ipsa erit tantùm in sincipite? Sed concesso quod petitur: cur ergo omnis nervus motui dicatus, per medullam spinæ, à tergo cerebri saliens, sensum amisit; non autem motum? Ergo cerebrum tam retro, quàm ante, in Caduco percellitur, à causis præcordialibus. Sæpe enim moribundus aliquis adhuc sentit, loquitur, auditque, ablato dudum anteà motu in inferioribus, per nervos spinalis medullæ explicatos. Bene valente cerebro, sæpe ab inferis, inopia syncope irruit labiturque tam sensus, quàm motus, unico instanti. Si id à fumis fiat, deberet primò sensus, ac dein sensim motus deficere: eò quod anteriores sinus cerebri viciniores sint ori stomachi, quàm perexilis ille postremus. Idque tardissimè prorsus contingeret, si Apoplexia ex oppilatione esset. Denique in acerrimis torminibus, cum integritate functionum mentalium, imò & absque capitis dolore, contrahuntur artus, qui mox dein paralysi plerumque feriuntur. An ergo ventris dolor oppilat spinalis medullæ initium sine Apoplexia? Sic nimirum, ut sæpe ambæ manus atque pedes resolvantur, ac motu priventur. Ergone jam utroque latere oppilatus est quartus cerebri sinus? Cur soli artus orbantur motu, atque sensu, non item organa intermedia, eodem itinere, medio, atque interstitio, motum suum sensumque mendicantia? Quæ est enim cognatio intestini cum illo postremo sinu cerebelli? quisve consensus hujus sinûs, cum artubus extremis? ut hi scilicet pœnam aliunde promeritam luant?

75. Nedum enim sat constat, cum sensus & motus unico fiant nervo, in plerisque tamen quomodo alterutrum lædatur, sospite altero. Quapropter hanc quæstionem per theses primas elucidare debui. 1. Cerebrum non sentit per se, vix in se, Duabus autem tegitur membranis, sensûs acutissimi. Adeo quod sensus peracutus, magnæque authoritatis sit majestas ubique, in stomacho, utero, menyngibus, intestinis, nudis scilicet membranis, &c. 2. Correlativum illius est Spiritus animalis, quamdiu intra sinus cerebri formatur, aut vagatur, non sentit, neque sensus particeps inde fit cerebrum. 3. Spiritus ille non recipit sensum à cerebro, cum

cum sensu careat ipsum cerebrum. Ac per consequens, nec suscipit spiritus iste ultima suæ perfectionis ac sensationis manum, in sinubus cerebri. 4. Medulla spinalis, interno sui nucleo, est continuata cerebri substantia, vestiturque ideò membrana; menyngibus continua. 5. Omnis nervus, intus ideò est medullaris; extra vero suâ tegitur membranulâ. 6. Creditur spinalis medulla, per medium sui, quoad vivitur, pervia, quâ spiritus motivus dispensatur, æquabiliterque per longum illius medullæ, ac nervorum, extenditur. Etenim suum istud vitale lumen, diradians, defert imperium voluntatis, sive nutum, ad musculos, organum exsecutivum motûs illius, quem anima sibi arbitraliter proposuit. 7. Mandatum animæ instantaneum est. Non quidem quòd ad singula motuum momenta (puta in Cytharœdo) spiritus decurrant, mandati characteribus insigniti. Nam quamvis motus contingant administris spiritibus; tarda tamen nimis horum essent obsequia. Quapropter solo luminis radio, in instanti, mandatum, sive nutus animæ defertur. Perinde ut objecta visus, in momento, etiam eminùs, percipiuntur. 8. Sensus cum nullus, vel saltem surdus sit cerebro; acutissimus verò menyngibus; Ergo lumen sensus non defluit per substantiam medullarem, ac centralem nervi, ejusque tubum; sed anima sensitiva diradiat sensum, ac præcipuè à menyngibus, per membranas nervorum tegmina, communicatur partibus nervo contiguis, annexisque clientibus. 9. Ergo substantia duplici, duplicique nutu sensitivè formatur lumen, diradians ad satellites sensus, ac motus. Fit hinc, quòd sensus lædatur, sospite motu, vel contra, ob diversitatem participati luminis, per diversa organa delati. Quare nunquam satis laudabilis Altissimus, qui tam nobiles facultates in membranis cerebri, stomachi, atque uteri locavit, vitam, animam, totumque in se hominis regimen, in se continentibus!

76. Etenim si Chiromantiæ, aut Physiognomiæ est fundamentalis veritas, sunt lineæ, tam in fronte, quàm in manu, quæ futuram quandoque Apoplexiam portendunt. Est autem ejusmodi signatum, à Signante, naturaliter nos constituente. Archeus autem seminis nequit prænoscere ejusmodi effectus: potissimum à casu contingente orituros [puta si ira, vita inordinata, nimiusque Tabaci usus Apoplexiæ initia attulerit] ergo saltem necessum est, quod principia Apoplexiæ non sint à causa privativa, si in ipsis initiis seminalibus celata, & quandoque sub sui maturitate eruptura. Quod est dicere: Apoplexiam latere actualiter in Archeo, sive semine, per modum morborum hæreditalium, adeoque & grassari sic, per integras familias.

77. Saltem notum esto, Apoplexiam non esse oppilationem sinuli, à pituita factam, ut neque effectum privativum; sed veris, ac seminalibus constare principiis. Obstruens autem pituita, [si qua esset in homine] sive inde dependens oppilatio, non præexistit in semine, multoque minus apta esset, delineare in fœtu, portentos effectus tam serotinos. Adeoque pituitam, labentem in quartum sinum Cerebri, longissimè excludunt. Ac per consequens etiam Academias, hactenus causam morbi ejusque remedium ignorantes.

78. Denique nec intelligibile est, quo medio, aut interstitio natura posset pituitam [inobediens, ac non vitale excrementum] ad alterum duntaxat latus, illius exigui angustissimique sinus, ita detinere, ut nunquam ad oppositum latus deflueret, propria mole, ac liquiditatis fluiditate. Imò, cum Paralysis sit in latere dextero, decubitus semper tum est in sinistro: Impossibile itaque esset, quin ista pituita mox non decideret in sinistrum latus, extingueretque ipsum ægrum, vel saltem ambulatoriam gigneret Paralysin. Cur demum semper ad dexterum vel sinistrum latus, nunquam autem antrorsum aut retrorsum, pituitam istam sinulus iste abigeret? Præcipuè quod in naturâ non sit dexterum aut sinistrum; sed cuncta, respectu integri, sint rotunda. Unde patet in ipsis organis, Archeo scilicet vitali, non autem in pituita ficta illius sinûs occultari rationem effectivam, cur Archeus Apoplecticus, semper suam pedisequam Paralysin ad latus flectat; Ludicrum verò, quicquid de quarto sinulo Cerebri Scholæ somniarunt.

79. Tota ergo ratio veritatis in hisce morbis pendet, quatenus Archeus format perficitque ideam seminalem, quam plerumque reperit nonnihil cadaverosam in cibis, horumque transmutationibus. Tunc nempe facit vertigines, magisque tenaces, si idem contingat in excrementis, in itinere à cibo in alimentum, longèque promtissima est apoplexia, quæ in ipso Archeo Duumviratus suam sigillarem format ideam. Quippe totus in visceribus Archeus confestim velut cadaveratur.

80. Ex diductis demum concludo, Apoplexiam nullatenus esse morbum privativum, longéque ab hac distare præclusiones nervorum; ut in vertebrarum detorsione, suspendio, &c. Neutrum quoque oriri ex obstructione quarti sinûs in cerebello, ad initium spinalis medullæ.

81. Sed Apoplexia generatur occasionaliter ex præludio virulento anodyno; & cadaveroso, in præcordiis præconcepto. Quod, dum suam ibidem acquisivit perfectionem, maturitatemque requisitam, inficit Archeum loci, qui statim eo ipso vires cerebri superat, & consternat. Non autem quod cerebrum primariò laboret, subditásque partes in conspirationem suæ necis trahat.

82. Paralysin verò, esse partium sensitivarum contracturam, à terrore solo causatam. In particularibus verò membrorum resolutionibus id liquet: quibus nimirum fiunt topicæ generationes præfati veneni Apoplectici.

83. Porrò Scholæ unius tantùm anodyni meminêre, quod soporiferum, narcoticum, solôque gradu inter Opium, Mandragoram, atque Hyoscyamum, distinctum, non quod proinde negent, etsi prætereant, plura alia in simplicibus. Sunt namque, quæ pauculo spatio durationis sensum tollunt, ac mentis valetudinem, relicto motu, prout in epilepticis. Quædam solum obumbrant motum, alia utrumque, ac plurima quoque dementant, relicto sensu, atque motu. Nec ideo nominanda: prout nec alia, quæ inebrativa sunt. Cæterum humor nobis assimilandus, facilè in præcordiis, ab Archei inficitur conceptâ anodyni cadaverantis imagine, cui varia veneni sors in sodalitium connascitur, frequensque in Peste aspicitur. Alibi verò non ferit caput; sed in habitu sigillatur: ubi etiam subinde, eodem degenerandi privilegio, glaciale Lepræ virus nascitur. Sed Anodynum in Duumviratu præcipitat cerebrum, ac pro sui differentiâ, vertigines, caducum, palpitationes, syncopas, catochos, Apoplexiamque generat, & hanc, ut partium metus, ita & paralyses comitántur. Extra Duumviratum verò sedem suam stupore, gangrænaque frigida mortificat, &c.

84. Errant igitur insigniter, qui maniam opiatis compescere satagunt. Cum omne opiatum sit in se amens. Quia amentia nil præter somnium vigilans. Siquidem vix decupla opii dosis somnum amenti conciliat, minori autem dosi efficitur nihil. Sin verò aucta dosi somnus amenti obrepat, jam dementiam & somnum vigili augebit, ac disparatas insomniorum vanitates.

85. Decepit autem Scholas somnus, sponte propria amenti adveniens. Nam is, ut ex causâ bonâ provenit, ita & sanitatis præcursor index, amentiam solutam iri spondet. Adde, quod in opio, præter soporiferum, sit connexum virus aliud. Unde Lethalia papavera somno, decantantur à Poëtis.

86. Sed in sulfure Vitrioli est somniferum saccharinum, quod suavem adportat somnum, cum principalium facultatum restauratione. Simile est in sulfure, cujus ergo pulmoniacis affectibus commendatur, si ita præparetur, ut nobiscum colludere queat. Somnus laborem adferens, (qualis ex opiatis) malum. Quod virus conturbationes atque tempestates designat. Itaque suavis obrepens somnus, causis dicandus propitiis. Ergò (iterum dicam) Apoplexia, Epilepsia, Coma, Vertigo, Tremor cordis, &c. sua habent singularia venena, atque anodyna. Vertigo quidem subinde instar Apoplexiæ sternit hominem; sed citra Paralysin. Quia non anodynum cadaverale; sed inebriativum habet, quale in Tabaco. Quod si in gradu, numero, aut quanto, nocentius evaserit, efficitur & Apoplecticum. Cæterùm de allio, & aqua vitæ dixi, ejusque insensilitate; non est tamen apoplecticum, quia virus abest, & constans radix.

87. Sal-

87. Saltem per impertinens huc adfero. Quod anodyna, licet stupefaciant, instar frigoris; erroneè tamen à Scholis, inter summe frigida locari. Quin imò nec soporiferum, in opio friget sulfur; sed valde amaricat, ejusque sal acre est, ac sudoriferum. Amara autem, in Scholis, notabiliter calent.

88. Somniferum ergo, tam in opio, quàm alibi, potestas est, donumque Creatoris specificum; non autem affectus frigoris. Prout ex professo, alibi de somno manifestavi.

89. Anodynum autem in epilepsiâ, ab Apoplectico variat: quia præcipua sui parte, inebriativum est. Parce Lector, quod vires rerum à simplicium similitudine denominem, siquidem nomina desunt Propria: ut & proprietatum cognitio à priore, quæ nomina dictare deberet.

90. Post Tractatus insensibilitatis, anodynorum, ac quorundàm venenorum, dolor resumendus mihi. Repeto itaque, quòd dolor, ac sensus, fiant immediatè in loco, sive centro injuriato, nec petito cerebri consensu. Sufficit namque lumen vitale ipsius animæ sensitivæ, in omnes quoquo versum partes, pro necessitatis exigentiâ, diffusum. Nam quilibet partium rector, etiam objectorum notator, ac discretor esse debuit. Quia animam sibi utrobique præsentem atque præsidem habeat. Quo pacto namque manifestabit anima, se sentire noxia, nisi dolorem in centro injuriato inde conceptum, sive aversionem concitaverit? Debuêre ergo membrorum necessitatibus inservire artubus inserti spiritus, absque consultatione, ac recursu ad cerebrum: cum non cerebrum; sed ipsa immediatè sentiat anima ubique præsens. Nimia enim celeritate opus fuit, ad avertendum ac præcavendum noxia, ideo nuncium ad cerebrum mittere, importunum fuisset.

91. Admitto quidem, quòd intestini dolor in consensum trahat alias partes, easque vel pertinaci paralysi resolvat, vel contrahat partes, motui arbitrali servientes: dolente rene, stomachus nauseet, vomituriatque, torqueantur ilia, stupeatque suppositum fœmur; dolens unguis glandem suscitet remotam. Siquidem animæ præsentia confirmat, non autem tollit partium consensum. Itaque consensus ille in doloribus, dolori est peregrinus, & per accidens: nec ideo doloris essentiam vel causam attingit: aut alienat. Eò quod consensus iste sit posterus ad dolorem, ideoque etiam ab eo separabilis.

92. Sentiunt proin spiritus partium singulares, absque spiritûs influi commercio. Ut in dentibus, ac nova carne ulceri cavo restituta. Etenim quia partes utrobique propriâ vivunt quadrâ, sensus est juxta organi diversitates. Sunt & idcirco dolores multi, tempestatibus concentrati. Lunæque inæqualitatibus respondent, eò quod in spiritu nobis astrali centraliter suspiciantur.

93. Denique nec cruor, nec ipse sanguis arteriarum, sensu tactuque animali pollent, licet sympatheticè sentiant, etiam extravenati. Quia vigent tantùm spiritu influo. Quæsitum ergo hactenus à Theologis, an cruor ab anima informetur? Putem ego, sub correctione melioris judicii, nil informari ab anima animantis: quod non participet de animâ sensitivâ: Id est, nil informari ab anima, quod non per spiritum, insitum partibus, atque animatum sentiat. Eò quod informatio arguat necessariò, vitam in animante, ut & vita sensum, obtusum saltem, qualis est in ossibus, & cerebro. Sin verò edulia in stomacho, affluentia in parastatis, fames, imò & lotium, sua pariant in anima somnia, animamque subter somnum pro nutu concitent. Non tamen inde vice versâ sequitur: quod proinde anima edulium, vel lotium informet. Nam licet anima senserit lotium abundans, premensque; hoc tamen non sentit sua objecta. Nam & anima sentit pungentem cultrum, quem tamen non informat. Ut ergo aliquid sit ab anima informatum, necesse est, ut vivat, & sentiat, tanquam vitæ ipsius subjectum.

94. Sensus ergo ac dolor, sunt in continentibus subjectivè: in contentis autem, tantùm objectivè. Imò quanquam contenta sint nobis intima, & proximo modo vitalia; sunt tamen contentorum respectu, & animæ sensitivæ tanquam externa.

95. Veruntamen non sat est, dixisse cum vulgo; Causam noxiam esse dolorificam: imò nec

nec scire sufficit, vitam sensitivam primariò sentire, atque inde spiritum partibus insitum, ac tandem organa stabilia: sicque nimirum sensum testari præsentiam noxii. Cum hæc Scholæ ac vulgus quodammodo nôrint. At liquere debet manifestiùs, quid faciat immediatè dolorem, & quo pacto dolor fiat sentiendo. Quoad prius, pungit acus, & inde dolor. Apicula pungit, acus, & inde dolor. Apicula pungit, & vulnerat instar acûs; at longè aliter dolet utrumque. Ergo non ipsa continui solutio aut divisio (in utraque punctura alioqui communis) primariò dolet. Siquidem divisio continui, nil aliud præ se, aut citra solutionem efficit. Quæ in Leprosis, & Paralysi est sine sensu, ac dolore. Sin verò solutio continui doleat, sive non, id cultro est per accidens, nec hoc solutionem attingit primariò, nisi in conditione occasionis sine qua non: ergo quòd punctura apis aliter doleat, quàm solutio æqualis per acum facta, pendet sanè ex penitiori sensûs judicio. Adeoque vel exinde liquet statim, ipsam animam sensitivam immediatè sentire, censere, ac judicare objectum doloris.

96. Sensus autem in Scholis dicitur passivè fieri, prout motus activè. Ego verò jam ostendi, sensum à potestate, sive primario ente sensitivo fieri per actionem: quanquam membra subjectivè patiantur, per objectorum sensibilium applicationem.

97. Ergo sensus fit activè, quia sensatio ipsa est activa animæ censura. Quod autem interim membra patiantur, id cum sit sensationi per accidens, non potest impedire, quin sensus fiat sensitivè. Est quidem idem agens proprium, in ista actione sensitiva, sensûs & doloris: quia ipsum agens est anima. Differtque sensus à dolore, per judicium animæ, de objectis sensibilibus. Adeoque sensus ipsius animæ est judicium; actio nempe, non autem passio.

98. Scholæ quidem cum plebe nôrunt, quod causæ violentæ inferant dolorem, prout etiam quod aqua sit liquida; sed ostendisse internam thymosin facultatis sensitivæ, & dolorem manifestâsse in radice, id nondum hactenus intentârunt.

99. Quorsum conducit consideratio sequens. Viva caro amburitur facillimè, excoriatque ab aquâ bulliente. Mortua autem caro tardiùs crematur. Estque alia ambustio, si viva manus, quàm si cadaveris uratur. Prior siquidem adustio vesicas minimo ardore excitat, sicut idem, etiam sub sole contingat. Posterior verò combustio carnem torret, non secus ac si assaretur: nempe absque vesiculis, & excoriatione.

100. Scholæ etiam differentiam nondum istam annotarunt, quia neque attenderunt. Dicentque fortassis, quod faciliùs sit excalefacta calefacere, quodque ideo caro viva promtiùs comburatur. Sed supponamus carnem mortuam, prius tepefactam, eodemque gradu caloris, nec secus, ac si viveret; non tamen proinde facilè amburitur, nec eodem modo, quo viva. Non ergo locum habet præfatum subterfugium. Quapropter, cum ab univoci caloris gradûs agente, diversæ contingant operationes, in eodem carnis subjecto, solâ vitâ distincto: ergo necessum est, vitam duntaxat esse illius diversitatis causam. Quod est dicere, vitam esse agens proprium sensationis in sensitivis: & vitam esse ejusmodi causam, quæ insuper vim habeat ambustiones faciendi in vivis, & in materia medica, imò etiam resistendi, vel non.

101. Quamobrem reperio vitam, primarium efficiens, ac immediatum sensûs, ac doloris. Siquidem vis ignis, recepta ac introducta in cadaver, non est sensibilis; imò nec propriè ambustiva, qualis in vivis; sed potiùs assativa, vel tostativa. In vivis namque liquor carnis, per indignationem animæ sensitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur, ac substantialiter transmutatur: qui in mortuis non est vitali transmutationi obnoxius. Adeoque inter fibras, bulliendo & frixando, carnes torret & assat. Caro enim mortua patitur per gradus, quos alia corpora non sensitiva, univoco modo patiuntur ab igne. Verùm in vivis, etiam aqua bulliens statim vesicas parat: pars solida dein velociter contrahitur, & crematur. Idcirco ista ambustionis actio, in vivis ac sensitivis, fit efficienter ab ipsâ vitâ; ab igne autem effectivè, per modum medii activi, occasionalis, & externi.

terni. Vita nimirum ipsa sentiens ignis rigorem, acuit suum liquorem, transmutatque in vesicans, ac dein in escharoticum liquamen. Et quantum scilicet ab igne corripitur, tantundem postmodùm, per dispositionem relictam, corrumpitur, quia mortuum est.

102. Sed quia de sensibilibus sensu notis, tactus est primarius judex: idcirco vix locum habet demonstratio, mansitque doloris historia ac radix, per causas hactenus neglecta.

103. Repetam ergo quædam, quæ anteà in tanto paradoxo, verbo contractiore scripsi. Quamobrem ad investigandum agens proprium, in dolore, consideravi, quòd Ranunculus, apium, flammula, &c. non vesicent in cadavere. Vesicant tamen carnem vivam. Censui itaque, quod in ipsâ anima sensitiva consisteret differentia hujus actûs, & non primariò in flammula. Quippe quæ tantum vesicat, quatenus mordicatione, justo acriore, infestat sic spiritus sensitivos, qui ut sensatam acrimoniam mitigent, retundant, aut exstinguant, furit anima in illis, resolvitque ideo propriam membrorum substantiam vitalem, in labumen corrosivum (prout alibi *de peste*) quapropter ipsamet anima sensitiva, ut immediata substantia sensitiva, ita est causa efficienter effectiva vesicæ; flammula verò, quæ in cadavere operatur nihil, est causa effectiva occasionalis, externa, & excitativa.

104. Cujus ergo stupefactæ Scholæ, docuerunt, pharmaca esse penitùs inertia, ac velut demortua, nisi priùs à calore nostro, velut coquo, præparentur, & excitata acuentur. Quod sanè suis haud caret angustiis. Statuerunt namque idipsum, quatenus assumta vel applicata pharmaca non extemplò suas in nos facultates exploderent, instar ignis; sed spatio aliquo opus haberent, quo effectus suos, per prævias dispositiones producerent. Veruntamen si requiratur spatium, ut fiat alteratio, quæ sit effectus pharmaci, id sane neutiquam arguit actionem pharmaci, à nostro calore, alioqui necessariam, ut pharmacum donum suæ nativitatis nanciscatur, sive agendi licentiam, quam à creatione sibi obtinuit incolumem, plenam, atque liberam. Verùm (ut dixi) aliter, imò frequenter longè aliud operatur in vivis, quàm alioquin in mortuis, aut non sensitivis. Adeoque effectus pharmacorum non fiunt, nisi priùs debitè applicentur, atque dein appropriatione exquisitiore, suam in nos imprimant potestatem: ut videlicet inde oriatur dispositio, quam anima sensitiva suo judicio suscitat, & postmodùm etiam explicat, atque perficit.

105. Errarunt namque Scholæ in re medica, quod aspexerint causas externas, & occasionales, pro principalibus ac vitalibus. Idcirco neglexerunt in vivis, ipsiusque sanationibus, res effectas, efficientibus propriis, per graduum debita itinera connectere. Insulsum quapropter esto, quod piper, acetum, &c. deberent mutuare suas activitates, & dona, ad agendum suscepta, à nostro calore. Quasi unicus calor, tam multiformium effectuum causa foret primaria. Quoniam revera, ut res in nos agat, ad hoc non alio extra se extrinseco opus habet; sed ut primariò: ita absque mora suas vires, per dispositionum momenta, statim exserit, si debite sit applicata (prout tam de actione regiminis, quàm Tractatu, quòd calor non digerat in sensitivis, ad longum demonstravi.)

106. Sed quia anima sensitiva (quam Scholæ cum calore turpiter confundunt) susceptas vires applicat, atque inde novam sibi quandam actionem propriam, ac prorsus vitalem fabricat. Ideo vires, quas anima sensitiva à pharmaco suscipit, sunt causæ effectivæ occasionales duntaxat, possetque si vellet, easdem præterire ac negligere. Quod patet in robustioribus, qui laxativa, etiam violenta, absque molestia, irritoque potu digerunt, tanquam cibos. Itemque in morientibus: quibus est quidem pharmacorum applicatio, sed non appropriatio; ob neglectum scilicet atque defectum potestatis sensitivæ. In robustioribus enim non deficit calor excitans, & tamen effectus nullus.

107. Etenim suscipiuntur aliàs statim vires pharmaci, sensimque magis magisque procedunt: dein susceptis illis viribus animam sensitivam; hæc mox bene, aut malè se gerit ad illas. Si bene: tunc suis utitur objectis in fomentum suarum virium, vel in expugnationem noxii. Sin autem perperam, jam se habet

vita sensitiva morosè, furiosè, iracundè, anxiè, &c. horumque pathematum Ideas seminales spargit in spirituum enormon, in cruorem, inque organa à pharmacis affecta, remanent effectus ideis præfatis conformes. Quod Tractatu *de morbis*, itemque *de peste*, luculenter demonstravi.

108. Adeoque si mora intercedat inter applicatum pharmacum, ejusdemque effectum: id nequaquam propter defectum, aut exigentiam activitatis rerum; sed contingit propter necessitatem activitatis vitalis, emergentis, ac subsequentis ex impressione, factâ per pharmacum. Non enim vis virulenta deest in ictu serpentis, licèt quandoque ob impedimentum non operetur. Nam agens, ut in nos agat, indiget applicatione, impressione appropriata, & vi sensitiva, velut receptrice potestatis agentis alterius. Idque, ut pariat productum, quod revera ac immediatè est fructus novus, seu vitalis, tanquam testimonium sensationis animæ. Etenim sic multi ita assuescunt laxativis, quod ne quicquam tandem operentur. Non quidem, quod calor in homine defecerit, aut quod laxativa vires pristinas amiserint; sed anima contraxerit familiaritatem, ex frequenti illorum usu, adeò ut mitius excandescat tandem istis venenis, quàm primis vicibus.

109. Hactenus siquidem verum atque perpetuum est, omnem sensationem in actione & judicio vitali consistere potiùs, quàm in passione. Sive interim ista sensatio contigerit in sensu exteriore, sive in aliquo animi pathemate: sive demum in naturali, aut sympathetico rerum inanimatarum sensu.

110. Saltem liquet, quod pharmaca non egeant progresso calore nostro, ut agant simpliciter; sed vis sensitiva, qua est actrix principalis, opus habet agentibus, & objectis sensibilibus, ut sentiat, sentiendoqueagat. Ideoque actio rerum sensibilium, utrobique se habet per modum causæ occasionalis, respectu animæ sensitivæ, nec pharmaca proinde operantur in cadavere. Propter defectum principalis ac immediati agentis, quod est vita, sive anima.

111. Unde quoque sat liquet, quàm præpostere pharmacorum vires sint hactenus tributæ agenti, sive efficienti vitali, atque principali: & quàm neglectum steterit agens principale, tam in medendo, quam efficiendo morbos. Equidem si pharmacum alioqui deberet actuari à nostro calore, ut tali, pharmacum quodlibet semper; & ubique, in omne objectum humanum, actu calidum, æqualiter ageret: non aliter atque pondus aliquod semper sibi uniformiter æquiponderat. At laxativum, eâdem dosi exhibitum, solvit in uno terribiliter; in alio autem ne quicquam; utrobique tamen à calore sufficienter excitatum. Imò in debiliores plerumque atrocius furit, idem quod in robustioribus est citra effectum.

112. Quod autem de colocynthide, flammulâ, ranunculo, &c. dixi, ad alia agentia quoque promiscuè trahendum. Imò ferrum candens cremat cadaver, licèt nec æquo modo atque vivum. In vivis enim primariò lædit sensitivam animam, quæ ideò mirum in modum impatiens furit, resolvit, & exasperat, sensim proprios atque vitales liquores, in virus acutum, dein carnis fibras contrahit, ac in escharam vertit, imò in viam carbonis. Cadaver verò crematur à ferro candenti, non secus ac si lignum, vel aliud insensitivum foret: Id est, propriâ urit actione ignis, non autem vitæ.

113. Hanc enim prærogativam Scholæ non attenderunt, quæ tamen unica, in limine medendi considerabilis. Actionem autem ignis propriam suo more, prout & pharmacorum potestates abstractas, duntaxat consideraruñt Calx viva, quamdiu sicca manet, non rodit cadaver; vivam autem carnem mox radit, & escharam movet. Cadaver, à calce, totum resolvitur in liquamen, combibiturque, exceptis osse & cartilagine. Sed carnem vivam non consumit in liquamen; verùm transfert in escharam. In universum itaque vis sensitiva vitalis primùm afficitur ab objecto sensibili: atque inde demum fabricat effectum, sive ens novum, id est, proprium. Juxta conceptum pathema, pro modo læsionis aut injuriæ sibi figuratæ. Estque hic effectus animæ sensitivæ proprius; mediatus autem, in respectu occasionis excitantis.

114. Con-

114. Consequenter quoque, cum dolor consistat subjectivè in parte injuriatâ & lacessitâ, in vitâ verò, velut primùm sentiente, commoto, judicante, & indignato, tanquam agente primario.

115. Censui essentialem diversitatem dolorum consistere immediatè in affectu motûs animæ: Scilicet dolores punctiles, lancinantes, & ambulantes nasci ex affectibus mistis, ab indignatione & metu: sive ex agoniâ profectis.

116. Animadverti nimirum sedulò contracturam in unoquoque propemodùm dolore. Adeò ut oblato lædente occasionali, statim pars læsa, velut per crampum contracta, corrugataque, dolorem manifestet suum. Est nimirum natura ubique tam prona in crampum, ut nemo vivorum cacaturiat, cui confestim scrotum, utut laxum, statim non crispetur, & corrugetur. Ob insiti enim spiritus naturalem aversionem, ab objecto dolente, dolor perpetim, quasi comitem habet, sui membri crispationem. Est & præterea dolor in parte stabilis, prout in ulcere, vulnere, apostemate, &c. Hic enim ex solâ meràque indignatione æstuat. Hic enim non se ita propriè contrahit, prout in doloribus convulsivis; sed liquorem sui nutritium liquat, commutatque in acrem, salsum, virulentum, ac tandem in vesicantem, vel escharoticum inducta transfert nequitia. Sunt insuper dolores aliquot obtusi, profundi, modestè rodentes, ac stupidiores, quique errore digestionum exorbitant, morosam potiùs iracundiam, quàm furorem vitæ secuti. Itaque dolor omnis, è tristi affectione objectorum causatur occasionaliter; Ab ipsa autem vitâ immediatè procedit, tanquam testimonium sensûs. Imò pathemata animæ sensitivæ, in propriam organorum perniciem, dolor non rarò denotat. Eò quod ista anima apprehendat illas partes malè affectas, tanquam sui proprio vitio insurgentes, ac quasi murmurantes, has nititur corrigere, castigare, & sæpè etiam perdere.

117. In propositis itaque terminis de Lithiasi, Uterus Duelech, solâ sui convulsione, ingentes primitùs movet dolores: qui assuetis tandem mitiores evadunt, ob minorem scilicet animæ indignationem. Hinc enim pueri mejunt procul, senes verò propè. Quia puerorum vesica, doloris impatiens, ex retenta urina concepti, sese contrahit, atque comprimit naturaliter. Senum verò vesica, casu jam assueto minùs perculsa, lotium sua sponte elabi finit. Alioqui laxato sphinctere vesicæ, non est ratio, cur pueri procul mejant, & senes propè, nisi jam dicta vesicæ puerilis contractura, indolensque, atque spontanea, à tergo compressio, adhuc insueta.

118. Doloris occasione Spasmus non est negligendus. Inprimis (non repetam, quæ de terminibus Tractatu *de ventis* docui) non dolet contractum, ob contracturam ut patet de scroto indolenter contracto) sed ob offensionem spiritui ac vitæ illatam. Est nempe contractura sensationis sive doloris effectus, quanquam contingat accedente contracturâ, etiam dolorem augeri. Ætas mea, quia perversorum ingeniorum ferax, paradoxum hoc cum aliis multis ridebit. Quod tamen sequens posteritas lubens amplexabitur.

119. Scholæ equidem autumârunt spasmum, per organa exsecutiva motûs voluntarii, fieri eatenus, quod dicant, ejusdem esse facultatis, functiones sanas & morbidas, quanquam alienis causis occasionalibus excitatas. Musculus ergo, cum solus sit membrum exsecutivum motus voluntarii, & nervus, organum delativum imperii voluntatis: sequitur (ut docent) musculum, tametsi in spasmo, invitis nobis actum; attamen nequaquam contrahi, nisi ab ipsamet arbitrali facultate motrice eadem, quæ illum, dum est sanus, movet.

120. In quo, hallucinanter Scholæ sibi contradicunt: dum spasmum definiunt motûs arbitralis quidem symptoma; attamen oriri à plethora, vel inanitione, velut causis proximis, atque continentibus. Attamen sat est cognitum, quod repletio, & inanitio, sint causæ naturales; non autem arbitrales: quæ causæ naturales, si nervum abbrevient, aut contrahant, (ut apertè docent) non fient saltem nervorum attractio, per motum arbitralem. Admiror quoque hâc in parte, Scholarum hactenus celebratas stupiditates. Nam inprimis nervus, non aliàs quàm vena, differt à musculo. Hæc quidem cruorem defert ad musculum; & ille motum.

121. Dein,

121. Dein; præter binas spasmi causas, ab Hippocrate fortè inventas, Galenus tertiam insuper addidit, in Scholis admissam, nempe virulentam qualitatem. Etenim viderat Galenus, ab ictu serpentum spasmum consequi; nec tamen, ictum etsi intumesceret membrum, adhuc potuit credere, repletionem spasmum effecisse. Defectuosus inprimis quod nesciat, an nervus ici debeat, ut convellatur, an verò musculus. Tum, quòd fiant mortales convulsiones, in torminibus, sumtoque helleboro, absque ullâ nervorum læsione, inanitione, repletione, vel veneno colico.

122. Tertiò defectuosus etiam, quod cum in spasmo fiat membri retractio, & musculi accurtatio, non distinxerit [ut Principem medicinæ alioqui decebat] cur venenum, musculum contrahat aut abbreviet, relinquendo sic obscuritatem priorem. Siquidem Galenus dicit nomen Medici, esse inventorem occasionis. Quod nomen hoc loco amisit. Quartò denique, si spasmus contingat ab inanito, repletoque nervo: id est, propriâ nervi passione: an ergo venenosa qualitas imprimi debeat in nervum, vel in musculum, ut inde spasmus eveniat? Quintò, defectuosus mansit Galenus, & cum eo sequaces Scholæ; cur ictus serpentis, venenosa pharmaci qualitas, &c. fiant propria passio motûs voluntarii, suorumque organorum. Si venenum enim debeat imprimi in musculum, ergo nervus desinet esse subjectum proprium spasmi, & per consequens, frustra supponitur, atque requiritur ejus inanitio, vel plethora. Sin verò venenum impingat in nervum ipsum, quomodo helleborus, per intestina oberrans, nervum primariò afficiet? quomodo pharmacum, adhuc in stomacho detentum, contracturam efficiet, & à vomitu ejus, libertatem dabit? Ridiculum saltem, quòd affectorum musculorum alteritas, speciem mali efficiet, si ab effectis nervis essentia mali dependeat. Stultumque est, Emprostotonum, Tetanum, Opistotonumque specificè mutari, propter mutationem musculi. Nam Musculus, semper eodem modo, caudam scilicet versus caput trahit.

123. Profectò ejusmodi puerilitates ex ignorantiâ morbi, & temeritate puerilis judicii necessario defluunt. Quocirca natura, species morborum, juxta causarum occasionalium speciem, non autem propter differentiam situum, distinxit.

124. Atque adeò, cum Inanitio, atque Replerio, sint termini planè oppositi, non possent unicam Spasmi speciem producere. Durumque est credere, quod nervi inanitio, tota privativa, sit æquè Spasmo occasionalis, quantum ejusdem nervi repletio. Prout æquè est stupidum, quod repleatur nervus, in tantum, donec nervum abbreviet, & quod ex nervulo, in latum distento per repletionem, abbrevietur musculus. Quasi nervi omnes possent subitò inaniri, itemque repleri, & in immensum tendi, in singulo epilepsiæ accessu, fictis nimirum humoribus? Quasi spasmus esset musculi duntaxat accurratio, subsequens ad nervi arefacti, vel humectati abbreviationem? & quidem quatenus insueta nervi repletio nervum accurtaret, prout & altera, quæ suâ nervorum ariditate, nervos non minus in longum, quàm in latum minueret, esse retractionis convulsivæ, & non potius utriusque suppositæ causæ errore, nervi paterentur inexcusabilem paralysin? Scilicet tam per obstipationem nervi, à replente (ut ajunt) pituitâ, quàm per exsiccati nervi compressionem? & quasi esset tanta exsiccatio nervi repentina credibilis, aut in vivente possibilis? Imò quomodo jam semel arefactus nervus [puta per nimiam, ut ajunt, laxantis hellebori insolentiam] iterum mox restaurationem, arefacti humidi sui radicalis, admittat? Cur fuit necesse, fingere, & admittere nervi repletionem, vel inanitionem, si citra utramque, venenosa qualitas donet spasmum.

125. Ridiculum ergo Scholarum dogma de Spasmi causis, inanitione, & repletione nervorum conscriptis. Nam etsi cum Galeno, etiam agnoscant tertiam, quæ sit malignæ qualitatis; nihilominus in duabus prioribus convictæ hærent. Hallucinantur namque in materiâ, objecto, efficiente, & modo fiendi, id est, in toto Quasi nervulus, ad musculum extentus, sæpè vix triplicis fili grossitiem adæquans, justò amplius

plius

plius humectatus, debitoque aridior, tanto brevior seipso fieret, quantum musculus, forte ad spithamum, membra contrahit! Imò quasi tam impactio hostilis humoris, quàm nervi inanitio, dolores spasmi causaret.

126. Ridiculum huc luti siccati exemplum adferunt: cum in vivis sunt imposibiles ariditates, atque etiam imposibiles cessent restaurationes; dum tamen Spasmi ejusmodi, non rarò etiam sponte essent. Putârunt Scholæ, fictas illas humectationes, & nervuli ariditates [quæ vis straminis latitudinem efficerent] musculum contrahere, vel in pedalem convulsionem. Nec item valet exemplum, quod fides testudinis, pluvio cœlo madida, dissiliat rupta, quatenus imbibito liquore accurtata sit. Nam inprimis duplò longius extendi potuisset, quàm ejus ficta in latum extensio eandem accurtasset: non advertunt Scholæ, membranam madidam esse fragilem, ut & siccam: ideoque & fides servari, in oleo pingues, ne madefiant, aut arescant.

127. Apage cum exemplis, quæ in vivo locum non habent! 1. Nam in vivo, nervi non ita siccari possunt, ut eorum ariditas ullam causet abbreviationem. 2. Semel exsiccati nunquam humectationem deinceps recipiunt magis, quàm ipsa senectus arida. 3. Spasmum à laxativo ortum negant à veneno factum. nam si in solutivo toxicum agnoscerent, sibi marsupium abscinderent. Ergo Spasmus à solutivo, quatenus inaniente tantum, non autem tanquam à virulento pharmaco; esset ab inanitione scilicet, & ariditate nervorum. At restituitur non rarò spasmus à solutivo ortus. Ergo non à siccitate nervorum natus. 4. Omnis senex macilentus perpetuo spasmo, ac universali retractus esset. 5. Cum nervus non sit membrum exsecutivum motûs, ergo nervi abbreviatio non arguit artuum convulsionem, quasi ad accurtationem nervuli, brachium, aut crus, sequi deberet. 6. Humectato nervo, [ita ut tantò esset brevior factus, quantum imbibito humore peregrino, in latum esset extentus] cum ejusmodi humor esset planè contra naturam, paralysin potiùs, quàm Spasmum efficeret. Est autem paralysis è diametro opposita, tam in sensu, quàm in motu, ipsi spasmo. 7. Qui posset ictus calvariæ, uno momento, omnes statim unius lateris nervos arefacere, alios verò sibi oppositos humectando, in latum confestim deducere, ut Spasmum simul & paralysin efficiant: Cumque tam inanitio quàm repletio Spasmi in causam fingantur, deberet ictus calvariæ utrimque Spasmum producere. 8. Non mirum itaque, Spasmo tam infausta applicata remedia, si cuncta morborum requisita ignorent hactenus Academiæ.

128. Novisse enim debebant, omnem Spasmum esse Blas vitale musculorum, ex Archeo innato suscitatum; cujus occasio est malignum aliquod irruens in Archeum, musculorum vitæ insidians. Quid si Hippocrates causam Spasmi, ad inanitionem & repletionem retulerit, respexit ad occasiones vitæ præcedentis. Nimirum quod pergræcantibus, itemque multâ venarum depletione, convulsio frequens esset. Mentemque Senis non capiens Galenus, ad nervorum repletionem & inanitionem humoralem, postero, ac suo commento tabefecit.

129. Spretis itaque ejusmodi anilibus figmentis, juventuti credulæ per Scholas persuasis, dico. Musculis inesse duplicem motum, unum nimirum, quatenus est organum motûs arbitralis: atque alterum, sibi proprium. Per quem etsi sese retrahat versus suum caput: attamen nil obstat, quin spiritus, partibus illis motivis insitus, illas retrahat ac moveat: prout jam ante, de scroto, dictum est. Nec enim naturæ repugnat, partes proprio motu locali subsilire, absente animâ: tristi scilicet sensatione, partes alio Imperatore mobiles, furiosè contrahi. Cùm musculis singulariter desit alius conspicuus motus, quo designet sibi illatam noxam. præter eum, quo exsequitur arbitralem animæ motum. Quin imò naturale est penitus omnibus membris, & communi partium nisui proprium, illas contrahi ob tristem illatæ injuriæ sensum. Quem locum Scholæ deseruêre intactum.

130. Quare erroneum censui, cum Scholis Spasmum credere affectionem capitis. Nam jam in hoc recedunt à thesibus suis, quibus supponunt, Spasmum esse ex repletione, inani-

tione vel qualitate venenosâ nervorum: nisi malint jam mutatis vicibus, Spasmum oriri ex repletione, vel evacuatione capitis. Spasmus autem est accidens spiritûs sensitivi, quod manifestant inprimis nervorum puncturæ, vel tendinum, itemque febres, sumta venena laxantia, ictus serpentum, atque alias his paria.

131. Nec interim contra arguit, quòd ictus capitis etiam spasmum inferat: cum non minor capiti, quàm intestino, in torminibus, sit authoritas pro fabricâ Spasmi. Tam scilicet Spasmus à capite oriundus, quàm à vitâ sensitivâ, virus perhorrescente natus, est clientum musculorum. In ictu capitis, quid statim veneno, latus contractum contaminavit? quidve confestim omnes illius lateris nervos inanivit, aut replevit? nonne cerebrum sternutando quatit? membrana pulmonem ambiens, in asthmate contrahitur sicco? Corrugatur, contrahiturque pleura, in pleuritide, atque hactenus sponte à costis se avellit? Contrahiturque non infrequenter Mediastinum? etiam Diaphragma notabili pressuræ anxietate angustiatur? Cui hactenus nomen deest, licèt affectus is palpitationi cordis frequens. Splenis quoque obtusi quandoque dolores, contracti visceris sunt indices. Contrahitur quoque stomachus singultu, vomitu, & doloribus stomachicis. Sunt nimirum in his membranis contracturæ interpolatæ, quoties infestans causa occasionalis movetur, recurrit vè. Incipiente quoque Hydrope, vel Ictero, imò vel ante natam aquam, aut ventum, sæpè contrahitur, indurescitque abdomen uno latere.

132. Intestina demum, non solâ ventorum distensione [quæ nullos parit dolores, non constipata alvo] sed potiùs contractura sui ostentant tormina intermittentia. Quod alibi trans umbilicum infantis me contemplatum fuisse, scripsi. Cernebam nempè quoties tormina maximè urgerent, quod insultus epileptici concitarentur; intestina autem, pro doloris mensurâ, variè velut ambulando convoluta, & contracta: intestinis aliàs sedatis, ac planè quiescentibus. Acidum enim atque ponticum excrementum in colicis pungit animam sensitivam; hæcque dolorem parit, ac quasi per intervalla contrahit intestinum, ventusque tum inibi conclusus, fortè fortunâ, intestinum tendit. Non igitur colica ventosa [ad distinctionem descendentis Duelech, sic dicta] à causâ; sed à symptomate posteriore, & accidentali nomen habet. Sic pariter à laxativis sæpè recurrit dolor torminum cum contracturâ, curaturque contracturam mitigantibus. Vix namque discernuntur ventosa, à calculosâ colica: quia idem doloris symptoma, crispatis contractisque intestinis, in utrâque pariter apparet. Sic enim amygdalinum epotum dolores lenit, quia contracta intestina obliniendo pacat. Itaque cum dolor contracturam pariat, & hæc vicissim dolorem novum; cernimus, quòd dolor dolorem gignat sæpe, ac sui simile.

133. Deìn, quoties cuti, venis, arteriis, vel nervis accidit injuria, in rugas se contrahunt per vim animæ sensitivæ. Quam insigniret namque statim arteria, sub dolore quolibet indurescit? Cujus durities non (ut Scholæ arbitrantur) ariditatem arteriæ; sed ejus tensionem, sive spasmum singularem arguit: quæque ob id, instante rursus sudore, contractionis relaxationem, cum mollitudine, prodit. Alioqui siccatæ induratæque arteriæ æqua est possibilitas rehumectandi, quam est senii spes auferendi.

134. Nonne etiam contracta vesica, expertes sæpè fefellit Lithotomos? Contrahuntur sic parastata vasa, in gonorrhœâ, spermatis stimulo excitata. Pudendum quoque contractum intrò, sic subinde evanescit, ut absque præputio exstet nihil. Sic & sui sunt musculorum crampi. Sicque parturiens, per intervalla suas ac immanes contracturas patitur, quoties uterus à tergo se corrugat, ut latentem expellat sarcinam. Os pectinis quoque, ad pubem, spontaneâ sui contracturâ, exitum venienti pandit fœtui, atroci dolore. Vidi & hystericis tendines, loco natali ligamenti, sponte dissiliisse, contractosque immani dolore, itemque ad pristinum locum rediisse, quæque dum id sæpiùs essent perpessæ, mitioris doloris conquestas notavi (an fortè in isto nervorum subsultu, & vaga.

vagâ digressione, Scholæ agnoscent subitam inanitionem, repletionem, aut qualitatis virulentæ hospitium? horumque subitanea exilia?) Nephritidi quoque familiare, & ureteres contrahi ferocissimo dolore, nil urgente fortassis prætorquam teneriore sabulo.

135. Insolentis semper ratus sum ignorantiæ, ventos [juxta Scholas] in nervis, ac tendinibus oriri, vel deforis in nervis concipi; carmpi [ob id enim flatulenti] autores, imò & inde tolli ferè ad arbitrium. Spiritus enim sensitivus, doloris horrens, venas, arterias, tendines, atque membranas, furiosè contrahit. Dumque subter ejusmodi furores speratum auxilium non reperit, ejus incrementum suscitat. Sic nempe spina digito impacta, quatenus dolet, crispat & indurat arteriam, ejusque pulsum, qui anteà ibidem non erat obvius, obdurat, ob solam arteriæ contractæ tensionem. Doloris namque proprium est convellere, ac contrahere. Ita quidem, ut os supra pubem, & in lumbis, contrahatur sponte, in parturiente, quanquam nullo ductore aut motore musculo. Quippe dolor, propria sui natura, est contractivus membrorum, idque motu naturali, & nequaquam arbitrali: quod potissimùm in labris vulnerum spectatur; quippe quæ indolentia sunt, quamdiu flaccida labra habent, nec contracta.

136. Scholæ autem in natura doloris, contracturas, ut etiam animam sensitivam præteriêre, transcurrendo ad ventos, decubitum humorum excrementitiorum, acrimoniam, consonantiam, & deuteropathiam partium, quæ tamen scopo doloris sunt prorsus aliena: quia sunt tantùm nomine abstracta, ac plerumque, ne in minimo puncto, causam continentia, prout Tractatu de causis morbificis, tanquam in certaminis palæstrâ, demonstravi. Etenim ureteribus [pro exemplo in terminis Lithiasis] nulla est necessitudo, dependentia dominii, clientelæ, usurpationis, possessionis, consuetudinis, communitasque canalium, aut excrementorum cum intestinis aut stomacho. Etenim si dolente sinistra gutturis parte, ne dextera quidem in tanto angiportu, subinde afflicta sit: quare vicinitatem, ac dependentiam partium, in officiorum destinatione, atque situ, disparatarum, & discrepantium, meritò non suspicabimus?

137. Sufficit ergo hactenus, quòd omnis dolor, contracturæ autor, præsupponat exosum hospitem. Sunt nempe contracturæ etiam indolentes [ut antè de scroto] quæque non tam à dolore, quàm à mera molestia, ortum trahunt. Verùm contracturæ dolentes fiunt à causis hostilibus. Sic nempe dolent, quæ spiritum, dictum (propter animam) sensitivum, acredine, ponticitate, aut gradibus caloris, vel frigoris iciunt. Est autem dolor intensissimus ab igne: ab alcalibus ac corrodentibus, deinde, quia igni proximis: deinceps ab austeris, ponticis, & acidis, quia contracturæ finitimis. Mox dein à salsis: tum demum ab acribus, atque tandem ab aliquibus amaris. A venenis autem, ut talibus, immanis consurgit dolor, quod in peste ordinarium, & quia à venenis, sæpe absque acrimonia, tantus surgit dolor, designatur veritas: Nimirum quòd à judicio animæ sensitivæ dolor emanet. Corrosiva enim, cùm ipsam sensitivam erodant, ignis instar, ipsas partes absumunt. Alumen autem, vitriolum, aquæ fortes, omphacium denique, atque acuta quælibet etiam, quatenus per se fibras organorum crispant, & convellunt. Proinde excrementa ejusmodi sunt convulsoria, atque dolorifica. Sunt etiam Alcalia, quæ sopiunt dolores, in casibus nimirum, ubi maximas frangunt putredinum aciditates. Etenim sub canicula, dum carnes instantem minantur corruptionem, fiunt carnium juscula ingrato sapore acida. Unde in podagra, colica, & ulceribus rodentibus, ac putrescentibus, primùm concepi dolores prodire ex acido. Dolet item anima sensitiva primùm, quæ tandem assueta, minùs excandescit, perinde ut insuetus equus calcaria recusat. Est namque natura in se, tota furiosa ac symptomatica, sensimque doloribus assueta mitescit. Quare Philautia, & ultio, sensu priora, sive antiquiora sunt: quod in naturæ gremio, ante sensum, intimè seminibus insint. Iræ enim, agoniæ, ultionis, tristitiæ, ac metûs characteres, sive imagines, contracturas, suis

istis Ideis pares, pariunt. Nam cognitione quâ mus non anteà visam felem horret, spiritus lacessitus concitatur in iram, pavorem, &c. qui suâ Ideâ, veluti stigmate, in membra, suum exserit furorem. Frigescit 1. manus, quia calor ibidem à vita fotus, per frigus exstinguitur; non autem, quod spiritus vitalis intrò refugiat, relicto sanguine, cui nupserat: multoque minus, quod calor, ut nuda qualitas, intrò migret, abeat, redeatque, tanquam in comœdia. 2. Minuto jam calore, persistente quoque frigore, frigus invalescit: ac tum stupet sensus in manu. Comprimuntur nempe spiritus sensitivi abstracti: scilicet qui sunt in nervis, non autem in arteriis, qui spiritus nupsit sanguini arteriali firmius, ac venarum proprium est, etiam à morte, cruorem à concretione præservare. Spiritus namque vitalis, fomento cordis, à retrò sustinetur, quantum potest. Ideoque in illo stupore, adhuc detinetur vita. 3. In manu languet motus: quia spiritus in carne concreti, cùm à tergo per cor non sat foveantur, sensim pereunt, sensimque alterantur. 4. Dein perit motus unà, & sensus extinguitur, dum videlicet extravenatus cruor grumescere minatur: manente adhuc vitâ. 5. Adeoque tandem artus à frigore totaliter privantur vitâ, dum nempe cruor in grumos jam abiit, obiit. In tertio itaque ac quarto gradu prædicto, calefactâ manu, dolor emergit. Etenim quatenus cor à retrò inspirat novum spiritum sensitivum, qui dum mortem in procinctu adfuturam notat, velut ibidem iratus, suæ indignationis Ideam statim fabricat, adeoq; nativam dulcedinem sive complacentiam exuit. Prout in Tractatu de morbosis ideis, in opere de ortu medicinæ, luculentiùs demonstrabo. Sic spiritus sensitivus, qui non à frigore pessundatus, sed à compressione repulsus est: in sui reditu aliam suæ indignationis Ideam, aliumque dolorem velut acicularem concitat. Ignoscat interim Lector, quod veneni glacialis nomen mutuare debuerim, absque frigoris præeuntis necessitate: Non enim glaciale venenum istud voco: quasi sit infrigidatum, uti jam de manuum stupore dixi; sed infrigidans, simulque stupefaciens, ac sensum motumque tollens. Itaque nominis similitudo, non à radice, sed ab effectu ortum ducit. Ac postremò, in hoc parergo pro operis hujus, & sensationis epilogo, ruminemus saltem remedia Medentum in Apoplexia, stupore, vertigine, catalepsi, catocho, comate, contracturis, vellicatione palpebrarum, oculorum, linguæ, & laiborum. Reperies namque statim præscribi venæ-sectionem ac enema: Dubitantes nimirum, ac sterens ani in ore linguam & labia vellicet, sopores item, ac stupores cudat in ægro, ut in Medente peperit stupiditates atque neglectum; an verò hæc à cruore oriantur: Itaque utrumque mox intentant simul. Sequenti die dein purgantia exhibent. Ac tertio, sudores, post frictiones promovent, incertitudine repleti. Præsidia eorum nempe, sunt universalia: quia desunt alia; & ignorant talia. Ideoque totalia, usualia, sunt generalia. Defectu cognitionis causarum efficientium, duntaxat circa producta vagantur: non soliciti de fabricatore radicali, ac priore, ad submovendum effectum tantùm occupantur. Non quod sperent reditum, relinquendo radicem, ut inde sibi fructum carpant; (Id namque de probo viro suspicari nolo) sed lucro nimis anhelanter intenti, de fabricatore morborum nil cogitarunt hactenus à Scholis. Nec mirum sanè! Quippe Medicina (ut ab initio dixi, sic iterùm finio) est donum Dei. Hic autem dona sua subtrahit lucro intentis, nec semel cogitantibus de mandato: Estote misericordes, sicut Pater vester, qui est in cœlis, est misericors: à quo omne donum bonum & luminosum descendit. Hæc est ergo, quam dixi, luctuosa insensilitatis & doloris tragœdia moderna, eventu ægrorum prorsus tragico.

FEBRIUM

FEBRIUM DOCTRINA INAUDITA.

LECTORI

Scientiam, Sanitatem, Gaudium,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT

TOPARCHA

IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

P.L. optat.

INDEX CONTENTORUM PRÆFATIONIS.

1. Hic Tractatus laceratus è magno volumine, quod inscribitur, Initia Physica nova & inaudita. 2. Elogia Authoris contra Medentes discere recusantes.

Vidi ducentos fortè Authores de Febribus, puduit idcirco tituli; sed cùm penitius rem ipsam consideravi, vidi, quòd alii ad unum omnes, cantum cuculi cecinerint, idemque semper aliis verbis sibi subscripserint. Inde enim deprehendi, quòd à diebus Hippocratis, medicina steterit, si non retroiverit; saltem non profecerit, quia per novas indies centurias, ivit in circulum. Itum est, non quà eundum, sed quà secuti sunt cæcos ductores, quos Altissimus non creavit, elegitve in Medicos; sed qui per laceras Ethnicismi, & Atheismi fenestras, intrarunt in naturam. Puduit sanè, imò & doluit notissi-

mam morborum febrim, hodie totâ suæ tragœdiæ viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus esse, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi statuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & sanationibus, ingens certè atqué inauditum conscripsi, ab ipsis veræ Philosophiæ incunabulis, insueta nempe principia, vera demonstravi, quolibet demonstationum genere. Ex hoc opere laceravi hunc Tractatum de Febribus, cum indies viderem abusus crescere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc Tractatum, absque cognitis morborum doctrinis, quia scio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus assentiendo, quàm indagando studuêre: etsi hoc studii genus quandam pigritiam, & penuriam judicii, attestetur. Interim spero, non defuturos veri amantes, qui in sanitatem proximi inhiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquissimo Medico audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim onerosum esse deberet, posse discere aliorum laboribus; licet tadiosum sit Veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo hactenus febres ex essentia novit, nemo illarum sanationem ex arte instituit, quod omnes prætereundo veram cognitionem causarum, & modi fiendi, remedia quærere neglexerint. In calore suas sagittas exploserunt, verumque scopum rei præterierunt. At cum hujus ævi tanta sit judiciorum protervia, & singularis quædam insolentia, metui sanè, ne opus meum, ulcerosum hoc seculum admiserit. Indicabit hic Tractatulus velut jacta tessera, quid Dominus de meis laboribus statuerit. Interea qui jam consenuerunt in suis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forsitan ab assuetis recessisse. Rogo saltem, viderint, qualiter animas suas, causamque viduarum, & pupillorum, comnibus ommendatam, custodiverint. Vale.

TRACTATUS
DE FEBRIBUS.

Definitio febris Veterum examinatur.

CAPUT I.

1. *Febris hactenus radicaliter incognita.*
2. *Definitio febris juxta Scholas, in qua (pro*
3. *) prima clausula omissa etiam de requisitis Veterum.*
4. *Alter defectus definitionis.*
5. *Vanum Scholarum subterfugium.*
6. *Aliquot anxietates inde consequentes.*
7. *Alia latibula.*
8. *Alii contradicunt sensui notis.*
9. *Luridum argumentum horum.*
10. *Examinatur sitis febrientium.*
11. *Argumentum à remedio sitis.*
12. *Argumentum à pari de sopore sumptum.*
13. *Aliud à siti in vigore febrium.*
14. *Febrim male definire, lethalis est ignorantia.*
15. *Argumentum contra Scholas de calore febrili*
16. *Alterum.*
17. *Tertium.*
18. *Quartum.*

19. Quin·

19. *Quintum.*
20. *Calor febrilis non ex materiâ peccante.*
21. *Alterum argumentum.*
22. *Tertium.*
23. *Quartum.*
24. *Quintum.*
25. *Calorem Febrilem non esse materiæ peccantis.*
26. *Materia febrilis tantum occasionaliter calefacit.*
27. *Opifex caloris febrilis quis?*
28. *Origo caloris præter naturam.*
29. *Calefacere & calere ut differant.*
30. *Calor est accidens posterius, ad essentiam febris.*
31. *Vnde calor febrilis?*
32. *Febris non est essentialiter calor.*

FEbris plerosque morbos antecedit, comitatur, vel sequitur. Febri itaque non minùs quàm lithiasi peculiarem Tractatum debui. Quippe quæ licet familiarissima, potissimum tamen nostra saginat cœmeteria, & castra depopulatur. Morbus vel à limine, sive sui initio notus quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hactenus, in causis, modo fiendi, sedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuivis Philosophiæ studiis imbuto, luculenter patebit.

2. 3. Enimverò Scholæ febrim definiunt, quod sit calor præter naturam, accensus primùm in corde, dein delatus per totum corpus, (addam ex mente illarum, Actiones plerasque lædens.)

4. Apex rei est, quod genus definiti, sive essentiam febris, vocant calorem non qualemcunque; sed eum, qui præter naturam fuerit, & gradu suo læserit. Adeoque cum calor ille sit essentialis febri, deberet inprimis ita esse â febri inseparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus sit illi comes calor iste.

5. Inprimis se noviter objecêre Castrenses febres, quæ citra sitim, ac manifestum calorem, accidunt: Id est, ab initio in finem vitæ usque, absque calore suam peragunt tragœdiam. Si dicant has febres Veteribus ignotas, nec ideo sub definitione comprehensas.

6. Concludo saltem inde, has febres nec ideo esse posse febres, vel febrium essentiam non alligari necessario, sed tantùm per accidens, calori. Dein iterum, quod definitio febrium ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis servata, non sit adæquata naturæ febrili. Ac tertio, quicunque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot senserit, febrium principiis, non persuadeat tamen febrim sibi inchoatam vel adesse, sed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quanquam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labrisque præ frigore liveat, persuadeat tamen sibi per ejusmodi squalores, febrium initia illa, non esse febrium initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) vera febri extinctum, credat qui volet: etenim non soleo de contingentibus sensu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim stupidus sum, quod de sensibilibus, nonnisi sensuum judicio sto.

9. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores subterfugiunt in latibula, ut Galeni sensa tueantur: nam quidam volunt, quod frigus, aut rigor, non sunt febrium initia; sed principia accessionis. Sed hos Galenus ipse dejicit, dicens: Intelligimus primum nomine paroxysmi, totius accessionis partem pessimam. Quod sonat: accessionem, & febrim, esse synonyma. Sed agedum, si frigus dicat initium accessionis, & non febris, saltem accessio adventantem febrim dicit; adeoque necessario initium accessionis erit initium febris.

8. Alii proinde maluêre apertis oculis non videre, non sentire. Quare dicunt, revera in principio febrili nullum sentiri frigus verum, sed mendax, atque dolosum sensuum lenocinium: dumque exterius frigent, volunt, quod internè æstuent, crementurque vero calore, quamvis aliter sentiant.

9. Atqui ejusmodi deliria quilibet è medio rure facilè explodet. Nam per aliquot horas, intensissimum frigus penetralia obsidet. Etenim in tam aperta, & indubia frigoris historia, (quæ facti & sensûs est) argumentum sat luridum proferunt: Intus est magnus calor [inquiunt] licet non sensibilis: quia siti continua premuntur, quæ ut est siccitatis index primario, hæc tamen in vivis præsupponit æqualem sibi calorem. Adeoque plus authoritatis meretur sitis, quàm sensus.

10. At

10. At nesciunt hanc sitim, non à calore, ut neque à siccitate manare, prout aliàs contingit in siti naturali. Ideo enim nec exhibito potu sedari. Quod regulariter fieri deberet, si à sicco vel calido sitis ista oriretur. Fallax ergo sitis, non autem frigus.

11. Oritur namque sitis ab excremento, quod facultatem istam sensitivam, ejusque organum malè affectat, illuditque non secus, atque si repentè magna siccitas advenisset. Nam solet acidum sulfuris (quod in se siccissimum & corrosivum) ejusmodi fallacem sitim delinire, non secus atque aqua ignem extinguit. Atqui saltem non concedent Adversarii, siccitatem tolli per siccissima remedia; non autem humidorum, & frigidorum potatione potiùs.

12. Sed cur non licet pari ratione ariolari, frigus in febrium initio, ex sopore invicto? cùm non minùs Scholæ statuant, soporem ab invicto frigore provenire, quàm sitim à siccitate. Nec obest, quòd sopor non omnibus adsit febrientibus. Sufficit namque, ac majorem confusionem adfert, quod aliquibus sit frequens sopor.

13. Sed tandem quò evadent, si in vigore febrium [quæ statio est febrium æstuosissima] concedant non tantùm sitim, quantam initio; attamen interiora, tum ad sensum, multâ anxietate æstuant maximè. Quare si calorem prodat sitis, hujusque indicium sit à calore inseparabile, sic ut trementes præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet maxima sitis premere, sub calidissimâ febrium ætate. At qui istud negant, quid agent ergo propriâ reti capti? Longè itaque errant, quotquot ab accidentibus, per accidens subsequentibus, de rerum nativis radicibus ferunt sua judicia.

14. Est ergo lethalis ignorantiæ, febrim malè definivisse, si juxta definitionem febrim curaverint. Imò per legem Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè curant pertinaciter eos, qui suam vitam ipsis concredidêre. Utpote quorum reatu, tot millionum myriades tam infaustè necantur.

15. Enimverò si febris, sive calor febrilis [sunt enim hæc duo synonyma in Scholis] debeat primùm accendi in corde, neque tamen febrium materia [quam ajunt de uno ex quatuor humoribus putrefactis prodire] consistat in sinubus cordis: ergo calor, sive febris, non accenditur primùm in materiâ febrili. frustraque inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam causam caloris præter naturam inveniant. Ac per consequens, exin ruit definitio febris.

16. Imò inde sequitur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non exsistat in suâ materiâ unde causatur [ut volunt] materialiter, & originaliter; sed alibi, puta in solo corde.

17. Iterum ex eadem thesi sequitur, quòd ut sit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem; sed aliud accensibile, primariò residens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accensibile corpus, unà cum Hippocrate, voco spiritum impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Veterum huc attuli; sed extortum est, atque per vim, mihi concedi jussi; de quo suo loco, ubi de causâ efficiente febrium differam. Saltem eo nunc violenter impetrato sequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in se primariò, vel efficiente caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, si primum accensibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in febri calet supra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accensum, ante accessum febris: adeoque omni modo differt à materia peccante in febribus.

18. Tandem & hinc aptè concluditur, quòd cuicunque intendunt perimere febrim per refrigerantia, ut talia, non intendant sanare per causarum ablationem, per radicum succisionem, evulsionemque fontis, atque fomitis febrilis; sed duntaxat intendunt auferre, & corrigere calorem; qui est quoddam productum posterius, hospitatum extra materiam febrilem.

19. Applicant nempe sua remedia ad posterius, non autem ad prius. Siquidem calor febrium, est accensus in impetum faciente Archeo: & radix febrium est ipsa materia peccans. Respiciunt ergo tantum ad ablationem effectus consequentis, & resultantis ex positione radicis illius, cujus ergo Archeus non quidem à radice accenditur;

ditur; sed à calore aliunde hausto. Dum nimirum seipsum accendit propriâ thymosi, & calore suo ad gradum, supra exigentiam deducto, in quo totus est molestus, quatenus supra suæ exigentiæ amplitudinem est delatus.

20. Nec enim putandum, quòd exosæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, sic insit aliquis calor, ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque est tale, illud ipsum volunt esse magis tale.

21. Deinde etiam, quia omne agens calefactivum, per sui species, fortius agat in propinquum, quàm in distans. Quapropter si materia febrilis suo calore reliqua calefaceret, necesse esset, quòd centrum, sive nidus quo recipitur ista materia febrilis peccans, priùs torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod distans calefieret.

22. Imò, si materia peccans propriâ sponte caleret, & febris esset, is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet esse continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans penitus esset consumta in cinerem.

23. Neque ideo ulla esset ratio repetitionis, vel recidivæ, cum materia peccans, ad sui consumtionem usque ex generali proprietate semper calefaceret.

24. Quin imo & cadaver tam caleret post mortem, & febri torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obsequio mors advenit, etiamnum perstet in cadavere: cumque eam supponunt calidam, proprio putredinis calore, magisque sit putrida post mortem, ut & potentius à morte putrefaciens, pluresque afficiat partes sibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret post mortem, quàm in vitâ. At sanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, statim à morte cessat, omnisque calor cum vitâ exspirat.

25. Quod nos instruere deberet, calorem febrilem non esse materiæ peccanti proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus.

26. Ergo perpetuò verum est, quod materia peccans tantum occasionaliter calefaciat.

27. Archeus verò sit omnis alterationis opifex, adeoque hoc titulo impetum faciens, efficienter, primariò, immediatè, semper, ubique, & solus aer calefaciat, juxta axioma. Quidquid in sanis edit actiones sanas, idipsum in morbis edit actiones vitiatas. Spiritus enim iste calefacit hominem naturaliter in sanitate, idem qui in febribus æstuat.

28. Per exemplum. Spina querna digito infixa, actu & potentialiter frigida, mox in digito excitat calorem præter naturam. Non quidem, quod calidi humores affluant, quasi per spinam eò convocati, exspectassent spinæ vulnus, & qui aliàs suis sedibus temperati resedissent. Siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditum venienti cruori præripit. Et ipse per se quoque non calet; sed ex gratia vitalis spiritus. Itaque inflammatio, & tumor cum pulsu duro, dolore, & à calore, à solo spiritu caussaliter; ab infixâ verò spinâ, occasionaliter duntaxat, procedunt.

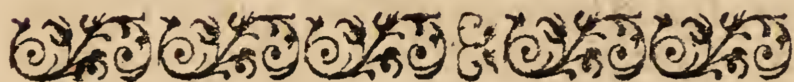
29. Paradigma certè ad febris positionem, modum, cognitionem & sanationem sufficiens. Nimirum caùsa peccans in febri non calet ex se, calefacit autem tantum occasionaliter, & ad spinæ sive caussæ occasionalis evulsionem sequitur sanitas.

30. Solus ubique Archeus effectivè febrim concitat, & quo abeunte per mortem, cessat cum eo febris. Ergo calor est accidens posterius, & subsequens ad febris essentiam.

31. Accendit nimirum seipsum Archeus, in nisu, quo cuperet expellere materiam occasionalem, tanquam sibi impactam spinam. Hanc autem quicunque aufert, sive id fiat per calida media, sive per temperata, sive demum per frigida, is morbum à radice tollit, & est naturæ quasi indifferens. Quia eo ipso sedatur, cessatque thymosis Archei.

32. Quamobrem calor, utcunque præter naturam auctus, indicium possit esse febrium, non est tamen ipse febris, nec illi ideo inter medendum, magnopere est insudandum. Hinc nempe Hippocrates seriò monuit, calorem & frigus non esse morbos, ut neque horum caussas; sed caussas (nimirum occasionales) morborum, esse amarum, acre, salsum, ponticum, &c.

Spiritum verò esse eum, qui impetus omnes facit. Galenus dein quingentis facilè annis Hippocrate junior, multùm chartæ maculavit, suaque dicacitate sequaces ad se allexit. Posteritas vero admirata hunc garritum, eundem secuta est maximi semper fecit, quod fuit minimi. Dein mundus in judiciis frivolis ubique insenuit, magni æstimans semper ponderis, quod suæ esset inconstantiæ simillimum.

NUTANTES SCHOLÆ INTRODUXERE PUTREDINEM.

CAPUT II.

1. *Scholæ coactæ sunt præter calorem aliud in febribus comminisci.*
2. *Alter defectus in definitione febris.*
3. *Contradicunt Scholæ positis à se principiis.*
4. *Quod febrium essentia non sit à calore.*
5. *Sensim obliviscuntur suarum thesium.*
6. *Aroma rosarum calidissimum.*
7. *An calor febrilis rectè à Scholis censeatur oriri à putredine?*
8. *Febris maligna in quo differat à reliquis?*
9. *Crisis febrium à sudore sit saluberrima.*
10. *Cur Scholæ refugerint ad putredinem?*
11. *Stolida comparatio caloris in fimo equino.*
12. *Cur fimus equi caleat?*
13. *Gradus caloris putrescentis rei non sufficienter totum hominem in febri est calefaciendo.*
14. *Putrefactio nuspiam est causa caloris.*
15. *Fimus non calescit à putredine.*
16. *Cur calorem febrilem non à thermis desumserint?*
17. *Ignorantia radicum Scholas detorsit ad effectuum considerationes & remedia.*
18. *Fimus calorem perdit, dum incipit putrere.*
19. *Cæcitas ingens Scholarum.*
20. *Galenus erroris convictus.*
21. *Cruorem in venis nunquam putrefieri, adeoque erroneum est, quod de Synocho nugantur.*
22. *Probantur præcedentia.*
23. *Dos venarum.*
24. *Vel ruit natura, vel Scholarum doctrina.*
25. *Paradigma ex varietate cruoris.*
26. *Ridicula tabula cruoris emissi.*
27. *Argumentum à Peste contra usum Scholarum.*
28. *Iterum à Pleuritide.*
29. *Calores & turbulentiæ cruoris non testantur ejus vitia.*
30. *Lurida Scholarum deceptio.*
31. *Humores in febribus supponere putridos, ridiculum.*
32. *Contra definitionem febrium præcedentis capitis, aliquot allegantur absurda.*
33. *Frivola excusatio per Diariam.*
34. *Impugnatur iterum præcedens febrium definitio.*
35. *Scholarum inconstantia.*
36. *Cruorem non putrere in venis.*
37. *Corruptio unde?*
38. *Cruorem hæmorrhoidum non esse putridum.*
39. *Remedium mirabile contra hæmorrhoides, per annulum. Itemque pro aliis morbis.*

MEditabantur Scholæ, quod non rarò calor per exercitia effloresceret, febrientium calori non absimilis; qui cùm tamen febrilis non esset, calorem quidem febribus necessarium censuerunt: non indifferenter quemlibet, sed illum qui è putredine suscitaretur. Jam non amplius de calore anxiæ, ut neque de gradu, aut intemperie ejus, sed potius de causâ continente illius. Neque enim sufficere visus est calor graduatus præter naturam pro febri, nisi & is emergat è putredine.

2. Quæ certè particula torpidè omissa est in præfata febrium definitione. Ergo jam febris essentia non amplius est nudus calor, nec hic distinguet febres ex diversitate caloris, (licet species inde resultet, unde essentia) sed humorum putridorum, vel saltem putrescentium varietatibus.

3. Bellè

3. Bellè sanè inceptum sic est à positis terminis vagari, ut cum antea non respicerent nisi calorem, qui superaret consuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & subjectum putredinis, quem volunt accensum in materiâ peccante putrida; non autem amplius primum in corde.

4. At cum caloris, non nisi unica sit species in gradu, momenta verò ejusdem plurima: sintque species febrium plurimæ, nec possit multitudo febrium specifica prodire ex unica specie caloris præter naturam. Ergo in esse caloris aliud spectatur præter gradum ejusdem. Non ergo calor constituet essentiam febrilem; sed istud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diversitas. Si ergo putredo diversorum sit causa efficiens diversitatis febrium, tam erit calor causatum putredinis, quàm ipsamet febris: adeoque cum actio causalitatis putridi aliud quid involvat præter calorem ipsum, non poterit febris esse calor.

5. Jam Scholæ confusè, plurima utrobique adstruunt, ut si ipsas non juvet unum, juvet saltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem servent mordicus, eamque adorent; sensim tamen ab intemperie nudâ caloris deflectunt, ad humorum putredinem.

6. Nec sistunt in his nugis, qui insuper ad remedia calida refugiant, oblitæ suarum thesium. Idque sive attentent purgationes, sive demum ad propria febrium specifica sese converterint. Quid namque in medendo est modo solennius, quam pro febri dedisse apozemata ex lupulo, asparago, &c. eademque sacchato condidisse? Quid enim aromate rosis incluso est ardentius, sive saporem spectes, sive applicationem; sine quo tamen ipsa rosa merum est cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm sulfuris aut vitrioli corrosivum, (multipliciter suadente lucro adulteratum) julapiis febrilibus immiscuisse? Rhabarbaro denique & scammoneatis, fontes quos fingunt humores elicuisse?

7. Ergo ante omnia ex professo examinandum, an febrilis calor suum debeat ortum putredini Quamobrem inprimis docui palàm, calorem febrilem nullatenus pendere causaliter ex materiâ peccante.

8. Deinde didici, quod sola febris maligna in hoc à cæteris discrepet, quod sua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ si dein in sui fastigium perreptârit, donec putredo sit in facto esse, intusque manserit, necessariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri esse, foras propulsetur, (ut in variolis, erysipelate &c.) plerumque sanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur sanitas.

9. Hinc namque febres cient sub finem sudores spontaneos. Estque Crisis, quæ per sudores terminatur, longè saluberrima, & per consequens etiam remedia sudorifera.

10. Confugerunt autem ad putredinem, ut reperirent causam; unde primum frigus, mox dein calorem stabilirent.

11. Assumunt ideo fimum equinum, actu frigidum, sponte incalescere, propter putredinem. At quàm stolidè utrobique credulo mundo imponunt! Nam vaccinus, ex iisdem alimentis, melius putruit & digestus est, quàm equinus; tamen non incalescit. Fimus etiam equi, qui gramine pascitur, aut viciis, non incalescit, prout dum granis vescitur; non minus tamen ille, quàm hic, putruit.

12. Nescivêre ergo, quòd calor sequatur mansa grana, non autem naturam putredinis. Ergò insulse traducunt calorem febrilem, ad humores in febri putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Nescivêre ergo Scholæ quòd quo fimus equinus propinquior est incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idemque nec unquam proinde putrebit, si spargatur. At solum dum in cumulum contrahitur madidus, non secus ac fœnum & flores, si comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Nescivêre, inquam, fimum incalescere per proprios spiritus salium compressorum. Denique etsi fimus calescat in fieri esse putredinis, cessat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto esse. Adeoque calor fimi non quadrat materiæ febrili, si multò antè latitet putrida, [ut ajunt] in receptaculis, & quidem in quartana continuò, & diutissimè.

(N) 2 13. Imò

13. Imò nec eſt gradus caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro diſpergatur usque in plantas pedum: quin prius corporis centrum exurat, ubi putridus is humor reſtagnaret. Eſt ergo exemplum fimi planè impertinens febribus, eoque magis, quod non docent frigus, tempore prius calore.

14. Quin imo in natura nuſpiam putrefactio cauſat calorem, multoque minus in vitalibus. Nam in putreſiente eſt neceſſarium frigus, ſi vita ſpoliatur, quæ nobis fons caloris eſt. Etenim diebus intercalaribus intermittentium non querimur de æſtu, aut nos moleſtat frigus; quando tamen ſupponunt humores putreſieri. Itaque ſi calor & frigus cauſaliter ſuccedant in putrefacto, ſitque in febrium acceſſu frigus ſemper ante calorem, frigus eſt magis nativum putrido, quàm calor. Idcirco enim à duratione frigoris in febri metimur morbi diuturnitatem, non autem à calore. Tandem oſtendi omnem calorem febrilem eſſe prorſus ab Archeo, ideoque ceſſare ante mortem; quando attamen frigus & putredo invaleſcunt magis. Implicat etiam, quod calor febrilis eſſet à putrido, & primum ſuccenderetur in ipſo corde, unde putredo exulat.

15. Denique non accenditur calor in fimo à putredine ſui, nam ſi quotidie nova equi urina irroretur, ne quidem in annum incaleſcet. Certum eſt autem, quod urina non præſervet à putredine, quam verius augeret.

16. Verius enim calores è thermis, vel calce deſumpſiſſent; ſed horum calorem cauſas magis ignorabant: quapropter facilius æſtimarunt, unius fimi equini putredinem accuſaſſe.

17. Nec erat cur potius à calore, quam à frigore, aliiſque ſymptomatibus febrilem eſſentiam mutuarent, cum ſint paria ac ſocia febrium accidentia. Itaque ſemper ſtuduerunt debellare accidentia producti: quia radices ignorarunt. Sed cum jam conſtet res materiales eſſe ipſam materiam, quo modo ſanabunt, qui duntaxat ad calores totum ſanandi cardinem vertunt?

18. Saltem cecidit fimi equini ſimilitudo, & caloris febrilis, putredini adſcripta. Nam fimus, dum tantillum putrere incipit, calorem exuit. Ac quamdiu calere poteſt, artifices ſalem petræ exin eliciunt; ſin autem incaluerit, ut ſibi inutilem, ruſticis relinquunt.

19. At Scholæ humorum putredinem accuſant: & quidem unius ac ejusdem humoris, tam pro frigore, quam pro calore, & utroque intenſo. Atque per conſequens, unum & idem, duo oppoſita immediatè ex ſe efficeret. Ergo neceſſe eſſet, alterutrum horum ut ſit per ſe, alterutrum verò per accidens. Si itaque frigus eſt proles putredinis per ſe, non poteſt ullatenus eſſentialiter includere calorem; ſed tantum per accidens. Sin autem calor eſt filius putredinis per ſe, nec utique febris, tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præfatis, quod Scholæ putent, putredinem febrium eſſentiam; calorem verò atque frigus, accidentia comitantia putredinem.

20. Quare Galenus ait: Cum ſanguis putreſcit, fit bilis. Quem textum ſi admiſerint, iſta bilis erit putrida in ſui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam; non autem Synochum vel Cauſam putridam.

21. Sciant igitur Scholæ, cruorem in venis putreſieri nunquam, quin ſimul ipſamet vena putreat, ut in Gangræna, & mortificationibus. Adeoque petunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri aſſerunt. Itemque qui cruorem, dum putreſcit, in bilem verti ajunt.

22. Quæ ſic probo. Venæ ſuum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum conſenſu totius Anatomiæ; cruor autem extravenatus, mox in grumum concreſcit. Eſt autem cruoris coagulatio, corruptionis duntaxat initium, & via ſeparationis integri. Ergo ſi vena cuſtodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multo id magis in vivis. Argumentor à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quam alienæ digeſtionis retenta [ut de digeſtionibus alibi] at nunquam ſanguis. Quippe qui juxta Sacra, eſt ſedes, & theſaurus vitæ. Si ipſa ergo vita nequeat à corruptione præſervare ſuam ſedem & theſaurum quantiſper eſt in venis, quando ergo ſervabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptela? Itemque ſi vita non ſervet à putredine

ſan-

ſanguinem in quo gliſcit, quomodo præſervabuntur oſſa?

23. Venæ ergo à Creatore ſunt ordinatæ, ut ſanguinem ſervent à corruptione, quia vita conſermentata eſt ſanguini venarum.

24. Itaque ſub hac quæſtione ruit decus, & deſtinatio naturæ: vel ruit totus ordo medendi hactenus adoratus à medentibus.

25. Sed eſto, quonam ſigno judicant Scholæ ſanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, ſubviridi, fuſcove? nonne ex materia viſcoſa, craſſa, aquea, tenui? & tandem an non ex conſiſtentia, non fibroſa, vix cohærente, &c. Aſt declaro, ſub pœna convicti mendacii, ſi quis velit experiri, quod ducentorum petulantium ruſticorum, & ſanorum cruores unico die examinaverim: erantque multi illorum, aſpectu valde diſſimilares, colore, materia, & conſiſtentia, quorum plures diſtillavi, & reperi, medendo æque utiles. Solent namque noſtrates ruſtici altera Pentecoſtes mittere ſanguinem, quo larguis potitarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, alii æruginoſi, vel atrabiliarii; inprimis tamen ruſtici unde effluxerant, erant admodum ſani. Ergo per cauſam confirmabant, ſe non obſtantibus corruptionis indiciis, cruores à balſami natura nequicquam alienos.

26. Quare obriſi tabulam judiciorum ex aſpectu emiſſi cruoris, adeoque confirmavi mecum, à Medicis cruorem ſervari juſſum, ut ſaltem hac ratione unam viſitationem ægrotis adnumerent.

27. Etenim ſi corruptio cruoris uſpiam locum habet, indicetque ſui emiſſionem eo titulo, id ſanè oporteret eſſe in Peſte; Atque in Peſte eſt venæſectio exitialis: Ergo nuſquam in cruore eſt putredo; metusque ne putredo cruoris invaleſcat, & per conſequens ſcopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus.

28. Suppono quoque viros 30. æque Pleuritide depreſſos; decem autem illorum effundere cruorem è venâ apparenter vitiatum (eſt namque cruor Pleuriticorum inſtar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) reſiduos autem 20. curabo citra cruoris emiſſionem. Certum eſt interim, quod iſti 20. cruorem non aliter affectum habeant, quàm decem quibus ſecta vena fuit. Iterumque, quod ſanatis illis 20. ſi vena pandatur, reperietur illorum cruor rectificatus, in priſtinum reſtitutus, & longè à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non eſt corruptus, quanquam talis videatur. Quod probo; quia à corrupto, ſive privato non datur regreſſus ad vitam, ſanitatem ſive habitum.

29. Non igitur cruor ater, lividus, viridis, &c. teſtantur ſui corruptionem; ſed ſolius effervescentiæ, aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbent. Inprimis namque ſi aquoſior & flavus ſanguis vitium indicaret, arterialis ſanguis venarum cruore eſſet longè deterior; quod eſt erroneum: etenim non aliter cruor præfatis ſignis diſtinguitur, quam ſicut vinum turbatur, dum vitis floret, non enim corrumpitur ideo: quippe ſublato turbine, ſponte reclareſcit iterum. Sic pariter febris cruorem variformiter turbat, alienisque faciebus decolorat. Sed hæ larvæ ceſſant, febre ſublatâ. Equidem inſpectores cruoris ſoleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hiſpanico, putantibusque aſpicere lotium.

30. Sed dicent: Si putredo non inſit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice ſalit purè rubicundus è vena? At iſtud argumentum, ſaltem convincit, unam partem cruoris plus, citiusque turbari altera, nec totum, aut omnem ſimul. Certum eſt namque, naturam ſenſim lineari via, ad ſtatutam ſibi perfectionem tendere. Cruorem ideo prope cor puriorem eſſe, quàm qui circa primam ejus officinam eſt.

31. Ergo Tertianam, tam continuam, quàm Interpolatam, ex bile flava. Quartanam ex atra, ut & Quotidianam, ex pituita, ſed putridis, conſtare ajunt: errantque.

32. Nam cur neceſſe fuit hos humores (quos alibi fictitios demonſtravi) ſupponere putridos, cum fateantur Synochum non putridam, continuam, & tribus præfatis atrociorem? Quæ ſanè ſi conferantur cum propoſita febrium definitione; jam neceſſariò ſanguis in Synocho omni, & ſpiritus vitalis, in Diaria, conſtante vita putrebunt, terminum ſcil. putredinis aſſecuti erunt. Dein cum fateantur Scholæ ejusmodi putridos humores, non conſiſtere in theca cordis, & quod proinde

proinde non accendantur primariò in febri, adeoque per consequens frustra exigatur putredo, ad calorem febrilem accensum in corde. Si ergo putridi humores accendant à longe spiritum in corde: id omni lege naturæ prius fiet cominus, quàm eminus, satiusque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabuntque sic omnes febres necessariam Synochum putridam. Quare nec Quartana sistet cursum, repetetque recursum, si eadem ejus materia putrida, in Splene sospes ad annum exspectet. Gangrænæ certè me docent, nihil putridi [nam putridum omne est mortuum] posse dudum persistere absque ulteriori sui contagio.

33. Nec capio, quomodo putrebit ipsæ vitæ Archeus, ut Galeno pro Diaria satisfaciat?

34. Quod si intelligant Diariam filiam illius putredinis, quæ tandem spiritui vitæ inseritur. At sic omnes febres, in Scholis, essent Diariæ. Denique si Diaria, filia putredinis: præsupponitur ergo putredo fermentata spiritui vitæ. Unde relapsus ad easdem angustias. Sin autem intelligant incipientem duntaxat putredinem, sive dispositionem ad putredinem, sitque calor effectus putredinis: ergo sequitur, quod Diaria habebit tantum dispositionem ad calorem; non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris.

35. At Scholæ requirunt formalem & absolutam putredinem, ut caloris febrilis causam inveniant. Oblitæ, quod tunc calor erit effectus putredinis, & non febris: adeoque destinguent coacte calorem à febri. Quippe cum Synochus non putrida sit vera febris absque putredine, & per consequens debebit esse absque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda sit major noxa à contagio putredinis in habentibus symbolum. Præstaretque ideo putredinem avertere, quàm refrigeriis frustra febrim delinivisse. At sanè quæcunque putredini resistunt, sunt calida: Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præservat; quæ alias cum Cichoreo, Plantagine, & vestris refrigerantibus, dudum putruissent. Sunt igitur putridorum humorum, sanguinis item, atque spiritus putrefactiones, adeo fabellis similes, quod vix crederem Scholas seriò locutas; nisi istas theses, per therepeuticen fataliter etiamnum hodie confirmarent.

36. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore semel corruptum est, nunquam iterum redit in gratiam; sed sanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit semel corruptus.

37. Probatur major, quia in nobis corruptio est effectus sequestrationis dispositionum vitalium: adeoque præsupponit privationem ac mortem ipsius corrupti. Probatur minor per eos qui curantur à Peste, Pleuritide, & febri absque eductione cruoris.

38. Itemque: Si sanguis unquam censendus est putridus, vel corruptus, existens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis; sed hic non est corruptus, quanquam penè velut extravenatus. Ergo nunquam cruor censendus est putridus in venis.

39. Majorem probat tota Chirurgia, de ulceribus, contingentia hæmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono: unde si gestetur annulus, ipso spatio orationis Dominicæ tollitur hæmorrhoidum dolor, & 24. horis evanescunt hæmorrhoides tam internæ, quam externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene se habent. Valet etiam iste annulus in suffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus descriptionem atque componendi modum trado in Tract. super illa verba: In verbis, herbis, & lapidibus est magna virtus. Ubi de virtute magna rerum loquor.

DOCTRINA VETERUM DE CIRCUITIBUS EXAMINATUR.

CAPUT III.

1. *Causa circuitum febrilium in Scholis.*
2. *Primus error.*

3. Gale-

3. *Galenus insimulatur erroris.*
4. *Quaternarius humorum cur suspectus?*
5. *Ingens Scholarum & pertinax cæcitas.*
6. *Exploditur Galenus de loco Intermittentium cum multis anxietatibus inde profluis.*
7. *Computus bilis necessaria pro accessu Tertianæ juxta Scholas.*
8. *Per arithmeticon refellitur.*
9. *Ex suppositis concluditur, non posse in febri esse plethoram altero die.*
10. *Petitio principii in Galenicis.*
11. *Galenus Anatomiæ ignarus, multos libros de Anatomia exscripsit.*
12. *Infausta medendi theoremata in cladem mortalium à diabolo inventa.*
13. *Argumentum contra, à capsis desumtum.*
14. *Flavam & atram bilem non hospitari in Splene, & folliculo fellis.*
15. *Contra Astrologos circulum febrilem, in astra deferentes.*
16. *Similitudines in Scholis prælectæ, non quadrant.*
17. *Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum.*
18. *Meritum Fernelii.*
19. *Paracelsi temeritas & inconstantia.*
20. *Hominem non esse Microcosmum, si Sacris obtemperandum.*
21. *Paracelsus deceptus.*

STatorum circuituum causas Scholæ ajunt: quòd scilicet tantundem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die, & quantum atræ triduo.

2. Gratulor linguæ nostrati, quæ hisce nominibus ab hellenismo desumtis, lubens carere voluit. At non sic causam effectricem docent Scholæ, sed tantùm causam remotam, quam sine qua non vocant. Itaque indignor meritò, quod Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & sesquialterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexisse, pro Tertiana duplici, nec meminisse duplatæ bilis atræ, pro duplici Quartana: Non invenisse humorem erraticum, ac incertum, pro febri erratica: vel humores continuos, & incessanter surrogatos, pro continuis, singulo, alterno, vel terno die exasperantibus. Ac tandem humorem pigrum pro febri lenta.

3. Saltem debebant exposuisse, si putrescens sanguis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe non efficiat causam, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam; sed febrim hecticam, idque mox à cibo.

4. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febrium aliorumque morborum catalogo, adhuc indies aucto, nemini non suspectus esse debet.

5. Quantum vero ad sedem humorum putridorum febrilium attinet, tam stupidus æquè in hoc Galenus est, quod suum errorem patefacere me puduisset, nisi Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, respectum ab antiquitate potiorem venerantes, quàm à veritate; quasi fontes Sapientiæ in Galeno exhausti essent. Qui ut stati tremoris in febribus causas reperiret, non nisi fabulas aniles scripsit: quarum quoties recordor, admiror ingenue, quod tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint subscribere. In quo sane magnam stupeo ingeniorum ignaviam indagandi assentientium falsis principiis, ne jus disputandi erga negantes præripiatur illis.

6. Non itaque ampliùs Galenum, sed Scholas alloquar. Utinam ergo mihi exponant, quo ductore, modo, viaque, humor putridus, singulis accessibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, sive in carnem & pellem? Nam si erat putridus, antequam ad venarum exiles & ultimas extremitates veniret, cur unicus [nimirum bilis vel pituita] à tribus separatur sociis, ut putrescat exul, longe à suis laribus? Quisve ille tam ineptus separator, qui innocuum humorem à suo composito avellit, ad tam absurdos fines? Cur ergo perstite eodem separatore in vitam, febris eadem non perseverat in vitam? Quis Pædagogus hunc separatorem admonet sui erroris, ut resipiscat tempestive? Saltem si venarum extrema, non putridum illum humorem corrumpunt; ipsæ venæ erunt magis putridæ, adeoque Gangræna laborabunt inexcusabili. Sin autem in ipsis venarum extremis subsit causa ad se vocans humorem insontem, ut eundem penes se putrefaciat. At majori compendio istud exsequeretur in cruore

sibi

ſibi propinquo, in quem jus potius habet, & unde ipſi tam eſt liberum ſeparare bilem aut pituitam, quam idem alias eſt vernaculum pharmaco ſolutivo. Denique ſi lubet è propinquo cruore paraſſe humorem putridum, fruſtra quantitatem congruam bilis exſpectabit toto biduo. At ſi humor iſte putruerit, priuſquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt ſibi Scholæ, eritque ſedes Intermittentium non in habitu corporis: ſed inprimis humorum officinis. Denique ſi è venis totus unicâ acceſſionis vice putridus humor diſpergatur in habitum corporis, uſque in ſui conſumtionem: ſaltem cur ille ſeparator, aut propulſor (cum nil moveatur à ſeipſo, quod non ſit vitale) minus erit generoſus in viſceribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quo delirii fine, hæc humoris putridi erit transmigratio à Meſenterio per Hepar, & Cor, uſque ad extrema venarum? Res periculi plena; metuendumque quin mox totum ſanguinem frequenti tranſitu inquinet ſuâ putredine, ac tabe lethali Etenim vel decumanum eſto Galeni mendacium: vel natura humana ſponte propriam meditatur ruinam. Caditque hoc modo revulſionis neceſſitas, per venæſectionem oſtentata. Siquidem ſpontanea Intermittentium vi, ſtatis horis, à nido generationis, humor putridus revellitur, imò ſponte profluit, uſque ad extrema venarum: niſi fortè periculoſa cenſeatur iſta revulſio, quæ tota per Cor, trans venam cavam fieri debet, tam in Intermittentibus, quâm per venæſectiones. Deinde vel tota materia febrilis per ſingulos acceſſus trahitur è nido nativitatis, vel in tota. Si tota, non erit cauſa reditus: ſi non tota, exhauritur. Quare novus humor, qui ad ſingulos futuros acceſſus putreſcit, non magis febrilem acceſſum movebit ſui putrefactione, quàm ſui expulſione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm facto pure. Cur iſto caſu ſedes febrium non erit potiùs in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ tranſit, dum expellitur? Cur, inquam, redeunte appetitu, abſenti ſiti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putreſcet bilis, vel pituita in viſceribus? Ejuſque putrefactio non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunæ, biduo putreſcet in maturam putredinem; & quæ ſequenti die fieret, unico tantùm die putret, quantum prior binis putruit diebus? ſi junctum utraque die Mercurii acceſſum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, ſuum non movet paroxyſmum die Mercurii; & quæ fit die Martis, ſimiliter ſuum tumultum non excitat die Jovis? ac conſequenter, ſi qua facta eſt die Mercurii, acceſſum formet die Veneris? Attolluntur Medentum humeri, inarcantur ſupercilia, & incuſantur proprietates occultæ, dum per creditas ac ſuppoſitas inſanias reſpondere coguntur ad ſenſus notas: Cur tandem in rigoribus Tertianæ volunt eſſe fel, id quod ſub initiis evomitur, & naturam iſthac vergere ajunt, ſi ductus naturæ, eodem intervallo, ex oppoſito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico inſtanti duos motus oppoſitos, intro & extra, præcipue cauſa unius excrementi, quod fel putatur. Cur iſta vomitio non tantundem demit de atrocitate acceſſus, quantum eſt copioſa illius excrementi expulſio, quod putant ipſam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana ſuperſit bilis reſidua ab acceſſu, in ſuis officinis, cur potiùs putrefacit bilem novam, quàm ſibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, ſitis, & tam grandia læſionum indicia, infeſtant ſtomachum, dum pleraque mali ſaburra, ad extrema venarum transmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt biduo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa; quæ certè multa eſſent, ſi ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles ſordes per acceſſus ſingulos laberentur. Scholæ geſtiunt rigoris cauſas tam lepidè fictas, & ſtolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promtam ejuſdem obedientiam? Nonne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, ſequacior eſſet ad putrefactivi clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet acceſſum quotidie, ſi minor medietas ejus ſufficiat pro Tertiana? dum ſcilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur?

7. Denique dixiſſe debuiſſet, quot unciæ requirerentur putridi humoris, pro ſingulo acceſſu. An ſex? vel ſeptem? Equidem ſæpe, duplum ejus rejicitur per vomitum, ſub initium Tertianæ,

& pa-

& paroxyſmus eſt nihilo minor. Ergo ſi ſeptem adhuc unciæ, ad ora venarum profectæ ſint, & duodecim per vomitum excretæ, ſint unciæ 19, requiſitæ ergo, pro Tertiana.

8. Cujus ſi dimidium acceperis nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per conſequens, duplum pituitæ, erunt ejus unciæ 17. & ad minimum 4. unciæ bilis atræ quotidie: & ad minimum tantundem ſanguinis quotidie, quantum pituitæ: id eſt unciæ 17. quæ ſimul juncta, conficientur quotidie unciæ 46. in febriente etiam abſtemio his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fiſtulis Muſicus concentum faciat, qui poteſt.

9. Concludo ſaltem ex ſuppoſitis Scholarum ſomniis: Nullatenus deberi venæſectionem, ut neque laxativum febrientibus, ſi humorum in ipſo naſcatur tantundem, cum tantundem conſumatur in febrienti abſtemio, quia deficiente appetitu, digeſtione, & cibo, attamen neceſſe eſt, hoc pondus compenſari ex maſſa cruoris. Ergo non eſt inſtituenda inanitio in febrienti abſtemio per biduum.

10. At quæſo, unde ſcivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ indies, & atræ triduo?

11. Præſertim qui nunquam cadaver humanum inſpexiſſe probatur 106. locis, ab Andrea Veſalio Bruxellenſe, & Anatomicorum Principe? Nam ſi Galenus hoc ſcribat abſque probatione, ſaltem Scholæ ſuo delirio ſubſcribere non tenebantur. Sin autem hoc didicit ab ipſis edoctus febribus, non poterat utique hoc idem in effectum, ſimul & in cauſam unius rei referre. Abſurdam namque atque ſtolidam principii petitionem continere neceſſe eſt? Idem pro ſeipſo in cauſam, & effectum producere. Puta, quod Tertiana contingat à bile flavâ putridâ, alterno die, & Quartana die tertio, à bile nigrâ, eò quod alternis diebus tantundem bilis flavæ conficiatur, quantum atræ toto triduo. Iterumque hujus rei veritatem probet, quod Tertiana adoriatur alternis diebus, & Quartana tridui intervallo, eò quòd tantundem bilis flavæ fiat alterno die, quantum atræ triduo.

12. Miſeranda certè medendi theoremata in Vere Adoleſcentum propinata, ægris obedire juſſa, & à Scholis hactenus adoratata. Unde videlicet ſuccedunt indies morborum infauſtæ curationes in perniciem Chriſtiani orbis, & ſalutis animarum.

13. At ſaltem ſi bilis, ſeſquialtera proportione excederet melancholiam, ſplen ad minimum ſuperat ſexies folliculum fellis.

14. Si ergo ratum ſit, quod Scholæ cum Galeno docent, quod alterna die tantundem fellis, aut bilis flavæ fiat, quantum atræ bilis triduo; ſitque Splen capſa atræ bilis, & folliculus fellis ſit theca bilis, aut Creator erravit in ſuis finibus, aliter fabricando ipſa illorum receptacula, quàm Galenus ſtatuit: aut fel & Splen non erant condi fabularum Scholæ Medicæ.

15. Proinde alii, quibus non ſatisfaciebant commenta Galeni de febrium circuitu, Aſtrologiam orarunt in ſuppetias, eò quod febris ſtatutis horis ſubinde repetat. Sed & hi alliduntur ad alias anguſtias, cum omnibus horis incipiant febres; itemque aliquot horis retardent, aut anticipent, imò per aliquot vices ſileant, & obdormiant. Unde non ſat ratum fecere, humanam naturam ad lubitum Aſtrorum cogi, ut neque materiæ febrili ſyngamiam cum Aſtris eſſe. Quiſquiliæ, & vani tinnitus ſunt, auribus credulis effuſa.

16. Alii quoque tandem per ſimilitudines quæſtioni ſe ſatisfeciſſe rentur, ſi dixerint, febres ſe habere per modum aliorum ſeminum: quorum quædam nempe citò germinant, ut Naſturtium; Petroſelinum verò longè ſegnius. Sed non valet exemplum, quod litem lite reſolvit. Nam ſemina, quæ tardius reſolvuntur in humido, propter gummoſam oleitatem, etiam pigrius germinant, ut & alia promptius, quæ mucilaginem, ſucco terræ viciniorem obtinent. Quocirca ejuſmodi ſimilitudo nullatenus ſpectat febres, quibus nolunt fieri paroxyſmos, ob reſolutionem facilem, aut difficilem; ſed ob humorum putridorum affluxum parcum, aut copioſum. Alioquin ſanè pituita à putredine alieniſſima, vix ſeptimo die affligeret, ubi interim atra bilis (quæ cadaveri cenſetur, vel carni ſimillima) longè citius putreret.

17. At ſaltem ſtante doctrina Scholarum, de rigore & circuitu febrium, neceſſum eſt Tertianam ſanari, per exhauſtionem materiæ in acceſſu,

& defectum novæ,bilis, pro futuro paroxysmo requisitæ, si patiens toto biduo, à cibo & potu abstinuerit. Sed consequens est falsum, ergo & thesis Galenica. Sin verò Scholæ doceant, dicantque, tum novam liquari bilem è cruore. At hoc est naturam plus solicitam fingere, ut febrim conservet, quàm alias vitam, vitæque thesaurum sanguinem. Denique ista bilis è cruore separata. vel patrata, si putrida est: cur non unà cum bile præcedentis accessus est ablegata per venas, quæ jam antea in venis cum cruore detinebatur? vel an fortè ista residua atque putrida bilis, prænovit contingentem fore bidui abstinentiam, ut scil. in hunc defectum se reservaret, ad continuandam febrim, alioqui præ bilis penuria perituram? Vel an natura sibi complacuit in custodia bilis putridæ? Quod si verò ista bilis è venis affluens, non sit putrida, profectò jam insanit, atque furit natura, quod cruorem dissolvat potius, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scholæ Galenicæ fatentur illam putridam, singulisque accessibus effundi per venas humorem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illudque esse causam tremoris, accessus & frigoris immensi. Cujus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur, mox dein causet tantum æstum. Has ego censui aridas stipulas, indignas fabulas, miseranda figmenta anilia, & generi humano perniciosissimas ignorantias.

18. Ac sanè Fernelius hanc Scholarum inscitiam detexit primus. Quare Rondeletius, & asseclæ Galeni, in Fernelium, tanquam Scholæ desertorem, atque Apostatam invehuntur. Fernelius itaque nidum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primum subodoratus est, & Continuarum sedem, circa Cor fixit quidem; sed à veteri curandarum febrium norma non ausus fuit deflectere. Cœperat enim apertè contra præcedentes Scholas disputare, pro febrium nido; sed postmodum inter abdita se occultavit, stramineis nempe vinculis humorum putridorum se extricare non valens, passus est sibi eripi febrium essentiam & cognitionem.

19. Paracelsus verò febrium rigore terrefactus, febrilem cognitionem auribus tenere sibi persuadens, suo sibi Microcosmi invento allegorico titillans, febrim definit morbum sulphuris ac nitri: atque alibi iterum, terræ motum Microcosmi. Quasi sulphur & nitrum, seipsis fierent longè frigidiora, dum è limo [vel limbo, ut ait] Microcosmi separantur, & ultrò post horas aliquot, sponte accenderentur igne Ætnæ.

20. Etenim ut Galenus in vestigandis causis ubique cespitavit, adeoque in eo se prodidit non esse Medicum, [cujus nomen ait, Inventor occasionis:] Ita Paracelsus, mira licentia lapsus est in Microcosmi parœmias Medico indignas. Dura quippe lex esset, quæ hominem, nuditer ut Macrocosmum referret, præcipitasset in omnium morborum ærumnosas necessitates. Ego certè gratulor animæ meæ, quod figuram Dei vivi referam, non autem mundi.

21. Deceptus fuit bonus hic vir, quod nesciret ignem nusquam accendere, nisi succendatur prius, nec utut finxerit, esse in nobis silicem & chalybem, simulque concussorem in puncto attritionis silicis. Non sanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore febrili, nisi primo appulsu crememur, & dehiscamus medii. Deest ergo in nobis materia actualis sulphuris, & salis petræ: deest connexio amborum, deest ignis actualis. Ac tandem deest corpus, quod istam accensionem unico toleret momento. Næniæ ergo, & fabulæ sunto, febrium causæ & origines in Scholis.

PHLEBOTOMIA IN FEBRIBUS EXAMINATUR.

CAPUT IV.

1. *Ratio unica contra humores, cætera alibi.*
2. *Propositio universalis pro Phlebotomia Galeno authore.*
3. *Syllogismus contra eundem.*
4. *Probatio Logistica.*
5. *Quod Plethora boni cruoris sit impossibilis.*

6. In

6. *In venis non subsistere unquam cruorem corruptum.*
7. *Non posse dici plethoram in statu neutro cruoris.*
8. *Ex thesibus Scholarum nunquam indicari venæsectionem.*
9. *Quid sit propriè cacochymia in venis?*
10. *Coindicationes loco Indicationis propriæ, & oppositas contra indicationi perperam quadrare*
11. *Propositio Authoris contra venæsectionem in febri.*
12. *Scholæ infamant sua laxativa per probationes venæsectionis.*
13. *Fines coindicationum.*
14. *Præmonitio Authoris.*
15. *Quomodo refrigerat sanguinis missio?*
16. *Miseranda historia Infantis Cardinalis.*
17. *Summe notandum contra Medicos cruoris avidos.*
18. *Conscia mens mille testes.*
19. *Argumentum inde sumtum.*
20. *Essentialis status febrium.*
21. *Explanatio præcedentis Argumenti de refrigerio, & subterfugia Scholarum.*
22. *Non iri ab uno extremorum ad aliud, male à Mathesi duci in medicinam.*
23. *Elenchus est in medendo.*
24. *Argumentum ex thesi Scholarum opponitur.*
25. *Fucus Scholarum ex pertinaci inscitia.*
26. *Vires obtinent primatum indicandi.*
27. *Opponitur Hippocrates de Athletis; sed male intellectus.*
28. *Depletionum differentiæ.*
29. *Minus nocent febris, quam venæsectio.*
30. *Obligatio Medentum.*
31. *Intentio generalis in febribus, & huic opposita venæsectio.*
32. *Semper venæsectionem obesse probat Mathesis.*
33. *Incertitudo Medentum. principiorum defectum arguit.*
34. *Venæsectio nequit minuere causam febrium.*
35. *Argumentum à sufficienti enumeratione.*
36. *Alia à cruoris qualitate.*
37. *Quorsum cogantur Scholæ.*
38. *Spes vana in emissi cruoris mutationibus.*
39. *Vanam coindicationem Phlebotomiæ pro revulsione, tam in febri, quam menstruo.*
40. *Derivatio in morbis topicis quandoque utilis; sed in febribus impertinens.*
41. *Venæsectio nocua in Pleuritide.*
42. *Discant Scholæ à rusticis, sua axiomata esse falsa.*
43. *Revulsio in febribus noxia.*
44. *Quid Medici ex hoc capite discere debeant.*

ANtequam ad ulteriores scopos pergam, debebam repetere, quæ alibi longo Tractatu demonstravi. In natura videlicet non esse duas biles, & pituitam, tanquam partes constitutivas cruoris, nisi Tractatus febrium succinctiorem me postularet; præcipuè quod isthæc per se hoc loco ruant: ubi non humorum, nisi putridorum fit mentio; cum animal putridum non sit amplius animal. Duo igitur præsidia universalia medendi tantum examinabo Phlebotomiam nimirum & Purgationem, tanquam binas Medicinæ columnas, quibusque collisis, totum ædificium, sponte velut in rudera concidit, ablitisque his præsidiis, Medentes deserant infirmos, non habentes remedia, præter corporis atque virium diminutiva, quæ sigillatim attingam universa.

2. Enimvero ex consensu Galeni, in omni febre (hectica excepta) requiritur Venæsectio.

3. Scholis itaque & exitiosæ hujus seculi consuetudini hunc ego Syllogismum statuo. Phlebotomia est inutilis, ubicunque non indicatur necessaria: sive, ubi indicatio illi propria deest: Sed in febribus non indicatur necessaria. Ergo Phlebotomia in febribus est inutilis. Probatur major. Quia finis est causarum directrix prima, & dispositrix mediorum ad se. Ubicunque ergo finis non indicat necessitatem mediorum, frustra comparantur ad finem non requisita. Præsertim ubi ex contraindicatione constat, cruorem non emittit absque virium jactura. Perperam ergo instituuntur ejusmodi media, quæ finis indicat frustra, inutilia, & cum virium diminutione fieri.

4. Minorem autem probat Horat. Augenius de S. Monte, tribus libris ex professo. Docens

Academiarum consensu, quod sola plethora, sive venarum nimia plenitudo, id est, nimia cruoris abundantia sit indicatrix phlebotomiæ. Neque id quidem directè ad sanationem febrium; sed ob plethoræ evacuationem. Atqui in febribus nunquam subsistit plethora: ergo nunquam in febribus indicatur phlebotomia, & per consequens, est hæc omnino inutilis. Conclusio est quidem nova & paradoxa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit probandum. Ipse Galenus probat subsumtum. Docens singulo febrium accessu plus bilis difflari, quàm biduo generetur. Interim cætera membra non cessant nutriri consueto sanguine, id est, adhuc præter consumtionem à febri causatam, suam taxam cruoris soliti consumunt. Quæ præcedenti capite, ex humore per vomitum rejecto, in computum redegi. Jam verò illud ipsum majori conniventia inculcandum est. Quocirca si bene valenti, quotidie fiant unciæ octo cruoris, necessium est, totidem quoque indies in alimentum absumi, aut alias, mox in immensam molem homo protuberaret. Quid si ergo benevalenti quotidie decedant unciæ octo cruoris: certè non minus consumet febris. Ergo cum nulla, aut pauca sit ciborum appetentia, digestio, & sanguificatio, necessariò quoque mox binis diebus plethora, si qua sit initio, deficiet, cessabitque ejus indicatio, pro cruoris missione in febriente. Quod autem mox in febribus non sit amplius plethora; hoc vident, quotquot ulcera è cauterio patiuntur. Quæ scil. mox à febribus siccantur, nec solitum pus dant. 4

5. Inprimis autem notandum, ut nunquam vires peccare possunt abundantia, nequidem in Mathusalem: ita nec bonus sanguis, peccat nimietate, eò quod vires vitales, & sanguis, sint correlativa. Quia juxta Scripturam, anima, sive robur vitale, est in sanguine. Ex consequenti ergo, nunquam potest esse plethora in bono sanguine.

6. Ab altera autem extremitate, præcedenti capite demonstravi, non contineri unquam in venis, sanguinem corruptum.

7. Ergo, si qua sit unquam possibilis plethora venarum, illa deberet consistere in medio statu cruoris, inter corruptum & optimè sanum: sive consideremus eundem statum decidentiæ & neutralitatis, vel demum, quatenus ex utroque mistum, saltem meminerint Galenistæ, bonum provenire ex integra causa, malum verò è singulis defectibus: adeoque hunc statum non dici plethoricum: sed cacochymicum. Nec optare venæsectionem; sed potius purgationem, quæ selectivè malum educat, bonum autem relinquat.

8. Adeoque ex suis thesibus, nondum probari venæsectionem, ullatenus indicari.

9. Nam juxta rei veritatem, jam ante ostendi, non consistere cacochymiam in venis, quæ sc. est duntaxat cruoris turbatio: ad quam sublevandam, non indicari turbati cruoris exhaustionem, quantum turbatoris affectus ablationem potissimum quod sit purior sanguis, qui per cordis centrum transiens, suam depurationem est sortitus: ideoque qui è cubito trahitur, primusque educitur, purior erit, relinquetur autem intus impurior.

10. Porrò cum jam constet deesse plethoram in febribus, quæ sanguinis emissionem requirat, idque quadantenus Scholæ olfecerint; substituerunt loco Indicationis aliquot coindicationes, quasi æquiponderantes Indicationi adæquatæ in natura, & præponderantes contra indicationi.

11. Quæ alioqui sanè, cum à virium conservatione desumitur, tota primatum obtinere debet, eo prorsus nomine, quod omnis febris citò, tutè, & perfectè sit curabilis absque venæsectione.

12. Enim vero pro omnibus tam diversis clientum humorum putrefactionibus, & febribus inde manantibus, unico venæsectionis præsidio statim utuntur: quia affatim (ut ajunt) succurrit, & ad lubitum sistitur: qua saltem distinctione sua laxativa quodammodo infamant.

13. Ajunt namque licet venæsectio naturali, atque unica sui indicatione, propter plethoram requiri videatur; imò nec illa humores putrefactos proprie auferat; attamen refrigerat, venarum sarcinam exonerat, vires recreat, partem mali humoris unà cum bono demit; fluxumque humorum ad nidum putredinis, per derivationem ac revulsionem sistit, pacat, avocatque. Quapropter natura solamen sentiens, cætera felicius

licius

licius faciliusque satagit. Bona sunt verba, ait sus, comedens psalmos pœnitentiales; at non prosunt famelicæ. Hæ sunt videl. coindicationes, quibus continuandam mortalium perniciem persuadent, quibusque sigillatim satisfaciam.

14. Atqui ante omnia præmonitum volo, quod quamquam in robustiori & pleniori corpore, notabilis læsio per cruoris emissionem non fit, imò non rarò mox sublevari, etiam ægri sanari videantur; non potest tamen non improbari venæsectio, cum citra eandem felicius sanentur febrientes: nam utut ad primam vel iteratas venæsectiones, sæpe febrium atrocitas remiserit, id sanè non aliàs contingit, quàm quod Archeus subitam virium depletionem, ac indebitam refrigerationem perhorrescat, adeoque expellere materiam febrilem, & fungi officio negligat. Qui verò per phlebotomum curari videntur; certè recidivant, saltem tardiorem, minusque firmam consequuntur valetudinem. Quam assertionem Turcæ probant, magnaque orbis pars mecum venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus in natura nusquam instituisse legitur, aut approbasse, imò ne quidem ejus mentionem fecisse.

15. Quod autem ad primum coindicationis scopum, qui refrigeratio dicitur, attinet. Profectò sanguinis missio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem, quòd vim frigefactivam & positivam obtineat. Quo saltem nomine debet ejusmodi refrigeratio esse nocua. Cur quæso, in hectica non aperiunt venam? an non indiget febris refrigeratione? vel desinit esse febris? At deficit cruor hecticis, quare defectu cruoris, & virium, facilis est noxæ animadversio per phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robustiores tegunt:

16. Anno 1641. 8. Novembris dissectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hispaniarum Regis fratris, Cardin. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febri agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim sublatis corde, hepate & pulmone, adeoque dissectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris, in cavum thoracis confluxit: planè nimirum hepar ostendit exangue, cor verò instar cremunæ flaccidum. Biduo enim ante mortem plus edisset, si ipsi concessum fuisset. Fuit nempe per venæsectiones, purgationes, hirudinesque exhaustus, ut dixi, non desinebat tamen Tertiana suum typum servare.

17. Quid ergo tanta sanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio ista palàm fecit, nisi quod vana essent ejusmodi evacuantia, quæ ne punctum quidem febrium tollerent.

18. Estne ista medendi methodus, quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob sui necessitatem, Altissimus? Si nesciat in viro juvene curare Tertianam; quorsum conferet ista methodus? Estne illa ars, cujus eget infirmus, & non sanus? Utinam atque utinam Princeps bonus ille non fuisset usus? Qui cum Cortraco redux à Senatu Bruxellensi salutaretur, convalescens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo.

19. Horrent itaque Medentes, suos febriculosos exponere ad occursum frigidorum, quibus scilicet statim, atque affatim, experirentur refrigerantium virtutem, indicio manifesto, quod non multum fidant suis calorum, & refrigerantium regulis; Nam cum jam constet, totum calorem in febri esse ipsiusmet spiritus vitalis: sequitur etiam, quod refrigeratio per venæsectionem, sit mera spiritus vitalis, unà & sanguinis exhaustio, & depauperatio. Nam si febris sit curanda ut intemperies, per venæsectionem, tanquam remedium refrigerans (contrarium heu constat! per exhaustionem omnis sanguinis è Principe Infante Hispaniarum, in quo adhuc pridie ante mortem febris Tertiana, non obstante tanto refrigerio, suos accessus servabat,) soloque frigore, sanationem intendant alii etiam in quotidiana (quam è pituita putrida accendi scribunt) saltem refrigerium istud longè facilius obtinerent, exponendo ægrum seminudum, ad Boreæ, vel Zephyri flatum, vel suspendendo in aqua, aut profundo puteo, donec se sat refrigeratum testaretur. Statim enim sic & affatim sanationem absolverent, si intus conscia inscitia suam caloris essentiam febrilem non damnaret.

20. Itaque febris non est nuda caloris tempestas, sed adest occasionalis vitiata materia, ad

cujus expulsionem Archeus per accidens se accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in Scholis fuerit neglectum, præposteræ, perniciosæ, & conjecturales erunt febrium sanationes, eoque omnes ne quicquam gratiarum actione dignum debebunt medenti, cum spontanea naturæ bonitate curentur, atque utinam per Medicos non postergarentur.

21. Ad argumentum verò sanationis per frigus subitum respondebunt Scholæ periculosam esse itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua suæ ignorantiæ excusatione os populi obturant, velut aliquid fide dignum dicerent. Non advertentes, quod in eo sibi contradicant, dum venæsectionem eo potissimum scopo laudant, & præferunt laxativis, quod statim, atque affatim, per refrigerium succurrat, ideoque velocis, & præsidiis universalis nomenclaturam dedêre.

22. Suam enim impotentiam, in inscitia fundatam, cogunt ad arbitrium axiomatis male intellecti, & pejus applicati: Siquidem indubium est, quod liceat confestim abscindere laqueum suspensi, ut privatus aëre, illo quantocyus potiatur. Item quod liceat submersum, statim prono situ deponere, ut aquam è pulmone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem statim ad ripam extrahere: liceatque statim vulnus ab indispositione liberare, & cicatrice claudere. Plurima enim sic vulnera unico die sigillantur: quod solutio continui nil indiget præter sui reunitionem, liceat statim os fractum vel dislocatum reponere. Liceat similiter in Caduco, Syncope, Lipothymiâ, Crampo, quanto citius infirmos revocare, excrementorum detentiones solvere statim, statimque profluvium muliebre sistere. Neque enim autumandum, quod natura in propria destructione gaudeat, quodque è statu sano, repentinam quidem mortem intromittat, remedium autem recuset, quod repente morbum repellat. Alioqui non faceret, quod in possibilibus est longè optimum, uti nec unumquodque desideraret esse, & conservari. In Mathesi quidem statuitur impossibile, ab extremo ad extremum pergere absque medio, negatque istud medium omnem penitus interjacentiam: quam si in naturalibus, cum quadam latitudine dederimus, adhuc confestim, atque optimè egisse censebimur. Adeoque nec licet illud Matheseos ad sanationes torquere. Fateor equidem, non licere hydropem, per paracenthesin, unica affatim vice educere: ut neque pus, è grandi apostemate totum elicere; nec conglaciatum præ frigore, immediatè ad hypocaustum deferre, neque fame penè extinctum affatim alere. At sanè, istud non cogit mediocritatis tardus, & necessarius incessus, ut talis, aut ab uno extremorum ad aliud progressio, quasi natura celerem opitulationem aversaretur. Cum hæc ipsi sit indicatio vernacula, cognata, medullaris, & intimè propria. Sed vetantur ista, quia virium inde dependens exsolutio non ferret celeres istos motus.

23. Per elenchum ergo causæ non ut causæ, Scholæ ægros arcent, à subitaneo auxilio, quod non habent: ut ignorantiam aliquo apud vulgus velent axiomate, malè directo. Nam quoties sine virium amissione (vires namque semper primatum obtinent in Indicationibus) sanatio haberi potest, quo citius id fit, majori quoque jubilo naturæ arripitur. Prout & in febribus, multa jucunditate, utili admiratione observavi.

24. Ergo (in terminis) si febris sit merus calor præter naturam, debeatque per contraria debellativa omnis sanatio perfici: ergo requirit frigefactionem præter naturam, ut scilicet contraria stent sub eodem genere: Id est, necessario febris omnis sanaretur ab ambientis multo frigore; ac potissimum, quia ambientis frigus vires colligit, non autem dissipat. Sed consequens est falsum: Ergo & antecedens.

25. Ergo Scholæ non intendunt per venæsectionem caloris refrigerium; sed primariò ablationem ipsius cruoris, & mitigationem accidentium, quæ vires debilitatas consequitur. Sive primariò intendunt virium & sanguinis diminutionem. Id quod pleno fuco appellant liberiorem arteriarum respirationem.

26. Ego verò Indicationem, quæ virium conservationem concernit, estque opposita venarum depletioni cuicunque semper maximi pendo, quia diminutis stratisque viribus, nec morbus profligari potest, nec aliquid superest Medenti agendum. Idcirco Hippocrates decernit naturas ipsas esse morborum medicatrices quod Indicatio, quæ à viribus conservandis sumitur,

totum

totum sanationis scopum moderetur. Ut ergo ratio vires custodiendas suadet: ita & cruorem, quòd hic illas contineat.

27. Hippocrates quidem in plethora Athletarum statim, & cumulatim, cruorem jussit mittendum. Idque Scholæ pro venæ sectióne ubique intonant. Sed ridiculè istud pro morborum, febriumque sanatione allegatur. Non enim id jussit propter metum plethoræ, utcunque venæ illorum sanguine sat abundent; sed solùm, ne vasa repleta, in roboris exercitiis dissiliant, ac dehiscant. Alioqui quid Athletis sanis, cum sanatione febrium intercedit commune? non enim febrienti metus est plethoræ, nec ut vena exercitiis rumpatur.

28. Notandum porrò, depletiones cruoris sic se habere; Quod quæ à Venere facta est, sit irreparabilis virium exhaustio, quia demit de innato cordis spiritu. Huic autem propinquá est exhaustio per venæsectiones facta, eò quòd promtè suffuretur Archeum influum, & affatim. Morbus verò, etsi vires directè quoque oppugnet: quia tamen id non efficit affatim, sed sensim, ideo vires potiùs concutit & atterit, quàm quod verè exhauriat.

29. Facilior itaque est virium restitutio, à morbo attritarum, quàm exhaustarum à venæsectione. Nam qui à venæsectione debilitantur in morbis, plerumque destituuntur crisi, & si à morbo resurgant, paulatim, multisque anxietatibus valetudinarii convalescunt, longâ dierum serie, & non sine metu recidivarum. Qui verò morbo decumbunt absque venæsectione, restituuntur de facili, & convalescentes mox pristinum attingunt statum. Sin verò remediis destituti, etiam nonnunquam ad extremum devenerint; crisin tamen natura molitur, eosque reficit, eò quòd illorum vires, etsi à morbo conquassatæ quidem sint, non tamen perierint, exhaustæ affatim per cruoris emissiones.

30. Quapropter Medicus ex consequentia, & in charitate tenetur mederi, non per dispendium subitaneum virium, ut neque per pericula inde consequentia, nec etiam per vitæ abbreviationem necessariam, juxta Psalmum. Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei abbreviabuntur. Cumque juxta Sacra, vita gliscat in sanguine, utut hunc affatim dimiseris, non nisi cum vitæ præjudicio emiseris.

31. Intentio enim perpetua naturæ, sanandis febribus, est per sudores. Ideoque accessus plerumque terminantur per sudores. Sed huic intentioni diametraliter opponitur venæsectio. Siquidem hæc vellit cruorem introrsum, ad replendum vasa cruore depleta: motus verò naturæ, ad sanationem febrium requisitus, procedit à centro foras, à nobilibus, & visceribus, ad pellem.

32. Quod autem venæsectio debiliter necessariò, licet fortiores, & plethorici id secus experiri & testari videantur: si textus sacer, qui vitam in sanguine habitare admonet, non satis ponderis habeat; saltem id manifestum fiet, si liberaliori sanguinis missione peccaveris: statim enim vires, & æger concidunt. Ergo in Mathesi si sex notabiliter lædant: tria non possunt non lædere, quanquam non ita sensibiliter. Lædere autem naturam, qui eandem sanare & restituere debet, non est permissum, si ipsa sibi natura debeat esse medicatrix, tantoque felicior, quo fortior. Satis enim sit Medico, quod æger alioquin inexcusabili debilitate labascat per morbum, inedias, inappetentias, inquietudines, dolores, anxietates, vigilias, sudores &c. neque idcirco fidus Auxiliator debet debilitatem addere debilitatibus.

33. Fraudulentum est sublevamen, quod venæsectio adfert, ejusque tam incertum est remedium, quod nemo Medentum hactenus ausit polliceri sanationem inde futuram. Quisque artificum facit, quod promittit. Statuarius nempe statuam, calcearius calceos indubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte spondere suâ: quia nititur fundamentis incertis, per accidens duntaxat, subinde, atque dolosè proficuus. Quia utcunque rem verteris, ignorantiæ plenum est, procuratâ debilitate sanare velle.

34. Per repentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè factam, plerumque natura negligit expulsionem sui hostis. Quam attamen expulsionem demonstravi continere totam febrium, & naturæ scenam. In confesso est præterea, quòd materia febrilis non consistat in vena supra Cor: & per consequens, naque venæsectio materiam occasionalem ullatenus exhauriat, aut directa medendi intentione, effectivè sanet.

35. Deni-

35. Denique, si mittendus cruor, ob perspirationem facilem arteriarum. Id saltem frustraneum in initiis & incrementis febrium, cùm calor nondum viget. Cumque in statu, ut neque in declinatione sit mittendus cruor. Ergo nunquam. Quod autem non in statu, probatur: quia præpeditur crisis, cum natura, (ut scribunt) maximè impedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum toleret virium jacturam, & avocationem à duello. Sin verò in statu natura victa sit, quid erit venæsectio tum aliud, quàm merum homicidium? Si ergo in statu non convenit venam pandere, dum maximus calor, anxietas, & potissima arteriarum exigitur respiratio: multò certè minus conveniet in initiis, & augmentis. Præsertim quod primis statim diebus metus plethoræ abeat, adeoque sat facilis sit arteriarum perspiratio. Quod autem morbi, in sua declinatione, venæsectionem nec petant, nec tolerent, tam est clarum, & omnium voce testatum: quod nemo venæsectionem unquam, per declinationem morbi, intentet.

36. Consideremus præterea, quod in febribus, cruor in venis vel bonus sit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum erit, bonum detinuisse, eò quòd viribus addat. Nam (ut alibi ostendi) plethoræ metus, vel mox ab initio, si quis esset, cessavit. Quod autem volunt bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & putredinis difflationem. Jam enim utrumque sat sublatum est, & imaginarium bonum, quod supponunt, realem, & necessariam virium jacturam adfert.

37. Cæterum docent Scholæ venæsectionem in febri non mandari, propter bonitatem cruoris, quæ nempe supponunt malum & putredinem. Ergo autem sat docui, non dari corruptum in venis, quamdiu vivitur; & per consequens, ruere hunc Scholarum scopum in vena secanda. Oportet ergo mihi demonstrent malitiam cruoris, quæ sit citra ejusdem corruptionem. Deinde, malum istum cruorem detineri in vena, à corde usque ad manum, si ratam velint venæsectionem, in quantum talem; vel quatenus revulsionem. Doceant, inquam, quòd malus cruor non sit in primis officinis, eductoque per cubiti venam cruore non trahatur deterior ad cor, qua vena cava dexterum cordis sinum facit. Instruant pariter, quòd depletis superioribus venis, non fit major libertas, & impunitas, qua noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm ante. Adeò quòd loco difflandi putredinem, (quam in rei veritate probavi nullam) non occasionetur potius liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorsum nempe depletarum venarum vacuitas attrahit cruorem infernè. Ostendant, inquam, qua ratione effluvium cruoris, & diminutio virium per cubitum, impediat putredinem, sive importet correctionem, & redintegrationem putridi. Item explicent se, quid velint dici, quod venæsectio fieret, quo arteriæ liberius respirent, cum putredo, (si qua esset in venis possibilis) non affectet sanguinem arterialem totius naturæ condum. Probentque insuper, quòd imminuto bono sanguine, & viribus, proportionaliter, fit major potestas residuo impuro, inquinatoque per putredinem, [ut supponunt] seipsum præservandi à putrefactione imminente. Doceant item contra Textum sacrum, quod vita atque anima sint potius & libentius in contaminato sanguine residuo, quàm in puriore per venæsectionem ablato. Alioqui regulariter boni eductio includit residui mali auctam proportionem, effrænemque licentiam. Quid si demum in febri, ac venis, cruor sit malus, bonumque ajunt; [tanquam signum & effectum] quod in missione cruoris, malus effluat: putentque, tantundem saltem mali cruoris abreptum. Primò probent cruorem, quem censent noxium, verè noxium, prout antè jam probavi insontem: Ac dein doceant, per ejusmodi mali cruoris festinam & plenam emissionem, nil præjudicii viribus esse ablatum: quodque superstite cruore inquinato, minutis jam viribus, sanguinis facta depletio erit in causa, cur putredo residui cruoris pergere minus valeat? & an sperent quandoque in venis semel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejusmodi videlicet privatione, dari in natura regressum?

38. Etenim ostendant, non contradicere, quod febri proprium sit, cruorem ipsum inquinare, & hanc proprietatem tolli à posteriori, à putrefactir scilicet remotione? etenim si primum impurior sanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt, interim vires consternunt, tur-

bans-

bantque, hinc & crisis spem tollunt, quid si tum rubicundior effluxerit. Certè exclamant. Quasi totum mali agmen ablatum prima vice, fuisset que febrium sedes, à corde ad cubitum duntaxat extensa; bonus autem, circa hepar resideret. Ast deprehendi semper in Hydrope ultimorum excrementorum formidolosas evacuationes, multoque ideo magis, in nuda sanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales spiritus abducit, sive is malus, sive bonus, vel neuter censeatur. Inprimis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, causoque putridis, quàm quæ de sanguinis putridi emissionibus supponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, sublevamina facta propter virium ereptionem, semper inveni fraudeplena, ut pro tantillo sublevaminis, vires morborum bajulæ enerventur. Perinde enim atque potus febrium initio, sitim pro tantillo ~~solari videtur~~; sed quis tam demens, quod tum potaret, si sciret potum sibi vires necessarias suffurari? Infidum est itaque, dolosum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæsectionem. De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus sit respectu venæsectionis, nil dici est operæ pretium: cum negatum sub disjunctione, negari etiam possit copulativè. Nam sive neuter sit, is, qui commistione boni cum depravato constat, [supponendo depravatum, qui non est] vel is, cui est introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta satisfaciunt.

39. Tandem ut spem, quæ in revulsione est, abscindam, & sic omnes ex æquo tollam coindicationes, tanquam misera pertinaciæ subterfugia. Insanum est subsidium, venæsectionem, (copiosam enim plerumque hoc fine exigunt] fecisse, sive in febribus, sive demum in menstruis, propter revulsionem: eò quòd materia febrilis non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piscis in aqua, sed vasi intus adhæret, prout suo loco de materia occasionali edisseram. Pro menstruo autem similiter: eò quòd ejus separatio fiat è toto, & non nisi separatrice manu Archei. Phlebotomia verò nil separat separabilium: quia sine præcognitione finis: adeoque absque electione agit. Sed perpetuò effluit vicinior, mox vase aperto, & insons cruor quem, quia dein continuo filo alius subsequitur metu vacui: idcirco menstrua circa uterum, studio naturæ alioqui collecta, per venæsectionem inde distrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene successerit, at certè in aliis multis, miserandam catastrophen dedit. Etenim si menstruum, sola sui quantitate, (dum jam collectum, & in venis circa uterum segregatum est) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in solo casu supposito lubens admisero. At menstruum, benè constituto utero si fluxerit, abundè suis satisfacit finibus, & hactenus revulsio frustranea, quanquam etiam impossibile hypothesis supponat. Phlebotomia namque, non nisi mera est cruoris, & indistincta depletio. Depletæ autem venæ, ex tempore, undecunque, qualemcunque cruorem ad se revocant. Quia ut cruoris sunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menstruum, in exitum dicatum, id est, hactenus catalogo excrementorum semel inscriptum à natura, venæ depletæ alliciunt.

40. Derivatio autem, quia parca est cruoris effusio, modò congruis è venis fiat, sæpe profuit multis morbis topicis, adeoque in febribus est impertinens.

41. Sed instant venæsectionem in Pleuritide esse ita necessariam, ut sub pœna capitali sit injuncta. Siquidem ajunt, nisi ad costas affluens cruor, multi cruoris effusione revellatur, periculum est, ne mox Pleuritis hominem interimat suffocando. Ego sanè nemini Pleuritico sanguinem mitto, estque curatio ejusmodi tuta, certa, commoda & solida. Nemo illorum perit. ubi interim sub phlebotomo plures longa tandem tabe pereunt, & quotannis recidivam experiuntur. Juxta Galenum enim, quicunque die quadragesimo non sunt perfectè sanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra paucos dies, perfectè sano, nec recidivam sentiunt.

42. Nec quidem solus mea ad hoc arcana habeo. Quin imo vidi rusticum omnes pleuriticos tertio potu sanantem. Utebatur enim stercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cerevisia, ac colaturam, ex-

preſſam propinabat. Tanta ſcilicet eſt Medentum ignorantia, tantaque Scholarum pertinacia, quod Deus ruſticis & parvulis det ſcientiam, quam Ethnica littera inflatis denegat.

43. Jam ſpectandum, ſi aliquis revulſionis uſus in febribus. Enimverò cùm opus revulſionis non ſit primariò aliud quàm venæſectio, ad quam per accidens, ſperatur ſuccedens cruor venturus, ejuſque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam theſin ſequitur, quòd per ejuſmodi evacuationem trahetur cruor peccans febrilis, [ſic loquor connivens] in venas diſperſus, qui alias ſuo nido, procul à corde latitans, ſuæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod eſt dicere: Per ejuſmodi revulſionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac fæculentior ſanguis eſt in Meſaraicis venis, defæcatior autem, qui propius ad cordis aulam acceſſerit. Aliàs namque indiſcreta natura, juxta vitæ fontem prima parricidii tela ſtatuiſſet. Cum igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec ſedeat prope cor: Abſit credere, illam per venæſectiones exigi, aut loco moveri, utut alioqui ſubinde diverſicolor ſanguis, per iteratas ſanguinis emiſſiones emungatur. Atrox itaque remedium, ſi ad locum emiſſi cruoris, altèr à remotis acceſſerit. Nam ſic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes diſpergeretur, eſtque alioqui facilis coinquinatio in habentibus ſymbolum.

44. Tandem, ſi ſemel abdicatis Ethnicorum erroribus, Moderni in vitam proximi reſpicerent, ſcirent utique, vana eſſe revulſionum commenta; pernicioſam theſauri ſanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à ſanguine intra venas; ſed tantum ab hoſtilibus, & peregrinis excrementis inſultare: Deum quoque ſufficientia feciſſe ſordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria.

PURGATIO EXAMINATUR.

CAPUT V.

1. *Prima confeſſio Scholarum de ſuis purgantibus.*
2. *Fraudes correctionum.*
3. *Altera confeſſio.*
4. *Tertia.*
5. *Excuſationes turpes.*
6. *Quarta confeſſio.*
7. *Hiſtoria frequens.*
8. *Dolus in nomine.*
9. *Explicatur, quid ſit dari laxativum, dum turgent humores, & quàm fraude plenum.*
10. *Hiſtoria pœnitentiæ Authoris.*
11. *Concluſio inde tracta.*
12. *Novem notabilia in Scholarum perniciem.*
13. *Hiſtoria cujuſdam Principis viri.*
14. *Quinta confeſſio.*
15. *Examen prædictorum.*
16. *Sexta confeſſio.*
17. *Subterfugia vana, & fœda.*
18. *Retorta tela ex confeſſione ſeptima.*
19. *Argumentum veneni à fœtore.*
20. *Probatio mechanica.*
21. *Idem ex Galeno.*
22. *Probatio ab effectu.*
23. *Scholæ impugnant ſua theoremata.*
24. *Poſitis hypotheſibus Scholarum, nemo mori poſſet à febri, & falſum eſſet, quod non danda purgantia initio febrium.*
25. *Quod hic Aphoriſmus dolum includat, & Hippocratis inadvertentiam.*
26. *Coctio in morbis nominis abuſus.*

1. AGnoſcunt Scholæ ſua purgantia, ad Agaricum uſque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ.

2. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non ſtolidæ eſſent, potiuſque inſervirent ad comparandam innocentiam medelæ, quàm ad ejuſ-

ad ejus castrationem. Siquidem castratio virium in pharmaco dolum concludit, ne videlicet æger venenum subesse intelligat. Cicurata etiam officinarum remedia, sunt instar lupi domestici, qui datâ occasione, dum sibi confiditur, ad solitam naturæ suæ ferociam redit. Hinc enim nec correcta pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammonæam velant, ut & Alahandal Colocynthidem larvat.

3 Composita demum laxativa, in Dispensatoriis militant sub mentito ducis titulo. Interim nequeunt negare, quin in singulis solutivis Scammonæa & Colocynthis, non sint bina columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibusque collisis, totum quidquid superstructum est, ruit. Mitiora demum solutiva, ut manna, cassia, sena rhabarbarum,&c. duobus illis ducibus antesignanis, sua dedêre nomina.

4. Fatentur, inquam, Scholæ, exhibito laxante, non esse amplius in potestate Medentis; adeoque per hoc infamant laxativa, eaque phlebotomiæ proinde postponunt.

5. Etenim si quid crudelius patraverit laxativum, vel dosin, vel correctionem, vel ægri naturam fluidam, vel Seplastam, vel ejus uxorem accusant, ne solutivo alioqui pharmaco nomen pereat.

6. Interea tamen fatentur, velint nolint, solutiva universa tabidum virus in se claudere: solamque Aloem in proverbio innocuam vocant. Cætera vero cum additamento, correctione, & circumspectione exhibenda, ut neque præpostere, aut præmature.

7. Nuper enim vir judiciosus, à Secretis Senatus Brabantici, ut sanitatem custodiret, pilulam usualem ex aloë lotâ (castrata scilicet) sumserat, cujus dum non reperire effectum, transeunti id Medico denunciat. Qui culpat ignaviam aloës, adeoque picron, sive amarum, in pigrum vertit; Præscribam (inquit) majales pilulas. Quibus assumtis misere periit, quia totâ hebdomadâ frustra laboratum, ut laxantis remedii effrænem effectum compesceret. Is enim ut se à morbo futuro liberaret, dolo medentis periit, & reliquit proles undecim. Unde primario liquet tam esse laxanti liberum ferocire in bene valentem, quam alias in ægrum.

8. Impune nempe, etiam in vitam principum, grassari licet, sub nomine Medentis, doloque pharmaci. Quia terra tegit crudelem Medentum inscitiam. Speciosus sanè titulus purgatio, sive depuratio; sed doli plenus. Atque utinam Medentis purgatorium queat piare morbos! utinam quoad hoc non fit, ægri non exspectarent purgatorium à manu Medentum!

9. Luctu sanè est dignissimum, quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctionem, educi quidem eosdem humores (nam laxantia volunt per selectionem educere unum humorum, & non alium) quos alioqui post præfatam morbi concoctionem; esse tamen inutilem, imò & nocuam. Nec tamen inde hactenus discant, humores, per lactantia eductos, non esse humores, nec peccantes; (alias namque utraque statione morbi, & unico laxante suppositis, necessariò deberent juvare æqualiter, si materiæ eidem peccanti detrahant) sed meram putrilaginem, & merum liquamen tabefactum, per virus laxativorum. Tantoque infelicius bibitur hostis, ut hanc ferinam exerceat intus lanienam, in carne & sanguine.

10. Etenim per facti historiam, narrabo pœnitentiæ & scientiæ meæ in medendo exordia. Enim vero vix ex ephebis eram, quod chirothecam domicellæ, aridâ scabie infectæ, indueram: Unde primum illâ, ac dein alterâ manu scabiem contraxi, cum pure & pustulis infamem. Medici nostræ Urbis Seniores advocati. Venæsectionem primum ad hepatis refrigerium mandârunt. Dein triduano Apozemate bilem flavam torridam, & pituitam salsam, ad eductionem præpararunt. Ac tandem per pilulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum instituerunt, multosque affatim secessus provocârunt. Gavisus ego, quod acervum fætidi liquoris excrevissem. Monuerunt ergo, idem pharmacum perendie assumendum, idemque iterum post triduum, pari successu: ac meo judicio, si totum junctum fuisset, facile duas situlas implevisset Putridum, putidumque, quod humores putabam. Qui enim antea sanus, alacer, integris viribus, levis in saltu & cursu: jam redactus

factus eram in maciem, tremebant genua, genæ collapsæ, & vox mihi rauca.

11. Dixi itaque, & serò, ubinam hospitati fuere isti humores in me? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farragini reperiebam. Nam etsi privus omnibus visceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuisset. Conclusi ergo mecum, qnod isti humores non præ exstiterant in me; sed in me facti erant. Ac cognovi liquido istud putridum liquamen factum fuisse ab assumto laxativo: quod idem esset facturum, quoties assumerem. Interim eadem me tentabat scabies, quæ ante.

12. Unde 1. cognovi, quod scabies sit contagium pellis, non autem hepatis intemperies, 2. Quod mentitum esset vitium istorum humorum in scabie. Quæ solo contactu chitothecæ parta erat. 3. Quod pharmaca purgantia non purgarent, aut mundarent; sed putrefacerent. 4. Quod vividam corporis mei substantiam liquassent, & in putrilaginem resolvissent. 5. Quod indifferenter contaminarent, quidquid quo quo modo attingerent, sive cruor esset, sive demum ipsamet caro vivens, non autem selectivè unum pro alio elicerent, & separarent. 6. Quod contaminatum denotaret suum contaminans esse merum venenum, corporis liquefactivum, & putrefactivum. 7. Quod contaminatum, propulsante natura efflueret, donec vis pharmaci exantlata esset. 8. Quod hoc fieret non secus in sano, atque in ægro. 9. Quodque ideo periculosum esset pharmacum solutivum, antequam natura victrix esset in morbis, postmodum verò noxa ejus non ita manifesta appareret. Quibus dudum, atque seriò mecum pensitatis, descivi à Galeno, qui totus circa humores istos ita implicitus, ut omnes morbos inde constare asserat. At cum mihi adhuc deessent meliora, quæ invicem humorum, & laxativorum substituerem, cum admiratione, & commiseratione generis humani, tandem studium medendi suspendere volui donec altissimus, ex sui bene placito, quærenti mihi, post multa nummorum & annorum dispendia, dignatus est donare Intellectum, quem utinam ex meis operibus mundus sibi in commodum applicaret. Crevit in me ausus eundo, ac indies magis confirmatus sum, quotidianis errorum Medentum observationibus.

13. Inter cætera memini, quod Archiatri Principi exhibuerant scammoneatum pharmacum, unde unico die, quadraginta & unum secessus successerant. Qui unà cum lotio illius diei, me jubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias septem liquaminis flavi, & putridi Dixi ergo illi, & suis Medicis. Enimvero si istud liquamen sit bilis, unusque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde residuum (una tertia bilem superans, juxta Galenum) pendebit libras viginti septem & uncias decem, & eodem computo, supererunt meracæ atræ bilis libræ novem & unciæ tres: Id est, pituitæ & melancholiæ non permistarum bili flavæ, libræ triginta sex & unciæ tredecim.

14. Purgationem itaque debebant fateri, non esse corporis purificationem: quin potius relictorum humorum (si qui ejusmodi essent) distemperationem. Dein quod præfata solutio non esset bilis electiva mundatio, aut corporis à superflua bile liberatio: sed mera cruoris liquatio putrefactiva. Siquidem dum cruor esset in venis, non fætebat ante, mox putet in intestino, eodem instanti, quo extra venas excidit.

15. Sed sodes, quo vase jam continebuntur triginta septem libræ pituitæ & atræ bilis residuarum? præsertim dum à purgatione venæ, quæ antea tumebant, nunc conciderunt, nec apparent amplius? Sequenti manè namque miser ille, qui se vestris arbitriis concredidit, ac se purificatum rebatur, cassa, acuta, & rauca voce loquitur, tremit manibus, vacillat genubus, oculis concavis, exhaustis venis, consternato vultu, sitique pressus importuna, & dejecta appetentia, se pridie multa passum affirmat, per tam dolosam & anxiam depurationis experientiam, dubitatque iterum redire eandem viam. Certus tamen credit, si dosis laxativi auctior fuisset, malè sibi cessisset negotium.

16. Ex ista enim forti purgatione in Principe, statim deberet elucescere solutivorum virulenta proprietas.

17. Re-

17. Responderunt Medentes, Principis natu-ram facilem nimium auscultasse pharmaco & ad evitandam relictorum humorum colluviem præfatam, simulque disproportionem eorundem. Quam Scammonæa, ex proprietate nedum eliciat bilem; sed ex ipso cruore, sive composito ex quatuor confecerit unicum liquamen per sedem rejectum.

18. Unde rursus conclusi, imposturam atque dolum, quæ cholera vel pituitam educi supponit, quæque selectivè unum præ alio excerni perhibet, dum jam fatentur, esse omnes simul liquatos. Et juxta Galenum, dum sanguis putrescit, fit bilis: & talsum esse, quod Cholagogon (verbi gratia) curet morbos biliosos; quodque deceptio sit, qui bilem educi ajunt, si & cæteri tres prius corrupti, simul ejiciantur. Nemo certè est veritatis studiosus, qui non hinc statim intelligat, corruere Veterum medendi basin; tam respectu humorum, quâm selectionis solutivorum medicaminum.

19. Profectò admiror in stuporem usque, quod mundus perniciem laxativorum nondum animadverterit, qui alioqui tam repente persentit quaslibet techinas marsupio suo prætextas. Indubium est siquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt singularem post se humorem, quem singulari Tractatu demonstravi, nunquam in natura fuisse, nisi in libris Medentum. Etenim dosin laxativi auge, atque illico se prodet lethale venenum. Agedum, cur ista vestra bilis, tam celeri effluxu subsequens, fœtet tam horrendè, quæ uno quadrante prius non fætebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni ansam adimit, ut & fætoris. Olet namque cadaver, & non stercus. Neque etiam ab intestinis, tam repente, tam olidi stercoris odorem mutuaret. Itaque fætor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaverosam, è vivo desumtam.

20. Quod probo Mechanicè. Si quis hauserit drachmam vitrioli albi in vino soluti, mox vomitum cit. At si statim à potu superbibat haustum cerevisiæ, aquæ, &c. is quidem plurimos patietur secessus; attamen prorsus absque fætore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem mesaraicum. Hoc quidem, violenta ponticitate sui. Illud vero putrefactivo, olidoque laxativorum veneno.

21. Cujus solius consideratione, purgatio, ut crudele & stupidum inventum, nemini non suspecta esse debet. Etenim si juxta Galenum, sanguis dum putrescit, fit bilis: ergo liquamen fætidum, atque flavum, per laxativa dejectum, mentiensque bilem, ex putrefacto cruore est generatum. Atque per consequens, ipsa laxativa sunt putrefactiva cruoris, quod ex Galeno, Scholis invitis, facilè colligitur. Etenim potissimum commendat Theriacam, eo quod potissimè venenis resistat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnosticum asserit, quod si una cum laxativis sumatur Theriaca, indubiè non subsequentur secessus. An non hæc Galeni verba convincunt, laxativa esse mera venena? quorum scilicet universa operatio eluditur, per Theriacam venenorum domitricem; cui suspicioni consonant effectus.

22. Quippe sumto purgante, æqualiter dejiciunt æger & sanus, liquamina ejusdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter non exigit humorem peccantem, præ non peccante; sed indifferenter contaminat quidquid attingit.

23. Porro & Scholæ impugnant libertatem selectivam, quam solutivis tribuunt. Nam si humor aliquis à quatuor sit putridus in febribus, indicetque naturaliter sui ablationem; laxativa verò educant selectivè humorem è cruore, in sanis [uti volunt] imò carnem sanam liquefaciant, ut inde scopum suum nanciscantur, qui est, liquamen putridum fundere, quod alvus dejicit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet amplius pristinam essentiam & proprietates, quas habebat ante sui putrefactionem. Etenim si Magnes attrahat ferrum; non trahat etiam proinde ferruginem. Ideoque si purgans resolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate specifica vinctam ad se trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta, venis inclusa, quæ causa essent febrium.

24. Nemo sane per febres oppeteret unquam, si duo Scholarum axiomata veritate nite-

terentur. Nempe si humoris putridi sint causa febrium, itemque si cedant selectivè, per purgantia; insuper vesana cautio esset, ne purgantia dentur in principiis febrium antequam materia turgeat; nimirum non ante maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis. Unde sat liquet, laxantia fore secus nocua.

25. Sin autem dentur, postquam morbi materia jam ritè est subacta: imposturam præfata cautio continet. Quippe effectum sponte ac beneficio naturæ procuratum, attribuit pharmaco solventi. A quo sanè etiam tum, justius probus Medicus abstinet. Quoniam tum perturbat crisin, periculum confusionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim solvens, semper atque per se, non secus educit non cocta ac ea quæ postmodum cocta vocantur: quia utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed postquam natura morbum superavit, minus noxæ infert, neque tam apertè laxativi dolus tum manifestatur. Adeoque si tum laxans detur, videbitur Medicus, sua arte morbum vicisse.

26. Cæterum si laxativa educerent singula, humores suos per electionem: necessariò etiam qualibet statione morbi conducerent, quippe quæ semper eundem liquorem & æquè fætentem educunt; turbant autem quam maximè, quoad natura non evaserit superior. Quam illius victoriam morbi concoctionem dixêre Scholæ. Non sane quod natura digerere, aut coquere aggrediatur quidquam, quod vitiosum est, aut sibi in usum non cadit: quippe quæ intelligentia non errante gubernatur. Hæc de utroque universali præsidio in febribus admonita sufficiant. Concludens cum Hippocrate ad Democritum, omne solutivum deprædari de viribus, & substantia nostri corporis.

CONSIDERATIO QUARTANÆ.

CAPUT VI.

1. *Quartana illusit Scholarum regulas.*
2. *Quare nesciant curare Quartanam.*
3. *Deficere solitas in aliis morborum eventibus excusationes.*
4. *Omen ex quartana in cæteris febribus.*
5. *Quartanæ examen ad Scholarum calculum.*
6. *Debilitates ipsius Galeni.*
7. *Deliquia in Medentibus notata.*
8. *Coacta verba in confessione Medentum.*
9. *Argumenta contra atram bilem in Splene, & subterfugia Medentum.*
10. *Vera ratio, unde Splen indurescit sub finem Quartanæ, errorque Scholarum detegitur.*
11. *Notabilia aliquot in Quartana.*
12. *Modus inebriandi, organaque.*
13. *Notabile de spiritu vini vegetabili, è baccis Iuniperi.*
14. *Cur vina ordinario grata mortalibus.*
15. *Quomodo arteriæ trahant remedia sua?*
16. *Impedimentum in oleis essatis, quod in eorundem salibus non est.*
17. *Modus fiendi cardiacæ passionis, quam etiam vocant regiam.*
18. *A stomacho varii morbi chronici.*
19. *Ruditas sæculi Hippocratici; & sinceritas.*
20. *Quartanæ nulla sedes relinquitur in Scholis.*
21. *Paucula dicuntur notabilia de Insaniis.*
22. *Sedes amentiarum.*

INtegro sanè Tractatu demonstravi, nunquam in rerum natura fuisse humores, quos Scholæ Medicæ in artis suæ basin præsupponunt, spectaretque ex professo huc ille Tractatus, nisi propediem in opere aliorum morborum repetendus esset. Eò quod omnes morbos passim istis humoribus nuncuparint. Hoc loco autem sufficiet obiter demonstrasse, febres ortum suum nullatenus debere ejusmodi humoribus, sive integris, sive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodemque modo & medio, quo superentur cæteræ; sed quia Quartana collisis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque adeo ludibria fecerit Medentum Commentaria, vanosque sermones de bile atra, de Splene, nigræ, atque retorridæ bilis cloaca, deque solutivis, atram bilem per electio-

ctionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academiarum, harumque promissa, risui jam dudum exposuit tanquam vanas sine viribus nugas, atque luridas fabellas. Desperata nimirum per artes sanatio, enervem medicaminum opem, dispensatoriorum vana pollicita, atque indubiam causarum febrilium ignorantiam patefecit.

2. Bone Deus! Jam patet, quod Medici non solum nequeant sanare Lepram, Podagram, Paralysin, Asthma, Calculum, Caducum, reliquosque contentos sub ingenti incurabilium catalogo, nunquam sua sponte sanatorum; sed nec quidem Quartanam, quæ patienter omnem exspectat, illuditque Medentum operam; quam tamen natura, suapte vi, in Scholarum ignominiam sanat, demere norunt! Etenim qui per venæsectiones, scarificationes, hirudines, vesicatoria, & alvi purgationes, adeoque per diminutiones corporis & virium, duntaxat suas sanationes moliuntur, Ethnicisque doctrinis toti inhærent, etiam per naturam; à vera causarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia inprimis nullum illorum medicamen, ad sedem Quartanæ pertingit, quin prius per singularium digestionum telonia, tributum persolvens, omni non sit exutum facultate, ad tantum malum requisita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, sat esto, quod hactenus infausta fuerint Medentum subsidia. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde desinunt naturæ bajulandum: sciuntque interim certo, se nil istiusmodi remediis profuturos, aut unquam profuisse: Urinam saltem non nocuissent.

3. Fateri itaque debent remedia, simulque artis hypotheses omnes, in hoc morbo sibi deficere, imò nec solitum in aliis morbis sibi valere incurabilitatis subterfugium. Nam omnes Academiarum potestates connexæ, tantundem non possunt, quantum natura absque illis, sua sponte potest, & facit.

4. Cæterum eundem inscitiæ pudorem, atque omnimodam impotentiam. quam Quartana in Scholis detexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: nisi illæ ultro ad terminum properarent. Quapropter jamdudum ominor, quod exlex Quartana, ventura mox ætate, distinguet pseudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & honorandos præcepit Altissimus.

5. Scholæ ergo Quartanam ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accensum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarum, diffuso in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ sedem, nihilominus in Liene agnoscunt. Efflagito? sodes, dicat mihi professio Medica, quem concentum ex tanta aphonia edant unquam? & an non sit, garrulitate, tam ægrorum, quàm Tyronum mentes offudisse? exponant, inquam, cur ille calor non primo accendatur in Liene, qua sedet causa, seu humor, qui sua putredine [ut ajunt] est caloris innaturalis causa? prout dum spina, digito infixa hærens, ipse digitus primario æstuat, longeque ante phlegmonis putredinem. Cur Quartana adeò pertinax, si singulo accessu naturam sibi viam reperit, qua putridam bilem atram, per venas, in habitum [etiam ipso frigoris rigore, & venarum angustia] dispergat? Quomodo post sesquiannum, sæpe eadem numero atra bilis adhuc putrida erit, durumque Splenem dabit, si singulo accessu dispergatur in corporis habitum? Quomodo si ab initio in Splene fuit, cum tam diuturno putridi concubinatu Splenem jamdudum non putrefecit: qui præsertim nil nisi cloaca pessimi excrementi à Scholis censetur? Quomodo post tot menses Quartana melius sponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen necessariò aridior, crassior, magisque putruerit, quam primis accessibus? Denique, qui potest humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stultescitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recusasset, post repudium, & sesquiannum tandem digerere incipiat, jam ante necessario planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum prius facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipsam, quæ tot menses luctando cum putrido pessimoque humore se pene exantlavit: ut tandem excludat, quod penes eam jam

induruit, totque nominibus offensum fuit? Si enim triduo tantum atræ bilis asservetur, quantum accessui satis, quid hoc ad lienem? quidve ad digestionem primitivæ & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo necessariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in stomachum sui emunctorium? quomodo per tot menses natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulsionum, & ritus? horumque non recordabitur; nisi prope finem tædiosum? Quid si Sena, Epithymus, quodque in Armeno, & lasuli lapidibus hospitatur arsenicum, atram bilem undecunque (præsertim è naturali suo diversorio) exigant, hæcque sit Quartanæ causa totalis, indubia, totque regulis, Authoribus, & seculorum consensu accusata: cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, post tot carnificinas, suos ægros deserunt debilitatos sub desperationis custodiâ, culinæque regimine commendatos. Quid tandem sibi vult multa ista, putidaque liquaminis saburra, quàm his epotis, æger credulus, sine profectu ejicit, viresque sibi inde imminui percipit? nonne verum est istud Hippocratis. Si educantur quæ convenit, melius se habent ægri, & facilè ejusmodi subductiones ferunt? Cur enim tametsi immediocriter sumta ejusmodi solutiva, in ultimum usq; vitæ flatum, Quartana attamen de jure suo remittit nihil?

6. Discite ergo juniores Medici à me Sene, quod vestri humores, remediaque laxantia non sunt nisi mera deliria, quibus invicem subscribendo delusum est vobis per Ethnicos, quibus donum medendi non fuit datum. Utpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utcunque de ea, & usu partium magnificè triumphet: nunquam argentum vivum vidit, cunctaque simplicia verbotenus è Dioscoride est mutuatus, suppresso hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel aquam rosaceam novit.

7. Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæsectiones, & leviora subinde cathartica propinatis, sine spe ullâ emendationis? Multaque ad nauseam usque de digestione putridæ melancholiæ, de nubecula, sive eneoremate lotii mussitatis inter vos, cum tamen diffidentiæ pleni.

8. Fatendum est vobis, hæc verba, ab initio in pectore latuisse: Contra Quartanam habemus nihil, sanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil scimus. Oportet exspectare terminum cum patientiâ. Quia contra Quartanam, non est remedium in nostris thecis. Natura seipsam juvare debet.

9. Interim intumescit durior lien, & non rarò una quoque malleoli. Si itaque atra bilis esset continens Quartanæ causa, daretque durum Splenem: quomodo tandem cessat febris, permanente ejus causa totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata melius evacuabitur, quàm dum natura, per febrim, illius proscriptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedet indurata, quàm fluxilis in initio? An cessante febre, putredinem amisit? dum scilicet hydropem minatur, tumetque durus lien? quæ tamen sunt indicia pristinæ suæ pravitatis. Sed an sola atra bilis inter naturalia, à sui putredine redibit in pristinum statum? Si vero cesset febris, quod atra bilis sit absumta per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quàm dum nulla esset visceris tensio: Quare nunc demum speratis auxilia à Capparibus, Tamarisco, & Ammoniaco, quæ durante febri, erant ignava? Si eadem atra bilis superest, cur cessat illa, sospite febri? Sin autem atra bilis cum febri abiit, cur præscribitis remedia ad fluidiorem atram bilem: Quid si per abscessum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam est istud viscus Splene nobilius, quod absque sensu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantisper toleravit: febriumque tot insultus passum est: Cur abscessus iste non fiebat viribus adhuc integris, ad propulsandum hostem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior esset materia: Quomodo salvabitis, quod Splen sit emunctorium atræ bilis, si hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, post tot labores & angustias: Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevêre ad proportionem.

10. Mirum sanè hactenus ignotum esse, quod Splen sub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digestionum singularium, sine topicalium errore saburra ista sit residua, pro tumo-

tumore Lienis. Quodque idcirco durities Splenis fit ex istiusmodi transmutatis erroneis, majorque ideo, quo Splenis præcedens afflictio gravior. Quod nimirum Lien tumescit, ex producto per Quartanam; non autem fit ipsa Quartanæ materia occasionalis, multoque minus aliqua atra-bilis. Utpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejusmodi durities è Splene evanescat sponte, postquam resumtis viribus, suas natura-digestiones perficit. Propterea cura duri Splenis non sita est in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem: quantum in recreandis viribus digestionis.

11. Pro cujus confirmatione sciendum: Splenem, quadringentis forte arteriis conspersum esse, nec ullum omnino viscus tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein sciendum, sedem Quartanæ, nedum esse in ipso Lienis corpore, verum in ipsismet ejus arteriis, si non omnibus saltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit sanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum sciendum, quod arteria nullum è stomacho, intestinis, vel aliunde succum trahat sibi; nam quorsum sibi istum traheret, cum exin nil sibi unquam boni paret? Ille enim chylus attractus adhuc caret mediis præviis, quibus unquam queat ad perfectionem sanguinis arterialis deduci. Alioquin arteriæ sibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris suctu attraxissent, quam longis post laboribus exantlare valeant.

12. Concedo quidem, arterias ordinario, & immediate attrahere spiritum inebriantem è stomacho, qui omni propemodum vegetabili innascitur, per artem, sola fermenti vi, à concreto disligatur, ac tandem per ignem educitur.

13. Per exemplum. Si baccæ Juniperi in aqua bulliantur, subter alembicum, mox inde assurgunt, & colliguntur, aqua & oleum essentiale. Tandem, si baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratâ dein distillatione, elicitur aqua ardens lenissima, sive aqua vitæ. Minus tamen, quam si ab iisdem baccis, oleum non foret prius ablatum. Tertio demum, si residuæ baccæ, per setaceum transcolatæ, coquantur in Electuarium, jam nactus es solutivum, omnibus officinarum compositis prælucens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, [quam Hellenismus Scholarum vidit, aut scivit nunquam] arteria ad se lubens è stomacho rapit, quem alias primaria sui instructione natura parat, è digesto chylo: Gaudet sane, se multo compendio reperisse liquorem, unde spiritum vitalem sibi efficiat.

14. Hactenus nempe vina mortalibus regulariter placent, cor exhilarant, & inebriant, si plus justo potentur. Nam spiritus vini nondum est vitalis noster: quia adhuc determinationis individualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum nostrarum exsecutor, construatur. Quapropter cum nec Mesenterium, nec hepar sint destinata in fabricam spiritus vitalis, gaude cor, illum immediatè, atque promte, per arterias jam ante paratum, è stomacho assugere.

15. Unde sequitur, si arteriæ attrahant sibi spiritum vini, vaporum instar, etiam trahent odores essentiarum. Hinc namque deliquia, imò & restaurationes, vice versa.

16. Arteriæ vero non trahunt olea, licent essentialia, & grata; eo quod non sugant substantiam liquoris, multo minus olea. Ut ergo medicamen acceptum sit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet esse odorum, & inseparabiliter nuptum spiritui vini. Quare vina odora cæteris facilius inebriant, quia maritati odores spiritui vini, facillimè admittunt ad Cor, Caput, Uterum, &c. Odores autem oleosi, abstracti à suis concretis, inquinando potius afficiunt, quam materialiter in arterias subeant.

17. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, sæpe non merus allicitur in arterias vini spiritus: sed & aliquid succorum simul. Unde demum vini heluonibus, difficiles Cordis palpitationes succrescunt, merusque vini spiritus, importunâ assiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas ac proprias digestiones turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias suscitat clades, etiam in vitam durabiles.

18. Contingit enim in arteria stomachi, quod vini spiritus, suâ se socians importunitate alimento arteriæ spermatico, dierum cursu,

suscitet indelebiles vertigines, cephalalgias perennes, caducum inquam, syncopes, sopores, Apoplexias, &c. In hujus nempe membri, tanquam cordis œconomia, suas nanciscitur thymoses, in vitam durabiles, non nisi majoribus arcanis delebiles. Eadem quoque via mors inopina sibi non raro fecit introitum. Quia inde sua sponte nunquam educitur ejusmod vitiata materia. Nam etsi Archeus sit aptus sua tandem alimenta consumere; non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregino coagulo degenerata, adeoque ob id virtuti vitali non auscultantia. Ideo nempe pars ista cordis titulum assumsit, syncopes de facili suscitat: Comitiales etiam post 24. annum, itemque affectus ejusmodi cordi tributi habentur illis incurabiles, qui potioribus, medendi eruendis facultatibus, non multum insudarunt.

19. Sedem hanc caduci Hippocrates (pace tanti viri, & talis seculi dico) ignoravit. Quippe qui in limine medendi constitutus, suas saltem observationes, hisque natas medicationes, fideliter posteritati tradidit.

20. Dixit namque, si Melancholia transit in corpus, generat caducum; amentiam verò, si in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis transcendens, faciat caducum & amentiam: quorsum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ inprimis gaudent tanto Authore pro humore atrabiliario; sed obliviscuntur Quartanæ, longè recedentis à caduco & amentia. Nam quocunque respexerint, quartana vel non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore nec in anima, dum quartanam condit.

21. Quantum autem ad maniam & caducum attinet, quasi viarum sola diversitate separentur. Sive, quod idem humor nunc evaporaret, aut materialiter hospitaretur in diversoriis facultatum principum. Ridiculum sanè, licet pigrum ac plausibile commentum, in tam angusto humorum quaternario, omnibus morbis causam invenisse. Nam inprimis caducus, multo strictius consopit, & alienat animæ potestates licet insaniæ longè pertinacius. Quocrca longe aliter (parcant mihi manes Hippocratis] præfati morbi, quam viarum, ac terminorum, mechatesi distinguuntur. Quin imo genus amentiæ, per species, propria materia, proprioque efficiente, differet: ut videre est in rabie ex morsu canis, & ictu Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis sæculo causæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula Græcia hactenus suppressit. Nec etiam deliria iracunda à bile flava, ferina ab atra, & jocosa à sanguine fiunt. Certè alias quotidie jocosè delirii essem⁹ omnes, aut sanguine privi: febrilia enim deliria, inprimis ex materia febrili, in officinas somniorum irreptante, petuntur, nec aliunde. Non autem, quod corpus deserat, ut in mentem subintret. Itemque nunquam in Causo, Synocho, aut febribus continuis, delirium obveniret; sed semper in quartanis, atrabiliariisque morbis. Profectò jam delirium est ab ipso febrium initio, ubi scilicet febris, & delirii causa, sunt in radice junctim. Paulatim nempe aucta nequitia, debilitatisque organis ascendit delirium in suæ perfectionis maturitatem. Sic in vino, itemque in quibusdam simplicibus, imo & pariter in febrilibus excrementis, tegitur occultum delirium, nec prodit, nisi vis ejus in crasin ascenderit. Saltem singula per eandem viam regiam, pro nequitiæ suæ genio, furiunt in organa phantasiæ, prout alibi de Amentiis. Semen ergo delirii ab initio in materia febrili latuit, quod tandem ad justam sui malignitatem promovetur. Si ergo Amentiæ differant materia & efficiente, id est, tota specie, & ente: multo sane longius distant invicem, atque peregrino magis semine distant Caducus, & Amentia, quam quod unica atrabilis, sedibus exorbitans, utrumque pareret. Prout alibi de Duumviratu.

22. Amentiæ [uno verbo dicam] omnes arteriis foventur, hospitioque Hypochondrii. Juxta illud; Quibus vena fortiter in præcordiis pulsitat, ii mox mente alienantur. Proinde etiam non rarò, perturbatione excicatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe persimili perturbatione partam.

AUXI-

AUXILIA MEDENTUM ÆSTIMANTUR.

CAPUT VII.

1. *Qualia sint auxilia Medentum.*
2. *Vanitas eorundem.*
3. *Topicorum noxa, & derivatio fictilis.*
4. *Aqua in vesicatoriis fuit merus cruor.*
5. *Objectio soluta.*
6. *Vesicatorium crudelius quam cruoris emissio.*
7. *Quorsum excogitata vesicatoria?*
8. *Clyster quare hostilis intestino?*
9. *Chlyster nunquam ad Ileon intestinum attingit.*
10. *Laxativa in Clystere acriora sunt nocua ut purgantia, sed minus.*
11. *Quocunque titulo & introitu nocet venenum intro sumsisse.*
12. *Nunquam febres extrahi Clysteribus.*
13. *Obsunt ideo vitæ longæ.*
14. *Clyster ut Medentes nominat.*
15. *Prognosis è Clysterum usu.*
16. *Per Clysteres nutrire, stupidum.*
17. *Omen.*
18. *Vulgus medentum notatur.*

AUxilia vulgaria examinare statui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa scarificationes, hæmorrhoidum apertiones, vesicatoria, & id genus alia: cunctaque concurrunt in cruoris virium, & corporis diminutiones. Quæque ideò jam sat condemnata sunt, sub præsidiis universalibus.

2. Stulta nimirum subsidia, circa corporis superficiem, ubi centralia laborant, & obsessa sunt, quibusque non expeditis ab hoste, frustra est, & nocuum, quidquid per ejusmodi simiarum gesticulationes est intentatum. Vanum certè spei rudimentum est, velle per consequens radicem loco dimovere, auferendo insontem cruorem è pelle. Quod satis miser Princeps Infans Cardinalis exhaustis venis, nihilominus perstite typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoso spectaculo.

3. Itemque paracenthesis, sive apertio prope umbilicum in hydrope, hujusmodi spem extinguere dudum debuisset. Nam ibi obvium est, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu partæ aquæ pro lubitu indies haurire. At frustra, quia ne quidquam de radice decedit. Adeoque paracenthesis vitam ad paucos tantum dies dilatat.

4. Vesicatoria autem summe semper nocua sunto, & à spiritu nequam Moloch excogitata. Nam aqua inde continuo stillans, nil nisi cruor transmutatus est. Dum enim quis manum vel crus amburit, ignis non vocat serum sanguinis ad locum combustum. Nec aqua ejusmodi alibi delitescit, laxoque fræno exspectans accursura, dum pellis quandoque ambureretur. Surda esset aqua ad ignis vocationem, nec paréret natura extrinseco imperanti.

5. Quid si cruori innatet aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, separata à cruore, nisi post ejus coagulationem, sive corruptionem. Hanc itaque intendunt vesicatores, non autem conservationem, & sanationem. Non est ergo; sed fit aqua ista salsa; non separatur, inquam, à cruore, sed ipsius cruor transmutatur in aquam, persimilem Hydropi, diarrhœæ similibusque defectibus.

6. Tantò ergo vesicatoria sunt periculi pleniora, quàm venæsectio. Quod sistatur ad arbitrium; illa vero non.

7. Quæ post venæsectiones, vanasque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeoque ad effectus posterioris adulterationem sit somniata. Soporosos enim pro dolore tot ulcerum excitare gaudent: atque utut rem volvas, crudelis est lanionum carnificina. Nec enim soporosus, quia dormit, malè se habet; sed dormit, quia malè se habet. Adeoque impedire somnum, non est utile; sed duntaxat valet, tollere radicem soporis. Qui ergo per dolores, somnum suspendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, sæviendo in ægrum:

interim perseverant in officio crudelis, & infidi auxiliatoris stipendiarii. Etenim si febriens soporosus dormiat, sive vellicatus excitetur assiduè, ejusmodi stupida lenocinia, ne minimum præstant febribus. Quapropter soleo dare oretenus mea remedia, & cibos statis horis, nec respicere, utrum dormiverit nec ne. Dico cum Apostolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo sanabitur. Torturæ enim febrienti illatæ; nemini profuêre unquam.

8. Quod autem ad Clysteres attinet, frequens ac pudendum Medentum subsidium. Ego saltem olim, enemata nunquam, nisi cum pudore suasi, & descripsi. Postquam autem fida remedia nactus sum, clysteres prorsus abhorrui, velut belluinum remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyster quilibet, naturaliter sit intestino hostilis, exin facilè liquet. Quod singula recipiantur per modum, & respectum recipientis. Quod sic latiùs explico. Oculi lacrima, etsi salsa, tamen indolens est, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò simplex, in oculo dolet; & aliud quidlibet. Urina quoque, etsi salsa, non mordicat vesicam. Decoctum autem qualecunque per Cathætera intromissum, etiam suavissimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauserit, è novellis cerevisiis, aut aliunde, ingens mox stranguria, & lotii est stillicidium. Stercus ergo, cum cognatum sit intestinorum contentum, & domesticum, non mordicat, nec sentitur, donec ad carnosas recti intestini partes devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, sentiuntque & urgent ideo. Unde concludo, quòd Clyster quilibet, cum sit peregrinus Intestino, non possit non illi esse molestus atque in gratus.

9. Denique Clyster nunquam adscendit ad Ileon Intestinum. Etenim si unicas 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo superest, vel foras elabitur injiciendo, adeoque tantum ad principia Coli intestini pertingit.

10. Denique si Clysteri insint laxantia, (plerumque namque decipitur sic æger, laxativa perhorrescens) ut purgativorum virus jam explosi; ita & laxantis Clysteris usum, pari jure. Fateor, minoris est noxæ Clyster, quatenus os stomachi semper nobilissimo munere vitæ fungitur, vitaque oblæditur veneno laxante.

11. At saltem nemo inficiari potest, quin sit odiosum, intro venena admisisse, quocunque titulo, & introitu. Quippe resolvunt enemata purgativa, cruorem in Mesenterio.

12. Saltemque in terminis febrium loquendo: nemo unquam per Clysteres febres eduxit: quia loca, materia febrili obsessa, non adiverunt, neque illa solantur unquam.

13. Nec interim desinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis intestino. Illud enim à senibus didici, quodquicunque amat vitam longam & sanam, abstineat à purgantibus quacunque impostura assumtis.

14. Clyster hodie lascivioribus populis tam familiaris est, quòd elotio & adjumentum vocetur. Quasi excrementum naturale velint eluere. Certè utut istas Medentum insidias spectes, non nisi à malo sunt, à dolo, & mendacio: ac piis auribus pudorem suscitant. Adeoque jam sunt stercorum correctores, ablutores, id est, malarum artium inventores. At sunt, qui ignaviam Intestino per Clysterem introduxêre, vel alio vitio contraxêre, indeoque deinceps sibi Clysteribus assuescendum persuadent. Sanè vitium stipticitatis, ut alia radice scaturit ac pendet, facile proprio sanationis termino succurritur. Etenim ut qui minus laxam alvum habet, ægrotat: ita & qui pigram patitur, laborat. Sanandum est malum, non autem palliando, per Clysterem quotidie alvus proritanda & laxanda est.

15. Facilis nempe est prognosis, quod sic pergendo, novissima semper erunt deteriora, vitaque concredita ejusmodi auxiliatoribus, necessariò accurtetur. Subscribent his nationes, quotquot laxantia in horrore habent Ut Campinienses, Arduennenses, itemque Ascuriani, &c. quibus ut Clyster est insolitus, inauditusque: ita senium robustum & frequentissimum.

16. Est cæterum Clysteri ultimus scopus, quod juscula carnium liquatarum, spe alendi injiciant, quod profectò intolerandæ stupiditatis est argumentum. Nam injecti liquores primum se miscent stercori ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium est cuncta

in

in stercus mutare, ac tertio constat per experientiam, quod ejusmodi juscula, si binis horis abinde rejiciantur, oleant non solum stercus; sed quodammodo cadaver. Etenim cum non eatur ad secundum aut tertium, nisi per primum; non possit autem, è cibis in stomacho indigestis & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: sequitur etiam, quod injecta juscula cadaverentur, nunquam autem possint in alimentum transire. Nec arguit quidquam, quod ejusmodi juscula carnem liquatam gerant, per modum Chyli: nam actum est nihil, nisi prius susceperint fermentales proprietates primæ digestionis, præparatorias ad vitam, alibi extra stomachum non reperibiles. Quidquid enim indigestum è stomacho labitur, molestum est, diarrhœas, tormina itemque ructus nidorosos movet, & Ascarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia ne quidquam beneficii primæ digestionis habent, necessario cadaverantur. Quia calorem loci quidem experiuntur; sed orbantur vero fermento vitalis digestionis.

17. Misereor sanè Medicastros enemata in ejusmodi abusus detorsisse, nec semel ad præfatas rationes respexisse: & metuo, ne qui magnatibus tantopere assentantur, posthac aliquem epulari jubeant, eumque ad vomitum, post tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multa macie & atrophia confecti sunt.

18. Sane servum pecus adulator ignarus, Medicum agens, nec quidquam habens, præter corporis & virium diminutiones, discere recusans, quia malè agendo consenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit, totus lucro intentus, simulatque è Scholis dimissus, suis semper vestigiis insistens, neces hominum excusans, quia secundum artem curavit, antecedentium gregem insecutus. His inquit Seneca; Multi ad sapientiam non pervenerunt: quia putabant se pervenisse. Opprobrio æstimant plenum, ipsum semel Doctorem ab aliis adhuc discere debere: Anile ergo inventum, enema nutriens: Vidi namque in fortioribus, juscula cadaveris fætore horrentia rejecta; in tenerioribus verò, syncopes movisse. Ubi interim Clysteres ex malva, & furfuribus, minus incommodi fovebant. Cassa ergo juvamina vulgaria, à Medentibus ad febrium intentiones, sive indicationes instructa. Quia ne quicquam de radice febrium demunt, subigunt, aut attingunt.

REMEDIA USUALIA PONDERANTUR.

CAPUT VIII.

1. *Censura aquarum stillatarum.*
2. *Quales sint aquæ essentiales.*
3. *Censura decoctionum.*
4. *Confortantia ex auro & gemmis examinantur.*
5. *Demonstratio abusuum mechanica.*
6. *Gemmæ nil quidquam dissolvuntur in nobis, utut pulveratæ.*
7. *Perlæ tritæ, & acido spiritu dissolutæ examinantur obiter.*
8. *Propriam verecundiam testatur Author.*
9. *Perlæ quæ in officinis dissolvuntur, non sunt perlæ.*
10. *Dissolutæ perlæ aut coralla in acido aliquo, manent quod pridem erant.*
11. *Quinque notabilia inde sumta.*
12. *Auxilium galli vetris, anile inventum.*
13. *Examinatur Alkermes.*
14. *Frustra confortantia, ubi hostis intus, vel fortissimos calcat.*

Remedia interna à Medicis usurpata in febribus si spectentur, reperientur ejusdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam scopum & rei cardinem ferantur, in se adhuc nauci sunt, neque ullatenus respondent materiæ putridæ. Inprimis enim aquæ distillatæ tam quæ refrigerantes dicuntur, ut de cichorio, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de classe alterantium majorum, quales de gramine, cuscuta, capillis Veneris, caduo benedicto, scor-

ſcorzonera, &c. vel etiam de cordialibus ſunt petitæ, non ſunt revera niſi herbarum ſudores, non autem ſanguis illarum: atque utinam non ad lucri ſuaſum adulteratæ.

2. Sunt nempe aquæ pluviæ viridium & recentium; non autem liquores herbarum eſſentiales, quæ totam rei craſin referant & saporem. Ergo impoſturam tegunt ſuo nomine, atque interim bene agendi occaſio elabitur.

3. Porro decocta ſtirpium cum contineant gummata, & mucilagines ſimplicium, negotium febrili ſtomacho, nauſeas, everſiones, aliasque moleſtias parant: idcirco etiam cum excrementis ſejungunt, & ſequeſtrantur, poſtquam quidquam eorum ad loca affecta, vitalesque agros intro defertur.

4. Solent quoque Medici oſtentare ſua exhilarantia, cordialia & reſtaurantia, ex auro & gemmis parata, pari ſane cum cæteris ſtupiditate. Nam etſi ſint in tenuem pollinem comminuta, ne quidquam ab igne tolerant, multoque minus à virtute digeſtivâ.

5. Levigantur enim primum in mortario æneo, partemque æris ſecum gemmæ abradunt, quia lima quavis duriores. Idque officinis quandoque demonſtravi, dum pulverem iſtum gemmarum in aqua forti macerarem. Etenim ſe ſtatim color viridis prodidit, faſſusque eſt Pharmacopola, quod ſua fortificantia potiſſimum agerent, communicando ægris viride æris, ſive æruginem.

6. Deinde ſi gemmæ, poſtmodum, curioſius triturentur in cote, ſive marmore, ſe longe teneriore, accreſcunt in pondere, & evadunt confortantia marmora & ſaxa, præter originales gemmas. Nam tandem non plus proficiunt levigatæ gemmæ, quam ſi ſilices aut vitrum pulverata aſſumantur. Idque mecum ſubſcribent, quotquot unquam examinandæ corporum analyſi vacaverint, mecumque miſerabuntur inanes Medentum ſtoliditates, & infauſtas ægrorum clientelas.

7. Imò perlas vel coralla exhibent triturata, vel aceto ſtillatitio, ſuccóve limonum ſoluta, iterumque exſiccata, & ſolubilia in quovis potabili. Atqui perlæ non ſunt ejuſdem duritiei cum gemmis cryſtallinis, ſed de regno animali, continentque dotes pretioſiſſimas, non poterunt non egregiam largiri opem. Etenim Margaritiæ ſponte in columbino ſtomacho reſolvuntur quidem, at in noſtro ne quidquam tolerant, ſive comminutæ pulveretenus, ſive ſolutæ ut ante bibantur.

8. Inprimis namque notandum, me ante reſipiſcentiam didiciſſe, per aliquot perlarum ſic præparatarum libras, vanam tantum eſſe jactantiam, quidquid ſpondeant de illis Medentes.

9. Deinde veram Margaritam, non habere intus farinaceum atque diſſimilarem à ſuo cortice pulverem; ſed totum perlæ corpus, ad centrum usque, eſſe meras pelliculas invicem incumbentes, tanquam ſubſtratos cæparum cortices. Quod mecum ſciunt, quotquot perlas ovalis figuræ, norunt ad orbicularem perlam redigere. Atque præfati perlarum cortices nullatenus reſolvuntur per acida ante dicta: ergo tantum falſarum perlarum farinam diſſolvent.

10. Imò etſi præfati cortices diſſolverentur, (quod non) adhuc eſſent idem perlæ pulvis qui ante: cui ſcilicet jam acidi diſſolventis ſal combinatus ſit, adeoque contingat, illo ſale diſſolventis ſoluto, una quoque cum eo ſolvi perlarum, aut corrallorum pulverem, quem ſal iſte combibit. Qui pulvis utut oculorum judicio cenſeatur ſolutus, mutataque Margaritæ ſubſtantia, attamen non niſi mera fraus eſt, & oculorum faſcinum. Nam perlæ aut coralla non ſecus in priſtinâ ſui naturâ adhuc perſtant, quam alioquin argentum in Chryſulca diſſolutum ſoſpes perſtat, cunctis ſuis priſtinis qualitatibus planè immutatum. Nam alias idem argentum, inde iterum non poſſet repeti, cum à privatione ad habitum non detur regreſſus. Qui ergo perlas ſic ſolutas bibunt, tantum abeſt, quod perlarum ſubſtantia lactea fruantur, non bibunt ſibi niſi ſalem aceti ſolutum. Quod Mechanice ſic probo; Si diſſolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas ſalis tartari infuderis, ſtatim occultus perlarum pulvis ad fundum decidit.

11. Quod facti eſt. Primò ergo, perlæ officinarum non ſunt veræ; ſed earum abortus quidam, per medium conchæ ſubſtantiam intus ſeminat⁹ Secundo,

pulvis perlarum aut corallorum dissolutus, quanquam illudat oculos; non tamen verè est solutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non substituunt nisi acidum salem dissolventium. Quartò, pulvis ille sic solutus, non potest fieri cruor, ideoque neque subire in venas. Quintò, quid si introisset ad hepar, venam cavam, adeoque digestionis vi, sal acetosus illi adhærens, tandem in transmutationem absumtus esset. Quid aliud præstarent hujusmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinirent? & peregrino tandem hospite indelebile malum sarcinarent? Hæc messis de gemmis exspectanda.

12. Æquè anile ostentum est, quod de galli veteris jure herbis sociato pollicentur. Nam inprimis plus vitæ, viriumque est in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque juscula medicata stomacho ingrata, ac molesta, adeoque facilè dimittuntur ad excrementa. Itaque hoc modo, sub mutata larva. iterum sua apozemata mentiuntur, sub jure galli veteris.

13. Postremò est antidotus Alkermes, quæ licet, quatenus constat syrupo è cocco baphico, [utinam non per rosas adulterato] sit laudabilis: nihilominus in quantum tosta, assataque, crudiore bysso, donec pulverari queat, imprægnatur, tota grani tinctorii potestas vitiatur. Quod sericum sic tostum nil aliud sit, quàm lana bombycina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari cujusdam senis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, suos oculos oblectantibus. Absit, nam intus naturam nec aurum, gemmæ, nec pretiosa, ut talia, spiritus vitales reficient multoque minus, assata crude byssus, & si esset purpureo colore tincta: nisi vitales spiritus sibi per additamenta virium, restaurationes persenserint.

14. Cæterum frustranea sunt confortantia, & cordialia, quæ perstite febrium fomite, diminutoque cruore & viribus, exspectantur. Nam si febris, robustum, ac bene valentem consternat, quomodo fortificari permittet jam consternatum? præcipuè per res toto genere exoticas, nec unione symboli cum spiritibus convenientes? Quomodo civis se fortificabit, qui hostem domesticum, se potiorem, penes recepit: Lurida ergo, atque vana, Medentum de fortificantibus ac roborantibus promissa, fraude plena. Etenim qui vires cum sanguine exhaurit, subtrahitque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium restaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò prosequitur, quomodo robur per electuaria ejusmodi conciliabit.

VERA CAUSA RIGORIS.

CAPUT IX.

1. *Rigor & tremor ab impetum faciente spiritu, non autem efficienter à causa morbifica.*
2. *Quare intendant rigores?*
3. *Cur frigus & calorem excitet?*
4. *Cur incipiat cum frigore?*
5. *Author non recurrit ad leges Microcosmi.*
6. *Intermittentia sunt in omnibus agentibus fere.*
7. *Modus fiendi frigoris.*
8. *Modus & causa rigoris.*
9. *Nota ignorantia in Galeno, de membri jectigatione.*
10. *Causa ardens febrilis.*
11. *Omnem motum tam sanum quàm ægrum efficienter fieri ab Archeo.*
12. *Quomodo Author id didicerit?*
13. *Turbulentia Archei turbat urinam.*
14. *Ordinarium fellis officium turbatur, & facit amarum chylum.*
15. *Quare etiam vomitus amari illius nihil de febri minuit?*
16. *Vnde æstus & sudor in febri?*
17. *Quid sudor indicet?*
18. *Acor auget frigus, quod probat erysipelas.*
19. *Gangrana ut sistatur indubiè?*
20. *Cur initium continuæ febris ab horrore?*
21. *Paracelsus notatur.*
22. *Galeni errores, præsertim de putredine cruoris, & spiritus.*
23. *Vera sedes Diariæ, & hectica.*

24. Fa-

24. *Fabulosa Galeni similitudo, pro æstu hectica febris.*
25. *Quare calx per aquam accendatur?*
26. *Probatio mechanica.*
27. *Stolida causa oscitationis.*
28. *Vera causa, & organum ejusdem.*
29. *Somnus, sopor, vertigo, apoplexia, &c. ab ore stomachi.*
30. *Oscitatio non est in musculis genarum, aut mandibulæ.*

1. HIppocrates spiritui vitæ primus nomen indidit, ut scilicet sit impetum faciens, ductorque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controversiam. Interim posteræ Scholæ, velut rotationis vitio vertiginosæ, causas tremoris in anilia figmenta detorserunt. Spiritus ergo cosmocrator in nobis, initium motivum in nobis solus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet causam, tam quoad motum localem, quàm frigoris, atque subsequentis caloris alterationes continens.

2. Intendit namque Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti similari excrementum. Perinde quasi atque aranea sua quatit casses, atque rigore succutit, ut excutiat peregrinum, quod in illos incidit.

3. Sed Archeus advertens se per rigores parum proficere, Blas alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter consistere in hyeme & æstate, frigore inquam, & calore: Quorum nempe alternâ vicissitudine, tandem cuncta sublunaria, dierum currente numero fatiscunt.

4. Ab hyeme ideo, in ipsomet Universo, anni initium procedit, per Ver & Æstatem, in Autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcunque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, statum, & declinationem subeunt. Sic ipse Archeus, [quatenus semina atque vitalia universa, generalium naturam imitantur] cit rigores febriles, frigora & calores. Non autem materia febrilis peccans, prout jam sat superque probatum est initio. Sic namque & in ossium exarthrosi, statim dentes quatiunt, & rigores subnascuntur, itemque dum prægnans abortum non vitalem præcociter expellit.

5. Neque enim hæc dico, quasi confugiens ad commentum Microcosmi Paracelsi, etsi naturam Universi, modum in singulis univocum observare animadvertam. Natura siquidem sibi utrobique compar ac similaris est, quod sensus febrientium conqueritur, in hyeme sibi, atque æstate obvenientibus.

6. Etenim qui in lucta suspiriosus succubuit, aliquantisper quiescit, & anhelitum recuperat, perque moram vires resarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus sibi quietes per intervalla imperat, ac dein resumtis viribus & vicibus, hostem febrim nititur excutere.

7. In quo sanè pars, cui insidet materia febrilis, primum se contrahit in rugas. Quod sentitur facilè in præcordiis. Parti verò obsessæ, totum genus venosum quodam consensu collaborat, strictimque se arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus, atque minutus pulsus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem stricturam venarum, quisque febriens, si in se animadvertat, facile dignoscet, ac penitus naturalem etiam benevalenti. Nam etsi scrotum laxum propendeat, statim tamen atque scoria humana ad sphinctera delabitur, corrugatur scrotum suapte sponte. Naturale est itaque venis, & partibus primariò affectis, sese in rugas contraxisse. Cum igitur venis passim associentur plerumque arteriæ, necesse est has pariter obliqua, cum venis convulsione contrahi. Quod sanè facilè percipient febricitantes, si horum memores, seriò attendant ad ea, quæ sentiunt. Hæc igitur est frigoris causa in febribus.

8. Tremor is autem cum sit in ipsis musculis, notandum est, musculos habere duos motus. Unum quidem, quatenus sunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum; Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: estque hic iterum duplex, prior scilicet, qui unico tractu violento contrahitur, prout in Spasmo, Crampo, &c. Alter vero: qui intervalla patitur, qualis est tremor febrilis, jectigatio, & tremor membri alicujus, [puta capitis, aut manuum, &c.] senio, ac potatoribus familiaris.

9. Pro-

9. Profectò non sine nota Galenus transeat, quin risu excipiatur. Docet enim ejusmodi senilem tremorem fieri ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, sed ob debilitatem, inchoatum motum sistat præ pondere membri impeditum. Quasi verò facultas motrix voluntaria, niteretur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum, ut continuò subsiliret? Redeo ad terminos de febribus. Cum itaque nedum pellis, [ut in scroto] verum etiam membranæ singulæ motu proprio sibique naturali crispentur, rugentur, contrahanturque, non est absonum, & musculo suum dare motum. Etenim sic & à morte in Tetano utrimque tenduntur musculi, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenosa qualitas, non raro partes musculosas convellit, & in febribus lethalibus invitæ sunt convulsiones, cum intercalari remissione; De quibus cum Tractatu de Spasmo diffusè egerim, hoc loco monuisse sat fuerit, quòd duæ istæ facultates motrices naturaliter competant musculo. Quarum una feriatur, quiescitque, quamdiu musculi bene se habent; sed movetur velut auxiliaris in occursu rerum sibi molestarum.

10. Tandem igitur cum Archeus per venarum & arteriarum obliquam contracturam, perque musculorum trepidationes, se nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hostem à se excutiat.

11. Quocirca repeto, quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem motum, tam in sanis, quàm in ægris, immediatè proficisci constitutivè, & efficienter, ab impetum faciente Archeo; occasionaliter verò à causis occasionalibus.

12. Quod mechanicè primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe si ipso die accessus, & horâ opportunâ propinentur, sæpe unicâ vice multas febres tollant. Est ista nempe opportunitas, in spatio horulæ, ante paroxysmum, quantum scilicet exigit actuatio medicaminis, & stomacho vacuo. Nam si detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxysmo, dum medicamen non præsentit naturam sibi auxiliatricem, tam ad actuandum sive animandum, quàm ad expellendum materiam occasionalem febris, incassum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quiescere mallet, ad proscriptionem stimulat. In Peste verò malignis, aliisque continuis, si porrigatur jejuno stomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerumque unicâ vice totum sanationis adimplet officium.

13. Alioqui sanè dum stringuntur & anxiantur venæ vel aliàs, natura ab incepto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergesit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec sat fuit hic nuditer dixisse, quòd Archeus in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris suscitet, quatenus semina, mundi typum in se æmulentur & deserunt. Siquidem nihil à seipso movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis est. Unicuique enim semini datum vigorem scio, ut semel hic excitatus, deinceps propriâ virtute seipsum sit movendo, omniaque alia deinceps præter se, quæ sub sphærâ suæ activitatis continentur: Turbidæ ideo atque confusæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigesti, etiam & nidorosi suscitantur, euntes in loca impropria, frigoris causam augentes.

14. Fel autem, quod regulariter chylum stomachi acidum commutat in salsum, [ut videre est in urinâ] præpostero negotio, insertum in duodeno intestino, succum jam convertit in amarum.

15. Archeus interim totus tum expulsioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs dolosè siticulosum, sub frigore febrili non raro excutit, nec tamen inde quidquam febriens proficit, quod noviter contaminatum, præstò dejiciat. Quia est productum in febribus excrementum; non autem mali radix occasionalis.

16. Tandem itaque velut iratus Archeus, seipsum accendit propriâ thymosi, [non autem à putredine depromto calore] hostemque adoritur, æstuat, olidumque tandem sudorem profundit, non alio fine, quàm ut expellat hostem.

17. Sub qua excretione patefacit, quod isthæc materia febrilis naturaliter pellenda sit, & Medico indicet naturam ducendum, quà sponte vergit: Id est, Diaphoretica sola, esse febrium appropriata atque specifica remedia.

18. Etenim erysipelatis initio, frigus insoli-

(R) tum,

tum, modicum, non tamen rigor, quia acor halituosus adhuc modicus: qui dum ad corporis superficiem pertigerit, extra proprium sui diversorium ibidem acescere, atque putrere pergit.

19. Ideoque saponaria & lixivialis medela, extinguit erysipelas. Ut & lixivium forte, gangrænas profunde scarificatas potenter sistit: eò quòd in lixivialibus omne acidum commoritur.

20. Febres continuæ ab intus detentâ aciditate similiter primum rigent, & in finem sive consumtionem usque postmodum æstuant. Palpitatio cordis quoque otiosos, atque vini heluones exercet, prout & Artistas diu multumque circa aquas fortes occupatos. Utpote ubique aciditas vaporalis pervadit nostri penitissima, attamen sine febri: nam deest materia occasionalis.

21. Paracelsus enim, ex unico Æthnæ igne sulfuris & nitri, supra sexaginta febrium species hariolatur. Nec ullam febribus sedem detegit, utrobique methodi expers.

22. Galenus verò ut intermittentium sedem in osculis sive extremis venarum disponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra hepar statuit. Synochum autem tam putridam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipso spiritu vitali, adeoque in ipso etiam corde constituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, spiritum vitalem putrere constante vitâ: Nam cum ille sit balsamus solus, qui nos à putredine vindicat, quid tandem erit residuum, quod balsamet ipsum balsamum, si putruerit hic? quidve saliet salem si corrumpatur? etenim si levicula sui portione putrefieret, totum mox necessariò contaminabitur: cum spirituum in spiritus sit crasis potentissima, & vernaculum symbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peste, dum contagium invadit spiritum. Pariter si putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangræna, necessitata mors oboritur.

23. Dicam igitur & sedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longaque rerum indago mihi patefecêre. Sermo mihi est de febribus per se atque solitariis; non autem alienâ passione genitis. Inprimis itaque Diaria, quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, sedet in stomachi cavo, & plerumque ex vitiato cibo. Quare & à vomitu, vel peracta digestione, sponte cessat. Similiter febris tabida, sive hectica, quædam est quotidiana Diaria, à corruptâ cibi parte, mox sumtis cibis repetens. Nam etsi appetitus perstet sospes, edantque ut lubet, saltem Corruptor in pulmone non cessat aut feriatur, quin continuò transmutet cruorem in flava, dura, spissa, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocat spiritum à muniis digestionis, sitque aliqualis corruptio semidigesti.

24. Pudendaque est hujus loci Scholarum fabula, quam pro lenta hac febri sibi comminiscuntur: ubi enim potissimum putredinem pro calore accusare posset, non fuit ausus eam impendere. Quod scilicet calx accendatur adspersione aquæ, eodem pariter modo contingat in febri tabida. Quòd nempe post unam aut sesquialteram horam, ista febris invalescat, & adoriri videatur post cibum, quatenus tùm adspergantur partes solidæ, alimento è cibis assumtis parato. Inprimis his obstat, quod infra binas horas, in stomacho sano, nondum sit peracta concoctio Chyli, multò minùs completa sanguificatio: minimeque cruoris in secundarium, & spermaticum alimentum transmutatio, utpote quod roris modo ajunt dispergi in penitissima solidorum: longissimeque ac tardissimè, pulmo hoc novum alimentum ab hepate mutuat. Ergo nequeunt solida instar calcis aspergi & inde accendi, quantisper in stomacho negotium est cum chylo.

25. Deinde ista calcis similitudo, est meræ inscitiæ. Utpote quæ non accenditur propter aspersionem per se; sed per accidens. Quatenus nulla salia saliunt, vel agunt, quamdiu sicca, id est, nisi resolvantur. In calce vivâ autem est duplex sal alcalizatum. Unum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per sensum gustus distinguibile. Quæ duo salia, resoluta per aquam, dum in se invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Thermis, sale acido fontium, in marcasitarum lixivialem materiam primam agente.

26. Id-

26. Id ipsum per mechanicam, & à posteriori, non quidem propter quid; sed quia est, sic probo. Etenim si sali tartari, spiritum vitrioli acidum superfuderis, confestim ambo, actu frigida, æstuant. Ideoque ex calcinato plumbo in spiritu aceti, si hunc totum abstraxeris, quamprimum atque alcali ejus combiberit humidum ex aere, realiter ignem concipit, etiam in pera. Quamobrem nesciverunt Scholæ, si calx non accenderetur mutua spirituum salium agitatione, quod nunquam lapidesceret. Denique quid est in vivis, quod calcis siccitatem referat? Quid inquam, quod actum siccum? calcineum? & non quotidiano rore, continuoque permadeat? An non digestio solidorum est continua ac interrupta? Sane utut considerem, propinant nænias pro elementis naturæ, stolidæque ignorantiæ plena est similitudo calcis, cum febri hectica.

27. Atque ut oscitatio febres multas comitatur: ita sane oscitanter atque febriliter cuncta tradidere. Cujus ergo etiam notandum, insulsam causam oscitationi dari à Galeno. Scilicet quod fuligines congestæ musculos mandibulæ suscitant, ut explodantur. Imprimis plurimæ fuligines inflarent illos musculos, quibus multa est oscitandi necessitas & frequentia. Deinde cum ejusmodi fuligines essent ultimæ digestionis insensilia recrementa: cur illa potius, quam aliarum partium sui expulsionem moverent? cur non quotidie id solicitarent? & subinde per quadragenariam non oscitatur? Cur in febribus illæ fuligines magis obviæ, quam in Podagra, & Apoplexia?

28. Certè nulla est functionum nostri corporis, quæ magis ad exemplum movetur, ut oscitatio. Oscitantem namque facilè sequimur, etiam nolentes ac inviti. Non igitur oscitatio à fuligine, sed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret.

29. Etenim Scholæ mecum admittunt os stomachi à conspectu facillimè moveri. Quoniam plurimi nauseant, & vomunt pronissimè, conspectis aut imaginatis sordibus: visoque acerbi pomi esu, os multis saliva liquescit. Os stomachi ergo potissimum ad imaginationem movetur. Somnus verò, item Sopor, Coma, Catochus, Catalepsis, Vertigo ejusque generis accidentia ab ore stomachi promanant (prout alibi de Duum viratu:) Oscitatio vero est somni prænuncia, pedisequa, idcirco eidem parti oscitationem tribuo. Nam incola phantasia primorum impetuum ibidem habitat, cordisque nomen claturam ideo suscepit. Sic & à mœsto frequentia ducuntur suspiria, ut os stomachi sensibiliter aggravatum allevient.

30. Ita ergo à segni stomacho dormitionem postulante, liquido oscitandi musculos subter dormiendum irrequietos excutit, tenditque, in quo musculos buccarum, & tracheæ in clientelam vocat: non secus atque os ethmoides circa organum olfactus, pro sternutatione in subsidium vocat musculos thoracis. Prout enim causa sternutationis non est quærenda in musculis, quibus fit: multo certè minus oscitatio est musculorum mandibulæ. Cum alioqui compressis dentibus, id est, motu contrario mandibulæ, etiam oscitari possit. Rectius enim Scholæ ad asperam arteriam oscitando respexissent, quæ trahitur binis digitis deorsum motu heteroclito. Interim de fuligine illius arteriæ, ne quidquam sonuerunt unquam: quippe quæ sat semper paret, & aeri pervia, alioquin oscitare non deberet. Ista nempe est corporis compago, quod etiam in non necessariis mutuas membra manus tradant ac quasi pro jure proprio certent aliena organa.

SEDES FEBRIUM.

CAPUT X.

1. *Unica sedes continuarum & intermittentium.*
2. *Variant febres, ex sola materia occasionali.*
3. *Nidus febrium quibus claudatur terminus.*
4. *Causus & Synochi prope os ventriculi.*
5. *Probatur à læsa actione.*

6. *Quartana exlex in sede sua.*
7. *Materia & sedes malignarum.*
8. *Pestis qui à cæteris febribus separetur.*

SEdes continuarum febrium non differt ab Intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes desinunt, & contrà.

2. Variant itaque febres illæ non commigratione locorum, aut ex natura diversorii; sed solius materiæ occasionalis ergo.

3. Hactenus quoque repugno nedum Galleno, sed & Fernelio de locorum febrilium essentiali differentia. Nidus ergo febrium in primis est officinis: extenditur scil. à Pyloro, per duodenum, & vasa ibid. multiplicia, Intestina item, venas Mesenterii, Lienem, usque ad Hepar.

4. Proximiores autem ori ventriculi, sunt eò molestiores, suisque anxietatibus magis formidandæ.

5. Meam de sede febrium doctrinam confirmant nausea, præcipuè carnium, piscium, & quæ facilè cadaveris instar olent, perhorrescentia, mox à febrium introitu: sitis item, inappetentia, cephalalgia syncipitis, hemicrania sinistri lateris, deliria, sopor, vigiliæ; anxietates topicæ circa os stomachi, ructus nidorosi, consternata digestio, vomitus, linguæ quoque amaror, siccitas, fissuræ, nigredo, &c. Quæ sanè sunt indicia oblæsi duum viratus in actione regiminis: hinc accedunt supervenicns ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem stomachi redilisse arguunt, prout in Tractatu de Uronomantia alibi.

6. Sola autem quartana in Splene ipso, venisque sibi contiguis, hospitium delegit.

7. Maligna verò sola, aliquid putridi peculiariter sibi vendicat circa orificium ventriculi. Sunt autem tanto pejores, quæ non in ejus concavo, sed in convexo sederint: eò quod non nisi extraordinarium arcanum ad ista attingat loca. Ideo namque Castrenses, Endemicæ omnes cæteris sunt pervicatiores, ac plerumque citra sitim. Quibus vix perceptibilis calor est, solaque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujusmodi namque febres deforis tantum contaminat, ultimum stomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur, perspirabile atque exspirabile est totum corpus, juxta Hippocratem. Etenim alibi demonstravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica transeunt, ac stomachi convexum percutiunt, non raro stomachi ultimum alimentum inficiunt.

8. Diariam dixi cum hectica in stomacho sedere. Pestis autem in hoc à cæteris malignis distat, quod cum non sedeat in sordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantum ipsum spiritum vitalem sui odore, ob id quoque intret & exeat necessario cum aere per poros diaphragmatis, adeoque tendit sic primariò ad stomachum, nec potens pergere ulterius motu locali, suam ibidem sistit impressionem in nutrimento stomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, sopores, deliria, syncopes, & quæ vitiati oris stomachi consequuntur dominium.

CAUSA OCCASIONALIS FEBRIUM.

CAPUT XI.

1. *Causa occasionalis febrium, non est vera continens.*
2. *Cur causa occasionalis sit diversa in se?*
3. *Duplex causa occasionalis.*
4. *Cruor est compositum naturale & simplex: ideoque non appositum ex dissimilaribus.*
5. *Prior causa occasionalis & materialis febrium.*
6. *Altera materia.*
7. *Scholarum ignorantia de tinctura urinæ.*
8. *Cur urina tingatur tardius?*
9. *Falsa judicia Scholarum de urinis*
10. *Fabula Scholarum de tinctura felleæ urinæ.*
11. *Argumentum Scholarum ex inscitia Galeni.*

12. Quid

12. *Quid rectius exinde colligendum esset?*
13. *Sagittator delirii ubi habitet?*
14. *Cur in delirio non sit adhibendum remedium capiti?*
15. *Unde nascantur apostemata universa?*
16. *Injuria Scholarum.*
17. *Unde eneorema?*
18. *Bonus Medicus cur crisin negligat?*
19. *Quid sit coctio in febribus.*

FOedum, ac miserandum, imo & luctuosum Scholæ exhibent spectaculum, passim obvium. Ut cum febris nos palam alloquatur, nihilo magis à tot sæculis cognoverint eam, ut neque pellere sciant radicitus. Quod jam ne quidquam felicius sanentur febres, post bis mille annorum experimenta, & dissectiones, quam olim ab initio. Enimvero quidquid est causa causæ, idipsum est etiam causa causati: Quapropter causa occasionalis indesinenter præsens, & intus hospita (quam continentem vocant alii) est causa causæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipsius febris, & accidentium inde natorum. Si enim causa occasionalis esset vera causa continens, ipsiusque febris materia; profectò nulla esset unquam Intermittens. Nam positis causis essentialibus, ad febrim requisitis: necessario quoque febris adest: sed causa occasionalis adest ab initio usque ad finem, quæ si continens esset, & essentiam febris in sui gremio effectivè contineret, etiam febris adesset, quamdiu ista continens sui causa. Sed consequens est falsum: Ergo & Antecedens. Id est: causa ista non est continens, & intima de febrium essentia: sed externa illi, & ideo occasionalis.

2. Cumque in varietate causæ occasionalis consistat ratio, qua vel est continua, vel intermittens: cur etiam plus minusve molesta sit, citior, aut tardior pro sui expulsione. Necesse est nec unicam unius putredinis dari occasionem seminalem.

3. Cum igitur rerum definitio aptissimè à causis constituentibus & essentialibus petatur, (prout alibi de Logicis) duplicem ideo statui causæ occasionalis materiam: novam quidem, atque hactenus inauditam utramque.

4. Inauditam, inquam, quippe qui utramque bilem, pituitam, & cruorem velut sanguinis constitutiva, non agnoscam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus Tractatu, demonstravi) nec inprimis cruorem, appositum è pluribus dissimilaribus, concedo. Ut neque si inde constitutus esset, unquam immediatè in sui constitutiva retrocedere posset, neque illos in extravenato cruore ostendere, errorisque ansam Scholis dare posset. Cum à privatione non detur immediatus regressus ad pristinum habitum. Quare frivolum est, arguere quatuor esse in sanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exin, per sui corruptionem secernantur.

5. Quam quæstionem, ut alibi sat ventilatam descripsi, hic obiter attigisse sat est. Siquidem hoc loco nullam ex istis humoribus opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digestione, dum pares solidæ sibi è sanguine student assimilare nutrimentum, contingit persæpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præposteros. Hoc ergo degener alimentum, varias subiens suæ mutationis abusivas tesseras, diversas quoque febres gignit. Longeque distant primi illi, suppositique humores ex chylo & chymo parati, à vero solidorum alimento, per sanguinis transmutationem degenerante. Itaque febres non ex utraque bile, pituita, cruore & spiritu putridis, sed ex secundariis, non quidem putrentibus; at inter assimilandum degeneratis, oriuntur. Degenerant verò admistione rei extraneæ, vel impressione peregrina, vel demum errore indignati, vel avocati Archei.

6. Alteram porrò causam occasionalem febrium deduco aliunde. Quod scilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Mesaraicas, per totum intestinorum ductum conspersas sugere quidquid liquidi, & Archeus sibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ilei intestini extremis, hisque cognatis grossioribus intestinis, succum quendam: Sed cum ibidem non sit amplius aliquod alimentum, at potius stercus aliquod, assugunt ens hactenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare

debui Scoriam ergo voco, sive stercus liquidum ad suos fines in natura utile. Quippe urinæ in commodis resistens, adeoque urinæ tinctæ, non tam cito lapidescunt, atque aquosiores.

7. Quidquid ergo urinam tinxit hactenus, est Scoria, non autem fel: prout alioqui Galenistæ delusi, tyrones seduxerunt, (quod alibi latius in uronoscopia) adeoque sua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos & biliosos humores delata, non nisi scoriam, sive stercus liquidum spectant. Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio esset; (quanto minus tanta, atque exigitur pro totius saturata tinctura) tota amaricaret; sed non amaricat: ergo, non inest ei fel. Major constat ex ruptura fellis in pisce, utcunque piscem exquisitè abluas à felle, tamen gustu amarus est. Minor obvia est gustu. Quod autem lotii tinctura sit Scoria, patet per distillationem. Hujusque demonstrationes in Tractatu de Duelech, cuique experiri volenti obtuli obvias.

8. Ultimo ergo, tinctura ad lotium transit: quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Intestinum sit tardior, quia hoc colon est situ posterius.

9. Falsa ergo hactenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde desumptæ hariolationes.

10. Lepida ergo ignorantiæ fabella est Galeni, dicentis: Mane video urinam meam aqueam, quare me repono ad quietem, & post aliquod spatium tinctam video, quia bilis ultimo advenit, & sic urina ultimam sui digestionis maturitatem recipit. Quasi urina in vesica, si non emittatur, coqueretur maturitate sui, vel additamento tingentis fellis? Bilis sane, si qua esset cognatim oriretur cum aliis humoribus, & sanguinis sero urina, eodem scilicet jecoris sanguificantis labore, quo lotium transit per jecur, bilis affusa illud tingeret, & non aliquot horas post, nisi ostendant, utile fore istam bilem excrementalem aliquantisper, & separatam asservari extra lotium.

11. In oppositum autem sic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & causis male intellectis. Ajunt enim experientiæ esse, quod in febribus continuis, si post flavas urinas, repente aquea appareant, significari futura deliria, ob obreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir ostendere debuisset. Quis missor illius bilis esset, quis ductor per venas, & quodnam receptaculum istius bilis. An sinus cerebri (nulla est enim alia in capite cavitas) sine morte præsentaneâ bilem istam ferret? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emunctorio vicinis, directè in oppositum bilem febrilem, & totaliter, excrementitiam, ad nobilissimum viscus deferret?

12. Ego vero in mea uronomantia, ex iisdem lotii signis collegi, scoriam non ferri per venas more debito ad lotium: ergo præter naturam detineri alibi, certum est; non ferri autem ad caput; sed ad præcordiales venas, id est, ad sedem febrilem, ipsum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri; & inde delirium.

13. Quod autem sagittator delirii, & amentiarum habitet in præcordiis, patet tam ex Hippocr. Cui vena in hypochondrio fortiter pulsat, is mox mente alienatur: quam ex proprietate nominis, in Scholis recepti, quo passionem hypochondriacam à sede denominant.

14. Quod autem sagittatoris scopus sit cerebrum, ut deliria & sopores excitet, non debet movere Medicum, ut proinde capiti remedium adhibeat. Siquidem id semper est ad posterius ad tela vibrata; non autem ad sagittatorem, medelam applicuisse. Quare quamdiu Scoria recta fertur ad lotium, velut naturale sibi emunctorium bene est; at si oblique alio feratur, fit febris continua. Tam quia natura sui est excrementum, quam quia hospitio indebito recedit. Alioquin alimentum, in via digestionis ultimæ degener, plerumque mitius est atque insipidum, ideoque Intermittentes dat, & longiores, quatenus glutinosior est illarum materia. Atrocior vero est Scoria: atque ideo crudeliores febres continuas suscitat, citiusque ad periodum aspirantes. Duo autem hæc excrementa, siva ambæ causæ occasionales, ubi conspiraverint, spurias, hepialas, hemitritæas, sesquialteras, & erraticas febres proferunt. Potentioribus ergo in-

incisivis egent intermittentes, quàm continuæ, quia pertinaciorem, magisque glutinosam materiam occasionalem habent, vasis quæ intus adnascitur.

15. Sin autem alimentum istud supra hepar degenerat, apostemata varia suscitat, non autem febres primarias. Etenim quia & in Phlegmone cruor, vel alimentum solidorum in pus degenerat, febrim quoque necessariam advehit. Cumque ad ultimum devenerit, minor labor & dolor. Prout & per continuas, tum crisis vel abscessus instat.

16. Etenim cur Scholæ non concludunt, potius ex nubecula urinæ pituitam, quam perfectæ concoctionis signum, si unica bilis lotium tingat?

17. Sanè nubecula ista denotat primario, quod stomachus acidi sui fermentum recuperarit. Unde Senex ructus acidos nidorosis supervenientes bonum ait, adeoque declinationem febrium adesse designat aut Crisin.

18. Bonus autem Medicus negligere crises debet, quia anticipare. Nam natura crisin non facit, nisi dum sola totum onus bajulat, statis diebus. Verus ergo Medicus, ante crisin, morbum superare debet; ideoque nec crisin exspectat, nec optat: Infidus autem, postergata naturæ intentione, crisin vel impedit, vel dilatat.

19. Coctio verò, quæ in febribus exspectatur, est tenacis materiæ incisio, & absterfio; non autem, quod alioqui natura moliatur digestionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, nisi similari semper, & univoca digestione sibi prætendat assimilare. Sæpe namque ideo in quartana nubecula apparens evanescit, eò quod coctio, quam nubecula designat, non sit vera materiæ subactio primaria intentione; sed stomachi saltem fermentum digestivum. Alioqui materia febrili semel facta fluidiore, non supervenit illi nova cruditas.

DIÆTA FEBRIUM.

CAPUT XII.

1. *Quis victus tenuissimus acutorum?*
2. *Cibis non sunt miscenda medicamina herbacea.*
3. *Potent febrientes.*
4. *A carnosis abstinendum.*
5. *Medentum vesania.*
6. *Qualis cibus & potus febrientibus aptus?*
7. *De vini usu in febribus disceptatio.*
8. *Febrim & calorem radicaliter distingui.*
9. *An remedium sit calidum vel temperatum pro febri, parum refert.*
10. *Objectio refutatur.*
11. *Archei accensio quanta?*

UNico Hippocratis præcepto isto; Quod in morbis acutis statim tenissimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuissimum non interpretor arctum jejunium, sive abstinentiam severam; nec item juscula carnium, quocunque herbarum favore alterata.

2. Profectò non sunt medicamina ista cibis miscenda, sed singula, per suas scenas sunt introducenda.

3. Inprimis detestor in febribus, abstinentiam à potu. Nam si febris sit calida & siticulosa, privetur autem potu humectante, depopulatur cruorem, & solidarum partium alimenta, cum viribus. Etenim, uti licet vesicam exonerare, quoties urget etiam importuna necessitas, ad hoc non petit à Medico venia: pariter quoque est bibendum, quoties monet necessitas; cum unum non sit magis naturæ consonum quàm aliud: Sitis alioqui stricta lex, & rupta mandati obedientia, jam millies medenti opprobrium attulit.

4. Abhorreo etiam in febri jura carnium: nam extemplo natura detestatur eadem; & quo me-

meraciora, eo quoque damnosiora, ex mente Hippocratis. Corpora impura [sic vocat febrientium, quibus stomachi nidorosi] quò plus nutris, eo magis lædis. Lædunt namque febrientes: quia caro, ova, pisces & jusscula, facile tum cadaverantur, ac minime nutriunt.

5. Vesaniæ enim simile est, sæpe deplere venas, iterumque velle nutrire eos, quibus vis digestiva pessurdata est. Confortare, inquam, velle, ubi hostis intus est.

6. Satisfaciunt enim tum potissimum cerevisiæ tenues, vino nuptæ, quibus panis admiscetur, prius in aqua separatim coctus, usque in collam, sive mucilaginem. Et frigide hæc sumta, cruda, & non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus, non autem accrescit illorum virtus. Sic namque ea vis insensibiliter mista potui, utrique indicationi satisfacit: nec timendum, ne æger sub hac diæta, per inediam pereat. Maxime, cum Medici nomine sit indignus, qui febrientem non restituit ante quatriduum.

7. Cæterum contra vini usum increpant Galenistæ omnes [quanquam secreto hausta vina toti arti Galenicæ contumeliam millies attulerint] eo quod febris non sit nisi merus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, eritque vinum febrienti, quale est oleum ad extinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam ante sub febris definitione periit. Eoque magis, quod sit quotidianæ experientiæ adversarium. Nam quotquot modicè vino utuntur in febribus, facilius convalescunt, vires conservant, & in pristinum ocyus restituuntur. Qui vero post corporis diminutiones, & vini abstinentiam, fortassis evadunt, naturæ solius beneficio: Illi per longam hebdomadum seriem, perstant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Pestis sit febris atrocissima acutissima, & celerrima: quin absque venæsectione, & purgatione, solisque sudoribus, & vim meracioris potu solvatur. Nemo quoque ambigit, quin Theriaca, aliaque sudorifera sint calida, propinentur in vino, imò & in aqua vitæ. Cumque hæc, ut talia, non obsint! sed prosint in febrium acutissima; multo minus erit vinum auferendum in mitioribus. Præsertim quod constet, calorem non esse constitutivum febrium? sed per accidens consequens. Nec est quod arguant discrimen Pestis ab aliis febribus. Nam revera Pestis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres vero pertinacem, & adhærentem venis materiam occasionalem habent; Utrobique ideo exigi diaphoretica: In Peste quidem sudorifera cum alexipharmaco contra labem veneni. In cæteris vero febribus, diaphoretica quæ incidunt, dissolvunt & abstergunt. Et utrobique quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem peculiarem habet indicationem: non solum quia vires addit quibus natura exosam materiam domat: verum insuper, quod sit plaustrum medicaminum conveniens. Est nimirum nuncius, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admissus in penetralia.

8. Etenim in juvene, ac viro forti, cum febri minuta, est calor ingens: ubi interim senibus est febris lethalis, ac ardua, vix tamen calorem habet molestum. Si ergo calor, exhibito vino augeatur: non proinde augetur febrilis malignitas. Quippe febris & calor, sunt radicaliter distincta, [quod jam ostendi per febres juvenum & senum.] Nil refert; etsi caloris molestia parum increverit potu vini: nam cum fœnore id compensatur. Eo quod vires [morborum unicæ medicatrices] moderato vino augeantur. Hoc ipsum si penitius ac radicaliter trutinetur, reperies, quod calor non propriè comitetur febrim: sed virium valorem. Itaque quod Scholæ in vino tantopere perhorrescunt, boni est indicii nota. Lethales namque ac pessimæ febres vix calent: omnisque febris circa mortem absque calore est. Si ergo motus caloris sit ipsius Archei, ad expulsionem hostis, & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Veruntamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etjam febrim acriorem. Quid enim inde aliud sequitur, nisi quod vinum constitutionem vitalem adauxerit? Quodque juvenum constitutioni sit status iste propinquior, quam qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti similiora, cessationi à motu, & defectui; calor vero à moderato vino, est medium simile vitæ, & medio, quo ipse Archeus utitur. Etenim vigori, statui, & crisi, pro-

propinquior est constitutio caloris aucti à vino, quàm si flaccescentibus viribus, languidior calor abstemio fuerit.

9. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem decisio esto, calidam febrientes non appetunt, nec sitiunt tepidam; frigida autem in gradu remisso admittenda, in status summo calore nec metuendum, ut dixi, de commixtione extremorum; Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excussit. Aliis autem febrium stationibus nec frigida, ut nec affatim potanda, nunquam tamen sitis toleranda, nec quidem subter sudorem; sed tum potus calidus esto. Si sitis urgeat, nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterùm quod de aquæ cruditate incusant, sic sumito; Aqua scaturiens è sabulo simplex & optima est, & sumenda de fonte ipso. Quæ autem per canales decurrit, vel è lutoso fonte scaturit, jam mixtæ malignitatis est particeps. Hanc autem non tam crudam voco, quàm infectam. Aqua enim per se nec cruda nec cocta dici meretur, ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: sufficit enim, modò illi summum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peste & malignis. At spatiosior est ratio, pro remedio calido. Neque enim suadeo unquam remedium, quod solo calore moderetur febribus; sed sicut vinum juvat confortando, & penitiùs introducendo copulata sibi juvamina: ita remedia incidendo, resolvendo, abstergendoque, eoque nomine felicius, quod Archeum, operando, sibi consonum habeant. Hactenus enim vires suas commiscet remediorum potestatibus, ut causa occasionalis profligatur, utque non consternatas vires mox excipiat firmior valetudo.

10. His tandem fortè objicient: Quod cum calor in febri, sit effectus indignati impetum facientis: sequatur etiam ex mensurâ caloris, indignationem Archei esse metiendam, & per consequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Respondi, ante unius radicis esse plures surculos, effectus, sive symptomata varia. Sæpeque sub mitiori calore advenire deliria, comata, pulsuum intermittentias, designantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quàm è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento est, in homine [febris major] ego enim febrim adauctam horreo, quam symptomata lethalia adaucta sequuntur. Increvisse autem febrim, eò quod Archeus fortius insurgat, ad expulsionem radicis febrilis, nequaquam formido. Atque id si febrim auctam vocent in conclusione, parum moror. Nam & sic Scholæ suadent, non magnopere timendum ab accidentibus præter rationem supervenientibus.

11. Notandum est ergo, Archeum nunquam accendi in toto sui: Alioquin enim sub finem accessus, totus Archeus exsolutus, causa esset deliquii: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione sui. Ideoque aucto per vinum Archeo, si plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortiùs strinxit causam occasionalem) quam non roborato auctoque Archeo, & minor ejus pars accendatur.

FEBRIS ESSENTIA.

CAPUT XIII.

1. *Qualis definitio essentialis & physica?*
2. *Morbi sunt entia per se subsistentia, & non accidentia.*
3. *Quare morbi habitent in alieno hospitio?*
4. *Morbus non est solus nisus, nec motus, nec intemperies, nec diathesis.*
5. *Essentia febris, quam Schola ignorant hactenus.*
6. *Alius ergo scopus medendi, quam qui hactenus.*
7. *Causa occasionalis sola, ut febres distinguat.*
8. *Facilitatur cura Medici.*

DEfinitio rei non ex genere definiti, & differentia constitutiva specierum, fabricanda est, prout in Logicis alibi demonstravi. Eò quod præter rationale, & irrationale (si modò adhuc sint differentiæ constitutivæ animalium) ejusmodi differentiæ nullæ in Scholis

appareant. Sed definitio Physica constare debet causis, materiali, & efficiente interna, sive seminali. Utpote quæ duæ rem ipsam totamque constituunt; & in ea manent inseparabiliter essentiales, quamdiu ipsa est. Adeoque rem per causas, harumque proprietates explicant.

2. Febres profectò materiam habent, & efficientem internam, per modum aliorum entium in se subsistentium, licet morbi omnes habitent in corpore vivente.

3. Eò quod non sint entia primæ creationis; sed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideoque nec habent propriè suum ens seminale, quod ipsos constituit, & fovet; sed loco seminis, ipsis est ens occasionale, unde excitantur. Quo cessante, cessat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem est insertum, indignatur Archeus, & excandescit, ut istud peregrinum è sui anatomia excludat. Quod in limine hujus Tractatus, per spinam digito infixam edocui.

4. Itaque febris non est solus nisus expulsivus, sive motus alterativus (multoque minus ipsa alteratio, & diathesis, ut alioqui putarunt Scholæ) sed febris est ipsa pars materialis, indignatione deturbati Archei.

5. Defædatur nempe pars Arcchei per iram, suscipitque iconem, sive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente, quippiam, clarè exprimitur, dum desideratæ rei sigillum, in fœtum deportat) & quidquid de Archeo defædatum est, peregrina ista Idea, hoc debet per accessum exterminari: usque adeo ista est lassitudinis causa in febribus, quod spiritus, peregrina Icone, sive imagine odiosa insignitus, tanquam ineptus, ad obeunda solita munia sui regiminis, totus evanescat. Sic nempe profundè speculantes, multa lassitudine fatigantur. Nam Archeus si imaginem in se inductam habet, inutilis fit regendo corpori. Ideo namque incurii, saniores, fortiores atque longioris vitæ, tardè canescunt.

6. Studium itaque Medentis non est dirigendum ad posterius, sive ad alterationes in Archeo naturaliter susceptas. Nam [ut dixi] in morbis cuncta pendent à causa occasionali, in agrum vitalem inserta. Quia morbi non habent in se radicem essentialem permanentiæ & stabilitatis, sicut habent cætera entia, quæ seminibus suis constant atque subsistunt. Quia revera omnes immediatè consistunt in vita, [in cadavere ideo non est morbus] horumque ideo interitus omnis, & cessatio pendet in ablatione causæ occasionalis. Scopus ergo medendi non se vertat ad caloris refrigerium, aut ad motus alterativos consopiendos, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum exspectationem: Incassum nempe laboraverit Medicus, operam, dies, & occasiones perdet, quamdiu ad causæ occasionalis sublationem non intenderit. Imò quantocyus id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium erit.

7. In febribus universis, est unica Archei accensio, sive indignatio, unde & in essentia & nomine febrili conveniunt: solùm autem per causam occasionalem distinctæ. Materia nimirum & hospitium febres distinguunt.

8. Imò, probo Medico, magni non est momenti, diversitates febrium, juxta materiæ proprietates, & loca, curiosè indagasse, cum nec præcavisse sit datum: neque dici possit remedio: vade tu ad talem venam, vel ad istum locum. Sufficit enim novisse, quæ jam ante generaliter determinavi. Totumque Medentis studium sit, invenisse remedia, apud quæ omnes febres ejusdem sunt pretii & ponderis, ut mox declarabo.

PERFECTA FEBRIUM OMNIUM SANATIO.

CAPUT XIV.

1. *Proprietas causæ occasionalis.*
2. *Quare non sit putrida?*
3. *Vomitiva & laxativa tantùm sanant per accidens.*
4. *Scholæ cur condigna non habuerint remedia?*
5. *Nemo curatus à febribus per Medentes.*
6. *Excusatio Authoris.*
7. *Remedium febrile quale?*

8. Ne-

8. *Notantur Paracelsi felicitas, & inadvertentia.*
9. *Descriptio remedii universalis*
10. *Remedium purgans febres & ægros; non autem sanos, describitur.*
11. *Rarissima proprietas liquoris Alkahest.*
12. *Particularia remedia febrium.*

ERgo jam manifestum, & sat esto, febrilem materiam occasionalem expugnandam, eamque si non edulium corruptum (ut in Diaria) saltem esse excrementum, non quidem putridum (nisi in malignis, quibus adhuc putredo est in fieri esse) sed peregrinum exoticum non vitale, detentum contra naturam, adeoque in alienam messem delatum. Hocque titulo penitus hostile Archeo.

2. Etenim si putridum, non esset tenax, nec adhæreret contumax (per putredinem namque fibræ tenaces fatiscunt) adeoque nec diuturnas febres daret, quin confestim vas continens secum putrefaceret, & mortificaret. Unde mors necessitata.

3. Detinentur ergo febrium materia occasionalis, præter vota naturæ, locis indebitis, quibus non est ulla sentina corporis. Vomitiva ergo & laxativa, si quid proficui unquam præstiterint, id totum per accidens est: quatenus scilicet, ad stimulationem unius, alterum, pronum, ac vicinum, una exturbatur. Nam alioqui febrium occasionalis materia, ordinariò non in stomachi aut Intestinorum cavo residet, quia sunt sentinæ, & loca expulsioni appropriata. Nisi fortassis in Diariâ, cholerâ, diarrhœâ, dysenteriâ, aliisque horum canalium febribus, ab adhærente materiâ proritatis. Ergo enim de febribus primariis loquor præcipuè.

4. Inprimis non potuerunt Scholæ condigna febribus quærere remedia, malis ac falsis imbutæ principiis. Non quærentes autem remedia, nec ea etiam potuerunt invenisse.

5. Ergo Medentes, hactenus destituti vero remedio, febres conati sunt curare, euntes in circulum. Si qui autem sub illis sunt curati, per accidens id fuit. Agant Deo gratias, qui vires ægris largitus est, quibus febri & auxiliis illorum restiterunt.

6. Medici igitur febres postergarunt, loco sanationis, per virium & cruoris exhaustiones. Absit invidia dictis, non enim jactantia, aut vana gloriæ cupido (Deum judicem testor) sed hæc me dicere, & palàm scribere coëgit humana necessitas, & mortalium commiseratio.

7. Meum ergo expendi talentum. Credat, & sequatur qui volet. Per me non stat ampliùs, si mortales creduli febribus pereant. Unica nimirum falce amputatur omnium febrium causa occasionalis. Id remedium est sudoriferum, quod incidit, extenuat, resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit causam occasionalem, ubicunque locorum ea demum extiterit. Estque universalis febrium medicina, diaphoretica quidem, insensibiliter, & citra sudorem, præfatos effectus patrans.

8. Enim verò Paracelsus quanquam arcana haberet, quibus unico haustu quartanam, omnesque ex æquo febres feliciter sanaret; non fuit tamen illi data causarum cognitio. Contentus Macrocosmi singulas creaturas in nos introduxisse, sicque simplicium omnium, & stellarum species, numeros, atque proprietates, arti medicæ applicuisse sub credulitate: idque non quidem per similitudines, sed per univocam identitatem tam præcisè scienda voluit, sub pœna Idiotismi convicti.

9. Itaque febrim non distinguo, si remedii sit summa bonitas. Etenim istud remedium est Præcipitatus diaphoreticus Paracelsi, qui omnem sanat febrim unica potione. Hecticam autem, intra lunæ cursum. Oretenus enim assumtus curat carcinoma, lupum, & quodlibet æsthiomenum cacoëthes ulcus, sive externum, sive internum, itemque hydropem, asthma, & morbum quemcumque chronicum. Complet enim solus desideria Medentum, tam in Physicis, quàm Chirurgicis defectibus. Ejus descriptio est tam in libro de morte rerum, quàm ChirurgiâMagnâ, illamque nonnihil manifestius declarabo; Accipe pulverem Joannis de Vigo propria manu paratum: Nam alioquin admisto minio, est adulteratus, prout & qualecunque medicamen Chymicum, quod venale exstat, fraude plenum est. Hic pulvis, affuso elemento ignis, de Vitriolo Veneris extracti, cum aqua Regis cohobandus est quinquies, sub finem augendo ignem: nam fixatur planè.

Et est pulvis valde corrosivus. Qui dein cohobetur decies cum aqua vitæ optime deflegmata, & vicibus singulis renovata, donec omnem corrosionem secum abstulerit. Et tum iste pulvis, instar sacchari, dulcis est. Ideoque spiritus vini ibidem appellatur Saltaberi, sive Tabarzet, quod saccharum sonat. Non quòd in se dulcis sit, sed auferat corrosivos secum spiritus. Adeo ut residuus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quod ignis Vitrioli sit dulcis, ipsum sulfur mercurii, tunc extra inversum, est summæ dulcedinis. Fixus est pulvis iste, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis absolvi secretum, quod Medicum nobilitat. At istud parasse, pro prima vice, est ingentis operæ, pendetque ejus directio à manu ejus, cui debetur omnis honos: quia parvulis revelat ejusmodi arcana, quæ mundus nescit, & idcirco vilipendit.

10 Est & purgatio Diuceltatesson, quæ Podagram non minus, quàm febres radicitus curat. Ejusque arcanum corallinum vocatur, quod paratur ex essentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abstrahe liquorem Alkahest, cujus meminit. 2. de viribus membrorum corde hepate. Quod fit unius horæ quadrante. Nam, inquit Raymundus, astantibus amicis & præsente Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, scivit modum.

11. In quo coagulatione istud est singulare. Quod liquor Alkahest, idem in numero, pondere & activitate tantum valet millesimâ actione, quantum primâ. Quia agit sine reactione patientis. Mercurio igitur sit coagulato, absque ulla coagulantis remanentia, fac inde pulverem minutum. Et distilla ab illo quinies, aquam ab albuminibus ovorum distillatam, atque sulfur Mercurii, quod per sui præfatam coagulationem foris deductum est, fiet rubicundum instar coralli: & quanquam fæteat aqua albuminum, tamen iste pulvis dulcis est, fixus, ferens omnem follium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque. Quia purgat corpus humanum, quamdiu sordidum est, & non perfectè sanum. Sanat quoque ulcera vesicæ, laryngis, & œsophagi. At cum non cuique Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum dispensator manere voluit: sat fuit Theoriam medicam manifestasse. Ut orando, quærendo, & pulsando, scientiam acquirant, unde omne donum bonum descendit.

12. Attamen sunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem universalem non adscendant; febribus tamen plerumque satisfaciunt. Cujusmodi sunt salia à Cephalicis, itemque à majorana, roremarino, salvià, ruta, atque similibus. Non existimans hæc salia esse alcalia cinerum, sed volatilia, & quæ simplicium totam crasin continent. Etenim sunt diaphoretica insignia, atque nonnihil temperata. Quæ si debita statione, nimirum jejuno stomacho, & ante paroxysmum Intermittentium vel quovis tempore continuatum, potenter in vino, vel aceto, sudorque proliciatur, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponent. Cessa quoque mirari, quod absque omni evacuatione febres curandas propenam, si diaphæresin atque sudores suadeam. Nam & alligatis simplicibus, magno Medentum dedecore, frequenter febres curatas vidi. Denique & istud dicam, quod per emplastrum centenas quartanas tutò sanaverim, absque recidivâ, licet autumnales. In specierum febrilium igitur familiâ, non raro particularia ejusmodi, universalia remedii apicem attingunt. Quærite, & invenietis; modò medicina non in quæstum solum sit. Nam si vobis intentio est Misericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere Veritas, & Lux à Patre luminum descendens, cui sit honoris retributio in æternum.

RESPONSIO AD CONTUMELIAS.

CAPUT XV.

1. *Argumentum in contemtores scientiarum.*
2. *Responsiones ad convicia Galenicorum.*
3. *Adulterata sunt Chymica officinarum.*

4. Per

4. *Per ignem mitescunt corrosiva.*
5. *Objectio de parvitate dosis.*
6. *Dignitas Mercurii & stibii.*
7. *Rarissimum arcanum salis volatilis.*
8. *Res omnes clamant pro vindicta in Galeni stam spretorem Chymiæ.*
9. *Origo Pharmaciæ.*
10. *Objectio de solutione perlarum & corallorum.*
11. *Quomodo separantur in stomacho dissolventia à dissolutis.*
12. *Quid significet præcipitare in chymicis.*
13. *Censura de quibusdam Scriptoribus chymicis.*
14. *Iterata objectio, subterfugia ad molliores animantum tophos, sive lapides.*
15. *Qualis sit actio gemmarum in nos?*
16. *Quid sit in teneriori lapide quod operatur pulvere suo sospite permanente?*
17. *Proba mechanica.*
18. *Proba ex armis propriis.*
19. *Patientis mira quædam ac propemodum infinita reactio, sine passione transmutativa essentiæ suæ.*
20. *explicatio per Mechanicam.*
21. *Quid corpora apparenter dissoluta in nobis patiantur?*
22. *Periculum ignotum Scholis.*
23. *Arcanum involutum, primo per ingrata dissoluta: atque deinde superlativum per dissolventia grata.*
24. *Medicamen genericum*
25. *Peroratio ad Medentes*
26. *Laus salis volatilis è Tartaro.*

ULcerosum hoc seculum perversissimorum ingeniorum, non patietur admonitos resipiscere. Tantum enim adhuc abest, quod plerique practicantium detrectentur hujusmodi arcana majora inquirere, quod passim in scientias, quas ignorant, invehantur. Quod autem easdem ignorent penitus, & pænè gestiant, sibique invicem gratulentur de illarum inscitia, nec tempus in illis inutiliter absumsisse, patet, quia non pudet illos scientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illusoriam sive falsam, scriptis, & sarcasmis vilipendere. At nesciunt, quod cum non entis non sit scientia nullusque conceptus in mente illi respondens Adeoque in eo, quo negant veritatem scientiæ manifestant se eandem ignorare: Id est vilipendere id, quod penitùs ignorant. Suntque alii, qui mitius, sed æquè stolidè, dicunt. 1. Ista non sunt nostri, rem medicam nequaquam attingunt: Sequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica empyrevma redolent calida, violenta, & minimè trita. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ usui sunt, fideliter præparant. Estque indecorum viro docto, Pharmacevticem exercere. 4. Fumivenduli experimentatores omnes evacuationes horridas instituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum innituntur. Adeoque circumforaneos inter sunt reputandi.

2. Hæc sunt, quæ pro sua inscitia incauto obtrudunt vulgo. Quibus ex ordine sic satisdo. Agitur de medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo supponunt subterfugium, quod ignorent, quæ discere debuissent. Nec etiam fidum est fundamentum ab antiquitate semper ruinosum, euntes quà itum, non quà eundum erat, semper antecedentium gregem sequentes, cæcisque mentis judiciis sibi mutuo subscribentes.

3. Respondent etiam me silente servi nostri fugitivi, à quibus corrosivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, sive minùs virulenti, itemque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in summa, non nisi venena mutuant, ad magnorum morborum transplantationes & palliationes. Cæterum insigniter adulterata omnia, pro libidine lucri. Nam facile est ignaros decipere, in rebus, quas profitentur se ignorare. Sunt nempe olea essentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque singula: si novem partes olei amygdalini, ad unam essentialis commistas esse, facilis sit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ, quidquid supernataverit, esto de oleo essentiali; reliquum verò amygdalinum. Idque tutiùs sciveris, si in balneo experimentum feceris. Oleum sulfuris, ex dimidio

dio aqua est pluvia, Vitrioli autem stagma, totum in imposturam delatum est: & quotidie magis futile. Quod simplici examine per balneum mox constabit. Vix sextam partem ejus esse merum, eamque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad secundum denique respondebo mox. Nunc sat est dixisse, selectiores hodie Medicos non spernere chymica remedia, quod eorum libri noviter testantur. Adeoque vulpes vituperat, uvas & gallinas, in arbore sequestratas. Quantum autem præstent, silentibus nobis, loquuntur ægri experti. Ad tertium. Non est indecorum, manu propria præparasse quædam selectiora, & illa suis posteris legasse, ac tradidisse per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Ebræo, stravisse armenta, & lanionem egisse, pro salute populi. An forte stercus olidum inspexisse, & baculo agitasse, gloriosius est Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vasa & carbones tractasse? Sanè si momentum veritatis haberent, cognoscerent, quod opera charitatis non infament quemquam. At qui charitatem non habent, cuncta præter quæstum ac lucrum censent indecora. Abscedite ab hoc fastu, & æstote misericordes, sicut Pater vester, qui in cœlis est, est misericors. Aliàs namque dicet: Nescio vos in lucrum, & imposturam viventes. At sanè hos ambitiosulos non moratur dedecus; sed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt visitationum numerum, quàm sanationis gloriam, quæ in bene fecisse tota se sepelit. Etenim tam citò atque à Scholis, Doctoris titulo dimissi sunt, lampetrinis oculis per plateas, & diversoria inquirunt, an non sint ægri, qui sibi vitam suam credant. Sed siste gradum, non est medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum sua dona subtrahit, postquam Medicina ut aratrum est exculta. Habetote charitatem, & lucrum vos sponte sequetur, cum honore & gloria, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altissimus honorandum præcipit.

4. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minus, quàm in rem medicam, licentiosissimè se intrusisse omne nebulonum genus, variamque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos sanè Magistratus jure sævire deberet. Sed hæc non infamat viros probos. Certum est, quod semper lucro annexa fuerint fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remediorum & Chymicorum spectat, id largiori periodo trutinandum. Inprimis hinc quadrat, quòd scientia non habeat hostem, nisi ignorantem; non quemlibet, sed superbum, & discere recusantem. Quod patet per jam dicta corrosiva nempe atque manifesta venena, evadere sacchar o dulciora. Facilius, & ad manum idem patet, siquidem flammula, ranunculus, apium risus, &c. vim vesicatoriam, mox distillando deponant, prout succus citri suam aciditatem, hydropiper acrimoniam, &c.

5. Nec refert, quod Pharmaca Chymica sint parva dosi exhibenda. Id enim non accusat virulentiam; sed summam agendi entelechiam. Sic nempe alia dosis est ciborum, & alia Scammoneæ, esulæ, & colocynthidis. Ideò Medicus indiscretus, tortoris instar est. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, sub qua placent, dum quæque suis proportionibus respiciant vim, & necessitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si separaveris prætiosum è vili, tanquam os meum eris.

6. Quod autem de argento vivo & Antimonio improperant, meram continet rerum inscitiam, & stupidam contumeliam. Nam Antimonium, quamdiu vomitum aut sedes movet, & Mercurius revivificari potest, venena sunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à Deo destinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condiginis illustrare potest, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii & Stibii vim purgativam novisse, ægrisque propinasse, qui purgantia detestamur, præsertim quæ sanum æquè atque infirmum dissolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & mementote, quod in thecis vestris nil resonent dispensatoria, præter Scammoneam, colocynthidem, elaterium, esulam, id est, mera toxica.

7. Deinde, etsi vegetabilium & aromatum essentiæ sunt calidæ: illorum tamen salia volatilia

tilia [quæ nunquam vidiſtis] ſunt temperata. Adeò, ut ſi oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ, &c. noveris transmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens, quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt, in veteri vertigine, palpitatione, apoplexia, ſimilibuſque.

8. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcent ab uſufructu donorum, quæ Altiſſimus in natura diſpoſuit. Clamant ergo in cœlum præſtantiſſimarum rerum poteſtates, ſe velut fruſtra veniſſe, vix quemquam eſſe, qui vincula earum ſolvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, perſolvant: ſed potiùs evaſiſſe ſtuprorum, & adulteriorum præmia.

9. Illa ergo ſcientia, quæ docet inſpicere corpora occluſa, per ſui analyſin, ac virtutes illorum abſconditas eruere, famula Pharmacevtices non eſt [ut ſonant ignorantium convicia] ſed potiſſima hiſtoriæ naturalis tecmarſis eſt. Incepit namque Pharmacia primum à mercatoribus ſimplicium & herbarum collectoribus; dein verò, cùm cernerent Medici, non unicuique opportunum eſſe, ſimplicia elixare, condire & præparare, negotium iſtud ſimul fuit ſimplicium venditoribus commiſſum. Interim Medici ſelectiora, & ſecreta ſibi ſervabant, quibus honorem poſteris ſuis compararent. Sed tandem, creſcente Medentum ignavia, contenti fuerunt, diſcurrere per plateas, de domo in domum, ex frequentia viſitationum quæſtum feciſſe: ſucceſſerunt demum inde diſpenſatoria, ſelectas formulas hinc inde, pro nutu ignorantiæ compilaſſe, ut in officinis ſervarentur, & oſtentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem Medici, compoſita compoſitis nectentes, mille quandoque ſimplicium farraginem ægris propinant, ut ſi unum non juvet, juvet ſaltem aliud. Vel ad minimum, ſe excuſent, quod juxta tritam normam, curam ægrorum geſſerint. Hæc eſt Pharmacia hodierna, à qua quantum diſtet Philoſophia Chymica, nôrunt quidem qui eandem vel à limine ſalutarunt, ignorant verò, ſoli ignari oſores.

10. Ægrè ſanè ferent Galeniſtæ, quod ſuis ignominiis & contumeliis, per meram lucem reſponderim, quodque ſuam potiſſimorum remediorum ſupellectilem vellicaverim, quare inſtabunt [ſat ſcio] hoc modo. Urges; perlas, coralla, &c. in liquoribus acidulis non diſſolvi; ſed tantum à ſalibus diſſolventium velut calcinari, ac pulverari, abſcondi quoque, ac fieri inviſibilia oculis. Idque probas per argentum in Chryſulca diſſolutum: quod inde ſoſpes reducitur: ergo non amiſerit priſtinam eſſentiam? & iſtud detorques ad præfatos lapides, & probas; quia per ſalem alcali de tartaro, præcipitatur rurſus idem lapis ad fundum, qui antea erat inviſibilis pulvis; quatenus ſal alcali combibit ſalem acetoſum, qui continebat in ſe lapidum pulverem. Sed non cernis, quod inprimis veſtra tyrocinia, hujuſmodi diſſolutiones doceant, & magnifaciant. Tum etiam, quod ſtomachus careat ſale tartari, ut diſſolutos pulveres præcipitet, ſeparetque à diſſolvente ſuo, ineoque proponas ludibrium. Ac per conſequens materia Perlarum, Corallorum, &c. ſemel hoc modo diſſoluta, ſoluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeoque in urinam vel cruorem transmutetur, præſtetque quantum pollicemur.

11. Reſpondeo; Naturam non opus habere ſale tartari, ad ſeparandum iſtum pulverem, à diſſolvente ſuo. Quoniam edocta eſt tam à parte ciborum, quàm digeſtionis propriæ, hunc pulverem ſequeſtrare. Sunt namque quamplurima inter cibos, quæ hunc effectum proferunt. Qualia ſunt olera, itemque herbæ vulnerariæ, &c. quibus plerumque ſal volatile lixiviale ineſt. Itemque vina cum albumine ovorum, nedum ſeparant ejuſmodi diſſolventia coagulata à pulveribus diſſolutis; ſed & Mercurium præcipitatum revivificant.

12. Denique ipſamet ſtomachi digeſtio, ordinario ſpiritus vegetabiles acidos, ſubſtantialiter transmutat in ſalem urinæ ſalſum, atque volatilem: qui cum ampliùs non habeat priſtinas vires diſſolvendi, quas in aciditate priùs habebat: illicò derelinquit (id eſt, præcipitat) pulverem, quem ante occultabat diſſolutum in ſua aciditate: Ideoque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem præcipitat, & exuit.

13. Adeo-

13. Adeoque sciant Galenistæ, quod scriptores tyrocinii Chymici adhuc Tyrones sint, gestiant aliis proponere, quæ summis labris degustarunt: adeoque nondum Philosophiæ penetralia adiverint.

14. Sed iterum instabunt Galenistæ: Dicentes, quod notabiliter lapides Bezoar, cancrorum, limacum, &c. tam pulveretenus sumti, quàm soluti in dissolvente acido prosint, in Peste, febribus, lithiasi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me stolidè idem negari perlis, corallo, &c.

15. Quibus respondeo; Gemmas, lapides, & saxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter se. Inprimis namque gemmæ, silices, marmora, & quæcunque crystallinam habent duritiem, ne quidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, nisi per modum appensi & periapti, idque tantisper dum ab ore, per recrementa transeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denso clausa latet. Perlæ verò & coralla, quæcunque conchyliorum saxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum conficiuntur in humano stomacho, ut bene in quibusdam avibus. Lapides autem Bezoar, cancrorum, &c. adhuc perlis minùs duri, non sunt de natura saxatili; sed potiùs fiunt ex succo lacteo semicaseato, & semipetrificato, habentque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem neutram. Prout putamina lapidum in mespillis, persicis, &c. Neutrum genus, atque medium servant inter ligna, & lapidem tophicum.

16. His ita pro veritate rei, & meliori intellectu suppositis, dico, quod quanquam lapis Bezoar, cancrorum, &c. quoad solidam pulveris sui materiam, nullatenus digerantur à stomacho humano; attamen illis inest succus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam è limatura cornu cervini elixando extrahi.

17. Si itaque præfatorum lapidum pulverem in aqua pluvia, vel distillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere separes, hoc verò per balneum distillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterùm pulvis reliquus, ut elixando invictus, ita & stomacho nostro indigestus permanet. Adeoque ex præfati liquoris quantitate pusilla pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, sumta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus scrupulus ejusdem. Cum interim vinum, vel acetum, eodem haustu combibita, cum præfatis pulveribus, ne sextantem pulveris dissolvant; reliquum verò, integrum, non mutatum deferant. Quod patet, si lapidem cancrorum, non in pulverem, sed frustatim comminutum biberis, & post excretionem ablueris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeoque nihil ejus à stomacho subactum. Nec quidquam illorum lapidum per digestionem participari.

18. Agedum, perimamque Galenistas proprio telo. Etenim si lapides præfati, vel perlæ, pulveretenus assumta, in nobis liquescerent, frustra tentatis dissolvere illa. Jam ergo constat per demonstrationem mechanicam, teneriores animalium lapides continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & saxatilia carent.

19. Attamen corpora quarundam rerum, permanentium in sui pulvere, & soliditate homogeneâ, & inseparabili, ut patiuntur in sui dissolutione actionem à dissolvente: ita quoque vicissim dissolvens patiatur à dissoluto, sine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axiomate Chymico, dissolvens eadem opera coagulatur, per quam dissolutum dissolvitur. Ideoque si auferatur dissolvens à dissoluto, ordinario nil præter insipidam aquam inde recuperatur, sine acrimonia & aciditate: quæ sanè ut sunt salium clientes, coagulantur in dissoluto, eique comites astant.

20. Clariùs idem cognosces: Si oleum vitrioli distilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manentque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde stillatur, est mera aqua. Nix ista autem, si lavetur, fit citrinus pulvis, qui facilè in pristinum mercurium currentem reducitur, eodem prorsus pondere, quo ante. Si verò aquam ablutionis distillaveris, habes in fundo merum alumen, ex acido

acido sale vitrioli. Sic nempe dissolventia mutantur, tametsi dissoluta, ne quidquam de sui materia, aut substantia perdiderint.

21. Aguntque ejusmodi dissolventia in nos, per modum alterationis acquisitæ, in sui passibilitate; non autem ex proprietate participata, à dissolutis immutatis. Ad propositum ergo Argumentum. Salia aceti, vini, succi limonum, vel è quercu, itemque chyli stomachici acidi, quatenus sunt vegetabilia, & à nostra digestione alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in salem urinarium; attamen pro diversitate rei dissolutæ, illa dissolutiva patiuntur aliquid ex aptitudine suæ convertibilitatis, attamen ne quidquam in nos transferunt de dissoluto non digestibili, nisi partem sui digestibilem contineat: prout dixi de mucilagine lactea lapidum animantatorum.

22. Quod si verò alioquin, intrò in venas, ejusmodi dissolutum pergeret [quod nunquam] ut suas nobis dotes communicet [puta perlas, aut lapides præfatos] plurimæ inde consequerentur anxietates, loco subsidiorum. Nam primo, cum non sint digesta in stomacho [prout jam antè probavi] neque in secunda demum digestione coqui poterunt. Quia non itur ad secundum, nisi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, sed in aliud venarum recrementum. Tertio; Nascentur pulveres in venis & renibus, constipabunturque exotico hospite pulvere, per nullum deinceps remedium eductibili.

23. Hæc dicta sunt de dissolutis, à dissolvente vegetabili, ac proinde in nobis digestibili. Veruntamen si dissolvantur res per dissolventia non digestibilia: ea vel erunt ingrata naturæ stomachi. Ideoque vomitum & sedes movent. Adeo ut sola incongruitas, malignitas & ingratitudo sumtorum, sint causa, cur vomitum & sedem moveant, expellanturque confestim, cum iis, quæ in sui factionem deturbarunt. Idcirco anxietates & molestias exhibent.

24. Si verò dissolventia sint naturæ grata, intro lubenter admittuntur. Ne quidquam tamen patitur compositum inde, tam ex parte dissolventis, quàm dissoluti. Siquidem utrumque est indigestibile. Ergo istud compositum manet sospes ut pridem, transit omnes venarum officinas: ac tandem [siquidem non potest mutari, nec per consequens transire in familiam vitalem] expellitur sudore, per diaphæresin. In quo itinere, quidquid præclara ejusmodi arcana attingunt sordium, dissolvunt, secumque rapiunt, sicque medentur febribus, & morbis chronicis plerisque.

25. Quicunque ergo medendo charitatem proximi cordis habetis, discite dissolvens aliquod, quod sit homogeneum, immutabile, dissolvens sua objecta in materiam primam liquidam: & nactus eris intimas rerum essentias, harumque dotes posse inspicere.

26. Quod si autem ad istud ignis arcanum non pertingatis, discite saltem, salem tartari reddere volatilem, ut hujus medio vestras dissolutiones perficiatis. Qui etsi sua soluta, anatice homogenea deserat, digestus in nobis; illorum tamen aliquot vires mutuatus est, quas intro defert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem non sufficit libros terere; sed insuper oportet carbones atque vasa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, sic dixi, Laus DEO.

Quod Academiæ Thesi 8. venæsectionem nempe inhibeant nisi in cruoris plenitudine, in hac autem solùm admittant, eò quod tum phlebotomiæ vitium non satis apertum esse possit; quodque thesi decima jam implicite concedant, febrim non esse merum calorem, sed per calefacientia & corroborantia [calida omnia] curandam. Est nimirum alterutrum necessarium: vel scilicet febrim non esse calorem in sui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex thesibus Lovaniensibus sub Consultissimo Domino D. Vopisco Fortunato Plempio disputatis Lovanii 16. Novembris Anno 1641.

DETEGITUR ESSENTIA FEBRIUM.

CAPUT XVI.

1. *Vita mortalium est morborum causa efficiens.*
2. *In hoc est vitæ error furialis.*
3. *Probatio præcedentium.*
4. *Author, in quo dissentiat à Veteribus?*
5. *Efficiens internum, ejusque materia, probantur.*
6. *Qualiter formetur quidditas febrium?*
7. *Propositio.*
8. *Quod ex causa naturali olim consistebat immortalitas.*
9. *Idearum morbosarum origo.*
10. *Quid Veteres deceperit.*
11. *Archeum suis perturbationum Ideis imitari imaginationem.*
12. *Probatur præfata propositio.*
13. *Originis Idearum fons duplex.*
14. *Probatur necessitas Idearum in febri.*
15. *Idem per enumerationem partium.*
16. *Causa occasionalis examen.*

HActenus quasi contra Scholas disputavi, non ausus docere febrium essentiam. Itaque dum arborem prodat suus fructus, compulsus sum pro Philiatris, supplementum addere, quò febrium incognita hactenus essentia mage illustretur, deturque Tyroni modus interstinguendi judicii à judicio, & remedii à remedio, Ostendi inprimis sat potenter, definitionem febrium hactenus nescitam: ideo essentiam, essentialesque causas illarum, adhuc ignorari: Cumque nobis non sit licita cognitiò rerum, à priori, saltem mirandum fortiter, quod præter calorem, pro essentia febrili, excogitatum sit nihil; dum tamen historia ipsa febrium sat potuisset pandisse causarum necessitates, consonantiam, & constantiam: saltemque à caloris ridiculo errore, mortales reduxisse: nisi ipsa mortalium ignavia, per indagandi tædium, & subscribendi facilitates, fuisset allecta, Loquor inprimis de natura hominis corrupta, qualis à transgressione deinceps perseverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: sic quidem, ut morbo nondum ulla sui esset spes in potentia. Sed postquam mors intravit in vitam, stetit morbus omnis, in potentiali exercitu in vitam ipsam directo.

2. Sicut morbus nidum suum stabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adversus vitam, pugnando; sed in ipsamet vita, sospes externus ensem suum stringeret, quo vitam, [hospitium suum, suæque quidditatis patronum] detruncaret. Ista nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quod ex ipsamet vita mortem sibi deinceps desumserit.

3. Nec enim joco loquor. Absit, ubi de conservanda mortalium vita scribo. Enimverò statim simul cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcunque fingantur hostiles, amplius à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipsa vita dependere.

4. Etenim quod Veteres hucusque ante me, naturæ duellum vocarunt, complexionis item elementalis, cum solitariis qualitatibus, aut cum ipsa invicem putatitiorum humorum peccante adrastiam: Id totum, assevero à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere; Id est, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorrescentiaque spirituum vitalium: Materiam autem excrementosam, quamque peccantem, sive morbidam putarunt, & vocarunt: Voco præter naturam, à causa occasionali errante, vel aliena productam, detentam, vel introductam. Adeoque ejusmodi materiam omnem, duntaxat occasionalem voco: Incicatricem quidem; at planè externam morbo: utpote cujus adhuc materiæ perstite præsentia, non raro tota febris cessat, & perit funditus.

5. Ergo febrile efficiens internum; atque immediatum ens formale, est ipsamet vita; ejusque immediata materia ab aura vitali [in qua hospitatur, & sedet ipsa vita] pro parte desumitur, & ab

& abscedit. Sicque est ipsi immediata, ac plenipotentiaria potestas in vitam, sibi symbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum esset, furenti vitæ, extra se, morborum parere: sive, formale atque essentiale initium, fundamentum; atque semen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, seminale, in alieno excrementorum externoque subjecto stabilire. Nam si vita à morbo tolerari debebat, angustiari, atque necari: debebat certè à semet ipsa jam deturpata, omnem pati injuriam; Juxta Adagium; *Nemo nisi à seipso læditur.* Ruditer id olim quoque Hippocrates sensit, qui spiritum illum vitalem, impetum faciens (tam ad vitam, quàm ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato incepit. Non enim nego, vitam stimulari in propriam injuriam, à causis occasionalibus: At saltem optarem, Veteres diremissent causam essentialiter internam, ab externis occasionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non sumo pro corporis respectu; sed quod radicaliter essentialiterque est morbo proprium, id voco internum, atque inseparabile; secus verò, si tantùm accidentaliter adjaceat.

6. Itaque ante omnia, seriò & unicè notandum, qualiter ipsa febrium quidditas formetur, à quidditate efficientis vitæ. Ut non solùm per hoc concipiatur ipsa principiandi morbi hæccitas; verum ut insuper cognoscatur determinatio essentialis emanans quidditativè à vita ipsa.

7. Quæ ideo sunt altius inculcanda. Quare sit loco propositionis: quod mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem impuritate contaminaverint. Non quidem, quod introitus singularum febrium, sit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licet originaliter inde defluxerint.

8. Sed in statu puritatis erat immortalitas, non mors, non morbus. Quia tum Mens immortalis immediatè regebat corpus, ideoque à caducis, se prorsus inferioribus, ne quicquam patiebatur, suum idcirco domicilium, sibi unitum, ab interitu, & corruptela merito liberabat.

9. At post prævaricationem, Mens suum regimen animæ sensitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis necessitatibus evasit obnoxia. Sensitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἐνορμῶν, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cœpit. At malè à suis sequacibus potestas ejusdem fuit intellecta: neglectumque illud mansit apud posteros. Impetùm faciens, nescitum etiam, quod morborum discrimina à vita immediatè manarent. Ideoque falsò, occasionalibus, nunquamque existentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens producit ens Ideale; unde febres, morbique universi ortum suum mutuant. Quam idearum generationem, ibidem ex professo tractatam, nunc tantùm obiter attingam. Primò itaque in confesso est, rabiem canis excitari, à, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi veneni. Quod in sano cane non est, prout in amente. Patetque inde, istud virus (quod nostram à morsu ferit imaginationem) fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patrata. Idem etiam occurrit in Tarantula, serpentibus, & furore percitis. Sic in Tumulo Pestis, hanc Ideam, nedum ex vapore hominis; sed & auræ vitalis, construi, demonstravi. Quare etiam peræquè necessarium, quod pro febri (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio suscitatur, nec sponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut increscit) succrescat in eodem vitali initio, Idea motrix, sive causa effectrix, virulenta quidem in se, ac varians, juxta signaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet.

10. Etenim ut ex nihilo, nihil fit: ex aliquo autem semper aliquid: putarunt tam Veteres quàm Moderni, febres quascunque, necessario oriri ex lucta elementorum, vel saltem fictitiorum humorum. Nec liquido etiamnum definivêre, cujus de ambobus hisce febrium esset textura. Ac cum non sint nisi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum constitutio-

tutionem [quia alibi ostendam impossibilem horum connexionem] non possunt aliquod ens à se alienum producere. Humores verò cum nunquam uspiam adhuc fuerint: sintque febres ex aëreo, ac magis abstracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi, à nihilo nil quidem fieri materialiter; sed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Idea concepta fieri, quæ demum mox se corporibus vestiunt.

11. Per conceptum scilicet fiunt Ideæ activæ, seminumque formalia initia, quæ se statim vestiunt tunica spiritus vitalis, cum qua tum denique in scenam prodeunt, fiuntque illud impetum faciens, solo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim, quòd febres subinde à perturbationibus animi oriantur, id lippis ac tonsoribus peræque notum. Sed Archeum, sive impetum facientem spiritum, suas pati perturbationes, harumque soboles, suscitatas Ideas in se concipere, inopinum, atque hucusque inauditum est quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd saliva rabidi, dudum post mortem canis, in eo, quem momordit, producat suam rabiem, planè suo cani persimilem; unde manavit.

12. Quare in saliva fuit Idea formatrix seminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejusmodi infectio potestatem præsupponit actricem, vitalem, potentemque propagatricem sui seminis, licet nobis mortem & amentiam causet. Potentia autem ista nequaquam agit, ut nudum accidens; sed quatenus formali subjecto in hæsionis inhabitat. Nec etiam quod materia visibilis, sive diversorium inhæsionis sit ipsamet potentia, nec excitatrix, vel stimulus sui ipsius, aut quòd ista potentia subsistat solitaria extra radicem, quæ illam suscitavit: Sed omnis potentia habet ens fovens, patrans, ac dirigens sui, longè spiritualius, & abstractius, quàm sit sua capsa inhæsionis. Abstractius inquam quàm sit ipsum medium, in quod potentia motrix est recepta: imò formalius, quàm sit ipsamet qualitas potentiæ. Est nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cæteris entibus seminalibus. Sumit autem ista imago, primordiale sui initium, ex cogitatione hominis, vel succenturiato conceptu spiritus Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima sensitiva, est per modum recipientis, in spiritu, sive aura Archeali. Et quanquam Archeus non anxietur per modum animæ usualem, atque humanum; attamen diversorium animæ sensitivæ [quod est ipse Archeus] fruitur per modum suæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à suis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus.

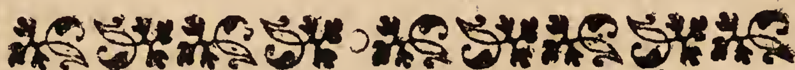
13. Nec enim Archeus istas passiones semper è proprio conceptu piscatur; sed & ab ingestis, malè digestis, & transmutatis. Usque adeo & ab excrementis non rite subactis, aut segregatis. Adeoque & nedum à facultatibus nostris alienatis, aut errantibus: verum insuper, ex dote rerum innata. Pro ut in saliva rabidi dentis, est proprietas Idealis virulenta, quæ animæ sensitivæ imaginationes in nobis alienat, ad sui lubitum.

14. Ergo in rebus est quædam potentia accidentalis, quæ si contagium aut sui propagationem perficiat, indiget vi formali, & seminali, quæ rectrix sit actionis. Semina namque, ut figuram, vel sui similitudinem edant in productis, necessariò hanc imaginem sibi insculptam habent, si debeant extra se agere, aliudve sibi simile erigere in producto: cùm ejusmodi similitudo Ideam præsupponat formatricem. Denique materia febrium occasionalis, si esset de febrium essentia, vel non præcederet, saltem semper comitaretur effectum sibi proprium.

15. Quare dum quaternarius humorum, horumque existentia, sint ficta: necessum est, quod ficta causa humoralis nec præexsistat, nec subsequatur essentiam febris, nec sit respectus humorum ad febrim; nec vicissim febris ad fictos humores. Denique nec cruor [thesaurus vitæ] potest ullo modo, esse febrium causa constitutiva: imò nec quidem causa occasionalis; nisi sit extravenatus, priusque corruptus: id est, nisi prius desinat esse cruor. Siquidem extravenati cruoris non est alia reflexio, quàm quòd in vivente theca sit cadaver,

vet, variasque interim subeat transmutationes, pro varietate Ideæ Archei, in proximis culinis, clavo œconomiæ præfecti. Est nempe vitiatus hic cruor, cadaverosum jam excrementum, & causa occasionalis, quâ excitus Archeus Ideam furoris fabricat.

16. Denique aliud quodcunque excrementum, à subsequente digestione defædatum, causæ occasionalis jus in se transfert, febrimque occasionaliter parit, non secus ac jam de cruore dixi. Estque ejusmodi excrementum, à vitio digestivè, ac distributivè, vel sensim accumulatum, vel demum à febri, aut inspiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, saltem respectu febrium, semper remanet externum, nec harum essentiam subintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales considerationes, quæ gradum febrium proximè respiciunt. Etenim si actio morborum procedat immediatè in vitam, & à vita exordium sumat: utique est necessarium, quod essentia morborum quoque penetret penitùs, ipsam medullam essentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantum respiciunt, an materia occasionalis sit in quanto, major, minorve; An efficiens in Juvene sit potentius, quam in sene; in initio morbi, quàm in fine, in malignâ, quam in mitiore, &c. Sed ejusmodi potestatum gradus sunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docentque quidem, quantum sit verendum, ab accidente occasionaliter irruente. Ego autem hîc specto formalem febris essentiam. Itaque semper adest, ac permanet essentialis potestas interni efficientis, sive ipsius vitæ: & denominatio, desumta ex termino relationis, etsi spem Medentis mutet, superioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipsa vita semper est intimum principale, formale, atque essentiale febrium efficiens; manetque ubivis materia occasionalis, extra veram & internam causam materialem. Nam sæpe aufertur, cessatve febris, restante residuâ adhuc ejus materiâ, & efficiente occasionalibus. Etenim sæpe quartana cessat suâ sponte, postque mensem fortè reperit iterum: adeoque materiam occasionalem servabat sibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occasionale alibi, pacatâ prius procellâ Archei, totum sponte consumitur. Sæpe quoque febres, post se, relinquunt debilitates, viriumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita insiti Archei extruncata, suasque passa est tribulationes nimias.

QUIDDITATIS FEBRILIS INDAGO.

CAPUT XVII.

1. *Erronea Scholarum speculatio.*
2. *Differt Author à Scholis.*
3. *Modus fiendi febrium, ad Indicationes propagatur.*
4. *Centrum febrile.*
5. *Sitis, & frigoris examen.*
6. *Confirmatur Centri doctina.*
7. *Cur febris quandoque terminetur per appetitum insolitorum?*
8. *OEconomia febrilis in pyloro.*
9. *Exlex quartana, & exoticarum febrium sedes inaudita.*
10. *Cur vomitus non solvat has febres peregrinas.*
11. *Definitio febris lacera.*
12. *Remediorum examen.*
13. *Spei vanitas unde sit introducta?*

Antehac tam Moderni, quàm Priores, considerârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex speculatione caloris, tam interni, quàm æstivi ambientis. Itemque essentiam illam dimensi sunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occasionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus.

2. Sic enim, quâ ingredi debuissent, januam sibi ante nares occluserint. Siquidem modus fiendi in febribus, itemque ejus internum efficiens,

ciens, atque materia ſeminalis, manſere neglecta: contemplati ſunt febrim duntaxat in facto eſſe: adeoque ſic ſibi cognitionem eſſentiæ abſtulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, ſuprà diſtinctus, enucleat internam febris quidditatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus ſua vi penetrare res, quas ſibi ex inſtituto occluſit. Docui itaque ſuperius, quo initio activo & vitali, febris in nobis oriatur ſeminaliter, & materialiter, id eſt, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficientis, à quo formatur. Siquidem omnem ſui determinationem medicat à vita. Ideo enim vera quidditas entalis, atque eſſentialis differt toto cœlo, à Veterum putatitiâ quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipſum namque ens accidentale (quod eſt ipſa Veterum putata febris) differt toto prædicamento, ab ante ſubſtantiali, vitalique febrium, atque à ſeminali initio, progreſſu coaptatione, actione, ſequeſtratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, hauſtâ ſcilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum vitalis efficientis principiis quidditate. Siquidem Medentes hactenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant.

3. Cæterùm demonſtravi, quod calor non ſit eſſentia, aut de eſſentia febrium; ſed merum accidens, ſeparabile à febri, febrique accidentaliter, & per intervalla, adjacens. Reſtat modò ad cognitionem febris, ac remediorum contemplari modum fiendi, in fieri eſſe, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis propemodum febris ſtatim ab ſui initio horret, aſpernaturque carnes, piſces, juſcula, ova, & quæcunque intra ſtomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & piſces ſolo tepore, ſponte vadunt in corruptiones ſibi proprias, atque fœtores, tanquam ad terminum cadaveris feſtinarent. Hæcque, ubi inſtomachum delabuntur, fermento ſolito, debito, ab digerente orbatum, ſolo illius loci tepore, feſtinant in ſui corruptionem. Ructus enim febriles hinc fiunt olidi, ideoque nidoroſis ructus acidos ſupervenire, bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quòd fermentum digeſtivum ſtomachi (quod cuncta aceſcere cogit) rediiſſe, ructu acido, teſtetur. Quo aliàs abſente, dormiente, impedito, vel ſuppreſſo, carnes & quæ facilè putrere parata ſunt, mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus, & amarus, à corrupto œconomi jure, ſuſcitatur. Hæc eſt cauſa, cur ſtatim, quæcunque facilè putrent, fiant exoſa in febribus.

4. At ſaltem hinc patet, ſtomachum eſſe palæſtram certaminis febrilis.

5. Tum huic conceptui ſtatim ſuffragatur ſitis, pleraſque febres comitans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior ſitis, vomituſque affluentior flavæ illius amurcæ, quam alioqui in acutiſſimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad ſolida latibula ſubterfugiendum: quaſi frigerent duntaxat externa; at interna ferverent viſcere, æſtuarentque potentiſſimè: unde nimirum ſub frigore, tanta infaſtaret ſitis importunitas. Abſit, tam apertis nugis, veritati velle imponere! Siquidem intermittentium initiis, horrores, atque frigora ſentiuntur non minora intus, quam in artubus. Propterea ſcilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, uſque adeo, quod dentes & artus, non niſi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, ſimulatque interni frigoris furor evaſit mitior. Eſt autem iſta ſitis fraudulenta. Utpote quam non ſolùm potus non reſtinguit, potantemque miſerè deludit; ſed etiam dolet, ſe non à defectu humidi cauſari. At ſi ſupponatur (riſu dignus alioqui) fervens intus calor, tantiſper ac dirum frigus, è penetrali rigores ſuſcitat. An ſaltem dum fervor ille, domeſticus febrium hoſpes (licèt nondum querulus, aut ſenſatus hactenus) foràs ſpargitur, friguſque abactum eſt; An inquam non acquirat ſibi vires eundo? ſeſeque explicet? non quidem per modum ſubſtantiæ extenuatæ dilatando, ſed per modum caloris excreſcentis agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, ſi calorem repetat, magis magiſque incaleſcit, ac longè potentiùs, quàm quæ juxta ignem calefacta eſt. Cur itaque, ſi ſitis à calore fiat interno, ſaltem reſtinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febril

bile argumentum, ad statum ampliato, non increscit pariter sitis; sed potius plerumque mitigatur. An non hinc constat, sitim, non à calore; sed alienâ longè radice scaturire? præsertim ubi non rarò, stagma acidum sulfuris, sitim vel restinguit; vel saltem potenter sedat?

6. Appetitus ergo subitanea aversio, horrorque ciborum, potuumque fastidiosus delectus in febribus, sitis penè insatiabilis, vomitus, nausea, anxietas cum suspiriis, vigilia subinde continua, non rarus denique sopor, vel deliria, locum, sive sentinam febrilem, detegunt, accusantque stomachum, ejusque vicina.

7. Ideò enim lenta, pertinaciorque febris, solvitur frequenter per appetitum rerum insolitarum [puta halecis, rerumque fumatarum] sperans, per rem ejusmodi inauspicatam, subigere hospitem hostem. Arrident nempe ejusmodi insolita, non quidem quod digestioni [quippe quæ tum nulla ibidem est] sint, aut alimento apta: sed quia impressionalem Ideam Archei, atque sigillum febrile obliterant, non secus, atque aliàs cibi inordinati exoticas, silentesvè in Archeo Ideas paroxysmales, occasionaliter excitant. Etenim si procul inde suum nidum febris delegisset, debeatque omnis cibus prius in stomacho transmutari. Ideoque quoquò inde longius deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas mage sternitur. Quare si appetitu, & fruitione insoliti illius cibi, superetur diuturna alioqui febris: designat, quod febris non procul à membro appetente sit remota. Redit nimirum quoque cum appetitu alias, ructus acidus.

8. At saltem ex diductis patet, quod venæ stomachales non trahant ad jecur, sicut mesaraicæ, sed potius nutriendo stomacho sint dicatæ. Quod alibi de digestionibus studio explanavi. Siquidem sæpè à biduo assumta, non obstante siti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus [inferus stomachi janitor] quamdiu febris imperat, non rite suo fungitur munere; sitisque, quæ sub isto biduo suboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque mitescit. Nescitque Pylorus, quo fine se tam pertinaciter claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra febrium sentinam stomachum. In qua præcipuè tum non speratur digestionis bonitas; sed potius ingesti longâ mora, & consequens corruptio. Nescit inquam, quorsum tam amentes effectus edat, dum ex ejusmodi detentis procreat flava & amara excrementa, quæ hactenus fellis imagine incautos delusere, illaque elidat abundè, frustra, ac citra sublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio stomachi insertam, declinâsse in Pylorum, susque deque confusa omnia: sitimque ideo amentem æquè infestare: quia totum febrilis confusionis chaos, agitatur immediatè stabulo exotico Pylori. Nec enim ista sitis potu sedatur, quæ non est suo loco, in stomachi nempe orificio. Cujus solius munus est, denunciare alimoniæ defectus. Febris itaque habet virus, estque serpens multiceps, quod circa Pylorum, & paullò infrà, hospitatur, vel insidet convexo stomachi. Etenim non raro sunt deliria ridicula, aliàs quoque ferocia, juxta veneni illius sortem. Sitim autem suscitat serpens ille, sæpe quoque angustias, lipothymias, & syncopes, vel vomitus frequentes, amaros, vel etiam solius alimoniæ impatientes & intolerantes. Vigiliasvè continuas, harumque vicem, sopores compensant alibi. Primo saltem introitu, fermentum stomachi, cum edendi desiderio, intercidunt statim. Neque ideo frustra conqueritur Anatome, dissectionum difficultates mox sub Pyloro, superare quasvis alias totius corporis, propter vasorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digesti, maleque distributi, itemque scoriæ, sive stercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac spermatici degeneratio, simul concurrunt, unde stomachi œconomia evertitur. Cuncta siquidem concurrunt in vasorum multiplicata texturâ, excrementorumque adhuc commistione. Quibus de causis virus surgit, alienanturque alimenta à scopo, variasque per moram subeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, suâ persentit ditione, angustiatus, turbatus, ac veluti demens, diversimodè illa adhuc alterat magis, ac pro venenorum illorum suasu, varias confingit suarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variam-

que

que febrium scenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoses, finesque sunt Medentum objecta. Nec enim tam venenorum, symptomatumve est spectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compescatur virus, reducaturque aversio, concitataque confusio Archei. Nam his sedatis, cessat mox ipsa febris, quæque materialiter ibidem peccant, facilè à natura domantur, atque recedunt directè subacta. Hac scilicet viâ, statim febres cedunt, ad appulsum alicujus Arcani; residuum autem expulsionis, committitur humeris naturæ, ut sua servetur Hippocrati dignitas. Quod *ipsæ naturæ sint morborum medicatrices*. Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum.

9. Sola autem quartana exlex, penitiùs subiisse visa, sive extra contubernia stomachi, ad Splenem se porrexisse. Parem attamen servat sibi progressum, & explicationem, super Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digestionis committens, statis periodis suos excitat furores.

10. Est denique malignarum, castrensium, purpurearum, &c. aliena prorsus, atque insolita admodùm sedes, propagatio, ac insueta medendi anxietas. Dum scilicet, per inspirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hospitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fœtores, &c. Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, trans diaphragma, connexam stomachi superficiem feriunt, ac suæ virulentiæ Ideam depingunt, in alimento proximè assimilando. Quod proinde degener ibidem se sistit, & Archeum loci invitat in suos furores: unde insolitæ subsiliunt febrium tragœdiæ atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admodùm. Quia sopores, vigilias, amentiasque & anxietates periculosiores excitant; juxta cujusque veneni, obnati ibidem stimulum, diversimodè Archei vitalis perturbationes suscitantem. Sic modo surrexêre febres, absque siti, calore, & turbine, in Medentum confusiones: quia nimirum nihilo securiores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citoque finiente, necant citò, vel languidè; non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ symptomatum feritate infestant. Patet saltem nunc, cur vomitiva febrim istam stomachi, ibidemque suæ mansionis signa edentem, ne quicquam sublevent. Nam etsi productum febrile vomitiva domare videantur; non tollunt tamen occasionale producens, in convexo, externoque stomachi plantatum.

11. Manuducamur itaque ab ipsa febri, & statim indicationes inde petitæ, docebunt, omnes anxietates istas incipere, & agitari circa stomachum. Mirum sanè, quod Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc incusent, postquam dejectiones, arte vel naturæ impetu promotas, nil juvisse attenderint! Somnus etenim laborem adfert in febri; non autem in sanis: eò quod à stomacho, non autem à jecinore, somnus surgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale febris, & occasionale, est permutati: Ideoque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifesta sentitur circa stomachum. Estque ideo solennis definitio Scholarum ruinosa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quod autem febrium occasionalis materia, sit permutatum alimentum, proximè assimilandum, fortè id pro stomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere scoriam, sive stercus liquidum, à mesenterio retrogradum. At certè quanquam id in sanis regulariter occurrat; non tamen in febribus, quibus singularis ideò, & propria est quævis exorbitatio. Etenim sic scoria ab utero lotii, & calculi sedibus migrat per abscessum indirectum, ad pleuram, ad venas stomachi, & vasa Duodeni intestini. Cujus deviationis nulla est ratio, nisi ipsa confusionis Archei licentia.

12. Denique (repetam) nec semper à causa occasionali priore, ipsa febris profluit, dirigiturque. Siquidem ipse Archeus, etsi ab externo non solicitetur errore, tamen incontinentiæ suæ peccato, subinde sua sponte furores assumit, propriâque luxuriat libertatis insolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore suæ indignationis ideas fabricat, non secus, atque ridiculâ sæpe de causa suscitatur. Quodque minus

mirum

mirum in Archeo universali, si titubet, cum unicus, tam diversis facultatum functionibus regendis, præsit. Etenim quia centrum mali, circa stomachum, palæstram locavit, vanæ sunt venarum depletiones, viriumque furta. Siquidem cruor culpâ caret. Quod suprà sat demonstravi. Estque æquè ridiculum, velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & perlas contritas: corroborare inquam velle, ubi hostis intus dominatur, ipsamque vitam in omnem dissolutionis ataxian atque confusionem præcipitat. Hostis namque, qui potuit integram sanitatem, roburque validum sternere, spernet quicquid se præsente ad confortandum objicietur. Frustra ideò symptomatum sublevamen intenditur, si non adsit victrix medela, quæque compescat vitalis Archei confusionem. Quæ nimirum essentialis, & principalis sanationum est effectrix. Ac dolendum est, corroborationem virium, unâ manu intendere, quam altera manus per solutiva & phlebotomum dejicit. Remedium itaque plausibile mensuratur ab effectu, si tumultum Archei sedet, & Ideam febrilem extinguat. Pacato namque loco febrili, sive aperto carcere, Archeus, qui antea diruebat cuncta, quia confusus: jam tranquillus expellit hostem, & materiæ occasionales, aperto carcere repentè effluunt. Idque in difficillimo insperatoque casu contemplamur. Siquidem ablato luis venereæ contagio, tubercula ossea, atque dura, evanescunt sponte. Alibi quoque abscessus desperati contingunt, solius sæpe naturæ ductu. Sic insolitæ declinationes, dissolutiones, resolutiones, atque recessus, etiam ab Humoristis agnoscuntur. Ideoque proniores spero fore, circa occasionalis febrilis materiæ spontaneam expulsionem: Saltem non esse petendam à solutivis pharmacis opem, nec ut à virium vitalium furtivis remediis. Sedato nimirùm priùs Archei furore, formante Ideas febriles: sequestrantur facilè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facilè ferunt infirmi, ac meliùs se inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confusione, sublevantur. Itaque cognitio quidditatis febrilis, exterminat spem, quam à venæsectione, solutivis, scarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam scilicet ob culpam. Ne suas frustra visitationes fecisse, præmiumque de impostura petere, videantur.

13. Cum autem superatâ propemodum febri, Archeus se ad tranquillitatem componit, ut per crises, sudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum residuam luctam, quietem & sanitatem sæpe adduxerit. Id sanè Medentes fefellit, omnemque spem in hirudine, & phlebotomo collocarunt, nec considerarunt, quod adhibito remedio justo, statim, etiam turgentissimæ hæmorrhoides, citra cruoris effusionem dispareant, nec sanitatis acquisitionem, aut conservationem impediant. Quod aliàs foret impossibile, si cruor hæmorrhoidalis, tam fœdo charactere, quali depingitur infamis esset. Delectus itaque remediorum, in febribus, desumendus est ab Arcanis, quorum ut insignis est varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim sunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum. Sequuntur, quæ superant virus febrile. Augustiora autem sunt; quæ utrumque simul continent. Sunt denique, quæ famulantur expulsivè, plausibili nempe abstersione, & resolutione. In quo mira est Omnipotentis prodigalitas, quæ simplicia cruda pro febribus direxit, ac modicè præparata, instar falcis, febrim demetunt. Gauderem sanè hæc propalare; sed me absterruerunt eventus, malo meo experti: etenim circa finem elapsi seculi, inceperam per stagma sulfuris, & vitrioli mederi: dicebam etiam, quænam essent insueta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes chirothecam suam præfatis remediis ostendebant corrosam, ac resolutam, ut ægros terrerent, ne suus stomachus idem toleraret; at cùm postmodùm, non obstante Medentum detrectationis fuco, cernerent, à me sanatos, bene valere, à servis fugitivis meis jusserunt distillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplasias migrârunt Chymica. Nec sanè inviderem: nisi adulterata venundarentur universa, quamdiu lucrum & avaritia prævalebunt. Dolendum sanè, nil horum mortalibus propinari;

nari: quod non miserrimè sit adulteratum. Dicam saltem pro ingenuis, quod spiritus salis tartari, si unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è simplicibus dissolverit, nedum febrim; sed & plures affatim morbos sanet. Non enim, quod sperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujusmodi, in venas transitura. Sufficit mihi, quod ille spiritus alcali, ab hisce corporibus, in salem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ stomachi ad normam ciborum redactus, transeat in Mesaraicas, saltem per lotium isthac deportatus; & transeundo lambat, resolvatque sordes ibidem subnatas, vi exoticâ sibi assumtâ. Certè hujusmodi plura, magisque obvia, lubens communicarem, nisi absterruisset calamum torpor, ignaviaque Medentum, soli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium sub Seplasiæ, suæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, solitus sum illam depellere emplastro, ex paucis resolventibus & abstergentibus composito. Nec unquam me fefellit, nisi quod in obesis tardiora sint ejus obsequia.

IMPERTINENS.

Author optat videre Humoristam, qui aërem aquæ adæquâsset librando, ut Galenistarum temperiem æqualem ad pondus connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, sumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër nec levis est, nec gravis, quia est sine pondere. Ideoque nec ponderari, nec adæquari potest. Ergo summâ ac optima complexionum spe destituta est doctrina Galeni: quia mentita stentoria ipsi est libertas.

SCHO-

SCHOLARUM HUMORISTARUM *PASSIVA DECEPTIO* atque IGNORANTIA.

Quam si deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem Deus indignatus deteget, jam imminente ætate, in orbis Christiani utilitatem, & pertinacium confusionem.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SCripseram insolito calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter crassa atque innumera menda. Mox abinde, utut vitiosus planè idcirco: attamen infra paucas hebdomadas desiderari cœpit. Unde censui, si mendosus, prælo dignus, & expetitus fuisset, quod alteram editionem potiori jure expeteret. Nedum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nævos, & ignorantias ante me commissas, proderet, adeoque vitam mortalium quam proxime atque intime ponderaret, doctrina singulari, ad quam respondere tentasset adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina primario vera, quamvis inexpectata, stabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numismatis diploma super addere: quo ab Humoristis, Galenicæ Scholæ assectis, meisque osoribus, firmiter circumquaque tutaretur, traditamque veritatem conculcari non sineret. Quapropter rationes addidi, quibus ostendi vanitatem, & falsitatem commenti humorum, quibus Medentes, pernicioso fundamento, mundum universum circumvenere, cœmeteria saginarunt, familias destruxerunt, viduas atque orphanos multis myriadibus fecerunt: adeoque se, in culinarum & comœdiarum facetias introduxerunt. Paracelsus quidem exorsus est humorum fallacias explodere, habetque hodie ubivis fere suos sequaces, inter doctissimos viros: attamen hunc nodum nunquam quis ante me (quod sciam) ex professo explicare attentavit. Itaque si quis antehac minatus fuerit, in librum meum de Febribus calamum stringere, eo quod inique ferret, me duo præsidia medendi universalia. nedum evertisse: sed potissimum demonstrasse, nullum laxativorum, elective hunc præ illo, humorem subduxiße unquam hactenus, imò quod essent singula & cuncta purgativa, merum virus hostile vitæ: fortassis jam suum deponet calamum, dum potentius, confirmatum idem dogma cernet. Quod scilicet impossibilis sit in natura utriusque bilis, & pituitæ existentia, nugaces inde complexiones, & morbos oriri edoctos, creditosq;, falsis inniti principiis. Et per consequens, medendi methodum, juxta humorum ametrias institutam, esse fallacem, mera somnia, aniles fabulas, & nugaces nænias. Debui namque rotunde, sincere, ac candide agere, quoties de Deo, veritate, vita, bonoque publico mortalium scribendum decrevi. Testem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipsissima est Vita mortalium. Hanc itaq; veri indaginem, & assecutum bravium, sua sub tutela, & irroratione, lubens exposui. Valete mortales consocii. Fausta vobis imprecor omnia. Quia vera edoceo.

SCHOLARUM HUMORISTARUM *PASSIVA DECEPTIO* atque IGNORANTIA.

QUATUOR HUMORES GALENISTARUM, ESSE FICTITIOS.

CAPUT I.

1. *Respondetur obviando iis, qui contra librum de febribus scripturire volent.*
2. *Supponitur dogma Scholarum.*
3. *Falsum esse, quicquid de elementis, gradibus, mistionibus, dissidiis, & morbis edoctum hactenus.*
4. *Nuspiam esse calorem, nisi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante.*
5. *Humiditatum atque siccitatum determinationes.*
6. *Relatio morbi ad sanitatem, qualis?*
7. *Remedia morborum, unde?*
8. *Paracelsi inconstantia, prout & Galeni.*
9. *A privatione non dari regressum, juxta Scholas: quæ tamen ubique in hanc regulam impingunt.*
10. *Deficiunt in probando quaternionem humorum.*
11. *Franguntur duæ columnæ humorum.*
12. *Multa in simplicibus duas tantum habent alteritates.*
13. *Miser logismus à similitudine pro humorum numero.*
14. *In lumine cespitant Scholæ.*
15. *Larvi detegitur argumenti Sophistici.*
16. *Similitudini ex lacte, opponitur similitudo ab herbis.*
17. *Pariter lotium pro quinto humore poni deberet.*
18. *Scholarum anxietas.*
19. *Dilemma contra humores*
20. *A thesi supposita, argumentum.*
21. *A sufficienti enumeratione officinarum.*
22. *Ab impossibili.*
23. *Ab absurdo.*
24. *Rationes 16. Numero*
25. *Contra thesin de pituita.*
26. *Ab implicita blasphemia.*
27. *Ab officina.*
28. *Ab impertinentia suppositæ thesis.*
29. *A convenienti.*
30. *A podagra & torminibus.*
31. *Ab erysipelate.*
32. *A causticis.*
33. *A verbo Evangelico.*
34. *A defectu Separatoris.*
35. *A nutritione similarium.*
36. *Ab impertinenti.*
37. *Deformitas argumenti Scholarum formati.*
38. *A Simili.*
39. *A natura elementali.*
40. *A simplicitate sui finis.*
41. *Negatio thesis.*
42. *Ab axiomate Philosophico.*

43. *A gustu, & proprietatibus.*
44. *Qui inventor humorum.*
45. *Quid fundorum diversitas arguat?*
46. *A cruore Æthiopis.*
47. *Unde cruor ruebat magis in superficie?*
48. *A simili.*
49. *Unde colorum mutatio in rebus?*
50. *A specie facti, in pluribus.*
51. *Ludicra hæmorrhoscopia Scholarum.*
52. *Impostura misera.*
53. *Omissio Scholarum ridicula.*
54. *Iudicium Medentum contra se pugnant.*
55. *Subterfugia invitis buccis elabentia.*
56. *Immanis libellus de natura humana.*
57. *Ab effectibus, & timore.*
58. *A confessione Medentum.*
59. *Stercorarii non distinguunt homines, nisi per stercora.*
60. *Argumentum Scholarum ridiculum.*
61. *Contra. Ab Axiomate Physices.*
62. *Dilemma.*
63. *Galenus ridiculus, circa causam varietatis humorum.*
64. *Anxietates Galeni.*
65. *Refutationes per initia Physica.*
66. *Paracelsi error.*
67. *Schola cruorem nesciunt.*
68. *Argumentum contra Thesin.*
69. *Falsum ac ridiculum Scholarum suppositum de Splenis succenturiatu.*
70. *Absurda.*
71. *Mechanica demonstratio.*
72. *Contra Thesin de atra bile.*
73. *Multa absurda sequuntur.*
74. *Miserrimè probant Schola Thesin suam pro atra bile.*
75. *Defectus aliquot consequentes.*
76. *Dilemma.*
77. *Paracelsi Idiotismus.*
78. *Acidum non fermentat terram.*
79. *Ab impertinenti.*
80. *Dilemma.*
81. *Ab impossibili.*
82. *Suppositum ridiculum Scholarum, ejusque quatuor absurda.*
83. *Aliquot absurda, comitantia opinionem de melle Galeni.*
84. *Ab implicantibus.*
85. *Ex suppositione falsi de elementis per Dilemma.*
86. *A numero elementorum vero.*
87. *Objectio brutalis.*
88. *Si non eundum per humores; quomodo ergo sanandum?*
89. *Laus salis tartari volatilis.*

INauditam de Febribus doctrinam emisi, ut audirem, quid me docerent feliciora ingenia. Erant namque, qui se promiserant arbitros, quos tamen silere tantisper conjicio, donec Tractatum de humoribus, quem promiseram, me ex magno opere meo excerpturum edidissem. Siquidem non poterant ignorare: Si humores (præter cruorem) solitos in Scholis, in natura nunquam fuisse, aut futuros, sat superque demonstrarem: quod nullam quoque mecum litem de febribus sint habituri. Idque jam me ingenuè facturum spondeo: non quidem quatenus Paradoxi nomine gloriosus sim; sed omnino, ex commiseratione erga Tyrones male instructos, & ægros, malè sub humorum commento tractatos.

2. Itaque rei speciem primo constituam. Enimvero absorpto in Mesenterii venas chylo, afferunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per mesenterium in Intestina distributis, surgentem: Atque sub transitum, per exiles venarum tumulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, simulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps separari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut scilicet utriusque bilis supervacaneæ, sint sui custodes: Naturales verò biles duas, tanquam sanguinis partes integrales, ac constitutivas, commisceri simul sanguini, ad nutriendarum partium necessitates. In quorum humorum quaternarii symmetria, uti sanitatem consistere: Ita vice, versa, in ametria morbos omnes hospitari. Ametriam autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua lucta, atque hostili indefessaque contrarietate, quàm ex assumtorum intemperie spontanea, & concita pugna innata, provenire.

3. Equidem jam causam antecedentem tanti figmenti, sat submovi in Physicis initiis, & ortu medendi. Ubi nimirum demonstravi sufficienter, non esse quatuor elementa in natura, & per consequens. Si tantum sint tria, non posse congredi quatuor. Disruptum itaque quaternionem, non posse quatuor elementales impares causare congressus, temperies, mistiones, contrarietates, odia, lites, &c. Docui nempe sat clarè, fructus, quos Vetustas credidit corpora mista, conflataque ex congressu quatuor, elementorum: materialiter ex unico elemento esse.

4. Denique etiam illa tria elementa naturaliter frigere, nec usquam in rebus esse calorem nativum, nisi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante. Adeoque calorem in elementis esse merum Relolleum.

5. Item actualem quoque humiditatem omnem esse Aquæ; virtualem verò, ex seminum proprietate. Siccitatem similiter, esse per se in aëre, & terra: In fructibus verò, ratione seminum, & coagulationum. Falsam ergo hactenus doctrinam, celebratam de elementis, mistionibus, qualitatibus, temperamentis, dissidiis, gradibus in ordine ad morbos, horumque sanationes.

6. Demonstravi quoque ex professo, in natura non esse contraria. Sanitatem opponi morbo, relatione integri ad defectuosum.

7. Remedia scilicet morbum tollere, non vi contrarietatis, ut neque propter nudam similitudinem; sed propter merum Bonitatis donum restaurans naturam adjuvando, quæ alioqui suiipsius est medicatrix.

8. Hæc sanè sat erant, poterantque humores è medio tollere, nisi consuetudo opposita mentem velut ligasset, ne ad Veritatis cognitionem properaret. Est namque per difficile dissuescere, qui jamdudum istis humoribas, compendiose omnem morbi catalogum inspexisse, sibi confidunt. Quapropter discendi cupidis, lubens manum porrigam. Paracelsus enim, primus, humores ita risit, Helvetico more, ut Galenicos simul & Arabes Medicos, Humoristarum cognomine deluserit: Attamen ipse sæpè inconstans, ad humores labitur; & complexiones, nondum sat in suis thesibus fundatus.

9. Interim Scholæ Galenicæ subinde quatuor elementorum datas qualitates, ut solitarias intemperies, voluerunt oppugnandas: & plerumque iterum, cum parium humorum abundantia, finxerunt proscribendas intemperies. Cumque leporem se auribus tenuisse gloriatæ, facilitate commenti delusæ, primò in ludibrium venêre: quod medendi facultatem deturparint absurditatibus. Immemores suæ inprimis disciplinæ, quod à formæ privatione non detur immediatus regressus ad habitum. Attamen ex quatuor humoribus carnem constitui, hancque rursus in eosdem quatuor resolvi, præcipiti suasu asseruerunt. Decernunt nempe, è cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in stomacho: qui tamen separatis alvi excrementis semper quatuor humores, præter urinam, unica sanguificationis actione; nunquam verò unicus, duo, tres, quinque, aut plures fierent. Idque sic statuerunt, per elementorum quaternarium creduliter abductæ. Unde consequens saltem, hanc quadrifariam repartitionem unius chyli, non quidem è diversis ciborum varietatibus derivare; sed prorsus essentialiter dependere, ex ipsa sanguificationis entelechia propria. Quod non caret sua absurditate. Quod scilicet unius actus naturalis esset quadruplex scopus, essentialiter differens.

10. Sed exploso jam alibi elementorum quaternione, ejusdem congressu, ista humorum quadruplicitas supposita ac subscripta quidem fuit, at nondum hactenus probata. Etenim pro tantarum, tamque perniciosarum fabularum apparatu, duobus turgidis argumentis abreptæ sunt Scholæ: quæ si paululum presseris, fætidum halitum; non autem veritatis succum effundent.

11. Quorum prius ex quatuor est elementis petitum: ut invitum sanguinem sub numerum quaternarium cogant, ad obedientiam trium elementorum, tantum existentium: licet ex unico duntaxat illorum, ipse sanguis materialiter fiat.

12. Quasi singula, quæ ex elementorum connubio oriri credunt, quatuor heterogeneas partes,

partes, necessario proinde habere deberent, elementis suis totidem conformes. [Certe alibi omnifariam ostendi, quædam corpora nil habere alteritatis, ne quidem in sale, sulfure, & mercurio; alia autem tantum duas tandem proferre heterogeneitates) nec enim potior ratio cur silex in unicum, & simularem saltem salem reducatur: quam cruor necessario separetur in quatuor humores. Hinc namque manifestum fit, quod ratio ficti quaternarii elementorum sit à priori, respectu quaternarii humorum in cruore, & nusquam alibi.

13. Alterum autem, & potissimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non est aliquis formalis logismus: sed nuda ac misera inductio, à simili stabilita. Ajunt nempe; In lacte reperitur serum, caseus, & butyrum: Id est, tria distincta. Ergo in cruore necessario semper & constitutivè erunt quatuor, eo quod in aliquorum cruore notent quatuor diversa: quæ scilicet anima, appetituum pedisequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremsit in quatuor diversitates. Sæpe namque aquam supernatantem notant, quia flava & subpallida est, eam ideo bilem flavam, sive fel, nominant [licet non amaricet, careatque essentiali fellis proprietate.] Sedimen verò circa fundum, ponderosius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem interstitio, rubrum notant sanguinem, in quo, dum fibras albidas animadvertunt, coagulationis gelatinæ matres, eas pituitam dixêre. Incisa enim vena poplitis puellarum, in tepida, telis araneæ similes apparent ejusmodi fibræ, quas pituitam dixêre.

14. At primum annotare debuissent, inappositam lactis & cruoris similitudinem, nil docere, aut urgere. Eo quod aqua supernatans cruori, non sit pinguedo colostri, supernatans lacti: quare vel dispar est agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum difformitate, non ritè fundari humorum necessitatem, in cruore.

15. Incuriæ enim Scholæ non advertunt, in cruore nasci partium heterogeneitatem, postquam se disposuerit, ad mox adfuturam corruptionem. Idcirco heterogeneitas ista accusat contentorum factam in morte disparitatem; at nullatenus proinde vividorum humorum necessariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorsus sero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens est, multis sudoribus, & potus abstinentia. Ergone serum supernatans, urina, & sudor, relicta in cruore, erunt synonyma cum bile & felle? & unum quid cum ipsa sanguinis essentia.

16. Ego quidem in herbis unicum saltem succum clarificatum vidi hactenus: ut pariter unicum cruorem nostri constitutivum agnosco. Sanguificationem videlicet simplicem, & unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indistincto cremore, unicoque stomachi fermento, factum chymum profiteor. Quam sanguificationem scio meram transmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem solam duntaxat heterogeneorum appositionem.

17. Neque enim etsi pars chyli vertatur in lotium, proinde culpanda est difformitas agentis hepatis; sed recipientis sola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore, amplecti sunt ausæ. Nam etsi pars lotii materialiter remaneat in cruore; non est tamen de natura cruoris, prout serum in lacte alioquin est essentialis pars lactis.

18. Aquam ergo supranatantem [quam sudorem, serum, & urinæ residuum fatentur, adeò totam credunt excrementosam] turpiter æquiparant nunc butyrosæ parti, lactique supernatanti, elemento ignis adæquatæ: atque alias, sero lactis. Et longè turpius, utrumque harum indistinctè assimilant felli.

19. Fient ergo sub uno sanguificationis actu, eademque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis destinatione immediatè principaliter, simpliciter, atque semper intenti, vel fiunt locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia sic non essent unius, & ejusdem cruoris partes constitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium & bilis fiunt simul, unum non miscetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua misceatur aquæ inseparabiliter; prout & fel urinæ. Cur denique lotium nunquam amaricat, si semper ipsi fel sit commistum, à quo tingitur, ut ajunt.

Cum

Cum disruptio fellis in pisce, nulla, utcunque exquisitior & otio, amaritudinem istam tollat? Unicaque fellis guttula, totam urinæ situlam, amarore alioqui pollueret?

20. Quis denique illa tam exquisitus Separator, qui potuit aquosam bilem a lotio separare, non potuit autem lotium omne à cruore materialiter segregare? Quare demum bilis ista, sive fel cruoris, non ad renes, una cum lotio rapitur (quod probat amaroris totalis absentia) si supra hepar credatur bilis cruori permista?

21. Consideremus ergo, quomodo à Jecore bilis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit sanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An verò in ipsomet corpore Jecinoris? An demum in ipsa vena cava supra hepar? Atqui quocunque horum locorum fiat ista bilis: saltem non est inde venæ regressus, pro bile, ad fellis vesiculam.

22. Deberet enim à Jecore, motu retrogrado, incertisque ductibus, pergere ad fel. Cur saltem bilis ista utraque, permanens in cruoris massa, sua habet excrementa, & separata diversoria? Pituita verò, & cruor, excrementis carent?

23. Si enim infra hepar, utraque fit? quis ergo Separator, illam separat? & quorsum? cum ibidem simul generata, perfectè misceantur lotio. Sin autem in celerrimo transitu, per exiguos venarum, exilesque ramulos, in hepar distentos, fel simul cum sanguificationis actu fiat, simulque bilis atra; meminerint quæso Tyrones, exilitatis ramulorum, sive venularum, quæ vix urinæ transmittendæ satisfit, adeoque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, transmutationem, a cremore factam.

24. Hoc alibi ex professo, de sextuplici digestione, toto Tractatu explanavi. Et paragrapho 16. singulariter. Quod è cibis non fiat bilis, ac 17. quod fel sit viscus in forma liquoris, atque necessarius balsamus vitæ? nullatenus autem excrementum. 25. Explicatur curiosa opinio Scholarum, de usu fellis. 26. Quod natura plus pro felle, quàm pro phlegmate fuisset sollicita. 27. Quod separatio urinæ, & serositatis cruoris, tota essentia differat à serositatis separatione è lacte. 30. Quantum fel importet, supra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves lotio & rene carere potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant; non autem felle proinde tingantur; multoque minus bile. 36. Quomodo stercus excludat fellis comistionem. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea sint, ideoque perperam à Scholis hæc fuisse præterita. Item liquorem porraceum non esse fellis, probat galli historia, & aliquot experimenta subsequentia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquiret curiosus Lector, citatisque locis reperiet. Etenim si Jecur utramque bilem, & pituitam, una cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento despicit & deponit? reliquam verò in cruore reservet? cum alioqui simplicis & homogenei cruoris, vel nulla deberet esse partium singularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriusque bilis, eadem esset necessaria dualitas. Nec ratio alioqui patitur, quod idem singularis ciborum cremor, quotidie, atque semper æqualiterque in sex partes secetur: cruorem nempe, utramq; bilem in sanguine retentam, & utramque iterum excrementitiam & sua in hospitia reclusam, ac tandem pituitam. Præsertim ubi fel, tota proprietate, differt à liquore, sanguini extravenato supernatante. Quibus sex humoribus, si lotium addideris: jam ordinario constituentur ex unico cremore septem humores, peritque suppositum, quaternarii elementalis commentum figmentique necessitas.

25. Itaque si unico actu unius hepatis, hæc simul directo ordinarioque destinationis cursu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore generat illa tanquam necessaria, quibus ad esse, ut neque ad bene esse, nullatenus opus est? Sin autem sint alendo, cur potius bilem utramque sequestrat in suas thecas, & primaria constitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubescunt fateri liquorem defectuosum, frigidum, adeoque mortis, erroris, & indigentiæ vitalis participem? Atqui volunt pituitam in venis recondi, ac recoqui in cruorem. Ergo nondum est hoc aliquid, crudum, indigestum, & incoctum ad-

adhuc, nondum humor verus, singularis, nondumque constitutivus cruoris: cum sit adhuc deficiens, non secus atque omphacium vinum dici nequit. Etenim si aquæ pituita respondeat, prout & cruorem aëris assimilant: tam perfectus in se unus esse deberet, quam alter, tamque necessarius æqualiter, si sint elementales humores quatuor, ad compositionem & vicissitudinem nostri, æquè necessarii. Ludicrum sanè id continet, quod humor, à sui destinatione deficiens, in alium ordinario mutaretur. Quasi aquæ non esset sua perfectio, destinatio, ordo, & constitutio; sed in aërem naturaliter à scopo Creatori proposito ferretur. Atqui alibi in nostris Physicis ostendi, arte aut natura, nunquam aquam in aërem, nec vicissim hunc in aquam, mutari posse. Si ergo pituita aquam referat, quia continet, & cruor aërem. Nunquam poterit subsistere pituitæ ullius in cruorem adoptio. Ac per consequens, fictum est quidquid de humorum atque elementorum unione, similitudine, comistione, complexione, atque necessitate est edoctum hactenus. Imo si nondum pituita sit matura, temporisque celeritate præcoci, sit tantum in via ad cruorem: ideoque in venis relicta, mistaque cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non solum hepar erit cruoris officina: sed canalis quilibet venarum, visceris naturam: quia proprietates, atque officia continet; hepati præferetur in sanguificando, & cruoris perfectione. Imo nec pituita essentialiter esset separatus humor à cruore: non aliàs, quam uva acerba non differt essentialiter à matura. Eodem ergo titulo totus Chylus stomachi, erit pituita.

16. Denique, cum pituita sit senio, defectui, & imperfectioni tributa, morti quoque idcirco propinquior quàm bilis, hinc etiam naturæ magis inimica: visus est rerum Opifex severior, qui ejusmodi hostem, per omnes venas, cruori adæquatè permistum reliquisset, nec illi receptaculum dicasset. Is inquam qui mortem non fecit, defectus necessitates ab origine copulasset naturæ humanæ.

27. Denique cum eo dato, proprium jecoris munus non esset sanguificatio; perfectius & plus poterit jecur operari eminus, in venæ cavæ anfractibus, quàm cominus in propria domo: nisi malint Scholæ sanguificationem independenter venis tribuere. Finaliter; si pituita nonnisi sola differat maturitate, à cruore non est essentialiter distinctus humor: ac per consequens, quaternarius humorum in ternarium migrat.

28. Deinde, teste Galeno, fit indies duplo plus pituitæ (quod probat per tertianam febrim;) quam bilis. Quantum ergo pituitæ non fiet in sanis, ac perfectè digerentibus? Quantumque pituitæ quotidie non generabitur in frigidioribus, si humores fiant juxta complexionum dispositiones? Imò exin sequitur: semper necessario, ac naturaliter; omnem digestionem esse defectuosam, & vitiosam. Quia nunquam finem, atque naturæ propositum assequetur natura: si naturaliter pituita, ut quartus humor cruoris, generetur. In temperatis alioqui deficere deberet pituita, cum utraque bile.

29. Cur quæso, cruor abundans vertitur in axungiam, cum longè facilius (ut ajunt de cholagogis) in bilem mutetur, & minori pondere naturam aggravet, quàm bilis, quæ tam obedienter paret vocanti solutivo? Cur enim sobriè vivens, in temperata (quam vocant) complexione, quotidie utramque bilem, in sua reponet receptacula? Annon inde potius liquet; fel & lienem nutriri, vitalique liquore, quam qui è sanguine proscriptus, excrementi conditiones acquisivit.

30. Sed agedum, quis ille humor in Podagra, tam immani dolore molestus? Ego quidem alibi ex instituto probavi esse acidum, quare & juxta Scholarum instituta frigere, ideoque longè à bile, & igne diversum; attamen in Podagra, quam vocant calidam, (quo nempe est acidior, eò quoque atrocior,) conqueruntur acutissimi doloris, & caloris. Ergo vel bilis erit acida, nec amplius amara: vel quinti humoris oblitæ sunt Scholæ. Idem esto, ac par judicium, in Colica, & torminibus.

31. In Erysipelate quoque acidus est humor: quippe qui saponariis mitescit remediis. Itaque non est bilis, amarumve fel.

32. Dein in caufticis, efcharoticisque (puta in pruno, Igne perfico, &c. eft fal caufticus, de forte alcalium; non autem amarus. Prout nec in Cancro, Lupo, Phagedænicis cunctis, ac fummè dolentibus. Sal enim qui rodit, nullatenus amarus eft. Quapropter effectus, maximè ignei in nobis, rident fruftraneum bilis commentum. Cum præfertim, qui ignis naturam imitantur, minimè fint humoris biliofi clientes.

33. Itaque fi è fructibus arbor, ex operibus autem, atque proprietatibus, res quæque æftimanda fit, monente Verbo Veritatis, non video, quo ufu, fine, neceffitate, aut temeritate finxerint bilem flavam, igneam. Non enim neceffe fuit fabulæ inftar, res fingere humores quotidianos, ac domefticos noftri conftitutivos, id eft, fine quibus non vivatur. Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut ullam fui neceffitatem fuggerunt.

34. At quodnam aut quale vifcus feparabit utramque bilem fuperfluam, ab electo venarum cruore? Renes quidem feparant lotium pro vefica. An ergo deerit utrique bili fuus feparator? Vel fponte, excrementofa bilis, vadet ad cloacas fuas? Etenim non eft lotii tanta neceffitas tam in effe, quàm in feparatore, quanta utriusque bilis: fi bilis utraque fit neceffaria ad effe fimpliciter. Siquidem aves commodè carere potuerunt lotio. Cur ergo natura fuit minus folicita, ut vifcus facere expurgandæ bili, quàm fuit ejiciendo lotio? Ergone cyftis fellis; & Lien attrahent fortè utramque bilem ad fe, absque feparatoris fubfidio? Imo cum fanguificatio fit actio fimplex, univoca, & fcopi naturalis, non potuit fane unicum hepar, producere fimul, ex homogeneo liquore, quatuor humores, toto elemento invicem diverfos, ac feparare procul à fe invicem, duos tantùm, velut nocuos. Alioqui, fi hepar fat foret, feparandis fuis liquoribus, potiori jure fegregaffet lotium, feciffetque neceffitatem rerum prorfus fruftraneam.

35. Denique, fi non omnem, è cruore bilem fequeftret, ne quidem in temperatiffimo robore, peccabit neceffariò femper natura, vel in abundantia utriusque bilis, in exceffu caloris pro formanda bile, & frigoris fimul pro pituita: itemque peccabit continuo, in feparando. Adeoque cum exceffum neceffarium, in jufto (ut vocant) temperamento, accufet utraquebilis: non potuit hæc unquam fieri apta nutritioni. Cum adhuc quotidie nutriamus iisdem, quibus conftamus. Semine videlicet temperato, vividoque, bilem utramque refpuente.

36. Eritque par ratio bili utrique, quæ eft pituitæ. Ut fi hæc perficiatur in cruorem intra venas: bilis non minus fiet cruor in arteriis. Nam fi extra officinam naturalem, propriam, & requifitam, pituita in cruorem mutetur: multo magis bilis flava apta, erit, ut in corde degeneret in fanguinem flaviorem arteriæ, atque in fpiritum vitæ, eritque cor officina reftaurativa excrementi fellei.

37. Sed vah! quam miferum eft argumentum; dum fanguis extravenatus fe difponit ad corruptionem, cernuntur quandoque duo, tres, vel plures liquores: Ergo totidem funt noftri conftitutivi.

38. Sanguis enim totus mutatur in lac, & tum poft fui corruptionem fubordinatas tantùm habet tres partes, ferum videlicet, cafeum, & butyrum: nec unquam plures. Quandoque enim totus in ubere coagulatur in durum tumorem, cafei forma: fubinde totus in pus album, flavum, fubviride, &c. quandoque in liquorem pungentem, rodentem, aquofum migrat: ut in Cholera, ulceribus, &c. aliàs quoque in ferofum liquorem falfum, totus recedit, ut in Hydrope, multisque Hydragogis. Non raró quoque picis inftar, totus nigrefcit, ut in cruore extravenato, gangræna, &c. frequenter autem in cinereum atque putidum lutum, ut in Diarrhœis. Alibi quoque totus in flavum virus, Icterum præfert, qualiter & demorfis à ferpente oftentatur. Alibi quoque totus cruor, citra feparationem heterogenei, mutatur in Meliceri-des, atheromata, &c. Atque in diabete, totus cruor mutatur in lotium lacteum. Prout fub tabe, totus migrat in fputum fubflavum. Fortene ergo, in cruore totidem conftituendi funt humores, quot cernuntur ejus degenerationes?

39. Totque erunt liquores in aqua pluvia, quot funt crefcentia è terra? Eft namque cruor, nobis

nobis aquæ instar: nec opus habuit diversis seminibus in hepate, ut sit unicus æqualis humor nutritiτius. Sed in culinis ultimis, suas assequitur requisitas diversitates, quibus fungitur nutritionis officio.

40. Adeoque frustra in sui initio, variis polleret seminibus, ac heterogeneitatibus, qui totus homogenealiter tandem debet in unicum glutinosum, album, ac transparens sperma nutritivum, pro partium similarium sustentaculo, reduci, vel manere ruber pro carne musculorum, ac viscerum parenchymate.

41. Quocirca constanter nego, cruorem, quamdiu vivit, aut in venis (etiam à morte hominis) detinetur, coagulari: ac per consequens, habere partes integrales disparatas, ulla sui heterogeneitate; sed diversitatem omnem in cruore, fieri per ejusdem duntaxat interitum. Ergo, humorum diversitas, est filia tantum mortis, non autem vitæ.

42. Nec refert, quod subinde in corpore occurrant excrementa, vultum cruoris mentientia, unde scilicet per degenerationem facta sunt. Non enim urina vinum est amplius; prout nec pus, aut mucus, aut sputa, sunt adhuc partes cruoris. Quia excrementa non sunt amplius, quod erant ante sui corruptionem. Eo quod res quæque essentiam, & nomen assumat à termino transmutationis.

43. Quid enim arguit, si cruor per phlebotomum, aquam, vel alios fundos sub sui corruptionem segreget, si ejusmodi aqua proinde nec fel sit, nec bilis, nec amara, careatque proprietatibus fellis: Quæve est ista credulitas? Supernatat aqua cruoris mortuo: ergo est bilis fellea, quæ sub falso gustu, amarorem fellis mentitur? Non est enim ista supernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus essentia, aut contentis, magisve cognata cruori, quam currus respectu hominis insidentis.

44. Dolendum est itaque, tot seculis, neminem unquam degustasse istam aquam: sed avorum nugis sua inscripsisse nomina omnes: specie inquam medendi, destructiones ægrorum, sub falsis principiis tradidisse Scholas. Siquidem humores sunt exitiales ignorantiæ, ignaviæ, turpitudinesque, à mendaciorum patre introductæ, & à sequentium laxa credulitate celebratæ.

45. Non enim etsi fundus cruoris subinde minus rubeat, erit proinde atra bilis: prout nec sedimentum lotii est pituita. Sed dum vita cruoris recessit, non mirum singula, quæ in vitæ unitate custodiebantur, repetant conditiones materiales, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præeminentia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ post mortem heterogenea evadunt, & sensim in ataxiam confusionis properant. An enim sani judicii vir, credat vinum, cerevisiam, herbarumque succos, suam melancholiam ad fundum cum sedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea sediminis substantia?

46. Quoad colorem verò: Omnis Æthiops cruorem habet fere atrum, plerumque autem absque sero. Nullus tamen illorum melancholicus. Omnes verò iracundi.

47. Cruor enim, qui ab ambiente refrigeratur in pelvi statim, rubescit magis illo, qui ad fundum demersus diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium, quod extravenatus cruor quilibet, statim in corpore nigrescat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiusque putrescit pars cruoris, quæ diutius post sui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris intensius nigrescat. Quod autem ater cruor non sit separatio ponderis in cruore, multoque minus atra bilis: novem circiter uncias cruoris recentis, & adhuc liquidi, in duas seperavi scutellas: quarum unam in aqua frigida natandum exposui; alteram verò, priori æqualem tepore lento diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris ostendebat: illa verò nequicquam. Heterogeneitas ergo, in liquore mortuo, putrescente, ac putrescibili statim, est corruptionis adæquatum indicium. Quodque ideo nec habet vitale, aut seminale initium, signum, ut nec suæ primitivæ compositionis argumentum. Etenim originaliter componimur ex vitali semine: & resolvimur in putridum, atque cadaverosum liquamen aqueum: quod & sæpè in viventibus, pro parte accidit.

(X) 2 48. Quid

48. Quid si cruor ex pallido rubeat; An id proin pituitæ erit ascribendum? An poma rubea erunt pallidioribus magis sanguinea? pruna subnigra, albicantibus magis melancholica?

49. Etenim colores non designant fictos humores, aut elementa; sed imitantur proprietates vitæ mediæ, atque seminum destinationes. Ita est: Colores atque spissitudines, in materia, sunt opera Archei seminalis; non autem appositorum humorum confusa testimonia.

50. Recurre ad librum de inaudita febrium doctrina. Quod ducentorum rusticorum sanorum sanguines, unico mane inspexerim, adspectu colorum ac fundorum diversitatibus insignes. Quidam enim gelatinam subnigram & coactam referebant: sæpè etiam sub viridi liquore permistam, subinde tantum conspersam leviter. Cruor item alius per totum aquosus, alius muccosus erat, alius in fundo rubebat, alius in summitate magis. Alteri aqua supernatabat, clara, pallida, subflava, quæ alibi in medio cruoris interclusa latebat. Alius cruor punctatim maculosus, alterque per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum, atrumve colorem, alius propendulus: pro-ut demum alius per strata subviridis erat.

51. Quapropter commiseratus sum deceptoriam hæmorrhoscopiam, judiciaque emisso cruore solida, humorum commenta, ac faciles ægrorum credulitates.

52. Ariolator namque cruoris inspector, mox peccantis atque superabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis speciem, magnitudinem, exitum, atque insuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædicere ex humoris conjectura satagit. Quisquis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoscopiæ, capitis diminutione proscriptus fit illico, & nisi mox illico paruerit, per infamem secessum profligandus est. Quia Medicus ad manum habet suorum humorum peculiares satellites, qui vinctos singulos & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim sic quoque visitationum crebritas stabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit albumen, quod assumto suo solutivo, putrefactum recedet. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, si rhabarbaro usus sit, flavum excernet, minusque tinctum, si scammoneata sumserit, non autem mucidum liquamen, quale ab assumtis colocynthidis magistralibus; (sunt namque cuncta composita officinarum, scammonea, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis suffulta columnis.) Sæpè etiam, quem hic judicat biliosum, alter vocat sanguineum, sin autem pituitosum quem putant, viderint semel iratum, mox etiam bile æstuare contendent alii. Potataque scammonea, unus alterum deridet, si separatim vocentur, quod bilem à sanguineo adeo copiosum eduxerit, sibique ut artis gnaro mercedem intensiorem deberi, occultè eo ipso insinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus vigent, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, posthabitoque specioso cruoris emissi indicio, & adspectu, præscitur ex assumti solutivi proprietate venefica, qualem amurcam quisque sit dejecturus. Solutivum scilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductosque ostenta, ad lubitum, & juxta prognosin imposturæ: gloriantur que velut è tripode, ægris prædixisse, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illosque cacatos respondisse in haruspicio, ad præscita auguria. Misera sanè doctrina, inscitiaque pianda: quia miserrimus ille, qui assumto tabefactivo, suum cruorem permisit putrilaginis larva exhauriri.

53. At mirum saltem, quod Scholæ sordes aurium præterierint. Nam quæ flavæ, & amaræ bilis recentiorem darent memoriam, fidemque firmiorem, quàm quæ cruori aqua supernatat. Jam ergo in cerebro, alter est bilis custos, ac folliculus. At hæ sordes, non nisi sanguine assumto in alimoniam cerebri, apparent; fel autem in esse pristino permanere nequit, assumto cruore, cujus fuisset, pars integralis; esset ergo auxilium pro bile, ac exeremento formaliter transmutato petitum. Præsertim, quod solum fuliginis specie, per aures exhalat. Nam quo profundius scalprum in aurem mittitur, minus istarum sordium deraditur. Sunt ergo

ridicula & languida argumenta, quotquot pro humoribus spem faciunt. Colores etiam dejecti excrementi, effectus sunt potati pharmaci; non autem testimonia abundantiæ, aut humoris electi, rejectique conformitas. Hæc de doctrina febrium, cap. de solutivis ad longum sunt descripta.

54. Sufficit mihi testimonium ex ore Scholarum, quod inter cuncta solutiva, sola aloes innocua. Non ergo innocui, qui hoc profitentur, interim aliis noxiis quotidie uti non desinunt: non quia sana ægris, quæ noxia docent, sed sibi reperiunt proficua.

55. Quid agimus, agemusque, inquient aliqui, nisi enim venam subinde pandamus, & alvum subducamus, domi manemus, vulgi risus, & scenarum fabula facti.

56. In Scholis enim prælegitur libellus de natura humana, Hippocrati calumniosè adscriptus. Docens, quod unum & pari quantitate solutivum exhibitum, diversis anni stationibus, diversos humores emunxerit, ac semper post spasmos, una cum sic larvato cruore, vitam abstulerit. Quod sonat, sub specioso purgationis titulo, jusfactum, putrefaciendi cruorem, colliquandi carnem, sub impostura, & ad lubitum medentis, alicujus coloris humorum, tandemque nisi dosis dolum venenumque tegat, quod profluxurus sanguis sic mutatus, ægro necem sit allaturus, ut quanquam præfato libello dicatur, unum idemque laxativum, aliis atque aliis anni stationibus, alios atque alios primò educturum humores; est tamen constanter verum, omne solutivum, supra debitam dosin, suum enecare sumentem. Adeò ut frequenter tabida illius vis tampertinaciter venis intincta maneat, quòd restringi nequeat, & mors colliquando subsequatur. Quanquam ipse potus solutivus, necisque patronus ferè primus exciderit. Frustraque hoc casu adhibentur restringentia: ubi non est læsa retentrix; sed venenum impressum continuò tabefacit. Quare requiritur potius antidotus, quàm astringens pharmacum. Quod nempe peccando facit lethalis diarrhœa: idipsum laxativa, sub Medentum artificio, involuto falsa humorum thesi.

57. Tandem educto humore reo, & accusato insonte, nequicquam tamen inde plerumque mitior morbus. An ergo inde non sunt conjicienda ludibria? & quicquid de humoribus, illorum excessu, delectu, & segregatione, est garritum? etenim quotidianum est, quod eventus frustrent ægrorum spem, ac Medentum pollicita. Ideoque nec audent certò spondere sanationem, per abductionem humorum, suis laxativis, quos solos, in causam continentem morborum, attamen accusant seriò. Quia nimirum male edocti, & nimis ad falsorum axiomatum persuasiones. Attamen ait Hippocrates, si illa educantur, quæ educi oportet, melius se habent, atque facile tolerant. Quinimo nec audent corpora serio sollicitare purgantibus, antequam morbus suæ digestionis; natura autem victoriæ suæ spem fecerit, (idque absque Medentum opera) futuræ criseos. Hoc autem, ne solutiva, simulque sua Scholarum axiomata apud vulgus infamentur, si præcociter, antequam corpora turgeant, id est, ante morbi pessumdationem, epotis laxativis, sanatio non subsequatur. Itaque cum præter venæsectionem, & purgationes, parum supersit apud Medentes remedii; ne tamen Medentes nauci fiant, minora laxativa subinde propinant, ut aliquid fecisse videantur. Fatentur quidem protestanturque, illa minorativa, morbum à radice non detruncatura, (quasi alias majora laxativa, morbo, falcis instar demeterent,) sed humoris peccantis diminutiva, atque hactenus auxiliatura: Puta, si non ad sanitatem, saltem ad mortem ægri, vel Medentis culinam.

58. Clam enim Medici fatentur, parum auxilii è pulsu, urinæ inspectione, & cruore haustum; Inspexisse verò lotium, & cruorem sub Gordonii regulis, sive imposturis, ne scilicet prædecessoribus sapere viderentur minus. Quæ sanè dolum, atque superbiam fraude velatam, continent.

59. Impuri saltem Medici inventum tulit, hominem, stercorum nomine vocari, & distingui. Biliosum nempe, Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum est enim, per laxativa pharmaca,

cruorem, & carnem, fine feparatione heterogeneitatis, in putrilaginem iftam flavam, ac putidam, refolvi.

60. Eftque argumentum hebes, inde intulisse. Si fanguis & caro, liquata per anum recedant, fiantque flavus liquor, aut mucidum excrementum: ergo caro & fanguis conftant, & componuntur iisdem materiis: quæ funt vera bilis & pituita.

61. Siquidem, præterquam quod cruor non effet verum compofitum naturale; fed appofitum è pluribus difformibus effentialiter: etiam non poffet retrogradi iterum in bilem, unde compofitum ajunt cruorem. Vel alioquin effet immediatus receffus, à privatione ad habitum.

62. Ergo vel ex bile, nunquam factus fuit cruor, multoque minus caro, quæ fpecie differrent à bile. Et per confequens, fi tota caro & fanguis, quandoque in iftam putredinem (quam bilem nominant) transmutentur, & ejiciantur, adeoque tam arte, quam morbo, tota caro liquefcat: neceffe eft alterum: vel iftam bilem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem & carnem effe: vel bilem, femel in cruoris ortu, mortuam & transmutatam, iterum immediato regreffu, revixiffe, tam à liquatione carnis quàm cruoris. Neceffe eft inquam, vel quatuor iftos humores perfiftere femper in propriis fuis formis, fub fpecie tamen ac velamine, tam carnis, quam cruoris: vel demum quatuor iftos humores, fuum effe, ac formas, exuiffe, fub introitum formæ cruoris, & carnis. Si prius dixeris: Jam cruor non eft compofitum naturale; fed appofitum ex pluribus. Sin verò pofterius velis; eft impoffibilis immediatus regreffus cruoris & carnis, in bilem, aut alios humores conftitutivos fui. Unde rurfus fequitur: Quæ per poculum laxativum ejiciuntur, non effe bilem; fed cadaverofum liquamen putidum, vi pharmaci fic deturpatum.

63. Galenus enim videtur bilem utramque aut pituitam, rejicere in complexiones naturales hominis, usque adeo & in meram intemperiem referre. Siquidem ait unicum mel, in fanguineis, totum verti in fanguinem, quod in cholericis totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propenfionem materiæ, quàm in vitiofam hepatis intemperiem, hujusmodi humorum nativitates, tanquam differentes relegat.

64. Unde confequens: tres ad minimum Intemperies femper ac fimul confluere, quæ fingulæ fingulos pariant humores. Imo verendum, ne Galenus allidatur ad fcopulos, & fubmerfus pereat, dum docet, totum fanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in fui conftitutione putridam: imò & mel, in biliofis, totum, intra paucas horas, putrere; non autem in fanguineis. Adeoque tam complexionem biliofam, quàm ejus bilem, effe meras corruptiones. Saltem quantum bilis quotidie in fanguificatione fit: tantundem, explacito ifto Galeni, putrefcit. Ac per confequens non eft bilis, humor conftitutivus cruoris fani, ac benevalentis; fed adjacens vitiofum. Etenim dum cruor putridus, tefte Galeno, vertitur in bilem: intelligitur ifta bilis, vera bilis; non autem ens putidum, cum putrida bilis alioqui non magis cenfenda fit bilis, quàm homo putridus, homo.

65. At poftquam opticè fcivi, quòd nullum ens, exiftens in fui perfectione, atteftetur partes diffimilares fuæ radicis feminalis, fi quæ fuperessent: Sed quod femen difponat fuam materiam, ut ex ea hoc unum quid fiat, & non per appofitionem; fed per veram formalem transmutationem: fcivi perfectè deinceps, etiam quod diverfitas, in cruoris corruptione fubinde elucefcens, nunquam poffit atteftari, multoque minus oftentare partes conftitutivas materiæ ex qua. Non magis quam vitulus ftrangulatus, etfi in apes mutetur, proinde eft compofitus ex apibus. Vel mel, fi cum rore majali una in gramine nocte, plenilunium tulerit; mutetur in anguillas: cum pane autem fecalitio, in formicas tranfeat. Indufium verò muliebre, occlufum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures è lino & menftruo, fuam defumunt materiam. Eritque compofita anguilla, formica, &c. è melle, fic ut iterum anguilla mortua iterum ex fui corpore, mel excludat.

66. Errat proinde Paracelsus, qui ciconiam assam in serpentem, & anates in ranas, spatio quindenæ, ait recedere: quod aves ejusmodi cibis vesci solitæ essent, illasque bestias ideò in se seminaliter continere debeant. Id enim experientiæ facti, & Philosophiæ repugnat penitus. Non equidem origo rerum est ex iis, in quæ resoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes constitutivas sic fieri unum quid, ut ab unica generati forma actuentur plenariè. Ideoque quicquid sub generationis relatione non est immutatum ab esse pristino, id planè manet exclusum, atque defes. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac semine, constituuntur. Adeò etsi conflentur partes integrales, quales sunt ossa & nervi; illa tamen, non solùm connexionis methodo; sed specificæ unionis vitali vinculo colligata, transeunt in alienam familiam: fiuntque ens ipsum, unde partes seminis prioris repeti, est naturæ prorsus impossibile.

67. Non est itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, specie elementali differentibus: multoque minus est cruor resolubilis in humores illos, unde creditur ortus. Sed per consequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo, producitur, ut non est humor unus de quatuor illis fictis; sed putridum cruoris excrementum. Multò minus est basis fundandi argumenti, pro humorum possibili exsistentia. Liquidò proinde constat, Scholas cruorem non intellexisse, ut ens naturale, unum, & compositum naturæ; sed pro ente artificiali, ex pluribus consarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia certum est, proprietates, requisita, sanitatem, morbos, remedia quoque, unà hactenus mansisse incognita, falsisque medendi principiis per conjecturam tantum fuisse medicatum.

68. Sed agedum unica vis Jecoris, in sanguificatione regulariter, directè, atque ordinariò producet quatuor simul humores, horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum memorato) pendet ex quadruplici varietate unius efficientis. Itaque necesse est, regulariter, ac quotidie præpollere in unico hepate, quadripartitam, expressam intemperiem complexionalem: quarum scilicet quælibet, invita socia, suum apta sit fabricare humorem. Cumque plus ordinario pituitæ generari scribat, ideoque & quotidianæ febris causam abundantiorem statuat. Sequitur, quod intemperatissimi etiam Cholerici complexio pituitosa erit adhuc præpotentior. At cum jamdudum cessent, conculcataque sint elimentorum figmenta, unde qualitatum & humorum speranda esset reflexio quaternarii: Nulla jam porrò ratio supererit, cur magis ad quatuor humores, quam ad tres, vel ad decem vergeret, cujuscunque demum dispositionis, hæres illa materia exstiterit. Quia sublato trunco fundamentali, quod scilicet non sint, nec fuerint unquam quatuor elementa in Universo, neque ex iisdem corpus nostrum ullatenus constituatur materialiter, aut efficienter. Simul ruit etiam tota humorum generatio quadruplex in jecore. Quippe quæ ad alimenta, horumque suppositas fictasque qualitates, connexasque luctas, semper respexit.

69. Quam est denique inconsideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam, esse atræ ac pessimæ bilis; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere: ut nempe Splen sanguificando, Jecoris succenturiatum administret, dum scilicet malè se habet Jecur. Quasi in nobis jure substitutionis, vis Jecoris vitalis alio glisceret, & præcipuè in sordidam, quam ajunt pessimarum calamitatum thecam.

70. Bone ac piissime Jesu, tanti confusiones in medendo admittes, adhuc dudum? Respice populum tuum, sui tam densis falsitatibus ingemiscentem, & recordare genuinæ benignitatis tuæ. Cernunt namque Scholæ in artificialibus, arcam variis frustris compactam, dissolvi iterum in suas partes: putaruntque ludicra stupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigisse, bilem nempe repeti cruore, imò & è carne quoque; semperque ideò perstitisse bilem, sub transmutatis formalibus initiis: & ex bile ideo cruorem iterum materialiter surgere, ac resurgere. Alius verò vidit, salem in aquam resolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquæ ebullitionem, rursus salem apparere. Idem idcirco in suis humoribus fictis, contingere

gere

gere autumarunt. Quasi bilis immutata essentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad lubitum Medentis, per solutiva inde sospes rediret.

71. Sed eamus ad manum. Sumatur putata flava bilis, cruori extravenato supernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris; nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginosa, vel porracea, multoque minus atra illa acida, quam ajunt, terram fermentare.

72. Quæ si fiat in Liene: ergo non est sanguificationis pars aut cruoris. Sin verò fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem simılari chyli materia; sed à diversis agentibus: etenim cum in hepate sint exiles ac tenuissimi venarum ramuli, continuo lotio transmittendo occupati, nec venæ hepatis directè in Splenem respiciant: non video, quomodo atra bilis, ab hepate separata, ad Splenem deferatur: potissimum ubi magna lotii affluentia, & cruoris abundantia sursum deferatur. Utraque autem bilis deorsum, ad sua separatim collegia, opposita confusione, in tam exilibus venis, officinæ sanguificationis, ferri deberent.

73. Non ergo à Jecore deferri potest atra bilis, quam dicunt excrementitiam: quin potius Lien alitur ex venis, & arteriis lienaribus, juxta consuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proscripto excremento, neque est cloaca corporis, pessimique humoris. Si namque Lien à Jecore atram bilem desumere debebat: quare non est vicinus hepati? Quare solus Splen, inter viscera nutrietur excremento horrido? Et quà tandem depellet supervacaneum hoc perniciosum recrementum? An per stomachum, ejusque orificium, tam nobile ac sensibile, jam latrina ultimi erit excrementi? Adeone malignum hoc labumen, appetentiam suggeret stomacho? Quorsum enim recoquetur scoria, jam toto genere, proscriptione & proprietatibus rejecta? Stomachus vicem cordis æmulari conceditur: ergone conveniens fuit; quod stomachus, conceptusque ejus cibus, totaque totius inde œconomia, contagio maligni recrementi quotidie contaminarentur? An enim id non fuit naturam, ejusque Creatorem, à creationis initio inexcusabilis incogitantiæ insimulasse? Nonne folliculus aliquis separandis fæcibus fuisset aptior, si ulla esset atra bilis, quem quod nobile viscus Splenis, tot arteriis prægnans, & nobile viscus stomachi, pessimi excrementi fierent refugia?

74. Sed quo telo tanta defendunt Scholæ deliria? Ajunt enim Aliquando visum, atrum succum, acidum, vomitu rejectum, quî in terram decidens, eandem fermenti modo attolleret.

75. Unde multa consequenter collegerunt absurda. 1. Quod istud acidum excrementum, à calore vocari deberet melancholia sive atra bilis. 2. Quod fiat quandoque à propria sua materia; sæpe tamen à flava bile recocta. 3. At non scitur adhuc ex utra materia, ut neque coquina illius ferculi. Cum flava bilis alioqui, citra confusionem, non posset deferri ad alienum Lienis hospitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidissimam, & igneam, ajunt, per cocturam redigi in terreum humorem frigidum, & siccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amarissimo felle. 7. Cur igitur bilis flava, (fel inquam,) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctionem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, si recoquendo in pejus festinet? Quare natura, quæ semper facit è possibilibus quod est optimum, non expellit cum sordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien sit atræ bilis officina; non est illi tantus quotidie calor, qui sit retorrendæ bili satis. Aut si caleat, quomodo è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cum potissimum Galenus velit mel, diversis auscultans intemperiebus, mutari in diversos humores, intemperiebus illis conformes? Quasi decoctum liquidum, vires sacchari amitteret, oppositasque indueret, eo quod in syrupum vel illinctum inspissetur. Quare fel hactenus, quocunque artificio recoctum, nunquam aciditatem assumsit? Qua enim via, quove ductore, vel impulsore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquisitè permista, & homogenealiter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, si Lieni sit proprium condere atrum spissumque liquorem

frigi-

frigidum terrestrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quod sibi non habeat viscus par, in tanta pulsuum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra differet à flava, si uno caloris puncto fiat hoc aliquid? Nonne id est calori coquenti; totum naturæ negotium concredere, absterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Liene, allabenti peregrinæ bile, si aliunde, è venis & arteriis, suis necessitatibus sit satisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præstolabitur adventans bilis, si gratus hospes jam domum obsederit? An Lien, innato venarum & arteriarum sanguini valedicet, ut adventantem bilem in se recipiat, ad excoquendum, in atram sordem? Quid si bilis torreri dicatur in ipsis venis: cum omnium venarum calor, sit duntaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec est ratio, cur venæ à Jecore furentur ministeria sanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens sibi novum hospitium. Nec demum hactenus comprehendi possunt venæ coctrices flavæ bilis, in atram.

76 Quis demum fomes ille, qui bilem flavam absque necessitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, scio nil moveri à seipso, nec stultos esse calores, nulli fini intentos bono: ut nec digestiones, ab ipsa natura propositas in objecta ridicula. Etenim si venula sit, qua Lien, in stomachum inspiret digestivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video, cur idirco tot atræ bilis figmenta conveniant: unde catenatim tot calamitatum turmæ sunt secutæ. Quam ineptum enim, finxisse teterrimam naturæ scoriam (ut fatentur) repudiatumque, ac horridum excrementum: stomacho in deliciis esse? appetitum ejus curare? Adeo nobilem partem, inquinandis tam ciborum, quàm functionum vitalium potestatibus, subjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, est ejusdem speciei cum illa, quæ gignitur è bile retorrida (nisi malint jam & quintum admittere humorem) vel est diversa. Si ejusdem speciei. Jam idem hoc aliquid, erit acidum frigidum & terreum, eritque igneum amarum, fietque proximè è diversis materiis, dispositis ad suos fines diversus; Idque per unicum agens elementarium, simplex, & non seminale. Eritque Galenus cum suo melle, in bivio. Itemque bilis flava erit subordinata, ex sui indole, ad bilem atram, tanquam ens perfectius, per elaborationem: adeoque flava bilis non erit unus de quatuor; sed semihumor. At saltem non percipio, cur scoria supervacanea fiat quotidie, debeatque esse, de nostri constitutivis. Quæve sit hebetudo, quæ coegerit fingere tot fabulas? Profectò, utut ista medendi pagina volvatur, tota, absque necessitate, volutatur inter stercora. Est quidem fermentum acidum, vitale, ac spiritale, in Splene, quo stomachus coquit: quo scilicet deficiente, etiam corruit appetitus. Ideoque Senex ait. In febribus ructus acidos, nidorosis supervenientes, bonum. Est nempe fermentum, à Liene inspiratum, magni tituli & usus totalis subjectum: nequaquam atræ saburræ, melancholicoque excremento dicandum.

77. Paracelsus scribit, hominem commodius carere potuisse renibus & Splene. Quod præter suum idiotismum, implicitam continet blasphemiam. Nam quicquid fecit Deus, fuit eritque longè semper optimum.

78. Si enim Scholæ effudissent unquam Chrysulcam, facile comperissent, quod acor terram dissolvat: non autem fermentet. 2. Quod fermentorum sit actio, in habentia symbolum. 3. Terram non esse fermentabilem, quia à fermentis fructuum, elementum non est fermentabile ob constantiam, simplicitatemque sui. Etenim si fermentum panificii non fermentet ligna, aut lapides, quodnam ergo reperietur terræ fermentum? Siquidem ista est fermentorum conditio (non considerata à Scholis) quod fermentum, ex quo semel est susceptum, ulterius continuo fermentet, nec cesset, quamdiu consimile sibi objectum reperit. Quare elementa concipiunt quidem aliena fructuum fermenta; sed nullatenus iisdem proinde fermentantur. Quia omnia fermenta sunt elementis inadæquata. Quia carent transmutatione, seminibusque sibi adæquatis. Alioqui si terra esset

fermentabilis, cadavera inhumari non possent, quin totus mox terræ globus, lethifero tabe, nobis fieret deleterius. 4. Ergo Galenus hæc nunquam scivit, nunquam chrysulcam, imò nequidem rosaceam cognovit, nunquam fermenta formalia olfecit. 5. Nec atra bilis terram ullatenus fermentat, si nusquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per dissolutionem ab acidis ebulliant.

79. Porrò, ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo in pane & aqua, quadruplex lateret humor in natura, eodem jure, omnis herbarum succus semper quadruplex esse deberet. Quod somnium esto. Donemus itaque, quod ex solo pane, & aqua simplici, fiant quatuor ficti humores. Hi inprimis non fiunt seminaliter, atque dispositivè, ex aqua simplici elementali: ergo ex pane resoluto, & solo fiet chylus; & hic deinceps mutabitur in quatuor humores, ex titulo agentis hepatis.

80. Ideoque jam exorbitans, ac anomalum jecur. Siquidem cujuslibet agentis naturalis, univoca tantum, atque simplex est actio. Necesse est ergo, vel in hepate esse quatuor simul agentia sanguificationis, vel ruere quaternarium humorum, in ficta rudera.

81. Nam si è simplicitate præfati chyli non fiant quatuor humores, sponte naturæ, neque ex vi quadruplicis agentis, in Jecore collaborantis. Sive, si non fiat supposita fictorum humorum quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis. Rectè, quicquid negatur sub disjunctione, negari potest copulativè, ob negativi amplitudinem. Igitur concludo: Si ex connexione agentis simplicis, & materiæ univocæ, procedat actio sanguificationis vitalis: ea certè, ut erit simplex; ita & non nisi unici humoris mater esse poterit. Sin verò propter eduliorum diversitatem, varietates humorum in cruore fingamus: Jam ex tot eduliis simul sumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt in cruore.

82. Sed volunt Scholæ, sub unici caloris digerentis gradu, plures cibos mutari in chylum, ejusdemque caloris moderamine produci in hepate semper quatuor humores. Idque tam in Succo, quàm Æthiope. Fatentur demum sanguificationem, proprium Jecoris opificium. Lienis verò, tantum per inordinationem, atque suppetias, licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, sit impeditus, & stercoribus Lien involutus. 1. Inprimis ruit Galenus, cum suo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti scribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementali. 3. Non ad casum quaternarium elementorum, est recurrendum. 4. Alioqui tam hepati esset naturalis sua bilificatio, &c. quam est sanguificatio. 5. Cruor erit, non nisi confusa humorum connexio, generatum anomalum; non autem compositum naturale, sed necessitatibus agentium, atque finium, orbatum. Profectò utrobique magnæ nugæ magnas involvunt curas, & magna absurda. Quæ si pertinaciam induant: jam amentiam, si non malitiam fovent. Nugæ igitur humorum, à cacodæmone inventæ, in paganos diremtæ sunt, & à Scholis hactenus subscriptæ. Etenim diabolo aptæ, quia confusiones medendo, fallacias & mendacia continent; ideoque neces quotidianas pariunt, lumen naturæ obscurant, figmenta plausibilia præsupponunt, omnibusque exemplis à pari destituuntur: tantoque illæ fabulæ aridiores, stupidiores, perniciosiores, ac temerariæ magis, quò in cladem mortalium creduntur tenacius.

83. Vertiginosus itaque totus Galenus, qui totum mel, nunc in sanguinem, nunc in bilem, verti asserit. 1. Primo defuit huic temerario assertori nuncius, qui certiorem redderet, quid, quantumque de mellis totalitate esset factum. Adeoque temeritatis figmenti totus est suspectus. 2. Deest affirmanti veritas. Siquidem in natura deficit bilis, ideoque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina solis attribuit elementariis qualitatibus: ex solo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica sanguificationis actione, constitui scribit constanter. Cum tamen actualis calor in unico membro, nequeat non esse simplex, uno eodemque tempore.

84. Discat ergo Galenus, verius somniare de melle, & sanguificatione. Nec abscedat ad puerilia, credendo quatuor victrices & contrarias complexiones elementales simul in hepate

pate stare, quarum singulæ, ex univoco chylo, suum sibi effigant humorem, in unicum cruoris subjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci solutivi placitum. Desistat inquam credere, quod ob solum simplicemque calorem diversificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miser ille Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, simul totidem calores, supposito entis diversos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Advertite sodales, quod nullatenus cogamus, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhœa, cholera, & vomituum fæculentiis excernuntur, non sunt humores Scholis jactati; sed sunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, sunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit: Id heic laxativum, multo scilicet compendio, exsequitur. Neque enim morborum janua, fictis humorum persuasionibus clauditur. Cum juxta Philosophiam; Nunquam ex ente transmutato eliciantur illa, unde in fieri esse, naturaliter constituitur.

85. Porrò quamtumvis sat alibi probaverim, non esse elementa quatuor, nec eorundem congressum, ad fabricam corporum, quæ mista creduntur. Indeque consequens, non esse disparem Jecoris actionem, in procreatione semper quatuor humorum. Attamen quò Scholæ cernant, quali fulcro nitatur tota illarum in medendo basis, agam ex mera illarum concessa & tradita doctrina. Enim verò, si non permaneant elementa cum suis formis in misto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipsæ formæ sint immediata subjecta inhæsionis suarum proprietatum. Sin vero malint, elementa permanere cum suis formis in misto: jam vel formæ istorum non erunt actus substantiales, at solum vincula elementorum. Redibunt namque semper integra, è singulari suppositi conquassatione. Obdormient scilicet tantisper formæ elementorum, dum præsidebunt formæ misti: Ergo cum forma misti sit necessario purus & simplex actus ultimatus: non potest esse quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remora materiæ illius principia, essent ipsa actualia elementa) & per consequens, non est ratio fingendi quaternarii humorum, ex parte agentis. Eo quod actio sanguificationis, neutiquam sit elementalis; sed vitalis & fermenti jecorarii: cujus omnimoda simplicitas non potuit respicere finaliter humorum quaternionem, ex uniformi optimeque unito chylo oriundum. Adeo, etsi in misto essent 20. elementa non proin totidem humorum necessariæ essent productiones.

86. Stupida ergo, & diabolicæ persuasionis, est speculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad misturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores semper, ac ordinario prodire debere; atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter constitui. Inde nimirum sanationis atque morborum necessitates dictari.

87. Objiciente forte. Admittis causam sonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenosa, cruorem autem; atque vires vitales, subtrahunt. Sed ab equo Hungariæ didicêre venæsectiones; ab ave, clysteres, &c. Ergo. Verum dicam cum Propheta. Nolite fieri sicut equus & mulus; quibus non est Intellectus. Nolite discere à magistris talibus. Subscribet enim meo voto pars dimidia Continentis. Quippe sub Imperiis Ottomanico, Abyssino, Indiarum parte potissima, est venæsectio inusitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promtitudinem, vigilantiam, & laborum constantiam, tam ad agendum, quàm tolerandum discite ex Historiis. Meritoque mecum lugebitis nationes, olim bello formidabiles, hodie, sensim, sub Medentibus, evasisse ad quemvis ventorum axem moribundas. Etenim Septentrio, & Occidens, quæ in totum mundum solent spargere suos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, simulatque phalanx peregre proficiscitur.

88. Objicient demum. Si præsidia universalia demas, nec ad humorum ablationem te dirigas, quo ergo medio, superabis morbos? Respondeo cum præfatis nationibus; Naturam esse morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non consternandam. Finium promotione opus esse. Si enim sordes primis ad-

hæserint latebris: insistendum resolutivis, & abstersivis, natura tuto satagente reliquum. Sin verò penitiori recessu aliquid pertinacius occultisque restiterit: assumenda sunt alcalia volatilia, quæ instar saponis, cuncta abstergunt.

89. Mirum sanè, quantum sal tartari, vel unici, volatile factum, non præstiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obstruentium contumaciam, dispergitque apostematum suscepta conciliabula. De hoc salis (& non olei spiritu, verum est illud Paracelsi, quod quocunque non attigerit, vix alius potentior perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium potestatum suppetiis curantur: modo per diaphæresin, cruoris clarificationem, balsamique novi tincturas, ac redintegrationes intendatis. Majora autem arcana, ad remedii universalis fastigium quomodo ascendunt. Discite. Nam vendit Deus sudoribus artes.

SUPERFOETATIO SUPPLEMENTARIA, AD HUMORUM FALLACIAM.

CAPUT II.

1. *Medentum incuria plangenda.*
2. *Mistio elementorum obiter rejicitur.*
3. *Non, Christianis connivenda ignorantia paganica.*
4. *Catarrhi deliria ex humoribus prognata.*
5. *Ignoratis custodibus errantibus, fuere Catarrhi tandem stabiliti.*
6. *Infringitur quaternarius humorum per contusionem membri.*
7. *Ariete concutitur bilis flava.*
8. *Probatur usus fellis incognitus.*
9. *Bilem non esse fel.*
10. *Absurditas Scholarum.*
11. *Error Galenicus.*
12. *Consequentia argumenti Scholarum ludicra.*
13. *Scholas præ ignavia indagandi, ignorasse contenta urinæ: & neglexisse uronomantiam.*
14. *Errores multiplices Veterum.*
15. *Argumentum ex regula falsi.*
16. *Defectus Scholarum.*
17. *Bilis, à Scholis ostensa, est cruori per accidens, non autem de essentia.*
18. *Iterum per suppositionem falsi.*
19. *Scholæ debebunt, velint nolint, deglutire duo Authoris axiomata.*
20. *Iterum conniventer supponitur error Scholarum.*
21. *Iterum supponitur.*
22. *Absurda aliquot, atque pudenda, proponuntur.*
23. *Scholarum tecta blasphemia.*
24. *Fel, viscus vitale.*
25. *Paganos non fuisse illuminatos dono medendi.*
26. *Mucum, nec pituitam, ut neque cerebri esse excrementum.*

Enimvero tantopere radicatus est humorum numerus, quod semel eosdem refutasse non sit satis. Adeoque cum non satis doceatur, quod non satis discitur, cogor repetere per superfœtationem, quæ jam superius ad longum demonstrare attentavi. Siquidem in hoc cardine totus medendi versatur rhombus. Etenim miratus sum sæpissime, quod pugna elementorum, mistionum, & complexionum figmenta, per tot sæcula, orbem christianum dementârint hactenus, quodque horum falsitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur; paries dum intimus ardet, cuique suus. Tantoque perniciosius perpetuarit hæc cæcitas, postquam Medici sua omnia in rem medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, universam morborum familiam, horumque sanationem, in suas nugas, astipulante mortalium credulitate, transtulêre. In se quidem planè erant ridicula, ac scenica, nisi lachrymis, luctu, planctu, ac Miserorum commiseratione, totum, per vices vicosque, populum Christi replerent quotidie, familias destruerent, viduas, & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas cæcasque Medentum temeritates has,

ficti sunt humores totidem, ad numerum scilicet quaternarium elementorum. Horum nempe ametria, morbos forte universos constare, ut & consequenter sanitatem, ex sequestratorum putaticiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegrationem, ac conservationem (utut vitæ brevitatem causaret præfata humorum cruorisque sequestratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus scelestereum! Itaque non sat semper, dulorum fallacias passivas perniciosasque Scholarum inventiones, & continuatas demum subscribendo ignavias, in stuporem usque, & gemitus frequentes, sum serio detestatus, & apud Dominum JEsum meum conquestus, quòd genus humanum, sub dæmonii fraudulentis technis, tanta credulitate, sese substraverit tam pertinaci & atroci crudelitati, substernatque æquè constanter etiamnumhodiè. Præsertim ubi in exterioribus, nullum hujusmodi nugæ repperissent fomentum. Rogavi itaque clementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem suscitare, cui dos esset, refellendæ tantæ mortalium atque Scholarum hebetudini. Certè enim inprimis constitit mihi ex tanta, tamque constanti cæcitate, nos mortales planè nihili, nec quicquam sapere, ne quidem in naturalibus, nisi supernè manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte illuminet.

2. Siquidem inprimis exsistentia ignis elementalis, prope globum Lunæ, superantis sua sphæra, regionem aëris multoties, prorsus in se ludicrum commentum continet, tantoque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidissimum clima, penetraret incessanter, vocatus scilicet accersitusve, vel sponte descendens ignis, contra propriam suppositæ suæ levitatis regulam, adeoque violenter aëri commisceretur, simulque inita pace, pactisque fœderibus, una violenter descenderent eminus deorsum, ignis & aër, ad singulorum seminum imperia, mistionumque constitutiones, singulis momentis novas, etiam insolitas.

3. Dolendum sanè, atque summè miserandum, quod diabolica hujusmodi mendacia, quæ in Aristotele ridenda & connivenda erant, etjamnum hodie, è tot seculis, perseverent, nondum destiterint, nondumque surrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati non sit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chylamyde, obvolvi potest. Potissimum, quod ab hisce scholasticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coactis, sui natura viderentur, & consentirentur officii, itemque proprietatibus mistionum, ac velitationum, intestinam mortis, morborum, ut quoque sanitatis spem, atque regulas continere. Quæ tamen nonnisi innato Cacodæmonis odio, ac suggestione, perque continuatam Scholarum subscribendi ignaviam stetêre credita, velut naturæ principia, Deo Conditore sic permittente, ordinata. Adversus quæ cuncta unicum sufficere deberet, quod nimirum ignem, extra numerum elementorum, imò & substantiarum censum, submoverim, impossibilemque elementorum commistionem, pro corporum (quæ mixta creduntur) constitutione requisitam, demonstraverim. Sic ut nemo sanæ mentis deinceps, necessitatam paritatem humorum, cum elementis possit, aut debeat admittere. Etenim fuit humorum, quam elementorum fallacia, abstrusior in populo minusque pervia; sed quod à Doctis, ac Judiciosis, consensa fuerit, habendum pro commiseratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deflet; ita hebetudinem Scholarum, atque constantem indagandi ignaviam, sive incuriam, incusat.

4. Quod autem Catarrhi demens deliramentum pariter mundum mirè afflixerit, ac mecum sæpius occasiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta Scholarum hæreditaria cæcitas, & in asserendo, tam inveterata pertinacia prodirent.

5. Tandem cognovi, utriusque Custodis errantis ignorantiam, fecisse occasionem labendi, in miseram, subscriptamque decidentium humorum confessionem. Nimirum sæpè quis per auram frigidiorem, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris perculsus, credulusque, putat, juxta Medentum assertiones, deflu-

defluere creditos humores ad loca, frigore percussa. Cum alioqui frigus, ut est natura sui repercussivum, potius procul à se averteret decubitum humorum, Catarrho subservire putatorum. At multa hodie phlebotomia, frequensque solutivum, sicut robur partium minuunt, minutumque in posteros dimittunt: ita non mirum sanè, ab iniqui aëris endemate, vel alioqui frigoris excellenti injuria, partes percussas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum, ac digestionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, causam mali ibidem nati; non autem aliunde isthuc deflui, patefaciant. Licet interim ista producta aliena nil commune habeant cum quatuor suppositis humoribus: multoque minus horum convincant defluentiam posteram. Quorum tamen falsitas, tanti est momenti: quod assertorum humorum thesis, nequeat non hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in suis medendi principiis, necessario abusu perniciosissimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus, sanitas, vitæ, atque tandem mortis necessitas consequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo.

6. Atqui principio resumam Scholarum thesin, quia fingunt cruorem è quatuor diversis & connexis humoribus componi. Videmus nempe, quod post contusionem membri, primo sequatur tumor, qui statim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, postea nigricat, ac postremo flavescit, longéque in circulos dispergitur. Itaque juxta humoristas, cruor iste primò in atram bilem migrat, & hæc tandem in bilem flavam. Sicque humor liquidior pertinacissime resisteret, essetque atra longè facilioris dissipationis, quàm flava. Sicque non atra ex flava; sed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod est invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius cruorem omnem immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per sui alienationes, contendere scribit. Huc spectat doctrina inaudita de febribus. cap. de solutivis: Ubi nempe ostendi, quod juxta virus solutivorum, diversimodè cruor transmutetur per sui corruptionem. Id nimirum in contusionibus contingit, cruorque extravenatus, ac vitæ sodalitio sensim destitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quàm cruoris corruptelis variis, auscultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ difformitas, compositionem cruoris testari possit, aut debeat.

7. Enimvero Scholæ supponunt pro Medicinæ institutionibus: quod flava bilis sit unus de quatuor constitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideoque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, sit ipsamet bilis, imò fel ipsum, essentialiterque coincidens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo è cibis quotidie, ad cruoris constitutionem, fabricari contendunt. Bilem nempe ad cruoris compositionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam suam subter jecur relegari, ut inde per alvi sordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur flavum, amarum, subinde porraceum, & æruginosum colore: hinc nempe probant ipsam originalem, quæ cruori extravenato supernatat, debere, velit nolit, naturaliter esse amaram, ac felleam: ac iterum vice versa, veritatis penuria, bilem, cruoris constitutivam, debere esse necessariò amaram, eò quod hoc recrementum est ordinario amarum. Quin etiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorsus discrepet, post sui inde separationem: propter (ut ajunt) abundantiam sui, nimietatem, ac meracitatem, separando acquisitam; attamen volunt esse essentiali, reique actuali veritate, eadem: tam scilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compositione, & requisita cruoris integritate, quam istud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è pastu resultans, defertur, indeque efferri ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quàm vesicæ. Quæ scilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in sui radice humorem, de quatuor nostri constitutivis, seriò asserunt.

8. In

8. In quo Scholarum dogmate, contineri perniciosam mortalium deceptionem, sic probo. Nam primo, patet: quod contentum in cystide fellis non sit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad stimulum intestinorum destinatum; sed viscus nobile, balsami conditionem referens, ac summè tam necessarium, ut ne quidem piscibus absque felle vivere sit licitum, ex mera aquam etiam parcè viventibus: ubi attamen potantes aves, citra renes, vesicam, & lotii emunctoria, felices vivunt. Quod in Tractatu de digestionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi sufficienter, & ad repugnantiam saturitatem, ex professo demonstravi. Quorsum Lector recurret.

9. Denique quod stomachus per vomitum regurgitat, non esse fel, alibi ex professo demonstrabitur. Sat esto, hic quod stomachus sit hospitium, fellis sequestrationi insolens, & impossibile. Cum fel, non à jecore, multoque minus à cystide sua, non revocetur ad stomachum. Quod nempe pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel, directo destinatoque motu, ac canali, per intestina, sui exorbitantiam dimittat, atque inde scoria eorundem tingatur.

10. Dein non est via, per quam fel in stomachum trahatur retrogrado motu, ab hepate. Si ab hepate factum, naturaliter deferatur ad cystida fellis, jam separatum, ac tanquam in utile rejiciatur: & inde tandem: per intestina, stercoribus mistum propellatur. Nam stomachus ad se non trahit excrementa intestinis. Itaque si quod per stomachum vomitus rejicit amarum atque flavum, fel esset; postquam in hepate (juxta Scholarum traditiones suppono) generatum esset, dimissumque ad folliculum fellis, atque inde in Intestinum exul factum, rursus attraheretur sursum ad stomachum. Erraretque stomachus fine naturali, debito atque solito. Quæ alibi ex professo latius.

11. Nunc aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt Scholæ, fel ordinario velut excrementum in utile, quodque cruori, ut pars integralis, non commiscetur, ab hepate non statim quidem sed per aliquot horas, postquam vel suo folliculo immissum sit, intestinis, quoque stercori admistum, trahit rursus per venas Mesenterii, ut urinæ misceatur. Inquit siquidem Galenus, corpus lotii mei respicio multo manè, planè aquosum nec tinctum: quapropter superdormio, & video urinam tum tinctam. Ergo vel solo tepore continuato tingitur sponte sua lotium: vel (prout Scholæ docent) commiscetur tandem post aliquot horas fel tingens. Ergo hinc patet: quod velint fel à suo folliculo, per intestina deponi, mox iterum sub finem digestionum, & circa ultimum Ilei deveniens, attrahi in venas Mesenterii, per portam Jecoris affugi, intromitti in hepar venam cavam, & per emulgentes, labi in renes cum lotio.

12. Qui circulus fellis, à jecore in Jecur, tam est infamis ignorantiæ plenus, quod nihil æquè. Siquidem. 1. constat. Quod flavedo urinæ non sit ex felle, nec amara. 2. Quod promptius, si fel fieret in hepate, & non ipso viscere folliculi sui, à Jecore in renes secederet, quam quod contra omne naturæ decus, à stercoribus repeteretur, quod prius semel esset rejectum atque proscriptum. Nam in rerum natura, aut in renum diversorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quodque stomacho aberrante fit, & rejicitur amarum, nunquam fuit fel, aut bilis; sed merum ejus recrementum. Ineoque bilis amaror, nullatenus rectè infertur, ex amaritudine peregrinarum sordium.

13. Non sat probatus est bilis amaror in lotio, cujus ne minimum unquam fuit verum. Nemo hactenus ex tot sæculorum Medicis, urinam amaram gustu invenit: vel asserere ausus fuit, nisi figmentis paganicis subscribendo: nec guttam liquoris, cruori extravenato supernatantis, ullam ullus unquam degustare ausus fuit; sed omnes universum maluêre paganicis fabellis subscribere. Nec minimum dubitarunt; quin ille supernatans liquor esset mera bilis fellea, flava, & amara. Nec tentarunt cognoscere, ullum fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ inesse, ne quidem urinis Ictericis. Quod tamen summè esset verum, & inexcusabile, si vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ permisceretur. Sin autem aliquis unquam urinam, vel præfatum supernatantem liquorem cruori, casu, aut volenter degustarit,

nec

nec resipuerit à bilis permistione, necessitateque fellis: Jam dedit testimonium suæ pertinaciæ,& ignorantiæ. Nam omnis humor felleus,naturaliter semper amaricat; sed nec supernatans liquor iste, ut neque urina amaricant. Ergo non sunt humores fellei.

14. Itaque ex tentandi incuria maluerunt fabulis subscribere,falsaque pro veris credere,atque tutari pertinaciter, quam indutam opinionem istam deserant. Ast effectus inde prodeuntes luxit omnis posteritas, totusque adhuc hodie orbis Christianus mecum plangit. Itaque unus saltem experiatur quæ dixi, quæ dixi, quæque sine incommodo, aut periculo statim experiri poterit, & dolebit vir probus omnis, tantam tot sæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Christi deceptionem passivam. Ergo quam Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quàm in cruoris composito, nec bilis est, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatuor humoribus elementalibus, nec elemento ignis respondens, cum ignis nullatenus sit elementum. Nescitumque hactenus, quem gustum haberet unus ex istis quatuor suppositis humoribus. Imò quoties morbos accusant biliosos, dysenteriam, erysipelas, &c. etsi os amaricaret subinde; liquor tamen ex erysipelate emanans, non est amarus; sed planè ex acido salsus. Is inquam humor, de cujus ardore conqueruntur Scholæ in erysipelate, vocatur acerrimus: cum interim nec acrimoniam, neque amaritudinem ullam præ se ferat. Suntque inconstantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum tantundem ab amarore distare deberet quantum piper à colocynthide, vel cucumere, asinino. Adeoque tam oscitanter, & inconstanter, de proprietatibus suæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, testis varians, sit omni fide indignus, habeatur pro insipido, vel falsario, sitque ad restitutionem cogendus, quantum alteri, suo testimonio, læsionis attulerit.

15. Sed agedum) supponamus (non autem credamus) supernatantem cruori liquorem esse bilem felleam, & de naturali compositione ejus. Saltem iste cruor, cui jam bilis ista supernatat, non esset amplius cruor, si unum de quatuor sui constitutivis defecerit, factaque sit segregatio thori, componentium scilicet separatio realis: Non enim caseus, à quo serositas ablata est,lac est amplius. Neque enim inficior totum integrale subsistere ex partium heterogenearum unione; sed cessat pristini concreti integritas, simulatque partium constitutivarum una recessit.

16. Supponunt nimirum Scholæ quatuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris constitutione. Imò præter hanc simplicem & vanam suppositionem, nil à Scholis probatum hactenus,quod non magis commiseratione, quam fide sit dignum. Nego itaque stolidum suppositum, nec licet proin, à non probata thesi, ad falsas deductiones biliosas, harumque legationes in diversas corporis partes, atque passiones procedere: si prius non fecerint constare de quæstione, an sit bilis ulla, pro compositione cruoris requisita.

17. Ergo bilis locum non habet in cruoris compositione,licet extravenato cruori supernatet serositas urinacea. Nam ista serositas est cruori per accidens. Quod sat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & sudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablatus,caret omni prorsus serositate. Ac per consequens, esset orbatus bile. Itemque nec desinit iste cruor esse cruor: qui nonnisi per accidens serositatem admittit. Quod alibi capite de Latice (hactenus Scholis incognito) de Ortu Medicinæ, demonstravi. Latex enim, ad suos fines,cruori relinquitur,cujus ideo ignorantia, Medentes hactenus, ab Uronomantia, plurimumque morborum cognitione,seclusit.

18. Resumam iterum supponendo: quod bilis flava naturaliter sit liquor aquosus, cruori supernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, si bilis sit humor maximè igneus, ignem repræsentans, & continens, in substantia, & proprietatibus, quomodo ignis gliscat in mera aqua salsa? quomodo non suffocetur in aqua? quomodo sub unitatis identitate, ignis & aqua se invicem compatiantur, ut & aër immediatè, sub phlegmate? quid uspiam repererint in natura, quod cogat ignem connectere in aqua salsa?

Repe-

19. Reperient tandem, se adactas ad credendum has nugas: propter quaternarium elementorum & corporum mistorum necessitatem. Quam postquam demonstrationibus propter quid, utramque conculcatam, mundus meis scriptis assecutus fuerit. Ridebunt ipsæmet Scholæ, omnisque posteritas, avorum stoliditates hactenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo tam perniciosas, & instruendo falsas. Quod velint nolint, debebunt, duo mea axiomata alibi demonstrata. Quorum unum est. Nullum esse ignis elementum, ignemque culinarium, sive artificialem, non esse substantiam. Ac consequenter, si concurrerent plura ad cruoris compositionem: saltem non posse confluere quatuor elementa. Ac male quadrare ideo fictionem quatuor humorum, pro cruore nostro pro mistione, temperie, lucta, itemque pro morborum ac sanationum veritate, existentia, actualitate, alteritate & sanatione. Alterum autem meorum axiomatum, alibi sat probatum est. Quod omne sublunare visibile, materialiter non componatur ex quatuor, ut neque ex tribus elementis commixtis. Pœnitendum ergo serio. Quoniam ignis nec elementum est, ut neque substantia, nec in nostri compositionem advocandus, pro ficta Microcosmi æquiparatione, aquosus liquor falsus ut formam ignis referat.

20. Iterum conniventer suppono. Naturam quotidie ex omni cibo vix conficere cruoris satis (prout libro de febrium inaudita doctrina.) Saltem id comprobat natura, cum pro cruore superabundanti, nullum hactenus statuerit diverforium; attamen semper abundanter, ac superflue, ex omni cibo, utramque bilem parat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & sordium alvi) ergo saltem quotidie natura jecoris errat, fundataque est in errore, peccatque etiam in abstemiis, piscibus, & nationibus, solius aquæ potatione saturatis. Quod scilicet minimum superabundantis humoris ignei, & terrei generet, plusque quam pro suis alimentis, sibi sit opus. Cur ergo non peccat natura potius in qualitate, prout indies indistinctim peccat in quantitate? Cur etim loco cruoris (quarti scilicet humoris ordinarii) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium proscribendum in exilium, sicut duas biles quotidie nimias exsulat de facto, è compositione cruoris, vitaque sodalitio? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperatè sumptis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quam optimi cruoris parit? Cum Galeno teste, in calidis naturis, totum mel, quod alias in temperatis, atque ideo sanguineis vertitur totaliter in sanguinem, vertatur in bilem flavam? exclusis videl. aliis tribus humoribus? Unde sequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi, sed prorsus ex hepatis adrastia proveniat. Unde consequenter, si quotidie bilis utriusque plus justo conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ tantum esse tribuendum, Omnisque ideo hepatis naturalis complexio vitiosa est, ac erronea, in omnibus atque singulis. In abstemiis, itemque in torridis, ut & in exsanguibus, & frebrientibus quotidie peccatur in utriusque bilis nimietate, ut etiam in sanguinis penuria. Unde sequitur, primarium ac principalem naturæ scopum versari circa fabricam præfatæ utriusque bilis excrementosæ. Quis ergo ex tot absurditatibus, non cernet, & discernet, suppositæ thesis falsitatem?

21. Suppono itaque ulterius, Quod Scholæ doceant, bilem atram esse acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat eam, si terra cooperiatur. Fundamentum hujus stolidi argumenti, jam supra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri subinde ex flava recocta, sive abundante cocta, quasi sua sponte tandem flava deflueret in atram, tanquam finem sui ultimatum.

22 Quas Scholarum theses comitantur multa absurda. Nam inprimis sibi contradicunt Scholæ in hoc, quod statuant quatuor hnmores simulque eodem digestionis motu nasci, sive fieri, si nempe cruoris compositio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo secum luctantur. dum bilem flavam, coquendo, in porraceam & æruginosam terminari docent. Id est, inducere viridem colorem, & interim increscere in amarore. Ergo atra bilis non est acida, ex super

coctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non est univoca, in eodem corpore, eodemque digestionis rectore promota. Vel sanè id quod rejicitur quandoque acidum atque nigrum, non est bilis atra. Nisi forte utrumque æque merito negetur. Dein ubi, & quomodo supercoquetur flava bili? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio transeunte repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Mesenterii: cum hæ continuo distendantur ciborum suctu, & potuum transitu: essetque flavæ bilis recoctio, nedum impedimento; verum insuper contagioni novello chylo, tendenti ad officinam sanguificationis. Quod si vero flava bilis, nec infra nec supra hepar, nec demum in ipsis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra; sed flava deferatur ad Lienem, ut in illo viscere transmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: tum saltem meminisse deberent, quod eo concesso, jam atra bilis, sive quartus humor, deficeret pro compositione sanguinis, & cruor ex aliis tribus tantum esset compositus. Quod thesin sanguificationis Scholarum funditus evertit. Tandem quorsum inserviet recoctio bilis flavæ in atram, si inde hostile & terreum elementum, in cruore deficiens, postero spatio consurgeret? estne tantopere solicita natura, ut paret mox exulandos humores? quosque paulo infra, non entia ostendam? mera figmenta nulli fini dicata? Demum undenam flava bilis, istam sibi aciditatem ex amorore hauriet, cunctis visceribus extra stomachum hostilibus? si in humorem ordinarium, ac naturalem directè transeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram æruginis colorem assumet, præsertim sub eodem lento vitalique tepore? fietque ater, acidus, & fæx terrestris? An ergo, forte terra nascitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit acidum, ex inspissato amaro? Ac unde Scholæ fictam hanc didicere Methamorphosin? Estne forte humor iste acidus, ater, atque terrestris, humor quidam singularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at est ergo falsum, quod ex recocta, retorridaque flava, eundem fieri asseruere. Imò timendum insuper, ne quintus dicendus sit, qui sibi parem alterum nondum habuit, eritque non minus necessarius hic, quam alii quatuor, si adhuc ausint quatuor alios comminisci. Est nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus est spoliatus, nempe qui acidus est, crassus, niger, inspissatus, recoctus, frigidus, terreus, & saturnius. Ast ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum siccum, ut atram bilem fingant, quartum elementalemque humorem, pro integritate & consistentia sanguinis requisitum? Respice Lector, quorsum figmenti complicata absurditas Scholas adegerit, quod nominum atque veritatis penuria, duo elementa, fictosque inde fecerint humores, terram frigidam simulque liquorum amarum, acrem, acidum, & igneum? Bilemque flavam, simulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? Vah! timeant sibi funestum casum, postquam à tot sæculis jam cespitando itum, & profugiendo tam misere mentitum est. At saltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in constanti Scholarum hebetudine, non habere certam assertionem (quod demonstravi primum fuisse cruorem elementarium Splenis, quandoque sinistro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris constitutione requisitum: Dici autem à degenere bile, recoctione productum subterfugii loco, ut nempe à tot absurditatum anxietatibus quodammodo se liberent. Coguntur saltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, subinde, vitio lienis rejectus, sit amarca excrementosa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Utut sit alioqui, si prosilire dicant, ex naturæ intento (etsi rarius conspiciatur) nec item ex prius recocta bile flava: saltem immeritum nomen, & proprietatem acquisivit (nec enim se sat explicant Scholæ, vagantes in sui dogmatis inconstantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra quandoque nil erit, præter ignem inspissatum, si apposite quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra fient simul, eodemque teporis agente, ut uni am-

ambæ biles respondeant tertiæ. Præsertim cum jam constet, Ignem non magis posse, quàm esse, de numero elementali. Sin vero tribus tantum elementis tres sufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos somniorum errores, est naturam cogere voluisse, perque temeritates jam assuetas gentiles futilitates confirmasse absque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor quadrabunt tribus? Quæ si non quadrent, non pergant saltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganismum tutari. Siquidem per ejusmodi paganorum mendacia sanare velle, est introduxisse perniciosam & erroneam praxin, in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis non in jecore appareat, suis insignita proprietatibus, nec in Liene, ex recocta flava, aut felle tosto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor secundarius alimentalis: nulla certè est flava bilis, ut nec ulla atra. Imò sic utraq; bilis sit humor quotidianus, partesque constitutivæ cruoris: sitque item bilis utraque quotidianum recrementum, delegatum ad suas cloacas. Ergo & stercus pari jure erit excrementum, non quidem ciborum; sed cruoris: quin tinctum à bile flava. At profecto stupida nimis sunt utriusque bilis officia, à Scholis destinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò solicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore stercoris, & lotii (licet utrique hic gustus desit) ut etiam pro excretricis calcare. Denique quorsum oportuit stomachum stimulari ab atra bile hesterna, prius acore contaminata? Siquidem stomachus non minus geniali excretrice dotatus est, quam attractrice, vel retentrice? Cur item atra (quæ ex condo sui, nedum amara & acris; sed & perniciose acida fingitur) degenerat in acidam, ut stomacho calcar injiciat? cum acidum, juxta Scholas, potius restringat.

23. Pudeat ergo viros judiciosos, bilem flavam atque felleam dicere, eamque ad urinæ tincturam requiri amaram: cum in lotio nullus sit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis est templum Spiritus sancti, has biles pro cruoris partibus componentibus asserere. Adeoque non entium regimen, & doctrinam, in fines impossibiliter veros direxisse. Nam si tam fel, quam Splen, sint receptacula, solis dicata sordibus: erubescant, dum cernunt solum Splenem plures habere arterias, quam omnia simul viscera. Considerentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperosissimi recrementi. Et an id non sit vitæ Authorem gloriosissimum, erroris insimulasse, qui plus vitæ internæ dedisset uni sordium latrinæ, quam omnibus simul vitæ aulis. Quique cor continenter, & absque feria laborare jussit ut sufficientes vitæ spiritus ad Splenem transmittat quadringentis forte arteriis. Nonne alioqui satius naturæ Arbiter, vitam indigniores usus locasset? Parumque ideo atræ bilis nasci, ac fieri jussisset (dum non ex ciborum complexione & bonitate; sed solo hepatis nisu, humores hi, vel isti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) perniciosisque sordibus, ampliorem longè exitum donasset, & procul à nobili viscere remotum. (Videtur namque Creator, velut finium obliviosus, à Scholis accusari.) Ut sicut intestina, totam hesternam sarcinam, simul, ac semel: ita & Lien, suam unica vice depleat, corpusque nostrum à tanto hoste servet immune. Nam si atra bilis sit excrementum: etenim quo citius ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Prout Vesica retento lotio non voluptuatur, ut nec longa non retentis sibi sordibus in thesaurum delectatur. Sed gaudent destitui sarcina vice unica, & festinanter. Ergo Scholæ, ex consequenti, impiè accusant rerum Creatorem, quod fines præfatos vel nesciverit, aut præteriens, illorum non meminisset. Quippe qui nocuum quotidie excrementum abundanter succrescere voluisset, per venas exiles, motu retrogrado, eminus ad Lienem oppositum, copiose deferri, strictoque canali instomachum exonerari, & ne cloaca forsitam ab hospite lædatur, præfecisset illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter arteriarum complexum referat. Vah! apage tanta hominum temeritas.

24. Enimvero par de felle delirant. Dum nesciunt, ipsum liquorem fellis non minus esse viscus vitale, quam sit membrana stomachi, ipsum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris sub-

ſubſtantia. Idque ſaltem ex Tobia didiciſſe debuiſſent, jam ab olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen ſonat Medicinam Dei) juſſit aſportari fel; non piſcem, qui alias facile putruiſſet. Non autem balſamicum fel. Ergo fel ſupra ſortem cruoris, carnis, cadaveris, oſſium, viſceris ordinarii, vices balſami explebat. Quia in nobis vitæ clavum detinet. Prout alibi de digeſtionibus, & uſu fellis.

25. Puerile denique aſſerunt. Quod cum quotidie ſat, imò nimium, ad ſuos uſus generetur fellis, nihilominus jubeant, ipſum fellis folliculum manere condum theſauralem excrementi, ac jugiter repletum proſcripta fæce. Ubi alioqui ſi iſtud veri apparentiam haberet, debuiſſet fel quotidie, ac feſtinanter exonerari, per modum veſicæ, quia excernendo gauderet, non autem detinendo ſemper turgere: niſi viſcus eſſet. Quæ alioqui debita excretionis & exonerationis feſtinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, viſatur: indubitato eſt ſigno, Gentiles ſua commenta venum expoſuiſſe credulis nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocuas fabellas, etiamnum hodie per ſuos, pro inſtitutis Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces ſæculorum conſenſus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera eſſe, neceſſaria & exſiſtentia. Avorum nempe ſomnia, atque figmenta edocta, ex indagandi in curia ſubſcripta ſteriſſe. Eò quod in doctrina de humoribus Scholæ deficiant cauſis, ortu, guſtu, effectu, fine, ſequeſtratione, appropriatione ad alimenta, temperamento, commiſtione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, totiſque neceſſitatibus naturæ & Philoſophiæ. Falſam nimirum docendo artem Medendi, damnoſiſſima hebetudine ambularunt, & hodie æque turpiter cæci ambulant.

26. Parum de pituita dixi, nam ſi de illa dicam, quam ſcribunt, copioſiſſimè fieri quotidie, cruori permiſtam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primò, quod eandem demonſtraverim, eſſe fibras cruoris, ſive cruorem ipſum, feſtinanter ad terminum digeſtionis ſolidorum properantem, adeoque Limen ſecundarii alimenti jam ſubintraſſe. Tum demum, quod oſtenderim, ſua mole nugas ſponte ruere. Dum jam eo ipſo, quaternarium ſuum humorum tollunt, ſi pituita ſit cruor incipiens, aut nondum ſat digeſtus. Sed quia Scholæ plerumque pituitam per muccum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Oſtendam nimirum, Scholas penitus neſcire, quid ſit muccus, dum definiunt eundem eſſe cerebri pituitoſum, ac naturæ excrementum ſuperfluum: ac quaſi recrementum reſiduum, tot forte unciarum unico die, ab aſſumto cruore in digeſtionem cerebri neceſſarium. Quæ, ut alibi, Tractatu de Latice, itemque de cuſtode errante, ex profeſſo attigi: Hic ſaltem obiter demonſtrabo. Enimvero aſtiti, ubi Helleborus, turbith, nicotiana &c. tunderentur, & ſtatim, aliquoties ſternutavi, ſtillabantque nares copioſum muccum, nedum aquoſum; ſed etiam muccaginoſum. Statim quælibet anus cenſeret, quod ille muccus non prodiiſſet, ſi rerum iſtarum pollinem evolantem non hauſiſſem. Ergo non erat in capite antea; ſed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iſte ſalſus muccus ſit cerebri proprium excrementum, eſt reſiduum alimenti ſui ſecundarii, ibidem relictum, à finita ejus partis digeſtione. At nec iſtud: nam profluxiſſet ſponte ſua, & abſque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex ſuperfluitate alimenti: ſed ab alimento degenerante ſive degenerato. Cerebrum alioquin, excrementum habet, per modum aliarum partium ſolidarum, quod ſcil. inſenſili diapnœa diſpergitur in ambientem. Eſt autem muccus, per Tabacum aut alia ſternutatoria prolectus, planè ſimilis ordnario; ſed muccus ille violenter excitatus, non eſt excrementum digeſtionis cerebri: ergo neque muccus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimus; imò & abſque manifeſta ſtatim cerebri læſione. Alioqui, ſi defectu digeſtivæ degeneraret, neceſſario caput quoque male valeret. Sed conſequens eſt falſum: ergo & ſuppoſitum antecedens. Ergo eſt alia quædam facultas, præter ordinarium & principalem nutritivam cerebri, quæ ejuſmodi

muc-

muccum parit, ad occursum peregrini, inferique odoris, pulveris, aeris, vel obstructionis sibi internæ. Qui sanè differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In signum, quod ejusmodi facultas (quam custodem nomino, tam laryngi, quam naribus præfixam) diversimodè ab occursantibus affecta, diversos statim pariat suis capsulis muccos, ex massa Laticis. Admiror autem, quod hactenus nemo has facultates tam in Larynge, quem in via, usque ad organum odoratus extentas, adverterit; sed ruditer totum, transeundo, in cerebri pituitam sit relatum. Excrementum itaque nocuum ostentant Scholæ; insciis sibi parentibus genitum quidem: at nondum constare fecerunt, essentiam, existentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ, quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexeunt. Utinam sit alter Samson, qui duas bilis, unamque pituitæ collidat columnas, evertatúrque palatium apparens, quod Cacodæmon in fraudem mortalium hucusque tetinuit.

BILIS MENTITUS VOMITUS.

CAPUT III.

1. *Inventio quatuor humorum lauta.*
2. *Falsam ostendunt pituitam.*
3. *Bilis mansit indistincta.*
4. *Absurdum in atra bile.*
5. *Quomodo probent bilem flavam.*
6. *Quid sit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur?*
7. *A Mechanica vituli.*
8. *Non esse fel, quod ejicitur.*
9. *Quadruplici errore nascitur hoc amarum recrementum.*
10. *Elenchus Scholarum.*
11. *Objectio, cum petitione principii.*
12. *Probatur non esse fel, quod Tertiana rejicit sub initio, argumento multiplici.*
13. *Stomachum famelicum, non trahere bilem è felle.*
14. *Cystis fellis caret superno introitu.*
15. *Fel non sufficeret cunctis Scholarum commentis.*
16. *Rationem non petendam ab igne.*
17. *Figmentum absurdum, ad quod compelluntur.*
18. *Non posse ignem subsistere absque actuali conflagratione.*
19. *Pro aere fingitur humor privilegiatus.*
20. *Absurda aliquot, utramque bilem sequentia.*
21. *Absurda aliquot comitantia pituitam.*
22. *Quid sit, quod putant pituitam in cruore?*
23. *Qualiter Author in hoc à Scholis recedat?*

AVita, & nimis radicata doctrina humorum, quam quæ arietibus leviter admotis concidat. Quoniam ab assuetis difficile receditur. Semel avulsa mali radix verruca est, timendum ne repullulet: quæ præcipue jam ubique germen obtinuit. Erunt quippe qui meliora nescientes, se velut à Medendo exclusos cernent, & præ indignatione, veritati pulsanti occludent fores. Alii in ignavia consenuerunt, meliora discere torpentes, cæteros præ se spernant. Ibo illis obviam. Enimvero cum Medentes cruorem in grumos densari vidissent, consideraverunt liquorem aliquem rubrum, & currentem, simulque alium, qui initio quidem cum rubro flueret, sed mox sponte staret, & grumesceret in gelatinum. Fuit enim ista cruoris primitiva inspectio & Anatome. Creditum quoque est hactenus, cruorem esse saltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Nescitumque, quod in Mesaraicis, nondum nactis fibris, spermatisque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem esset verus cruor nondum vibrosus: eo quod non viderent coloretenus, cruorem in venis, sub hepate, differre à cruore venæ cavæ supra hepar.

2. Ut itaque in aquam dimisso poplite, à virgine cruorem emitterent: observarunt cum gaudio, cruorem tinxisse immediatè aquam, & insuper fibras quasdam, telarum araneæ velut ico-

iconem referentes. Unde incunctanter Scholæ pronunciarunt pituitam, jam visu manifestam. Et nostra quoque doctrina rixa de nomine censeri posset, nisi fibra post mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor manet in venis, vivitque ideo tantisper. Non enim lac hanc pituitam habet: quia in separatione heterogeneorum, caseum & grumos habet, quibus constringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout sunt entia, actu exsistentia integra, nondum separata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aspiciunt, dum jam cadaver est, concretum, nec propriè illud amplius, cujus etymon habet, quoad fluit. Non magis quam homo mortuus, homo est cum particula alienante.

3. Addiderunt mox etiam, tertium humorum cruori, qui fel esset nec dum à serosis, lotio, sudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus discretus: nec attenderunt an amarus esset, meritoque titulo proprietates fellis possideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod esset liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principiis Medicorum; non autem amplius naturæ.

4. Incidit in quatuor elementorum meditationem, deerat tamen quartus humor. Quocirca, ut numerus responderet elementis, quæ putabantur quatuor, atque ad singulas corporis propemodum constitutiones confluere, excogitatus opportune fuit humor quartus, terræ similis ideo & ater, quem dum dudum frustra inquirerent, tandem proprio ac temerario ausu, à recocto igneo, & felleo, prodire est jussus, sic ut bilis retento nomine, à flava, in atram degenerare sit jussa, & ab igneo liquore excogitato, prodiit terreus. Torridusque amaror (In vivis quippe, mox ad lubitum, torreri, assari, frixari æquâ importunitate fuit mandatum) in fel adustum, sub tepore vitæ, aciditatem assumere volitum est Adeoque ex materia ignea, per actum ignis, & teporis, fieri frigidum atque terreum productum, immediate. In vitæ recalcitrant Scholæ modernæ interim, dum distillata quævis accusant mutuatæ caliditatis ab empyreumate. Etenim ut atram bilem finxere priores, quæ numerum elementorum impleret, eam omnibus conjecturis, licet ridiculis, tandem sunt assecuti.

5. Ita nempe flavam, per Icterum, & vomitus amaros, pro fundamento naturæ & artis introduxere. Quippe innatans cruori extravenato liquor, cum nullum prorsus amarorem referret, potuissent tyrones, vel ex tunc, de fellis natura dubitasse, si saltem digitum semel intinctum leviter degustassent. Quare dum Scholæ animadverterent, per vomitum flava simul & amara frequenter dejici, imo subinde porri succum, dissolutæ æruginis, vel lazurii infusum, mentirentur; bilem certo certius statuerunt. Nec de ea amplius disputandum, ut neque contra negantem ejusmodi principia (de lotii autem bile, mox sub uronoscopia dicam) eamque deinde quoque lotio, ac stercoribus quibuslibet, etiam sordibus aurium, & oculorum inesse audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os & salivam amarore suffundit, cutis pruritum excitat citrinæ. Creditum est facile itaque, ex felle isthæc universa mutari. Imo ex felle adusto, & peccante, tam quantitate, quam qualitate, omnes ejusmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus justo fellis patiendo, affirmarunt. Quibus nempe circumstantiis sat superque bilis existentiam, ac necessariam associationem se probasse sunt ratæ. Hinc deinceps ortum est somnium, quod illos quatuor simul humores, in essentia permanentes connexuit, atque inde unicum sanguinem ex illorum conglomeratione prodire, rursusque singulos humores à connexo, concretoque cruoris resilire, quoties luctæ elementali, intemperieri videlicet, vel laxativorum votis placeret.

6. Ego jam meas & quotidianas observationes vulgo lubens narrabo. Inprimis namque si copiosior, durior, vixque sat masticatus cibus in cœna sit sumtus: manè pro in frequenter vomitus flavus, amarus, specie vitelli ovorum, vel alias instar olei, è semine raporum expressi, succedit: Inde itaque prius conjeci, istud fieri digestionis stomachalis errore; non autem vitio hepatis, defectu sanguificationis, aut bilificationis abundantia Siquidem non rarò, eodem

vomi-

vomitu, malè digesti & masticati cibi, partim in flavam saburram conversi, simul ejici conspiciuntur. Dein conjeci, stantibus regulis sanguificationis, ejusmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fel, multoque minus partem cruoris constitutivam esse, quod necdum è stomacho essent elapsa, neque ideo Jecoris sanguificationem experta. Cum scirem, nil à stomacho ad Jecur, nisi per longam moram & venarum Mezaraicarum venulas. Qua propter pariter, neque à Jecore iter esse ad stomachum nisi per easdem vias admodum remotas, & credendo impossibiles. Præsertim dum integri, malè subducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur.

7. Didici præterea vituli exemplo, & oculari inspectione, hanc flavam saburram generari in stomacho malè disposito: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cum etiam naturaliter, in Ileo, flavescant assumta lacticinia. Vitulus namque, duntaxat lac maternum bibens, ostendit mox à nece, quod lac statim grumescat in coagulum acescens, & liquorem aqueum acidum: utrumque caseis parandis expetitum. Hoc inquam coagulum, statim dein in stomacho, lactis albedinem deponit, fit fuscum, ac in duodeno, & ilei initio, flavescit; dein in progressu, magis saturate flavet; ulterius vero plane citrinatur; circa monoculum intestinum autem, viridescit. Postremo stercorescit. Dicant ergo Scholæ, an colores isti à flava & porracea bile fiant? dum interim ita mutentur, ante adventum in hepar? An verò hi colores fiant à proprietate intestinorum?

8. Infantes pariter, sucto lacte, statim citrinam cacant merumque diceres fel, & infantulos omnes, primo sui initio biliosiores, viris seipsis, fateri coguntur Scholæ; quos tamen ætas, cibus lactis, pusillus calor, continua dormitio, & exercitii carentia, à bilis suspicione excusant. Sin autem tormina patitur infans, sive acidorum symptomata, præsto idem stercus citrinum mox viridescit, tantoque magis, quantum longius à sanitate recesserit. Unde manifestum fit, tam in nobis, quàm in brutis, lac, propria digestione, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem spontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac suopte motu flavescere propria stomachi & intestinorum opera. Ac sub errante vi digestiva, facillime alienari, flavere, virere, & diversos sortiri sapores. Non autem quod propterea vel sit, aut fiat. Fiunt namque hæc in intestinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in stabulo, sanguificationi demandato. Siquidem si vel sit pars constitutiva cruoris, eo ipso fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur, non autem in intestino. esset namque prima lactis mutatio, in vel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem.

9. Flavus ergo cremor iste, mox in duodeno, sponte proficit, istosque colores, non humorum fictorum? sed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem stomacho evenire, sub quocumque culpæ reatu, districto. Nimirum totum cremorem contentum, statim in vitiosum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in Ictero statim occurrit. Interim in decursu chyli, per Ileon intestinum, sugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus censuerit; verum etiam, totum simul serum, unà versus hepar adscendit. Sin itaque chylus, circum stomachi septa, excrementi vultum præmature assumat, errore digestivæ præventus: significatur vel Pylori offensio, vel digestivæ error, cibi aut cremoris vitium, vel mora nimia. Ideoque sensisse fermentum vitale fellis, præposterum, ac malè applicatum. Sæpe sic namque contingit benevalenti, quod oblatus cremor probus, riteque in stomacho subactus, à scopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totusque per istam tyrannidem, in Intestinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaverosa sit recens è cruore parta, propter tamen sui amarorem, ac virus solutivi, haud degustatur à canibus, ut neque à sue, aliàs à stercoribus minus abhorrente. Sentiunt nempe, amarum subesse virus pharmaci, longè è ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum.

10. Elenchus ergo fit. Venenatum pharmacum de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel est, & bilis. Itemque stomacho malè se habente, patravit excremen-

crementum amarum: ergo est fel, & bilis in hepate procreata, & in stomachum indirectis tubis, transfusa. In discretum planè figmentum, quod bilis sit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ passim à corruptione solutivi pharmaci, vitioque digestivæ, in choleta, dysenteria, &c. nascitur causis propriis. Quasi proles, effectus, fructus, & producta errorum, sint pars constitutiva cruoris nostri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylo, ac bilem sive fel, id totum est merum excrementum, ab agente naturali, malè disposito, alienatum, & degener. Sic etiam aurium sordes, fel erunt, si flavedo & amaror sufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quod per vomitum, ut stercus, rejicitur, consanguineum & de familia cruoris erit.

11. At saltem volunt Scholæ flavum, & amarum, subter tertianæ initia rejectum, fel denunciare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum probant à felle rejecto, esse felleam. Inprimis non considerant: Sive ejusmodi vomitus successerit à paroxysmo febrili, sive demum benevalenti, ab inordinata cœna, &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi. Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ pessundationem, si hæc à bile causaretur.

12. Quare nec bilis est, neque fel: sed merum stomachi, & jejuni, excrementum. Quia quod initio Tertianæ ejicitur flavum, non venit de Jecore aut felle, adeoque de officina bilis; sed venit non eminus ab orificio stomachi, ubi scilicet ejus est nativitas. Non autem de hepate: cum febrim nec tollat, nec diminuat saltem. Itemque deberet per ignota compita deduci ab hepate ad stomachum. Quarum nec facile, nec præsto (prout alioqui præsto adest in simili vomitu, & cholera,) nec tuto, nec impermistum posset eò pervenire, longeque tutius à felle, in intestina: & ab hepate, retrorsum per venas Mezenterii, quam ad sensibile stomachi orificium transportaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipsamet Tertianæ sedes collocantur à stomacho, ut hic sit ordinarium, in hisce malis emunctorium. Cur ergo fel ad stomachum potius, quàm ad intestina, longè proniora, & aptiora defertur. Nam si alibi quàm in stomacho sit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorsus, reoque ductu defertur ad stomachum. Itemque sextuplo plus, sæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ & amaræ saburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hospitium illius fellis esse non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro sui generatione obtinere, nec hospitari inter hepar & stomachum, absque lethali noxa, confusione plena. Sin verò sit fel, & productum ipsius stomachi: jam stomachus fellificationem ab hepate furatus est. Jamque alio hospitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocus secum cruor paratur. Aut certè nulla bilis est de essentiali composito cruoris. Fortassis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejicitur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo necessario, nec bilis erit, nec fel. Atqui nondum de alia bile cruoris constat. Injurium est ergo cruori hujusque innatæ bili, si qua esset, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principiis, aut officinis biliosis est paratum. Imò exin par Jus, & licentia est, quicquid biliosum suspicatur, comparari in essentia, colore, sapore, & efficiente, huic excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliisque nauseis, itemque illi, quod in cholera tam sursum, quam deorsum, atque in solutivis, continua fabrica expellitur. Adeoque jam ex hinc liquet, antesignanos bilis Inventores, temerario & consulto ausu, introduxisse bilem, pro cruoris elementali appositione (quam compositionem vocant,) falsoque asseruere illum flavum & amarum evomitum, esse fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & constitutione cruoris. Etenim quam incertus & stupidus est finis, genitor, separator, missor, ductor, via, & canalis, quibus ista bilis ab hepate ad stomachum, retrogrado motu delegaretur? Nisi malint stulta horum esse obsequia, & necessitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ; verum celeri trans pontem lutumque pede prætererierunt, unde anxietates ab absurdis formidabant, quasi soli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagassent, quàm quod quotidie ad

scripta

ſcripta Galeni ſuas centurias ſuper addidiſſent. Neq; enim minus differt excrementum à cruore, quàm cadaver ſuis, ab homine. Nam cadaver vixit quandoque; excrementum autem iſtud nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem jam probatum. Sin bilis quoque alibi, quàm in Jecore fiat, ex ſuppoſito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multoque minus, ab illius (excrementi ſcilicet) eſſentia, probabilis erit bilis eſſentia. Quod ſi vero bilis, aliquo pede, in familiam excrementi originaliter intraverit, jam eo ipſo, erit humor alienus à bile; quam nihilominus ſeriâ intentione, per naturam noſtram intendi, patrari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem neceſſitatem commonitæ. Saltem intelligere nemo ſanæ mentis poteſt, cur venæ ſtomachi (quas nullum prorſus unquam chylum ſorbere poſſe, demonſtravi alibi allicient ad ſe, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, ſerio ſemel averſata ſunt. Cur videlicet tam flagitioſa ſarcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad ſtomachum; qui cordis ſenſum, nobilitates, paſſiones, atque teneritudinem poſſidet. Inverſo ſanè, confuſoque rerum ordine, ſordes, ad cordis rhytmos exprimens, viſcus, detruderentur, ſi aliunde, ut exotici ad optarentur. Quis ille amens ac devius, ductor, qui talia ad ſtomachum detrudat? Ceſſat enim jam terminus bilis, dum reliquiæ heſternæ cœnæ ſupponuntur malè digeſtæ, & non maſticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa ſunt, quod multa bilis efflueret in ſtomachum, quoties hujus aliquod notabile adeſt vitium. Poſt liberalem enim turgidamque cœnam, pro-ut & febrilem acceſſum, adſunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidoroſus, nauſea, pondus, vertigo, &c. Quapropter iſta, & à ſimili orta matre, facile credendum. Adeò (quod in titulo promiſi) non ſit niſi mentitus bilis vomitus quo bilem creduliter perſuaſerunt primi humorum inventores.

13. Ajunt quoque, & bilem ideo è folliculo fellis, ad ſtomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id ſtabilitum, quodque ſordes retrogrado pulſu repetantur ad ſtomachum, dicant Philoſophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem; ſed tantum fertur ad objecta comeſtibilia, unde alimentum ſibi ſperat natura. Non autem fertur promiſcue in quælibet. Sic nec appetit natura, quod ſemel ut reprobum excreviſſet. Sciens non quidlibet è quolibet fieri poſſe. Nec ideo ſperat, vel ſpectat ab excremento alimentum, Quod nec ideo appetit, nec allicit ad ſe. Atque utinam id Scholæ conſideraſſent, ante bilis temerariam doctrinam. Concedo quidem, per inordinationes ſubinde ſequi inordinata, confuſaque obſequia. At non proin admittam, è parvo fellis folliculo, ſextuplum depromi pro vomitu, ut neque temere quicquam ad ſtomachum trahi: cum ipſummet fel ſit viſcus nobile, & vitale; prout alibi.

14. Quapropter ſubinde curioſius tentando, inſpexi cyſtidem fellis: nullumque tamen meatum ſupernè patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto ſuppono in Jure. Quare etiam cenſui, fel non fieri ab hepate, ſed in propria capſa, de puro ſanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Archeo. Saltem ſi inſenſilis aliquis porus ſit, qui ab hepate bilem inſpiraret (quod non) in capſam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet ejiciendo, quam intrando felli? Siquidem nullus à tot ſeculis introitus adhuc, per oculum, luſtrari potuit. Nonne & hinc pervia eſt confirmatio, quod fellis orificium, in inteſtinum jejunum, tendat duntaxat ad inſpirationem ſui fermenti, Vitalis, & neceſſarii?

15. Fel namque in Tertiana, nunquam ſufficeret tingendæ urinæ. alvi ſcoriis, alimoniæ quoque quotidianæ, quamque pro cruoris ſubſiſtentia requirunt. Inſuper ut nec

pro abundantia, quam alternis diebus, subter initia accessuum evomunt, etiam sobrii. Nonne enim ex hinc didicisse debuissent, quod quicquid bilem vocant, sit merum excrementum, ex constitutione morbosa procreatum? & quod sic est procreatum; non posse stabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum judicandi quaternarii necessitates, pro cruoris integritate, & appositione, loco compositionis? Simul atque enim ructus acidi redduntur stomacho, cessat infausti illius, & amari recrementi præsentia in stomacho, ex chylo deturpato. Abeuntque ex tum idcirco ructus nidorosi. Bilis ergo ficta est in stomacho, per quam, bilem hepatis, æque fictam, stabilire originaliter contendunt Scholæ, oritur ab inordinatione stomachi; non autem ab intentione naturæ, pro cruoris constitutione. Tota ergo est excrementum, maleque quadrat alteri bili, fictæ in cruoris compositione. Quippe quæ nunquam probabitur intra naturæ limites, cum ejus nulla præsentiæ premat necessitudo. Fel enim, viscus est vitale, ac summè necessarium. Quapropter nec temere synonymum humori, aut excremento est annumerandum, ut neque pro parte cruoris censendum.

16. Etenim elementa se invicem destruere & vorare repetitim, ajunt. In probatione autem defecere hactenus. Solum autem allegant ignem artificialem, quem putant aquam & aerem in se convertere, quoties non cernuntur ea amplius. Sed deficiunt in thesi propria. Nam docent ignem, aquam in se, & non in aerem convertere. Stultaque esset ignis actio, quæ non pro se, sed pro aere laboraret. Imò licet aqua ignem extinguat: nunquam visum tamen, quod è converso ignis fieret aqua. Sat enim putarunt, statuisse, nec probasse suas theses. Inter humores autem, quem igni assimilatum volunt, aquam ostendunt, non acrem, mordacem; ut neque salem amaram, sed modestè salsam: Quamque alibi vocant cruoris serum: desumto ab aquea parte, lactis etymo, Vocant inquam bilem, igni respondentem. Jubent nempe, elementa suis parere debere somniis, Etenim Scholæ, interrogatæ serio, ajunt, bilem esse humorem merè igneum, ac felleum, eò quod componatur actualiter à prædominante igne, Ego verò silens ad has nugas, stupeo, dum innatans cruori aqueum serum aspicio.

17. Addunt quoque; Ignem verum in bile supprimi, tanquam à forma mixti larvatum, ac frænatum. At credat qui volet: quod forma bilis, ex mero ignis dominio suscepta, ut igneos elementi effectus in nobis proferret, coerceret ita sui productum, in quo actualiter lateret, ut actu prorsus frigeret, & seorsum sit ens, ac merè aqueum.

18. Reor ideo, atque scio, si tantillus ignis actualis esset in misto, quod statim ab adjunctis suppressus periret. Imò si nihilominus vi heteroclita persisteret sospes ignis: saltem nequicquam veneraret formam aut corpus illius misti, quin absque reflexione, aut conniventia, totum cremaret & absumeret pro sui indole. Itaque vel ignis cessaret, vel mistum necessariò periret, nec posset forma bilis alterutrum impedire. Etenim hactenus visum non fuit, quod artifex, qui vitrum, testas, lateres, aurichalcum, &c. per ignem parat, queat usquam aut unquam ignem terræ, aquæ, & aeri copulare, ut inde ens aliquod mistum constituat; multoque minus, quod ignem cœlo defluum alliciat, aeri connexerit, aquæ & terræ, Mirum itaque, quod in adynato, tota vis Medica basin stabiliat hactenus, Tantoque mirabilius, quod ad surda

hujus

hujusmodi somnia, totus mundus velut sopore stertuerit, cunctosque credulitate dementarit. Tantoque mirabilius, quod crediderint ignem sub aliis elementis in mistionibus suppressum, adhuc nihilominus persistere incolumem. Ubi tamen sat norunt, & animadverterunt, omnem mox ignem, quoties à comburendo cessat, vel aquæ jungitur, statim perire, & in nihilum redigi. Etenim si spiritum vitalem, sive auram æthereum, loco ignis attulissent, venia digna videri possent Scholæ: Sed maluerunt in Epimenidis somnio dementare, quam humorem igni parem, non reperisse. Ut juxta concepta mendacia, humorum exsurgeret quaternarius.

19. Pro aere enim, privilegiatum finxere humorem, qui non esset excrementitius, more duorum sociorum. Ideoque hos subinde nutrientes, plerumque tamen superfluos, si non etiam scorias appellant.

20. Utiles verò, potissimum eo nomine: non quidem quasi alant partes spermaticas, præter thecas cystidis fellis, & Splenis. (At miserrimma saltem membra, quæ solis pasci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio.) Utilitatem autem bilis notant ridiculam, quod anum stimulet, atque urinam. Cum interim pallidæ urinæ; sint incontinentiores tinctis. Imò alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas sordes) sat est laxa ordinatio. Atqui cum tres humores, qui cruori inesse finguntur, non differant à seipsis rejectis, nisi sola superfluitatis infamia: nôn posset non ipsum radicale nutriri per excrementa: si utraque bilis, & pituita, essent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) supputetur quodammodo. Alterno saltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam consumtionem, quam dicunt alendo necessariam. Imò clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt sola cystidis fellis obstructione. Adeo ut tum lotium sit nil, nisi merum fel, totusque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellea. Quæ cum nil putentur, præter bilem non amplius per alvum ejectam. Cernitur hinc, plus triplo saltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus simul aliis connexi. Malè memores, quod sextuplo plus tincturæ, per urinam solam Ictericiam recedat, quam alioqui in sano, alvus & urina addunt simul. Unde saltem sequitur, Icterum non solam esse fellis obstructionem, quam putant. Clauso enim fellis orificio, statim fel totum cruorem (ajunt) quantitate superat. Nec enim porracea aut æruginosa (qualis è stomacho frequens prodit) in Ictero, valde crebra est.

21. Pituitam porrò, cum cruore, per venas ferri ajunt, & tandem in cruorem mutari. Adeo, ut tam in venis, quàm in hepate, constituant propriam cruoris officinam, atque efficiens promiscuum. At saltem humorum deficit quaternarius, si flava bilis non differat ab atra, nisi sola inspissatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, nisi tepore ac fotu. Non enim caro tosta, à cruda solet distingui specie: Quare nec pituita à cruore dissentiret, nisi sola maturitate, ut poma immatura à maturis.

22. At nunquam potuere pituitam in venis ostendere, nisi fibras, quæ se à venæsectione, in aqua tepida, secernunt: Adeoque nec ante mortem cruoris esse; aut videri incipiunt. Quamdiu enim sanguis est alendis partibus utilis, ejus pars solidior à reliquo corpore sui erat indistincta. Quia erat compositum verum & integrale. Id enim in naturæ systemate utrobique obvium. Nam cum natura agat

ob fines, Authori suo notos: semper una pars suscipit promtius. Archei impressiones, quàm altera. Finis enim cruori fuit, solidorum nutritio. Ideoque soliditatis gradus paulatim anhelat & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte sui maturiore, magisque spermatica, albas fibras, atque desiderati coaguli homogenei initia assumit, quas prius in Mesenterii venis non habebat, ut patet in dysentericis. Est nimirum cruoris pars optima, & perfectissima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque solidiori ac spermaticæ constitutioni affinem scio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, senii, atque defectuum filiam nominant, etiam in puero, juvene, ac viro.

23. Dissentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione nil nisi mucum, meras sordes, & scorias, spectanda offerunt: qualis sæpè per vomitum & sedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim sæpè abrasum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocunque vitio exscreatur, pituita sunt mera Scholarum. Quæ scilicet, per ultimæ digestionis errores, parantur sordes, à causis morbificis. Estque tanta Scholarum hebetudo, ut cum suo Galeno damnent cibum nervorum, membranarum, tendinum, &c. eò quod putent pituitæ esse matres. Nec attendant, quòd partes similares, ac primæ constitutionis sint spermaticæ naturæ: easque indistincta prorsus confusione vocant pituitosas. Nesciæ, aut saltem immemores, quod proximè nutriamur iisdem, quibus constamus. Adeoque si partes homogeneæ, similares, ac primæ constitutionis damnentur ab Humoristis, tanquã pituitosæ, alterutrum sanè necesse est: vel Scholas nescire, pituitam, ab humore secundario atque spermatico distinguere: vel planè nullam esse in cruore penitus pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratæ sunt, esse initium, ac fundamentum secundarii, & proximi alimenti solidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis supponitur, dicendum cum præteritorum sæculorum admiratione, & crassa ignorantia.

UROMANTIA VETERUM.

CAPUT IV.

1. *Vrinarum divisio.*
2. *Paracelsi non inepta observatio.*
3. *Authoris scopus.*
4. *Erratum hactenus in judicio, de lotii circulo.*
5. *Vnde circulus in urina?*
6. *Sententia Galeni ludicra.*
7. *Probatur non inesse fel lotio.*
8. *Scholarum incogitantia.*
9. *Quid urinæ flavedo indicet?*
10. *Nil bilis, aut fellis inesse lotio.*
11. *Triplex in hoc error.*
12. *Petitio principii.*
13. *Non rapi bilem è lotio, ad cerebrum.*
14. *Aliquot absurda comitantia.*
15. *Ab Anatome.*
16. *Ab Ictero.*
17. *Quid fundamentaliter designent urinæ aqueæ, repente post tinctas, in febribus.*
18. *Vrinæ prognoses hactenus fuisse mera somnia.*
19. *Deficit canalis.*
20. *Sub motuum divisione.*
21. *Nubecula urinæ, an designet pituitam?*
22. *Cuncta in nobis coquuntur unico fine, nempe ut alant.*
23. *Cur Spleni duplex fermentum?*
24. *Quid sit illud, quod Splen quandoque in stomachum eructat?*
25. *Sublata causa, non tolli quemlibet effectum.*
26. *Quid dicat urina confusa?*
27. *Vnde cruditas in lotio.*
28. *Cur stranguria vix sanetur in senibus.*
29. *Vnde sedimen bolare.*

30. Er-

30. *Errores circa contenta, tam propria, quam aliena, alibi de Duelech.*

31. *Nova adhuc methodus judicandi lotium ex pondere.*

ENimvero Scholæ, pro lotii ariolatione præsupponunt materiam dilutam, sive aqueam: Ex hujus opposito, crassam, ac dein mediocrem. Itemque confusas, turbulentas, opacas, prout etiam claras atque perspicuas. Confusarum autem quædam, per calefactionem redeunt in pristinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique semel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, considerant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & crasso: itemque ab aqueo pellucido, in subnigrum usque: Tertio, speculantur contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viscida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel sidentia libera. Propria verò sunt, quæ fere ordinario, ex confusis præcipitantur, vel perspicuis innatant, in superficie, paulo subter eam, in medio, circa fundum, vel ipsi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulsa. Quarto, considerant spumam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum.

2. At Paracelsus, urinæ corpus insuper distinguit in urinam cruoris, potus, & mistam. Cruoris, dicit, si pridie vesperi, & noctu, mictu- riens mane, nondum biberit. Urina autem pous sit, quæ à multo & holigophoro potu est collecta. Mistam quoque vocat, sobriorum, sive temperatorum. Porrò quod de urina Alcolita, & tartarea fingit, Tractatu de Tartaris manifestabitur.

3. Inprimis protestor, me non contendere uspiam, quæ bene ab avis scripta sunt, recensere, multoque minus castigare, nec præcepta de urinæ judiciis tractare, nec aliorum inventa explicare, nec Apologum agere. Sed tantum detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex fictis humoribus oriundos, nec juniores posthac abducantur, juxta somniorum credulitates. Primo ergo recensebo errores de circulo urinæ; dein commissos in coloribus; tertio, qui in eneoremate contingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui in coagulationum, sive contentorum judiciis obvenere. Unde quilibet facile intelliget, judicia, & prognoses urinæ hactenus stetisse absque judicio, & fundamento. Miras scilicet Gordonii imposturas, ignaro popello, sub falso haruspicis titulo venundatas.

4. Inprimis ergo in circulo urinæ cespitatum est, cum hactenus nescitum sit, quare sæpius circulus sit alterius coloris, quàm corpus lotii residuum. Putatum nimirum, circulum à reliquo urinæ corpore separari, velut pinguius ab aquoso, vel tanquam colostrum à lacte, cui innatat. Interim quanquam agitata urina, extemplo tamen idem circulus, qui erat ante, apparet, ne quicquam de circulo ulterius, extra suppositos terminos, indagatum est. Vident quidem, sæpe rubicundiorem circulum, magisque saturatum, quam color sit in residuo urinæ corpore: imò rubicundiorem, magisque intensam flavedinem plerumque carere circulo, distincto ab urinæ colore: Ne quicquam tamen indagarunt, unde circuli & urinæ ista esset varietas.

5. Attamen nec proinde circulus est color, falso quidam apparens, falsaque sui specie oculos illudens. Neque enim alioqui posset subflava urina rubicundiorem, magisque intensum colorem edere, per nudam sui reflexionem, sed potius subflavo pallidiorem pingeret, si circuli color tantum esset apparens à reflexione. Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotii, pendet revera ex ipsomet corpore lotii. Adeoque circulus solus totam consistentiam, colorem, & lotii transparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet insigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, si dein ejus infusionem lateraliter inspexeris, rubeum totum in sui corpore est; sed habet circulum lazureum, utcunque decoctum, vel infusum istud maceratum, pro lubitu commoveris turbide. Apparet nempe sic rubens color cruoris, lazureus trans venam inspectus. Ita quoque cæruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazureus est quidem, sed

multiplicatus nigricat magis, & ex obscuro rubescit, quia tam cæruleus quàm flavus, magis ad album tendunt, quàm rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro visus. Eodem modo, in corpore lotii? rubeus color, simpliciter talis, qualis in circulo apparet: qui refractus, ex transverso urinæ. non ita in circulo citrinus est. Circulus itaque est coloris verus index, in transparentibus; in opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet.

6. Quantum verò ad lotii colorem attinet, Scholæ ajunt, urinam aqueam, tenuem, pallidã, esse signum deficientis digestionis, prout flavedine manifesta tinctam, bonæ digestionis indicem, Galeni est. A media nocte reddo lotium, quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad somnum redeo. Ac post duas tresve horas abinde experrectus, iterum mejo, & urinam debito saturatam colore reperio. Unde conjicio, absolutam digestionem, & flavam bilem felleam, lotio jam affusam. Hæc Scholarum moderna etiam doctrina est.

7. Ego tamen adhuc dubito, an lotii flavedo uni semper tribuatur causæ: cum inconstanter, nunc digestioni peractæ, nunc verò mistæ tribuant flavæ bili. At ne errent, utrumque junxere. Ego itaque cùm neminẽ reperirem, qui se in hoc distinxerit, utrũq; explicare cogor. Etenim urina febricitantis flavior, quàm bene valentis: hujus tamen digestio longè est vegetior, quod extra controversiam est. Ergo sola urinæ flavedo, absque eneoremate laudabili, fallax digestionis bonæ signum esto. Deinde, si unica saltem fellis gutta in duabus libris lotii fuerit, tota amaricat: atqui urina etiam citrinans, & crocea nunquam est amara; ergo non recipit fel sibi admistum, nec ejus tinctura est ex felle.

8. Equidem si Scholæ, per sapores, de rebus judicant: cur tam parum solicitæ, quod nunquã id de urinis tentarint? An enim sola sufficit flavedo, ut fel in urina judicetur? Vel an Medico decentius est, falsa docere, & asserere mendacia, in perniciem ægri, quam propriam urinam semel degustasse? cum nec quidem saturatissima urina Icteri, quicquam amaroris præferat. Factus ergo detegit justum Scholarum errorem.

9. Saltem ex verbis harum indubium est, quin lotio tinctura sub finem digestionis addatur. Quod si ita sit, cur exin saltem non agnoverunt, flavedinem lotii non à bile, aut felle; sed aliunde, advenire? Quia si bilis in sanguificando fieret, unà cum cruore, & urina, & ab initio simul urinæ connata, & inspersa, urinam tingeret: nec bilis esset ultimum constitutum in Jecore, si esset pars cruoris constitutiva, ejusque superfluum confestim emungeretur cum urina, nec separatum sibi ad tempus faceret hospitium. Aut si id ratum sit, deberet saltem istud hospitium nominari, & per anatomen occurrere, ac inveniri. Sed cùm flavedo, in lotio Galeni, sit posterior lotii corpore, denotatur locus ultimi Ilei, ubi cum jam cremor incipit stercorescere, aliquid stercoris liquidi inde trahitur, per venas Mesenterii, in fine Ilei, quod lotio inspergitur ad suos fines (prout ante de febribus, & alibi de Lithiasi utile,

10. Quod autem flavedo lotii sit stercoris illius liquidi, & nullatenus fellis; nedum gustus lotii; sed & distillatio, manifestè comprobant. Siquidem fætor illius emergit distillando. Quorsum autem stercus liquidum conveniat lotio, locis citatis docetur. Sufficit modo, quod vel tenuiter disrupto felle avis, aut piscis, utcunque optimè eluatur; attamen amaror remaneat. Itaque si tantillum fellis inesset urinæ, vel latici, qui cruori innatat extravenato, inexcusabilis essent amaroris. Sed consequens est falsum: Ergo & Antecedens.

11. Itaque tripliciter in hoc errarunt Scholæ. Primo, dum flavum & liquidum stercus, lotio mistum ignorantes, bilem putant.

12. 2 Quia ex flavedine sola, & subscribendi assuetudine, bilem conjecere. Quasi nil croceum, quod non etiam in nobis esse debeat felleum. Probant nimirum idem per se ipsum. Bilem nempe in natura, eo quod sit manifesta in lotio. Et iterum; Quod flavet in lotio, id debere esse bilem. Eo quod nil secus, quam flava bilis, flavi esset coloris penes nos. Tertio tandem. Nam errante judicio, de colore ordinario, edeoque de ipso urinæ contento, necesse est, ruant prognoses de urina, quotquot coloribus &

con-

contentis ionisæ sunt hactenus. At saltem, cum jam constet, urinæ flavedinem non esse bilem, sed excrementum stercoreum; non mirum, & in stomacho aliud flavum, quod etiam sit amarum excrementum, alio longè, & proprio sibi errore fermenti gigni, quod proinde non debeat esse de familia fellis.

13. Porrò, cum in febribus flavæ urinæ repente pallescant, designeturque delirium futurum: idque à Scholis sic interpretatū fieri, quatenus bilis rapitur in cerebrum. Elenchus est non causæ in causam. Sufficit namque demonstratum jam, istud delirum non nasci ex bile, rapta in cerebrum; sed quia stercus liquidum, quod cum urina ire erat solitum, jam detinetur in Hypochondrio: nec lotio, pro solito, admiscetur. Ideo delirium ex illa sede, unde amentiæ omnes originem desumunt: ut suo Tractatu doceo, Etenim & hoc solo titulo, quædam dementiæ nuncupantur ideo Hypochondriacæ.

14. Alioquin enim, quis esset ille raptor bilis, qui hanc in cerebrum meram, & à cruore venarum, per quas deferretur, vel à lotio separatam duceret? Quorsum enim raperet illam, cum nil absque objecto, saltem apparenter bono, fiat? quomodo per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore separetur: siquidem cruori extravenato, non supernatat putata bilis, nisi mortuo, & coagulato prius cruore? qui tamen nunquam in venis, (ne quidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri sinum tandem, ista bilis urinacea effunderetur, in quo festinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere solitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipsamet materia morbosa sponte adscendet ad cerebrum, eritque motrix sui ipsius? Tunc saltem præter immensas absurditates, necesse foret, febrim ejusmodi omnem consistere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hactenus est suspicatus. At cujus finis ergo, febris (quam putant merum accidens) bilem ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantem, nunc tandem in caput relegasse? Quidve, si vaga in venis fluctitet, à cruore separata, sursumque sponte scanderit, cur potius non proscribitur foras, via solita? An jam natura humana, contra universalem nisum rerum, sui internecionem procurabit? An ejusmodi demum furor aptus erit sequestrandæ bili, quæ non nisi sedato vigore esset separabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò ac spontè sese separet, & ad caput conscendet.

15. Quo tandem utre latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in sinubus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique statim esset lethalis; felque deliris naribus stillaret. Denique si post flavas urinæ aquosæ, in febribus, deliria tuta, cum risu edant. At certè juxta Hippocratem, tum hujusmodi deliria non ex felle erunt. Adeoque nec urina colore flavo jam spoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem deponat. Siquidem deliria cum risu, bilē omnē excludunt.

16. In Ictero ipsum tandem cerebrum flavet. Quid si ex bile est Icterus, cur est sine delirio? sine viscerum cunctorum erysipelate? Sin verò non fel ipsum; sed ejus (inconsideratum subterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrium concitet: cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere?

17. Ergo aquosa urina post flavas, in febribus denotat tincturam urinæ, sive stercus liquidum, (liquor est ciborum in Intestinis, immediatè, antequam stercorescant) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulsans, denotat amentiam futuram juxta Hippocratem. Quatenus stercus liquidum, non rite purgatum, tumultuatur in hypochondriis.

18. Mera ergo sunt somnia, quæ de urinæ colore hactenus tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & observantia didicêre; quæ se solent mutuo consequi. Delirium nempe in febri, à lotio claro, post flavum. Rectè quidem, si in nuda hæsissent observantia; sed cum ad causas deventum, illasque juxta ritum theorematum fictorumque principiorum jussum, disposuerunt, temere sibi invicem hactenus subscipserunt omnes. Nulla est namque in natura bilis, nullum unquam

fel

fel in urina: multoque minus, quod inde separetur, atque feratur ad caput. Nulla bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in natura. Nec fel bilis est; sed ipse liquor fellis viscus est vitale, magni momenti, cui cum rene & cerebro nil commune intercedit. Nec est via ulla, nec apta societas fellis cum lotio. Nec ad fel attinet, sive urina sit aquosa, sive flava & spissa.

19. Cystis fellis venam non habet ad caput. Sin velint per cavam venam fel ferri, quomodo fel non permisceret se cruori? cruor febrientium totus non esset amarus? quo canali ergo, ad caput festinabit? Quis ductor fel ad caput ducet? quis separabit à cruore, ut in itinere non detineatur? Quorsum natura moliretur ejusmodi impertinentias? quomodo cruor manebit ab exotico felle circa contagium?

20. Ascensus iste aut erit motus spontaneus, aut missio, aut tractus. Somnians sic olim anus, dixit ante, & Scholæ eam sunt secutæ. Nam si bilis fellea scandat proprio motu, jam erit cuivis homini delirium continuum. Sed quorsum vena cava fel ad cerebrum miserit? An sic febrim curaverit? An ardorem minuet? At certè conclusa manet materia febrilis, sive ex lotio bilis, sive è folliculo fel rapiatur in cerebrum, sive non. Quorsum etiam cerebrum bilem ad se alliceret, succo vivido, & longè meliori, ac propinquiore madens? Idque etiam cum destinatione hepatis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve, saltem citra electionem, finem atque destinationem Archei. An ergo bilis, à reliquorum trium conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc trahitur? Sane, cerebrum sic jam ante, & non post bilis adventum dementabat, nec opus habebat bile ad delirandum. Demum cur urina aquosa potius delirium arguit, in febri continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiasi? quam in vitiata stomachi coctione? nisi quia mors est in hypochondrio, ubi febris etiam tum? Vanum est ergo, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum.

21. Cæterum cum jam nubecula in urinis apparet, confestim Medicus conclamat, & quasi ipse vicisset, inquit, Scholarum suffragio, & observantia, quod humor morbificus sit coctus; quodque tum tuto sit purgandum deinceps.

22. Dicam primum, quid ista sit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis nil præter mera ludibria contineri. Est nimirum ista nubecula signum digestionis stomachi; non autem materiæ morbificæ. Digestionis autem signum esto; quod fermenta stomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, conclusa, &c. Unde vires recuperatum iri, est in spe. Alioqui materia, quam dicunt morbificam, non intentatur coqui unquam, quia natura non intendit coquere, nec coquit quisquam, nisi univoco fine & modo, ut scilicet in suum alimentum redigat, & non alio fine; sed fermenta (quorū interest, res transmutare duntaxat) jam restituta, digestionis hospitiis subigent materiam morbi, subter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt. Etenim docui de digestionibus, aciditatem in stomacho non esse ex ponticitate assumtorum; sed ex ipso specifico stomachi fermento acido. Atqui, prout acido est proprium, coagulare lactea: idcirco de cremore stomachi, non potest tam exactè, quidque in se est lacteum, separari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat.

23. Ergo nubecula signum est fermenti reducis in stomachum. Nec enim istud encorema est de natura, aut materia febrili: neque eandem accusat, vel excusat. Nec demum ista nubecula signum est fermenti proprii fellis, (hoc nempe non est acidum, sed salsum, ac de gustu spiritus vitalis, prout alibi de vita longa) sed lienaris fermenti: quod nimirum Lien spirat in stomachum, cujus tutelam suscepit. Ideo namque in quartana sæpè ista nubecula apparet, iterumque sæpe disparet. Dum appetitus, ac digestio restituuntur, iterumque secedunt, perstite interim semper eadem quartana. Alioqui si ista nubecula significaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem: certè, constans perseveraret semel nata; cum materia semel cocta regulariter iterum non reincrudetur. Ergo pro sua œconomia, propriaque visceris digestione Splen, vitale fermentum, ex insito sibi, genialique spiritu obtinuit. Ideò namque de proprietate

tate, odore, gustuque spiritus vitalis est. Qui cum sit salinus & balsamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam subigere & vincere Sed visceri huic data est cura stomachi, digestionique ejus hactenus præsidet: Ideoque ad hoc jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod nisi in stomachum debita inspiretur dosi, oriuntur inappetentiæ, cruditates, imò & ipse boulimus.

24. Itaque si hoc tutelæ stomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet: fiunt cruentæ, & atræ exscreationes in stomachum, quas Scholæ censuerunt atram bilem. Cum alioqui non sit nisi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarii, ab ipso Splene.

25. Ergo acidum stomachi, etsi sit causa nubeculæ, totusque cremor acidus, in salsum ordinario, subter fellis dominium convertatur, (ut de digestionibus alibi) perstat tamen nubecula, ab acido genita. Cujus ergo notandum, quod ablata causa, tollatur effectus de futuro, non autem de præterito. Quia effectus de præterito est productum, jam per se substans: sæpe quoque non amplius comitantia priorum causarum opus habens. Id quod nunquam hactenus in Scholis fuit consideratum, ut neque distinctum.

26. Sæpè ergo urina confusa mejitur à calculosis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia verò, etsi clara, mox sponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejusque minus, si semel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellei defectum indicat. Quippe designatur, quod tantillus tepor acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura, Sole dulcescunt.

17. Quoties etiam fermentum folliculi, sive visceris fellis, pessundat stomachi fermentum, atque pylorum vitiat, toties digestionis cruditas, adeoque & lotium, absque nubecula est. In stomacho etiam est subinde amaror, ab errante digestione, ejusmodi recrementum parturiente.

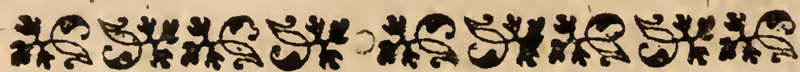
28. Sin autem illius visceris fermentum supplantatur, est urinæ sedimen crassum, & album, nec unquam absque stranguria: quæ ideo in senibus difficilis curatu. Aciditas autem ista lotii, in stranguriis, quanquam non sit gustui manifesta: quantulacunque tamen, sufficit ad præfatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cerevisiæ, ponticitatem suæ cerevisiæ imperceptibiliter adhuc participante.

29. Dum autem hepatis fermentum nimium superat stomachi, & fellis activitates: sedimen bolare, in urina turbida, & fulva. Quasi optaret sanguificari; quod isti destinationi est ineptum. Rubeum autem sedimen in urina flava, quodque per ignis calorem facile liquescit, denotat fermentum hepatis peregrino impedimento exasperari. Quæ fermentorum historia, Tractatu de digestionibus conscribitur.

30. Sunt & postremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum; quos Tractatu de Lithiasi ex professo expendi.

31. Tuta est interim methodus, examinandi urinas per pondus. Unica nimirum, pendeat 600. grana. Vas autem vitreum habui, angusti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pulvia, pendente insuper grana 4670. Inventa est urina senis, pendere eodem vase, 4720. grana. Sive superare pondus aquæ pluviæ, 50. granis. Urina autem mulieris sanæ, ætatis, annorum 55. pependit 4745. grana Urina juvenis sani, annorum 19. pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abstemii à potu, pependit 4800. grana Juvenis 36. annorum, tertianam tolerantis cum tussi, pependit 4763. grana Præfatus autem juvenis 19. annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat: pependit autem urina ejus 4848. grana. Quod fuit 82. granis amplius, quàm dum sanus esset. Virgo, cordis palpitationem passa, minxit instar aquæ pluviæ, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluviæ. Urina tepens, semper seipsa frigida, paucis granis levior, ut & extensior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto urinam dimetiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Estque longè facilior methodus, quàm quæ ponderando integrum hominem, in Aphorismos est redacta. Ego semper circa morbi essentias, remedia & applicationes, sive in sanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi; odi etiam prognosin, quæ prædictionem &

præscientiam divinationibus esset familiaris. Mage gavisus ægrum sanare, quàm multa amphibologicè prædixisse.

ICTERUM, NON A BILE FLAVA.

CAPUT V.

1. *Suppositio Scholarum hoc casu.*
2. *Responsio apposita.*
3. *Subterfugium ordinarium atque ridiculum.*
4. *Aliud subterfugium.*
5. *Per Anatomen docetur Icteri causa.*
6. *Implicant sibi Scholæ.*
7. *Ab impertinenti.*
8. *Duplex in Ictero vitium.*
9. *Oblivio Scholarum.*
10. *Absurda ad causas Icteri humoristarum.*
11. *Quatuor Absurda.*
12. *Quod oris amaror non arguat bilem.*
13. *Icterum non ab obstructo felle.*
14. *In Ictero semper aliquod virus.*
15. *Colores, si inordinati, in excremento, non fieri à causis ordinatis in natura.*
16. *Probatur, à remediis propriis.*
17. *A juvantibus & nocentibus non desumi indicationes curativas.*
18. *Causa adæquata Icteri.*
19. *Icterum non nasci, nisi à causis univocis.*
20. *Non sanari Icterum per flava remedia, ut talia.*
21. *Historia in stranguria senili.*
22. *Bos illudit causas Icteri traditas ab Humoristis, & usum radicum graminis.*
23. *Bilem non mitti ad tingenda alvi recrementa.*
24. *Pallens scoria intestini non tam accusat fellis absentiam: quàm transmutandi errorem.*
25. *Contra possibilitatem obstructi fellis in Ictero: Propter ignoratam morbi quidditatem.*
26. *Aliud argumentum.*
27. *Tertium.*
28. *Ab impertinenti.*
29. *Ab impossibilitate tincturæ.*
30. *Ab amarore.*
31. *A disproportione tingentis, & tincti.*
32. *Generatio anonymi veneni in Ictero.*
33. *Absurda aliquot proponuntur, Humoristis consideranda serio.*
34. *Conclusio è præmissis.*
35. *Nidus Icteri.*
36. *Error Medentum, circa bilis transitum in Piscem.*

1. ANtesignanum argumentum, quo Humoristæ credunt, se ex plena necessitate confirmasse bilis flavæ existentiam & generationem, quodque anchoræ vicem supplet, est Icterus. Cujus favore, contendunt cystim fellis, in sui exitu versus jejunum Intestinum, obstipatam. Bilem ideo quotidie generatam, moxque à sui nativitate regurgitari, atque dispergi in totum corpus. Quapropter uti ordinariam: sic & necessariam bilis, sive fellis generationem, quotidianam proscriptionem, & separationem supponunt. Meatum autem fellis inferum, constipatum probant. Quia alvi excrementa sunt felle destituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium vicesies plus justo tinctum occurrit: atque indies meracius. Ergo tum vesicæ, quàm alvi excrementa, suam desumunt tincturam à felle.

2. Primo. Nondum probarunt superum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hactenus per exquisitam anatomen est repertus. Ergo vel per inferiorem, fel excrementosum quotidie intraret, vel insensibiliter. Non hoc modo, ubi tanta esset quotidiani fellis abundantia. Nec etiam priore modo, cum isthac frustrà intraret, qua statim egredi deberet. Itemque si isthac ingrederetur, deberet per intestinum sursum intrare, nec sic unquam deficeret tinctura stercorum, fellea, etsi aditus inferior esset occlusus. In limine itaque hærent Humoristæ, in probanda quæstione, an sit. Ac deinde deficiunt in ductu, & separatione fellis è Jecore. Tertio. Saltem ex disproportione, facile colligere possent, se deceptos. Nam si Ictericus biberit libras octo uno die, tantundem flavissimi

lotii propemodum est redditurus, cujus saltem libræ quatuor essent meri fellis, & quo infirmiores ægri fuerint, mortique viciniores: eo urinæ in flavedine, erunt quoque intensiores; ne quicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat, quantum flavi quotidie per lotium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet, tantundem fellis quotidie per alvum pellatur sanis, præcipuè quibus rarus est secessus. Quod si non: Ergo non est fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero; sed planè virus excrementosum. Et per consequens, Icterus non probat se è felle oriri. Tandem Humoristarum argumento, per suppositionem concesso, saltem eo-ipso fatentur; nullam in natura bilem, ne quidem quæ una cum cruore in virus fluctuare creditur, ex naturæ scopo, sive ob nutritionem fieri; sed semper utcunque sumatur, esse excrementitiam, & productum aliquod, quod tam sui quantitate, quam qualitate, sit præter naturam, & sanguificandi scopum. Per consequens quoque, bilem nec esse de cruoris compositione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem: Id est, Bilem non esse humorem nostri constitutivum, vel partem cruoris integralem.

3. Quod si autem responderint: Bilem in Ictero quidem esse humorem morbosum ideoque excrementosum; non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, prius probare debuissent utriusque bilis radicalem differentiam. Cum aliqui sola fellis obstructio sit causa Icteri in Scholis. Quæ speciem bilis mutare nequit: cum ipsa obstructio meatum; non autem bilem, aut fel respiciat. Denique, si Icteri causa sit excrementum morbosum, atque aliud longè à bile, cruoris constitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, est impertinens argumentum Scholarum; per fictum atque excrementosum, velle naturalis humoris necessitatem intrudere; atque necessariam confirmare. Quemadmodum glarealis aqua etiam non probat nutritionem ossis, aut ossificationem in poro, fracturis increscente. Uti nec pus probat carnis generationem.

4. Quid si dicant, vel non qualitate, at sola quantitate molestum in Ictero: quæso respiciant quoniam vel prima die, imò & ante manifestum Icterum, malè se habent Icterici. Denique non sola molestat tum quantitas, ac impedit; sed & longè arctius nocet ipsa qualitas. Sunt nempe Icterici angustiosi, & suspiriosi; à prima die in stomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxii, velut perpetua febricula conquassati, & verè morbidi, cum pulsu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quàm quantitas designatur.

5. Equidem duo cadavera icterica dissecta memini me præsente. Neutrius tamen orificium felleum erat obstipatum (curiose namque totum perlustrabam) Sed venæ Mesenterii (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac stercoreo, scatebant. Fel nempe adesse putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, inde abundanter tingi potuissent, nisi ordine inverso, stercus liquidum atque flavum, quod infernè descendere debuisset, in Mesenterio detentum esset: atque aliud virus, à causis peregrinis, supernè natum fuisset. Est namque istud stercus liquidum, secundæ digestionis proles, rapiturque frequenter sursum: & quanquam Ictericis subinde sit oris amaror, non tamen illorum urina amaricat. Sed jam de bilis mentito vomitu sat explicatum, esse peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in stomacho primordialiter, & non è Jecore, repetitum fel generat. Nec est inquam stercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoscat.

6. Tristitia non raro ortum dedit Ictero. Tristitiam vero Spleni nuncupant Humoristæ, non ergo tristitia erit causa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis.

7. Stercus quoque liquidum, nedum digestivæ errore multiplicat Icterum; sed & vitio dispensativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodque inferne purgari debebat, sursum vocatur mittiturve. Ex altera insuper parte, ipsum Icteri efficiens virus parit, domestico vitio, non secus atque obsoleta stomachi digestione, demonstravi, virus nasci, quod per

per vomitum expellitur. Etenim frequenter in Ictero ani sordes pallent, ac penè albicant, cras deinde rursus flavent, iterumque mox inde pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obstructionibus sic alternatim minimè contingit: nam semel solutis, & apertis, non est reclusio, aut clausura tam facilis, vel imminens atque interpolata.

8. Duo itaque in Ictero simul concurrunt, Unum est, alienatio secundæ digestionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus esset, & in cruorem mutandus, quam qui alias naturaliter, in stercus liquidum, intra Intestina facessit. Alterum autem est alienatio distributivæ ac digestivæ stomachi. Sæpè nempe à crapula est copiosus vomitus flavus, prout & dejectio talis à poculo solutivo. Jam namque superiori capite ostensum est, in stomacho, errante digestione, tale amarum gigni, itemque & in Intestino puerorum, vitulorum, &c. Nam stomachi & intestini propria est flavedo, quæ subinde etiam à digestivo errante amaricat.

9. Ubi autem cum errore digestivæ adest vitium distributivæ, Icterus jam confluit: eo quod præter naturam, quod nascitur præter naturam, in venas & corpus dispergitur: quod alias nec nasci, nec isthac deferri debebat, sed per sua emunctoria urgeri. Quæ distributiva à Scholis hactenus est neglecta. Cujus tamen errore, varii fiunt morbi: nimirum fluxus symptomatici, apostemata, ariduræ partium, œdemata, &c. præsertim in terminis Icterus. Stercus enim liquidum, quod naturaliter post separationem purioris chyli, alioqui circa finem Ilei generatur, postremo, & ante merum stercus in Colo intestino, jam præcociter, à Jejuno intestino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum istud excrementum (non tamen amarum, quale in stomacho nascitur) unde illi fas, scandendi in venas Mesenterii, nascitur. Sunt ideo excrementa alvi, coloris cinerei, orbata stercore liquido sibi naturali, & tingente flavedine.

10. 1. Scholæ etenim intelligunt fel, & bilem, esse synonyma. 2. Cystidem fellis, in Ictero clausam, qua ad duodenum Intestinum tendit. 3. Idcirco alvi sordes, debita fellis portione privatas, pallescere. 4. Fel ergo, quod per anum secedere debebat, urinæ supra proportionaliter & immoderatè commisceri, solius itineris errore. Quæ credulitatis stupiditates medendi fundamenta transverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quam inconsideratas manifestarunt temeritates.

11. Nam inprimis constat (quod alibi probavi de digestionibus) quod stercus humanum, etsi flavet parum, aut multum, non sit amarum tamen proinde, ut neque urina ictericia. Canes enim edunt, flavum stercus infantium, quasi adhuc lactis saporem illis referat. Sin autem guttulas alicujus fellis huic flavo stercori commisceatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque necessarium cruoris excrementum naturale. Cujus attamen generatio non intenditur à natura, sed præter vitalis naturæ instinctus, ac per accidens, morbosa est.

12. Quid si os Icterico amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flavissima non amaricat; ergo felle & bile orbata est. Os in timore mox amaricat, cum salsedine. Timor autem nil quicquam imperii super fel obtinuit, ut concepto pavore effundatur in os. Etenim si in Ictero, cystis fellis sit infernè sic clausa, ut nil bilis in duodenum fluat: ergo nec os in Ictero amarum est à felle, ab duodeno sive jejuno intestino, sursum tracto: cum non sit alia alioqui via, qua fel in os ascendere posset.

13. Sæpe etiam in Ictero, post cineritia alvi excrementa, redeunt flava: cur ergo Icterus non definit, si ejus causa jam desistat? Quid si in Ictero, assumto rhabarbaro, vel cholagogo alio, quicquid dejicitur, flavæ bilis testimonia dederit: cur ergo sumto cholagogo, non terminatur Icterus; si bilis per intestina, ad Medentis nutum, delabatur?

14. Quid si exoticum fermentum, aut virus, non raro totum cruorem, & carnes ipsas, per diarrhœam, in fœtidum atque flavum liquamen transmutat, & dejiciat, quodque Scholæ bilem absque controversia dicunt: Si inquam etiam à serpentis cujusdam morsu repente quis Ictero succumbat, an proin confestim fellis folliculus claudetur? Quis potius exin non censuerit, in omni Ictero aliquod consimile virus patrans la-

tere?

tere: quod digestivam & distributivam alienet?

15. Adeoque bilem naturaliter non ab igne, ut neque à recta digestione, multoque minus à nativi caloris fœcunditate; sed vituperoso planè titulo in natura fieri. Ideoque excrementa pallescere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quam ex vitio, tam digestivæ, quam distributivæ? Infantum nempe stercus, flavius est adultorum; non tamen censentur in Scholis propterea biliosiores. Est itaque flavedo excrementi, ex propriæ putræfactionis vitio oboriens.

16. Quid si ergo Icterus non sit ex oppilatione fellis: nonne consequenter fellis deoppilativa erunt frustranea? Sic nempe, ut serpentes aliquot ex proprietate faciunt Icterum: Ita & insecta aliquot Icterum sanant vicissim, ut & quædam simplicia, foris alligata, duntaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat; non autem, quod ejusmodi vermes, aut simplicia statim cystim fellis obstruant, aut deoppilent.

17. Meminerint ergo à juvantibus ac nocentibus, non aptè sumi indicationes curativas; sed aptius, diagnosticas, quodque alibi ex professo plenius patefeci.

18. Itaque efficiens Icteri, est fermentum præter naturam virulentum: quod pylorum sic malè affectat, ut digestiva, simulque distributiva alienentur. Sedetque virus istud vel in duodeno vel longius ab Ileo communicatur. Sic subinde à serpente demorsus, confestim ab Ictero affligitur. Non autem quod ictus ille in pelle, statim occluserit meatum fellis in jejunum intestinum.

19. Proinde Icterus, per appositos flores chrysanthemi, dentis leonis, aliorumque multorum similium, non raroquoque per antidota quædam pyloro congrua, sanatur. Quales sunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter asseres, & quæ valenter abstergunt primam corporis regionem.

20 Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcuma, lapathum acutum, &c. curant icterum quatenus flava; sed illorum flavedo potius indicat destinationem sibi esse, ad detersionem veneni. Signaturæ enim produnt crasin internam rei; non autem ipsa crasis rem detegit.

21. Octogenarius quidam, & socer Medici Bruxellensis, per biennium continua stillabat stranguria. Census ideo, habere calculum in vesica. Dissecto tandem ejus cadavere, fuit repertum à calculo immune. Mox Medicus iste, se calculum soceri confregisse, oblatis saxifragis, jactitabat. At non à stranguria stillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, absque ictero; defectus autem Splenis stranguriam senum causat. Ut alibi probavi de digestionibus.

22. Judæi enim conqueruntur plurimum de atra bile, atque moerore. Utuntur autem lapide, qui quandoque in felle bovis reperitur: subflavus est, & natat in aqua subinde, quanquam subinde durior & ater. At bos, non Ictero; sed malleo perit, nec malè valet à flava bile, licet cystis fellis, calculo satis amplo sit occlusa. Denique bos continuo pastus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis usus, in apozematibus singulis, totus est ridiculus.

23. 1. Antequam ergo concedam, fel ad tingenda alvi excrementa quotidie demitti, prius constare debet, quod esset bilis in rerum natura. 2. Dein, quod humanæ sordes insigni amaritudine sint præditæ. Quod tamen alibi de digestionibus falsum probatur. 3. Constare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi sordes, non generetur naturaliter in ipso membranarum ductu, qui Intestinum dicitur: prout supra de vitulo constare feci. 4. Si ergo lotium, & stercora ordinario atque naturaliter flaveant, non tamen sint amara: ergo non à felle, aut bile. Ergo nec mirum, si errante ejusmodi efficiente naturæ, copiosior fiat ejusmodi tinctura, adeoque intensiore Ictero, intensius quoque flavescere quotidie lotium, in Ictericio. Nec mirum quoque, si ab errante causa efficiente, & distribuente, per totum corpus ejusmodi excrementa flava deferantur. Icterum, atque tandem & mortem subnasci. Etenim si in crapuloso stomacho flavedo amara fiat, ab errante digestione: idque tam extra, quam intra Icterum, tam in sano, quam febriente; tamque in obstructo quam patulo felle. Denique si in obstructo felle appareant lapides grumi, &c. absque Ictero. Si in Ictero, urina sit intensissime flava, & tingens, absque amarore, & felle: Hæcque cuncta

ſub ſolius digeſtivæ errore, & diſtributiva peccante. Non eſt mirum excrementa alvi, utriusque facultatis vitio pallere. Siquidem ejusdem facultatis, eſt bene valentis, patrare hoc aliquid & male valentis, hoc aliquid facere vitiatum.

24. Tandem, pallens alvi excrementum, & urina rufo rubea, in Ictero, non quidem fellis, ut neque bilis commiſtionem accuſant, ſed errores transmutando, & diſtribuendo commiſſos.

25. Nam remedia ſpecifica Icteri, exigua præſertim quantitate (ut aſſolent) data, non juvarent, ſi ſit (quod ſupponitur) infernum (id eſt unicum) fellis orificium adæquatè, atque totaliter clauſum (nam quicquid non eſt totaliter clauſum, ſat patet transfluenti felli) nam emunctorium ſic clauſum, ut nullatenus ſit expulſivum ſuarum ſuperfluitatum: multo certe minus erit remedii peregrini, priusque in ſtomacho transmutati, attractivum, vel admiſſivum. Ideoque ergo planè fruſtraneum.

26. Denique ſi aliquod cyſtidi ſit os ſuperum (quod nullum: nam non reperitur tranſitus niſi inferne) illud ſane aptum minimè eſſet, ad trahendum bilem: multoque minus in tanta copia bilis, quanto ſupponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per Jecur, nec tantæ dimitterentur ſordes, trans ipſum fellis folliculum qui poris expers cenſetur ſuperne? Adeoque non eſſet, unde inferus canalis obſtrui poſſet.

27. Tum denuò hinc ſequitur: Si bilis ulla eſſet, eaque non transmitteretur, ſupernè trans cyſtim fellis: remedium quoque contra Icterum ſupernè in cyſtim labi nequeat: neque infernè pariter admitti (quippe exactè ſupponitur occluſum) neceſſariò quilibet Icterus ſemper erit, abſque ſpe ſanandi, quia citra remedium.

28. Tum demum aliunde patet, quod liquor fellis ſit merum viſcus vitale: non autem bilis, aut quotidianæ hepatis ſordes. Itaque ſi nondum conſpicuus, nec dumque probatus meatus à jecore trans cyſtim ſit inventus: quare ergo occluſo inferno meatu, folliculi, mox totum corpus, felle regurgitaret? Siquidem hoc præſupponat tantundem fellis, prius ab hepate parati.

29. Porro ſi bilis flava, quam cruori extravenato putant ſupernatare, tam tingat excrementa alvi, quam veſicæ, eaque, bilis vix ſubpallide flaveſcat: certe illa nunquam poterit urinam Ictericiam tingere, in tam ſpiſſam atque ſaturatam coloris flavedinem. Cum id, propter quod unumquodque eſt tale, debeat eſſe magis adhuc tale. Longeque abeſt, quod mera bilis, quam ſimul cum cruore ſibi cognato ordinatim generari dicitis, eſſet coloratior, quam lotium Icterici, quod nedum non eſt bilis; ſed vix quinquaginta ſeri partibus, una bilis cenſetur adjecta. Nec interim vix lotium Icterici, in quinquageſima parte ideo aſcendit ad meræ bilis tincturam. Itaque ſi urina (qua materialiter potum, ſui corpore ubique, & ſemper repræſentat) adhuc ſuum colorem à felle & bile mutuet. Ipſa urinæ Ictericiæ tinctura, debet ad minimum trigecuplo, ſuo corpore tincturam fellis, imò & croci, ſuperare eſſetque fel ſpiſſum, inſtar vitelli ovorum. Quod cum non ſit de natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Ictericiæ tinctura unquam eſſe à felle. Eſtque hæc argumentatio à numero, extenſione, menſura, & ſpiſſitudine. Itaque deberent Scholæ retroſpicere ad ſuas theſes, de obſtructione fellis: ac facile reperient, non eſſe ſub centeſimam fellis aut bilis propoſitionem (etſi ponatur folliculus fellis obſtructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ ſola urina excernitur. Deinde, non eſſe cur ingraveſcente Ictero, quotidie lotium & habitus colos ingraveſcant, & augeantur, cum minor alioqui ſanguificatio, fellisque contingat indies inſtante morte generatio.

30. Quodque magis eſt. Urina Icteri non eſt amara (quod unica ſaltem guttula, in apice linguæ ſat lucide notari poteſt) eſſet autem felle longè amarior, ſi ab hoc deſumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem ſuum perdere amarorem. Quorum utrumque æquè eſt abſurdum. Cumque alias omnis amaror, à cæteris omnibus urinis exulet (Abſurdiſſimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à ſolo felle, ſive bile, mendicare, nec lotium tamen interim ullum ſit amarum) eſſet ſaltem amaror in urina Ictericia, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod eſt dicere. Ab exotico excremento, in ſe amato (quale eſt ſubinde per vomitum, quod rejicitur tam ſanis, quam ægris) non autem à bile naturali.

31. Ad menſuram cogendo Scholas. Color flavus, quo unica ſaltem die lotium Ictero tingitur,

poſſet

posset tantundem stercoris saturato colore inficere, quantum quadraginta diebus per alvum ejicitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum singulo die, bilis, stercoris inficiat. Ergo obstructio fellis nequit in causa esse, cur quadragecuplo plus tincturæ & fellis generetur, si urinæ tinctura, totiusque flavities corporis spectentur simul.

32. Imò, quando cætera absurditatum caterva excusari posset, per icterum, quotidie plus rufæ bilis (sic fæcem istam nunc per licentiam voco trans habitum corporis dispergitur, & simul per urinam, & decuplo plus fellis quotidie sic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo saltem Scholæ docere debuissent, cur fellis detentio & obstructio multiplicet fellis generationem, si nolint unà concedere, istam ejusmodi fellis, & omnis fictæ bilis alioqui generationem esse excrementosam. Adeoque fictam esse bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, esse partim anonymi veneni, quod bilem falsò credidere, delusæ per Icterum, ac præcedentium capitum casus.

33. Indaginem itaque Icterici veneni frustraneam censuere, cum bilem istam putarent sola quantitate abundantem, & naturalem alioqui cruoris compartem. Ah! utinam examinassent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravenato supernatare ostendunt) nequeat altius tingere urinam aqueam alioqui ex sui seri natura) quam ipsamet bilis est ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria; mediocris flavedinis, atque temperata, sit tamen altius tincta, quam sit ipsa supernatans præfata bilis. Quod in Ictero sit color quadragies plus saturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi speretur. Quodque quò morbosior, mortique vicinior Icterus, eò urina est quoque rufa flavedine saturatior. Nec tamen sit ratio, cur plus bilis generaretur quotidie, dum ejus est minor necessitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus esset inquam ignis elementalis, quo mors est propinquior, & ignis, si quis foret, suæ præfocationi vicinior.

34. Quodque dum dicant temere totum mel in bilem ac fel verti, in constitutione biliosa, forti, ignea, virili ac forti, quod alias in sanguineo totum fit sanguis. Adeoque & propria, invitaque confessione coactæ, non cernant, quod suæ fictæ bilis generatio procedat utrobique ab aliqua corporis virulenta indispositione, quæque tandem aucta, multo fœcundius ejusmodi sordes profert, quàm cruoris, imò quam solet paulo ante. Cum interim nulla sit ejusmodi bilis necessitas: plurima autem cruoris, in Ictero. Non videant inde concludi, 1. Quod natura in summa sui sanitate semper erraret in suis finibus. 2. Adeoque & creator ejus errasset. 3. Quodque non cessaret, fel copiosissimum facere, dum illud maximè horret, eoque minimè opus haberet. Quod bilificatio in Scholis fit ex causa morbifica; non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis sit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, nostri constitutivis; sed excepto felle, bilem esse merum semper excrementum stercoreum: si non simul etiam defectuosum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis exstitit in natura. Fel verò est viscus præpotens, in natura liquoris primigenii, apprime vitale, & summè necessarium. Deest itaque bilis in natura universa, ergo & pro Ictero. Cholera autem quicquid suo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus transmutat, absq; cessatione. Est tota itaque bilis inventio futilis, mendosa, & perniciosa.

35. Nidus autem sive officina Icteri, est apyloro, usque ad finem duodeni.

36. Memini enim Lucium piscem, quandoque vivum, in dorso, à capite in caudam apertum, superligatum transversim in regione stomachi, infra paucas horas fætuisse putidum cadaver, totamque ejus carnem, quæ ante erat albissima, flavam evasisse. Vulgus Medentum rebatur, se traxisse bilem ab Icterico. Ego verò ratus sum, vivum piscem calore Icterici putruisse, suamque flavedinem à corruptione mutuasse. Excrementum pelli intinctum in Icterico, non secus, atque carnem piscis, cadaverosum virus esse. Erat namque tam putidus piscis, quod à fele sperneretur. Ego itaque virum sanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falsitate humorum, & humoristarum misera decipula, dixisse sat esto. Reliqua autem, quæ de humorum decubitu huc spectantia occurrere possent, alibi particulari Tractatu de catarrhi deliramentis ad unguem explanabo. Postremò autem quod

pro

pro atra bile, hæmorrhoides, menſtrua denique, atque carcinoma uberum incuſare ſolent. Id ſane ſub ſilentio, velut reſponſione indignum, & tanquam inutiles nænias ſperno, in magna credulitatis proximorum commiſeratione, nec non cæcitatis Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis ſibi propoſitis, tam in ſanguificando, & ad Lienem delabendo, quam in commigrando à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non ſemper, quotidie aut ubivis; ſed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus alioqui malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degener eſſet, ac in ultimum ani mittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza, Tuſſi, Aſthmate, Apnœa, Pleuritide, Odontalgia, &c. commentantur Scholæ pro pituitæ ſtabilimento: Id totum pro ridiculo ſomno paganiſmi demonſtrabo Tractatu de Catarrhi deliramentis, ſuo loco mihi autem nunc ſat viſum oſtendiſſe, pituitam nullam in conſortio quatuor humorum contineri: idque, quod à cauſis morboſis eliditur, quod mucoſum, atque hactenus pituitæ inſtar perſuaſerunt, ejici: ſufficit oſtendiſſe nunc, titulum excrementi illud ipſum ſubiiſſe, nec ullatenus familiæ humoris vitalis adſcribendum. Sit Dominus JEſus inter me, & horum Interpretes.

IN ARGUMENTUM

Libri ſic luſit Poëta contra Humoriſtas Chriſtiani ſanguinis ſitibundos.

QUid multis fidis Medicis, Dux optime? multum eſt
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas?
Hic ſecat, hic urit; creſcit ab arte malum:
Quisque aliquid gipſi Galleni conſulit: omnes
Oppugnant unum corpus, & arte necant.
Induperatorem medicorum turba peremit;
An Medicos medicam credis habere manum?
Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero
Turba modo: Belgas non juvat iſte modus.
Pauca dabo tumulo: Jacet hic Dux optimus; in quem
Nil potuit Mars, dum corpore ſanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuere ſecando:
Sic Mavors ipſo fit minor Hippocrate.

TUMU-

TUMULUS PESTIS.

Lector, titulus quem legis, terror lugubris, foribus affixus, intus mortem, mortis genus, & hominum nunciat flagrum. Sta: & inquire, quid hoc? Mirare. Quid sibi vult

TUMULI EPIGRAPHE PESTIS.

Sub anatome abii, non obii: quamdiu malesuada invidia Momi, & hominum ignara cupido, me fovebunt.

ERGO HEIC

Non funus, non cadaver, non mors, non sceleton, non luctus, non contagium.

AETERNO DA GLORIAM.

Quod Pestis Jam desiit, sub Anatomes proprio supplicio.

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT BRUXELLENSIS.

PHILOSOPHUS PER IGNEM, TOPARCHA IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

Salutem & gaudium Christianis.

CHARE LECTOR.

SEMPER, *vel à puero, inquisivi veritatem, super omne delectabile; quia passim inveniebam omnem hominem mendacem: adeoque ex seculi impietate, cuncta mendosa, ignara, commenta, fallacia. & imposturis plena, inventa. Cumque omnes status, religiones, & conditiones opportune investigarem per individua: vidi quidem in numeris, atque mensuris, veritatem, certam ac immutabilem. In rebus creatis denique, essentiam quidem, & proprietates rerum veras, atque bonas: sed ipsam veritatem, utut apud homines inquirerem, nusquam inveni. Dolui magnopere, quod veritas se abscondisset à captu meo; nesciens, vitium istud meum esse, non autem rerum. Tandem, cum considerassem, quod Deus ipse esset nuda veritas. Evangelium sumsi ad manus. In quo etsi singularem veritatem ubique notarem; attamem interpretationes offendi, ad carnis lubitum. Imo hodie, studiosos sedulos aliquot notavi, ad excusandas excusationes in peccatis præcipuè Magnatum. Adeoque Evangelii veritas censetur esse professa: at non acconsentita, ut decebat. Nam nemo est, habens duas tunicas, qui unam exuit; ut pauperem, tanquam Christum præsentem, illa induat, ex mero amore. Nemo genam alteram verberanti offert. Adeoque Evangelica veritas, studio quorundam, hodie obsoleta est inter Christianos. In qua consideratione, dum semel fere pernoctassem, post annorum aliquot studia & anxietates plurimas, resolvebam mecum, quod Pestem, quæ tum nostrates invaserat, quamque omnes fugiebant, gratis ubique adorirer. Et quanquam ex libris undecunque remedia selectissima in compendium contraxissem, simul. que remedia, ab aliis descripta, ad manum haberem: irrita tamen cuncta, languida, atque vana expertus sum. Derelicti namque, atque pauperes, sæpe suos vomitus ac ructus super me offerebant, animamque inter brachia efflabant, me anxio: sed Deus ignarum atque inutilem hunc servum præservavit. Atque tandem comprehendi Pestis naturam, progressum, & proprietates, longe alias, quam hactenus Scholæ intellexerant. Quoniam ipsimet Doctores. & scribentes, primi aufugiunt; & quæ hinc inde è variis authoribus compilarunt, eaque ignaris extollunt, atque commendant, tanquam longe optima, quæque ex sua inscitia sic æstimant. Adeoque omnis illorum doctrina fundamento putationis innititur. Interim tamen cognitio veneni pestilentis desideratur, hactenus jejuna: ac remedia exposcuntur, quæ immutato in prioribus officinis sui dono, superare queant veneni labem: De quibus nil per Scholas somniatum hactenus.*

Cujus

Cujus generis sit Pestis.

OBvenit mihi somnium, post anxiam pernoctationem atque dum nox nocti indicat scientiam, existimavi somnium continere scientiam. Itaque somnia mea, Lectoris judicio lubens substituo. Considerabam enim me in cryptis extra Urbem (Grottas vocant:) vidi labyrinthos Dædalicos, fornices alicubi rimam ruinamque minantes. Porticus Plutonis dixissem, quibus tenebræ inveteratæ, aër spissus, longâ quiete fessus, lumen candelæ eminus lucere, non permittit. Etenim aëris densitudo, Gas terræ, obviabat sic, quod paucis abinde passibus, vix flamma cerei micaret. Vox namque, offuscato sonitu obmutescit sic, quod non procul inde clamor non audiatur: videaturque obtusior tonus, non vocem, sed vocis umbram referre. Nil enim ibi vitale excepta vespertilionum turba, attextis nidis in fornice conglomeratorum, Heu triste spectaculum, æternæ mortis imago, ubi tenebrionum sedes. In qua si incolarum unum forte læseris importunum: candelis privaris, & mox vitâ, nisi extincto lumine, te sternas humilem, ac velut mortuum finxeris Tenebriones enim, obscuritatum indigenæ; à nemine peti, aut corrigi sustinent; multoque minus à sede abigi. Injuriam vocant, allatum contra ipsos lumen: quia penes se, lumen nec habent, nec amant. Sub doctrina & correctione, non ex ipsorum nidis emanante clamant vindictam: in eamq; conjunctis votis inhiant. Quam fortes enim, quia, & quando plurimi? Quam audaces, in tenebrarum seculo, & regno? quamque immites, ubi votis & volatibus suorum favent omnia? Anhelitus enim noster tantam ibidem olet fracedinem, ut mox nos pallore, mora tingat. Enimvero metallicis cuniculis est familiare, ut nisi frequenter solium pertundatur, novusque de æthere aer adspiret, certè Montani, cæco Gas pereunt; sin autem non pernoctaverint, saltem morbum contrahunt, in vitam usque deplorabilem. Solent enim proinde, ut vitæ montanorum consulant, per machinas, novum aerea inflare, noxiumque exsufflare. At in cryptis Romanis non quæruntur mineralia, ideo & Arsenici Gas carent. Inveniuntur nempe ibidem frequentia sepulcra, quæ Christianorum martyrum gloriose mortuorum putantur. Dibitare itaque sominans cœpi, an profuga, nec reperibilis hodie veritas, ibidem sibi tumulum fecisset cum martyribus? arrisit dormienti quæstio. Etenim de terra Medicum, ut medicinam, creavit Altissimus. Existimavi itaque medicinæ veritatem, ac Medici scientiam, in naturæ fundamento stabili, abditioreque sepulchro se occultasse, ab indigno contaminatoque mortalium contuitu, nostrumq; refugisse commercia, multis se labyrinthis & anxietatibus obruisse: Ita ut pro luminis exiguitate, quod nobis ex natura sociale est, maneat veritas tenebris obtecta, & obsepta difficultatibus. Ac pessimum hic tandem occurrit: quod hoc veritatis sepulchrum, non à bono genio; at infaustis nocturnis avibus custodiatur. Ideo spiritibus tenebrarum sit supplantatum. Quisquis autem ille est, qui molitur, quod istis custodibus minus applaudit, violentum mox experitur imperium illorum, qui specie pietatis ac quietis, hæc regna Plutonis custodiunt, quasi sua. Ac cum ipsi in lumen veritatis non veniant, etiam alios intrare non sinunt, nisi se sibi sternant humiles. Circumcingitur enim mox alius quilibet, à potestatibus tenebrarum, hostibus primæ veritatis, qui specie pietatis, legata suorum sepulchrorum sibi vendicant: quia penes se regnum veritatis jactitant Ideoque sibi delegatum imperium literarum, scientiarum, & Magnatum potestates. Hi enim nec aves, nec mures, sortiti medium ac hermaphroditicum genus, inceduntque ut est Lucæ 20. Penetrant domos, atque possessiones viduarum, abducunt post se mulierculas oneratas peccatis, &c. Certe ejusmodi omne negotium perambulat in tenebris, & cum dæmonio Meridiano, omnis eorum conatus Equidem non cernebam medium aperiendi sepulchri veritatis, nisi longo cum otio; hoc autem osores spiritus, vel à diebus Ariæ Montani, non permiserunt probis. Quapropter ut opportunè, & cum utilitate proximi, id factitarem, decrevi me vulgo subducere, & fornices naturæ, frequenti foramine, subter lucem pertundere. Ac ne frustra laborarem, sub luce pelves vitreas disposui, ut muto sonitu, naturæ cameram suptus deprehenderem. Securi, unco, igni, & liquore acri, saxa diffringere, 40. annorum indefessis laboribus, & impen-

sis studui, ut lumen cœlitus influat, utque nocturnæ volucres, quæ se claves scientiarum & Veritatis angiportum custodire præsumunt, evanescant, vel ad angulum se recipiant, extra aulicismum, & urbanitatum venationes: Vel saltem mortales, Veritatis indagatores, posthac non impediant amplius. Hoc enim mixtum monstri genus obstrepit, se omnibus avibus præstantius: quia non ex ovo, aliarum avium ritu, incipiunt; sed fœtus longiori ad mammas suctu enutriunt, ejiciuntque è nido, quos sibi non sat proficuos putant. Se inquam avium proinde perspicacissimas gloriantur: hoc quia etiam sub tenebris clarissimè cernunt. Eheu sic seculo imponitur per tenebras! Veritatem autem in umbra intra suas cryptas mentiuntur, & persuadent vulgo. Qui interim semper discentes, nunquam ad charitatis scientiam perveniunt. Quia lumen à sola ac nuda charitate edoctum non tolerant. Ideoque technas tenebrarum, telasque sibi semper texunt. Profectò fuit mihi necessarium, terræ viscera lacerare, ejusque cranium pertundere. Siquidem visus est mihi Galenus intrasse in cryptas, tenui lampade; qui mox in vestibulo terrefactus cespitavit, ad primum ferè limen cecidit. Itaque effuso oleo, rediit ad suos, multaque confusè de sepulchris narravit, quæ non viderat, nec noverat; nec credidisset, etsi vidisset. Omnes exin, multa temere apud suos stentantur se scire, qui nec quidem limen naturæ, nisi Galeni relatu, eminus salutârunt. Avicenna denique cum sua cohorte, lustratu Galeni, etsi cautior factus; non tamen multo profundius intravit: quin retro, circum, ac sursum aspiciens, vertigine captus, offenso ad silicem pede, præceps ruerit; rediens autem, se prædecessoribus longè ampliora vidisse, jactitat idiomate peregrino. Quod cum sequaces intelligerent, hærerentque quemnam pro Antesignano eligerent, pugnare pro Principis jurati gloria singuli maluêre, quam ipsimet adyta intrarent. Quasi humana mens libera, clientum instar prona, libertatem adjurâsset. Itaque nulli deinceps intrare conati, primisque stentoribus contenti, sese in pugnam, pro gloria, & trophæo nondum cognitæ rei, suis centuriis præfixere. Quotquot autem ad limen venere, velut primario patrono factiose addicti, vestigiis priorum insistentes, illico corruerunt. Somniârunt se ingressos. Saltem lumine & ope privati, ad tantæ molis removendas tenebras. Alii quoque dein versus cryptas properarunt; sed lumen secum non attulerant, extinctum atque abreptum sensere oleum, per hostes primæ Veritatis & humanæ sanitatis, ac tenebrarum incolas. Tandem Paracelsus, magna face ingressus, funiculum circa primos passus parieti affixit, quem sequeretur comitem, ac viarum reducem, aspirans penetrare, quo nondum vestigia mortalium iter fecerant. Ad tantam mox lucem stupet volucrum turba, Prometheum intrasse autumat: extinguere facnlam non audet, non valet; tentat tamen clanculum. Plurima monumenta hic homo videt, diutius & liberè exspatiatur, porticus fumo replet, & dum Veritatis sarcophago intentus, vires deficiunt, fax cadit, lumen medio cursu extinguitur, & fumis velut suffocatus est. Ego misellus, tandem intravi minimo laternæ lumine, & ne quid obesset, quodque manum ab opere detineret, funem quidem recusavi, & laternam ad zonam suspendi: sed à tergo unicus sequebatur, orbitam faciens, reditus normam. Itaque meis tantum insistens vestigiis, vidi ibidem longè alia, quam præcedens avorum cœtus descripserat. A quia solus eram, ad tam ardua pondera vires deerant, multaque conatus, adversante vespertilionum turba, tandem priorum more, absque fructu exivi. Imo longè deterius. Quia diutina mora lumen mihi offuscatum erat, & oculi deinceps aliam porro lucem omnem ferre recusabant, utpote quia jam tenebris nimis assueverant. Usque adeo nisi à pertinaci intento penitus abstinuissem, cœleste mihi diei lumen nil omnino proficuisset. Hoc saltem unicum atq; verissimum didiceram: quod omnes, humanis duntaxat freti auxiliis, ambularemus in densis tenebris, per vias ignotas, difficilimas ambages, & semitas noctis, paucorum maleque fidorum industriam imitantes: nec quicquam tandem inde fructuum ferremus, præterquam malè consumtum lumen, offuscatos oculos, pallentes canitie genas, confusiones men-

mentis, præsumtiones vanitatis, noctisque instantis imaginem terrore ac desperatione plenam. Deprehendi insuper omne nebulonum & meretricum genus, deceptores, Judæos, & carnifices, ubi semel propria temeritate se intrusissent, mox audendo graduatos. In nullo enim majorem licentiam, temeritates ampliores, credulitates crudeliores, tenebras densiores, ac confusiones frequentiores offendi; quam in munerum nobilissimo: in quo cuique est liberum occidere, si homicidium subsidii pallio sit involutum, & occisus terra tegatur. Rogavi itaque Deum, limitem in nequitiis tam sceleratis, quæ contra divinum majestatis suæ simulachrum faciebant, dignaretur statuere. Verum mox inde vanitatem desiderii mei deprehendi. Siquidem quamdiu proprium commodum superioritatem tenet, & medicina ut aratrum exercetur, frustra contendunt, qui Christum meum, patrem pauperum, cum Mammona componere student. Laudabam olim civitates, quibus non erat licitum, inconsulto Medentum collegio, in sanitatem proximi debacchari. At dein meam risi stoliditatem, quia excipiebantur, qui gratis curarent. Unde didici, quod lucrum Medentum istam sibi caverat legem, & proprium lucrum ubique leges charitatis vitiaret, spe certa, neminem inventum iri, cui ista exceptio quadret. Vidi itaque in legum consuetudine, supercrevisse defectus, legesque reddidisse succo effœtas. Ac fuit certè mea stupiditas tantò major in hoc, quod nusquam admittantur in curando errores crassiores, quam quos Medentes, etiam Cathedralici, piabili ignorantia committunt: prout toto opere annisus ac paratus sum ostendere, Mechanicè per ignem, practicè, omnique genere demonstrationum. Enimvero ante pauca secula, Chirurgum à Medico sequestrarunt arrogantia, ignavia, & charitatis extinctio. Quare dein ministri tractarunt manualia: quasi Christianum dedeceret, proximum manibus juvare. Interim nobiles matronæ aliquot, propriis manibus plures defectus sanabant, à Medentibus desperatos. Profectò, postquam ambitionis & lucri studia exculta sunt, refrixit charitas, misericordia extincta, ars periit, Datorque luminum subtraxit dona, calamitatum nostrarum numerus crevit, & Medentes fabula vulgi facti sunt. Veritas in sepulchro scientiæ sepulta mansit, & ejus vice surrexit confusum rixarum genus, sermocinale, pro doctrina reputatum. Etenim Medici descripserunt, & ad se traxerunt totum morborum exercitum, dolentes propemodum, exiguum adhuc illorum esse catalogum. Artis namque Galenicæ facilitate allecti, promiserunt geometricis demonstraionibus graduum caloris & frigoris, metiri omnes, ac mederi omnibus. Chirurgi quoque horum imitatione, ac æmulatione, tam moderni, quam veteres, largè lateque tractarunt promiscuè de omnibus, sub se rapientes omnium sanationes, in aspectu, ac despectum suorum pridem herorum. Quoniam initio, ac radice destinationis Medicæ, omnia solis duntaxat Physicis curanda competebant: Chirurgis vero dein, solo permissu, & ex gratia. Ambo sub lite mansere confusa, quam nec terminare possum, nec intendo, certior factus * *Quod electum divinitus Medicum sua sequentur signa, & prodigia pro Scholis. Is enim ad honorem Domini præparabit dona ejus, ad solamen proximi: ideoque commiseratio erit dux ejus. In corde enim possidebit veritatem, & scientiam in Intellectu. Charitas erit soror ejus, & misericordia Domini illuminabit vias suas. Ille enim erogabit gratiam Domini, & non erit spes lucri in cogitationibus suis. Dominus enim est dives, & liberalis, dabitque centuplum in mensura cumulata. Sua opera fœcundabit, manus suas unget benedictione. Replebit os suum consolationibus, & tuba verbum ejus, à qua fugient morbi. Longitudine dierum implebit vitam, domum suam divitiis, & filios suos timore Domini. Vestigia sua adferent felicitatem, & morbi in conspectu ejus, tanquam nix in meridie æstatis, valle aperta. Maledictio & punitio fugient, & sanitas sequetur eum à tergo. Hæc sunt promissa Domini, Medentibus quos elegit, hæ sunt benedictiones eorum, qui ambulant in semita misericordiæ. Quia Dominus amat misericordiam facientes; & propterea illuminabit illos, per consolatorem spiritum. Quis enim*

* *Signa veri Medici.*

enim est liberalis ut Dominus, qui gratis dat multa, & pro aliquanto dat omnia. Benedictus est Dominus, qui solum misericordem salvat, & salvandum salvat gratis. Consolatio autem in via spei, ob viabit misericordi: quia fidelem elegit Dominum. Enimvero Græci, mox dein Arabes, instituerunt sanationes infirmitatum, sine distinctione personæ Chirurgi à Physico. Ac Gentiles isti, à morte resurgentes, Christianos Medicos quandoque socordiæ, avaritiæ, & arrogantiæ confundent. Etenim Deus electionem Medici sibi reservat. Scholæ vero hac operâ, Deum sublevare volentes, discipulos assumsere instruendos, quoslibet ac sine discrimine, proposueruntque illis artem, in librorum lectione assidua & disputationibus sitam. Quapropter legerunt libros Galeni, Avicennæ, & Interpretum: deinde Herbarios evolverunt, depictis ad vivum iconibus Herbarum. Quasque inde si nondum proin noverint, dimittuntur Studiosi ad officinas, & simplicium collectores. Cum mandato; quod dum probè effigies simplicium cognoverint, redeant ad suas lectiones, quas ex variis Authoribus multo longoque studio collegerunt, ut simplicium & compositorum potestates, simul & applicationes discant. Videbitis interim forte cadaverum dissectiones, audietisque (ut ajunt) methodum medendi Galenicam, usum partium, differentias pulsuum. Item nostra commentaria ad nonum Almansoris, juxta tritam practicantium normam. Interim discite, argute super qualibet propositione, problematicè disputare. Sicquid intra triennium, in viros doctos transmutabimini. Scholæ interim velut pudibundæ, nomen Medici deponentes, altius aliud, exacto triennio, suis spondent tyronibus. Quod est Doctoris. Itaque postquam Ars est erecta in facultatem, religionem ac professionem, fastus irrepsit, avaritia intrusit lucrum, unde & mutuum Medentum odium: quæ omnem in ægros inclementiam secum adduxere. Litera porro, & lucro inflantibus, tandem fastus supereminuit plerumque avaritiæ. Quapropter Medicus famulum, qui barbam pectere ac tondere novisset, in Chirurgum promovit: sibi turpe censens, qui tot libros evolvisset, ulcus deligare, aut fractum os reponere. Id namque habent vitia cuncta, ut pudore ac metu se associent, & crimen decentiæ umbrâ tegant. Ideoque & fastus sensim ignaviam comitem sibi delegit, quorum copula inscitiam mox generavit. Ita nimirum Doctor, ad externos Erysipelatis squallores vocatus, genus & nomen affectus ignoravit: Quæ dum cautè à Chirurgo rescivisset, sero aliquot libros evolvit, ut sequenti manè multa de affectu declamet. Itaque venam aperiri jubet, serum cum aceto rosaceo, vel sapone, ad deliniendos ardores adponi jubet, ac in sequentem diem poculum cholagogum describit. Obridet Chirurgus, quoties eventus non respondet pollicitis: & Doctor, externos morbos sensim exuens (quia nesciens contentus præeminente titulo) quod plurima in scriptis Chirurgicis legisset, & longè amplissima apud plebem declamare posset, connivente Chirurgo. Qui interim, inconsulto Medico, suos assumit discipulos, qui modo dentem evellant, venam pandere norint, basilicum ac diapalma extendere, ac vulnus deligare triennio didicerint, censentur liberi Chirurgiæ Magistri, invitis Scholis. Doctores autem sero didicerunt fabulam ejus, qui serpentem frigore congelatum sinu suo donaverat, & ab eodem perforatus, miserè periit. Idque hodie eo est protractum, ut Chirurgi deinceps, inter se, suos habeant Doctores, Professores, & scriptores vernacula lingua. Tunc inquam, ac sero respexerunt Scholæ, adeò ut qui prius os fractum aut dislocatum reponere erubescerent, ac postmodum nescirent, jam gaudeant urinam refundere, atque olidum stercus baculo agitare, ut suos ariolentur ibidem fugatos humores. Idque ni fecerint, sciant utique, se domi desides, juxta libros fracescere debere. Interea namque aucta est penes Medentes, Chyrurgiæ inscitia. Fastum equidem ubique punivit Deus, per ignorantiam, aut dementiam. Galenus quidem libros Therapeutices scripsit, quod methodum medendi interpretantur. Sed quis est, qui nescit, quod Therapeuta famulum sonet? Adeoque humili famulitii titulo, naturæ & ægris serviendum fore? Ac glo-

gloriabimur in Domino, qui servi naturam assumens, voluit, quod sui Medici, in hac humili vocatione, nobilissimæ totius Universi scientiæ participes essent. Enimverò quandoque interrogavi Canonicum, cur horas non concineret, qui ab instituto erant laudum divinarum cantores, angelorum æmuli; non autem capituli, aut Hierarchiæ ecclesiasticæ directores; Respondit; Cantare magnis Canonicis indecens fore, se habere minores beneficiatos, ac facellanos. Unus enim possessione largioris eleemosynæ, denegat Deo suas laudes, tanquam rem sibi vituperosam: Alter verò sibi reputat foro indecorum, membra Christi lacerata contrectare, mundare, deligare. Ego autem certus sum, Dominum infra paucos dies ambos dicturum: Nisi fiatis tanquam unus ex hisce parvulis, vos lampigeros sine oleo nescio. Quapropter vos fratres adhortor; Tollite lucrum, ejusque loco, imbibite charitatem: & sentietis omne opus bonum, quod vobis nunc videtur vile, esse nedum laudabile, honestum ac nobile; sed etiam sanctificare, & nobilitare suum operatorem. Nonne magnus Judæorum Pontifex, princeps erat? lanio armentorum? gregisque occisor? manus cruentas habens? At longè decentius est, ulcera pauperum deligare, quàm fuit olim victimas cedere. Nullum enim opus bonum, in charitate, poterit unquam reputationi quicquam detrahere. Lucrum ergo & fastus, per Satanam introducta sunt. At dices, Operarius est dignus mercede. Si operarius es; te ergo tuæ non pudeat operæ. Sapiens ait, Medicus à Rege (non à paupere) donum accipiet (non stipendium, aut mercedem) Itaque si pura operantis sit intentio, providebit Deus juxta promissum, qui neminem decipit, promittens centuplum hoc seculo, & vitam alterius. Quare historiam vitæ meæ, & Domini magnificentias, obiter describam: imitemini, si quid fortè boni in ea occurrerit. Equidem heluo librorum eram: notabilia cuncta in locos communes collegeram, sic ut pauci me superarent diligentiâ; plerique autem judicio. Anno 17. meæ adolescentiæ prælegebam lectiones Chirurgicas in Collegio Medicorum Lovanii, à Professoribus Thoma Fyeno, Gerardo de Villeers, & Stornio constitutus. Eheu præsumsi docere, quæ ipse nesciebam. Holerium, Tagaultium, Guidonem, Vigonem, Æginetam, totamque Arabum turmam adaptabam. Qui sanè omnes simul, apicem Chirurgiæ non intellexerunt. Postea destiti, demiratus temeritates & incogitantias meas, quod sola librorum lectione docere præsumerem, quæ non nisi visu, atque manuum contrectatione, longo usu & acri judicio addiscuntur. Inflabat enim me inconsiderata præsumtio, quod ad hoc sponte delectus essem, meosque Professores, etiam auditores; lectionumque mearum censores haberem. Fidebam enim scriptis, ut pueris contingit, de Bajardo, & Malegigio legentibus. Tandem stupefactus mecum comperi, quòd eventus non responderet doctrinæ, quòdque Professores mihi non plus lucis darent practicando, quàm antiquorum scripta. Sæpe interim in mentem veniebat, quod Scholæ ex Avicenna intonant. Nimirum ægris confidentiam in Medicum majoris esse ponderis, quàm sit Medicus cum cunctis suis instrumentis. Suspicabar itaque, debile esse Medentis subsidium, cui imaginarium confidentiæ auxilium anteferretur. Nam si quis lætus per risum sanetur: Ridicula saltem esto medela, ubi Medicus ridendo; vel confidendo sanaverit ægrum. Non est enim ista medela, quam Omnipotens de terra creavit. Ridiculum quoque tum axioma Scholarum apparuit, perhibens, A juvantibus, atque nocentibus, sumi capitalem curandi indicationem. Eò quod istud axioma præsupponat ordinariò, pharmaca incerta & nocua plerumque præmitti solere. Juvantia quoque, si qua data fuerint, casu absque cognitione data esse: quæ sanè, invitis Scholis, medicinam definiunt, artem conjecturalem, morborumque cognitiones atque sanationes, incipi à posteriori, ab erroribus, ab incerti tentamine, & conjectura. Imò id quod deinceps exploraretur, æquè fore incertum. Axioma istud Medicum meritò Poëta maledixit.

—— Careat successibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Dolui ergo me istam artem didicisse. Indignatusque mecum dolui, qui nobilis essem, quod

invitâ

invitâ matre, & insciis agnatis, primus in nostra familia medicinæ me nuncupassem. Deflevi dudum peccatum inobedientiæ, tæduitque annorum atque laborum in electa professione impensorum. Ac mœsto corde sæpe supplex oravi Dominum, dignaretur me ducere ad vocationem, non qua mea sponte ferebar; sed in qua illi complacerem potissimum. Votumque feci, me secuturum, & obsecuturum pro possibili, quocunque me vocaret. Tum prius, ut pomo vetito pastus, meam agnovi nuditatem. Quia nec veritatem, nec scientiam, in putatitia doctrina mea reperi. Ratus inprimis crudele, ex alienis miseriis numeros accumulare. Indecens quoque, artem in charitate fundatam, & sub conditione misericordiæ exercendæ elargitam; transsumere in lucrum. Cum nobilitas charitatis, stipendio alienetur, quæ precio extra se caret; quia omni precio est major. Quapropter statim hæreditatem meam viduæ sorori inscripsi, & dono inter vivos transtuli: eò quòd opportunè illa carere vix poterat. Juvenis ego, rebus cunctis prorsus inutilis, homo non frugi, & qui se perperam studiis applicuerat, Deo me commendavi, cum intentione proficiscendi peregrè, medicinam deserendi, atque in patriam redeundi nunquam. Quia clarè inspexi tum penitissima mei; vanitates prioris præsumtionis, & literalis Doctrinæ detexi, atque repudiavi. Ad exteros itaque incertus pergo, sub spe, quòd Dominus cursum meum clementer dirigeret ad finem sui beneplaciti. Sed quò magis medicinam detestarer, ac velut imposturam procul à me abjicerem, eò nempe major me in vasit medendi occasio. Idiota namque se mihi associabat, qui pyrotechniæ manualia saltem noverat. Mox ego, ut penetrale quorundam corporum per ignem inspexi; comprehendi multorum separationes, tum libris nondum traditas, ac hodie aliquot incognitas. Dein indies crevit sciendi ac operandi aviditas. Non enim multò post biennium, ejusmodi mihi suppellectilem comparaveram, qua apud infirmos, etiam juxta Electorem Coloniensem Ernestum Bavarum, absens magni fierem, ut me ad se evocaret. Tunc enim adhuc magis me puduit nuperæ, & doctæ meæ ignorantiæ. Quapropter statim abdicavi omnes libros, & sensi me per ignem plus proficere in conceptibus orando acquisitis, quàm libris quibuslibet, cantum semper eundem cuculi canentibus. Tuncque dilucidè cognovi, me veræ Philosophiæ aditum vitiâsse. Undique obstacula, difficultatumque obscuritates apparuerunt; quæ non labor, non ætas, non vigilia, non denique nummorum dispendia, dispergere potuerunt ex condigno: Sed duntaxat unica & mera Dei bonitas. Etenim nec Venus, nec symposia, vel unicam mihi horam subtrahebant; sed labor continuus, & vigilia, fures mei temporis. Sanabam namque lubens pauperes, & mediocris fortunæ, concitus plus humanâ commiseratione, & affectu morali erogationis: quàm ex pura reflexaque universali charitate, in fontem vitæ. Contigit enim, quòd Consul, aut vir Patritius, meâ quandoque operâ libenter usurus, eam denegaverim præsentialiter exhibere, nolens deserere plures pauperiores; ne censerer plures, propter unum, neglexisse. Attamen Deus hanc superbiam, ex sui beneplaciti charismate, in bonum vertit. Pudebat enim me nummos, nisi à ditioribus, recipere. Adeoque ut me Confessarius coëgerit cujusvis offerentis pecuniam admittere, ne secus faciendo fores præcluderem, qui pudore præpediti, non auderent subsidia ulteriora petere. Dicebat enim, quæ recusas munera, da indigo: quæque si non receperis, per superbiam detrahis pauperi, quod suum erat futurum. Dabam quoque libenter medicamina à me præparata. At quia majus gaudium sentiebam, dum à primate aut divite advocarer: indignatus mecum, ac confusus, restiti dudum, & laboris insumsi plurimum, ut succrescentem natæ in me avaritiæ surculum evellerem. Itaque in me plus ubique arrogantiæ, & elationis, quàm pii affectûs, exploravi. Finaliter. Deus præscidit mihi media, tam in Ecclesia, quàm apud Magnates; adeoque & apud Rudolphum Imperatorem amplæ fortunæ mihi videbantur promitti, animæ verò periculum incurrissem. In quorum commutationem, uxorem piam atque nobilem mihi dedit, cum qua Vilvordiam me subduxi, per septennium Pyrotechniæ me immolavi, ac pauperum calamitatibus subveni. Reperi,

peri, ac sanè comperi, neminem à Deo desertum iri, qui pio affectu, firmaque fide, Medentis munere fungitur. Etenim omnium quanquam ineptissimus, ocularitèr deprehendi, Deum, ipsam esse in miseros charitatem, ideoque ex suamet charitatis effluenti bonitate, semper mei curam gessisse. Auctæ sunt namque uxoris hæreditates, & ampla meæ familiæ devenere patrimonia: nam etsi litibus succumberem ex hominum livore; attamen victor evasi per aliquot revisiones: sic ut misericordiæ Dei palàm circa indignum apparuerint. Quin imò depressit præpotentes, qui me ad infamiam, & occultam necem, sub pietatis involucro, persequebantur. Et sagittæ in suos percussores sunt reflexa, adeò ut modò ipsos plus pudeat, quàm pœniteat, manifestatorum criminum. Interim quotannis aliquot myriades infirmorum sanare meis remediis non desisto, nec proinde minuuntur mea pharmaca. Didici ergo, inexhaustum esse Sapientiæ thesaurum; ac quotidie experior hesternam ignorantiam hodie illustrari. Redeundo autem, unde digressus sum, reperio Scholas nondum discernere potuisse, qui defectus Medicum, & quinam Chirurgum respiciunt. Quæ si licet mihi determinare, declaro sola Suscepta tangere Chirurgiam. Quæ tomo de novo ortu Medendi sat explicui. Sunt autem Suscepta, vulnus fodicatum, cæsum casu, morsu, contusione, ambustione, aut congelatione factum. Item omnis tumor, à casu, ictu, &c. proveniens. Item laceratio, divulsio, hernia, ossifragium, & dislocatio. Ut etiam externè hausta contagia scabiei, herpetis, &c. & nil amplius. Medicos verò, præter internos Retentorum defectus, curare attinet ulcera quævis, apostemata, & quæcunque externa, ab interno procedunt initio. Qualia sunt Cancer, Lupus, Lepra, Podagra, Paneritium, Ischiatica. At hodie rixa mitior inter utramque professionem, quia Medicorum plerique methodum, medelam, & auxilia ignorant, non secus atque Chirurgi. Ideoque etsi manus conserant, & & ægri sic loculos exhauriant; tamen tandem ad metam desperationis festinant. Suntque in proposita quæstione de Peste satis unanimes. Medicus nimirum recusat pestem, esse de sibi suppositis; quia Anthracem, glandes, bubones, escharam, ampullas, & stigmata præ se fert. Saltemque cum Chirurgo condescendit, quòd promittat undecunquè ex classicis & antesignanis authoribus, se corrasurum optima quæque Alexiteria, si non curativa externorum; saltem præservativa contra atrox venenum. Imò si Theriaca Galeni non sufficiat, quæ duntaxat juxta Andromachum 66. simplicia (id est, finalem partem nominis Antichristi) continet, spondet herbariis, se superadditurum plurima, quæ Pesti profligandæ sunt satis: utque si non vi sufficiente pollent, saltem in multitudine, per numerum, cum Peste certare queant. Si autem Doctor à civitate conductus stipendio fuerit, nec aliis infirmis suis metum (sic metum suum alieno pavore cooperit) causando obsit, aut desit, spondet ingenuè, se calamo ostensurum, rem ægrotantium sibi esse cordi. Adeò ut & librum concinnet ex præclarissimis undique authoribus, quem Communitate nuncupare promittit, sub spe scil. insumti laboris vani, præmium rependendi scriptori. Etenim in illo Tractatu, victum, exercitia, facienda, cavenda, everrendaque media, præter remedia, ac præservativa, ita se pollicetur distincturum, ex omnibus authoribus, quòd ipsamet Pestis eo viso, de necessitate morbida fiet. Chirurgus denique ait, quòd Pestis, quatenus febri sociatur, suis non stet regenda arbitriis. Atqui, utut res quandoque feliciter cesserit sibi: sex saltem septimanis abinde, se forcipe, scalpro, novaculâ, vel phlebotomo, nemini fore utilem Quid aget ergo Peste correptus, utroque desertore destitutus? quidve aget Magistratus, per suos stipendiatos delusus? utpote qui nil præter lucrum, unicum totius vitæ scopum, respiciunt? Medicus ergo remittet ægrum ad impavidas moniales, quibus ut Medico, & tortori, & militi, occidere lubido est. Chirurgus verò spondet sibi notum imperterritum socium, postquam insigniter potaverit: qui quamvis nec veram pandere nôrint hoc enim apex existimatur inter eos; nec dignus sit ipsius famulitio, attamen sæpe è sylva, vel montibus simplicia attulit, atque ideò gnarus est cujusdam simplicis, quod an herba, frutex, vel arbor sit, vel animal hactenus dicere detrectavit. Indubiè tamen

 asserit,

asserit, valere contra Pestem; suadetque lubens, illi committendum contaminatorum negotium. Gestiens consentit dominus Doctor, laudatque tonsoris subtile inventum, & curam pro Republ. Adeoque convocato socio isto, datur illi escharoticum lixiviale, basilicon, & diachylon gummatum, simulque magistralis confectio præservativa, à Medente descripta. Quibus jam instructus, evadit Civitatis stipendiarius, ipsique committitur calamitosæ plebis vita, ac Reipubl. antenna; hac tamen sub conditione, ut si sinat se ab Alexianis & sororculis gubernari, tanquam superintendentibus, longâ possessione in ægros debacchantibus, annuam mercedem sit recepturus. Miseri sanè ægri, miserior Magistratus, longeque miserrimus Doctor, quibus oves suas commisit Magistratus, quas lupis tradunt. Quia hac in parte, homo homini pauperi, & contagioso, verè lupus est. Quandoque autem strictus Judex ab illis vitas, animas, pupillosque desertos exiget. Quid enim Rex facturus, si timoratus Dux multum æris à se & populo emunxerit, magnamque rusticorum cohortem suo albo inscripserit, se verò cum signifero in arcem munitissimam receperit, scripserit autem ad Tympanistam, & aliquot annonæ venditrices, ut alacriter cum tyronibus hostem adoriantur? Rex enim nonne à Ducibus suis exiget perperam cæsum militem? destructumque ab hoste oppidum? Respicite ergo Patricii, & Medentes, quid non immane vobis imminet. Quia morte, & Judicio, nihil est certius. Ex commiseratione enim vestri, & ægrorum, hæc scripsi: à vobis auspicor, sit mihi Deus propitius! Saltem hactenus Magistratus nescivit, cujus generis esset Pestis.

Infans Pestis.

ARtaxerxes per epistolam mandabat Peto, ad se veniret, ad curandum morbum (adhuc anonymum) qui suos cives & milites interimebat, eò quòd acceptis muneribus in hoc devinctus esset. Respondit illi Petus, more hodierno Medentum. Naturalia auxilia popularem grassationem non solvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos natura judicans sanat. Sed Hippocrates curat malum, ex populari grassatione. Quia divinâ naturâ hic præditus est, & ex parvis ad magna medicinam evexit. Est igitur divinus Hippocrates, nonus quidem à Chrysamide Rege; decimus autem & octavus ab Æsculapio; vigesimus verò à Jove. Ex matre verò Praxithea, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque semine, à diis ortum habet. In re Medica initiatus est à proavis, quantum credibile est hos novisse. Universam verò artem, ipse seipsum docuit, divinâ naturâ usus. Et in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia ipsos superavit. Tollit autem nedum bestiarum genus; sed ferorum atque agrestium morborum per magnam terræ ac maris partem Æsculapii auxilia (quemadmodum Triptolemus, Cereris semina) dispergens. Proinde justissimè in multis terræ locis divinos honores consecutus, & iisdem donariis cum Hercule & Æsculapio, ab Atheniensibus factus dignus. Hunc accerse, & quantum auri voluerit, dari jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic est sanitatis Pater, servator, & dolorum curator. In summa. Hic divinæ scientiæ Princeps est. Artaxeres itaque scribit Hystanidi, Hellespónti præfecto. Hippocratis Coi, ab Æsculapio originem ducentis gloria, ad me pervenit: Ipsique da quantum auri voluerit, & reliqua abunde: nil divitiis parcens. Nam optimatibus Persarum fiet æqualis. Viros enim, qui consilio præstent, invenire, non est facile. Hystanes porrò ad Hippocratem sic scribit. Magnus Rex Artaxerxes te opus habet. Jubens aurum, argentum, & quæcunque voles, dari, fore te Optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque citò adsis.

Hippocrates Medicus, Hystani Hellesponti Præfecto, gaudium.

REmitte Regi, quæ dico. Quod victu, vestitu, domo, & omni ad vitam sufficienti opulentiâ, fruimur. Persarum autem divitiis uti, fas mihi non esse: neque Barbaros à morbis liberare, Græcorum
Hostes. Vale.

Hippo-

Hippocrates Demetrio, Sanitatem.

Persarum Rex me accersivit. Ignarus, quod apud me major est sapientiæ ratio quam auri. Vale.

Regi Regum, meo magno Domino Artaxerxi. Hystanis Præfectus, gaudium. Quam misisti epistolam, ad Coum Hippocratem, ab Æsculapio oriundum, demisi: sed ab ipso responsum tuli, quod ad te transmitto, cum ejus latore Gymnasbe. Dieutyche. Vale, Rex Regum Magnus Artaxerxes, Cois hæc dicit. Date meis nunciis Hippocratem, malis moribus præditum, in Me & Persas petulantem. Sin minus; cognoscetis vos peccati pœnam daturos. Urbem enim vestram devastatam, & in Insulam distractam, in pelagus convertam: ut in posterum nemo sciat, an in hoc loco insula fuerit, aut urbs Cos.

Coorum responsum.

Visum est populo, respondere nunciis Artaxerxis, Coi, nil Merope, neque Hercule, neque Æsculapio indignum facient. Omnes cives, non dabunt Hippocratem: etiamsi pessimâ morte sint interituri. Quam Darius & Xerxes, terram & aquam à patribus petiverint, populus non dedit, cum Eos ipsos se impotentes, velut alios homines, mortales esse videret. Nunc idem respondet. A Cois discedite, & renunciate, quod dii ipsi, nostri negligentes non erunt. Quoniam Hippocratem in manus vestras non dant.

Hæc sic ad longum descripsi, quo constet veritas famæ Hippocratis, quodque popularem Pestem, per Græciam, curasset. Enimvero morbus iste, adhuc embryo, vix cognitus, vix nominatus, jam perfecte curabatur: Nunc vero sat superque cognitus, relinquitur infimæ sortis impostoribus. Refrixit charitas: itaque ereptum nobis est lumen scientiæ, ac Intellectus, & cum Hippocrate certitudo curandi sepulta est. Quanquam ingens volumen suo nomine circumferatur: hanc tamen curandi securitatem suppressit (permittente Deo) metu Barbarorum, vel zelo servandæ vanitatis, quod stemmate deastrorum oriundus: vel quod dierum vicissitudine, sua perierint monumenta, relictis supposititiis. Utut est, Dei permissu, hactenus præfata scientiæ amplitudo, securitas curandi Pestem, evanuit. Legi centum fortassis Authores de Peste, transscriptores sanè omnes, eminus scribentes, metuque mortis inexpertos ac conjecturales. Id saltem scitum: Diebus Hippocratis, nondum remedia optima morborum enotuisse. Tum enim solis simplicibus, & crudis sanationes instituebantur, præparationibus illorum nondum excogitatis. Galenus vero, plus quinque seculis junior, commentaria ad Hippocratem scribere annisus, & ad lubitum abduxit. Nunquam quippe argentum vivum, nunquam rosaceam, vel aquam vitæ viderat. Et quanquam rude esset Hippocratis seculum; tamen sanationes ipsi parebant, quæ nec Galeno hodie, nec suis ullatenus obediunt. Hippocrates minus garrulitatis, plus candoris autem, scientiæ, ac cœlestis luminis habebat: ita ut cum ruditate, visa sint secula exuisse puritatem, ac donum Dei. Quare nostra perversissimorum morum & ingeniorum fuit feracissima. Placuit igiur Deo, veram & exquisitam Pestis sanationem, & præcautionem, unà cum Hippocrate, obdormivisse. Saltem ab ætate Noæ, ad piaculum Davidis, nil de populari Peste iter Judæos legitur. David tamen Pestem fami, ac bello, non prætulit, nisi præcognitam. Inter Persas vero & Græcos, præter commemoratam tabem, ætate Hippocratis, hostis humani generis, ac princeps mundi, Pestes aliquot ferocire fecit, permissu divino, quas humanis victimis piari sibi Satan jussit. Forte, quod istud non esset concessum, ut principi tenebrarum: quantum quod futuræ Pestis præcognitionem haberet, simulque & termini sedationis suæ: unde ortum, occasum, & potestatem sedandi, sibi violenter, fabulose, & deceptoriè, vendicaret. Apud Romanos rara Pestis legitur. Et ante pauca secula, Pestis obsoleta ferè memoria. Demum per secula rediit, sæviitque septuagesimum, mox dein per annum quinquagesimum grassavit. Ita ut annus Jubili, nubilis fieret, & atrox. Jam Pestis, trima est Bizantii Turcæ, à pestifera contagione, sibi non solent præcavere Ideoq;

Christianos irrident, tanquam divinæ ordinationi resistentes, luemque declinantes, irrito plerumque conatu. Vindictæ divinæ gerendum morem, quæ cuicunque destinato, ex necessitate eveniat. Septenis quibusque annis, Pestis in Ægypto variat. In tertium plerumque annum durat hoc modo, ut testatur Polonus Princeps Radzivilius. Primo anno leviter inchoatur, cum Sol libram ingreditur, sævitque maximè in Decembri usque in Martium. Quo tempore calores sunt mitiores: ubi verò invaluerint, cum Sol, anno sequenti, Leonem ingreditur, statim cessat Pestis; & quidem ita: ut si quis apostema pestiferum intus habuerit, & ad horam prædictam præfati signi cœlestis supervixerit: omne periculum evadat. Quemadmodum apud nos frigora: ita hic, calores Pestem profligant; & duobus mensibus securè vivitur. Postquam verò Sol libram fuerit ingressus, rursus sensim Pestis inchoatur, & durat ad Solis ingressum in Leonem. Tertio anno, eandem servat rationem, nisi quod de acerbitate magis remittit. Postea, si contagio aliunde non fuerit illata, quatuor anni sequentes à Peste sunt immunes. Quandoque longiores etiam fiunt induciæ. Sed plerumque malum septennio recurrit. Messis sub finem Martii inchoatur. Ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti meridionales spirant, qui cremando redigerent fruges ad nihilum. Hæc Princeps ille, ibidem sic edoctus, omniaque credens, scripsit. Quibus suo satisfaciam loco. Saltem hæc non commemorat sacra Scriptura, olim accidisse Ægypto, etsi Sol ac cœlum volvantur nunc eadem orbita, qua olim Parentum enim meorum memoria, de Peste, velut de rarissimo monstro, sermo. Apud nos, nuper per quindecim annos viguit. Cessat modo. Bruxellæ tum exstructæ ædes, pro contaminatis pauperibus, ipsaque mœnia fuere pertusa ad fossam Aquilonis. Quibus ædibus dudum patria carere potuit. Culpam autem in nos refero. Præceptum charitatis erat: Bovem aut asinum proximi, luto extrahe, ad herum deducito; nec secus transibis per viam. Nunc autem pecus proximi non solum non liberatur: sed ipsi deprimimus; Imo fratrem [Templum DEI] in maximis necessitatibus, & lethalibus morbis, ipsi deserimus, aufugimus, auresque ad ejus ejulatus obturamus. Quisque, instar Sacerdotis & Levitæ transeuntium, se excusat ab opere charitatis: tanquam si bene operari, suæ non esset professionis; mendaxque textus. Quodcunque minimo ex hisce feceris, Mihi factum reputabo. Non mirum igitur, ulcerosis hisce dierum quisquiliis, DEUM minitari perversissimi populi internecionem: & urbes, tanquam ager, arabuntur. Sæpe enim mecum horrui, illud antesignanum futuri excidii Universi signum. Erunt Pestes. Desperabam enim exinde, neminem ab Hippocrate venturum, qui amplius popularem Pestem sanaret. Sed aliunde speravi, quod sicut quæ optamus, speremus facile; & sperando, etiam credamus: ita quoque fore desperamus, quæ plurimum formidamus. Credidi itaque, & speravi, hanc securitatem sanandæ Pestis detectam iri, iterumque ante extremam mundi scenam occultatum iri omne auxilium. Saltem autumo, alias fore Pestes longè horribiliores, quam antehac unquam, quibusque cuncta alexiteria erunt vana. Siquidem Pestis nostra hodie bruta non affectat. In extrema verò dierum amurca Pestes, nedum homines, sed & feras, imò pisces & arbores, delebunt. Eruntque Pestes; non autem Pestis ordinaria. Alioque hoc signum futuri interitus esset incertum. Erunt nempe Pestes à manu DEI, ab inversione ampullarum, ut habet Apocalypsis, contra illas autem, non est clypeus in natura futurus. Pollicebar ergo mihi, priusquam hæc scribere attentarem, Pestem sanabilem usque ad illam temporum faciem, verumque remedium illius, ex Hippocratis sepulchro, seu potius à Patre luminum, desursum petendum esse. Dicam, quæ didici in posterorum utilitatem.

A labe nostra immune, ut & innocuum cœlum.

AB Antiquorum scriptis, ne minima animæ, sciendi avidæ, consolatio, aut ærumnosis, desertisque apparuit ægris. Inprimis fidei est, Stellas esse in signa, tempora, dies

dies& annos,nec hominem posse ullatenus officia stellarum alienare,aut ad alios scopos declinare. Quòd opera manuum Domini, sint cœli ; Quòd Deus non creavit mortem. Ideoque nec cœlum contineat mortem, morbum, venenum, discordias, corruptiones, aut causam effectivam horum. Siquidem non ad causam ; sed ad signa futurorum: ac duntaxat in temporum, sive meteororum mutationem, dierum & annorum successionem destinantur. Officium ergo cœlorum, non est malum generare, causare venena, spargere, aut influere, bella serere, ac mortes suscitare. Quia cœlum nequit excedere limites suæ destinationis, cœli enarrant gloriam DEI, in cujus honorem, & humanitatis ingratæ usus, creatum est. Ideoque in se potius continet vitam,lumen, gaudium,pacem,sanitatemque,cum ordinato continuatoque motu, Cœlo nulla, à transgressu Adami, legitur communicata maledictio, nec infusa exsecratio, ut nec labes inspersa. Terra quidem profert tribulos, & spinas. Quia subter Lunam, est cacodæmonis, mortisque (quia peccatorum) feudum, imperium discordiarum, atque vicissitudinum. Terra nobis evasit noverca; vallis ideò miseriarum, peccatorum labe & sarcinâ prægnans. Quia Deo placuit, non aliam fore ad quietem viam, nisi per tribulationes. Imò oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam, non quidem alienam, sed propriam; eo quòd formam servi assumere voluerit. Credo verbo Dei, nequaquam autem vanitatibus Augurum cœli: reorque, qui Pestem à cœlo oriundam scribunt, adhuc deceptos, gentilium erroribus cespitare. Cœli enarrant gloriam Dei; & opera manuum Domini, annunciat firmamentum. Cœli ergò annunciant dulce, ac amarum venturum; non autem causant illud. Imò nec amara nobis licet vocare mala: nam Deus omnia ad bonum finem direxit. Ergo cœlum futura annunciat; non autem causat: & stellæ sunt nobis ad signa futurorum duntaxat, eruntque ideo signa in Sole, Luna ac stellis. Causant etiam duntaxat stellæ, per nativum Blas, vicissitudines temporum, in aëre, aquis, terrâ. Unde consequenter pendent mutationes, ac maturationes, tam in fructibus, quàm in corpore humano, potissimum ægrotante. Intelligo quoque astra hactenus nobis esse in tempora, per Blas motivum, & alterativum illorum. Neque enim cœli proin sunt venefici, aut venenorum coctores, bellorum incensores, &c. Recognosco omnino illos, tanquam vicissitudinum alteratores, in qualitatibus elementalibus, quo ad stationum alteritates. Quod cæ ægros variè alterari contingit, in promotione & maturitate conceptorum in se seminum: eo quod nostræ vires vitales suum omne Blas concitent ad normam generalissimi motus astrorum: non quidem velut ductorum violentium; sed præcedentium, aut comitantium. Etenim liber Apocal. non tribuit cœlis vel minimam ullam vim punitivam; sed eandem in Angelos divinitus distributam. Quique proin percutientes, & ministri spiritus, dicuntur, Judicis imperia facientes. Pestem itaque, non credam facilè, temporum importunis mutationibus suum debere ortum. Quod & Eudoxus apud Fernelium sensit. Nullaque ratione inducar, ut credam cœlos dare accretionem, formam, figuram, vires, aut quidvis aliud, quod ex ente seminum proficiscitur. Nam & ante stellas natas, herba pollebat semine virenti. Adeò, tametsi astra nulla essent; attamen vi Verbi, naturaliter omne semen, ex se, est producendo suum constitutum: Invitisque stellis, ac anni stationibus, imò & climatibus, per artem producuntur multa semina atque fructus peregrini. Quapropter Hippocratis epidemica, commentario Galeni illustrata, nomineque Authoris indigna, continent plurima. Non tantum quia anni stationibus morbos, & non suis quosque seminibus variasque infirmitates uni radici (id est, primis qualitatibus aeris) attribuit, adeoque effectus diversos injustis causis copulet: quam, quod contineant plurimas nugarum absurditates. Soleo enim in hoc judiciarios Astrologos Empiricis comparare, qui nacto unguento, pulvere, aut alio quopiam, eadem extollunt ad omnes propemodum morbos, pluresque adhuc alios, valere. Sic multi ex illis, non contenti astrorum annunciatione, cogunt, illa esse fabros, deastros, ac patronos absolutos omnis fortunæ

tunæ, & infortunii, vitæ ac mortis futuræ conscios, fabricatores, consiliarios denique, & Judices cogitationum, quæstionumque; interrogatarum. Si itaque non contineant mortem, bella, venena, Pestem: utique nec ejusmodi flagra super nos poterunt depluere, cum dare nequeant, quæ non habent, non continent, non causant, neque generant. Non enim nuncius, bellorum præco, horum imperator est, vel causa. Si enim Jesuita Trigantius vera narrat, Sinarum latissimo totoque imperio Pestis est insolita, & visa nunquam: cui tamen idem Saturnus, idemque Mars, & æquè potenter qui nobis, præest. Denique si quibusdam terris certo Pestis sæviat termino, recurratque præcognitis stationibus, quibus tamen olim Pestis admodum erat peregrina: Consequens esset sanè, vel illas provincias non subjacere stellarum influentiis, vel non iisdem quibus olim; vel illas Pestes esse adulteras, vel saltem (ut opinor ego) non provenire cœlitus. Cum nimirum ibidem non sint conciliabula stellarum, quæ annuatim dies servent statutos comitiorum. Quid si enim Pestis, in una civitate, maximam mortalium partem deleat; frustra profectò erit omnis Magistratûs providentia, si vicina loca subter eundem Meridianum vel angulum cœli sita, nequeant præservari intacta. Cumque stellarum influxus, vel irradiatio, sed universalissima, utcunque insaniant alii; non est tamen credendum, posse cœlitus Pestes ab astris influere ad deputata loca, urbes, & pagos. Nam si stellarum influxus esset pestiferus, aut erit aër, vel Gas supernè ad nos dimissum ipsa Pestis, aut mera nuda qualitas per aërem descendens, quæ ad nos pervenit absque illo corpore; eritque vel concepta in stellis, vel generata in aëre nobis vicino. Si primum horum; necesse foret simul omnes mundi angulos infici, nisi in aëre, & per aëra, canalem vel tubum, à cœlo ad nos usque directum, & immotum supponamus: per quem etiam, nec secus, aer pestiferus ad nos deferatur, stellarum fuligines ac inquinamenta deducens. Etenim cum distantia stellarum à terra sit multarum millenarum diametrorum terræ: non est cogitabile, quod aliqua stellæ fugilo ad hoc centrum pertingat sospes (minusque ad aliquam provinciam ejus) quin universali simul tabo inficiat totum terræ marisque ambitum, unius centri minimi spatium vicemque subientem. Itaque si terra sit minimi puncti instar, huc spectant quæ alibi dixi, de aeris regione, qua nec venti, nec ros unquam, aut pluvia decurrat, nec meteora suas ludunt tragœdias. Multoque minus è profundo cœli quicquam perpendiculariter defluit, aut si deplueret, non sufficerent decades aliquot ætatis Nestoreæ, priusquam nobis advenæ essent. Sin autem astra saltem dimittant meram nudamque qualitatem. Illa, vel tanto loci & diætarum intervallo, aliquoties, & aliquot annorum itinerario degenerabit, atque deficiet, adeoque antequam ad nos perveniat, nil pristini habebit sibi simile: nec posset ejusmodi peregre adveniens qualitas locum certum inficere, nisi velut in pyxide, per angelum deferatur. Si autem per Angelum; jam cessat quæstio naturalis frustraque cœlos facimus pestiferos, veneficos, si Angelus sit ipse pestifer. Qui alioqui longè promptius, venenum pestilens, prope terram, aut in nobis, quam quod à puris atque insontibus cœlis id secum ferat. Qualitas denique pestifera, cœlitus delabens, si non in aere inclusa simul descenderit, aut migrabit de subjecto in subjectum (quod Peripathetici recusant, & Scholæ modernæ) vel per millenas species sui, totiesque degeneratas, velut peregrina tota, ab ortu suo ad nos deveniet. adeoque frustraneum erit cœlorum venenum. Sin autem putetur in nubibus prope terram generari: ergo cœlum immune, atque insons, falsò accusatur. Ostendi siquidem alibi, cœlos duntaxat operari per Blas motivum locale, & alterativum caloris atque frigoris, Nequaquam autem per venena. Utpote quæ sunt sublunarium duntaxat proprietates formales, ac fermentales seminis alicujus. Admitto quidem lubens, telum igneum subinde visum, telum igneum ex aëre, ad locum aliquem vibratum, cecidisse: quodque Pestis subinde sit insecuta. Atqui istud prodigium inprimis, non ex profundo cœli sinu delabitur: sed è propinquiori nube.

nube. Forte Satan, tonitrui comes, telum ejusmodi dimittit, quo Pestem scit minitatam: (unde antiquitus Dei honores ad se rapuit) at non proinde telum istud, est causa Pestis. Alioqui sanè ad unamquamlibet Pestem, telum æquæ necessarium vibraretur. Præsertim quod Ignis proprium sit, consumere Pestem, atque venena: non autem generare. Itaque Ignis naturaliter nunquam significat Pestem, cujus destructionem continet. Estque ideò ejusmodi igneum telum, portentum rarissimum, à spiritibus ad terrorem dimissum: illi, qui ad vitæ suæ emendationem illud retorserit, estque profectò scopo nostro impertinens, ac longè magis frivolum, si exinde cœlum notemus pestiferum. Sunt nempe portenta quævis incerta, ac fundamento Medico inepta. Sed seculum si hanc pestilentem mercem protruderet (creditum enim sic est hactenus, maleque gentiles nostras Scholas deceperunt nomine epidemico) quorsum ergo tot Scriptores? quæve hactenus fuere excogitata media contra stellarum importunos istos influxus? Quis enim impedivit hactenus, ne medulla menstruatim crescat in ossibus? Itaque falsò accusarunt cœlum. Sat Scholis visum esto, cœlum, authorem Pestis fecisse, & remedia, suamque scientiam, sub desperationis silentio sepeliisse, solius suasu ignorantiæ, metûsque terrore. Ergo cœli accusatio, ubique manifestam ac necessariam involvit inscitiam. At tandem postquam studiorum omnem contraxêre nervum, suadent vitanda loca, quibus plagæ vigent, utendum cibis euchymis, bonum ignem struendum, cavendum à sordibus quibuslibet. Utendumque frequenter Theriaca, cui, cum nondum sat simplicium sit ingestum, quisque pro lubitu novas cumulatim centurias addit, adeoque præstantissima censetur antidotus, quæ mille simplicium congestum continent acervum; utque unum de mille forte juvet, saltem non nociturum sperant. Ista nempe sunt Alexipharmaca magistralia, ut si interim pro voto, res minus faustè successerit: culpâ saltem careat, qui tot simul selectissima, multisque classicis Authoribus commendata, compilavit. Præscribunt quoque grata suffumigia aceti, aromatumque odores, malè mendaciorum suorum memores: quasi languida ejusmodi remedia contra sua illorum principia facerent: id est, contra cœlitus per totum aërem, diffusa venena. Etenim si propter ejusmodi odores, vel barba, vel unguis, vel denique medulla, cessat accrescere, aliquam posset spei fiduciam ingerere, quod semen pestilens lurido remedio superari posset. Itaque si ulla esset ratio causativa Pestis, in cœlis, ea potiori jure homini competeret in cœlos; Si sapiens dominabitur astris; non autem astra, sapienti. Nam potest Sapiens significationes astrorum aliqua in parte mutare, quanquam non stellarum motum. Sed istud hoc loco, est impertinens tantopere, quantum est falsa cœlorum accusatio. Siquidem si stellæ causativè in nos agerent effectum suum, utique sapiens mitigare posset, falsoque per cœli accusationem se Medentes excusare nituntur, propter adynaton. Non est inquam ulla in nos stellarum actio præter meteoricam. Astrologi enim multa fingunt, quæ norunt esse falsa, imo & impossibilia. Quæ in theoricis planetarum utrobique sunt obvia. Veruntamen nec natura, nec proinde medicina, regulam falsi admittit, ut neque suppositiones Algebræ. Itaque finaliter, si popularis Pestis è cœlo laberetur, foret necesse cœlum impugnare, & impedire, si ad radicem eundem, & non ad productum posterius: adeoque tota medendi ars, non nisi frustranea prorsus, præscriberet pro præcautione Pestis. Atqui, tantum facinus non sibi Scholæ fidunt, ruuntque libentius ad adynata, ut suæ clypeum faciant inscitiæ, queantque in Pestem mittere quoslibet ignaros potatores, temulentosque mortalium tortores. Patet saltem hinc, quod causas Pestis hactenus non à fronte adoriantur: sed à tergo; & ad effectus tantum respexerit. Adeoque quicquid de præcautione dictum est, meras habere proximorum imposturas. Imitantur enim rusticum, conantem exhaurire rivum, qua prope littus in mare festinat, non autem fontem obturando. Itaque vel non credunt Pestem, cœlo oriundam: vel eorum remedia sunt desperatione

tione ac deceptione plena. Porro si cœlum, tanquam parens iratus (ut Paracelso somniare placuit) nostra notet crimina, contaminetur que nostris impietatibus, nosque suis ideo jaculis vulneret vindex, tamque calamitose nos interimat: certè, vel dæ alter aliquis erit, vel animal sensitivum, sibi Dei officium arrogans, & Angelorum percutientium muneri invidens, docet nos, invidiam rem cœlestem esse, ut & vindictam creaturæ, in hominem. Sed cur notet nostra crimina, sit notando polluatur? & quomodo polluetur, si peccatum sit merum non ens? Quomodo iste sagittarius persentiet merum nonens? quomodo abscessum voluntatis humanæ, à Deo judicaverit? etenim si nobis irascatur, & in ultionem accendatur, propter illud nihil: quomodo non magis nobis indignabitur, ubi senserit nos suas imitari actiones, & præpedire? dum scilicet placato cœlo Pestem nobis formamus nostris terroribus? longeque acerbius ferret, quod homo, invito cœlo, mederetur Pesti, superet sua vulnera, suaque munia in cœli despectum antevertat, aut impediat. Pestis denique, si ordinato astrorum motu, annunciativè, ac velut annuatim prædici posset (prout de Ægypto aliorum informationes jam ante narravi) piacula autem nostra, ordinato die numero, & mensurâ, careant. Peccata namque pendent ex corde hominis, liberoque arbitrio: ergo ista causa non est suo effectui condigna, ejusque signo. Negant autem Theologi effectus futuros liberi arbitrii præsciri â stellis, adeoque nec scientiam, nec intellectum, habitare in cœlis, corporibusque inanimatis. Ergo nec quidem denunciant Pestem, bella, &c. ventura, à peccatis præcognitis. Sat esto, Pestem denunciari, non tanquam ob causam incitatricem: sed quia Æterno placuit. Conscius ut quisque seipsum examinet, ac emendet. Nec opus est mentitas pravitates, & malevolentias, fingere in Saturno vel Marte: si peccata nostra sint causa effectualis contagii. Adeoque sibi contradicunt Astrologi, atque ariolatores Medici. Nec enim alioquin esset necesse tortorem reo iratum fingere, etsi eundem interimat. Sodes, cur nostræ iniquitates potius Saturnum ac Martem quam Lunam millenis aliquot milliaribus viciniorem instigaverint? Cur remotissimus Saturnus, criminum nostrorum potior vindex esset, quam Luna? Nam si aliquod astrum esset pestilens, certè esset potissimum illud, quod præest nocti, quieti, & reductioni in primam materiam. Denique si Pestis, tanquam punitio, nos invadat, aut per angelos nuncios, orbium motores, mittatur: Sanè nulla erit naturalis, fidentque sponte Scholarum præscriptiones ac regulæ, tam ad præcautionem, quam curationem. Cœlum prænunciandi ergo futuri præsagium est, datque signa Pestis, quæ suis revelat Deus. Non autem cœlum præsentis Pestis effectivum, ut neque præsciens. Errarent siquidem alioqui tam cœlum, quàm directrix Intelligentia Angelica, quoties puerum insontem Peste piaret, pro peccatore, nec piorum habitacula Pesti unquam subessent. Ac Deus prætorem injustum constitueret, qui bonos Peste necaret crudeliter, quæ nefarios non apprehenderet. Bonos inquam, pro delictis non cogitatis, necare. Vel hinc saltem liquet, Pestem suam habere causam in natura. Demum, si Pestis, cœlestis lucis proles ea certe in instanti semper exsurgeret: cum astrorum aspectus sint per minuta momentanei. Quare Pestis, antequam veneno aliunde nato ad nos deveniret, primo vento dispergeretur, primâ pluviæ irroratione ablueretur, noctisque ac nubium frigoribus pacaretur, priusquam ad nos devenerit: & punirentur urbes, quæ minimè peccâssent. Tum est & in Paracelso ridiculum, quod sagittarius Pestis, ac notator nostrorum criminum, habitaret in Sole (in quo Deus posuit suum tabernaculum) tanquam iratus ac vindex parens, propter impuritatis contagium susceptum. Saturnus tamen ac Mars (alibi sic inconstans ait) essent criminum ultores. Itaque quocunque modo sumatur, providentia punientis cœli patitur injuriam; & Deus, blasphemiam. Adeoque dolus Paganismi includitur, sive dixerint, pestilens venenum à stellis cudi, vel in vindictam criminum mitti: sive etiam naturali astrorum cursu fabricari, per qualitates elementales annuas, vel extraordinarias, aut indirectas, ac portentosas, à Satana directas:

Utro-

Utrobique in atheismum paganorum impingunt. Nam nec cacodæmon illam, quam gentiles putant, potestatem in nos habet; nec legitur in Peste Deali alius satelles, præter Angelos Lucis; adeoque à Sacrorum veritate est abscessisse, stellis, aut diabolo, vim Pestis generandæ tribuisse. Præcipuè ubi de Peste naturali, & non Deali disputatio occurrit, deque remediis, caussis & obstaculis est inquirendum. Nam inprimis, non rarò, Pestis unico ab individuo incipit, puero nempe insonte, adeoque cœli, piaculo hujus pueri, integram familiam, oppidum, & provinciam tandem, innocuum nempe pro facinoroso, feriissent, per modum Seplasiæ, quid pro quo substituentis. Denique dum Pestis serpit suo contagio ab uno in alium, saltem in secundo, tertio ac decimo, non erit amplius venenum à cœlo propinatum, aut vulnus à cœlo inflictum: quasi tota ira, aut vindicta cœli, concitaretur culpa primi insontis, denique Pestis, solo terrore pavidi concepta, cum in specie specialissima (etenim nulla alia existit actu in individuis) non differat à qualibet alia, quæ è cœlo mitteretur veneno astrorum. Ergo neque ulla prorsus erit naturalis è cœlo, si aliunde nuda erroris imagine concipiatur, nec cœli sit indiga sui origo. Nam alioquin unum individuum non constituitur à parentibus, toto prædicamento diversis. Etenim si Medicum, & medicinam de terra creaverit Altissimus; & Pestis ab astris formetur: vereor saltem, ne tanto veneno impar omnis sit futura medicina. At saltem Dominus non potuit errasse, quod medicinam terra, & non de cœlo miserit. Enimverò libri Regum, & Apocalypseos, sanctis Angelis Pestem attribuunt, quæ divinæ sit ultionis pentaculum. Nec licet à Sacris recedere ad cacodæmones, & astra, venenorum pestilentium exordia. Denique Paracelsus Pestem cœlitus, velut à sagittario, duntaxat in tria loca, nimirum ponè aures, subter axillas, & in Inguina diradiari scribit. Quapropter aliis membris oborta Pestis, vel Pestis non erit, vel alterius generis, & caussarum disparatarum, quàm quæ vulnus cœleste esset. Vel denique cœlum sagittando erravit, vel saltem Paracelsus audendo temere erravit. Itaque si alienæ caussæ Pestem fabricent, absque cœlorum ope; necesse est, hos sua possessione & putatione privandos, cœlumque posthac petitorie, litem aggredi debere. Si denique Pestis vulnus est; ergo est de susceptis externis: non febris, aut morbus, constans statuto semine, & per consequens, quicquid diaphoreticorum in Pestis subsidium hactenus decrevere, falsum atque deceptorium esto. Magisque opportuna erunt incarnativa, & vulneraria. Et longè est vanissimum diaphoreticum pro præcautione, ne quis à sagittario cœlesti vulneretur. Esset enim sudoriferi ignavus clypeus, contra sagittam tam virulentam, tam potenter, procul rectâ, tantoque otio vibratam, securissimeque ductam per tot millena millia stadiorum pergente telo. Decebat enim Paracelsum; scivisse carbunculum, glandulas, bubones, atque parotides: non quidem ipsam esse Pestem, imò nec ullatenus esse vulnera: sed signa, productum, & effectus pestilentes. Quippe nam & Pestis aliquot signata, frequenter non nisi à morte, visuntur. Quapropter cœlestis ille fundarius, non Pestem; sed Pestis effectum, quoties vulneraret, immitteret. Seroque nimis venisset, ut *Pestem*, sive vulnus, illis partibus infligat ei, qui jam antea per *Pestem* obiisset. Quidam nempe continuo vomituriens, cum cephalalgia, moritur sub continuis deliquiis, infra horas septem, ab invasione ægritudinis. Mox autem circa obitum tingitur supra umbilicum, usque ad claviculas, frequenti stigmate, seu vibice nigro. Curiositatis ergò, cum Anatomicus deficeret, dissecui eum, ac inveni os stomachi, eschara nigra jam cauterizatum. Denique vibices non sunt vulnera, prout nec glandulæ, vesiculæ, bubones, &c. ergo saltem cœlum non vulnerat in Peste. Quæ si aperiantur, ulcera vocas *Paracelse*, & distinguis contra vulnera, ac temetipsum. Fabulose ergo nimis cœlum nostra labe inquinatur, harumque est injuriarum vindex, prout & criminum nostrorum Graphiarius & vulnerator. *Paganismi* id fuit olim inventum, ut cœlos, atque deastros, in cultum blasphemè attolleret. Blasphemè quoque atque stultè, à Paracelso quatuor elementa ingeruntur, qui eorum Relolleum ridere assolet. Potissimum

quod in ortu medicinæ nostræ, quaternarius elementorum sit sublatus, tam in natura Universi, quàm mistorum constitutione. Etenim quam inscienter adæquatur quaternarius elementorum, ternario emunctoriorum præfato? Paracelsus enim, arcanis potius, planè heroicis, pro morborum supplantatione, destitutusque scientia Medica, è Patre luminum descendente, titulumque Monarchæ arcanorum, sibi ultro assumens, hocque ausu principatum medendi invadens, de Peste, tanquam sibi ignoto hoste, tractavit. Proinde Pestem quandoque cœlo, aliàs Solis, Solisque quandoque elementis, ac non rarò solis Pythonissis, sagis, ac spiritibus tam infernalibus, quàm elementalibus Deastris adscribit, plerumque oblitus doctrinæ sui Paramiri: ubi Pestis entis naturæ, entis veneni (quasi aliqua exstaret veneni expers, aut venenum aliquod non esset naturale) entis astrorum, (quasi astra supra naturam, aut extra eam essent) entis sagarum (has Incubis, lemuribus, sylphis, &c. tribuit, contrà ens etiam astrorum distinguit, ne sagæ sint fortassis sapientes, qui dominari dicuntur astris) & entis Dealis proponit, suique ibidem oblitus, & entis imaginativi, cujus tamen præ cæteris memoriam habuisse debuisset. Nisi fortassis malit, ens imaginativum non posse causare morbos, aut nusquam vigere, nisi penes sagas. Enimvero, ut Pestem divinam arbitror spernere remedia naturæ: ita quoque, si qua Dæmonibus aut sagis propria (quod non est credibile) at saltem suam cœlo originem neutiquam deberet. Etenim alias si Pestis sagaria esset, solitis esset longè immanior, propter adjunctum virus externum, & agendi promtitudinem, ira cacodæmonis acceleratam & ampliatam. Frater P. Boucher, Minorita, in suis orientalibus peregrinationibus, ut testis ocularis, narrat. Quod quantumvis Ægyptus, sit alioqui Pesti valde obnoxia: pridie tamen inundationis Nili, quotannis decidere rorem singularem, quem Elthalim vocant, cujus adventu promtè & universaliter sanantur, quotquot Peste decumbunt, ac sani præservantur ab ea, eodem rore. Etenim si hoc verum; nec sat à principe Radzivilio investigatum: nil quicquam tamen exin deduci potest, quo Pestem cœlitus causati naturaliter sciamus. Cum exin saltem sequatur, meteororum quædam esse sana, alia verò quibusdam noxia. Quod hactenus nemo negavit. Etenim quamvis Sol, pridie inundationis Nili, ferè ad locum eundem quotannis redeat: non tamen simul eædem stellæ comites recurrunt, Dein, Ros ille non est cœlorum, aut stellarum proles, neque ex Blas cœlesti meteorico: sed pridie inundationis: jamdudum inundata est terra altior Abyssina, calida, & australis magis: quæ magnum de se vaporem nitro refertum emittit (est namque tota Nili aqua nitrosa) qui vapor in rorem nedum resolvitur (Ros, alibi mella, tereniabin, manna, entali, ac laudanum velut gummata plorat: atque apud nos, quotidie ros majalis sale saccharino scatet) currentemque comitatur Nilum: sed totum aerem Ægypti, etiam humectando abluit, ægrorumque corpora reficit, non multò secus, ac imber terram, post longas ariditates. Saltem ego, Sacris admonitus, sperno Augures cœli. Itaque si cœlum sit Pestis grassantis causa: deberet esse pariter causa alterius cujusque Pestis, Quia idem species ens, easdem sortitur causas constitutivas, à quibus ipsa species suam recipit identitatem. Itaque constanter nego; virus pestilens cœlo nasci, aut à stellis dimitti: Pestes verò omnes, quæ non singulariter pro flagro divinitus mittuntur, sunt vel endemicæ, vel terrore quodam fabricatæ. Quæ autem contagio haustæ mutuantur, sequuntur semen atque fermentum suum. Pestis autem endemica, licet hauriatur forinsecus occasionaliter, non est tamen Pesti adscribenda, nisi Archei nostri terror, Idem virulentam pavoris, ab ente endemico concepti, prius fabricet; uti mox constabit. Nego insuper, ullam Pestem esse epidemicam. Nam tametsi aër, multorum corpora ad varias putredinis confusiones invitet: nullatenus tamen est Pestilentis veneni causa primordialis. Nam sicut omnis putredo à Peste differt: ita vicissim quoque venenum Pestis, à quavis corruptione, filia meteori. Quod nisi ritè atque perfectè sit cognitum; nullatenus quoque poterit intelligi natura Pestis: multoque minus ejusdem radicalis sanatio promoveri.

Ad hujus capitis calcem addam argumentum, quod à ripa fluminum desumitur. Vidi nempe, qui ut Peste infectas vitarent ædes, Antverpia discesserunt; alios, qui fugerent ab variolis, quibus ante biennium, adhuc vultum cicatricibus maculatum circumferebant; in Scaldi ipso percussi sunt morbis, quos vitasset, præsumebant, seque ut sanos subduxerant. Memini quoque me quandam puellam leprosam curasse Vilvordiæ, quæ dum jam per 7. hebdomadas sanata putaretur, & Antverpiam rediret, confestim per totum corpus in ipso fluvio, sibi lepram repullulare sensit. Quæ, demum ad me rediens, sanataque, per semestre, Vilvordiæ est morata, attamen eodem die, quo domum rediret, in Scaldi rursus repullulavit occultata Lepra. Mulieres quoque in abortum proclives, etsi rheda rus pergerent, feliciterque cessisset iter; attamen in fluvio, seditionem in utero sensere, domumque à ripa per rhedam vectæ, illa in cruentum profluvium lapsas, scivi. Adeoque fluvius, cœli æmulus, planetis creditum honorem suffuratur. De æstate loquor; adeoque nec frigus in fluvio, tum aliquod suspectum, incusandum. Frigus etiam autumni, rus pergendo, non obstitit, quantum mense Augusto; fluvius, nec concussio rhedæ, quantum quieta navigatio, noxæ attulit. Non demum vapor aqueus, in fluvio oberrans. Siquidem diebus pluviis, rus itinerando, calamitates narratæ non obvenere. Ut neque degendo circa palustria loca: sed in fluviis, fluxui ac refluxui opportunis, pauculæ horæ; has molestias Pestis, ectymatum, lepræ, & exanthematum, invexere, quæ in terris non oboriebantur. Argines enim, ac ripas, bis quotidie aqua deserit, fœtetque olidus fracedine fundus. Quapropter fluvius tacendo loquitur, probatque fracidi odoris nocumenta, quæ mox dicam. Idque enim proin non tam littori maris, quàm ripis est vernaculum. Nam ad salsum mare, arenamque fundi, nulla est fracedo, qualis in semidulcibus fluviis; quare aquæ vix unquam prorsus nitidæ sunt, carentque odore sibi proprio. Cœlum ergo à labe nostra est immune, ut ab accusationibus ignorantum insons, culpâ caret vindictæ. Reliquiæ sunt paganismi, quas nisi Schola Medica devitarit, sciat Datorem luminum, beneficia sua non illis porrecturum.

Peregrina Lues nova.

NOn omnes morbi venêre simul in palæstram. Felicia sanè Atavorum secula, quibus paucæ infirmitates strinxerant gladium in humanam imbecillitatem. Productumque deinceps transgressionis Adamicæ, sensim nobiscum naturæ primordia associavit: Astrologi enim adhuc hodie confugiunt ad determinatas siderum positiones, iras, incompatibilitates oppositionum ac luminum malignorum congressus. Quibus prima febris, prima Apoplexia, primave Pestis, nata sit. Etenim quanquam non soleam indagare præterita, quæ non proficere, sed obesse possunt: multoque minus assueverim inquirere, quorum adipisci, dare, facere, aut sperare non possem demonstrationes: attamen non potui non irridere paganismi futilitatem in Astra relatam. Assentiret namque facilius Astrologis, si nata semel febris, obortaque apoplexia, cessassent, cessante illa constellatione. Demonstrare quoque si possent, quonam interim hospitio febris habitaret, distracta semel stellarum febrilium dislocatione. Quapropter libro de vita longa, morborum omnium, mortisque introitum in naturam humanam, primus, ex sua origine describere, coactus fui. Adeoque dilucidè intelligo, ac opticè cerno, reliquias esse ex paganismo; quicunque ausus est, stellarum officia & destinationes extendere supra textum Sacrorum, qui dicit, quòd astra sint nobis in signa duntaxat, tempora, dies, & annos. Etenim si Astrologis assentirer judiciariis, arbitrarer febrile; aut Pestilens semen, semel natum, deinceps intrasse in naturam: nec quidem, ut maledictionis cujuspiam, sed creationis deinceps prolem, continuare suam generationem. Sed cum morborum plerique tandem in sanitatem desinant, si saltem non cum ægris ipsis oppetant, ac plerumque citra novæ prolis suscitationem: necessum esset, si propter infausta (ridiculum, aut blasphemum Christiano verbum) quandoque lumina

incepiſſent: nec hodie ſine illi incipere poſſe, ſi lumina illa, ſic congreſſa, æſtimanda ſint cauſæ morborum efficientes. Credidi itaque, poſtquam penitius abditorum corporum analyſes per Ignem explicuiſſem, quod eadem morborum ab initio fuerint, quæ & hodie principia, atque radices. Quod ſatis clarè demonſtravi in tomo de origine medicinæ, Tractatu de morbis in genere. Crediderim quoque, aliquot morbos initio fuiſſe, velut in ſui infantia, leniores, celerioresque habuiſſe progreſſus, & faciliores quoque extinctiones, ob priſtinum naturæ humanæ robur. Aliquot tamen morbos, ſui initio ferociores fuiſſe, qui nempe non ita adhærent radici humanæ fragilitatis; ſed lui ut peregrinæ conſocii acquiruntur. Etenim ut olim naturæ erant robuſtiores, quæ ut ſuſceptrices, ita & medicatrices ſunt morborum: ſic modò, experior ſemina morborum indies proficere, robuſtius incidere, ac incaleſcere, noſtramque naturam, quò it longius, proceditque intempeſtivius, eò quoque negligentius remediis auſcultare. Enimverò patrum noſtrorum diebus, ſurrexit eatenus incognita lues Veneris, cum pediſequis & aſſeclis. Notatur autem annus 1424. & Parthenoplica obſidio, ætas luis, ejuſque prima nativitas. Quicquid demum ſemel penes nos adolevit, quanquam in illis individuis pereat: ſpeciem tamen deinceps ſervat, & vix interire ſcit, quamdiu perennat mandatum ejus; qui labem in carnem mittit. Ut Scorbutum, Peſtis Hungariæ, &c. noſtris abavis ignota. Noſtræ autem plagæ creſcunt indies, quia & impietates multiplicantur. Mutantur quidem morbi, larvantur, augentur, degenerantque per ſui copulam. Itaque animo majore, deinceps de remediis altioribus penſitandum. Ex morborum deterioratione autem, conjeci ſecuriorem medendi artem, quam quæ hactenus per frequentem phlebotomiam, & venenoſam reſolutionem laxantium, conſertis vinculis, mortales in cœmeterium præcociter trahit, ſurgere debere. Omnior enim, quia cerno luem Veneris, cæteras ægritudines, mutaturam in ſui obſequium: & Peſtem quoque hactenus fore degenerem. Enimverò legi quandoque in revelationibus S. Brigittæ, item in vitis S. Dominici, Vincentii Farrerii, Colettæ, &c. unanimi apparitione illos vidiſſe, ſuccenſum velut mundi Salvatorem ſuper mortalium impietatibus, minatumque exitium generis humani, tribus jaculis. Cujus apparitionis ergo, B. Vincentius, ordinis S. Claræ reformatricem Colettam, ut Valentiis Hiſpaniarum, ſuperintellectuali raptu, viderat genubus proſtratam, ante ſacroſanctam Trinitatem, quod exoraret auxilium Deiparæ virginis. Ut Chriſtus Dominus averteret piaculum, comminatum pro commerito ſupplicio. Deſerta que patria Valentia, Gandavum venit Colettam inviſurus: quam ſtatim agnovit eandem, quam in raptu præfato viderat, & quærebat. Pro Avaritia enim, erat ſagitta bellorum, quibus malè parta maléque reſervata auferuntur. Pro Superbia, erat in manu Omnipotentis jaculum inediæ, famis. Eccleſiaſticos autem, quos hujuſmodi peccata utplurimum tangunt, minatur fugare utraque lancea, à poſſeſſionibus, contra vota accumulatis, maléque uſurpatis. Ac tandem contra luxuriam, ſagittam contagii in manu gerebat. Non equidem David caſu; ſed altiori ductu, Peſtem pro bello & fame elegit, Quia totus populus, Regis ad exemplum, fornicator erat. Singulare id ſaltem in præfata viſione, quod diverſis ſanctis, & annis apparuerit, & quidem ante luis adventum. Quoniam non eſt verbum, quod Dominus non revelaverit ſuis Prophetis. Poſtremo, ſub dierum plenitudine, ſub maturitate, & completo peccatorum numero, immiſit longanimis Deus unam trium ſagittarum in medium carnis, ac confeſtim apparuit Lues Veneris, planè atrox, virulenta ac feſtinanti putredine necans. Deinceps autem aliæ ægritudines, imò & ipſa Peſtis, labem ejus contrahit. Nec veteres morbi reſpondent amplius deſcriptionibus avorum, nec conſuetam feudi obedientiam remediis exhibent. Nam olim ingentes exercitus, citra ultraque Europam in Aſiam, & Africam ducebantur, abſque notabili contagio, idemque utrobique ferè militum cenſus inveniebatur. Aſt jam, mox ab incepta obſidione, moriuntur intus præſidia; & ſimul obſidentia caſtra, acceleratamque expugnationem, confeſtim popu-

popularis Pestis subsequitur. Vix enim unica præsidii cohors foras proficiscitur, quam non sequantur currus, ægrotis onusti, etsi post se nosocomia oneraverit. Præcipui Chirurgorum cum admiratione plangunt, quod non ita pridem, minora quævis vulnera vix solitis obediant amplius medelis. Porrò lues ista primum visa legitur in obsidione Neapolis, anno 1494. Medentes quoque ortum ejus per conjecturas attentant. Aliis enim placuit luis nativitatem, Indiis occiduis tribuere, quodque ibidem esset vernacula atque solita. Aliis verò placuit orientalem plagam accusare. Veruntamen occasus Indias immunes fuisse, testatur ipse Ferdinandus Cortesius, earundem expugnator, quodque post adventum suum nondum ibidem enotuisset; sed eò advectam luem, cum Æthiope, mancipio Pamphili de Narvaez; Fortè enim ille recens ab obsessu Neapolis eò appulerat, secumque attulerat. Etenim cum ibidem primum lues videri cœperit, disputatum inter nationes, an Gallo, an Hispano, an verò Neapolitano, cedere debeat in triumphum. Interim nemo unquam Lusitanum accusavit, ac per consequens, Indiæ Orientales immunes erant. Nam Lusitanus in obsidione Neapolitana non erat, qui veteri odio bella Castellanica lubens promovebat. Solus tamen Lusitanus cum exclusione Hispanorum, eorum lustraverat, sibique subegerat. Nec his obstat, quod ab olim Lues Sinensibus sit assueta. Nam inde nemo ad bellum Neapolim advenit. Ergo si verum sit, quod Lues in Sina, antiquitate vincat: potuit ibidem iisdem initiis incepisse: prout catapultas & typographiam ante nos habuerunt. Saltem Lues nusquam ab Endemicis: nec ab aëris infectione. Hinc etiam non passim popularis. Quod autem non à Sinensibus ad nos sit delata Lues, patet ex guajaco, cujus usus apud Europæos 80. annis senior, quàm radicis Chinæ. Dein, quia introitus in Chinam sub pœna capitis omnibus exteris vetitus. Nunquam Lues tum visa in oris extra Chinam, quorsum tamen Sinenses propter commercia quotannis excurrebant. At guajacum ab occiduis terris venit. Alii forte proinde contendunt, hanc Luxuriæ luem incepisse, eo quod annonæ caritas, mactatorum carnes cadaverum suffurari, & clanculum coctas divendi, suasisset. Sed cum anthrophagis Indis hæc Lues, ante adventum Pamphili, fuisset ignota, non recipitur horum allegatum. Astrologi quoque, quibus omnium contingentium causæ referuntur in siderum aspectus, & rotationes: ne quid citra cooperationem astrorum fieri concederent? peregrinum tum stellarum situm, duntaxat super Neapolim influxisse ajunt, quem multâ anxietate quærentes, nondum invenerunt. Quasi idem astrorum situs nunquam fuisset antea. Refragantur enim Sacra Astrologorum huic opinioni; ut suprà jam probavi. Paracelsus tandem Luem, multis libris & additamentis inconstanter indagans, copulam leprosæ meretricis cum scabioso milite Gallo incusat, ac detestatur. Quasi verò antea nulla leprosa, Gallo sordido commista fuisset? Ad refellendum autem sufficit: quod Paracelsus etiam in hoc sibi sit inconstans. Negans pluribus libris luem Veneris, per se, esse morbum, sed aliis morbis permittit duntaxat affeclam. Attamen omnis contagio, sive ex Lepra, sive ex peste, vel aliunde contracta, verè & actualiter in se est morbus. Nec mirum quoque, causam Luis hactenus nesciri ab iis, qui ad naturæ solius contingentias respexerunt. Credo potiùs, tot appaririones Sanctis non fuisse frustra, ac sine scopo ostensas. Credo itaque, initia luis, ex vibrato jaculo Iræ divinæ, hausta fuisse, & in naturam insita, non secus, atque lagenarum inversione, tertia quandoque peribit mortalium persona. Non quidem, quod velim luem libidinis reputari, sui principio miraculosam penitus, quia à piaculo incepisset. Scio namque, ut in natura habet modo: ita & sui initio fermentum, atque radicem reperisse. Enimverò Laicus quidam, & vir sanctus, ad quæstiones arduas aliquot, solitus visiones somniales, ac non rarò quoque per mentis abstractionem, notiones intellectuales suscipere: nimiâ forte curiositate has indagavit quæstiones. 1. Cur ista Lues præterito seculo, & non antea erupisset: cum anteactis paganorum diebus, scelerata quælibet scurrilitas nunquam defuerit?

fuerit? 2. Unde, si non ab Indis, in Europam venerit? 3. Quæ causa sit continuitatis, & mitigationis, ac mutationis, si divinitus immissa? Nam miracula rarò per contagium transeunt, ac nisi tradito mandato, suam in natura causam nanciscuntur. Sed neque Deus insontes punire solet, prout innocentes sæpe Lues Veneris inficit. Dixit itaque laicus, sibi in visione intellectuali visum jumentum, quod penè difflueret ulcere fœtido. Qui morbus equinæ speciei proprius, nostrates den Worm: Galli vero *le Farcin*, vocant. Unde sensim equi purulenta carie pereunt. Hoc autem jumentum vidit, velut canibus in escam deputatum, totum tergus vitiatum habens, etiam circa vas naturæ. Nec præter istam visionem, aliud responsum habuit. Quapropter se suspicari dixit; Quod in obsidione Neapolitana, (qua primum dira hæc lues emersit) nefando aliquis peccato, congressum cum ejusmodi jumento habuisset. Saltem inde conjicio, non antea visam raritatem morbi, quippe non credam facilè unquam ejusmodi peccatum in talibus terminis ab origine mundi commissum; estque morbus, lui Venereæ similis, & equinæ naturæ affinis ac familiaris. Potuitque ideo suum fermentum (permittente Deo vindice) in humanam familiam naturaliter transplantasse, divinitus quanquam antea comminatum. Miscuisse inquam contagium equinum, infandæ libidinis actu tum (perinde atque hodie à meretrice sordida usque in testes maris, attrahitur ipsa Lues) gonorrhœam, carcinoma, atque bubones venereos, &c. propagans. At curiosus esse desino, quoties res scita nulli est usui. Nisi forte mavis hinc meditari, equos sic ulceros curari remedio Luis; & vice versa, per Hydrargyrum optimè præparatum. Servit saltem consideratio Luis degeneri ac multiplicatæ Pesti hodiernæ, & quæ plures sub adventum Antichristi, minatæ sunt in Sacris. Addo. Quod sit infamis, infeceritque omnem mundi angulum: effectu quoque palam ostenderit: quod sit commune carnis piaculum, serpensque ad ulteriorem, & vulgo adhuc incognitum scopum. Enim vero primo exordio nedum dudum ignota stetit: Sed & sui medela infeliciter tentata, & adhuc hodie vulgo ignorata. Unde consequens, quod incertis & ferocibus pharmacis, mortalium vita indignata, humiliata modo sit, vel ante cujusque juventutem. Quæ debilitas, perpetuitatis quandam spondet perennitatem, ac in abstemiis, ad quartam saltem generationis periodum. Imò licet ampla hominum caterva nunquam luem contraxerit: nihilominus, cum vix unquam Lues sit benè curata, manserintque reliquiæ: supersunt sanè, qui Medentum temeritates experti, seipsis sunt longè facti infirmiores. Pars namque veneni, quæ permansit penes illos radicalis, præter horridas unctionum, suffituum, & salivationum torturas: nec esse est eo titulo, illorum successores, notabili debilitate diminutos. Est nimirum Lues, non quidem morbus, constans materia ex qua: sed fermentum duntaxat venenosum, solidis, vel liquidis nostri partibus, odoris instar, affixum. Adeoque (quod Lui est singulare) nedum partibus constitutivis; sed & excrementis, sive aliorum morborum materiis, quas attingit, se incorporat; quia afficit, & commiscetur. Cumque facilius sit veneno contaminare materiam, jam recenter destinatam in excrementum, quam partem adhuc vivam, adeoque & hactenus resistentem. Hinc fit, quod quicunque manifesta, vel occulta habent quorumcunque morborum initia, Luem facilè contrahant; proinde se etiam in varias morborum larvas associatione transmigrat. In multis namque ulcera, pustulasque; in aliis, ossium caries erodit, dura excitat tubera, Bubones, item phlegmones, & purulenta apostemata facit, ut & vulnera curando pertinacia. Alibi quoque peperit paralyses, podagricos insultus, Icterum, Hydropemve, &c. Id enim Paracelsum decepit, putantem, quod Lues non sit in se morbus, quia aliis morbis adhæreret. Nam maledictio jam naturæ, ab origine sua impuræ, superveniens, non procedit generatione consuetâ: sed suum corpus in corpore aliorum morborum reperit prædispositum. Ita ut paritas conceptus, nativitatis, subsistentiæ, & effectuum in alieno corpore (humano nimirum) prodant paritatem ortus Luis, & aliorum morborum, eo quod pariter à prævaricatione emanent. Morbi itaque, à Luis ortu deinceps degene-

generes facti, veneni alicujus ritum imitantur plerumque? nec ullus sat horum causas investigavit, quare nimirum plerique morborum, evaserint contagiosi, atrociores, frequentiores, tardius difficiliusque fugaces, quam olim. Indubie namque, Pestis est solito frequentior, minimâ nos occasione arripit, crudeliter insectatur, faciliusque dispergitur, quia associata novo toxico. Etenim plures, velut desperantes, putârunt naturæ nostræ vires, sic ad sui finem brevi decurrere. Sed Verbo DEI est stabile imperium. Non est ullus horum defectus, speciei humanæ incorporatus, sed per accidens, individuis tantum adhærens; cumque omne peregrinum adhærens separationi sit obnoxium, nullumque alienum sit idoneum, ut simulacro DEI medullitus conjungatur in constitutivis principiis; Idcirco omne peregrinum, sui ortum, augmentum, ascensum, statum, declinationem, ac interitum necessariò suscipit, ac tandem etiam sponte, per ulteriores propagationes, restaurationem exspectat. Sunt namque Verbi, semina ac species, in ævum durabilia. Hinc consequens, hospitem exoticum tandem cedere deberet è stabulo, in quod clanculario errore furtivè irrepsit. Eo quod Verbi potestas, nullis tempestatibus, longitudine motuum aut dierum, ut nec hostis technis, præscriptionem patitur. Diluvium quidem terram cooperuit, quia homo viam suam corruperat: Ideoque & hodie ob peccata, penes nos infirmitas locum sibi fecit, accrescit indies nova, & comminatur alia insuper. Anno 1540. sub Paulo III. circa autumnum in Apulia prope Tarentum, prima apparuit Tarantula, monstrum ab urbe sic dictum Araneæ simile: sed duplo majus. Quod deinceps mansit in specie, & à Tarentino, in agrum jam Romanum quoque transplantatum est. Etenim apud Danielem omne monstrum, in rempubl. excrescens, à mari venit. Confirmantur hoc monstro novi adulatores, qui homines à se demorsos dementant, & exsultando tripudiant, tanquam bene egissent, credendo adulatoribus. Anno 1550. in Augusto, Galli primum viderunt Triticum quod vocant roratum, sive mellitum: in arista adhuc viridi, haleceem fumatam odore referens: in matura verò, nil nisi fætidum pulverem atrum: popularium utinam, non morborum plurium causam. Plaga est, quæ nobis magnam furatur annonæ partem: sata nempe est zizania contra potentiores Prælatos. Quam utinam noscerent ac præviderent! Anno 1556. nostris oris maritimis primum apparuit Scorbutum, Veteribus ignotum, quod gingivas & anhelitum inficit, ac crura: quia & interiora obsidet. Designantur homines eodem anno in Belgio admissi, dulci contagio, intus & extra subvertentes, sibi credulos. Non ita pridem febris castrensis adorsa est nostrates, contagio profundo; absque siti, & calore enecans; denotanturque, qui, specie pietatis, nova spargunt, & suspecta dogmata inter domesticos. At saltem nil, quod hostile est semel, deinceps in sua specie intercidit, quia ad flagrum immittitur, ac cæci non indagamus causam occasionalem, medium lethiferum, finem, atque remedium. Hodie enim Castrorum impuritates, paludum, domorum, cum pauperie militum, velut insolitarum ægritudinum causas incusant, ac inter Medentes super hanc aleam, tota vertitur præservativa. Quasi verò olim castra puriora, dum Pestes, atque insolitæ febres, nondum erant. Scio etenim, quoties febris de stemmate antiquarum cadit in corpus, quod actu luem Veneris patitur, aut quandoque habuit, maleque sublatam, confestim ista febris se associet, venenosæ Luis quisquiliis, unde venena mutuat, quæ maligna & castrensis dici cœpit; sesque propaget contagio, etiam in insontes à Lue. Estque videlicet ex febri mare, & Lue matre, tertium, ab utroque genitorum diversum monstrum, ex morbis specie distinctis. Hinc nimirum tam febris, quàm Pestis, larvata evaserint, atque incognita. Sic namque Lues in chao febrili pergit dispergi, fitque juris communis. Infelix nempe Luis monstrum, utrique parentum dissimile, proditorium venenum, Pestis æmulum evadit. Pestemque ipsam, novo putredinis fermento, truculentiorem parit solito. Non absonum ergo hodierna castra, plures ægros, frequentiores mortes, & contagio maligniores suscitare. Nec immeritò, castra faciliores sequuntur infectiones, quam alioqui populosiores urbes: quippe

miles

milles civibus. Luis est objectum propinquius. Pestis itaque, tomitem pro favilla reperiens, facilè recurrit.

Opiniones Veterum.

PEstis, omni seculo, in supplicium, ab iratis diis missum reputatur. Ideo Hippocrates omnem penitus contagii labem, divinum in morbis nominat. Gentiles adhuc hodie ad sua transfugiunt Idola. Gentium dii, dæmonia: Christiani verò, ad unicum æternum Numen recurrimus, subsidiaque Sanctorum imploramus; Quia gloriosus ac mirabilis Deus in Sanctis suis, qui impetrant, quæ nobis nostra denegant demerita. Urbes enim sunt in Belgio, quibus sodalitas Sanctorum, in Peste patronorum, hactenus immunes servavit cives ab olim, quotquot missi in auxilium & servitium Peste contaminatorum. Nemo enim, missus à decano concive, ac sodali, etsi infestissimo à Peste inserviret, unquam à Peste apprehensus fuit. Sic est. Capilli capitis cujusque sunt numerati. Non cadit frons de arbore, absque permissu DEI. Multo minus nobis aliquid accidit, præter permissum & præscientiam Domini Sic verum est. Pestis quædam à manibus Domini venit, quam evitare est impossibile: quia venit ab eo, qui sagittando errare nequit. Idcirco de hac Peste nequicquam scribere decrevi: ut neque de sanatione miraculosæ. Nam si naturalis Pestis per miraculum sanetur, ea ad Medicum non spectat. Plurimi quoque nostrum opinantur, Pestem non nisi divinitus mitti, absque concursu causæ secundæ. Mahumetani quoque, cum Calvinistis, credunt Pestem inevitabilis prædestinationis sortem. Nec ideò loca vitant aut infecta corpora, ut neque nocua quælibet. Malè sibi constantes, Siquidem fera nocere nequit, non consentiente Domino, adeoque hac ex parte non sit Peste nocentior: à feris tamen cavent, ac se tutantur. Anglia quoque hactenus proprio Pestis nomine caruit, quamque ab olim Plagam nominat. Quantum ad causas ejus attinet, Græci primum, ac dein Arabes, ac quicunque alterutris horum sese dicarunt, Pestem in duas causas convocant, Quarum priores catharticas, sive præcedentes; Posteriores verò, connexas, conjunctas, continentes, comitantesque proximè, appellant. Enimvero cum cernerent, humanum corpus, sua per individua, & habitationum loca, magna differre varietate; excogitarunt universalem causam pro Peste. Cœlum nempe, per Astrologos seducti, culpârunt: quod noxio lumine, motuque suo, aëra diro tabe conspergat, cujus proinde virus, epidemicum nominârunt Ac tametsi viderent morbos, contagio infames, oriri occasione stagnorum, antrorum, fundorum venenosorum, mineralium, sordium, montium, uliginum, vallis, aut sentinæ, unde variæ putrilagines scaturirent: non tamen unquam horum morborum indolem, Pestem æstimarunt; sed separato nomine, endemicos vocârunt. Quæ distinctio mox dubium omne sopivit, ac ipsimet in hoc sopore stertuerunt, gavisi in universalem culpam, ad cœlos relegasse suam inscitiam: seque securos autumârunt, ne quicquam diffidentes, quod se culpa, illos verò ignorantia, cœlum vindicaret. Separabant item mortuos, atque moribundos, suas obedientias detestando, non exauditum iri, neque accusaturos Medentum incuriam, ac ignorantiam. Præsertim ubi primus semper Medicus aufugit, suum deserens ægrotum in vitæ desperatione. Quocirca Astrorum ariolatores in subsidium convocant, ut si horum errores mundus tueatur, conjunctâ criminatione cœlum infament, quod abstracti luminis tabido veneno, aërem & aquas inquinet. Ast prædecessoribus multò audacior Paracelsus voluit, labe nostrâ cœlum infici realiter, peccata nostra stylo notare, & invito se recipere, ideò ultorem esse, ac neces proritatum. Pestem autem esse merum vulnus, sagittari cœlitus; vulnerando astra, currendoque lædere. Quodque hæc vulnera, tribus duntaxat, neque pluribus locis, (nesciens hæc esse emunctoria nostra) ponè aures scilicet, subter axillas, & in inguine. Alibi quoque non 3. sed 4. Pestes statuit, juxta elementorum numerum; Quadruplici, multumque diverso remedio, superandas singulas. Alibi verò & quintam Pestem excogitat, à Gnomis,

Gnomis, Sylphis, Nymphis, Satyris, lemuribus, Gigantibus, Faunisve immiſſam, quod hos forte quintum autumaret elementum. Porro à civitate Stertzinga rogatus, pro ſelecto alexiterio: ſtellata atque elementata remedia priora deſerens, finaliter potui ex Theriaca, Myrrha petaſitide, terra ſigillata, ſpermate ceti, Aſclepiade pimpinella, Valeriana, & Caphura, cum optima aqua vitæ totus ſiſus eſt. Per inadvertentiam ſcilicet, immemor abreptus in centum ſimplicium confuſiones, à ſe multoties, ac ſerio, mox ante deteſtatas. Denique nec ſimul conveniunt, quod alias elementum Ignis, ne quicquam à cœlo diſtinxerit ſæpius, & nihilominus quatuor Peſtes, ortu, cauſa, ac remediis diſtinctas tradiderit: quas uni dicaverat cœlo, quod alibi ſolum Peſtis authorem voluit. Vult etiam quod cryſtallus, Arles, itemque gemmæ, in aëre gignantur, ac cœlitus decidant, quæ alibi ſui immemor fructus aquæ nominat, volens criſtallum niſi meram eſſe glaciem, frigore conſtrictam. Tandem peſtis cum ſit malum cœli, & ex quarto gradu; tincturam autem gemmarum dicat optima iſtius vulneris ſolidativa: adeoque & remedium 2. gradus curare Peſtem quarti gradus. Inanem quoque defatigationem miſeror, circa remedia, quæ inter millenos Spagyros vix unus præparet. Frivolum eſt enim tot condere libros, ac tandem recurriſſe ad vix parabilia, in morbo populari, ubique obvio. Frivolum eſt enim, vagante Peſte, totam regionem alere carnibus ciconiæ aufugæ ſub autumnum, aut lingua leonina appenſa. Cuncta enim ejusmodi ignaram detegunt jactantiam; non autem communem charitatem, in tam ærumnoſa ægritudine. Nec enim Hippocrates ejusmodi remediis, Peſtem è Græcia fugavit. Alioquin enim pauper (ſi remediis, ac obſoniis pretioſis, Peſtis profligaretur) vitæ deſperatione, fortunæ inæqualitate, multo planctu, juſtoque dolore, Deum, perſonarum exceptorem, ſibique denegata remedia, penſitaret. Nunquam itaque credidero, Deum, in natura, minus ſolicitum, ſanando pauperem, quàm divitem. Hiſtoria Lazari enim, & epulonis divitis, mirificè pauperes confortat. Tandem Paracelſus libros Peſtis edidit à Pythoniſſis ac lemuribus generatæ: Lemures, inquam, ſatyras, &c. quos cacodæmones negat, in generanda Peſte, Sagis coæquat: remedia tamen, tantæ Peſti addere, neglexit. Quaſi titulo Monarchæ arcanorum ſibi præſumto, ſat eſſet, non calcâſſe priorum veſtigia, ac plurimum fumi: ac parum ignis ſuſcitaſſe, ſuique memoriam riſui expoſuiſſe. Nam libri de Peſte, de Tartaris, de mineralibus, &c. multum garritum, parùm fidi auxilii continent.

Diviſa Peſtis.

PAramirum Paracelſi, totum incumbit, ut perſuadeat omnem, absque exceptione, morbum, ac nominatim quoque peſtem, totâ ſpecie, eſſe quintuplicem. Cauſis nimirum, ortu, proprietatibus, atque remediis diſtinctam. Primam autem ſpeciem vocat ens naturale, originaliter ex fructibus elementatis procedens, hancque Peſtem, libris de Peſte ac peſtilitate deſcripſit, quibus ſit ibi ſibi interpres. Aſt cum conſtet, fructus, quos Scholæ hactenus credidere miſtorum elementorum, eſſe ſolius aquæ: (prout de ortu Medicinæ alibi clarè demonſtravi) neceſſariò quoque ruit jam doctrina elementorum, pro Peſte ſaltem. Aliud dein morborum prædicamentum vocat ens aſtrale, tanquam è cælo ſtellato depluens. Proſequiturque multis libris de Peſte, hoc duntaxat entis genus, omiſſis aliis. Adeoque cum alibi cœlum, cœlorumque fructus, cum elemento ignis confundat; etiam rurſus coincidet Peſtis aſtralis, cum naturali, & elementali ignea. Tertium dein morborum genus generaliſſimum, vocat ens Veneni. Quaſi Peſtis alicubi eſſet quæpiam veneni expers: & quaſi ſuum venenum, extra, ſupra, aut præter ens naturale, Peſtis haberet: Sic itaque Aſtra, contra ens naturæ diſtinguit Idiotiſmo præpeditus. At ſaltem, quaſi naturalis, & aſtralis Peſtis, non eſſent venenoſæ? Quartum tandem morborum genus vocat Ens ſpiritale, cooperante ſcilicet cacodæmone, cum ſuis mancipiis. Revocat huc quoque exſecrationes, & deſperationes hominum; omittit verò inprimis ſuos faunos, lemures, nymphas, ſatyras, &c. niſi hos forte velit caco-

dæmonum socios. Saltem præcipuum negligit cardinem, propriam nimirum phantasiam: cum non raram Pestem solus terror generet. Putatque quin imò ens spiritale externum, essentialem Pestis causam, per quam species duntaxat dirimendæ sunt. Adeoque effectus duos, diversos specie, solis causis distinguit, externis occasionalibus, & accidentalibus. Etenim certum est, sive Saga, tanquam venefica, pestiferam labem alicui connecteret, sive alio medio id fiat, ac proprio naturæ vitio, saltem Pestis inde scaturiens, utrobique una & eadem est. Quintum postremò genus morborum vocat, Ens deale, sive fidelium, satis stupidè, Deum à morbis ipsis non distinguendo, prout alioqui liberum est, naturam ab effectu suo nequaquam separâsse. Pestis autem Dealis nusquam, vel amplissimis suis scriptis mentionem fecit. Ad me autem quantum attinet, ens astrale non admitto. Licet id Paracelsus non uni tantum ex quinque, sed sibi inconstans, omnibus universim pestilentiis commune fecit. Similiter denique confundo Ens Veneni, cum Ente naturæ. Nam si non venenum: nec etiam ob id Pestem continet. At cum Pestis separatum habeat ortum atque progressum, à reliquis morbis distinctum: Imaginationibus atque terroribus non parum alligatum. Hactenus omnem Pestem facio spiritualem. Non quidem sagariam ob id; verùm perturbationibus Archealibus tributariam, ac merè naturalem. Quod si verò cacodæmon collaboret pro excidio humano: transplantabitur quidem & incrudescet ferocius: non tamen ad hoc superstitione (licet aliter Paramirum sentiat) opus, aut à naturæ devia est Pestis; quippe supter naturam, ens spiritale evidenter, velit nolit, semper militat. Duas igitur specie diversas Pestes agnosco solum. Unam nempe, quæ immediatè ex manu Omnipotentis, per Angelum percutientem mittitur, ad exsecutionem occulti Judicii suæ Deitatis. Hanc etenim quanquam Pestem etsi agnoscam: eandem tamen Domino meo integraliter committo, dicoque resignatâ mente: Fiat voluntas tua, Domine. Siquidem nec remedium opto, nisi pro tuo beneplacito. Finaliter itaque Pestem naturæ tantum ubique attingam, ut Philosophus. Eamque voco alteram.

Conjuncta causa Veterum.

IN morbis universim, citraque exceptionem, causam efficientem & externam, nullam, præter occasionalem, quandoque de morbo in genere, differendo, duntaxat agnovi. Nunc porrò cœlum, aditum dare ad Pestem, justè me negare ostendi: licet interim Blas meteori, occasionaliter queat disponere subjectum patiens, ad faciliorem impressionem susceptionis. Itaque ad connexas Pestis causas attendam primum: quas à Veteribus, relatas in humorum corruptionem, & caloris accensionem legimus, ideoque conscripta præservamina, per sola humorum putredini resistendæ deputata putata. At nondum Scholæ explicuere, quisnam, quove nomine donandus sit ille humor vitiatus, calore accensus, qui in venis, visceribus, vel habitu, sit titio Pestis. Nondumque noverunt, in Ægypto grassantem Pestem caloribus magnis, potiùs extingui, quam excitari. Prout apud nos, Pestem plerumque magis autumnalem, quam æstivalem esse. Quandoque enim Scholæ ad endemica recurrunt, tam domestica, quàm forinseca, quæ quoquo modo putredinum incitare vel accumulare creduntur. Denique pro præservativis, quævis corradunt simplicia, etiam calida, modo fide Herbariorum commendentur. Hæsitatio verò Scholarum, ut & remediorum infausta incertitudo, tegitur ubique diversarum ridiculo complexionum eventu. Quæ sane fuit hactenus communis ac trita aptitudo, ad excusandas excusationes in nece. Tandemque Doctorum, ingenti Pestis formidine, detegitur diffidentia Scholarum, super legibus, & librorum pollicitationibus. Saltem infaustas ægrorum obedientias demulcent, per unicum: *Sic stabat in fatis.* Ergo patienter ferendum, quod miser ille, vel iste, esset relatus in oppetiturorum catalogum. Interim opus Pestis truculentum, truculentior verò, qui opem jactitat, nec adfert: Celer progressus Pestis pro ignavia tanta Medentum. Toxicum

in Peste, unico saltem non feriatur momento, nec pacem admittit, quod inducias spernit. Si qui ergo essent humores, in facto esse, putredine in Peste corrupti, cum nequeant retrocedere, ac reduci in pristinum integritatis nitorem: sitque naturalis morborum in Scholis indicatio prima, atque potissima, nocuum citissimè evellere, vanaq; esse cuncta auxilia, nisi quæ promptè penitusq; peccantem colluviem sequestrent. Sequeretur, quod universalia præsidia (purgationes scilicet, ac venæsectiones) sint potissima Pestis auxilia. Quæ tamen multoties jam sunt reperta mortem accelerare. Necessariò quoque corruit hypothesis, quæ humores corruptos, in Pestis causam proximam introducit. Nam revera Pestis potius humores alimentaris inficit, quàm quod hi Pestis causa sint. Alioquin alibi sat constare fecit, naturam, humores in cruoris constitutione, non agnoscere, nec habuisse unquam. Quocirca nec hi quicquam causare valent; quia sunt non entia. Denique si humores, in fieri esse putredinis, essent Pestis connexa causa, saltem debuissent Scholæ nomen illius humoris edidisse, idemque modum ac processum exposuisse, quo isti humores corrumpuntur, jamque corrupti sint causa conjuncta Pestis. Itemque, quo pacto celeriter sequestrentur, cum impedimento suæ impressionis, in partes vitales. Debuissent denique locum designare, in quo, tanquam nido, prægressæ corruptionis pestilentis conciliabulum esset; Nam si hoc centrum, sint venæ vel viscera (ubi prima excrementorum nempe contingit sequestratio) prorsus damnosus esset omnis sudor: quippe qui à stomacho vel hepate, trans vitalia viscera virus duceret, & non per consuetas sentinas propius effunderet. Sic namque Lues Veneris, sola gonorrhœa, in testibus domicilium eligens, si per solutiva, à lotii officinis retrotrahatur, ut per venas in alvum recidat: necessariam Luem in totum spargit solo isto transitu. Multo itaque magis Pestis, si humores in propriis officinis inquinasset, transeundo per sudores efferretur, infallibiliter totum; quicquid vitale intus est, contaminaret. Sin verò habitus corporis, locus sit putrefactionis humorum pestilentium: Jam ridicula erit Meden tum diæta, quæ humorum putrefactibilium generationem creditur præpedire. Denique à quo, & unde putredo in cruore euchymo ante Pestem in corporis habitu, vel etiam centro, oriretur: nequicquam de his omnibus est determinatum per Scholas. Satis putantes, obiter dixisse, humorum corruptionem Pestis esse causam conjunctam, eò quod Doctores profugi hanc non nisi ex obliquo semper adspexerint. Cum enim adverterent, epoto laxativo, carnes & cruorem, illo toxico tabefactas, & humorem flavum, vel pallidum mucum, obscurioremve cruorem, nondum plenè transmutatum effluere: asseruerunt, nedum cruorem, sed universum corpus, constare quatuor specie diversis humoribus, in eosque iterum resolvi. Usque adeò Pestem in bile flava, igni comparata, vel in atra, ideoque melancholia dicta, terræ, Saturno, atque malignitati propinquiore, hanc putredinem pro Peste inchoari autumârunt. Equidem licet alibi quatuor humores, ceu futile atque nocuum commentum, abunde demonstraverim: donemus tamen jam per suppositionem falsi, quod cruor constaret ex illorum quatuor commixtione: attamen cum cruor jam esse desiit, mutatusque est formali transmutatione in alimentarium ac vitalem liquorem, qui singula membra immediatè nutrit, auget, & fovet; Saltem cum veritate Philosophiæ pugnat, quod liquoris alimentarius, per formalem transmutationem, degener à sanguine, nondum obliviosus esset prioris sortis suæ, ac compaginis. Puta si vinum, cerevisia, liquamen carnis, cum succo olerum, uno pastu sint bibita, mutataque in cruorem. Certè istud cruoris constitutum, non est unum, quamdiu ex quatuor illis diversis, adhuc commistis, constat; verum quatuor duntaxat unum fiunt, dum per formalem transmutationem facta sunt productum novum, qui est cruor. Pariter itaque, etsi cruor ex quatuor humorum connexione constaret: attamen cum jam sint unum, & non amplius quatuor, non erit istud unum, amplius istud connexum, ex quatuor primævis liquoribus datis. Nec morbi inde resultantes queût aut inesse, aut in sanando reputari humorosi, non magis potentes retrogradi, in quatuor

illos fictitios humores (etsi dentur fuisse reales) quam semel factus sanguis potest retrocedere in pristinum vinum, cerevisiam, jus carnium, & succum olerum. Patet ergo, quod Scholæ contra omnem Philosophiam ignorent, formalem esse transmutationem, dum ex cibis cruor; & ex cruore fit liquor alimentarius. Patetque ex præfatis cæcitatibus, maximam morborum partem, inscitiæ principiorum concreditam in Scholis. Ego autem ingenuè protestor, me in nullis avorum libris vel minimum unquam subsidii auxiliaris punctum reperiisse. Nam quamvis plures, velut opitulari, convalescerent: vidi nihilominus decuplo plures, qui ab initio invasæ Pestis, iisdem remediis usi fuerant, infeliciter periisse. Theriaca enim ab olim, semper juvamen pollicita, ejusque aqua modo excellentior passim habetur, vanam quanquam opem continere sciant, qui Pestis norunt proprietates. Nam Alexiteria, quæ venena cohibent, nil certi habent contra Pestem. Ideoque Medentes Academici, sub infida Theriaces tutela, non audent se contagio Pestis exponere. Est quippe venenum Pestis, longe secretum à quovis alio. Religiosi autem quidam in Urbe, nil intentatum relinquentes, quo nummos vel æstimationem comparent, selectissimam Theriacam magno profitentur vendere. Sed cum nemo militans Christo, implicet se negotiis secularibus, à pomposis ejusmodi stentoribus cuique apprime cavendum hortor: quippe non per ostium, sed supernè per tectum intrant, non vocati, in medicinam sese intrudunt. Hi enim cum Tullio pene dicent; Populo imposuimus & famosissimi pharmacopolæ visi sumus. Etenim Theriaca Hippocrati, Pestis domitori, ad huc ignota, triplum mellis, ad pulverum cunctorum copiam, recipit. Simplicia quoque sexaginta, discordia, arida, dura, conclusa, cruda, excrementosa, & plerumque à bimatu inveterata. Hæc inquam sub cocti mistione mellis, multum effœta redduntur. Mixtionem quoque, & digestionem, à debili febriente exigunt, præcipue veneno vitiato stomacho, & ab Archeo intus consternato, ac confusè, tumultuante. Quapropter parum auxilii, & consolationis minimum præstant. Nam Trochisci de Vipera cocti, monitu Galeni, cum sint capitale simplex Theriaces, facile docent, aquam theriacalem esse plane ridiculam. Nam si vipera, distillando, aquam theriacalem virtute statueret: quidni Trochisci de vipera, prima sui, ac Galenica coctura, omnem istam exuerunt medendi prærogativam? Quid igitur agam cum semper discentibus, & nunquam ad scientiam, quam docere profitentur, pervenientibus? Plurimi enim (teste Seneca) ad scientiam istam non pervenerunt: quia putabant se pervenisse. Tandem nec sat fuit, tacuisse nomina humorum, quos putarunt putrere ante Pestem, esseque hujus comitem causam: quin etiam transsiliendo transeunt ipsam corruptionis quidditatem, quæ paucis subinde horis suam absolvit tragœdiam. Videntur enim Medentes suavi pulvinari cubuisse, paries dum proximus ardet, & elevato semel super cubitum capite, dixisse arrestum. Pestis est morbus contagiosus, ex putrefactis humoribus, febri connexus, acutissimus, & valde periculosus: quo dicto, caput rursus reclinâsse in somnum pomeridianum, opimè pastos, qui somnus, sub tanta luce, oculos illorum iterum clausit. Mundus interim ejulat, videns effectus, hoc judicio notatos, non causas, ut nec denique remedia. Quare rustici comam in temporibus, utraque manu scabentes aliud arrestum pronunciant. Non (ajunt) opus est multo studio, nec tot libris, ut quis dicat Pestem lethalem, & contagiosum, quod quisque suo didicit malo. Præstabit itaque fidos auxiliatores consulere, non amplius somnolentos, à Peste fugitivos, atque remediorum ignaros.

Præparata sedes.

NOn sufficit, Pestis causas Scholis incognitas demonstrasse, nisi meas dicam experientias, Pestis causam, diversos ejus processus, in fieri, peregrinas proprietates in facto esse, præservationes, & sanationem. Initio itaq; repetam, quæ alibi demonstravi. Scilicet, in natura, duas saltem esse, nec plures causas. Materiam nimirum, & efficientem, quàm in Peste

Arche-

Archeum, Vulcanum, sive semen appello. Pro materia saltem, non sit aliqua indiscreta Hyle, quæ nunquam exstitit, nec erit in natura; servitque Mathesi, & non speculatori naturæ. Materiam itaque pestilentem specto, in relatione ad efficiens sibi internum. Materia ergo Pestis, est silvester spiritus, veneno tinctus. Materia autem ista, tripliciter ad finem sibi propositum tendit. Quoniam vel forinsecus adventat, totaliterque ac perfectè pestifera, à pestilenti ægroto, vel cadavere, locoque, vel utensili, inquinata, exhalans: Vel cruda adhuc à fracido Gas terræ intro trahitur, quæ dein intus recipit fermentum appropriativum, ac gradatim tandem venenum pestilens in nobis acquirit. Vel etiam totum intus nostri exitium, materialiter & formaliter, absque externo adjutorio subinde conficitur. Quod autem non sint plures modi, quibus Pestis fiat, patet ex divisione. Nam vel tota intus generatur, sine exotico auxilio: vel ab extra, incidit. Eaque est perfecta, in materia & forma veneni, solius appropriationis, & applicationis indiga: vel est adhuc cruda, imperfecta, ac velut embryo. Unde saltem inprimis obvium evadit, quod Pestis non primario semper cor invadat. Nam vidi, qui tangendo pestiferas chartas, eo ipso senserit dolorem velut pungentis acus, moxque pestilentem Anthracem in Indice digito ostendit, & post biduum occubuit. Porrò triplex præfata materia, utut prima sit planè venenosa: utrobique tamen se tenet intra numerum causæ antecedentis. Non secus enim atque toxicum, oretenus assumtum, non est ipse morbus, aut mors: sed tantùm causa occasionalis ejus. Non enim quicquam corporeum, agit immediatè in vitam aut potestates vitales (utpote quæ sunt de natura luminum cœlestium) quin prius sit receptum, redditumque velut domesticum. Cumque venenum aliquod jam sit factum civis nostri diversorii, deglutitum nempe vel attractum: nondum tamen adhuc potest ad occulta vitalium seminaria ingredi, vel admitti (quia est toto sui esse, externum) quin prius venenosa qualitas, agendo in vitam, suscitet Archeum (omnium alioquin agendorum sub suo imperio, author atque opifex) in sui defensionem. Etenim alioqui non agit Pestilens venenum, instar ensis, qui omnes in eodem attactus, sui momento, vulnerat æqualiter: Pestilens autem virus quosdam ferire non valet. Archeus itaq; cum ex sui indole habeat animales perturbationes, passiones, confusiones, atque alteritates, subitò de se profert imaginem suæ alterationis conceptæ: illamque Ideam, in particula propriæ suæ substantiæ, in qua concipitur, depingit. Quæ sic instructa mortis imago, est ipsamet Pestis. Siquidem Pestem non aliquam nudam qualitatem existimo, tametsi non alibi, quam in corpore, tanquam accidentia in subjecto inhærentiæ, existat: sed Pestis est ens, naturæ virus per se subsistens in nobis, constansque materia, forma ac proprietatibus suis. Quod alibi tractatu de morbis penitissimè demonstravi. Hic monuisse autem sat est, quod vita nil operetur vicendo, aut perdendo, nisi per motus vitales animæ sensitivæ, quæ non est solita, nisi per Ideas operari in Archeum, motuum quorumcunque exsecutorem: prout nec Archeus aliter operatur in corpus. Quo circa hoc loco obiter notandum est, quod materialis atque immediata causa morbi interna, sit ipse morbus, non aliter quàm causa materialis, in homine, est ipsum ejus corpus, à semine in senectutem usque perseverans: non autem, quod aliqua sit hominis causa materialis conjuncta præter ipsum ipsius corpus. Quod est ipsum generationis productum, ex causa materiali nempe, & seminali efficiente interno. Quæ hactenus Scholis fuerunt obtecta, adecque causas morborum occasionales reputârunt internas, immediatas atque conjunctas, planè adhuc distinctas à producto. Quapropter hoc loco denique repetendum est etiam, quod in Physiologicis docui; Nimirum sex in nobis esse digestiones. Etenim in tribus prioribus, sua Retenta, suaque esse excrementa. Quæ cum singula in se, suisque regionibus sint molesta, imò per complicationem atque extravagationem odiosa evaserint, in Transmissa ac Transmutata degenerant, variosque inde inducunt morbos occasionaliter. In quarta verò, ac

quinta digestione, ostendi, non admitti ullum perceptibile excrementum. At in sexta, quæ est Transmutatorum, plurima occurrere stercora spontanea, errore vegetativæ: aliqua insuper aliunde transmitti, ut etiam non pauca violento Susceptorum imperio, degenerare. Quæ hactenus à Scholis nescita, ideoque & neglecta fuere. Quæque ideò nomine proprio caruere, horumque effectus morbosi, ridiculè in 4 fictos humores hepatis fuêre translati, & adjudicati. Quocirca primus ego, quanquam Tartari causas morbificas expulerim, ne tamen videar cuncta, ex animositate, velle innovare; has sordes, Tartarum cruoris hic vocabo: licet etymo improprio, quia veri nominis defectu. Excrementa ergo ejusmodi, sive aliunde in habitum corporis sint delata: seu demum proprio facultatum errore, sub transmutando facta, seu denique externorum violento imperio, ibidem degenerata: tartarum cruoris nuncupo. Non quod revera sint tartari, in materia, ac modo, tartari, vini: sed quia ex bono alimento, jam deturpato, quod antea fœcundum erat, atque vitale, post ens hostile evaserit. Hæcque ideò præmonui, ut sciatis Tartarum cruoris esse productum Pestis, illumque facilè fieri à causis efficientibus pestiferis. Quin imò nondum sat est, dixisse tartarum cruoris, productum Pestis esse; sed insuper oportet locum præfigere. Docebo enim mox, Pestem esse venenum terroris: ideòque notavi, sedem ejus, sive nidum primitivum esse in Hypochondrio; ubi videlicet prima terroris humani est conceptio, sive perturbationibus externis, seu demum sponte conceptorum motibus, contingat. Quamobrem adsunt in Peste, vomitus, delirium, dolor capitis, &c. quæ suo loco in Republ. Splenis depinxi. Itaque si Scholæ, tartarum hunc cruoris, pro causa conjuncta posuissent, adhuc tamen ab invicem diversi essemus. Quatenus quod penes illas causa connexa esset, Pestis productum apud me est. Nam Pestis, heteroclito modo, nos invadit. Nec ejus materia conjuncta, est aliquod solidum corpus, vel liquor visibilis, ut neque idcirco conspicua aliqua putredo: sed solum Gas, separatum, ac degeneratum ab Archei substantia. Quicquid autem visibile, vitiatum in Peste occurrit, non est de ipsa materia Pestis, sive non materia ex qua, sed est vel materia occasionalis, de qua ante, vel est productum, sive fœtus, in quo Pestis sedet tanquam in nido. Quapropter Anthrax, bubo, aut eschara, non sunt materia primitiva Pestis; sed effectus ac productum, quod Pestis sibi paravit. Nam plerumque est Pestis tam atrox, ac velox: ut simulatque in Archeum est introducta, nequeat obmittere, quin de humore alimentario partem aliquam non subjiciat suæ tyrannidi, habitetque in ea. Quocirca si putridus humor, causa immediata Pestis esset, profectò putridus fuisset, antequam putruisset. Cum nempe ipsa Pestis, sibi paret vitiosum illud productum, quod Scholæ vocant humores, adhuc indefinitos. Fernelius enim, Scholis paulò sagacior esse voluit, novitque ideò, Pestem non nasci, vel consistere è putrediné quatuor fictorum humorum, ut neque ex aëris calore, aut frigore: sed ex veneno aliquo, abditarum causarum alumno. Denique advertendum: quod cum tartaris cruoris, sive ultimæ digestionis vitiatæ scoria, susceperit fermentum Pestilens, non minus, quam cætera transmutata, privilegium habeat exhalandi per poros, sine ulla post se residentia, sive residuo capite mortuo (sic Chymici vocant residuam à distillatione fæcem) si nempe humores fuerint alimentarii: non autem si ipsa solidorum substantia, in escharam, aut Anthracem, sit ambusta. Sic nempe, multò duriora Luis Venereæ tubera, ossibus, velut æqualia, arrepto resolutionis concilio, penitùs evanescunt. Quanquam autem tartarus cruoris, præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ œconomiam, ut infamis, est proscriptus: attamen dum in pus, aut virus saniosum transmutatus est, pellem prius erodit in escharæ speciem, quam quod vaporetenus transsudet. Idque scilicet ob impressam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in transmutatum formale. At si odorem fermenti quidem hauserit tartarus cruoris: sed nondum sit transmutatus: fiunt glandulæ, bubones, &c. quæ sudoris profluvio, citra cutis apertionem non rarò terminantur: ubi præfata alia id nequeunt. Hæcque omnia

forè

fere à Scholis in Catarrhos sunt relegata. Totus ergo tartarus cruoris, domesticus quidem partus est: sed nothus, qui vi, destructione, & errore intrusus est. At cum remedia naturæ, sint subnoxia tantis digestionum aulis: & corpora præstantiæ tam eminentis, possideant violentiam atq; agendi robur, idemque sordes admistas, aut feras difficiles habeant, non sat profecto æstimata est Pyrotechnia, quæ unum subinde simplex eo altitudinis graduat, ut omnes digestionum sordes, in extimas usq; oras persequatur cum vindicta. Alioquin in ultima digestione, plurimi occurrunt languores, inter incurabilia à Scholis relata, ob unicam solius remedii culpam, quæ defectum comitatur, & accusat. Non secus atque Sagarum opera sanatione destituuntur, quod negligantur remedia, quæ in mali radicem eant. Siquidem diabolica ejusmodi incommoda non tam corpus, ejusve sordes apprehendunt, quam Archeum ipsum: qui cum sit velut hominis lucida imago, sequitur, quod dum ille spiritus, in aliquo sui corporis organo, detorquetur; idem membrum patiatur Archei symptomata. Adeoque quicquid patitur spiritus, vitæ sensusque rector; necesse est, patiatur corpus: non autem contra. Neque enim uno crure mutilus, proinde mutilum generat. Quia spiritus non est defectuosus. Nam quicquid corpus patitur, licet hoc idem sentiat spiritus: non tamen hic contrahitur, nisi passio ad extremum vergat: Id est, intra vitæ radicem, sive spiritum insitum confermentetur; prout de colica spasmode alibi ostendi. Tartarus ergo cruoris, non est mirum, si ab Idea Archeali concitetur. Quotusquisque enim est, qui nescit, quod indignatio, confusio, triste nuncium, terror, &c. statim appetitum edendi tollant: suspiria, vel lachrymas concitent? & insolitam sarcinam præcordiis subtendant? quatenus nempe alimentum sextæ digestionis, in stomacho degenerat, ubi videlicet ejusmodi passiones, proximè fabricantur? Hinc ergo cruoris tartarus, semel degener factus, hostis mox more infestat. Ac prout canis semel rabidus rabiem sua morte luit: Ita tartarus ille, semel proscriptus, inque sordium numerum relatus, nunquam deinceps in gratiam redit. Quia quicquid Archeus semel deserit, confestim moritur, quodque mortuum est, non amplius reviviscit, nec pacem cum hoste init. Itaq; vindictæ cupido & philautiæ indignatio, in primo naturæ fonte, radicitus connata sunt; manifestius quoque insurgunt in subjecto perfectiore: adeoq; in sensitivis, potestatis irascibilis thymosin, ac gloriam sibi vindicant. Quare tartarus ille cruoris, Peste subactus, non paret amplius vitæ legibus, sed pristinæ obedientiæ suæ pœnitens, furoris libertatem effrænem sibi arrogat, eoque nos truculentius infestat, quo fidentius semel abdita intus Archei consilia receperit, quod symbolizare nominant Scholæ. Tum enim est fur domesticus, cui viæ ad thesaurum, promique intestini, sunt cogniti. Quam enim celeriter necant, paucæ puris guttæ, sub cranio? quamque atrocitatem non minatur cruor extravenatus? Quam crudelis, vel unica spina in apostemate? non mirum itaque, morborum ferocissimam Pestem mox parere suum productū, sedemq; si non repererit, sibi statim faciat. Restat tamen sanandæ Pestis spes, quod tartarus ille, suumq; Pestis diversorium diffluentur debito sudoris exterminio. Quod intellige, quamdiu manserit in specie liquabilis tartari. Alioqui namque si partem solidam arripuerit, spes vitæ intercidit, nisi ipsa pars arrepta statim sequestrari queat. Ectymata autem, stribligines nigræ, aut vibices, Archeum denotant affectum. Pestis namque sunt tincturæ superficiales; quam si profundius apprehenderint, etiam cauterizant. Cumque Archeum immediatè penetrent, præ cæteris, celerrimo indigent remedio. Notatu quoque dignum, insensilem diapnœam, in Peste, differre à sudore. Eo quod diaphæresis, sive insensilis transpiratio, sit materia alimenti, adeoque etiam tartari cruoris contaminati: sudor verò est de substantia Laticis. Transpiratio autem, cum sit continua, etiam citra sudorem: Hinc fit, quod sudor potissimum abluat, & sicca transpiratio ob id raro ad Pestis sanationem sufficiat. Abluensque sudor copiosus, ideò ciendus. Ut dum pestilens tartarus transspirat sua veneni nequitia, sudore partim eluatur, partimque discessus mora acceleretur. Hic liquet

difficultas à Scholis notata, & non diremta. Nimirum, cur aliquot defectus stomachici, non vomitu, aut secessu; sed solo curentur sudore. Eo quod consistant in Retentis stomachi transmutatis in sexta digestione; non autem in cremoris residuis. Pestis itaque plerumque in stomacho incipit, ibique tartarum patrat ac inficit: in quem perturbationes Archei suos fecere mox impetus. Nam omnis imaginatio concupiscibilis ibi suam sedem habet, atque Ideam fabricat. Maximeque circa stomachi orificium, vitales vires celatæ sunt: Ut alibi multoties ex professo demonstravi. Quia autem tartarus cruoris, forma est mucaginis; hinc Pestis idea, lubens in glandulas protuberat. Stomachus namque ejusque Archeus, quia continuam imaginandi societatem in cerebrum mittit, hinc parotides ponè aures. Per diaphragma verò in pulmones atque axillas penetrat, oriturque spirandi anxieras. Pestiferi autem odores in stomacho parati (quod nos, odoribus carbonum sæpè experti, vomuimus cum cephalalgia, ac dejecta appetentia) vomitus frequentes cum dolore capitis comitantur. Sin autem pergant ad hepar, Jam bubo in Inguine.

Imaginantur Mineralia & Herbæ, suo modo animalo.

Quicquid per esse reale subsistit, quodammodo seipsum amat: quapropter etiam sensum amici, vel hostium; id est, suarum commoditatum, ac molestiarum habet. Quare Philautia cubat in gremio naturæ. Res autem, vix unquam eodem statu, absque vicissitudine permanent. Ergo aliquid tolerant. Sin ergo patiantur, viamque destructionis ambulent, necesse est utique, causam habeant, unde dolent. Quare sympathia, & antipathia, etiam in Lapidibus (in magnete autem manifestissimè) notantur. Quæ tamen absque sensu consistere nequeunt. Ubicunque autem iste sensus est, licet obtusus; contingit etiam speciem imaginationis aliquam, subjecto suo conformem, comitari. Aliàs namque est penitus impossibile, aliquid sibi consonum diligere, appetere, attrahere, & applicare, vel aliquod adversum fugere, nisi reciprocè sensus aliquis, cognitio, desiderium, aversioque objecti adsint. Quæ cuncta claudunt in se obscuram sensationem, imaginationem, ac selectionis aliquam imaginem. Alioquin enim, quo modo res movebitur, aut alterabitur ad objecti sui præsentiam, nisi ipsum sentiat sibi adesse? Si sentiat, quomodo alterabitur, nisi sub conceptu passionis sibi sensatæ? ac nisi sensatus ille conceptus aliqualem in se includat imaginationem? In hoc angulo (nota Lector) abstrusa jacet omnis occultarum proprietatum cognitio, quam Scholæ à sua indagine proscripsere: desistentes unde incipiendum erat, juxta axioma; Philosopho auspicandum, ubi natura desinit. Deliberavi itaque exquisitius demonstrare, quòd inanimatis inhabitet species sensus, phantasiæ, imò & electionis: analoga tamen ratione, juxta capacitatem & gradum cujusque. Non interim heic zoophyta commemoro, quæ probandi longinqua absentia, viderentur multis ridicula. Nostrum autem paradoxum offendet neminem, modificatè intelligentem. Inprimis indubitatum est, quin flores aliquot Solem comitentur, tam diebus lucidis, quibus Sol non splendet, quàm ipsis noctibus: Attestantes sibi motum, sensum, & dilectionem Solis esse, utpote sine quibus impossibile est, occultatum Solem comitari. Etenim prout serò Solem in occasu amittunt (qui dum festinat ad ortum, non operatur apud nos, in umbra terræ morantes) attamen sive interea nox caleat frigeat, serena sit, aut pluvia, non cessant tamen flores æqualiter sese ad ortum flectere. Quod inprimis designat notionem ortus, & circuitus solaris sibi esse, qua parte sit occasurus, & oriturus. Voca instinctum naturæ, vel ut lubet. Nomina namque, rem non mutabunt. Res ipsa est facti; factum autem causam suam in flore habet. Hæc autem in plantis, vegetanter animatis sic contingere, minùs mirum. Sed quod etiam locum in mineralibus habeant, sic probo. Nihil fere in natura fit, absque motu proprio: nihilque sponte, aut à seipso movetur, nisi ob proprietatē, à Creatore sibi inditam, quam Veteres amorem proprium nominant, voluntque hactenus Philautiam, natu-

naturæ esse primogenitam, pro sui custodia datam, atque innatam. Hæcque ubi adest, necessaria quoque est Sympathia, ac Antipathia, respectu diversitatis objectorum. Sic nempe avium cæterarum plumæ, à pennis aquilæ cariem subire dicuntur: & pannus, è sponte mortuarum ovium lanis, mox sponte foraminibus, quibus pertunditur, velut carie resolutus, quibus locis, fila mortuæ lanæ decurrunt. Quod non fit, si totus pannus pariter ex mortuarum sponte pecudum lanis construatur. Sic tympanum ex pelle ovina & asinina mutescit, si vicinum pulsetur ex corio lupino. Pellis Gulonis (animal voracissimum in Suecia est) homini quantumvis sobrio, nec venatori, somnia ordinaria excitat de venatione, ac comestione: si dormiens eadem tegatur. Sed quid hæc ad mineralia? Vado equidem à vegetabili regno, per res mortuas, sensim ad Lapides, quibus Sacra magnam virtutem tribuunt. Enimvero lapides nec movere, nec alterare possent, si sensationem sui objecti non haberent. Nec enim corallus rubens pallesceret, si carnem mulieris hystericæ gestatus tetigerit, nisi ejus defectus ipse sentiret. Lapidum manifestissimus enim Magnes se prodit, qui se proprio motu locali vertit ad Aquilonem, quasi vitalis esset. Non autem, quod à Borea trahatur. Quoniam si Magnes, aversa sui parte, ponatur ad Septentrionem in pyxide lignea, super vultum stagnantis aquæ, quàm citissimè pyxis se volvit, altero, atque opposito Lapidis angulo, ad Aquilonem. Ergo si id fieret per tractum Boreæ, & non spontaneo impulsivo motu ipsius Magnetis: mox pariter quoque pyxis, eodem tractu, ad ripam borealem concederet. Quod tamen non fit: sed manet pyxis cum suo lapide immota, postquam lapis se cum pyxide retorserit, requisito latere, & motu. Clarum est ergo, quod Magnes sponte propria se volvat ad Boream. Unde deinceps sequitur, sibi esse sensum, notionem & desiderium ad Boream, simulque conformis motùs initium. Porro, si quis prope præfatam pyxidem, frustum politum chalybis teneat, ad latus australe; confestim tunc Magnes Boream negligit, ac se ad aciem vertit. Sic ut nedum pyxis se vertat ad chalybem; sed tota etiam natet Aquilonem versus. Unde quoque obvium est, quod Magnes fortiori appetitu feratur ad ferrum, quam ad Aquilonem: sitque illi chalybs minoris alteritatis, quam Septentrio. Consequenter etiam patet, quod manifesta polleat objectorum electione. Nonnulli circa hanc rem futile moverunt dubium, An videlicet Magnes ferrum trahat, an vero ferrum trahat ipsum Magnetem? Nescientes utrimque esse reciprocum tractum. Qui non venit paulatim, ob multam familiaritatem, nec servat respectus, nec observat fines lucri proprii, fruitionis, circumstantiarum, aut consequentiæ. Nec iste tractus est obnoxius adulatori, aut detrectatori: sed est donum in Archeis, utriusque partis, à natura primordialiter ingenitus & charactere proprietario signatus, ab eo, qui fecit omnia, ita quidem ut si chalybs sit magnete levior, trahatur ad Magnetem: secus vero, si lapis chalybe sit levior. Eo quod tractus non sit in uno, & obedientia tractus in altero: sed unicus tractus mutuus inclinativus, & non trahentis, cum renitentis velitatione. Adeoque exhinc manifestatur, quod desiderium sit natura prius tractu, tractusque, ut aliquid posterius sequatur desiderium: tanquam effectus suam causam. Si ergo testante Veritate, cuncta ex operibus sint dignoscenda, fructusque suam prodant arborem: profecto ejusmodi attractivæ inclinationes subsistere nequeunt, absque testimonio alicujus vitæ comparticipatæ, sensationis, notionis & electionis. Porrò nec minus mineralium vita, quam vita vegetabilium, suam per vitam distinguitur à vita animali, atque eorum generationes invicem. Eo quod vegetabile, ac minerale, non operantur nisi unum, aut pauca propria: eademque adhuc præcisitate, alteritate, proprietate, inclinatione atque necessitate, quoties objectum proprium illis est præsens: Sed animal operatur plura, eaque nec coactè ut neque per accidens objecti: verum prorsus per desiderium, complacentiam, appetitum, voluntatem, & electionem cujuspiam deliberationis. Cum eorundem prima operatio sit vita:

secunda autem appetitus, desiderium, vel amor proprius, vel oblectamentum. Tertiò tandem selectio deliberativa, & objectorum distinctiva. Sic vidi taurum libidine saturatum, veterem vaccam sprevisse; oblata autem juvenca, lascivisse mox statim denuo. Obscurè autem viventium prima operatio, est potestas, ad essentialitatem seminalem. Altera demum, exercitium potestatum, & proprietatum. Tertia tandem, major minorque inclinatio, motus, & notio. Quæ quidem non fluunt ex electione deliberativa, sed ex potestativa alteritate, peregrinitate, similitudine, appropriatione, puritate, aut objectorum ineptitudine. Quocirca fuit Veterum justa opinio, omnia esse in omnibus, per modum recipientis. At potestates ejusmodi propter obscuritatem sui indiscretam, & Indagatorum socordiam, vix creditæ fuerunt: à præcedentibus verò, atque modernis, non consideratæ. Ac propter accessus difficultates, mundum vaga desperatione, & nomine occultarum proprietatum circumvenere: ac seipsos sua occæcârunt ignavia. Scopus autem meus hoc loco fuit; Quod si herbis ac mineralibus, hujusmodi notiones, proprietatum occultarum authrices, atque moderatrices insint: easdem potiori longe ratione, & luculentiori modo inhabitare carni & sanguini. Nimirum excellenter, cum particulari & affectatâ notione, motu, inclinatione, appetitu, amore, alteritate, hostilitate, & repugnantia: quam illa, quæ in nobis quinque sensuum ministerio occurrunt. Usque adeo in carne & sanguine, esse quandam seminalem notionem, distinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, similitudinis; itemque timoris, terroris, tristitiæ, repugnantiæ &c. cum intuitu lucri & damni, noxæ & complacentiæ, superioritatis inquam & inferioritatis, adeoque agentis ac patientis. Quippe quæ dependentia necessaria, necessitatis consequentis, fluunt, & comitantur prædictas sensationes. Quæ sanè in vitali sanguine, altiori gradu sunt characterizatæ propter innatum Archeum harum passionum quarumcunque authorem, ac fabrum: quam alioquin in toto genere non animantato. Deus namque à cadavere, extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, solo attactu, marcescere, excidereque, quia sperni a vita cogit. Quod non item præstat dens è cadavere violenta nece interemto, vel acuto mox morbo extincto. Capillus pariter cadaveris, spontanea sensim morte sublati, solo attactu, calvos facit. Verrucæ atque stigmata, à perturbatione prægnandis, fœtui inducta, attactu cadaveris, sensim ac sponte mortui, donec pars stigmatis intimè refrixerit: sponte etiam stigma sensim evanescit. Attende mecum, an hæc non sint alterius sensationis testimonia, quàm solius frigoris. An insuper in isthac sensatione, non sit connexa cognitio naturalis, atque mortis formido. Quæ adhuc cadaveri insunt quoque. Siquidem Tetanus ad cadaveris, sive rigiditas ejus, non est frigoris aliqua congelatio: sed mera convulsio musculorum, mortem horrentium, viventiumque etiam post animæ discessum. Hinc nempe cadavera eorum, qui violentâ morte oppetunt, quia non omnino extinctis viribus carnis intereunt, Tetanum præfatum non nisi dudum post sentiunt.

Animal phantasticum.

HErbas & mineralia, instinctu quodam naturæ, id est, suo modo imaginari, sic demum cruorem ac Mumiam, conceptus quosdam nativos, habere dixi, in ordine, ac similitudine ad hominem. Quæ ut ad scopum nostrum de Peste dirigantur, memineris, quo pacto perturbationes prægnantis, apposita manu ad aliquod membrum, licet inadvertenter, incogitanter, citraque voluntatis concursum, depingant in fœtu, membrum contacto correspondens, imagine objecti illius perturbationis. Imagine inquam: non autem signatura otiosa. Sed, puta appetitum fuisse ad cerasum: depingitur utique in fœtu, & in membro consimili, quale prægnans sibi manu tetigit cerasum, quod viridescit, flavescit atque rubescit quotannis, iisdem stationibus, quibus arboris cerasa, has colorum vicissitudines acquirunt. Et quod est longe mirabilius, contigit fœtum sic signatum, Majo, atque Junio has signaturas

turas colorum, in Belgio passim: qui postea, in Hispania Martio & Aprili, easdem exprimeret. Ac tandem rediens in patriam, rursus in Majo ac Junio illas ostentaret. Sub valida quoque prægnantis impressione, nedum nova superinducitur cerasi generatio: sed etiam contingit, vetus esse immutari, cogitque loco cedere generationem seminalem: imò & Dei imaginem, jam vividam, vel in procinctu sui adventus, non venire, substituique creaturam alienigenam atque monstrum. Quorum contingentiis sunt plenæ, quotidianæ, atque invitæ experientiæ. Quæ potestas prægnanti data conceditur. Non tamen quod proin aliis mulieribus, imagines conceptuum non deferantur pariter ad uterum, cui non inhabitat embryo. Docui namque singulari tractatu, hominum perturbationes, in præcordiis, circa os stomachi, fabricari. Viris nempe inde ad cor adscendere, mulieribus autem proclivius mitti ad uterum. Eo quod mulier destinet naturaliter inspirationes vitales ad fœtum. Adeoque omnis præcordiorum commotio muliebris continuò respicit uterum, sive adsit fœtus, sive non. Quicunque ergo mulierem deliberatò animo perturbat mœrore, &c. illi morbum volens immittit. Et qui gravidam infestat: matri, ac proli officere, se sciat. Hinc puellæ circa maturitatis annos, si difficultatum conceptibus anxientur, solent vanis conceptuum Ideis uteri parietes continuò depingere, ut plurimum ac variorum symptomatum sibi in malaciam authrices fiant. Quoniam uterus non impune fert, sibi tranquillitatem auferri, per peregrinas imagines. Vir autem suas in præcordiis format imagines, tam concupiscibilis facultatis, quàm irascibilis, ut non immeritò proinde amentia dicatur Hypochondriaca, idque non secus atque in muliere contingit: sed conceptuum ideas ad Cor & cerebrum transmittit liberius. Quidam enim exspectans manè, prætorem in suam supellectilem missum iri, totâ nocte sedens mœstus, capite in palmam manus inclinato, manè latus capitis canum habuit, qua parte manum tetigerant tempora. Adeoque manus prægnantis suas exorbitationes ad uterum: & viri manus, suor pavores usq; in pellem capitis traducit. Saltem hinc patet, pilorum esse veram accretionem, nutritionem, atque non inanem colorum signaturam, non autem innasci per appositionem, à retro expellentem. Dein, quod perturbatio in viris, multum affinis sit muliebri, licet longè infirmior. Docui quoq; aliàs, perturbationum energiam in Splene consistere. Quapropter vetustas Saturnum, principium atque parentem Deastrorum, errantium quoque Astrorum summum, qui nempe deorsum in reliquos influeret, nequaquam reliqui sursum reflecterent, utpote stellæ ad sublunarium commoditates conspirare creduntur, non autem sursum. Saturnum itaque originem vitæ, & conceptionem, sive generationum initium dixere: imò & devoratorem recentis pueri nominarunt, designantes per hoc, quod imagines à facultate cõcupiscibili fabricatæ fœcundent semina, & digestionum in nobis hospitia: prout quando exorbitant, novellum sanguinem consumant, morbosque plurimos incutiant. Imaginatio igitur splenetica, primos habet impetus, qui conceduntur non esse in potestate nostra. Saturnus ideo, velut citra initium fictus: Jupiter verò præcipua ejus proles, sede parentem dejiciens, rationis fulgorem significabat, primos imaginationis impetus subigentem. Imago verò, per imaginationem formata, mox in Splene vestitur spiritu vitali, eumque assumit, unde Idea fortificatur ad operum executionem. Quotusquisque enim est, qui non sensit subinde circa stomachi orificium (quâ parte Splen maximè sensitivus, sicut & tactus in extremis digitorum,) perturbationes, anxietates, & suspirandi occasiones? nonne esurienti mox tollitur appetitus, per triste nuncium? Notabile heic esto: quod licet prægnanti sit plane ignota essentialis dispositio rerum, sub perturbatione apprehensarum, easdem tamen penitus formet, atque figuret in fœtu, dum extra truncum arborum, in carne, cerasum fabricat in instanti, continens internum esse, & seminalis cerasi scientias. Non mirum est igitur, terrorem à Peste fabricare Ideam Pestis; unde Pestis ipsa mox pullulat. Quamvis anima sensitiva hominis, Pestis essentiam ignoret. Hic patet campus apricus, ad probandum cun-

ctarum rerum notiones sive Ideas, in nobis formari vi animæ sensitivæ: jacere tamen obtenebratas in mente immortali, quas Adamo præsentes fuisse credimus, dum brutis justa inderet nomina. Etenim si muliebris conceptus, exundatione perturbationis cujuspiam illectus, internas plantarum animaliumve dispositiones depingat (imò quandoque eum tota sui foetus transmutatione) necesse est in ipsa mente, tanquam divinæ imaginis sculptro essentiali, rerum sublunarium saltem notionem essentialem habitare, modò in naturæ impuritate & peccati originalis macula, depressam ac deformatam. Alioquin anima sensitiva res alienas facere non potest, quas nescit & non habet: adeoque opus est, ad hoc confluere mentem immortalem, perturbationibus excitam. Obscura atque difficilis admodum via, per quam Adepti, nulla librorum ope, pristinam scientiarum lucem aliquam venari contendunt. Ideoque & Laborem Sophiæ appellant. Eamque Paracelsus æstimat decuplo faciliorem, quam didicisse Grammaticen. Opinatur tamen Picus, nisi operator utatur medio, ipsum mox oppetiturum Binsica, sive ariditate cerebri. Propter assiduitatem speculationum, spiritum vitæ attenuatum iri. Quicquid id sit, saltem causarum inscitia neglexit plurima, fueruntque ægrorum opitulationes frustra exspectatæ. Discussi autem hoc loco imagines, phantasia genitas, quo constet, qualiter omne corporeum proveniat ex invisibili ac incorporeo initio (quod antiquitus à mundo intelligibili peti affirmabant) per imaginationem. Antecessoris parentis, imitando quadam similitudine, mundi creationem jussu incomprehensibilis Verbi (*fiat*) ex infinitudine Nihil, semel factum. Quæ deinceps suam nacta est continuationem ex dono Verbi, *Producantur semina.* Per prædiductam imaginationem scilicet, tam plantarum, quam animalium. Natura itaque, sequendo infusam sibi potestatem, profert omne semen, ex imagine cujusdam conceptus. Est nimirum tam in animantibus, quam in plantis, imò & in ipsis mineralibus, sua cujusque imaginatio, suo modo improprio, productrix tamen, utrobique foecunditatis seminum, tam ad esse naturale, quam superincidentium, & monstrosorum, Imaginatio quippe condit rei conceptæ imaginem, quam suis à Deo datis donis convertit in medio, quod semen dicitur. Sine qua videlicet imagine, omne semen est duntaxat inanis siliqua. Non secus atque flos peponis, à tergo non habens promissum peponem, inane est ostentum. Imago atque seminalis illa, prout in se gerit perfectam similitudinem suæ iconis concipiendæ: sic etiam liberam incorruptamque cognitionem rerum sibi agendarum subter generationis decursum. Hoc tamen notabile in generationibus, quod sicut prægnans non operatur proposita mirabilia, nisi sit perturbatione perculsa, silexque sit concussus ad chalybem: Ita semina animalium desinunt esse foecunda, nisi conjuncta sit libidinis perturbatio, faciens animam descendere in semen, ut illud illuminet. Quapropter herbæ mox à producto languent, completo suæ imaginationis sive proprietatis scopo. At mineralia, quia non sunt destinata, ut propaginem è suis corporibus excitent, eo quoque suos imaginationis fines longè obscuriores habent: Cum ergo omnis generatio imaginem præsupponat, juxta quam suas dispositiones exsequatur. Hinc fieri nequit, quod imaginatio terroris generet Ideam amoris. Nec phantasia metus ab hoste, phantasma producat terroris à Peste. Non immeritò quoq; loca, infecta Peste, vitanda sunt, ac nedum propter vitiatum jam atque contaminatum aërem: verum etiam, ut objecta vitentur, quæ ad terroris imaginationem conducunt. Jam eminus apparet littus, quorsum navigamus, & quo pacto terror fit pater Pestis. Pueros etiam contingit celerrimè imaginari, atque commoveri: illorum tamen perturbationes non gerunt semina in suis imaginibus, aut Pestem ex terrore sibi faciunt. Perinde namque his est, atque novello fidicini, qui primis lectionibus conceptam cogitationem, non nisi difficulter ad digitos transmittit. At postquam artis gnarus est, digitique jam assuefacti imaginibus tonorum, ac motuum: peragunt inhæsitanter mandatum phantasiæ, totumque personant Hymnum, licet subinde attento colloquio mentem à musica averterit. Neque enim cessant digiti ad finem percepti Hymni pergere.

Imaginatæ Pestis requisita ad Ideam.

SÆpè fidem experientia fecit, quod quis terrore solo, Pestem absentem sibi atque suis paraverit. Quæ veritas ostendit, quod imago phantasiæ, ab incorporeo suæ nuditatis esse, & cogitationis simplicitate, se paulatim vestiat, induatque vitæ spiritum, & in eo sui productum seminale relinquat: ens sanè, ad magna atq; terribilia facinora promtissimum. Verum enimvero, ut ad exsecutionem suæ destinationis nondum est satis. (Reperitur nempe, quod imago, ad viscera perveniens, nihilominus non rarò flaccescat) Idcirco declaravi in prægnante, manum insuper requiri, organum organorum, ut externum & signum determinati membri, in quod est sculpenda imago. Etenim perpetuo anima mediis utitur, super quæ imago fertur ad esse, & operari. Delineare autem idcirco debui, qualiter anima operativas suorum conceptuum imagines, ad manum, nequaquam autem ad pedem dimittat exemplo fidicinis: & quo pacto, per consuetudinem, suas statim imagines transmittat, quæ alioqui præter consuetum, molestissime eo pertingerent. Quocirca notandum, si prægnans fuerit dextera (sinistra tamen manu aliquod sui membrum sub perturbationis insultu attigerit, nihil inde super fœtum signatum iri. Unde apparet, manum illam, quæ communis, ordinaria, & quotidiana est cogitatuum exsecutrix: sit etiam directrix imaginum ad loca, & operationes. Vir ideo non perinde fortiter per phantasiam operatur, atque mulier: nec alia quævis fœmina, perinde atq; prægnans. Neque etiam terror quivis Pestem generat. Terror enim à lupo, colubro, aut cane rabido, non parit in nobis imagines operativas lupi, aut colubri: Imò nec quidem, ubi lupus visibiliter adsit: prout tamen Pestis, per terroris imaginem, nobis nascitur. Dubium itaque subest, An territa imaginatio animæ, à Peste, ejusque imago, sit sufficiens, & adæquata causa Pestis? Serio inprimis attendendum, Imaginationem per se sufficientem ad operandum, nisi alia insuper concurrant. Inprimis namque in ordinariis prorsus omnibus, solitisque operibus, ex deliberatione electivæ animæ provenientibus, oportet adsit voluntas. Pistor namque frustra multa, de panificio, intentéque imaginabitur, nisi manum voluntas, non quidem ad aliquod membrum, sed ad pastam, admoverit. Ego pariter de Peste scribens absque terrore, in pleno velle, & conceptu cogitantis animæ, multa de Peste meditor: non tamen ob id hanc mihi contraho. Nemo etiam, nisi forte desperans fatuus, Pestis generationem in consensu voluntatis intendit. Requiritur ergo voluntas explicata, in quotidiano ac naturali cursu actionum operativarum, in quibus velle deducit conceptas in deliberatione imagines, ad executionem operis. At nullatenus exigitur consensus voluntatis, ad generationem entis, aut transmutationem unius in aliud. Siquidem omnis transmutatio, licet monstrosa, nititur tamen privilegiis veræ generationis: cum sit reideatio in Archeo, ex victoria novæ imaginis, traducta super seminalem, quæ prius erat concepta in Archeo. Ergo consideratio transmutationis, non expendit consensum voluntatis. Denique neque nuda imaginatio, sive imaginis productio, neque manuum attactus, sufficiunt simul ad transmutandum: Sed (attende bene) omne opus imaginationis, quod in nobis novam generationem, vel transmutationem unius in aliud, producit necessariò, requirit alicujus fidei concursum, colligatæ in eodem subjecti puncto, ipsius phantasiæ. Nimirum, terror ab animali nocuo, non producit in nobis istud nocivum animal, neque ejus saltem venenum. Perinde etiam, uti mea attenta imaginatio, meditans mirabile virus Pestis, non generat proinde Pestem in me. Ratio itaq;, quare terror à Peste magis Pestem faciat, quam terror ab animalibus, venenum eorundem, in eo consistit: Quod venenum Pestis non solum fiat ex apprehensione, & conceptu terribilium effectuum: Sed quod simul concurrat cum illis inseparabilis quædam fides, per quam territus, ac pavidus quisque, timendo imaginatur, creditque tenuiter, se jam aliquid pestiferi veneni con-

contraxisse. Unde (nec enim prius) Pestis imago, per hujusmodi terrorem concepta, operans & fæcunda evasit. Nam is terror, cum suspicione credula, applicat animam sic territam Archeo, ut hunc vestiat imagine terroris concepti. Cujus quoque fidei defectu, etsi animalia ingentem terrorem conciperent, non tamen Pestem humanam arripiunt unquam: licet suam tabem, ut naturale venenum, quandoque hauriant, unde etiam oppetunt. Est namque venenum fermentale, quod utut celerrimè cum iis transigat: vera tamen Pestis non est. Quisquis autem rabientem, in se insilientem viderit, & quantumcunque exinde territus fuerit, imò febrim concipiat, atque moriatur: nemo tamen unquam vel tenuiter credit, se rabidi venenum hausisse, absq; morsu. Quare etiam totus suus terror est saltem, ne mordeatur. Quod potius includit præcautionem futuri, quam fidem nati veneni. Terror igitur, occasio Pestis, vehit in imaginatione aliqualem fidem, timoremque, se aliquid contagionis, actu hausisse, sub incertitudine, & agonia ejusmodi. Eo quod venenum Pestis sit invisibile, non autem rabidi morsus. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris, perficit actualem imaginem in Archeo, generandæ Pestis semen. Eo quod imaginatum, apprehensum cum perturbatione, & creditum, stent actualiter in eodem puncto phantasiæ, proferentis imaginem, in Archeum, tanquam ens seminale. Alioquin etiam, nec quævis fides, ad hoc est sufficiens. Quippe nemo est, qui non credat firmiter, quod Pestis possit occidere, contaminare, advenire, &c. Sed talis ista fides est languida, & velut mortua, nec proinde operativa, id est, non nocua. Nisi essentialiter in eodem identitatis puncto, sit connexa terrori, apprehenso cum perturbatione, ex haustu actualis veneni. Castra enim & arces, persæpe pavorem panicum, ac lethalem terrorem arripiunt, simulatque cum timore perturbationum credunt, hostem proditoriè aut clanculum irrepsisse, aut insperatam opem nactum, &c. Quæ cuncta sub nocte opaca magis invalescunt, quæ fiunt invisibilia, magisque horrenda, ac timenda universa. Somniales pollutiones quanquam fortem habeant imaginationem, absque motu aut fornicationis illecebris, sufficientem expulsioni; fidei tamen illius defectu, semen tantum sterile ejiciunt. Etenim etsi imaginatio operetur dormiendo, non tamen fides operatur somniando. Quippe quæ non imaginationis, at solius est filia voluntatis. Somnus nimirũ ad hoc conducit peculiariter, ut transmutatꝰ liquor alimentarius, per appositionẽ, mentisq; informationẽ, omnino assimiletur. Quapropter adolescentib. annis, plus atque profundius dormitur, quam subsequentibus. Cumque materiæ vitales suas habeant imaginationes naturales, etiam quæ non sunt imaginationes intellectuales: certè, ipsa sanguinis imaginatio, subter somnum, potentissimè operabitur. Sed fides, cum sit vis separata, animæ ac voluntati allegata, necessario quoque sub somno sopitur. Est itaque imaginationis Spleneticæ actus propemodum inconcussus, ac indefinens. Sed anima, semel credens unum aliquid, cessat dein, quiescitque à credendi aut confidendi consideratione, donec de novo objectum illi refricetur. Nec hoc loco loquor de fide Christiana, ac dono Dei supernaturali; sed intueor confidentiam: tam scilicet delusionem credendo, quam rei veræ putationem. Catula enim quædam juvenis, & nondum lasciva, catellum quindecim dierum nacta, lambit, amat, & mammis apponit: dein infatuata, credidit suum esse fœtum, quæ adhuc erat incorrupta, mox illi mammæ tuberant, & vidi copiosum lac profudisse. Item media Hyeme si optes pullos, tepefac ova linteo calente atque interim depluma pectus caponis, pone super ova, ut foveat, eumque ibidem conclude. Qui teporem ovorum, ac frigus pectoris insuetum, surgendo sentiens, incipit ova fovere. Incubando autem concipit falsam fidem, creditque se ovorum matrem, pullos omnes ad extremum usq; educit, & crocitatu foventis gallinæ simili, convocat, pugnaxq; pro pullis gallũ fugat, atq; tandẽ ingens tristatur, à pullis derelictus. Si itaq; falsa fides operetur tãta, quid non fundatior,

quæ-

quælibet, terrori Pestis conjuncta? Inest ergo imaginatio quædam, sanguini nativa, partibus animalis, imò & morbosis excrementis: adeò ut cruori extravenato, jam remedia magnetica, applicari cum fructu inceperint. Consideremus etiam, sextæ digestionis mucilaginem excrementitiam, adhærere intra harundines, (unicó sic etymo voco venas, arterias, intestina, & canales quoslibet:) sua primum qualitate insontem: sed hospitii jus, quatenus indirectè advena est, violantem, ideoque per se, parti insidiantem. Mox dein, ab Archeo, parti insito, concipitur desiderium expellendi illam: cujus conceptus Idea, in exosam mucilaginem imprimitur. Quæ cum sit seminalis, formam aliqualem vitam, itemque & hinc potestatem agendi, nanciscitur, ac suam deinceps materiam moderatur, ad propositos sibi, nactosque fines. Membrum autem, non valens subigere hospitem, sibi invito connexum, majori flagrat nisu, appetituque expellendi. Nec enim appetitus iste est amplius ens rationis, sive imaginatum: sed surrexit in ens quoddam seminale, propter conceptam ab Archeo Ideam, sibi impressam, induitque materiam exoticam, in omnem morbosi seminis perfectionem. Non secus atque in saliva rabientis, ipsamet rabies seminalis, & in picto foetus cerafo, conceptus gravidæ. Sic namque potestate agendi, ditata materies, juxta imaginem indutæ passionis, incipit agere in membrum hospitale. Inest nimirum illi jam ipse morbus, semine efficiente potitus. Qui tandem pertinacius connexus, sæpe victor, vitalem facultatem illius membri in clientelam subigit. Mortificat nimirum, suoque contagio conformem partem, cui insidet, reddit. Pars autem, cum sit lassationi, hujusque termino, obnoxia; è contra vero character, sive idea seminalis jam concepta, sit indefessa: necesse est, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proscribatur per crisin, vel robore morbi sponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes, ac scirrhi: vel loco victa pellatur, fiatque abscessus: vel medicaminis præpollenti vi pellatur. Alias namque, natura habenas deserens, manus vinctas morbo tradit, quatenus scilicet pars continens, à contento hoste victa, reliquum totum sibi simile reddit, non secus atque Gangrena minutula, totum mox mortificat, ita, & materia morbosa adhærens, partem cui adhæret infectans, totum integrale mox inficit. Neque enim semper sunt ab initio innata semina morbosæ materiæ: quid ideo tantisper tantum est materia occasionalis. Quinimo utplurimum fatua, atque innoxia qualitatum prosapia, innocentiam simulant spinæ morbosæ. Noxia nunquam alioquin intro admitterentur, quia intimè ante admissionem, atque sagaciter, ab Archeo examinari solent. Sternuntur enim in limine mox, quæcunque incapacia sunt necessitudinis vitæ. Si ergo sordes, proditorio errore intro admissæ, per degenerationem subortæ, intus hostilitates recipiant, easque in nos exerceant, dum agendi robore fuerint qualificatæ ab Idea recepta: nec mirum etiam, si fermentum veneni subinde acquirant, eoque nacto, paratas in nos manus injiciant. Hæc est succincta tartari cruoris, imaginumque morbosarum origo, progressus, atque historia. Porro imagines venenorum sic se habent: In bestiis enim venenosis, venenum fieri ex imagine iræ, proverbio docemur. *Morta la bestia, morto il veneno.* Quod locum duntaxat habet in venenis propriis speciei, non autem in cadaveribus, Peste extinctorum, quod tam in hominibus, quàm falcone, quotidiè experimur: eo quod Pestis non ex ira, pro more serpentum venenosorum, nascatur. Canis namque ludens, si dente icerit, vulnus, cito medicabile infligit: sin autem irato dente, non tamen quam præcedens, profundius momorderit, jam vulnus fecit, veneni iræ particeps. Sin autem rabidus fuerit, jam non transiens venenum iræ, sed rabiei suæ mortiferæ, atque amentis compar, communicat. Accensa nimirum voluntate nocendi, per iram, imaginem, bellua, alias insons, parit venenosam, ac per dentem eandem transmittit. Multo id luculentius in feris fontibus. Sunt ideo venefici curiosi, ut prius iratis atque irritatis serpentibus, lethale virus mutuent. Catula luxurians, si manum pueri lambat, eandem vesicat. Equa verò luxurians, sua pedum cornua, sive ungulas, veneno imbuit: sic

sic nimirum, ut dysentericis sint præsenti toxico: quæ aliàs, à non luxuriante, si butyro frixentur pulveratæ, confestim dysenteriam sanant. Plantarum autem veneno propria, non ab ira aut pavore sunt: sed fermentum corruptivum seminali imaginationi nativæ, illarum continuandis seminibus à mundi Creatore est inditum. Nec est enim plantis hostilitas, aut voluntas nocendi nobis. Adeoque nec venenum, ex siccatis plantis commoritur. Est namque fermentum venenatum, plantis ab exordio mundi confermentatum, ad seminaliter propagandum, ob finis Creatori ter-glorioso soli cognitos. Rabidus autem, venenum per salivam, adeoque per dentem communicat. Deus namque rabido inservit, quantum manus prægnanti. Denique Imaginatio plantarum, quanquam seminum suorum sit formatrix: ipsa tamen non libera, aut arbitraria: sed potius dos seminalis, propagativa sui similis, idque cum totali sui proprietate. In quo quiescit, non alienis perturbationibus, aut illecebris, alterabilis. Quapropter in se, monstrum non concipit, nec facit unquam sponte, nisi ab externo lacessita, est itaque venenorum ista differentia, origo, progressus, productum, & nocendi modus. Hæcque eo deduxi, ut intelligatur scilicet, si ex ira virulentarum ferarum fiat extemplo lethale venenum, posse etiam per terrorem, in hominis Archeo, fieri terrificum Pestis venenum. Si namque tristitia, amentiam, hydropem, aut caducum: Ira verò colicam, apoplexiam, spasmum: densaque anxietas, vel intensa minus cogitatio, furiosum vel Lunaticum gignant: nec à ratione devium est, imaginem Pestis intus fabricari, ex perturbatione illius Vulcani, in quo fabricantur primi impetus. Cujus paroxysmi, sæpe ut amentium tolluntur per splenetica auxilia. Animal exiguum, araneæ simile, Solifuga Solino dicitur, quod diem fugiat, Sardiniæ fodinis argentariis frequens, reptatque occultim, & per imprudentiam supersedentibus, Pestem facit. Quod venenum quidem non est vera Pestis: sed pustula venenosa. Nam subjungit, Calidos fontes vicinos esse, qui abolent statim insertum à Solifuga venenum. Sic nimirum lethales fodinarum halitus, non raro pestilentes vocantur, quia fossores diutius morantes enecant. Experimentum autem hujus periculi facere solent: si dimissa ardens lucerna in cuniculos, confestim extinguatur. Nec mirum, si præter virus, etiam præfocent lumen vitale, si lumen igneum candelæ extinguant.

Fermentum Pestilens.

Considera, qualiter canis mœstus ambulat, cibum recusat, potumque horret, quantos odii stimulos, ac invidiæ conceptus alat, ante rabiem. Denique, ut conceptus sui, vis plenaria, non in salivam tantum: sed in dentem (qui trans vestes initide abstergitur) translata, solo velut odore, simplicique unius odoratus suffitu, sufficit, ad excitandam feram feriamque rabiem, in demorso. Minimus nempe tactus dentis, qua parte cutis patet, solaque epidermide hiat, utut saliente foras cruore, abluatur: nihilominus imaginem suæ rabiei sic traducit, ut sicut manus prægnantis depingit membrum fœtus: ita canis, per dentis sui attactum, infra quadragesimum diem, rabiem adferet. Neque enim duntaxat ad mortem, utut vulnus in sola sit epidermide, pergit; sed pereunt ante mortem, principes mentis facultates, sequunturque ut pedisequæ mox, quò per venenum phantasticum abducuntur. Etenim is dentis odor quasi merum nihil est, ens incorporeum, non secus atque fracidi dolii odor, vel odor pedis, novo calceo induti, facientis vestigium. Canis etenim, dudum ab impresso vestigio, herum novit, distinguitque isthac transiisse. Sic odor vestis, aut chartæ, pestilenti tabe infamis, subtilissimo, imperceptibili, ac tenuissimo veneno, nos contaminat. Ac nedum lethali nos veneno imbuit, necatque: sed & mentem loco dejicit, non secus atque rabidi dentis attactus subter pellem, rationem à sua majestate deturbat, cogitque sequi ad determinatam suæ rabiei normam. Pavet namque demorsus, stata periodo, ad liquidorum cunctorum conspectum, concipit caninam invidiam, optatque viventes omnes posse perdere, suamque multiplicare rabiem. Narrant Scriptores, in vulnere succrescere vermes capite canino. Saltem non diffiteor suspi-

suspicandum, huic veneno inesse fermentum, spiritus imaginationum respiciens, & affectans: In quos, minima odoris comparticipatio, suæ imaginis introducit Ideam: cui phantasia nostra cedere cogatur, imò potius, plenè transmutetur in horridum istud phantasma. Mirum nempe, quod canis venaticus, omnium suæ matris primogenitus, solus canem rabidum adoritur, & superat. Dos ipsi est invictæ imaginationis, etiam, ut si à rabido demorsus, minimè tamen rabiosus fiat. Ubi interim reliqui omnes, per morsum, rabiem contrahunt, à rabido fugiunt, nec se contra hunc defendere audent. Est ergo istud venenum, rabiei diversorium, imaginationis etiam peregrinus hospes, qui ab imaginatione pugnantis animæ superatur. Ergo hinc novimus, omnia venena in se esse fermentalia. Quædam namque solam destruunt materiam, & spiritum simul imaginativum, unde morbi, amentiam connexam habentes. Alia verò duntaxat spiritum affectant. Qualia sunt, quæ rabiem, quæque amentias & catalepses adferunt. Quæ videlicet corpus non liquefaciunt, aut notabiliter alterant: solum autem spiritum sensitivum trahunt in perniciem. Tarantula nimirum vix unquam quiescit, ideoque & hominem, quem pupugit, irrequieta turbat molestia. Aspice enim, quam horrida effigie suas in hominem, cujus pellem vel tenui punctura pertuderit, imaginationes traducat. Vile enim, parvum, atque imbelle reptile, inperceptibili quantitate sui veneni, totum inficit, ejusque mentales potestates, subter suam clientelam statim rapit. Bellè sanè etiam quadrat odor vestigii, simulatus Pesti. Nam licet edito ventisque perflato loco, ædes aperiantur, & ventis cedat infecta domus aura: non tamen proinde cessat perendie Pestis, quin sufficiat tollendo totam plebem. Nec enim cessat odor vestigii (quantitatis nihili,) in via, ventis expositi, nisi pluvia lavetur, aut terra tegatur: suum semper cani refert herum. Memini etiam quod in Peste Ostendana, ipsamet fracedo pestilens, solet crematas soleas parum olere, solebamque Peste infectum odore illo prodere. Porrò ante prævaricationem, omne animans subjectum erat homini, tanquam hero: suaque vita media liquescebat, & peribat edendo, ante conspectum nostri Archei. Ast jam, vel catulus prædominatur vitæ nostræ, & liberas animæ mortalium potestates, subter suas infirmitates rabiei, cogit. Calamitosum nempe est, imaginem Dei deinceps subjacere morsui infectarum, variasque sectari debuisse imagines fermenti veneni cujuslibet. Deviumque est, servilia bruta, morsum suum, imagine iræ, veneno amenti, atque mortifero imbuere. Ah quàm penitissime, atque fortiter iræ imago sigillatur? Quamquè rapida celeritate ad salivam transmigrat? quantis infirmitatibus opportuna est mulier, ex occulto odore uteri? quam infandis enim intellectus exorbitationibus vexatur? Siquidem non rarò fracidus odor, communicatus è plantis pedum, superbiam nostri staturam dejicit, privatque sensu, memoriâ & intellectu epilepticos? Quam promtè enim contagium excrementi hypochondriaci, subter septum, mentem alienat, seducitque mœstitia, horrore, furore, amentia; febrilibus deliriis, & lethargi differentiis, dum juxta imaginem, fermento suo innatam, nos alienant? Quam enim terribile terroris venenum momento unico, fulminis ictu imprimitur? in belluam quam icerit, adeo ut ejus carnium esu, Pestis deglutiatur? quod saltem in signum est, fulmen à portentoso initio, terroris pleno sagittari, unde nimirum Archeus, in momento extinctus, sui terroris imaginem detegendo, perit ferre in momento. Sæpe namque somnus, imò sopor, est in homine: ubi in Archeo est ingens Pestis perturbatio. Sæpe è converso, Archeus perturbationibus expeditus, atque securus vivit: ubi homo miserè suis conflictatur perturbationibus. In bellis & è bellis, nunc atrociores Pestes, quàm præteritis seculis: quia bella pavore sæviora, plusque pavoris, & irarum minus habent, cum homo, in hominem impetu iræ motus, vindictæ studeret. Nec mirum idcirco, quod propria urinæ potatio, Pestem cohiberet ante accessum: non quatenus alexiterium, sed quia persuasionem ac spem continebat, antequam sumeretur. Memini namque, quod Anno 1635. dum Gallus Lovanium vicinum obsedisset, plurima inde Pestis, Bruxellenses pavidos, terrefactasque timore mulierculas, mox dein invaderet, quæque in pagos

omnes dispersa, magnam ubique stragem attulerit. Etenim & comparticipatio vitæ in eduliis facit, ut citò vitalia fiant, arripiantque mox Archeum nostrum, indignatione, furore & multiplici alioqui symptomatum clade subnoxium: Ita in *Magno Oportet*, clauditur nobis multæ luis necessitas, ac transplantatio. Atqui, si esculentorum proprietates vitæ mediæ, aliquatenus in sanguine remanere debeant, eatenus & carnes comedentium, varient saporem, pro ciborum diversitate: necesse est, nos affici ab iis, quæ in nobis suum relinquunt symbolum. Equidem sapores, proprietatum testes, tam cum externis, quam internis putrilaginum consortis, fœtus pepigere, quæ ideo in nobis facilè fiunt participes injuriarum. Vita nempe media ciborum nostris remanet in carnibus; piscivoræ hinc nationes, ac Carthusiani, cimicibus non infestantur. Carnes enim minus bene servatæ, ex symbolo vitæ mediæ nobis residuo, quamlibet facile putredinem nobis inurunt. Unde etiam formales corruptelæ in nobis in auspicato surgunt initio. Dein carnes & pisces, etsi mactentur tempestive, sæpe tamen in se, morborum tabes continebant, quibus ubi vescimur, (præsertim si nidorem antea contraxerint) in sui symboli consortia, facile concedimus, nobisque statim nidores, ac fracedines mumiales suscitant. Neque enim boves aut oves vescuntur hominibus, nec nostram in se contrahunt Pestem: sed nos bobus vescimur, brutalemque haurimus Pestem, juxta & nostram. In solo quia homine multorum brutorum Pestes, suam ludunt scenam. Quare nec insontes sunt cibi, non rite confecti, dum fermentum stomachi illudunt, quia in alienas suæ luis colonias, & putredines varias, facile transeunt. Hæc equidem novarum calamitatum alteritati in Peste, quandoque futura causa erit novissimorum temporum indicatrix. Saltem nunquam in Scholis perpensa sunt, venenorum ac toxicorum fermenta. Sed horum actio æquivoca ideo rata fuit, cœlestique impressioni comparata. Semper enim, ubi in inscitiam labuntur, surdorum cœlorum opem, procul nimis dissitam, implorant, ac Saturnum insontem culpant. Vocant enim actionem æquivocam, dum agens non generat sibi simile: Ut im cœlestibus ac meteoris occurrit. At quam im proprie ad cœlos & actiones illorum æquivocas sit recursum, propter venena facile quisque noverit, qui venena, ut agentia merè naturalia, atque domestica, nedum alterativa per modum meteororum: sed transmutantia, & spermatica aspexerit. Quid namque seminali generationi similius esse potest, quam si exilè scorpionis virus, totum hominem interficiat, suique seminis proprietatem in totum propaget? Nec enim fermenta uspiam æquivoce: sed plane univoce operantur. Quoniam si Pestis æquivoca actione pullularet, non esset utique contagiosa, cum sibi simile non produceret. Patet itaque neglecta fermentorum indagatione, (quorum tamen commercio, omnis rerum generandarum transmutatio conscribitur) venena hactenus, tam in fieri, quàm in esse, ac operari, sint ignota. Maxime, quod proprietas veneni sit, per destructionem Archei humani, suam imprimere imaginem seminalem, in vicem alterius. Quapropter etiam hujus veneni organum, est ipsum fermentum. Hoc autem de venenis intellige, quæ imagine seminali tenus, transmutationem moliuntur: non autem de meris corrosivis: utpote quæ non fermentaliter Archeum, ejusve imaginem corrumpunt: sed eundem in furorem concitant, qui propriam dein materiam, sive hospitium, devastat: sub cujus alterationem, aut interitum, ipse Archeus quoque loco cedit, cum integritate atque retentione suæ imaginis. Magnitudo enim, vehementia, robur, & celeritas venenorum, deceperunt Scholas, quæ neglecta fermentorum consideratione, prætericrunt unicum generationum organum dispositivum præcedens introductionem imaginis seminalis. Sunt namque Scholæ solitæ opera naturæ metiri ad pedem artificialium: & sic ubi quid esset, quod minus huic pedi quadrare sibi videretur, verbosâ excusatione, ad cœlos & occultas causas recursum est, ut ignaviam, atque inscitias, indagandi impossibilitate velent.

Forma

Forma atque materia Pestis.

Cum morbus in nobis proprium perficere nomen & omen debeat, tanquam in suo domicilio, suique propriæ essentiales causæ maneant in producto, necesse est, quamdiu aliquid in aëre, aqua aut terra vagatur: id neque morbus in se esse possit, neque ejus causa continens. Imò quicquid antecedentium causarum nomine est insignitum, non fit nisi occasionalis, nil per se: sed per accidens, causans, nil citra appropriationem in nobis acceptam. Quapropter nec indicant, nec optant, nec præscribunt curationem: sed duntaxat cautionem sive fugam. Occasiones ergo Pestis, considerandæ sunt, quatenus quandoque hospitatæ morborum occasiones, in causarum seriem migrant. Jam itaque satis inprimis docui, Pestem non dimitti cœlitus. Cumque omnis effectus sit fructus, sive productum suæ, & non alienæ arboris. Idcirco quævis causa suum, & non alienum producit effectum. Pestis igitur specificam, propriam, & non alienam causam habet. Nec enim Pestes distinguere per accidentia sua, comitantia vel signata licet: quippe quæ fluunt immediate à diversitate subjectorum, eo quod per modum ac naturam recipientis, diversimodè varient juxta consuetum entium naturæ. Quapropter etiam Pestis, constans materia, forma, essentia, semine & proprietatibus, suam quoque postulat habere, unicamque speciem, cum ipsamet rerum aut defectuum essentia sit individuis proxima. Sin autem vel externe adveniat, vel intus generetur, perinde id est, cum inde Pestis jam constituta. Denique si citius tardiusve contaminet, violentior sit, celeriorque ejus exitus, varias partes invadat, aut diversimodè corpus exagitet: id tamen proinde non mutat veneni speciem. Sunt namque duntaxat signa quantitatis, commistionis fermenti, appropriationis, & inscientiæ, in partes recipientes. Alioqui venenum pestis, internum atque formale, quodque ejus quidditatem continet, est singulare semper, in omni individuo. Quoniam esse rerum consistit in simplicitate suæ speciei. Sicut utrobique eadem est ignis essentia, sive magnus, sive parvus, sive quietus, sive follibus agitatus, sive denique flamma rubra, flava, viridis, vel cærulea fuerit. Pestilens itaque remota, cruda, ac prima materia occasionalis, est aër fracidus, vel potius fracidum Gas, quæ aëris fracedo, juxta ignis experientiam, quam Adepti promittunt, nondum habet 8200. partem corporis sui seminalis. Quod facilius comprehendes, si consideres, vas vini fracidum, doliumque jam exhaustum, absque ullo sui pondere, corrumpere nova & vetera vina, cado infusa. Tractavi nempe in meis Physicis, de fermenti fracidi natura, & quo pacto ex incorporeo fracidoque semine oriantur vegetabilia, ut hinc Pestis prosapia distinctius elucescat. Terram insuper, ostendi fracedinis matrem: ut sciamus Pestes populares, à terræ motu castrorum, obsidionumque sequelis, primam sui occasionalem haurire materiam. Ideo enim quantum terra distat à cœlo, tantundem quoque materia occasionalis Pestis à cœlo est remota. Voco autem materiam hanc primam, incorporale illud venenum fracidum, existens in Gas terræ. Adeoque hoc venenum, tanquam materiam remotam substerno, sub alio viciniore veneno, disponente materiam Archei, quò faciliùs assentiatur, terroremque pestilentem in se concipiat: Ut tandem ad horum dispositiones prævias superveniat quidditas pestilens formalis. Cæterum, si de aëris infectionibus debitè philosophandum, necesse esset, ipsius anatomiam repetere ex prælibata, in Physicis meis, elementorum doctrina. Aër itaque in se, est alterum ex elementis primigeniis, transparens, tamque levitatis, quàm ponderis expers, impermutabile, ac perpetuum, frigore præditum naturali, nisi situum & commistorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extensionem, aut compressionem sui tolerans. Cujus porositates, vel replentur vaporibus, alienisque exhalatibus; vel plane hiant, expertes corporis, in sui integritate manentes, (quod alibi Tractatu de vacuo necessario demonstravi.) Enimvero namque si aër esset absque poris, omni corpore vacuis, non possent halitus

elevari, absque corporum penetratione. Cum autem detur aëris dilatatio, & compressio manifestissima (ut alias plenè demonstravi) necessario datur & facultas. Sunt namque ejusmodi porositates in aere, velut uteri, quibus aporrhoeæ fructuum aquæ resolvuntur denuo in ultimam aquæ simplicitatem, unde provenerunt; spolitanturque quibuscunque priorum seminum signaturis. Sunt autem ejusmodi effluvia in aere, peregrina, per acidens & varia, juxta indolem concreti, unde exhalarunt. Inprimis sunt vapores aquæ puræ atque simplicis: dein aquæ maris salsæ, qui pluviam condiunt vaporosa sui myria, & eatenus à corruptione præservant. Secus namque, ob admistas variorum exhalatuum societates, de necessitate, putrerent, ac foeterent aquæ pluviæ, non minus quàm nubes in montibus, & nebulæ pleræque. Partim ergo aeris hausta venena, vaporetenus hospitantur in porositatibus suis: partimque ipsum aeris corpus conspurcant, sine corporea commistione, prout vitrum odores concipit. Quæ contaminatio jure, impressionis nomen habuit. Est mihi domus campestris, à meredie silva querna dives: ab aquilone verò amoena respicit prata: ad utramque porrò Solis domum, colles Cerere foecundos habet. Lintea autem ibidem lota, & fonte diluta, tabulato suspensa, nitidissimè albicant flante Borea, & hinc inde etiam, ab ortu in occasum, vel vicissim, ab occasu in ortum. Solo autem spirante Austro, fenestrisque australibus apertis, insigniter flavent luteo colore, è numerosa nimirum quercu, eructatur halitus tingens in aerem, huncque à nobis inspirari, ut & à linteis combibi, didici. Itemque sic à quercetis, post solstitium æstivum, exhalat occulta aporrhoea, quæ insuetum vultum, atque collum, pruriginosa pustula frequenti inficit, ac dein in cruribus, & alibi evadunt conspicua. Sunt namque in aere quædam, quæ odore narium percipiuntur: alia denique, quæ per canes solos distinguuntur. Suntque & alia demum, omnis odoris expertia, licet non contagii. Siquidem veneni, ut talis, fermentum ab odore liberum esse potest. Proinde quævis patria suos parit patiturque languores. Solò quippe natura subest, nec omnis fert omnia tellus. Quia varii patiuntur in aëre vapores, pro soli varietate. Quæ penitius mecum trutinans, sæpe sum miratus, vitam nostram ad tot extendi annos: cum tam multiplici stipemur undequaque hostium potentissimorum satellite, tam profundè eundem admittamus, imò & inviti attrahere cogamur. Nec solo id anhelitu; sed etiam per magnetem, qui per habitum carnis, suo more ludit. Etenim qui carbonum fumis, aliarumque rerum odoribus sæpe dudumque impavidus interfui, realiter sensi odoros istos, atque fumos, nedum in thoracem: sed & inde ad stomachum recta deferri, ructusque nostros ideo exprimere conceptas fuligines. Sic namque anhelitus, è pulmone efflatus, refert odores allii, & ceparum comestarum, etiam per nares collectus. Pestis autem utrinque hauritur. Quæ autem non deforis: sed intus spontanea Pestis gignitur, in axillis, & inguine, rara autem pone aures se prodit. Nam hæc plerumque ab haustis odoribus Pestis, prosilit. Quæ verò maculis est infamis: ex interno veneno, intus prius suffocato, atque ideo pessimo, provenit. Quatenus fracedine suffocationis plerumque intenditur. Quæ vero Anthraces exhibet, vel est fortis expulsio, quæ longius, quàm in proximum emunctorium jacit, vel ab attactu rei contagiosæ, vel inspirato Pestis veneno, oritur. Etenim quæ ex contactu invasit, etsi lentior sit, quàm quæ alias universali de causa insultat: plerumque tamen est lethalior. Quia insitus membro Archeus hac Peste interimitur. Et inde pars gangrænam pestilentem trahit. Cui subveniendæ totalis Archeus est negligentior, de tutandis visceribus cogitans, se intro fugiens, recipit, pergitque serpere mortalis ista gangræna. Remedia quoque plerumque sunt ignavia, eorumque intentio, ut exteriora, escharentur, & postmodum eschara citò excidat. Huc nempe cuncta emplastra, & attrahentia adhibentur: rara autem sunt adhibita, ut virus ipsum superent. Pestis autem ab extra, ut potissimum in artubus est formidanda: ita vice versa, quæ ab intrò foras sagittatur, minus involvit discriminis. Enimverò intus nata, primariò Archeum terret, ideoque subitanea ac præ-

præpotens. Venenum autem Pestis, tactu arreptum, postquam Archeo se insinuavit. (Quippe qui primum vivens, ultimum moriens, rerumque intus agendarum solus rector est) rato demum venenorum more reliquum facile inficit. Siquidem ipse Archeus semel infectus, statim terroris pestiferam imaginem concipit, eamque desertis habenis regendi corporis, communicat consociis. Denique etsi sudor in omni Peste conducat: minus tamen in illa, quæ externo contactu subintravit, nullatenus saltem propterea negligendus. Porrò in Peste, singularis individui (à quo subinde tota communitas affligitur) illic fracedo plerumque intus incipit: qua semel arrepta, facilius inde terroris Archealis virulenta imago creditur. Celerior est Pestis, quæ ab externa odoris fracedine intro trahitur, quia duos gradus (fracedinem nempe atque mumiale syngamicumque fermentum) statim associat: non est autem necessum, ut fracedo sit naribus sensibilis cum aversione. Nam si canes, qui olfactu nos excellunt, fracedinem, aut vestigium heri, in via sentiant: ipse Archeus noster, longè facilius adhuc, quæ intus sunt, olfacit, nequitque ideo fracidus odor nocere, nisi fermentum mumiale intus invenerit, cui se copulet. Jam tunc quidem est præstò exotica materia, nihilominus adhuc contagii indiga. Idcirco oportet, ut materia sit plenis numeris instructa, ac formalitate agendi. Nam sunt hæc duo adhuc tanquam causæ occasionales atque irritativæ. Denique de Tartaro cruoris sat dictum est, quod sit productum Pestis, quodque hanc præstolatur, vel fit extemplò, adventu Pestis. Terminus itaque fiendæ Pestis primus, est Gas fracidum, quod cum nequeat inficere, sine appropriationis symbolo, requirit alium terminum correlativum, qui est fermentum mumiale (sine quo non est appropriatio) nimirum Archeus, Pestis susceptor. Siquidem virulenta Pestis materia, per contagium in nos traducta, non contaminat quenquam, nisi Archeus illam apprehenderit, & appropriaverit. In quo sanè Archeus laborat improvidè. Nam ex in Pestis terrorem concipit propria phantasia, non autem ex pavore humano. In qua nimirum terroris Archealis phantasia, Archeus, venenum pestilens parit. Quod est ipsa terroris concepti Idea, vestita propriâ Archei chlamide. Eheu tunc Pestis intus adest, totumque facile mox conturbat hominem. Imago ergo Pestilens constat aura Archeali, ut materia continente, cui impressum est venum terroris Archei, tanquam efficiens immediatum. Neque enim ideo virus Pestis quemcunque semper inquinat, etsi odorem sibi conformem mox in nobis invenerit: eo quod fermentum mumiale, quanquam internum: at nihilominus est tantum medium occasionale, respectu contagiosæ applicationis sive infectionis applicatæ. Quæ appropriatio proximè consistit in reali & actuali congressu imaginis, per terrorem genitæ, quam Archeus concipit, ex præfata applicatione; existimans hujus respectu, jam domi suæ potentem hostem, intra lares hospitatum. Qui panicus Archei terror, est causa immediata, imaginatione genitæ imaginis: (imaginationem proinde probavi, esse in Archeo, præter illam, quæ mentis conceptibus, tam in præcordiis, quàm in corde ac cerebro pingitur) quæ imago est causa adæquata Pestis: Ipsissima inquam Pestis, non secus atque pullus, nihil est, præter ipsum ovum, fotu maturatum. Purpureæ febres enim, venenum quidem atque contagium idcirco habent, præter prutredinem, & fermentū appropriationis (unde nimirum solos homines, non item belluas inquinant) carent tamen Ideâ terroris, quo Archeus, confusione ac desperatione plenus, regimen negligit, funestamque ac seminalem iconem pestilentis veneni fabricat. Hanc denique sui confusionem facile suis transmutatis liquoribus alimentariis insinuat, quibus ante invigilabat, jam in hostilem tartarum cruoris degenerat. Archeus enim, gubernaculum deserens, instar hominis pavidi, præpostere sursum atque deorsum invertit omnia, & ipsemet profugus, hostem intus receptum conclamat. Fiunt tenebræ, appetitus sternitur, incepta cessat omnis officinarum digestio. Quodque penè vel semidigestum erat, corrumpitur: quia tristem mortalis veneni imaginem horret. Seditio itaque, murmurque est intus per membra, quia horum spiritus insiti, confusionem influi

Archei persentiunt: sed compescere nequeunt. Etenim si nutrimentum semidigestum, in stomacho recens ac mite erat, sopor oritur, itemque vomitus ac nausea; sin autem jam digerendo aridum, cephalalgia occupat hominem. Sin autem propemodum digestum, cum nidore putrescit. Unde vomitus continui. Aberrant enim cuncta, putrentque sub imagine veneni, & in terram mucaginem degenerat alimentum ipsius stomachi, quod & causticam acredinem non raro induit. Estque circa stomachum potissimum murmur. Utpote ubi primi & inordinati sunt hominum conceptus, atque impetus: ibidem quoque de necessitate, prima Archei confusio terroris, suboritur, fitque imago teterrima Pestis. Etenim plerumque notavi Pestem circa stomachum prima sedilia locasse. Quidam enim continuo vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem sensit, ac mox delirium, deinde & soporem per intervalla passus, sedecim horarum spatio obiit, multis deliquiis praeviis. Optabam autem scire, unde tam celeriter, tantoque symptomatum fruore oppetivisset, nec Chirurgus adesse cuperet, tandem cultro dissectionem institui, ac inveni stomachum illius triplici eschara jam perfecta pertusum. Qualiter olim videram stomachum ancillae perforatum, quae volens biberat arsenicum. Interim in quavis Peste, surgit febres ab exordio: quia & minitata corruptio, in Archeo incepit. Vitalia sane cuncta terrentur, in naturalibus imaginum directionibus, pavida discordia, confusione & desperatione disgregatis. Tartarus cruoris quoque, jam legibus solutus, in tanta totius confusione, fruorem arripit, conceptis finibus suae partis, cui adhaerebat, reluctatur, & terroris confusione omnem adauget tumultum. Haec est scena Pestis, quam aliquando per divinam clementiam vidi somnio intellectuali. Non est autem Archei pavor, fuga, desperatio &c. ipsum venenum: prout neq; ira animantis, ejus est venenum. Sed venenum Pestilens, est ens productum ex imagine pavoris, & vestitum substantia Archei, sicut ira serpentis, irae imaginem in parte Archei deponit, illamq; ad organa executiva irae, deponit in saliva, &c. Est autem virus pestilens in se horridum, ac mortali contagio serpentum longe crudelius, quod scilicet per vitalem perturbationem (qualis est ira serpentis) in bestiis producitur. Contagio enim pestis serpit in adstantes, nec cum vita animalis perit, ut solent alias bestiarum venena. Eo, quod venenum Pestis non inhaereat vitae: sed effumanti inde aurae insit imago, & quidem Archeo infecto vestita. Ut sanies, cruor, & pus, adsperso vitriolo, adhuc vitam vitalesque actiones, in totum unde fluxerunt, retinuisse, hodierna docuit magnetica curatio vulnerum, ulcerum, & ossifragii. Quin imo Pestis propulsat potius à se fugitivam vitam, pavidum fugacemque Archeum. Et sicut rabies canis, productum assumit suum, in saliva: sic venenum terroris, in tartaro cruoris sigillatur, prout etiam in auram atque odorem dispergitur, peregrè abeuntem. Idcirco enim belluae sunt immunes spectatrices nostrae calamitatis, quia univoci Archei defectu, ideoque & appropriatione carent. Quodcunque tamen subjectum, sive aura fuerit, vestis, vel aliud solidius, etiam pavoris nesciens, quod odore imbui potest, potest itidem esse subjectum, in quod productum pavidae imaginis possit imprimi: non aliter quam terra odorem celeris vestigii refert. Porrò tametsi Pestis sit unica specie: diversimodè tamen invadit. Semel namque adoritur popularis, quae vulgata fracedine exsurgit, post terrae motum, ex antris, rimis, stagnis, fodinis, & cadaveribus tam belluinis, quàm humanis, virus fracidum eructantibus. Quod tamen nondum pestilens est, donec intrò receptum, tum demum fermento appropriatum fuerit. Unde nimirum terrefactus Archeus, atrocem illam imaginem creat suae confusionis, atque terroris. Invadit quoque solo odore pestilenti, ex infirmo, vel cadavere, vel loco, aut re inquinata hausto. Qui quo subtilius subjectum inhaesionis suae habuerit, eo quoque velociùs contaminat, celeriusque Archeo approximat, ob symbolum. Neque enim ideo sudoris halitus, tam praesto inquinat, atque Gas pestilens, odore non perceptibile. Perinde enim atque carbonum Gas stomachum commovet, vomitum cit, dolores capitis, imò etiam syncopen: sic Pestes notavi, quae subtili halitu alimentum stoma-

chi

chi proximum infectant, vomitus continuos, ſingultus, ſyncopes frequentes, atque deliria, & mortem citiſſimam adferrent. Vomitusque ille remedia deglutienda recuſat; ſyncopæ vires dejicit, ut delirium, cibos atque remedia aſpernatur. Materia autem infecta jam, ſi per ſudorem auferenda, totam domum à ſtomacho ad pellem usque tranſeundo contaminat, niſi per remedia cohibeatur malignitas ejus. Nam etſi remedium, illam materiam infectam, promtè attingat, non tamen facile educit non libenter ſequacem. Siquidem nunquam antidotus aliqua, ſemel infectum, in priſtinum reſtaurat. Eſtq; ideo omnis antidoti cura, duntaxat circa præſervationem nondum infectorum, horumque mitigationem atque celerem expulſionem. Eſt & ardua popularis *Peſtis* occaſio, quod non vitentur loca, & corpora infecta. Quod in caſtris, & obſeſſis civitatibus, luculenter apparet. Legimus namque in Oriente, *Peſtem* à tribus militibus, ſepulchrum violantibus, incepiſſe, caſtra Romana contaminaſſe, & tertiam mortalium partem, per cognitas mundi oras, interemiſſe. Eſt namque ejusmodi *Peſtis* celerrima, ac ferociſſima: quæ nimirum cuncta ferè ſibi neceſſaria, ſecum intro adducit. Etenim cum venenoſa materia, jam nacta ſit fermentum, non debet paciſci cum Archeo, de ſui receptione, quam facile à turbato hoſpite impetrat: ſiquidem jam in ſe, Ideam à priore ſecum adducit, novamque intus conſimilem, in ſociam, ab Archeo acquirit. *Peſtis* verò, quæ citra externam opem, in nobis, totam ſui generationem orditur, ac perficit, fit ex præexſiſtente tartaro cruoris fracido, qui mox ſponte cadaveris odorem induit faciliimè. Unde perterritus Archeus, Ideam concepti terroris ſuſcitat: ſicque venenum *Peſtilens* ſuſcitatur: hujusque ſeminalis, atque infeſta imago illi excremento incorporatur: quod igitur ſæviendo, pergitque contaminando. Inſenſili enim aura nobis communicatur *Peſtis*, quam muſcæ, picæ, corvi, cornices, aquilæ, canes, lupi, &c. plerumque diſtinguunt. Notiſſimum nempe eſt, domeſticum animal canem, unumquemque odore dignoſcere, cujusve veſtigia, utcunque leviter impreſſa, dudum etiam potea diſtinguere. Eſtque Gas peſtilens, æquè ſubtile, ac odorabile. Acquirendæ ergo *Peſtis* differentes ſunt modi. Quorſum repetere oportet, *Peſtilens* venenum duntaxat unius ſpeciei eſſe, nec ejusdem rei plures poſſe eſſe parentes, ſpecie atque ſemine diſtinctos: Id eſt, ſemina nonpoſſe eſſe diverſa. Adeo ut ſcorpio, ab ocymo, & à parente genitus, non differat ſpecie: ut neque pediculus à lendibus proveniens, & ab homine prognatus immediate, identitatem ſpecificam projicit. Lendes enim, ſive pediculorum ova, ſunt in identitate Archei, cum materia, unde homo pediculos immediatè generat. Quoniam ſi duo ſemina, ſpecie diviſa, unicum idem in ſpecie conſtituerent, fruſtra ad rerum generationem, diſpoſitiones ſpecificæ in materia: ſed promiſcuè omnia ex omnibus, atque ſingula ex ſingulis, prodirent. Agentia igitur ſpecie diverſa, etſi aliquid ſub identitate ſpecifica conſtituant: Intelligendum tamen idem, ac ejusdem Archei ſemen, ab utroque formari. Sic homo facit excrementum vitale, unde lumbricus, pediculus &c. fotuque ſuo illam ſic diſponit, ut Archeum acquirat conſimilem, quem pediculus generans, ſuis ovis originaliter implantavit. Adeoque pediculus generans, eſt agens univocum, quod de ſe porrigit ſufficientem materiam generationi. Homo autem eſt agens æquivocum, quod materiam excrementitiam de ſe dedit, quæ labens, tandem in fotu, Archeum acquirit conſimilem. Sic cadaver in vermes, & hi ſexualiter iterum generant. Sicque mures è ſordibus, iterumque è parentibus. Idque totum in inſectis, quorum ſemina velut ſponte putreſcentibus corporibus eruuntur. *Proxima* ſaltem horum materia, & agens harum generationem, utrobique eſt ſimplex, uniformis, ac ſpecificæ identitatis. Ideo & ambo conſtituta, ſunt ejusdem ſpeciei, generantia poſtmodum ſibi ſimile, absque delectu: adeò ut pediculi, noſtris exhalatibus procedentes, congreſſus admittant cum iis, qui è lendibus per fotum egreſſi ſunt. proxima ergo materia, proximumque agens, in *Peſte*, ſunt utrobique ejusdem Archei ſeminalis, atque identitatis ſpecificæ.

Nam

Nam sive materia intus gradatim fiat, vel repente; sive externè hausta, actuetur in nobis: saltem nunquam venenum Pestis fit, quin Archei terror imaginem istam virulentam pepererit. Terrorem autem voco, tam hominis primo impetu perculsi: quam ipsius Archei humani, sanguinisque, ex antipathia susceptum. Hoc pacto, vir audax ac strenuus, sæpe coram Peste est pavidus: Imo qui Pestem vix timet, Archeum intus habet, terriculamentis obnoxium. Sic namque infans timoris incapax, apprehensionis nescius, non tardius Peste corripitur, quam timida muliercula. Nam etsi animositas valeat ad præcautionem: non tamen interimit venenum jam conceptum. Suntque diversæ magnanimitatis audaciæ. Quidam enim intrepidus in monomachia, qui in conflictibus belli timidus. Alius imperterritus pugnando qui, lemures insigniter metuit. Tertius denique non timet hostes, armatos autem rusticos formidat, &c. Gallenus putat bonam complexionem, ad pondus sive æquilibrium elementorum, dare robur ad resistendum Pesti. Is inquam, qui singulas partes atque viscera in homine, differre sola inæqualitate temperamenti elementorum, jam æqualitatem confluentium elementorum, ad pondus, concedit una specie humana. Cum alioqui; si cor esset pars temperatissima, jam totus homo juxta quasvis sui partes deberet necessariò habere consistentiam atque duritiem cordis. Sed elementorum, commistionum, ac temperamentorum opinionem ut stultam ac totaliter falsam, firmis demonstrationibus primus rejeci, in volumine, de origine Medicinæ edito. Hanc igitur elementorum commistionem lubenter Galenicis cedo, lubenterque ignoro, quomodo ponderari queat aer, aut ignis, ut ad pondus aquæ ac terræ, collibrata simul, carnem, nervos, ossa, cerebrum, cor, medullas &c. de se conficiant. Ah inanecommentum, crudele facinus, in proximos explodens! Animositas porrò, quam laudo, non terretur morte, aut Peste Archeum adornat, ut veneno resistat, receptumque per accidens expellat (vincere autem aut interimere alioqui non potest) non secus ac terror poros claudit, naturæ motu sibi obedientis. Quare, qui à Peste surrexerunt, eodem anno, vix æque facile à Peste inquinantur. Contrarium in aliis morbis, atque venenis. Siquidem hæc, nedum post se relinquunt debilitates, unde facilior est recidiva: verum etiam alia venena operantur, Pestilens autem venenum terrificum, solum primario invadit Archeum, eumque perterret. Qui dum semel Hostem cognoverit, ac superaverit, præsumit deinceps, audacior factus, non tam facile se succubiturum, nec occasione allati veneni, tam facile deinde terretur. Nec obest debilitas, quam Pestis illi reliquit: quia sufficit, quod non æquè facile terreatur, imaginemque terroris pestilentem, in propria sui substantia depingat. Suntque ideo reliqua venena morborum longè crassiora, quam imago hausti terroris. Quædam namque non nocent, nisi sub cute aperta: alia vero edi aut bibi postulant. Basilisci autem, aut catoblepæ rarissimum virus, per imaginationem, visum dirigentem emittitur. Sed Pestilens toxicum, proprio Archei conceptu, intus fabricatur. Venena cætera, sensibili aliquo signo produntur. Sola vero Pestis, insensili contagio communicatur perinde atque humani pedis vestigium, sui odorem servat. Ecce ut Imago tristitiæ repentinæ, appetitum sternat: rei nauseosæ imago creet vomitum: Imago condolentiæ, pariat lacrymas: Imago lentæ tristitiæ suspiria suscitet: Imago pavoris, generet epilepsiam, atque subinde Paralysim. Itaque non frustra alibi de morbis scribens, demonstravi, lætitiam, metum, iram, odium, cæterasque passiones, atque perturbationes, non secus atque terror Pestem, actualem sui imaginem propriam, atque singularem in nobis generare. Sed harum generationes sunt nobis domesticæ, magisque ordinariæ proles: Ast terroris pestilentis imago, venenum parit immediatè Archeo inexistens, atque ab eodem desumit sui materiam. Ideoque sensus illam nequeunt concipere. Archeus igitur conspecto cominus hoste lethali, intus genito, vel peregrè allato, suo hunc terrore, pictaque de novo imagine, admittit, suique charactere atque substantia confirmat. Manus enim nostra, cadaveri sponte extincto admota,

mota, mox ita propter fugam Archei, friget, ut longo demum igni, vix recalescat. Attamen canes non sentiunt istud frigus, dum cadaver vorant, prout non multum friget nobis, cadaver pecuinum. Fraudulentum itaque,& accidentale cadaveris humani frigus est, plusque frigefacit, quam frigoris habeat. Plusque cadaver sensim extinctum friget nobis, quam cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus sit. Scilicet Archeus extimescens mortem, quam apposita manus, cadaveri, diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deserit, nec facilè (quia memor) redit. Patet ergo Archeum mortem sentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra se est. Magis adhuc fermenta putrilaginis (ut in rigore febrili) intus concepta genitave. Et quam maximè illa, quæ imagine tenus, intra sui œconomiam recepta, tendunt in transmutationem formalem sui esse. Quippe virus, per ideam terroris, summæ est potestatis actualis: Differtque imago timoris, etiam pavoris, ab imagine terroris: propter formalem activitatem concurrentis fidei: prout antea notavi. Quin imo, etsi Archeus mortem, atque venena persentiat: terroris tamen virus non persentit, quia putat suum esse terrorem, atque inanem passionem; donec prægresso fermento appropriationis cognoverit, virus istud sibi esse peregrinum, quod in parte sui reconderat, dum exoticâ istam formaret ideam, adeoque cum sui aliquali perditione virus statim à se explodit. Atq; utinam jam vis sibi innata, non communicaretur per totum, qua via pergit. Sic namque venenum rabidi, nullatenus persentitur ab homine, ut neque à suo Archeo, nisi postquam fermentum in Archeo sibi stabulaverit. In qua tum rabiei imagine, cum sit statim mentis alienatio connexa. Hinc Archeus nullum sibi concipit terrorem in furore. Cespitans enim in imaginatione, terrorem potius excutit, temerarius insanit,& à rabido veneno dirigitur, ad Hydrophobiam. Finaliter itaque unicum pestilens virus, unicum quoque habet terroris intuitum, unamque viam ad tumulum, vel ad convalescentiam, per bona, vel inepta remedia. Quæcunque autem hactenus de terroris pestilenti Idea dixi, nolo interpretata licenter. Nam timor ab hostibus, à fure, à morbo, ab animali nocuo, à gladio, generant quidem pavoris imaginem, at non pestilentem. Quam ideo terroris nomine designavi distinctam, à qualibet imagine formidinis conceptæ, qua pavet animans. Terror itaque pestilens, non quemlibet, aut cujusvis calamitatis pavorem, hic designat: sed solum virus pestilens horridum, in terrore conceptum tam ab homine, quam ejusdem Archeo. In hac ergo Idea sita est Pestis essentia, omnisque hujus libri quidditas. Fateor quidem, quòd imagines cujusvis metus facile permutentur in Ideam terroris pestilentis. Perinde ut gravida, in carnem illibatam sui fœtus traducit imaginem muris, imò totum embryonem in horridum quandoque animal vel monstrum transplantavit. Quia ut alibi de formis docui: imagines formales sese mutuo penetrant, posteriorque priorem facile in sui obsequium trahit, quod Hippocrates vocat, semina duci, quo nolunt. Equidem elementorum diversitatem, & congressum pro mixto, itemque complexionum, humorum, indeque natarum conditionum, inclinationum, ac studiorum, climatum denique, angulorum, ætatum, proportionum, fortitudinum, magnitudinis,& alteritatum divisiones, in subsidium ignorantiæ convocare, ut per hoc calamitates plures majores, difficilioresque efficiamus, incertitudines augeamus, inscitias regamus, dubia patremus, imposturas patrocinemur, & vitæ desperationes promoveamus, non nisi est in vanum laborasse. Est namque lux perfecta scientiarum, ignis instar, quisine delectu cremat omne combustibile. Talem olim Hippocrates nactus erat scientiam.

Proprietas Pestis.

DEmonstravi pathemata animi, appetitum demoliri, ut & digestionem sternere. Primos denique cogitationum motus, in præcordiis sua sortiri conciliabula.

Idcirco & os ſtomachi Mercurio dicavi, cui Ethnici tribuerunt ingenii acumen, ut & ſomniferum caduceum. Dixi quoque Peſtem originaliter ab hominis terrore concipi,& quæ adducta è corpore peſtifero in nos vehitur aura, primo ſui impetu, in Lienem ruere; qui eandem mox excutit, ac veluti per manum, orificio ſtomachi tradit. Hinc appetitus dejectio, vomitus, dolor capitis, deliria, deliquia, ſitis, ſopor, &c. Peſtis autem quæ in nobis fit, prout & quæ extrinſecus hauritur: ſua habent diverſoria, quibus ſingulæ furere incipiunt. Quamdiu autem Idea triſtitiæ ac metus obſident tartarum cruoris, in ſtomacho, ac quantiſper abeſt imago terroris Archei, nondum Peſtis adeſt. Fit quidem interim, ſi minùs accuratè ſe cuſtodiverint, quod tartarus cruoris, magis magisque infeſtus, Archeum tandem terreat: ſibique cudat peſtilens virus. Sunt etenim Peſtes, ſolo terrore natæ, velociores, ac terribiliores multò, quàm quæ ex contaminata proveniunt aura. Multos etenim hic fortaſſis percellit, Quod ſtomachus, cum ſaltem membrana ſit, perturbationes tamen, primosque impetus, vel in ejus orificio collocaverum, vel in Splene, illa ſaltem parte extrema ſui, quæ orificio ſtomachi incubat, hincque fermentum impertitur, ad digeſtionis neceſſitates requiſitum. Sed Scholæ ipſæ, os ſtomachi, cordis etymo appellant. Etenim vulnus illius loci, ac vulnus cordis, iisdem ſymptomatibus, ac æquè celeriter interficiunt. Nam vidi plures, quibus apoplexia fortis, caput planè inſenſile ac mortuum fecerat: multas tamen horas poſt, calerent in præcordiis. Sponſa enim in rheda propè Scaldim, à ruranis moſquetariis ſalutatur, ejusque tempora, glans moſquetti trajicit, cerebri non parum effunditur,& caput illicò moritur. Vilvordiam autem, quatuor inde leucis diſtantem, allata, pulſus adhuc vitæ teſtimonia dabat. Nonne & vitalis, totius quidam rector ſpiritus, in utero eſt? quique duntaxat membrana eſt, per modum ſtomachi? & longè majorum perturbationum ſedes, quam ſint jecur, pulmo & renes? Profectò membra in ſe, non niſi cadavera ſunt: ſpiritus autem eſt rector, qui vivificat illa, quem & qualem Deus plantavit, ubi voluit. Memini equidem ſæpius me vidiſſe, qui tartarum cruoris aliquali timore Peſtis: ſed ſine fine, aut præſumtione contractæ infectionis corruptum haberent; indeſinentem anxietatem, atque pugnam, diu noctuque ſuſtinerent, imo quamvis ſaperent, ſuasque riderent anxietates: non poterant non tamen, quin conceptam timoris imaginem, diu noctuque, inſomnes ob oculos volarent. Erant namque ſimiles demorſis à rabido, qui velint nolint, ſequacem præbent imaginationem ſuam, ad veneni lubitum. Demum in ipſo cruoris tartaro, circa præcordia hærente, inveni propriam phantaſiam naturalem, quàm imago concepti, in Splene timoris, ſibi finxerat. Sic non ſemper laſciva ſomnia, ex prægreſſæ diei imaginatione, ſequuntur: ſed plerumque etiam ab ipſa prædominante paraſtatis materia: non ſecus etiam atque micturiens ſe continuo mejere ſomniat. Terror ergo hominis, eſt occaſio Peſtis: terrorque Archei, efficiens eſt imaginis, & veneni peſtiferi. Eſt enim velut pater Peſtis, qui patrata virulenta imagine, licet ceſſet, ſaltem Peſtis concepta eſt in ſui imagine. Nam ſi terror hominis eſſet ſufficiens cauſa Peſtis: neceſſario quoque ſemper terrorem peſtilentem Peſtis ſequeretur. Quod falſum. Prout etiam, in infante, omnis terroris experte, Peſtis pro lubitu recipitur. Unde ſat conſtat, Ipſum Archeum conterritum, eſſe primitivam cauſam efficientem imaginis peſtilentis. Peſtis itaque conſtat inquinatione, contagio ſcilicet, celeritate curſus, ſingularitate veneni, concomitantium terribilitate, præſervationis demum, ac curationis difficultate. Enimverò pone relinquo Peſtis inquiſitionem, quæ in ſupplicium propter occulta Dei judicia mittitur. Quæ licet planè ſit ſupra naturam: interim tamen ejus materia non eſt creatura nuper è nihilo facta: quia quodammodo fines naturæ ingreditur. Non enim Angelus percutiens ſtabat in monte, quem aëris præterfluens unda continua lambendo abluit. Neque ſtabat etiam in excelſa turri: quaque tamen peccatum Davidis, concupiſcendo, ortum ſuſceperat: ſed ſtabat in fracido atrio Auraunæ. Sic Angeli in Apocalypſi, ſuas effundunt lagenas, unde tertia mortalium pars quandoque peribit.

peribit. Verbum, imò nutus Domini, cuncta facere poteſt, absque atrio, vagina, gladio, lagenis, effuſione veneni, &c. Sed pietatis ejus tanta eſt ubertas, ut ejusmodi ſupplicia non det nuda per Verbum: fonte propter perpetuam Verbi ſui conſtantiam, & irrevocabilem firmitudinem. Nec etiam per cacodæmones, Peſtem ſupernaturalem mittit, ne vivos tradat in manus hoſtium. Peſtis demum, ſi qua per incantationes parta ſit, ſequitur naturam. Siquidem non valet diabolus ex ſe, vel unum culicem facere, niſi ejus aſſumat initia ſeminalia. Prout magi ſui non potuerunt, ex pulvere facere cyniphes, proles aquarum: quapropter & diaboli impotentiam confitentes, tum exclamarunt: Verè Dei digitus hic eſt! Si ergo diabolo quandoque permiſſum fuerit, formare Peſtem. Id ſane ex naturæ principiis deſumſit. Differretque Peſtis diabolica à naturali ordinaria, applicatione, & appropriatione. Applicaret nempe tenacius actuationem, & impreſſionem veneni, non ſecus, atque follis, ignem quem non fecit, ſaltem promovet atque intendit: Appropriaret verò cum præparatione prævia per imaginem terroris, à ſuis mancipiis hauſtam, ac mutuatam. Et licet ejusmodi Peſtes, eſſent ferociores: iisdem tamen cederent remediis naturalibus. Atrociores autem voco, ob celeritatem, ſuperaddita ſcilicet invidiæ truculentæ imagine, à ſagis habita. Attamen ejusmodi permiſſiones, adhuc eſſent determinatæ ad perſonas, ac numerum: imò facilius expiarentur per orationem & eleemoſynam, quàm Peſtes ordinariæ. Quo ſcilicet Deus, humani generis miſertus, magis oderit diabolicas artes, diabolumque tædere faciat divinæ mox miſericordiæ. Aſt eudæmones, Peſtis ſtructores, magna certè id compaſſione, ut non niſi ſub mandato obedientiæ, virga Domini & non Angelorum, vapulemus. Decorum nempe ſervat ubique Deus. Prætores ac ſatellites ſumit, qui nativam bonitatem habent, amicitiam ſervant, nec indolem diabolicam aſſumere poſſunt, cui ſciunt nullum in cœlis locum eſſe. Sodomam autem, antequam Diabolo traderet, privavit prius paucis inſontibus. Eſt autem Peſtis, quæ exſecratione oritur ptopter extremam paupertatis amentis anxietatem, derelictam exſecrantem parturientem, vulneratum, &c. Peſtis punitionis divinæ, quæ ſanè vix initiis naturæ innititur, facileque dignoſcitur: quia ſola loca exſecrata, ac perſonas tales invadit: Itemque divites, qui ſedent in cubilibus eburneis, bibunt ex vaſis deauratis, edunt vitulum de armento, & pinguem ovem de grege, nec fratris Joſephi incarcerati recordantur. Quoniam horum exterminationem adjurat Dominus, ut reliqui, velut ex ſpeculo intueantur, quid ſit Deo placuiſſe, & diſplicuiſſe. Peſtes autem, quæ caſtra ſequuntur, ac plerumque aliquot ab obſidione menſes ſæviunt, non ſunt militum immundiciis aſcribendæ: potiſſimum ſi dudum poſt captam civitatem (ut plerumque fit) inceperint. Nam & caſtra olim ſuas, & easdem militum impuritates habebant: ſed occaſio fracidi odoris cadaverum, mumiali fermento infecti: quippe quod hodie, non ut olim, nec ſat profundè ſepeliantur occiſi. Denique potiſſimum, quod lædantur ab inviſibili glande eminus, terrorem Archeo quæ majorem movet, quam dum haſta haſtæ, & gladius gladio animosè opponerentur. Neque enim fruſtra in Lege erat præceptum: Quod quicunque tangeret cadaver, impurus eſſet, & abluendus ſimul cum ſua veſte. Quodque Sol, ſuper corpora ſuſpenſorum non occideret, quæ ſanè literali ſenſu, pro Reipubl. bono, ſic ſunt à Deo præſcripta, ne fermentum mumiale fraceſcat; Deplorandæ itaque eſt cæcitatis, & temeritatis, corpora ſuſpenſorum oſtentari ad ſpectaculum, donec ſponte decidant (parvum nempe inde commodum, pro tantis malis) & perinde eſt ac ſi dixerit Judex: Deus quidem ſic inſtituit, ſed magiſtratus correxit propter melius. Quaſi Deo ignotum fuiſſet, quod ſpectaculum ſuſpenſi, malis foret horridum. Ergo ſic hoc ſcivit Deus, & nihilominus expreſſum mandatum ſepeliendi dedit: non eſt mirum, quod transgreſſionem comes ſequatur punitio. Ac ſequitur ſontes ultor à tergo Deus. Atque utinam ſolos in transgreſſores, converſum ſupplicium: Etenim ſepelire, opus eſt miſericordiæ. Oſtentare autem ſontes ſuſ-

pensos, non est opus, ad quod æternum ite, aut venite, quandoque pronunciabitur. Siquidem non minoris est misericordiæ, condemnati cadaver sepeliisse, quam principis. Hæcque misericordia, non tam exercetur in mortuum: quam in proximos, ne fætor insequens eos inficiat. Nec enim sepulto prodest sepeliri, sed vivis. Scopus itaque divinæ bonitatis, non solum in sepeliendo, at in sat profundè inhumando, consistit. Quæ clariora per exemplum fient. Etenim falco mortuus, pone sentes abjectus, ac semiputridus, à vivo devoratur: at mox Peste contagiosissima suæ speciei corripitur. Quia virus terroris intrò assumtum Archeo suo incutit, propter symbolum mumiale, putrida fracedine infectum. Estque tanta falconis Pestis: quod Pestilens falco, per plateam delatus, inficiat alios omnes, qui triduò abinde isthac deferuntur. Unde conjicies, quid humana cadavera, tam suspensorum, quàm incuriè sepultorum, sui odore faciant. Canis enim canem non edit, nisi infumatum, dum videlicet mortis mumia, horrorem, gustus alienatione, præservando à putredine, amisit. Lupus autem lupum noviter mactatum, non autem putridum, edit. Unde suspicio est, in lupo aliquid esse, appropriatione mumiali superius. Putavit forte Paracelsus, id esse, in quo sedet prima objecti applicati sensatio. Fortè & ob id linguam Lupi suspensam, Pesti adversam putarunt. Quin imò militum cadavera, profundius hodie, quàm olim sepelienda sunt. Quia glans bombardæ, sine musquetti, facit contusionem, dein secum partem aufert, quare foramen parit patulum, ac tandem simul venenosam fuliginis impressionem patrat; unde mox, caro circumcirca, gangræna quadam nigricat. Facileque venenum in se assumit: si non in vita, saltem mox à morte; dum nempe carnis festina putrilagine, in terram combibita, fracedo cadaverosa oboritur. Quibus omnibus juncta est in morientis Archeo, idea ultionis, ad putrefactionem prona. Inde in aerem, Gas monstrosum, effunditur in aera, quod archeos viventium, terrore percutit. Est enim cum cadavere, perindeatque cum fimo equino. Quin non fracescit quamdiu calet. Sed dum arescit, & salpetræ inde migravit, tenditque fimus ad transmutatum iri, in liquorem terræ. Alioqui namque si fimus, urinæ equi aspersione atque agitatione frequenti, à fracedine, cohibeatur: multum salis petræ profert. Etenim aspice quàm potens nutrimentum, est fungus unius noctis (est fungus nimirum, fructus è succo Leffas, coagulatus, primo enti vicinus: quod alibi ostendi) sed postquam fracedinem terræ assumsit, qum dirum suffocationi venenum proferat. Advigilandum itaque, ne fracedo surgat, in ultimæ digestionis reliquiis. Enimverò Pestis, per pedisequám, domum meam subintravit. Illa statim convaluit. Uterque filius meus, major natu, animo consternatus, inconcussum ostentat animum, tacuitque, se continuò suspirii bello, ad os stomachi, angi: cumque præpotentum hostium meorum technis, structisque dolis, domi meæ, sub cautione fidejussoria detinerer, noluitque uterque, me deserendo, rus adire. Cumque alias observassent, natando se recreari, æstate media, me inscio ternatarunt: unde obserata transpiratione, illicò in febrim devolutus uterque, cum dejecta appetentia, dolore capitis, & catocho, obiit apud moniales, jurantes, se mea remedia admissuras: sed postquam filios meos recepissent, recusarunt remedia aliena. Maximus quidem, absque stigmate, aut signo, etiam post mortem, periit. Utpote refrigerata pelle natando, nil extrorsum apparuit. Alter verò, parvam duntaxat lividam pustulam in lumbis ostendit. Horumque jacturam velut præsentem, frequenter intueor, hujusque Tractatus initium dedisse putaveris. Relinquo Domino meo vindictam, quem supplex obtestor hostibus meis parcat, & lumen pœnitentiæ largiatur.

Signa.

SCripsi hactenus paradoxa insueta. Intellectus meus absque Luna, erat tribulationibus immersus, materia aderat terroris, horroris, atque difficultatum plenissima. Lector multos, optimorum incapax, brevitas initii tenebrosa, novitasque odiosa, licet pernecessaria. Quod autem potissimum nos in Peste occæcat, est

est defectus signi exquisiti, & inseparabilis, cujus monitu nimirum, sat tempestivè queamus per remedia occurere. Nihilominus quicquid creati ubivis est, sua habet diagnostica signa per quæ à reliquis commodè distinguatur: quæque Pestem præcedunt, comitantur, vel mox subsequuntur. Quæ enim præcedunt, in præcautionem faciunt: at quæcunque dein sequuntur, aliis plus inserviunt, quàm misero ægroto. Sola autem signa comitantia sanationem decernunt. Enimvero signa venturæ Pestis, in cœlis depicta sunt, si firmamentum annunciat opera manuum Domini, in terra. Signa ejusmodi malè ab Astrologis, in dodecatemorion causarum relata esse, jam ante sat manifestavi. Gafarel autem nuper Alphabetum Ebraicum, ex stellarum situ, & Rabbinorum authoritate, descripsit satis ridiculo argumento, quo Ebræi ejusmodi Iurita comminiscitur. Quasi Deus modo solos haberet servos suos Rabbinos, quibus secreta consilia communicet. Non etenim considerant positionum istarũ turpitudinem Christiani, qui hujusmodi libros imprimi permittunt. Neq; enim stellæ fixæ loca sua mutant, ut nunc hæc, nunc alià ventura, describant. Quod inprimis adversatur toti Astrologiæ. Cometæ quoque, trabes, dracones, sagittæ, cæteraque id genus portenta, non rarò populares prænunciarunt Pestes: sed non per logisticem, aut theoricas planetarum, multoque minus per Alphabetum Ebræorum. Exleges namque luces, regulis statis haut obediunt. Et enim Astrologi Hierosolymitani, artis suæ licet gnarissimi; attamen significationem, ut & apparitionem, Astri Bethlemici, penitus ignorarunt. *Non enim facit & Dominus verbum, quod non revelarit servis, & Prophetis suis.* Amos 3. Sed horum nulla est artificum scientia. Nova quippe lumina sæpe fuere funesta, sæpe è directo fausta significarunt. Portenta quippe, in manu Domini, secreta ejus judicia propalant, nec illa, nisi quibus vult, manifestat. Siquidem conjunctiones, oppositiones, quadrataque stellarum: Item eclypses, retrogradationes, exilia, combustiones, receptiones, aliaque impedimenta: supposita sunt ita regularia, quod ephemerides quandoque pro seculo sint descriptæ. Pestis vero est de crescentibus extraordinariis, & non necessariis. Non est autem regulare medium, ex condigno adæquatum signum, pro effectu ab contingenti fortuito. Neque ideò ephemerides Brahæ, prædicere potuere Pestem Longobardicam anni 1632. ex iniquo bello metuque horroris conceptam. Quocirca contingentia extraordinaria, causis contingentibus extra ordinariis tribuo. Credo equidem prænuncia eorundem signa, in firmamento esse depicta: at non in directionibus cursuum planetarium. Quare autumo signa esse irregularia, nec Astrologiæ subjecta: quippe illorum significationes dantur privilegio extraordinario. Idcirco signa ejusmodi Pestis, plerumque solis declarantur servus Dei; Ut legitur de Jona. Sed signa, præcedentia excidium Hierusalem, erant nuncia verbi dudum antea prophetati, adeoque nec prænunciatum excidium impediri poterat, tantumque ad meram gloriam Dei, monitionem piorum, horumque fugam dirigebantur. Enimvero Israel mori, atque renovari per generationem in deserto debebat, exceptis Josua & Caleb. Nec ullatenus id præpediri poterat. Stat enim Verbum Domini immutabile, apud quem nulla est vicissitudo; quia non est homini in hoc similis. Portenta igitur, si conditionem in declarando non præscribant *(nisi Ninive convertatur)* inevitabilem effectum à natura spondent. Aliis quoque placuit, monstrorum nativitates trahere in prænuncia signa Pestis. Prout Corn. Gemma de Cosmocriticis, seu divinis characterismis, nugando rapsodiat sine basi. Sed quis ille, qui monstrorum prænuncia designata sciet, vel interpretabitur? Peste enim præsente, tunc nimirum, atque serò, quisque significata ad lubitum trahit suum. Sunt &, qui ideo insolitarum avium adventum horreant. Sed istud signum, vel desinit esse naturale, vel coturnicum, Pestem Israeliticam in deserto præcedens, desinet esse miraculum. Hocque impium & blasphemum esto: illud verò, impertinens scopo meo. Alii hoc signum interpretantur pro carnivoris avibus, in Pestem futuram: quasi missæ essent

ad devoranda cadavera, futura inhumanda; Juxta illud; Ubi cadavera, eò congregantur aquilæ. At non legitur textus pro cadaveribus futuris; nec aquilæ leguntur ad cadavera pestifera volasse, eaque degustasse: cùm præ ceteris, curiosissimè solita sint sepeliri. Rhodanus enim quandoque Lugdunensis Pestis abstulit cadavera: sed civitates inferiores contaminavit. Saltem Clerus Lugdunensis per hoc declaravit, sepulturam mortuorum, non tam ad animæ salutem, quam ad crumenam custodiri. Adventus itaque avium, præda viventium, potius futurum defectum prædæ suæ, in natalibus provinciis designat, potiusque belli stragem portento denunciarent, quàm Pestem imminentem. Alii autem, Pestem occursu insolitorum piscium ariolantur. Aquas tabo scilicet infectas, autumant, & hactenus monstra marina, in fluctus ascendere. Ridiculum sanè. Nam si mare, in sua salsedine frascescat, quænam tandem aqua, maris labem eluet? Curve unica balæna extra orbitam errans, infestum virus maris senserit? nec gregatim omnes aut plures simul? Equidem scio, mare non subesse contagio naturali Pestis, quodque portenta cœli, atque maris, eodem digito dirigantur, cujus judicii imperscrutabilis sint præcones, suis tantum servis explicata. Nam idem Dominus tam in centro terræ, fundo maris, quàm in cœlorum apice, est præsens. Equidem illi æqualiter auscultant omnia, excepto ingratissimo peccatore. At certè magis vereor, insolitas pluvias cruoris, macularum, aut scintillarum: Itemque funera per nubes delata, tonos lugubres in aere auditos, ut & sonitus in cœmiteriis, &c. Quæ cum sint divinæ bonitatis admonita, ideo extra naturam referenda sunt, ut tempestivè quisque suis lampadibus oleum prospiciat. Neque idcirco enim illa portenta, cacodæmonis (nisi inviti) opera autumo. Equidem gratuita sunt, & supra naturam: neque ideo mei sunt scopi. Paracelsus enim, ut in bufone atque ranis, singulare Pestis remedium noverat; ita & hanc præsagiri scribit, quoties magnus ranarum acervus in cumulum assurgit, infirmum aliquem suffocaturus, Quo enecto, dein alium adoritur, donec sensim sic diminuto numero, quæque ranarum tandem singulariter effugiat. Quæ si sic naturaliter accidant: ut remedium, pro futura Peste præparant: ita & designant. Etenim ex Galla, prout & pomo, quernis frondibus educto, scribunt tria plerumque erui animalcula. Nimirum si araneam contineat, volunt portendere Pestem: si muscam, bellum: sin verò reptile, famem prænunciare. Sed cum quotannis unum saltem è tribus inclusum reperiatur, si non bina, vel omnia: non sequatur tamen continuo unum ex illis suppliciis. Quapropter ejusmodi prædictiones inter aniles refero. Censeo itaque hujusmodi insectas denunciare differentiam Leffas in quercu, (Leffas est succus alimentarius plantarum) sic ut vermis denotet præfatum alimentum fracidum: aranea autem, insuper adjunctum venenum fracedini. Ideoque toto ferè terræ globo connexa quasi, ac contigua est ubivis aranea: quæ in quercu, non extra arborem aliquid portendit: maximè quod in vicinis, consitisque arboribus, nec etiam raro in ejusdem quercus fructibus, diversæ illæ simul insectæ, eadem æstate conspiciuntur. Non tamen memini in eadem quercu invenisse araneam simul & muscam. Quanquam muscam quidem & vermem, vermem quoque & araneam. At absit à Christiano prophetare, ex quercu & therebintho: diris namque id minis, à Domino prohibitum legitur. At quoties terræ motum, novus antrorum, rarusque comitatur, insuetusve fœtor stagnis advenit: tunc signa endemica, vires habent occasionales. Hæc de futura Peste. Quod autem præsentem attinet, nunquam enim potui ex pulsu, vel urina, quantumvis etiam distillata, Pestem novisse præsentem. Paracelsus equidem, eam inter morbos hepatis, ac tartareos, satque ridiculè numerat, prout alibi Tractatu, & figmento de tartaris expugnando, ex professo prosecutus sum. Hic vir, Pesti anonymum pulsum tribuit, quem quartum vocat. Ego autem quamvis serio, sæpiusque attenderim: meam tamen ineptitudinem agnosco, quod ejusmodi pulsum offenderim nunquam. At bene circa vitæ finem inæqualiter inordinatum, formicantem, ac tandem intermittentem notavi. Quartum autem, sextumve, à reliquis diversum, ex peculiari Pestis proditione,

ne,nunquam inveni:Sed pulsus pestilens,nequaquam mihi diversus occurrit à febribus continuis malignis. Urina ergo,& pulsus,nunquam apud meam ruditatem, detexerunt Pestem. Imo dum penitius Paracelsi scripta evolverem, cognovi illum, nunquam Peste infecto,aut moribundo adstitisse. Interim Pestis judicium, gravat conscientiam, tam respectu afflicti, quam familiæ ejusdem: eo quod Pestis, Prætorem in crimine, quadam similitudine referat, petentem vitæ, atquæ bonorum jacturam. Adeoque temerarium de Peste judicium crimen continet. Etenim cognovisse Pestem, ex specie insolitæ febris, alteri sit facile:mihi sane perquam difficile fuit. Pestis(dices)est cum febri, & dolore capitis: atqui istud familiare aliis febribus. Pestem sæpe comitatur vomitus, & sopor; At alibi id non prorsus insolens est. Sunt in Peste bubones,parotides, vel vesiculæ: ea non infrequenter innoxis à Peste febribus, sunt vernacula. Sunt & Pesti maculæ nigræ,quas in mulieribus ex utero suffocatis vidi. Estque febris purpurea,itemque ectymata plumbea,citra Pestem. Ut & Anthrax, sæpe extra Pestem obvenit; At qnoties plura ejusmodi signa concurrunt, non est difficile de Peste judicium. Bubo namque vesiculæ, aut maculæ, ab initio ante multam Pestis truculentiam, Pestem denunciant. Sic & anthrax,aut bubo,tumorque tantillus, in Peste est longe dolentior, quam alibi uspiam, ac fere ante augmentum febris adsunt, anticipantque suspicionem,se ex febri manasse. Adeo quod ejusmodi pellis miseriæ, in Peste præcedant, quæ aliis febribus serius,tanquam producta adveniunt. Bubo pestilens,adhuc minutulus, statim, & ex tempore, absque membri dolore,febrisque comminutione atrox exsistit, doletque immensum. At si bubo,post prævium membri dolorem emergat, inepti remedii vehit judicium. Ordinaria igitur jam hospitatæ Pestis signa sunt:si ante,vel mox ab initio febris, glandula,parotis,anthrax,vesica,pustula,aut macula repente summoque dolore invaserint. In aliis namque febribus,non tam insigniter dolent: rubet quidem locus, tumetque ante natum malum:Quod non sic se habet in Peste. Confirmaturque Pestis vomitu, dolore capitis excellent, sopore, delirio,dejectâ appetentia,si repente invaserint. Pestis enim peregre adventans à contactu veneni hausta, tanquam dolor pungentis styli intrat, partemque quam ferit,statim tumore,pustula,vesicula,aut macula, summo dolore signat. Prout & quæ per odorem intrat, stomachum,atque caput vibrat,dolore repentino, vel anxietate soporifera:vel ipsum stomachum tanquam calcar ad vomitum incitat. Sin autem ab interno scaturiat, ea præviam habet febrim, ad quam confestim præfatorum signorum aliquod subsequitur. Quæ autem correpto terrore irruit, festina est,ægrique testimonio dignoscitur. Quæ vero aliquali Archei(non autem hominis) terrore, orta est, inque cruoris tartaro latet, in gradu quidem ad Pestem est, tardiorque solito erumpit,facileque superatur, nisi ægri obstiterit negligentia, attamen longior in itinere ipsi mora est. Etenim plerumque sat tempestive, signa Pestem comitantia, cognoscuntur,ut remedium quod promtum, quodque peremtorium fuerit, rite suo fungatur munere. Optatus attamen meus esset,Pestem in fieri esse, agnoscere. Nam quæ duntaxat à morte, sua profert signata,magnum de medio tollit exercitum,multasque depopulatur familias. Quippe lethalis jam evasit,priusquam se patefaciat,aut cognoscatur. Eo quod pensum prius absolverit cum singultu, deliquio,escharaque in loco nobili. Hanc nempe unius diei vocant tragœdiam; diariam ideo,sive ephemeram. Non quod Pestis propriam sedem habeat,vitæ spiritum,quanquam nulla unquam Pestis fuerit, quæ Archeum etiam non infectaverit. Adeoq; & illo titulo,quælibet Pestis, continuo diaria esse deberet. Sed quicquid de Archeo victum est à Peste, id consequenter illico à vitali illo Archeo separatur. Tandem & citissimam mortem adfert,quæ Archeum alicujus visceris obsedit:quia continuo inde volucres mortis evolant,quæ reliquũ perfundant Archeũ. Utinam enim atq;utinam,non sero neq;ex eventu, Pestem agnoscamus; Nam velox interitus, etsi signa proferat sua:prodest tamen magis in futurum,nil autẽ præteritis. Aliqui enim ad hoc,plantas pedum lardo insulso inungunt,apponunt ca-

tulum,

tulum, qui si lambat, persuadent sibi, casum à Peste immunem. Alii vero frustum lardi calefaciunt, ad pedes infirmi, subterve axillas aliquandiu fovent, vel in inguine. Hocque ajunt à cane non vorari, si Pestis adsit. Quod nullam meretur fidem. Nam humana Pestis non quatit canes, nec nauseosos facit. Siquidem tam canes, quàm lupi, non sat bene sepulta cadavera impune devorant, uti & picæ, atque corvi similiter. Forte quidem esuriens canis non edet istud lardum, ad heri sui pedes affrictum: quia herum olet, quem mordere non audet. Germani enim Petasiten, sive majorem tussilaginem, radicem Pestilentiæ vocant, eo quod sicut Pestis sese pandit ante prænuncium signum: sic petasitis suos edat flores, ante folia. Pestis quoque, non tam semine, quam radice Archeali, se propagat. Referunt etiam, Sapphirum saturare lazureum, vel Hyacinthum citrinum, si per horæ quadrantem, super membro dolente moretur, sic ut lumen, ex opposito gemmæ, locum infectum feriat; ibidemque radios colligat, locum attactum infra horam livescere, esseque infallibile Pestis signaculum. Sin vero locus nequaquam colorem lividiorem assumserit, infirmum à Peste absolvi. Ego autem semper in dubiis, bufone pulverato sum usus, pultisque forma, in aquæ simplicis tantillo, decocto. Quo si mox abinde dolor in eschara anthrace, vel bubone, mitesceret, securè Pestem adesse conjeci. Aliquando enim aspiciens missam antistitum, & Abbatum, illorumque digitos gemmis ornatos, conjeci illos olim obligatos, ad visitandum infectos Peste: nunc verò adhuc gemmas gestari gemmarum neglecto, atque nescito usu, quem ego conjicio.

Præservatio.

PRæservativa apud Veteres duplicia. Nam quædam debent impedire futuram Pestem: alia quoque præsentem, ne progrediatur, succidere. Pro priore enim, tam foris amuleta, quàm intus alexiteria excogitarunt. Sed cum Scholæ ignoraverint ipsam veneni quidditatem: quodque scilicet omnis Pestis, sive deforis allata, sive demum intus genita fuerit, præsupponat imaginem terroris venefici: Idcirco nunquam propria præservativa, ex fundamento cognita fuere. Itaque inter præservativa 1. considero, ne spiritus Archei in nobis terrorem concipiat, neve ex terrore sibi pariat, vel aliunde intrò allatum, virus terrificum. 2. Ne fermentalis symbolizansque mumia, forinsecus allata, nostræ mumiæ internum rectorem Archeum infectet. 3. Ut interimatur, & abscedat, quicquid jam in contagio, mumiæ particeps evaserit. Minus proinde symbolum, quod nobiscum commune habet, est tollendum. Quapropter cuilibet antidoto semper leve aliquod venenum solet admiscere: ut scilicet hactenus applicatio, sive approximatio tollatur: Archeus, à contagio servetur immunis, neve in alimentum mumiale decidat, sibique inde tartarum cruoris fabricet. In hoc postremo tutelæ patrocinio tota antiquitas vigilavit, aliis verò non incubuit, quia ignotis. Licet hæc ultima præservatio idcirco cesserit incerta, & absque fruge: quia potius productum posterius, sive sedem spectaverit, quam radicem, sive causam præcipuam. Cum interim præservatio à posteriori: positis antecedentibus, prævertatur tanquam frustranea. Itaque si de præservantibus, atque alexiteriis ex condigno sit tractandum, in animo firmiter hærere debent, quæ jam de causis, processu, ac modo fiendæ Pestis exposui. Itaque Pestis, vel deforis intrat, locumque sui introitus deforis signat: quia afficit primario: vel cum anhelitu attrahitur, ibique per diaphragma, sive septum transversum, transit, pressuramque facit & anxietates super ipsum stomachi convexum: ibidem vestit materiam. Quæ inde mox exhalat, & contagio fit infamis. Cumque in natura, omne agens initium habeat, augmentum, statum, declinationem, ac tandem interitum: Necesse est pariter, quod quo corruptio diuturnior potiorque fuerit, eo quoque perniciosior efficiatur. Nam Pestis incipiens augetur, cum diminutione, atque hominis interitu. Etenim dudum credidi, quòd omne Pestis remedium sanativum, ejusdem quoque esset necessario præservativum. Eo quod præservari facilius censeatur, quàm sanari. Quicquidve in eodem genere præstat, quod est difficilius, faceret libenter, & id quod est facilius. Quapropter olim distentus fui, cura alexiphar-

macis

maeis indagandis, quibus videlicet tum tota mei penderet voti satisfactio. At postmodum alio diverti, & cogitavi, remedia sanativa potius extractionem, sive expulsionem mali spectare. Quodque ejusmodi non haberent locum, in præservativis de futuro. Quod nimirum cum nondum sit, etiam nondum expelli, aut extrahi queat; imò nequidem extingui. Siquidem inprimis, remedium contra terrorem imaginantis hominis, vel Archei: non tam in se est positivum, quàm negativum. Adeoque potus meracus ad hilaritatem usque, præservat de futuro. Quia nedum hominis: sed & Archei imaginationem sic regit, quod pereat vis formandi imagines. Sic enim nemo pauper est, aut defectuosus, quamdiu ex potu hilaris est. Ideoque Sacra dictant vinum ad hilaritatem, non autem ad ebrietatem conditum esse. Quia potens est præsidium præservativum. Adeo quamvis animositas viri excludat terrores ex imaginatione hominis: nequit tamen virilis animositas tollere terrorem Archei imaginantis. Nam præfata animositas admittit pugnam ex opinione contraria Archei: Hilaritas verò, per potum introducta, nec hostem admittit, nec agnoscit, ut nec luctam suscipit: sed excludit. Est autem potus exhilarans, magis Pesti futuræ, quàm præsenti aptus. Admitto idcirco etiam præservativa Pestis, de præsenti, & sanativa, esse ejusdem cohortis, ac intentionis: non autem de futuro. Ita tamen, ut præservativa Pestis de præsenti, non serviant nisi in fieri esse augmenti: non autem in facto esse producti. Eo quod corrupti, non sint amplius præservativa; sed duntaxat sanativa per exstirpationem. Non credendum itaque, cacoalexiteria, etsi venena essent potentissima, posse arcere terrorem, ut neq; terroris effectum pestilentem. Siquidem virus pestilens, est heteroclitum, secretumque ab reliquis venenis, in hoc, quod ex terrore Archei, velut ignis è silice, prosiliat. Nam si Archeus terrefactus, campo cedat, utique non potest corpus (quod in se considerando, merum est cadaver) confortationem suscipere. Porrò, si ita Archeus recedere consideretur, ut ejus loco virus intret, ipsumque Archeum hactenus supplantaverit: quomodo odoramenta, ac thymiamata virus præpedient: præsertim si ipsa aromatum præstantissima, sint pestilentis contagii adhuc susceptiva? Christianæ ergo pietatis atque compassionis esto, studiosè contemplari mecum, quàm stolidè, atque inaccuratè, tot simplicia in acervum, præservando, & curando sint congesta: quantumque illorum infida auxilia deluserint hominum myriades, & exspectationes. Quippe in vero remedio, ubique generi humano est ludificatum, ob densam causarum inscitiam. Enimvero curativum præsentis veneni præsupponit id, quod præservativum de futuro anticipat. Curativum itaque proprium convenit duntaxat, quatenus productum (quod est ipsum virus pestilens) in ipsa materia, cui insidet, trucidando annihilat. Denique & aliud curativum, sibi conjunctum, incumbit expellendo subjecto ipsius veneni. Quod per sudorem est intentandum. Tertium porro, quod coadaptationem causarum ad producta tollit, minuitque: quod etiam in se naturam præservativi habet. Pestis itaque, quæ extrinsecus ab infecto corpore, veste, aut loco, hauritur: habet quidem in se absolutum, & formale pestilens venenum, quod nec præsupponit fracedinem præexsistentem, atque ideo nullis præcedentibus querelis repente invadit, & signa edit postera: sed tantum appropriatione opus habet. Quale præservativum in fieri, continet aeris rectificatio Hippocrati familiaris (de qua suo loco) non secus quàm in Peste populari. Ut scilicet enecetur ipsum virus in aere, aerque simul originaliter sic disponatur, ut humorem alimentarium non sinat mumialiter corrumpi, aut fracedinem arripere. Hæc de futuro. Alioquin ubi jam pestilens virus intro receptum est, latitat, nesciturque, quin simul sit aptatum & sigillatum in Archeo: Idque propter singularem celeritatem sui veneni. Atqui tum defensiva solitaria tardè veniunt, nisi simul sanativa sint. Primo itaque cura omnis versetur præservandi, ut corpus caleat actu semper, serveturque in diaphæresi: utque animus ad hilaritatem, terrori oppositam, sit dipositus. Prout de vino è Sacris, jam ante citavi. Quod autem de aeris infecti rectificatione legis, non tam aerem, quàm poros ejus spectat, in quorum vacuitatibus nempe sedet fluctuative aporrhœa contagii.

Porrò quæ ex aere fracedinem, virusque; è mente vero, terrorem, & demum è corpore mumiales coadaptiones tollunt, sunt hæc præservativa. Suffitus namque Hippocratis nedum ambientem: sed & intro attractum, imo & coagulatum halitum, à veneno, simulque & à fracedine liberat, non minus, quam quod mumiale fermentum applicari præpediat. Quorsum quoque faciunt alexiteria, zenexton, sive amuleta externa, quæ possunt terroris imaginem, ac pestilens virus, in proprio halitus, aut tartari cruoris subjecto, interimere. Atque hactenus quoque Archei terrorem avertere, atque præpedire. Sin vero Pestis proprio intus errore concipitur, alia præservativa requiruntur, quam ubi circa loca, aut personas infectas, est degendum. Pestis autem formata, retrogrado ordine, à veneno formato, ad corruptivam aporrhoeam, festinanti cursu eundem suadet. Proinde quoque nec amuleta circa inferiorem, ac remotam materiæ pestilentis præparationem avertendam, occupantur: sed ad superandum formale ac ultimatum venenum, & adaptationem Archei, cum tartaro cruoris, in uno extremo, & in altero, cum veneno hausto. Adeoque zenexton, indicationem curativam in præservando, custodit: attamen à sanativo superatur in hoc. Quod sanativa non solum debeant interimere venenum: sed etiam per sudorem protrudere, Utramque nimirum indicationum, oportet concurrere in curativis, Frustra namque alias multo sudoris madore corpus diffluit, si tartarus cruoris non resolvitur: sed potius continuato Archei terrore continuetur. Cognitis nimirum causis, tam constitutiva, quam occasionali: solo dein rationis ductu, indicatio rerum agendarum consurgit. Si namque fracedo initium dederit, primamque materiæ disspositionem fecerit, fracida loca, ut & alimenta facile putrescentia vitanda. Aer apertus, satis sanus, eo quod habeat consumtionis elementalis potestatem: sed aer quatenus talis, non minus contagio obedit, quam cætera corpora, susceptumque contagium in suo aeris Magnali, quatenus cavitates habet, continet integrum. Quod tandem, non nisi sponte plerumque, spatio 40. dierum ibidem tabescendo, emoritur, ac vi elementali, venenato fermenti semine, spoliatur. Nam semina rerum conceptarum, in aere paulatim deficiunt, quatenus conclusam aeris cavitatibus, tanquam uteris, ad ultimam corruptionis dispositionem, primamq; materiæ aqueæ generationem, retrocedunt. Tristia quoque universa, sunt amolienda: nedum quia timori atque terrori vicina: sed potissimum, quia circa os stomachi, extemplo sensibilem pariunt fracedinem, suspiriorum matrem. Loca ergo & objecta tristis recordationis, ut enim ejusmodi sodalitia, vitanda non minus, quam nuncia atque historiæ confabulamenta dolorifica. Bibenda sunt vina exhilarantia, & cerevisiæ fortiores, quia incurias, ac animositates causando, mœstitiam & terrores excutiunt. Contaminatis autem, quoquo modo, imo meticulosis, ac mœstis, aer ac venti frigidi nocent, quicquidque exhalationi atque sudori opponitur. Domus elota subinde fracedinem quidem atque contagium tollit: & nocet infectis halitus aqueus. Ergo prius exsiccanda esset. Dies 40. clausuræ, licet fracedinem augeant: tamen virus pestilens tollunt, quatenus sponte illo intervallo perit. Quarentenas, sive quadragenarias, ad quamcunque renovationem consvetudo, forte ideo traduxit. Etenim licet natatio, aut venæsectio, fracedinem minuere videantur: attamen cum sanguinem, natura in thesaurum reposuerit, sequitur, ut quoties sibi cruorem demi senserit: Archeus ad terrorem, tanquam proditionem timens, disponatur, trahatque residuum sanguinem intro ad se: ac per consequens, etiam venenum pestilens, una in penetrale vocat. Qui motus, cum sudore, est diametralis. Ideoque tam venæsectio, quam notatio, funesta sunto. Omnis quoque solutio alvi laxa, vitanda: eo quod sic crudior è mesaraicis cruor putrefit, per fermentum pharmaci solutivi (prout alibi libro de febribus) ad cujus nempe evacuationem, mesaraicæ à vena cava, & hæc à minoribus ramulis, cruorem repetunt. Qui motus sanandæ Pesti est diametraliter oppositus. Quæ hactenus dixi, de numero sunt præservationum negativarum, sive admonitoriæ regulæ vitam-

tandorum, nondum continentes sanationem. Inter præservativa autem positiva, primum locum vendicant simul amuleta, quod vim propriam sortiantur, sive ad enecandum virus, sive etiam ad appropriationem mumialem Archei præpediendam. Utrumque scilicet est curativum in fieri. Denique sequitur sudoriferum. Quod est exstirpativum *Pestis*, & sedis suæ per ablutionem. Denique Archeus mœstus, atque terrefactus, confestim se intro recipit, velut ad arcem fugit, gignit tristitiam suspiriaque, & anxietates venenosas, hoste intus recepto, adauget. Foras ergo ad oblectamenta, ac per sudorifera, evocandus. Sunt namque sudorifera, cuncta ejusdem intentionis, ac pene ponderis: at saltem in gradu bonitatis discrepant. Denique in adjuncto alexiterio, laudo potionem Hippocratis, cui addo gingiber, & baccas nigras hederæ, quia diaphæretica, stomacho grata. Sunt etiam Alexiteria, vino generoso, & mox à pastu danda, non quidem ut sudet æger, quantum ut corpus servetur in diaphæresi. Pastus autem levis, ac paucus sit. Nam in omni febre, magisque in *Peste*, digestio deficit; proinde cibi largioris vices, potus meracior subeat. Nam metum, curas, tristitiam, atque terrores excludit. Ideoque & summum præservativum, in confidentia stabilitur. Non equidem de fide Christiana hic loquor (quanquam magni ubivis in spiritualibus sit momenti) nam & qui animam pro ovibus ponunt, subinde *Peste* opetunt, aliis incuriis, salvis permanentibus. Nam illorum confidentia, vel cariem intus habet, vel aliud obstaculum. Non operante Domino miracula, nisi pro occultis judiciis suis. Fides sive confidentia ergo, de qua hoc loco, est medium animositatis naturale, pugnax, ac validè resistens terrori. Nec est ista fides positiva. Credo: sed prorsus negativa, non horrens, non timens, imò nec ideo credens se infectum iri. Etenim ut terror pestiferus, adnexam fidem putativam ac timidam habet, se aliquid contagionis jam dum concepisse, aut fremitum sentire: sic ejus præsetvatio est fides, se nil concepturos. Neque ideò sufficit, quod confidentia sit non terrifica (quod est medium inter terrorem & animositatem) sed requiritur ut sit operativa, per non credere se infectum iri. Idque non rationis indunctione: at prorsus per animositatis potestatem liberam, ac meram confidentiæ matrem. Pueri alioqui, & amentes, quanquam nullum conceperunt terrorem: frequentius tamen Peste pereunt, defectu operantis confidentiæ, quæ præservativum sibi fabricat. Non credere enim, se infectum iri, longè fortius operatur, præsumtione timoris. Non solum, quia negativum fortius destruit, quàm affirmativum adstruat: sed quia privationem unà complectitur, omni positivo fortiorem. Etenim qui procedimus ex infinito nihilo, idcirco natura nostra fortius apprehendit nihil, quàm ipsum aliquid, unde & quietem sibi adipiscitur. Prout videre est in syllogismis negativis, in quibus conclusio negativum sequitur, deseritque etiam particulare affirmativum sibi connexum, ut se, per negationem, in quietem dedat. Intellectus siquidem jam degener, naturaliter sibi diffidens, intelligendo hoc aliquid rerum, semper mavult recubare in non scire, aut non posse. Istaque est ignaviæ causa in scientiis. Fides ergo requisita in terrore, positiva, pro præservando, debet ideo effectivè, actualiter, & efficienter stare: etsi cum spe, negativè concludat à debiliori parte. Vir bonus, inserviendo affectis contagio, si propter pietatem operis speret, fidatque plus in bonitate operis aut meriti, quàm libera animositate in Deum fidem habet conjunctam spei, includitque ago, niam timoris, atque terroris. Itaque naturaliter infectionem subit, nisi præservetur aliunde. Confidentia autem hujus loci, non tam croco aut stentorum exhilarantibus: quàm vini meracioris potu hilari, depromitur. *Prægnantes* etiam, puerperæ aut menstruosæ, quia tum plus coërcentur sub uteri imperio, quam ductu Archei universalis, ideò periculosius *Peste* opprimuntur. Siquidem Archeus uteri, nequaquam rationi aut confidentiæ paret, qui totus confusione, ac mœsta perturbationum turba, anxiatur. Consolandus est itaque uterus oleo succini, succinoque in optimo vini spiritu soluto, ac suffitu ex verrucis crurium caballi, per tritorium adacto.

Zenexton.

QUam confidentiam, velut principale animositatis pignus, atque præservationis Medium, ut excitarent Scholæ, excogitata fuere antiquitus Idolorum auxilia, expiationes, & Idolomaniæ immanes. Appensa quoque, gestataque fuere extrinsecus, quæ dein in omni religione, pro sacris reputabantur, quæque vel falsò credebantur abstrusa (quia incognita) bonitate, terrorem atque mœstitiam repellere. Zenexton igitur, cum plerumque in Pestis Præcautionem excogitatum sit, partemque curationis etiam compleat: idcirco singularem considerationem meretur. Etenim Medici, pro cujusque voto, descripserunt varia, ut inservirent consolationi ægrotis, dum auxiliatores fugitivi essent. Amuleta quoque suspendenda decernunt: quæ etsi plerumque nil virium haberent; saltem aliis, ruinoso fundamento, animositatem persuadeant: fidem nempe, spem, aut aliqualem confidentiam. Pagani enim primum imagines, ac statuas deastrorum, portari circa ægros jusserunt: dein itum est ad characteres, verba, sigilla, & Talismanica Gamaheu. Christianorum dein primi Monachi, contra Pestem, appendicula, colloq; periapta dedere: illoque fundamento, persuasum est vulgo, ut Pestem, plagam à Deo immediatè missam, credat. Meditor ego omne opus naturale, in natura debere sequi sua media, quoties adsunt cuncta ad operandum requisita. Inquiro itaque hoc loco, fixas, firmas radices, necessarias atque ordinarias causas, ad consequendum ejusmodi causis correlativos effectus. Alii proinde Pestem, interpretantes supplicium, gestando nomina ineffabilia, scripta, signata, meris stipata vanitatibus, verbis quoque non significativis polluta, proposuerunt. Quibus forsitan versiculum Davidis, Salomonis, vel alicujus Prophetæ nexuerunt. At Paracelsus has ridens vanitates, alias majores commentus, duobus præcipuè characterismis, imò & mendacibus sigillis ornatas; consentitque rursus iis, quos alibi irrisit multo sarcasmo. Ego enim ex hujusmodi superstitionibus, non nunquam facilem lapsum in hypochondriacam insaniam, frequenter notavi. Præter hos, sunt qui nomina divina deferentes, figuras, lineas, characteres, verba, numerorum typos, & ad lubitum Astronomorum, ficta sigilla planetarum (erronum nimirum errores) sub *Pythagoræ*, Salomonis Judæi, alteriusve nomine commendant, plus gentilium deliramentis adhuc, quam sacris quibusvis imprecationibus, tribuentes. Etenim si forte aliquis, qui pestilentem eminus salutasset, liberque à contagio mansisset, jam nugarum author, jus sibi fecerat, bis mille deinceps suis næniis imponendi. Docui siquidem nil astrale in *Peste*, tam in modo fiendi, quàm sanandi. Rejicio namque semper media infida, nugacia, ac potissimum quæ sunt illicita. Nemo siquidem semifracto innitens baculo, à casu, nisi casualiter, servatur. Nam etsi vanis remediis terror humanus exuatur (quo infantes alioqui carent) non tamen ob id, terrore Archei privantur. Excludunt nimirum solum effectum privativè fidei quando plurimum: idque duntaxat pro parvo spatio, sæpeque suos fidentes deserunt, utpote, cum nullius potestatis esse sciuntur. *Paracelsus* etenim, magni semper fecit accensam imaginationem, atque fortem confidentiam. Quæ ubi super sabulum fluctuans, laxum, & fatuum, fundata reperi, nequivi approbare, quodque fatuitates opem præservandi à *Peste* contineant. Tandem *Paracelsus* vix fidens mentalibus nugis, se ad Zenexton convertit, quod gestantem indubiè à Peste præservaret. Ast cum ad Stertzingum civitatem sibi beneficam, illud non descripserit, nobis fas voluit conjicere, an ingratus imposuerit isti civitati; an verò Zenexton istud ignoraverit. Mortalibus sanè neutiquam est remedium occultandum in tanta clade: præsertim unde sibi apud præsentes, atque posteros omnes, honorem mereri speraret. Insanitum est variè super hac re. Quisque enim sibi persuasit stentatum Paracelsi zenexton, auribus arripuisse. Idque tantopere placuit mortalibus, quod abinde Græcorum Amuleta, cum barbaro zenexton nomine, nomina commutarint. Permultis enim arsenicum, Auripigmentum, argentum currens, imò & sublimatum, atque ejusmodi venarum venena,

venena, ad collum, venarumve pulsus portarunt: non secus ac si Pestis, & pediculi, uno fugarentur remedio. Hujusmodi autem inventa, ex Italia, præsumtione, imposturis, & calliditatibus fertili, ad nos delata, adoramus, sequimurque exteri. Etenim ut lubens posteritas à Græcis, prima scientiarum sermocinalium rudimenta, hausisse gloriatur: Ita quoq; à nemine speravit discere promtius venenorum proprietates, ad necis varietates, dilationes, & larvationes, quàm à natione venenorum implorante frequenter opem. Credidit nempe, falsoque sibi persuasit: quod porrigere venena, & sanare Pestem, cognationem haberent. Ergo Medentes nostri, à Patavinis redeuntes, cumque cultu ac reverentia in suos ibidem professores, sentientes de ingenti horum doctrina, quidam argentum vivum, testæ avellanæ inclusum, collo suspenderunt, seque salvos rati sunt. Quos cum alii oppetere cernerent, hydrargyrum priorem Arsenico nupserunt, addita aranea, vel scorpione, quorum nonnulli verba sacra, trochiscis inde paratis, inscripsere. Ut si unum minus feliciter prosit, alterum saltem juvet. Vidi autem in Castris Ostendanis, ad littus, multa virorum millia, cum ejusmodi Zenexton, Peste sublata. Imò & qui per quindenas singulas, sibi costas vesicarent, per arsenici trochiscos, byssinis peris inclusos. Atque illæ sunt tragœdiæ Medicæ, Italicæ imposturæ, finales periodi. Judæi porrò, atque Ethnici: hi nimirum ex inscitia, illi verò ex jurata in nos hostilitate radices, nobis credulis gestandas, spe delusis, carè vendunt: mentiunturque Mosen primo, ac dein Salomonem, ejusmodi arcana, per traditam Cabalam, patribus Rabbinis, successivè tradidisse. Ut ipse nequam Josephus, de incantamentorum tot millibus libris, (*Lib. 8. antiq. Iud. c. 2.*) à Salomone descriptis, insignitet mentitur, non secus atque malignè subticet necem parvulorum innocentium sub Herode. Denique nostri postmodum eventuum, atque promissionum disproportionem intuentes, suffitus suaves, ac odores gratos descripsere, in pomis, pulveribus, pulvinariisque, & spongiis, continuò ante nares olfactis, sperarunt se, velut per cribrum colaturos Pestis auram, ab aromatum exhalatione, sicque venenum interemturos, correcturosve plausibili sibi odore. Quasi venenum desineret esse, aromate saturatum! & non intraret penitius, comite grati odoris! ac quasi ipsa aromata, non contagio essent subnoxia? Quasi arsenicum, napellusve, ambari griseo maritata, cessarent nocere! quasi odoratissimum vinum, non statim contaminaretur fracido cado! Meæ saltem animæ gratulor, quod ejusmodi puerilibus delusionibus nunquam inviscata fuerit. Quamobrem Zenexton fundatur non quidem in excitata imaginatione, aut fide; quippe quæ alterius sunt Monarchiæ velites, sed omnino in actuali dote, per conditorem, rebus collata. Inprimis itaque ex præmissis patet, aromata, aurum, gemmas, crystallum, & quæcunque odorem haurire queunt: posse eadem quoque lege Peste contaminari. Non quidem, quod eorundem nondum infectorum pharmaca prorsus spernam. Absit. Aliud namque est disceptare, an aliquid susceptibile sit contagii: & aliud longè, an aliquid contaminatos juvet. Docui enim vinum à contagio futuro præservare, quod aliàs ita in se est contaminabile, ut & pestem, solo sui attactu potuque adferat. Sed in Zenexto, alia prorsus methodus est, requisita conditio, ac proprietas. Requirit namque Zenexton, ut sit in se prorsus incontaminabile, si præservare de futuro debeat. Eaque conditione à reliquis præservativis distinguitur: unde nimirum cognoscitur, quale Zenexton sit eligendum, & quale sit insidum. Quæ sic intelligas opto. Pestis boum, non est canum, aut falconum: & nulla harum, est hominum. Possunt tamen pelles vel carnes brutorum, nostrâ Peste contaminari, ut nobis sint pestifera contagia, quanquam non illis. Quia Pestis contaminat in appropriatione, sive symbolo mumiali. Quanquam Pestes ultimorum temporum nedum hominis, quadrupedes, aves atque pisces; sed & arbores de medio tollent, eruntque ideo alterius & atrocioris indolis, quam pestes modernæ, naturæ è gremio defluentes. Itemque per præfata instruimur: quod Archeus humanus & brutorum singulorum, pares habeant subinde pavo-

res, quodque horum characteres in pestilens venenum, sive Ideam virulentam formentur. Unde sat manifestè apparet, Pestem non esse venenum, cæteris par. Siquidem Napellus, vipera &c. tam boves quàm homines enecant. A lapidibus itaque incipiendo Zenexton. Sapphirus saturato colore cæruleus, & Hyacinthus fulvo colore prægnans, si circum bubonem, pestilentemque escharam, in gyrum volvatur per moram, è regione Solis, vel luminis, tractim circumducendo, facit, ut idem circulus dein ater fiat, & isthac reliquum virus, tanquam per caminum, foras exhalet. Etiam plures alibi si sint glandulæ, hæ tamen simul sidant, pereant, sequanturque ad exitum tracti veneni. Ego autem Sapphirum præfero Hyacintho. Nec enim in sacerdotis pectorali Sapphirus legitur frustra, exclususque Hyacinthus. Antiquitus enim semper Zenexton gemmis fuit tributus, iisque mox gentilitas figuras, numeros ac characteres insculpsit. Sed cum gemmæ non essent pro pauperibus, quibus immensa Bonitas præ divitibus, largo imbre tamen prævidit, seque patrem pauperum gratis obtulit, non facile inducor, has gemmas, verum Pestis Zenexton credere, Chirurgus Hispanus, cognomento Guardiola, xenodochii infectorum in obsidione Ostendana præfectus, ostendit mihi frustum succini rubentis, quod sibi toto triennio dixit unicum fuisse Zenexton. Cujus arcanum erat. Quod scilicet ad septem pulsus principales fuisset confrictum, usque ad calorem. Nimirum utrinque ad tempora, ad carpos, malleolos, & ad sinistram mammam. Ego saltem vidi, illum semper præservatum, cæteris coadjutoribus è medio sublatis. Erat autem Pestis arenoso littore, ventosoque plerumque cœlo, ac frigoribus infesto, trux & atrox valde. Quod autem in succino reperio, non prorsus spernendum, est inprimis vis tractoria, attractu manifesta, & excitata. Dein, est succinum, licet in se transparens atque gummosum, minus arctè tamen clausum, faciliusque ideo nostro calore movetur, & alteratur. Denique nec habet succinum vim trahendi limitatam, qualem Magnes, ferrum, & non cuprum, alliciens, sed generalem, & absque electione, modo leve id id fuerit: Scilicet, ut pestilentem auram, atque virus trahat, sufficit, si levia quæcunque ad se traxerit. Signatum ergo hujusmodi tractionis, denotat Zenexton in natura fundatum: eoque fortius, si mumiali fermento appropriationem sit adeptum. Vidi sic namque frequenter venenatorum vulnerum, dissoluto in spiritu vini succino, factas sanationes, alioqui penitus desperatas. Imò prout succinum non liquescit, aliis resinis, pinguedineve colliquatum (quod singulare aliquid sibi domesticum denotat) certè peregrinam Phaëtontis fabulam, & tumultum, nomenque electri, non frustra coincidisse demonstrat. Rideat qui volet frictiones succini, ad pulsus nostros; recurrat ad Magnum oportet: & pomorum frictiones ad verrucarum abolitiones, non sine fructu saltem admirabitur. Siquidem si linteum, pestilenti buboni affrictum, contagium arripit atque propagat: quidni & in bonum finem, frictiones mumialem adferant dispositionis coadaptationem? Quis quæso succinum Pestilenti emunctorio affrictum, non suspicetur: sique venenum, cur pari etiam gressu, etiam mumiale symbolum contraxisse, saltem non addubitet? Memini namque caseo sub axilla gestato, & per canem degustato, in decipulam serviisse, herumque suum ita deservisse, ut se crediderit, extero, per classem avehi. Equidem si bruta hanc mumiæ determinationem, velint nolint, sentiant, eique pareant, multoque tamen liberiore electione fruuntur, quam quæ Archeali conceptu, in Zenexton cadunt; non video, cur eandem determinationem succino tribuisse, nefas fuerit. Est etenim admirandum crescens, olim in resinam arboream delatum: aliis demum minerale creditum: Dantisco tamen mari sudatum. Nil saltem stomacho, intestinis, nervis, imò & cerebro est gratius, succino in vini spiritu resoluto. Mirari ergo cessa, tam singulare crescens, tam singulari quoque vi confortativa ac præservativa dotatum, tamque singulari tractrice signatum, Pestem queat exstirpare è locis membrisque nostris, quibus consolandis, singulari divinæ providentiæ bonitate, nascitur. Nec enim hyperbolen sapit, quod frictione succinum trahat odorem: cujus ergo magis illi appropriatur

priatur

priatur individuo, quam alteri. Est namque gummi porosum, ac planè volatile: Ideoque susceptivum odoris mumialis, quem frictione suscepit. Novi namque methodum, qua gemmis, vis herbæ, animalisque, characterizatur: Ita; utcunque postmodum exactè abluantur: residua tamen atque sospes, vis impressa perstet. Etenim Topazius flavus, modesto calore cinerum, ut flavedinem amittit: ita Solis ardore flavedinem recuperat, quam in cinere, ejusdem caloris gradu, perdiderat. Corallum rubeum, frictione ad mulierem, ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem: verum ad carnes sanæ mulieris affricetur, pristinum recuperat fulgoris ruborem. Denique vitra (solidorum corporum maximè clausa) quibus essentiæ, vel magisteria zibethæ &c. inerant, vidi repetitis tædiosisque ablutionibus, odores illos peregrinos servasse: Imò & vitrum, magnetis vim tractoriam sic servasse; eò quod magisterium Magnetis in illo fabricatum fuerat. Si igitur hujusmodi fiant in vitro, quidni etiam in succino? Quod se habet, ob porosam & volatilem materiam instar testæ, quæ recens semel imbutum reservat odorem. Non igitur mirum, si carabe imbutos odores retineat, præsertim si gestetur ab eodem, cujus mumiales exhalationes per frictionem suscepit. Nec etiam multum refert, si narium testimonia repudiet. Nam & per vestigium non dignoscimus, cujus sit. Etenim si Sacra, in lapidibus, magnam virtutem commendent. Id non intelligunt de lapidibus resolutis (nam tunc nondum ars resolvendi vulgo enotuerat) neque de pulveribus lapidum bibitis. Quorum virtus, non nisi parva mora, stercoribus commista, transeundo labitur. Ergo de lapidibus integris sermo est. Quæ tam attractiva, quàm expulsiva mali esse debet: ideoque ad Zenexton commendabilis illorum vis. Si igitur lapis magnam habeat virtutem in usum humanum, ipsæq; durissimæ gemmæ, Sapientis testimonio, virtute sint fertiles: necesse id est contingere, irradiando in corpus quod attingunt, propemodum instar astrorum. Ideoque & succinum, per irradiantem sui transparentiam, effluendique proniorem obedientiam, nullatenus erit gemmis segnius: ejusque vis, quæ alias velut sopita dormit, non mirum si frictionibus & caloribus excitetur: præsertim quod adamas, etsi de se nil amittat, attamen fricando etiam paleas alliciat. Neque enim succinum paleas aut festucas trahit, nisi prius fricetur. Est nempe signatum, docens, frictiones præcedere debere, si sopita vis ejus, excusso somno excitari debeat, destinatumque auxilii munus, in nos influere. Testor saltem frustum succini, ut gemmam refert, multo tamen facilius à paupere acquiri posse, pretiosis lapidibus. Enimvero Paracelsus excelsum gloriatur invento magnetis humani, quo incessanter putat auram pestiferam introduci. Adeoque potiores vires pollicetur, in suo Zenexto trahendi foras, quam sint ficti magnetis nostri, trahendi intro. At sane vir ille visus mihi, suæ doctrinæ de Peste, tot libris evulgatæ, parum constans, parumque expertus. Dum scilicet cœlum, sagittarium Pestis, hancque, non nisi vulnus cœli, irati parentis fabricat. Quæ si vera autumat: saltem virus istud non à magnete trahitur, quod à tot millenis milliaribus in nos sagittatur. Magnesque vel immerito accusatur, dum culpa caret, ac Zenexton, frustrà contra magnetis ficti tractum, dirigitur & appenditur foris: aut causas appropriationis Zenexton, minimè intellexit, aut saltem surdas Pestis causas, se dictasse existimet. Quorsum ergo hoc loco conducit illius magnetis recordatio? laus inventi istius? Si quidem Zenexton nil habet commune cum illo magnete, neque adversus eundem? esto, sit enim Magnes (donemus supponendo falsum) in corde, & arteriis, qui citra discretionem, commistum aëri pestiferum simul virus intra combibat. At hunc, si Zenexton tollat, vel impediat, jam homo necessariò suffocatur, assueta exspiratione privus, ad cujus necessitates cor & arterias volunt indefinenter fatigari. Quod si verò malimus, Zenexton, separatorem auræ Pestilentis, à pura: aliquid fabula dignum, vox ista continet. Quia Zenexton saltem cribri, ac separatoris, vicesque Archei subiret. Sin autem Zenexton efficiat, ut Magnes noster non nisi licita trahat: esset tum Zenexton Archei pædagogus, atque ludimagister, ut scilicet suo

ritè fungatur munere, nisi forte mavis, zenexton ab Archeo, nisi solius officii nomine, distinctum, adeoque æqualiter cum Archeo inficeretur, Pestisque contagium sentiret, imo res externa, peregrina vitæ, virusque fortassis continens, jam Archei ritalis etymo assumitur. Eheu Paracelse, longè aliter se res habet. Tædet namque Archeum suæ gubernationis: nec enim est pugnæ intentus, aut separationi in Peste. Qui ipsusmet est unicum veneni objectum unicusque faber. Sed accingit se fugæ, habenas disjicit, panico terrore plenus, memorq; suæ imbecillitatis, quod à venenis, vel minima odoris infectione, totus subigatur morsu viperæ, aut ictu scorpionis in digiti extremo. Delectum ideo recusat, conspectuque hostis territus, fores aperit, claves post se abjicit, ac quemlibet mox gubernare admittit. Adeoque, quæcunque post mortem in cadavere obveniunt, in Pestis accessu, sunt in fieri esse. Zenexton igitur inservit duntaxat, non quidem ut Archeum admoneat sui officii, atque destinationis, neque ut virus, ab innocuo, in objectis dividat: multo minus ut naturalem refocillationis attractum inhibeat: Sed ut necet, & annihilet specificum virus, quod tam in aere externo, quam intus in Archeo, est conceptum. At sanè nil horum magnete opus habet, nec magnetem ullatenus respicit. Ignotum est magnetis inventum, finisque, in zenexton, apud Paracelsum. Nam zenexton, in omnem eventum, si magnetem respiceret, non valeret, nisi casu quo aura pestilens intro per arterias trahitur, quod alibi sat demonstravi frivolum Tractatu de Blas humano) non autem sicubi per anhelitum adducitur, ut neque ubi intus venenum oritur pestilens. Igitur ignotum Paracelsi zenexton nequaquam necessitatibus naturæ, aut medendi finibus satisfacit. Hippocrates autem propinquius visus est causas necessitatis ad zenexton aspexisse. Volens, cœlum in nobis tres motus locales facere, intro scilicet, extra, & in orbem, cœlum, indistincto tum adhuc hellenismo: pro vi vitali, nominans. Unde posteri cogitarunt, cœlum in nobis continendum in motu extrorsum, per diaphæresin, ut impediatur Pestis peregrina per inspiratum. Etenim aliquid dicunt, & ab immemoriali, servantur infectorum corpora, in diaphæresi. At manet idem dubium & anxietas vetusta, circa anhelitum, Pestisque internæ, fabricam. Meoque judicio, zenexton nec debet serare poros, nec claudere fores anhelitus, ne hostis intret, nec luctari cum Archeo. Sunt namque luctæ, dissidia, atque rixæ, si unquam antèa, saltem Peste flagrante, importuna. Dum præcipue Archeus sua, despondens, abjicit arma. Denique neque zenexton, separando, coquendo, aut præparando exterius puro ac impuro, intentum sit oportet. Sed prorsus per modum antidoti, sit contra venenum jam receptum. Non quidem propriè contra venenum ipsum. Sed quandoquidem usus ejus præcipuus sit in præservando magis, quam in sanando: Idcirco vis requisita in zenexto propriissimè consistit, quod tollat appropriationem adaptationemq; mumialem: extra quam nullum sit contagium. Nec tamen alienum esset, si insuper alexiterii potestates sit nactum. Enimvero Paracelsus multa de ranis & bufonibus pro Peste refert, confusa tamen quælibet. Multorum interim aviditates, atque oculos aperuit. Etenim bufones mulieribus, prout & ranas, viris convenire asserit, & quidem baculo per caput transfosso, suspendi atque siccari voluit. Mensem ad hoc nullum elegit. Promittit tandem bufonem sic siccatum (de ranis autem, nil prosecutus) buboni appositum, ita in se, totum virus Pestis tracturum, ut successive in quartum quintumve bufonem usque, omnes mirabiliter intumescant. Adeoque veneni quantitatem, per bufonum numerum conjicit. Vult & siccatum bufonem, prius macerari atque emolliri in aqua rosacea. Attamen vel est sibi Paracelsus inconstans, vel aliud sibi, præter bufonem, zenexton delegit. Siquidem scribit bufonem valere solum in Peste inguinum & mulierum. Ad alias autem Pestes, aliis utitur attrahentibus: summumque incarnativum vulneris cœlestis (sic nempe Pestem vocat) ait aurum & gemmas. Inprimis fateor, me bufones applicuisse bubonibus, & escharis, tam in pectore, capite mammillis, quam alibi tam in viris, quam mulieribus: ac ubique, non sine promto juvamine, & doloris mitigatione. At inprimis nunquam vidi, applicatum

bufonem intumuisse tantillum. Quod & idcirco ridiculum deinceps duxi. Dein, æque frivolum est illud Paracelsi. Quod scilicet Pestis nusquam alibi concurrat quam pone aures, sub axillis & in inguine: eo quod sagittarius cœlestes non feriat alias. Siquidem vidi veram ac lethalem Pestem ubivis toto corpore se ostendisse, nedum escharis, vesiculis, pustulis & tumoribus: sed etiam vibicibus, atque stigmatibus. Itaque putavit Paracelsus idem accidere bufoni exsiccato, quod vivo animali venenis assumtis, punctoque è serpentibus contingit, vel per venena plantarum & animalium interemto. Quasi Pestis humana venenum bufoni foret; hocque si contingeret, non bufo Pesti, sed Pestis bufoni imperaret. Nec etiam cadaver siccatum sentit, quæ sibi viventi erant venena. Nec tumet cadaver, ictum à serpente. Cadaver namque, si non senserit, nec tumefaciendi energiam retinuit. Ignoraverit itaque Paracelsus, quod intumescere, sit proprietas Archei vitalis, quodque non nisi occasionaliter tumor à venenis procedat. Mirabar insolentem Paracelsi hoc scribentis audaciam. Nam bufo exsiccatus utut sex horis maceretur, semper tamen tumefactionis incapax. Mora enim macerationis, in celeri morbo, periculi atque jacturæ plenum est. Ego itaque maceravi tepida aqua paucula: qui loco dolenti appositus, mox dolorem lenivit. Equidem si quicquam è nobis, in cadaver bufonis exspiraret, quod ibidem detineretur materialiter, eadem via quia intrâsset in bufonem, exspirasset. Ergo tumescentia est actio vitalis Archei, efficienter & effectivè: veneni autem est actio occasionalis, quæque ideo in Archeum mortui siccatique bufonis nulla esse potest. Archeus itaque cum desit exsiccato bufoni: non potest esse causa tumescentiæ in bufone. Nam venenum cessat esse venenum, in respectu rei mortuæ. Cum venenum dicat relationem ad aliquid vitale. Cognosco Paracelsum nullam habuisse actualem praxin Pestis; multa quidem parumque conformia scripsisse, pollicitus plurima, ex relatu aliorum hausta credulitate. Hybernus Butlerus, me conscio, Londini aliquot millia Peste curaverat, hostium accusationibus postmodum in arce Vilvordiæ detentus, me adjutore libertatem nactus est. Jusserat enim bufonem magnum, mense Junio post meridiem captum, tibiis suspenderem prope focum, illique subtenderem patinam è cera flava. Tandem à triduo suspensionis, bufo evomuit terram, & aliquot insectas, ambulantes nimirum muscas, nitentibus alis subviridi calore quasi deauratis. Mox autem à vomitu, bufo obiit: nec ante triduum evomuit, licet pronus penderet. Dixit autem mihi, quod sat remedii haberem curandis 40. millibus Peste correptorum, promisitque se mihi ostensurum rei cardinem. Sed repente in exilium proscriptus abiit. Saltem ego has sordes vomitu rejectas, itemque exsiccatum bufonis cadaver, separatim in pulverem tundi jussi, & cum tragacantho trochiscos formavi; quibus feliciter sum usus tam ad præcautionem Pestis, quam ejusdem sanationem. Dein Julio mense, decrescente Luna, veteres Bufones cepi, quorum oculi scatebant albis vermibus: nigrisque capitibus prominentes, adeo ut uterque oculus totus in vermes transformatus esset, fortassis 50. numero, in singulo oculorum foramine vermes erant densè compacti, quorum capita foris eminebant; & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, statim bufo: apposita manu, egressum vetabat. Hos autem bufones ad vomendum coactos (ut dixi) per suspensionem, reperi dare excellentissimum zenexton. Vermes autem in patinam ceream deciduos, simulq; cum eo, quod per vomitum rejecit, in parvulos trochiscos redegi, addito cadavere bufonis, & cerea patina. Gestati autem trochisci ad mammam sinistram, arcebant contagium, & loco infecto alligati, statim virus extrahebant. Erantque trochisci promtiores, ac validiores, si in usum aliquoties recidissent, quam recentiores. Reperi autem amuletum pro Peste, longe validissimum. Nam si serpens comedat terram, omnibus diebus vitæ suæ, quia fuerat peccandi organum. Bufo comedit terram, quam evomit, omnibus diebus vitæ suæ. Testimonio autem adeptæ Philosophiæ, gerit Bufo odium in hominem, adeo ut aliquot herbas suo tabo inficiat, homini usuales: idque in

ſpem necis. In eo autem differt à ſerpente, quod viſo homine, terrorem immenſum concipiat naturali dono. Qui terror ab homine, naturalem energiam ſibi acquirit & imprimit, contra imagines territi Archei in homine. Siquidem terror bufonis interimit, & annihilat ideas territi Archei humani, eo quod terror in bufone eſt naturalis, & ideo radicaliter ac per totum illi, etiam mortuo incorporatus: Idea autem terroris in Peſte, eſt tantum accidentalis, & fluxa. Ergo bufo naturâ ſua timidus ab homine, odii ſui imagines auget, vireſque intendit, ut ſaltem clanculum, ac Peſtis inſtar noceat. Hanc autem proprietatem ſigillarem odii ſimul & terroris, geſtat in capite, oculis, & loco concupiſcibilis poteſtatis. Caput itaque & oculi, adhuc vivo animali, in vivos ac veros vermes (quales caſeo innaſcuntur, niſi, quod extremum capitis nigricet nonnihil) transmutantur. Tandem nam que cum vita, vermium tanta multitudo excidit, quod vivo adhuc animali tota cerebri theca, verminoſa fuiſſe videatur. Terribile ſanè atque ſigillare ſignatum, terribiliſſimo morborum dicatum. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu eorum qui oderunt nos* (remedium nempe.) Siquidem odium in nos, terrorque bufonis, præparant nobis ſanitatis medelam. Eſt namque noſtri odium bufoni ideo vernaculum, ac naturaliter incorporatum: quod totus per totum, odii ideam gerat: perinde ut ſaliva rabidi, per accidens Hydrophobiæ metum. Cæterum quo terror noſtri, odiumq; innatum in bufone, aſcendant altius, fortiusque ſui imagines imprimant, ſuſpenditur bufo eminus prope focum, in adſpectu noſtri. Creſcitque odium & terror ideo, in mortem usque. Quod autem bufo per conceptus ſuos, Ideas generet, mox oſtendam, per ipſius mortem repentinam. Nunc ſaltem dico, quod projecerim bufonem in lacunam, muro cinctam, qui ſequenti mane perierat aquæ innatans turgidus. Habebat autem dorſum, frequenti nigro ſtigmate conſperſum. Quibus ſignaculis conjeci, quod remedium gerat adverſus Peſtem etiam ferociſſimam, quæ nempe poſt celerem mortem ſua edit ſigna. Spemque addit, ſi pro ferociſſima, morteque velociſſima, remedium promittat, multò præſtantius pro quavis ignaviore dederit. Ut autem mecum tyrones agnoſcant, quantum imago odii in hoc arcano operetur, notandum ante omnia, quod Peſtis humana non attingat bruta, ut neq; vice verſa. Eò quod virus nullum operetur citra fermentum humanæ mumiæ ſive ſymboli conſonantiam. Etenim ſive fermentum iſtud fluxerit ex corpore infecto, veſte, charta, auraque peſtilenti: ſive demum è nobis oriatur, clauduturque ſub tartaro cruoris: Saltem utut ſumatur, Peſtis nequit inficere quemquam, abſque communione fermenti. Hæc igitur Icon virulenta odii, & operans imago, hoc denique terroris ſeminale ſimulachrum in bufone, enecat fermentum mumiale; ſine quo ſcilicet venenum Peſtilens conſiſtere, ingredi, ut nec appropriari, nobis poteſt. Hic inquam modus eſt operandi in Zenexto, quo ſcilicet impeditur Peſtilentis auræ communio. Quatenus tartarum cruoris excrementoſum, ac evaporantem, privat fermento mumiali. Atque in vicem ejus adfert fermentum ablativum veneni Peſtilentis, ſive Iconem necantem fermentum Peſtilens. Eo quod quaſi in momento interimat fermentum mumiale, contagii fontem, vel ſaltem fomitem, nimirum ſi jam ſit præſens, impeditque futurum, quo minus invaleſcat: ſicque interimit immediatum inhæſionis ſubjectum, ne coaptetur. Fermentum itaque facile intercidit, ſi inhabilitetur, ne ſuccreſcat ſedes Peſtis. Cum alioquin omne fermentum ſit mera cujusdam odoris tinctura. Neque enim Peſtilens virus atteritur à veneno bufonis, actione primaria deſtructiva aut debellativa: ſed actione ſecundaria, quatenus Idea odii aut terroris, Peſtilens, extinguit fermentum; quo mediante, venenum Peſtis ſubſiſtit, atque pergit inficere. Etenim cum venenum Peſtis, ſit productum imaginis, terroris Archei, in odore fracido, auraque mumiali ſtabulatum: tollitur etiam hoc fermentum copulans, medium appropriativum & immediatum ſubjectum veneni, manetque deinceps duntaxat ſubjectum fracidum, ut ante, ſudore tenus profligabile. Unde conſtat, quod Zenexton ſaltem præcaveat appropriationem primario, ſimulque tollat ſigillum, ſive quidditatem eſſen-

essentialem. Ideæ virulentæ terroris. Enimvero Domina de Rommerswale, Toparcha in Ecchove, nobilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, se quondam toto promeridie spectasse duellum araneæ, & bufonis. Hic enim, dum se supernè ab aranea descendente ictum sentiret, & capite, confestim se intumescere: confugit ad herbam, quam lambebat: ac celerrimè curatus, detumuit, unde iteratam pugnam aggressus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properavit. Idque dum jam tertiò accidisset, spectatrix, tædio affecta, plantam cultro (excidit erat autem plantago angustifolia) dumque eò quarta vice bufo rediret, nec istam herbam reperiret, celerrimè totus intumuit, & terrore percussus, mox obiit. Non autem se contulit, ad plantaginis ejusdem plantas vicinas, ac frequentes (etenim imago conceptus, metus atque tristitiæ, mortem acceleratam parit, spes perit remedii celerrimi, in morbo furiosissimo) dum namque suam non reperit plantaginem, qui antea spe statim convalescendi dimicabat: statim metu, atque terroris Idea, desperans, obiit. Patet enim hinc, hujus bestiolæ pavor immensus, magnitudo & violentia Ideæ pavoris, ex celeritate mortis conjicitur. Etenim confestim sanari, intumescere, ac statim perire, aperiunt, in hac insecta fore momentaneum, ac præsentaneum in Peste remedium, ut & toxico, fore suum cuique terroris conceptum, in Ideam formatum. Quippe Idea ejusmodi dualitatem cum vita servat, ideoque etiam illa hanc subplantat. Neque etiam bufo vivens, magni momenti Zenexton, experienti mihi præbuit. Oportet namque granum emori, si ejus fructum exspectemus: terroremque in bufone augeri convenit nostri, nam ut nostra Pestis non est bufoni lethalis, aut contagiosa: ita terror bufonis, terrorem Pestis Archei nostri, nequicquam auget. Ac nisi terror desinat esse conceptus aliquis, sicque redactus in Ideam activam, ut in Archeo non parit toxicum Pestis: ita neque in bufone, efficit remedium. Ad hoc namque requiritur, nedum ut bufo præ timore toxici, aut deficientis plantaginis, moriatur, occidaturque à proprii conceptus terrifica Idea: verum necesse est, ut bufo præ nostri terrore, languendo pereat suspensus prope focum, &c. Nam tunc terror ille lethalis, nostro Archeo inferior, & confermentabilis, parit Ideam lethalem bufoni: nobis autem proficuam. Symbolizat nempe cum terrore nostri Archei, in quantum participant terrores, in imagine terrifica. Sed quia terror bufonis non est nostras; ideo toxicum fabricat contra toxicum pestilentis terroris, ab Archeo formati, in Ideam virulentam Pestis. Est nempe Zenexton in bufone optimum, à Patre pauperum homini ordinatum. Considera quæso bufonem mecum, qualiter è fracido muco oriatur, inter rimas lapidum, ibidemque circa cibum vivat, adolescatque per annos plurimos: è saxis nempe confractis, non ratus bufo Parisiis eruitur, qui forte per seculum ibidem detentus fuit. Nec enim edit, antequam respiret. Bibitaque semel aura, mortis demum ac demunitionis leges subit. Vixit etiam solo, suoque Archeo, antequam respiraret. Cætera creata fere omnia, in petra, putrescunt. Bufo verò, in liquore fracido, nutritur, ac adolescit intra petram. Hinc conjicitur etiam, quod sit animans destinatum divinitus, ut Idea sui terroris, virulenta quidem sibi, nobis, nostræque Pesti, sit toxicum in terrore. Nam ut ex præfatis sat patet, quod bufo nostræ contemperationi & adaptioni sit maximè incongruus, ita terroris Idea in bufone, est ipsi terrori pestifero, in nobis, valde pestilens. Cum igitur bufo sit insecta, hominis aspectu pavidissima, quæ in se tamen terrorem ab homine, simulque odium in hominem, format in Imaginem, sive ens activũ reale, & non sola confusaq; apprehensione subsistens (prout jam ante de Ideis prægnantis, itemq; canis rabidi, &c. nudè est demonstratũ.) Hinc contingit oriri venenum ex bufone, interimens virus terroris pestilens in homine, unde nimirũ Archeus invalescit, nedũ sentiens, extinctã in se Ideam pestilentẽ: sed insuper quia agnoscit aliquid terrefieri, pavescere, atque fugere, se longè inferiꝰ. Sic namq; in omni bello, atq; duello, è pavore hostis conspicuo, animꝰ hostilis roboratur. Est autẽ bufo tantæ formidinis, ut si positus directo aspectu, ante te, ipsum ali-

quandiu intuearis intentis oculis, per horæ quadrantem, nec aufugere queat, moriatur præ terrore. Bufo itaque occisus, modo *Paracelsico*, absq; terrore mortuus, est Zenexton indignus. Resumto ergo animo, Archeus pavorem abjicit, maximopere ubi natum sui terroris virus interimi persentit. Etenim non agit Zenexton, per modum aliorum agentium. Non secus atque virus *Pestis*, est prorsus insolens. Nec agit Zenexton materialiter: sed actio ejusdem est spiritualis, ac prorsus sympathetica. Si quidem symbolum activitatis, in quo consistit ratio fundandæ sympathiæ, est in concepto veneno terroris, tam in *Peste*, quam bufone. Ac prout virus *Pestis*, anomalum est, cum aliis nil habens commune: ita quoque Zenexton, activitate terroris alieni, atque peregrini exorbitans, nostri terroris imagini *Pestilenti*, fit manifestum toxicum, cum refocillatione, confirmatione, robore ac resurrectione Archei. Quam sanè Zenexton activitatem, Scholæ contemplari non potuêre, eò quod contemplari nequiverint istud Aristotelicum, nedum in Peste: sed & in venenis cæteris, esse mendosum. Est nimirum actio Zenextonis, à victoria patientis super agens. Memineris namque, quod terror atque odium in bufone, ab agente homine, superante quidem, at nullatenus operante, impressa actuata proprio bufonis conceptu, & in gradum deducta, fiant agentia: quæ in præfata Idea, sunt tanquam fugitiva animantia, ideoque terrefactum hominis Archeum restaurant, ac terroris virulenti imaginem enecant. Equidem in monomachiis spiritualibus, prorsus, atque longè secus certatur, quam per appropriata agentia corporalia est solitum. Quod alibi demonstravi, removendo activitates contrarietatum à proprietatibus naturæ. Zenexton ideò est de natura magnetica, agens scilicet duntaxat in objectum proprium, dum intra limites sphæræ, suæ activitatis, occurrit. Dubium videri posset aliquibus, cur Imago odii, in bufone, sit remedium: Imago autem odii in rabido sit toxicum. Ratio est in adjuncta terroris Idea, in bufone, quæ inferioritatem veneni parit. Nam unum superat aliud, in animositate conceptuum; Ideoque & imaginum. Rabidus enim canis, audax, temerarius, ejusq; sigillata imago, obedientiam suam injicit. Nec enim rabidus, in quantum timet: sed timet aquas, quia rabidus. Prout nec timet aquas, quatenus odit animalia, bufo autem est animans nostri timidissimum, utque ex odio sibi innato in nos, est sibi malè conscius (sic disponente divina clementia:) Ita imagines illorum conceptuum penetrantes se mutuo, & comite, conferunt notam maximæ pusillanimitatis, intinctæ veneno odii. Hinc nempe necatur imago terroris pestilentis, ab imagine lethalis odii, & Archeus noster ab Imagine pusillanimis terroris, tanquam in speculo, per applicationem Zenexton intuetur; ac superioritatem, quam ante amiserat, propemodum reassumit. Ideoque Idea terroris, in bufone, odit, simulque imago odii terret bufonem, unde venenum nostro terrori superinducit. Utroque scilicet medio, imaginem terroris pestilentis, in Archeo perimit. Est nimirum in spiritualibus primitiva autophilautia. Cum originalis omnis monomachia sensitivorum, nonnisi ex præmeditatis conceptibus profluat: Uniuscujusque autem conceptus Idea formetur in phantasia, ac entitatem induat ad aliquid deinceps agendum. Etenim ut imagines motuum faciendorum, desinunt in motus: sic & sensuum imagines deferentur primum intro, ad ulteriores consiliorum deliberationes: moxque ibidem degenerant, in imagines apprehensionum, passionum, vel perturbationum: atque inde feruntur ad aliquid agendum in corpore, vel extra se, labunturque ac gliscunt juxta directiones atque inclinationes passionum. Hactenus nimirum ejusmodi imagines determinant spiritus vitales vel ipsas partes operativas viscerum, juxta impressionem sibi propriam. Quod clarissimè enotescit in veneno rabidi. Qui, si nos formidaret, ut timet aquas, nos non impeteret, nec ejus morsus nobis venenosus esset. Aranea namque, scorpio &c. sunt animalcula iracunda, quæque si nos feriant, sui veneni iram in nos deponunt: vel potius, iræ venenum. Ancilla quædam subinde vescebatur araneis, nedum versicoloribus vineæ: sed & nigris illis, è specubus, & locis uliginosis, & inde vivebat sospes.

ſpes. Quapropter conſideravi, araneam animal timidum, dum manu apprehenditur; nec ideo venenum parere, prout aliàs, dum iratum nos pungit. Hinc nimirum apprehenſus timidusque ſcorpio, medetur inflicto à ſe vulneri. Duo igitur in bufone occurrunt in ſummo gradu. Odii nimirum imago, virulenta ſui qualitate, extinguit, retunditq; fermentum appropriativum, nec Archeus induat, combibatque partam terroris Ideam: Terroris autem imago in bufone, perterritum Archeum noſtrum revocat, additque animoſitatem, ut à fugiente fugans reddatur. Sunt, præter Zenexton, quædam attractiva. Quale eſt naſturtium aquaticum, cum ſucco foliorum raphani majoris. Itemque ceraſorum halicacabi, & ficuum ana. Quæ contuſa apponuntur, & aperitur cutis circulariter. Item Napellus, uva inverſa, Aconitum, prius aceto cocta, tum cum ficu contuſa, loco appoſita, attrahunt potenter, & cutim aperiunt. Cujusmodi plures claſſes ſunt.

Hippocrates redivivus.

Homo quidam, cuſtodi angelo eudæmoni familiaris, oravit, ut à Deo impetraret remedium, per quod Hippocrates Græcorum Peſtem popularem curavit. Sperans miſeris Chriſtianis non denegatum iri, quod Gentilibus olim conceſſit Omnipotens. Dixit eudæmon: Hippocrates uſus eſt ſulfure, ſale & pice. Quod reſponſum poſt ſe relinquit obſcuritates priores. Hinc factum, quod homo ille poſtmodum dixerit, his temporibus, ſat dictum eſſe. Quare poſt anxiam indagationem, tandem mecum reſolvi. Quod ſulfur Hippocratis ætate, phlogiſton vocatum. Quo etymo, mox deinde Dioſcorides, optimum deſignari dixit, à ſua proprietate, quod ſcilicet integrum igni abſumeretur. Sed quia Hippocrates, quorumcunque morborum occultum virus, nuncupabat divinum in morbis, quodque per ſulfur, virus peſtilens (quod eſt venenorum, morborumque contagioſorum, ſummum atque anteſignanum) ſanaret, cœpit ideò vocare ſulfur τὸ θεῖον. Adeò ut hinc, in hodiernum usque diem, ſulfur non aliter ſcribatur, aut nominetur, quam nomine Divini. Eò quod medeatur Peſti, quæ uti à Diis tantum immitti credita ſit, ſic & divinum auxilium in ſe continere putetur antiquitus. Etenim cuncta univerſim corpora, etiam alexiteriorum, aerque ipſus, ſubjacent fracedini, & veneno *Peſtis*: ſuntque idcirco materia idonea occaſionalis ad Peſtem. Equidem Authores tædioſa diſputatione ſeſe verberant, an ſal ſit capax veneni peſtilentis? An epiſtola filo lineo clauſa, ſit contagionis particeps, non autem quæ ſtringitur filo metallico? Indolui ridiculum Italorum apologum, & rixandi ſtudium. Siquidem charta non eſt minus capax contagii, quàm linum, undè ſit. Argentum quoque, aurum, terſiſſimumque vitrum, atque ipſa antidotus, alienum virus peſtilens combibere poſſunt. Solum autem ſulfur, inter creata corpora reſiſtit fracedini, & *Peſtis* contagio. Quia ſolum ſulfur, inſtar ignis, omnem fracedinem, tam in doliis, quam locis ipſis arcet, deletque cujusvis attactus, & odoris veſtigia. Sulfur enim ſic quoque tollit omnem propemodum pellis ſcabiem; quia contagii inimicum. Quocirca neque mirum, ſi *Peſtis*, in pellem derivata ab interno initio, per ſulfur quoque extrahatur. Etenim cum in Univerſo, nil promtius ignem concipiat ſulfure, quia merus velut ignis eſt; non mirum, quod ſulfur demonſtret proprietates ignis, quæ ſunt omnia comburere, nec contagio infici. Equidem vidi in cataracta Gandavenſi, integram legionem. Neapolitanam *Peſte* periiſſe: erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulvere pyrio ſua tinxerat induſia, ut lotrices, ſimulque pediculos excuſarent. Horum ſi qui perirent, id præ dyſenteria, non autem *Peſte*. Itaque Hippocrates τὸ θεῖον ἄπυρον (id ſonat ſulfur ſive divinum ignem non expertum) quod vivum nuncupatur in officinis, ſola fuſione, à ſuperflua terra ſequeſtrabat. Eſt autem flavum; quod ſemel accenſum, ardet porrò in finem usque, nec pellem in ſuperficie contrahit, ut neque fæcem notatu dignam poſt ſe reliquit: ſed totum avolat, ſemel accenſum, idcirco φλογιστὸν nominatum. Nondum enim ætate Hippocratis, modus enotuerat, ex pyrite, & marcaſitris,

extrahendi sulfuris. Quapropter sulfur Italicum præstat nostrate, Leodii nato. Nam pyrites, arsenicale aliquid exspirat coquendo, quippe arsenicum ideo vulgo fumus metallorum dicitur. Jussit itaque Hippocrates primum, domos Peste infectas sulfure suffiri. Enimvero sulfur dum uritur, separanturque ejus heterogenea, dat nigram fuliginem, eructatque aquosum, & acidum salem: qui in liquorem cogitur, diciturque stagma, sive oleum sulfuris. Denique ex accenso sulfure, exhalat pars sulfuris homogenea, assurgens quidem propter calorem: sed nondum accensa, ideoque cum fumo evolat, priusquam flamma corripiatur. Sic nempe è lignis, olea nondum accensa adscendunt cum fuligine, & parietibus camini, fuliginem adhuc combustibilem affigunt. Sulfur autem sic, cum fumo unà evolans, ut est in indole sui pristina: ita nec hoc loco alicujus valoris. At sulfuris combusti, cum omne semen per flammam destruatur, eo ipso in Gas, sive spiritum silvestrem transmutatur. Quod ob proprietates sui concreti, est Pesti antidotus. Nam cum pharmacum debeat morbo adæquatè respondere, nequeunt aqua, sal, fuligo, aut evolans flos sulfuris, verum Pestis esse remedium: sed duntaxat Gas istud subtile, ac penè incorporeum, nostro Archeo proinde confestim commiscibile. Proinde Gas istud hystericas olfactu recreat; non autem oleum, non tinctura, lac, aut flores sulfuris. Quo pacto autem Gas istud sulfuris, ab ejus aporrhœa distinctum agnoscas, lychnium sulfuratum accende in lagena vitrea: videbis confestim, totam albo impleri fumo, ac tandem flammam à fumo suffocari. Dein serva lagenam subere optimè obturatam; & videbis ad vasis parietes, affixum sulphur, & in superficie aquæ, si qua in fundo sit. Quod si vero post aliquot dies, lychnium idem accensum collo lagenæ imposueris, è vestigio flamma extinguitur, propter Gas sulfuris condensabile. Non secus atque odor fracidus dolii, suffocat flammam lychnii sulfurati. Hippocrates autem, omne vinum, quod in Peste dabat, suffiebat hoc modo. Poculum stricti colli lychnio ardentis sulfuris suffiebat, vinum ad tertiam partem affundebat, ac poculum arctè conclusum agitabat, dudum conquassando sursum atque deorsum. Donec vinum, omne Gas sulfuris in se combibisset. Nondũ enim Periapta, Amuletaq; enoturant. Myracopa autem supplebat, ungendo corpus vino Græco, cui tenuissimum pollinem sulfuris incoxerat. Sudantibus vero, eundem pollinem exsiccatum Sole, adspergebat, & frictionibus jussit applicari. Pestis autem, cum nunquam careat febri, cernerentque Græci remedia Hippocratis, cœperunt primo Pestem, dein omnem febrim, πῦρ sive Ignem vocare. Non quidem ob febrium insignem, atque necessarium calorem causticum, (licet sic placuerit Galeno) Siquidem initium, frigus, rigores horroresque, tam Pyr vocarunt, quam ardentem causum. Hippocrates enim sulfur in cote lævigabat cum aqua & rursus exsiccatum, servabat ad usus. Dabat autem cum vino salito, & calente, grana sulfuris 24. ut sudores proliceret. Salem autem olla vitriata primum decrepitabat, mox dein aucto igne liquabat. Nam alias sal sordes in se continet, quæ primo crepitu evolant, dehiscente, ac subsiliente sale. Hi spiritus fracescunt facile, ac salẽ, contagionis metui substernunt. Sunt namq; sali admodum peregrini. Qui licet dudum ante salis fusionem fugerint, instituit tam salis liquationem, ut per ignem absumatur, quicquid exotici in sale contineretur. Enimvero cernebat mox à Pestis invasione, consternatum appetitum, dein & impuritates in stomacho succrescere fracidas, ac nidorosas: unde cephalalgia, vomitus, nausea, delirium, sopor, &c. orirentur quæ sanationem Pestis impedirent. Sumsit itaque carnium communem balsamum salis: qui fracidum virus, atque putredines everteret abstergendo, cum virium conservatione: dabatque vinum salsum fervidum, non autem tepidum, ut nauseas compesceret, & sudores potenter cieret: addebatque sulfur, ut suo velut odore Pestem interimeret. Quia sal abstergit, à putredine conservat, & sulfur, venenum cohibet. Hunc autem sudorem, præscribebat triduo ad minimum, sæpe tamen in hebdomadam dilatabat. Quotidie autem sudabant bis; & vice singula, per diei sextantem, si poterant. Primis diebus plus, ac deinceps consequen-

fequenter minus. Inter sudandum enim, tollebat omnem potum: peracto autem sudoris termino, hordei cremore cibabat, & pro potuvinum Græcum picatum, cui inerant pauca grana salis præfati, & sulfuris. Folia autem Asari, aceto macerata, calida superponebat buboni, plantis pedum, atque manuum, quæ post horas 12. singulas sepeliri jussit. Quoniam immensum fætent. Factum est deinceps, quod Græcia uvas consperserit muria maris aliquoties, priusquam ad torcular deferrentur. Suasit nempe id Hippocrates, ut una sic infectæ ab uvis pellerentur. Hinc vina Græca, etiamnum salsa hodie, nescita usus hujusmodi ratione. Ad grandes bubones, & stigmata, applicabat lintea calida, generoso vino intincta, cui sulfur, ut dixit, incoxerat. Præterea sibi reservabat arcanum, cujus obtuitu, sibi divinos honores acquisivit. Erat autem caro viperina, vel colubrina, quas mundabat. Abscissis nempe caudæ extremo, & capite, pellem excoriabat, intestina cum felle abjiciens: solum Cor & Jecur reservabat: omnem vero cruorem, cum vena per spinam decurrente, extraxit. Carnem verò non bullivit more, quo Theriacæ inditur; sed eandem, cum ossibus, & præfatis visceribus exactè contulit, & tepido furno exsiccavit, donec pulverari possent: quem pulverem despumato, coctoque satis melle, inspergebat, dum sciret carnes, coquendo, virtutem, tam in Jure, quàm vaporibus, deponere. Huic autem electuario aroma patrium addebat, ad palliandum secretum: ideoque nec ab Angelo patefactum. Mysterium autèm, sanatio continet. Quod sicut mors per serpentem irrepsit: ipsa quoque per serpentis mortem vindicari debuerit. Adam enim gnarus proprietatum omnium bestiarum, non ignoravit quoque, quod serpens callidior esset cæteris animantibus, quodque in serpente balsamus præfatus lateret, remedium mortis. Quare spiritus tenebrarum, protoplastis imponere non potuit tutius, quam sub pelle serpentis. Forte namque sperarunt mortem à Deo minitatam, auxilio serpentis se evasuros. Usus quoque est Hippocrates vino picato. Quocirca consideratione dignum, quod Hispania raro Peste affligatur. Non quod desint peccata aut sordes, ubi nullæ propemodum latrinæ sunt. Regio inquam caloribus æstuans, Africæ æmula, atque contermina est. Nec etiam quia magnates, potum nive refrigerant. Quia saltem rurales, atque cives, Peste sua peccata piarent. Sed Ægyptus utitur aquis, & fructibus, unde in carne fracedo. Hispania vero utitur vino, & quidem picato: quia cum plerumque doliis careant, vina coriis picatis conservant. Italia habet vasa lignea; ideo nec pice utitur, coacta, frequentiusque Peste corripitur. Pix enim, anthracibus apposita, solamini est, citoque aperiuntur. Pix namque, escharæ nigredinem æmulatur. Inter arbores notas, sola Picea, Tæda fit, & præ pinguedine statim moritur, si trunco parum terræ adjicitur. Deus namque liberalis est suis remediis: idque suæ Bonitati est vernaculum. Mors enim, arbori superveniens, mortem homini, facto, per arborē mortali remedio, destinari visa est. Odor pici, suffumigio plurimis provinciis Peste contaminatis, familiaris. Sic namque non unicum Hippocrati remedium contra Pestem, Petus asserit: & ab Atheniensibus velut deastro tutelari, litatum. Cum ergo Græci cernerent Hippocratem uti remedio, sibi duntaxat cognito, cui ideo vitam, sanationem, & totam tribuebant præservationem: sensim desperantes, magis magisque usus salis atque sulfuris, in oblivionem abiit, præsertim si aliquot anni à Peste liberi, intercurrerent. Ac deinde quisque Medentum cœpit varia seligere, sperans suum, Hippocratis esse antidotum. Unde postmodum seges remediorum absque numero collecta est, vacuis plerumque aristis. Tandem ex tenui olfactu viperinæ laudis surrexit Theriaces compositio, partim confusione simplicium gravata, partimque inter præparandum dissipatis odoribus, & in jusculis, abjecere meliores proprietates viperæ. Hodie magni fit antidotus Orvietani pro Peste: quia is primus ausus fuit publico foro, deglutire ignotum sibi quodlibet toxicum. Quod hodie Germani præstant solo usu colubri. Parum enim distinguunt Pestem, à toxicis cæteris, parumque adnotarunt, invito Orvietani electuario, Pestem nihilominus sæviisse nuper per totam Longobardiam. Omitto

nam-

namque, quod radicitus Pestis à cæteris venenis differat. Quercetanus, hujusque farinæ scriptores, in cacoalexiteriis, ac tyrociniis plurima (audacter, an temulenter, judicent alii ex suppositis Pestis radicibus) dictant remedia: quorum unumquodque, non quidem ex scientia: sed ex sola putatione, concinnatum est, eorumque author commiseratione, si non supplicio, dignus est. Ranzovius namque, de sanitate tuenda, ad filium Saxonicam antidotum describit, per me tentaram aliquoties: at frustra semper. Quia virus spirituali terroris imagine consistens, nil habet in præfata antidoto, quod radicitus eandem superet imaginem. Ideoque præ inscitia causarum Pestis, excogitavit quilibet multa, pluraque adhuc inconcinne connexuit, contra virus peregrine intrans. Universa nimirum confusa, citra methodum, experientiam, rationem, & causarum notitiam. Nilque omnino contra Pestem, stultâ terroris imagine, atque persuasione timiditatis ortam, excogitatum, deinceps ab ævo Hippocratis, quisque Medentum cœpit pro lubitu varia seligere, & connectere multa, ac multo plura, sperans suum esse Hippocratis inventum. Interim numerus compositionum excrevit, sensimque incertitudo veritatem pristinam supplantavit. Et quanquam antidotus, operans circa effectus producti veneni in corpore, magni pendenda sit; dum tamen non operetur in Archei terrores, imaginemque inde productam: Profectò, nec opem Pestilenti contagio adferre potest. Vel si cum iis quis resurgat à Peste, id non nisi infido fit auxilio. Nam in Peste, ipse Archeus terrore atque mœrore propemodum fascinatus est, ac perniciosam imaginem in se cudit, quæ vera est Pestis: à qua nec sponte resurgit, nisi vi naturæ singulari, ac gratia divina. Porrò, ut Tractatu singulari demonstravi alibi, primos conceptuum impetus non stare in libera voluntatis dispositione; sed fabricari in Hypochondriis; ita exin deductis argumentis, apprime spectavi, terroris imaginem, Pestemque videlicet ipsam formari circa stomachi ac Splenis ditionem. Id enim serio, longoque otio deprehendi, ac plurimis historiis observatione accurate confirmavi, quarum unam aut alteram retulisse, non erit extra scopum. Adolescens quidam, cernens sororculam stigmate nigro adspersam, & extinctam, terrore perculsus, statim sarcinam circa os stomachi sensit, continuæ suspirationis monitricem. Utebatur quotidie Theriaca, adjuncta Myrrha, & petasitidis radice, edebat ac bibebat usque in hilaritatem. Tandem 12. die ab obitu sororis, febris, ac sopor, ipsum apprehendit, & triduo inde obiit. Nobilis virgo cousimilem sarcinam, atque terroris auxietatem passa, tandem dejecta appetentia, suspitiis, compressionibusque stomachi, insomnes noctes, ac palpitante corde transegit, febris illam lenta atque continua apprehendit, cum lucta timoris & spei indesinente. Frustraneæ erant enim, quotquot secum deliberationes animositatis, ac resignationis liberæ, faceret. Spretis etiam cibis, vino tandem forti locus superfuit. Idque etiam mox fastidivit. Nec etiam tantopere mortem expavit, quantum futura deliria. Ridebat interim stultas anxietates sive luctæ vanitates, suæque stultitiæ piguit ipsam. Medentes autem miserant sua ad illam Alexiteria. Sub quibus crevit animi duellum, non secus ac demorsis à rabido sua Hydrophobia. Ac tandem lethali mœstitia terroris pestiferi, jam plane despondebat animo. Quippe quæ à tribus hebdomadibus, somnum nullum admisera, sub agonia perpetua, vitæ desperatione, & plena tamen luctæ suæ stultæ recognitione secum anxiebatur: Adhibitisque opiatis, pejus se habuit. Tandem inter metum, ac optatum mortis, remedio Hippocratis, 6. horarum spatio plane convaluit. Interim fateor atque moneo, protestando, quod condum Hippocratici remedii manifestaverim satis aperte, ut solis artis filiis, verisque Medicis sit sat patulum: solisque pigris Medentibus lucro emancipatis, & invidis veritatis osoribus, tectum futurum. Narravi autem 1. Historias præfatas, ut elucescant incipientes Pestes, nondum veneno pestilenti imbutas, nondumque sufficienti imagine terroris comitatas. 2. Utque exin constet virtus remedii Hippocratici. 3. Quod impetus primi, confusionis, terroris, atque imaginationis circa os stomachi, in Hipochondrio contingant. In liene nimirum, cujus emunctorium est prope os stomachi, adeoque scopus illius sagittarii.

Nam

Nam in juvene sano, quem Pestis septem horarum abripuerat, instituta anatomia, reperi escharam oblongam jam constitutam, ut prius vomitus motricem, ac dein syncopum continuarum authricem: ita & mortis repentinæ occasionem dedisse, prout in aliis, 16. horarum spatio, triplicem in stomacho escharam notavi patratam. 4. Quod animalis versutiæ herus, cum caduceo somni, soporis, atque vigiliarum ibidem diversorium elegerit. 5. Quodque omnis amentiæ atque delirii sedes, sit ibidem. Idque longâ demonstratione alibi fundavi ex professo. 6. Purgationes item, ut & myrrhatas antidotos pestilentiales, non sat tutas, aut confidentia dignas esse. 7. Quodque omnis ratio, deliberatio, animositas, resignatio, consolatio, argumentatio, omnisque versutia humana, in contrarium, non nisi Æthyopem lavent in Peste, prout & in Hydrophobia. 8. Quod opera præservativorum sit ignava, quoties & quamdiu perstat sigillum imaginis, à terrore fabricatæ. 9. Quod ejusmodi imago continuos de se luctus excitet, phantasiamque ipsam conculcet, nec minus ad se captivam trahat, quàm rabidi morsus nolentem hydrophobum parit, aut Tarantulæ ictus, deliriumtripudiatorium. 10. Quod laxa sit solius sudoris consolatio, in ejusmodi terroribus. 11. Quod non devicta timoris Idea in viscere, nec exulata fæce, cui ista imago insedit, irritum est, quicquid magistrales, aut officinarum compositiones, moliantur. Hydrophobi namque, licet subinde per intervalla disertè loquantur, præsentiant, prædicentque advenam insaniam, non possunt tamen non adigi in insaniam suæ imaginis. 12. Quod perniciosa sit natatio, & quicquid sudorem cohibet. 13. Ptisanæ, pultes, syrupos, atque Julapia, laxa uc frivola esse remedia tanto malo. 14. A Peste notha perveniri tandem ad legitimam: sæpius tamen ægros deficere sub incipiente, antequam sua edat signa, Quæ tamen mox ab obitu, proditoria emergunt. 15. Quod odores grati, suffitus aromatum, plumarum, aut calceamentorum, nullum pesti adferant præsidium, aut subsidium. Per exemplum enim, si fracidum cadum vini, aromatum, vel quovis alio odore, præterquam sulfuris, imbuas: manet fracidum, novumque vinum, quod infuderis, mox contaminet, ut prius. Quare aromata, à semel terrefacto Archeo terrorem, terrorisque Ideam virulentam, nequaquam auferunt. Quia materiam veneni non tollunt, multo minus illud enecant, vel terrorem ab Archeo amovent: ut nec sedem reficiunt, vel partem affectam solantur. Etenim Paracelsus, ad civitatem Stertzingam sibi beneficam, commendat præ cæteris quibusvis remediis, sub lingua sensim liquatam myrrham: ac junioribus in præservationem, pro 24. horarum spatio promittit audacter. Quam attamen doctrinam expertus sum mendacem. Vidi namque adolescentes, myrrhæ usu multo, Peste interfectos. Myrrha quidem, etsi cadavera, balsami loco præservet à putredine: procul tamen distat Pestis à putredine. Non secus ac candentis ferri eschara, à putrefacto cruore discrepat. Et licet jam demortuum subsequatur putredo, terroris tamen virulenta imago propriè non putrefacit: sicut propriissimè Archeum vitalem occidit, ac in virus secum transmutat. Jubet enim myrrham ore detineri: Quasi Pestis nesciret intrare, nisi oretenus. Longè ergo consultius, os clausisse silentio. Equidem Pestis horrebit myrrham, nec per nares intrare audebit, si myrrha ore detenta, liquescat. An odor forte myrrhæ impediet, quo minus imago venenosa, non sit venenosa? sit nocua? An enim myrrha in ore, repellet Pestem ex Archeo? Eadem ratio æquè frivola ac insulsa est, pro Theriaca, aceto &c. odoratis. Tandem sciant mortales, in medendo, nil æquè damnosum, ac credulitas, data absque pignore, & veritate. Profecto accusatationes ægrorum, quandoque tonitruent contra negligentiam, falsitates, imposturas, temeritates, falsasque Medentum merces, quibus vita spoliati fuere. Ego autem ex libris, Paracelsum virum deprehendi, temerarium promittendo, inexpertum in Peste, inconstantem in remediis, Ignarum in causis, ut & ingratum, erga beneficam Stertzingam. Parcant mihi ejus cultores, quod in re tanti momenti, pro veritate candidè loqui cogar, ne quis se suis fidat in Peste auxiliis.

Imago terroris ventilata.

HActenus inauditum virus Pestis produxi. Scilicet animam, ejusque vitalem Archeum pollere imaginatione sibi vernacula. Imaginationis autem præfatæ potestatem esse, formare Ideas: non quidem quæ amplius sint nudum ens rationis, sive non-ens: sed veram prorsus imaginis subsistentis entitatem actualiter habeant. Quæ nimirum imaginatio, cum sit opus carnis, brutis etiam nobiscum commune; hinc nempe fabricatur in externo homine, à quo nil nisi hoc aliquid, longè à spirituali conceptu diversum, progreditur. Ad quam autem entitatem subsistentem consequendum, ipse Archeus vestit suum conceptum (qui mera & abstracta adhuc est mentalis Idea) sui involucro, sive particula auræ suæ: adeo, ut quod in se concepit abstracto imaginationis conceptu, idipsum Archeus mox vestiat, induatque vitali aura. Sic ut deinceps fit subsistens ens, imago scilicet ab imaginatione fabricata. Porrò ut conceptuum, ac passionum variæ sunt difformitates, juxta Prothei illius libertatem: ita haud dubie sunt & istiusmodi imaginum multiplices varietates, procul ab invicem segregatæ. Etenim sic lætitia, atque tristitia, è diametro ab invicem recedunt, harumque Ideæ, spiritibus vitalibus indutæ, sculptæ, ac usæ, diametraliter in nobis dissimiles operationes edunt. Suntque ideo imagines terroris plurimum virulentæ, atque potentes ad contaminandum, symbolizantem secum spiritum vitalem, tam in corde, ac arteriis, quàm in ipsamet solidorum œconomia habitantem. Quam scilicet imaginem, ejusque efficaciam potentissimam, jam ante, ac pluries alibi, manifestavi, quantum potui. Dixi etiam, ac demonstravi, eandem imaginem esse Pestis essentialem, formalem, atque immediatam quidditatem. Quippe quod non infrequenter ex solo terrore, à Peste Pestis sit fabricata, licet non præexsisteret causa materialis, unde hauriri posset. Tractavi deinceps obiter de præservatione ac sanatione Pestis per Zenexton, & remedia olim temporibus Hippocratis usitata. Attamen nondum pro præsenti seculo sat dictum in ordine ad sanandum. Siquidem plurimæ occurrunt difficultates, nondum sat elucidatæ. Inprimis imago terroris unica est quidem sua in specie, ac proinde difficulter potest intelligi, quod Pestis ex unica uniformique Idea terriculamenti, quiret tam diversa, tam distinctis nedum emunctoriis: sed per totum corpus tam distinctas partes æqualiter, pro suo lubitu affligere. 2. Deinde, quod eadem terroris imago quiret solo nutu suo tam diversa à se invicem producta, cudere. Qualia sunt Anthraces, Bubones, escharæ, vesiculæ, pustulæ, tumores, vibices, &c. 3. Quod unica terroris Idea, nedum partes externas, sed & stomachum invaderet, & obsideret, itemque caput, &c. 4. Quod unitas illius Ideæ, nunc acutissimum morbum, aliàs lentum sensimque nictantem, alibi sensim sponte fatiscentem produceret: cum ejusmodi effectus potius veneni diversitatem, quàm identitatem accusare videantur. 5. Quod Archeus humanus, terroris venenosa Idea pavidus, ac velut profugus, vires, atque animum haberet, escharam in pelle producendi instar ferri candentis. Imò & stomachum, sive viscus principale, eschara perforet. 6. Quod inquam delirium, sive vigiliæ, non ex eodem cum sopore initio pullulare videantur. At omnem hujusmodi anxietatem unica facile responsio delet: Nimirum omnis primus conceptus, primique conceptuum impetus, contingunt infra septum transversum, qui ideò negantur subesse rationi, aut esse in nostra potestate. Quapropter Hypochondriacas passiones ibidem vigere, omnis jam ætas concessit. Deinde Pestem, immediate à pestilenti terrore frequenter introductam, nemo ambigit. Qui terror imaginatione illius loci ut fabricatur: ita & cuditur terroris imago, unde sibi Imaginatio etymon desumsit. Non est autem ejusmodi imago deses, aut citra operandi facultatem: cum plurimi morbi à perturbationibus nudis incepisse nemo nesciat. Denique terror, nedum est animæ humanæ, ac solius rationis pavor: sed & Archeus ipse terretur, irascitur que naturali quodam fervore, ac passionum illecebris. Porrò terror cudit quidem imaginem Pestis effectricem, confusio-

fusionis atque horroris genitricem: sed venenum, imago ista non assumit, ab indistincta confusione terroris, terrore confuso, metuque aut fuga desertoris Archei: sed sicut omnis serpens, canisque rabidus, venenum parit per conceptum iræ furibundæ: ita quoque Archei terror non sufficit ad productionem pestilentis imaginis: nisi furor Archei, imaginem virulentam pepererit, quæ simul penetret, & nubatur imagini terroris. Hinc nempe fit, quod Pestis plerumque circa stomachum nascatur, sesesque manifestet per nauseas, vomitum, inappetentiam, dolorem capitis, febrim, sopores, ac tandem deliria. Siquidem hanc suppellectilem versari circa stomachum, alibi de febribus, ac Tractatu Duumviratus, satis amplè demonstravi. Eschara enim non fit in mortuo: sed tantum in vivis, adeoque à vita, & Archeo ipso (prout de sensationibus alibi) qui excandescens parit furoris imaginem, quæ nata est se ipsam, totumque spiritum Archei, ipsumque influum spiritum sanguinis arterialis, commutare in corrodens alcali. Vitalis enim spiritus, qui primo ortu materialiter in digestione stomachi acidus fuit, ac digestionibus subsequentibus salsus fit, atque volatilis; formaliter degenerat, fitque sal corrosivum, atque alcali volatile, efficiens causa corrosionis, & escharæ. Nam ad transmutationis tam peregrinæ, & exoticæ (à peregrina scilicet & exotica imagine productæ) rabiem, quicquid est vitale, in ipsamet solida partium substantia, id totum excandescente principio vitali irato, ac succenso, accenditur, variosque morbos (qui in pruno, igne Persico, gangræna, erysipelate, &c. obvii veniunt) parit. Patet ergo, ab eodem terrefacti, & in rabiem succensi Archei, initio, contingere nunc in stomacho, nunc pelle, glandulis, emunctoriis, tum etiam subinde in ipsamet solida similiarium, aut viscerum œconomia suscitari pestem diversimodè; unde lethales sphaceli, escharæ, atque combustiones, contingunt, pro diversitate partium, ad quas Archeus furibundus, ac terrore plenus, diverterit. Quod autem terrefactus, profugus Archeus, rediensque ac semifurens tam hostilis fiat partibus clientibus, quibus solus præsidet, non aliunde petenda est confirmatio; quàm quod spina infixa, quæ axungia leporina, tuto absque incommoditatibus expellitur, quatenus furorem Archei lenit istud remedium: quæ spnia alioquin ingentem furoris tragœdiam suscitat. Parit nempe Archeus, suis clientibus venenum, suo furore, quod alioqui simplex vulnusculum lubens ignoraret, puta, quam dissimile est vulnus phlebotomi, & ictus apis. Itemque ictus phlebotomi, mundi, quantum distat à punctura immundi phlebotomi. Non mirum ergo, quod sedes, qua primum imago concepti terroris, & combinatæ imaginis furoris penetratio, contigerint, hostiliter agitetur, furibundè exuratur: sæpe tamen ab insito vitæ spiritu, transmittuntur atque fugantur venenati turbines, ad habitum exteriorem; ad loca inquam, quorsum latex propria sponte subter valetudinem glliscit, sive ad habitum externum corporis dimittantur. Ideoque quicquid in Peste agendum est, id festinanter curandum est. Etenim quandoque imago Pestis tantum vestitur spiritu influo: tum facile sudorifera subveniunt. Sed ubi solidis inhærens, innatusque Archeus immaginem sui terroris & furoris concipit, nisi statim alimento suo spermatico resignet, ac deponat conceptam imaginem (tartarum cruoris istud corruptum alimentum vocavi) tumoremque prodat, periculum est, ne in ipsam solidorum mox substantiam transmigret: quod inexcusabile mortis detrimentum continet. Ideoque ne tenax intus hospitium, Pestis sibi sumat, procurandum, ut imago non dudum intus fluctuet pestilens: sed tota supellex, foras per sudorem proliciatur, & excidat. Carlina enim Imperatori olim ab Angelo ostensa dicitur, pro Peste exercitus [fortè ideo carduus dicitur angelicus] quod primus ortus imaginis pestilentis, circa stomachum sopores, nauseas, febrim, vomitum, & cephalalgias suscitet; Ixia verò somnum arceat, multoque magis sopores contra naturam. Ideoque extractum Carlinæ recentis, non fore infœcundum recenti Pesti sperant.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
QUÆ IN TRACTATIBUS.
De Lithiasi, Febribus, Humoribus & Peste reperiuntur,

Primus Numerus Paginam, secundus Paragraphum notat, & Littera C. Columnam.

A

ABDOMEN turbatur in Calculosis & quare 38. 16
Abbatissa Calculo oppressa, ex præscripto Medicorum diuretica horrebat 33. 14
Abstracto modo intelligere, quid sit 29. 3
Ablata causa tollitur effectus 193. 25
Absurditates Scholarum de intemperiebus corrigendis. 158. 9
Abscessus quomodo fiant 239. c. 1
Desperati contingunt sæpe naturæ ductu. 153. 12
Abusus Medicinæ maximus 205. c. 1
Achates fit ex aqua non pure diaphana, concurrente metallico colore 4. 9
Actiones corporales sequens 24. 11
Actio spiritus acidi rodentis 16. 7
Acidum adveniens liquori nutritio, illum difflationi ineptum reddit, sicque synoviam producit 15. 15
Accidentia in febribus accusant stomachum ejusque vicina 148. 13
Acida non transeunt ad venas sine noxa 47. 17
Acidularum vires 651
bib. modus 656
Aciditas vaporalis pervadit nos sine Febri 103. 20
Acidus cremor Stomachi, in salsum subter Fellis Dominum convertitur 14. 12
Acidum coagulat & resolvit caseum 14. 8
Acidum stomachi Alcali lixiviale saturat 16. 25
Acidum vulnerum cohibetur ab Alcali vulnerarii 17. 27
Academici Medici notantur quoad arcana ab Authore tradita 54. 1
Acredo ex Alcali quomodo fiat inter digestionem 34. 18
Acus pungit, non vulnerat 84. 95
Adamas dat pulverem flavum 4. 9
fricando paleas ad se allicit 263. c. 2
Adolescentibus annis quare profundius dormitur, quam subsequentibus 238. c. 2
Adultis non accrescunt membra primæ constitutionis 62. 2
Ægri sub convenienti evacuatione melius habent secundum Hiprocraten 120. 5
Æthiops habet atrum cruorem & nullus melancholicus 163. 46
Ærugo quomodo fiat? 14. 10

ineptc

ineptè dicitur Tartarus à parac ibid.
Aer novus per machinas ad fodinas inflatur, ne montani pereant 203.c.1
anatomisatur 243.c.2.244.c.1
poris refertus ibid.
quando sanus 258.c.1
Affecta in morbis pars an per destillationem urinæ diagnosci possit 16.20
Ægrotantium mutatio unde 213.c.1
Æternum venite aut ite aliquando pronunciabitur ad suspensos 252.c.1
Agonia suis Ideis pares imagines parit 91.37
Agens est anima 84.96.85.108
calefactivum omne quomodo agit 97.21
Albumen proprio glutine concrescit 14.7
Alkali cum arena, vel lapide, &c. transit in Vitrum 14.8
spiritum salium ac sulphurum acidum reddit terreum ib. 10
petræ destructivum 15.14
lixiviale sub digestione fit acre 34.18
Alkalia intro assumta saturantur acidis 16.25.
hinc non dantur in urinis ibid.
quia salis urinæ naturam inducunt in secunda digestione 17.27
quomodo fiant per ignem ib.27
concretis non in sunt ib.
Alkalisati spiritus sunt diuretici, ac vulnerarii, quin eorum acidum exhibent 17.27
pro saxifragio inutilia ib.26
in se combibunt acida 16.25.34.17
quædam sopiunt dolores 91.137
quædam dolores creant ibid.
Alkahest est Paracelsi arcanum 54.2
est difficilis præparationis 50.23.66.27
Sanat lepram 66.27
tædiosissimæ præparationis ib.
cuncta visibilia penetrat usque ad seminale ens ib.
agit absque depauperatione sui ib.
est similis Mercurio 25.14
& fit ex Mercurio 17.17
quomodo agit 140.11
Alcis ungula rigorem Duumviratus compescit in Epilepticis 75.54.c.1.
Alienatio distributiva stomachi quid 196.8
Alexipharmaca Magistralia ex 100. ingredientibus 257.c.2.
Algebræ suppositiones Natura non admittit 215.c.2
Alimentum degenerans in Synoviam sextæ digestionis in stomacho quandoque degenerat ex animi affectibus 231.c.1
ultima digestio quomodo degenerat 133.5
Allium & spiritus vini sopiunt dolores, etiam torturæ 65.22.&82.86
non tamen apoplexiam ib.
Alhandal & Diagrydium binæ compositorum columnæ 115.2.&3
Aloes quomodo fiat 13.6
sola inter purgantia est lota innoxia 115.6.& 165.54
castrata 115.6
Alkermes examinatur 126.13
Altolizoim quid 49.22
Altissimus Medicum & Medicinam è terra creavit 203.c.2
Alumen quomodo fit 144.20.25.13.
ejus præparatio ibid.
Alvus laxa ægrotat, piger laborat 124.14
Alvi excrementa in ictero sunt cinerei coloris, quia deest scoria 195.5
Amara in Scholis calent notabiliter 83.87
Ambrosius Paræus fœtum petrificatum excidit. 4.12
Ambustionis actus in vivis fit efficienter ab ipsa vita, occasionaliter ab igne 84.100.& 101
Amens carebat 17. dies potu & cibo 39.21
Amentes quare frequenter peste pereunt. 259.c.1
Amentia unde 69.38.c.2.70.c.1
quid sit 80.84
genus 122.21
eam faciunt quædam simplicia 74.54
omnis ex Hypochondrio 191.13
Amygdalinum lenit ortam contracturam in colica 90.132
humectat 43.8
Ammoniacum quomodo fiat 13.6
Amuleta præservativa 259.c.1
Ancilla vescebatur araneis, sine incommodo 268.c.2
Andrea Vesalio teste, nunquam Galenus vidit Anatomiam humanam 73.50
Anginæ muccida saliva unde 8.5
Anima est Simulacrum DEI 67.32

humanis conceptibus impervia ibid.
differt à spiritu impetum faciente ibid. 31
& vita sunt distincta, tanquam abstractum & concretum ib. 32
sensitiva est pedissequa mentis immortalis. ib. 33
us sedes 68. 35
sola lætari, tristari, dolere potest 69. 36
concipit res sensibiles & quomodo ibid. 37. 38
sibi concitat amorem, iram, &c. per applicationem 70. ib.
format in Archeo suo characteres ib.
ejus mandatum instantaneum est 81. 75.
solo radio luminis defertur, perinde ut objecta visus percipiuntur ib.
sensitiva immediate sentit objectum doloris 84. 95
suscitat dispositionem, explicat, & perficit pharmaca. 85. 104
confunditur à Scholis cum calore ib.
susceptas vires sibi applicat, & quare ibid. 106
primum dolet, tandem assuescit 91. 137
in sanguine. 108. 5
sensitiva in Archæo receptrix 148. 12
semel credens cessat, donec de novo objectum illi refricetur 238. c. 2
Animal putridum non est Animal 107. 1
Plantasticum explicatur in Peste 234. c. 2
absque vita est cadaver 66. 28
Animalis spiritus ab ipsa vita illustratur 66. 28
semina non sunt fœcunda, nisi cum perturbatione libidinis 233. c. 2. 234. c. 1
Animi passio digestionem sternit 249. c. 2
Animans omne, ante prævaricationem erat homini subjectum 241. c. 1
Animantia quomodo ab initio creationis ab Aqua ortum suum habeant 3. 5
Annus ab Hyeme incipit per ver & æstatem in autumnum 128. 4
Annulus contra Hæmorrhoidum dolores 102. 39
Anodynum apoplecticum fit per errorem sextæ digestionis. 78. 64.
Anodyna simplica ex opio. &c. 79. 72
Varia, quæ dementant, & sensum tollunt. 82. 83
in Duumviratu cerebrum præcipitant, extra Duumviratum gangrænam & stuporem faciunt ibid.
non sunt frigida, licet stupefaciant 83. 87
Antidotus non restaurat semel infectum à peste, sed tantum præservat, mitigat ac celerem veneni expulsione edit 247. c. 1
leve venenum admixtum habet 257. c. 1
Antimonium & Mercurius si vomitiva, &c. venenum. 142. 6
laudatur, si recte præparetur, ut & Mercurius ib.
Antipathia & sympathia in inanimatis docent seminalia principia etiam ab imaginatione quanquam analogice dependere 3. 4
Antrax, Bubo, Eschara sunt effectus à Peste 230. c. 2
Anxietatis conqueruntur Icterici in Stomachi orificio 195. 4
Appetitus rerum insolitarum solvit frequenter lentam Febrim 159. 7
quid designat ibid.
Apicula pungit ac vulnerat 84. 95
Apocalypsis S. Johannis citatur de Peste 212. c. 2
Apoplexia 122. 18
ejus sensatio 143. 7
Scholarum 71. 41. & 42
Paracelsi ib. 43
Privativa quando 72. 46
non est obstipatio quarti sinus cerebri 73. 49
recens curatur vomitivis ib. 51
incipit in præcordiis, & in cerebro non nisi per Deuteropathiam ib.
causam inquirit author 74. 54
ab Hypochondrio ibid.
positiva ac morbosa quæ 76. & 77. 59
præauguratur ex colli brevitate & quare 78. 64
Anodynum generatur occasionaliter 79. 69
à quo confestim excitatur; & quare. ib. & 70.
Anodyni nativitatem præcedunt signa prænuncia. ib. & 71

præ-

prænuncia signa vertigo, nausea stupor ib. 71
locus est in Archeo præcordiorum ibid.
quare non cedit à Medicis à seplasia factis ibid. 71
ejus anodynum mitius, quam epilepticum ibid.
si acrimoniam acquiri ulcera parat ib.
virus ponticum est, & atrophiam minatur ib.
instantanea fit quandoque ex mineralium suffitu ib. 73
latet in Archeo actualiter 81. 76
est morbus hæreditarius ib.
grassatur per integras familias ibid.
& Paralysis varietates unde ib. 78
non est morbus privativus 82. 80
generatur occasionaliter ex virulento præludio anodyno, in præcordiis concepto ib. 81
topicæ generationes ubi fiunt ib. 82
ejus anodynum fit per sextæ digestionis errorem 78. 64
ejus venenum causat atrophiam 79. 71
Aporrhæa cupri 57. 16. seq.
Apostemata à vitio distributivo 156. 9
varia suscitat alimentum degeneratum supra hepar 134. 15
stabiles dolores habent ex indignatione Archæi 115. 87
Apozemata Scirrhos vix sanant 40. 23
(ex) Aqua omnia Mineralia oriri docuit primus Paracelsus 2. 3
(ex) Aqua omnia mixta oriri docuit primus Author 2. 4
Aqua stagnans in sui fundo ex fracido odore Conchylia incrusta 6. 18
non Insectas innatantes ib.
saxatilis Cancrorum productio 6. 18
Aquæ petroso odore prægnantes cur insalubres ac lethales 6. 19
quomodo corrigantur 7. 19
Aquæ quare & quomodo superatabat Spiritus Domini in creatione mundi 3. 5
quomodo replet terræ vacuitatem fructibus Mineralium, Vegetabilium ac Animantium ib. & 6
Continet desiderium impraegnandi semina, 4. 6
quia per aquam sui beneplaciti Ideam disposuit Deus ibid.
seminalia desideria quare non fructificant more Plantarum ib. 6
quomodo autem suas proles producant ibid.
suscipiendo eatenus fermentum à monte siliceo 4. 7
semina hæc non sunt analoga, sed vera ib.
pellucida, quæ continet cunctarum gemmarum crystalli semen 4. 8
concurrens colori metalli cujusdam, fit gemma ib.
sin autem aqua non pure pellucida, fit opacus, Jaspis, &c. 4. 9
migrat in petram petroso odore fermenti ib. 10
mutatur in ranas & cruorem 6. 16
ardens ex destillatione urinæ 13. 2
Aqua coagulatur frigoris formidine in glaciem 13. 6
quod fit in cæteris etiam mistis tanquam aquæ fructibus ib.
vi seminis petrificatur ib.
post ebullitionem turbida est ac confusa 39. 20
intumescunt utraque Lunæ statione 74. 54
Regis spirat ponticum odorem, qui cordis palpitationem generat 79. 71
quare liquida sit, ignorant Scholæ 84. 98
stillans è vesicatoriis est cruor transmutatus 123. 4
sanguini permixta est, nec separatè fluctuat nisi per corruptionem ib. 5
in cruore non est, sed fit salsa ib.
simplex in oculo quare dolet, salsa vero, quæ oculo propria, non item 124. 8
herbarum destillatæ sunt earum sudores 125. & 126. 1
potus 137. 9
cruori supernatantem flavam, bilem Scholæ vocant 159. 13
Pluviæ non continent tot liquores, quot sunt crescentiæ terræ 163. 39
in sanguine est quasi currus respectu hominis insidentis ib. 46

Nili nitrosa 218. c. 2
Aranea animal timidum 269. c. 1
venenum non parit, si digitis apprehendatur ib.
iracunda feriens venenum communicat 268. c. 2
Araneam edit ancilla quædam absque noxia 268. c. 2
Arbor è fructibus æstimanda 162. 33
Arcanum corallinum 140. 10
Arcana febrium varia 154. 13
occulte præparantur: de quo lege totum paragr.
Archei aura in inanimatis ab Idea seminali, non secus ac si vita pollerent, vestitur in productione sui corporis 3. 5
Archeus morborum author 1. 1
est invisibilis rerum Archeus ideo, quia regitur à mundo intelligibili 4. 6
in saxeam indolem disponitur ex potu fontium petrosorum 6. 19
hujus præservatio 7. 19
quomodo adducitur in morbis ad aliena opera 30. 5
quid sit ib.
ejus respectu omnia rotunda, nihilque aut infrenum, aut superum in corporibus 34. 19
quando in vena cava male afficitur 37. 10
ad eluendum hostem accersit laticem 38. 16
omnia impura ad cutem propellit 76. 59
fugit sentiens occasionale venenum 79. 69
sicque ideam cadaverosam concipit ib.
per intervalla sibi quietem imperat, ut postea resumtis viribus hostem excutiat 128. 6
movet vitam, ut hostem excutiat 129. 10
iratus proprio timosi accenditur ib. 16
quare æstuat ib.
febrium in fine olidum sudorem fundit ib.
quare suscipit iram indignationis 138. 5
in prægnante metuente sigillum rei in fœtum deportat ib.
si imaginem inductam habet, inutilis fit ad regendum corpus ib.
quare excandescit ib.
suas patitur perturbationes 148. 11
animæ sensitivæ diversorium 148. 12
lege totum paragr. ad 14
luxuriat propria libertatis insolentia 152. 12.
se componit ad tranquillitatem superata febri 153. 10
ex sui indole habet animales perturbationes, passiones, &c. 229. c. 2
per suas alteritates Ideam morbosam producit ib.
est velut hominis lucida imago, & patitur cum corpore, & non contra 235. c. 2. seq.
quicquid deserit moritur & non reviviscit 231. c. 2
ens seminale pestis perturbatione terroris recipit 238. c. 1
expeditus perturbationibus vivit securus 241. c. 1
primum vivens & ultimum moriens. 245. c. 1
rerum intus agendarum solus est rector. ibid.
olfacit facilè, quæ intus sunt ib.
terrefactus ac fugitivus, corpus non se potest tueri postea 257. c. 1
Arenularum causa non est calor in lumbis, sed hic ab illa 9. 8
fiunt ex urina, quod probant matulæ, in quibus arenulæ demum fiunt, non autem factæ minguntur, quod etiam in sanis non calculosis accidit ib.
Arena cum alcali transit in vitrum 14. 8
Arefactio in corpore vivo nunquam potest producere Duelech 9. 7
Argentum in Chrysulca dissolutum sospes perstat 126. 10
Argentum vivum an principium constitutivum rerum aqueæ earundem materiæ similis 15. 17
nondum sat cognitum ib.
Argumenta Scholarum de humoribus 159. 13
Aridura partium à vitio distributivo 196. 9
Ariolator vel cruoris inspector 169. 52
Aristotelis sententia de calculi generatione 2. 2
negat internum calculi efficiens 7. 2
scientia 50. 23
Armentorum calcei ac soleæ sunt de materia cornea 5. 13

Aro-

Aroma Philosophorum 46.14
Aromatum præstantissima sunt pestis susceptiva 257. c. 2
non præservativa ib.
Aroph Paracelsi præservat à lithiasi 59.23
Arsenicum biberat ancilla, quod ipsi stomachum perforavit 246. c. 1
Artem in charitate fundatam, [ut Medicinam] transsumere in lucrum, indecens 208. c. 1
Arteria sub dolore indurescit & relaxatur sudore 90. 133
nullum succum sibi è stomacho trahunt 12. 11
trahunt spiritum inebriantem ib.
Artifex qui vitrum, testas, &c. per ignem coquit, nunquam elementa copulari potest 186. 18
Artista ab aquæ fortis odore patitur cordis palpitationem 130. 20
Ascarides ex indigestis è stomacho dimissis cibis 125. 16
[de] Asini Apulei umbra disputabant quidem Medentes in præscriptione cujusdam remedii 33. 14
Asparagus putrefacit urinam 34. 17
Asa quomodo fiat 13. 6
Abstersivi sunt spiritus volatiles alkalisati, & vulnerariorum 17. 27
Asthma siccum membranam pulmonis contrahit 90. 131
quomodo sanatur 139. 9
loca in quibus Asthma familiare 31. 7
Scholarum ridicula causa 200. 36
Astris dominabitur sapiens 215. c. 2
Astrologi multa fingunt, quæ norunt esse falsa 215. c. 2
Hierosolymitani Astri Bethleemici operationem ignorarunt 253. c. 1
Astrologus quidam se suspendit 72. 46
Astrologia prædictoria examinatur 255. c. 1. & 2
Astrorum æmulam lucem cur habent Metalla 3. 5
Attaxia materiæ quid 28. 30
Athletarum plethora 111. 27
Atrabilis Scholarum quid 193. 24
Atrophia ex apoplectico Veneno 79. 71
Attractivorum classes in curanda peste 269. c. 1
Aves lotio & rene carent, non felle 160. 24
Aves petrificati 4. 12
Avicenna de confidentia ægri in Medicum 207. c. 2
Aura vitalis hospitium vitæ 147. 5
morborum faber Hippocr. 147. 9
Aurium sordes amaræ, non autem bilis 184. 10
Aurum ex quatuor Elementis veterum doctrina 2. 2
ejus oleum 24. 8
destructionis duæ regulæ ib.
filus cur frangitur 28. 31
Horizontale 54. 1
quod fit ex Mercurio 54. 3
Authoris libertas 30. 4
hominis gratiam non cupit ib.
non medetur spe lucri 42. 3
non curat utrum dormiverit æger nec ne in oblatione ciborum ac medicamentorum 123. 7
Author insensilitatis est glaciale venenum anodynum 65. 26
Authores morborum, vita, Archeus, fermenta 1. 1
Auxilia medentum 125. 1
Auxiliator non debet addere debilitates 111. 32
Axioma de introductione formæ in materiam dispositam falsum 5. 15
Chymicum 56. 10

B.

Basilisci & Cataplebæ virus emittitur per imaginationem visus dirigentem 248. c. 2
Basilius Valentinus de Tartaro 23. 4
Baccæ nigræ hederæ stomacho sunt gratæ ac diaphoreticæ 259. c. 1
Balsamus innatus urinam à putredine servat 27. 26
Baschirdorum Horda quomodo intra Russiam & Tartariam petrefacta 6. 18
Betulæ liquor laudatur in calculo 60. 25
Bezoar & ejus præparatio 144. 14

Bilis generatio examinatur 105. 8
educta olet cadaver, non stercus 117. 19
retorrida non est in corpore vivente 168. 71
atra quomodo differt à flava 168. 75
flava calida quomodo fit frigida 119. 73
ubi generatur 160. 21
utrum fit humor igneus 176. 18
ex ignea recoquitur terreus humor ac atrabilis 182. 4
quomodo per cruorem citra contagium ad cerebrum defertur 191. 14
non est humor & de nostris constitutivis 199. 34
Blas & lumen quid 158. 4
Bolus per spiritum urinæ degenerat in nitrum 14. 14
solvitur in urinæ spiritu 36. 4
ex urinæ terra volatili factus, apud ignem liquescit, nec in arenas majores excoquitur in nostro corpore 39. 20
Borax quomodo fiat 13. 6
Bos non ictero sed malleo perit 197. 22
Boulimus à fermenti acidi non debita inspiratione è Splene in stomachum fit 193. 23
Brutis innascuntur lapilli, sed non ex causis Duelech 59. 24
Bubo effectus pestis, ac productum, non vero materia primitiva 230. c. 2
Bubones venereos à sordida meretrice 222. c. 1
causa sub axillis, &c. 232. c. 1
Bufo, licet innascatur saxis cur non petrescat? 5. 14
recepit suum archeum à petris ibid.
an quia resistit semini petroso, medeatur calculo? 6. 16
Bufo pesti applicata non tumescit 264. c. 2. & 265. c. 1
statim dolorem lenit ac juvamen dat 264. c. 2
fit zenexton 265. c. 2

C.

CAcochymia optat purgationem 108. 7
Cacoëtes ulcus 139. 9
Caco-alexiteria etsi venena essent, non possent arcere terrorem pestis 257. c. 1
Cadavera petrificata in cryptis prope Pergamum 5. 12
quomodo id fiat 6. 16
tanquam petræ minerales nihil habent commune cum calculo 6. 17
cadaveris defuncti extinctis viribus dens vivum dentem marcescit attactu. 234. c. 1. 2
abit in vermes, & hi sexualiter iterum generant 247. c. 2
sensim extinctum plus nobis friget, quam cadaver podagrici, aut acuta febri mortui 249. c. 1
Cadaverum unum non est in se frigidius altero ibid.
Cadaver qui tangit fit impurus 251. c. 2
humanum suspensum suo odore pestem generat ibid.
deberet sepeliri, non in horrorem aliorum ostentari in patibulo ib. & 252. c. 1
est similis fimo equino, qui non frigescit quamdiu calet 251. c. 2
Caduci morbi loca 31. 7
venenum cum adstrictione inebriativum 65. 26
[in] Caduco anima sensitiva insensitiva 69. 38
Caducus animæ potestates dissipat 80. 74
Calcarius lapis propter sal acidum vitro ineptus 14. 8
unde differt à cinere ibid.
quomodo vitrificationi aptus ibid.
Calcei armentorum sunt de materia cornea 5. 13
Calculi materia Scholarum, pituita 7. 2
efficiens calor ibid.
Vulcanum gerimus nobiscum 25. 14
impugnatur 8. 6
in belluis alia surgunt radice 25. 15. 59. 24
& sunt nobis medicamina ibid.
quare nascuntur 35. 21
tinctura & varietas vesicalis ac renalis unde 272
tincti friabiliores pallidis & quare ibid.
Calculus renum calorem parit 9. 8
vesicæ comitatur stranguria ibid.
acrimonia urinæ, dolor ardens, quia ab aciditate, non à calore 9. 9

nec sentiuntur in vesica, sed præputio ibid.
in ictericis quiescit 38.16
fit materialiter ex urina sine calore 9.10
quia micta etiam in non calculosis ac sanis post aliquod tempus in matula etiam in frigore adhærent 9.10
fota vero antea diutius in corpore nil arenarum exhibuit 10.13
quando & quomodo generatur? 15.16.&c.
renum frequentior vesicæ 26.22
renum quare fulvus ibid. & 27.23.
vesicæ quare albicans ib.
quare durior 26.24.
cum febri in Viro nobili 33.14
insolitus 39.23
non duros in aliis corporis partibus congelata vocat Paracelsus 40.23
Fellis. ibid.
ejecto quare cessat dolor 38.14
ex crystallo trito & ignito non sanatur 48.17
Calculus monstrum domi natum 1.2
(cum) Calculo fœtus in utero Matris petrefactus nihil habet commune 6.17
Calculi causæ, Materia ac efficiens 7.1
Calculus in vesica mucosam pituitam parit. 7.45
fit in instanti 21
quæ effectus, non causa ejus 8.4
probatur ib. 5
Calculi generationem per tartari commentum primum se introduxisse vult Paracelsus, sed male 11.14
Calculi natura anxie ab Authore inquiritur 10.12
Calculus vel arena est citrinior renum, quam vesicæ. 37.10
Calculi exsectio false instituitur in contractura vesicæ 9.132
Calculi curatio in Scholis latuit 10.11
ejus remedium dissolutivum quomodo inutile? 14.13
Calculosis male interdicitur usus salis 15.18
quia præservativus ibid.
Calida putredini resistunt 102.35
Calor in digito est à spina infixa 9.8
(Per) Calorem ac frigus natura nostra non operatur transmutationes seminales 11.14
quomodo igitur iis idem opus habeat. ibid.
Calor efficiens causa calculi secundum Gal. 7.2
refellitur 8.6
Calor quivis mucum exsiccans, non calculum, sed friabilem tophum produceret ib. 7
Calor in corpore vivo tantus exsiccans in vesica non datur 9.7. & 15.14
cum etiam frigore in matulis fiant etiam sanorum crustæ ibid.
(ad) Calorem tamen foto lotio non affinguntur ibid.
Calor lumborum est occasione calculi, non causa occasionalis in renum calculo. 9.8
non idem in vesicæ ibid.
Calor in hac major requireretur ob ejus calculi duritiem ib. 9
objectio solvitur ibid.
Calorem thermarum & calcis ignorant Scholæ 100.16
Calor non est febris constitutivum sed consequens 136.7
nativus ex lumine, via, motu & blas alterante 158.4
non est essentia Febrium 150.3
Calx viva caseum arefactum liquefacit 14.8
Calx in mediis aquis petrescit 14.9
non tamen ut Duelech ibid.
calcinans hinc calor in nostro corpore non est ibid.
Calx cum pulvere & mucilagine fit marmor 13.7
duo continet salia alcali ac acidum. ibid.
dissoluta coagulat contigua ib.
Camphora in aqua forti soluta non mutatur 24.8
Cancri quare in saxatilibus locis reperiuntur 6.18
Cancrorum lapis abstersivam reddit urinam 33.17
lapidum mira congelatio 53.32
Cancer morbus à Scholis incurabilis 64.20
est acutissimi doloris & continuæ excesionis ibid.

Candelæ flamma comparatur animæ sensitivæ. 68. 35
Canis quomodo fit rabiosus 147. 9
edit flavum stercus infantum, lactis saporem habens 196. 11
ante rabiem invidiæ alit conceptus, mœstus ambulat &c. 240. c. 2
ab impresso vestigio herum novit ibid.
è nativis primo-genitus rabidum superat. ibid.
olfactu nos excellit 245. c. 1
fracedinem heri in via sentiunt ibid.
dum cadaver vorat, non sentit frigus 249. c. 1
non edit carnem nisi infumatam, mortis munia amissa 252. c. 2
non edit lardum ad pedes heri confrictum. 256. c1
an exinde herus pestiferus diagnosci potuit. ibid.
comedens caseum sub axillis gestatum deseruit herum suum 263. c. 2
rabidi idea toxicum 268. c. 2
ludens si dente icerit, vulnus citò medicabile 239. c. 2
irato dente vulnus particeps veneni ibid.
rabidus amentiam communicat ibid.
rabiem sua morte luit 31. c. 1
Cantharides acuunt urinam corrosivo veneno 33. 17
Caput accretionis fons, quod Gibbosi confirmant 75. 55
Caput vibrat pestis, quæ per odorem intrat. 252. c. 2
Carbonum Gas stomachum subvertit. &c. 246. c. 2
Carcinomata quomodo curantur 139. 9
(pro) Carcinomate uberum atram bilem accusant Scholæ 200. 36
Cardanus de Peregrino calculum sanante 46. 15
Cardinalis Princeps infans tertiana decubuit 123. 2
Carnes sale madentes penetrat fumus 6. 17
non bene servatæ facilè nobis putredinem inurunt 242. c. 1
& Pisces sæpe morborum tabem continent ibid.
Caro & ossa ex una similari materia fabricantur. 16. 24
viva amburitur facillimè. 84. 100
excoriatur ab oleo bulliente 84. 101
mortua tardius crematur ibid.
ejus liquor in vivis per indignationem animæ sensitivæ celerrimè in acre liquamen convertitur. ibid.
Antequam corrumpatur, acescit 69
Caro tosta à cruda non solet distingui specie 187. 22
Carni & sanguini inest imaginatio amoris, timoris, &c. 234. c. 1
Carlina olim ab Angelo Imperatori ostensa pro remedio contra pestem 275. c. 2
cur dicatur carduus angelicus ibid.
Caseus innato glutine coagulatur 14. 7
acido moderato coagulatus liquescit ab eminentiori 114. 8
Castrenses febres vix calent 132. 7
Catalepsis ab ore stomachi 131. 29
eam faciunt quædam simplicia 74. 54
Catalogus incurabilium est ignorantia 4. 1
Cathetera novum inventum 53. 34
Catochus ab ore stomachi 131. 29
Catarrhi relegantur 2. 1
Catulæ incorruptæ nondumque lascivæ ex fatuato amore versus catellum mammæ tuberant 238. c. 2
luxurians si lambat manum pueri, eam vesicat 239. c. 2
Causa occasionalis 149. 16
Febrium 132. 1
vera rigoris 128. 7
Causæ violentæ quare dolent 84. 98
Causarum cognitio unde discenda 12. 1
Causis necessariis positis, sequitur effectus. 8. 6
Causidicus quare non honoretur ut Medicus. 29. 3
Cauteria inutilia 33. 12
in Febribus exsiccant, nec solitum pus edunt. 108. 4
Cautela in administrandis diureticis 33. 16

Cepha-

Cephalgia ex arteriali degenerato alimento. 122. 18
Ceram non penetrat aqua fortis, nec dissolvit. 147. 17. c. 2.
Cerebrum duabus regitur membranis, sensus acutissimi 80. 75
in delirio sagittatur 134. 13
Cerevisia ex aqua semine petrosa corrigitur Dauci semine 7. 19
tenuis, vino nupta, pani cocto admisceatur pro febricitanti 136. 6
non deponit melancholiam 163. 45
novella stranguriam causat 26.20
Cholagogon Scholarum non sanat morbos biliosos 116.18
Chelis continua viscerum 68.35
Chyli acidum transmutatur in salsum volatile 14. 13
per fermentum stomachi acidum perficitur, non tamen æque volatilis 16. 29
unde salia in urinis fixa ib.
Chylus ubi induit cruoris colorem. 39.2
in canis stomacho ex ossibus commestis 16. 24
similaris è cibis fit in stomacho 158.9
non segregatur in quatuor humores ib.
totus quomodo fit Scholarum pituita 161. 26
fit in urina nubecula 192. 22
Chymicus incidit in cordis palpitationes 79.76
& sanatur laudano 78. 71
Chymia vilipenditur sarcasmis. 11. 4.1
laus 12. 9. 1
Chirotheca Imperatoris petrificata 4. 12
quomodo id factum 6. 18
Chiromantia monstrat lineas Apoplexiam minantes 81. 76
Cholera mutat sanguinem in liquorem pungentem 162. 38
Chrysulca dissolvens metallum non facit æquabiliter volatile 16. 23
Cibus & potus acescunt in stomacho ibid.
non tamen æque volatiliter, quia per modum recipientis ibid.
inordinatus excitat ideas paroxysmales. 151. 7
Cicutata remedia officinarum 115. 2
Citri succus Duelech in vitro minuit 47. 17
aciditas calore dulcescit ibid.
Claves sapientiæ detinent Scholæ. 46. 14
Clyster repudiatur 124. 8
belluinum remedium ibid.
nunquam ascendit ad Ileon. 124. 9
purgans resolvit cruorem in mesenterio ibid.
lascivis hominibus familiaris. 124. 14
ex furfuribus & malua minus nocivum 124
Coagulans acutum suum compar eadem opera non dissolvit 13. 5
Coagulo admirando spiritus Vini à spiritu urinæ concrescit 14. 9
Coaguli determinatio in corporibus non nisi à seminibus ibid.
Coagulatio rerum varia. 13. 6
Coctio non expectanda in morbis 118. 24
Coctio urinæ est ejus promotio 37. 10
in febribus est tenacis materiæ incisio 134. 19
Colchotar vi medica dives 58.20
Colica in Calculo à contractura 38. 15
ejus dolor est ex acido 91. 137
earum humor acidus 161. 30
Colocyntis larvatur Alhandal 115. 2
Colores non designant fictos humores, sed imitantur vitæ mediæ proprietates 164. 49
dejecti excrementi sunt effectus Pharmaci putati 164. 53
Coma ab ore stomachi promanat 131. 29
Comes & monialis spasmo moriuntur 45. 11
Comitialis post 24. annos 122. 18
Complexiones elementales veterum 146. 4
Conchylia quomodo incrustantur 6. 16
non sexuali conjugio propagantur, sed per fracedinem ibid.
Conglaciatus à frigore ad Hypocaustum non defertur 110. 22
Contagium in Peste dum vadit, in spiritum vix per horas 4. vivitur 129. 22
Continens causa quid sit 135. 1
Continuæ febres ex scoriæ 134. 14
in eis acutissimus calor 150. 5
Contractura quomodo mitigatur 33. 16
in unoquoque dolore 87. 116
non dolet ob contracturam ib. 118

eſt ſenſationis effectus 87. 118
mortalis in torminibus ibid. 121
Interpolata in membranis omnibus 90. 131
cauſa Scholarum eſt ventus, & humorum decubitus 91. 136
indolens quæ ibid.
Contractura veſicæ ſæpe lithotomos fefellit 90. 134
familiaris affectus partibus 128. 7
Convulſione obliqua contrahuntur venæ & arteriæ 128. 7
Coquendo non accreſcit potibus virtus 136. 6
Cor quare non durior oſſi 31. 7
ad ſplenem extendit 40. arterias 179. 23
ejus palpitatio ex odore aquæ regis 79. 71
Corallus lapidea planta quomodo fiat? 6. 16
Corallorum & perlarum calcinatio 143. 10
Corallus quomodo ſentiat hyſtericas paſſiones 233. c. 1
Cornu calcinatum non habet ſal 17. 28
Cerui neutrum inter lignum & os 5. 13
cur decidat annue ibid
Cerui limatum dat lacteum ſuccum 144. 16
Corpus ex ſe non ſentit 63. 14
Corpora mixta cuncta ex aqua 21. 4
hinc tanquam ejus fructus etiam à frigore conglaciantur 13. 6
coguntur ſemine ſpecifico 2. 4
non habent alkali, ut neque fixum 16. 27
non agunt in corpora phyſicè. 24. 11
tranſmutantur per ignem vel fermentum ib. 12
ſalium ſuos combibunt ſpiritus 25. 16
febrientium impura ſecundum Hip. 136. 4
Corroſiva & venena evadunt dulcia 142. 4
Corroborare per gemmas & perlas quando fruſtraneum 153. 12
Coryza quid & unde 8. 5. & 200. 36
Cranium ſub trepano ſentit 71. 45
Crampi ſunt muſculorum 90. 134
Creta Podagrica coagulatur ex Synovia degenerante ſenſim per exſiccationem in tophum 15. 15
differt à Duelech & calculo ibid.
Criſpatio cutis in dolore unde 87. 116
Criſis negligitur 135. 18
Cryſtallum tritum & ignitum fruſtra in calculo 48. 17
Cryſtallus gemmarum ex aqua pure pellucida, fœcunda tamen fit 4. 8
Crocus temperat ſtranguriam & quare 9. 9
Cruor ex aqua 6. 16
non coagulatur à ſpiritu urinæ 14. 13
ejus terra volatilis 31. 7
Theſaurus vitæ. 148. 15
extravenatus fit cadauer ib.
& urina quando ſeparantur 39. 22
nunquam orbatus ſale proprio 64. 21
non mutuat ſal ab excrementis ibid.
utrum ab anima informetur 83. 93
abundans vertitur in axungiam 161. 29
cur non vertitur in bilem ib.
in Scholis non eſt compoſitum naturale 167. 67
in contuſionibus variis coloribus depingitur 174. 6
extravenatus ſenſim privatur vitæ ſodalitio ibid.
in venis manet fluidus etiam in cadavere 182. 2
& lac ſunt integra entia exiſtentia. ibid.
finis ut ſolida nutriat. 188. 22
pars optima Scholarum pituita 188. 23
Cuſtos parat mucum ex latice 180. 26
Cuſtodis errantis ignorantia 173. 6
Cutis contrahitur levi injuria 90. 132
Cynyphes ex pulvere terræ per miraculum. 5. 16
aquæ ſoboles naturaliter ibid.

D.

DAuci ſeminis odor domat odorem ſaxeum 7. 19
è lithiaſi præſervat 59. 23. & 46. 14
Declinationes inſolitæ ab Humoriſtis agnoſcuntur 153. 12
Decocta quæ febrientibus nocent 126. 3
Definitio rerum aptiſſimè à cauſis conſtituentibus petitur 133. 3
Phyſica 138. 1
Degeneratio fit admiſtione rei extraneæ 153. 5
Delirium patitur anima ſenſitiva 69. 38
agit citra capitis rotationem 75. 54

futu-

futurum prædicit urina clara non tincta 38. 16
in Febribus ex Mania febrili 122. 21
& Febris sunt in radice junctim ib.
& Amentiæ sagittator habitant in præcordiis 122. 22
in Febri in lotio claro post flavum 191. 18
Deliria varia juxta sortem veneni 151. 8
Demersio quomodo necat 72. 46
Demorsus concipit caninam invidiam 240. c. 2
Dens cadaveris, hominis vivi dentem mortificat 234. c. 2
Dentis materia est neque os, neque petra, sed media id est neutra 5. 13
Dens ideo suo tactu petrificat edulia adhærentia, etiam ad petrificationem indispofita, solo odore ib.
Dentalis lapis cur non sit Tartarus ib.
Derivatio sæpè profuit multis topicis morbis 133. 40
in Febribus est impertinens ibid.
Deus non fecit mortem 29. 1. & 213. c. 1
creavit Medicum, non penuriosum, ibid. & 14. 9
fecit sufficientia sordium emunctoria 114. 44
solicitus tam pro Paupere quam pro divite 225. c. 1
[à] Deo quomodo dependeat Creatura? 3. 5
Deus omnibus rebus fœcunditatem fabricandarum idearum indidit ibid.
Deuteropathia in Apoplexia, & similibus 74. 54
Dextrum vel sinistrum non est in rotundo 72. 45
Diabetes mutat cruorem in lotium lacteum 162. 38
Diabolica incommoda ipsum Archeum infestant 231. c. 1
Diagridium & Alhandal binæ laxativorum columnæ 115. 3
Diaphoreticum Paracelsi, quod est ejus Mercurius, sanat Apoplexiam 73. 51
Diaphæresis vix sufficit ad sanandam Pestem 162. c. 2
Diaphoretica sunt anodyna, quamvis sint somnifera 83. 87
Diaphoretica sola sunt febrium appropriata remedia 129. 17
Diaphragma notabili pressura quandoque angustiatur ac contrahitur 90. 131
Diapnæa in Peste insensilis differt à sudore 231. c. 2
Diaria sedet in stomachi cavo, ac à vomitu peracta digestione cessat 130. 23
Diarrhœa lethalis peccat, ut laxativa 165. 56
sanguinem mutat in cruorem ac putidum lutum ibid.
cruor fit aqua salsa 123. 5
ex indigestis è stomacho descensis cibis 125. 16
Digestio in Peste & in Febribus levis & pauca 259. c. 1
quæ excernit sunt excrementa, quæ morbus vindex fabricavit, minime vero humores 171. 84
sextæ errore generatur apoplecticum anodynum 79. 71
sextæ liquor carni assimilatur ibid.
liquor si errat, fit anodynum Apoplecticum ibid.
signa ex urinæ nubecula indicant, quod fermenta stomachi, fellis, &c. redierint 192. 22
Digestivæ secundæ & distributivæ vitium icteri causa 196. 8
Digestionis errore amarum flavum, quod bilem credidere, gignitur 196. 8
Digestio vitiatur læso membro 8. 5
[de] Digestionibus animalium tractatus citatur 14. 15
Diuretici sunt alkalisati spiritus volatiles, inprimis vulnerariarum herbarum 17. 27
Diradiatio luminis, ab anima voluntatis imperium deferentis ad organa motus & sensus, author 80. & 8 . 75
Discant Medici juniores, quod humores sint mera deliria 120. 6
Discipulus quomodo non supra Magistrum 10. 12
Dispensationum vana pollicita à desperata sanatione procedunt 119. 1
Origo 143. 9

Disputat

Disputat author contra Scholas de loco febrium intermittentium 103. 6
de frigefactione per Venæ sectionem 110. 24. seqq.
de venæ sectione 107. 1. seqq.
Dissectio Anatomica ob multiplicia vasa sub Pyloro difficillimum omnia 151. 8. c. 2
Dissoluta Mercurii in vitrioli oleo mutantur in alumen 144. 20
Distillata recalcitrant Scholæ ob empyreuma 182. 4
Diuretica qua proprietate agunt 44. 11
per se calculi progeniem non respiciunt ibid.
Laus in Nephritide ib.
quomodo urinam pellunt ib.
ubi plura quoad Diureticorum examen 33. 13 seqq.
Dolor fervoris imago 39. 20
Nephriticus unde 62. 1
Scholarum tristis sensatio, &c. ib.
quid sit 69. 36
ac sensus fiunt immediate in centro injuriato absque cerebri notione 83. 90
quare Lunæ inæquabilitati ac tempestatibus respondet ib. 92
omnis est convulsivus ac oblato lædente se contrahit 87. 116
differentia ib. 115
ejus proprium contrahere ac convellere 91. 135
omnium dolentium contracturarum author ib. 137
in labris vulnerum ib.
præsupponit exosum hospitem ib. 137
à solo spiritu causaliter, à spina occasionaliter 97. 28
Dolorum diversitas in quo consistat 87. 115
Dolorum variorum variæ causæ 91. 137
Domini Spiritus quomodo aquis abyssi insidens fœcundam ideam terræ ad producendum totum ejus contentum inspiraverit. 3. 5
Domus clausuræ Pestem tollunt 258. c. 2
Duelech quare sic dicatur 6. 18
Duelech non resolvitur à sale elicito ex residuo urinæ stillatæ 13. 3
non coagulatur cum spiritu vini ib. 5
quare non coagulatur, ut coagulata reliqua 15. 15
quare non sortis calcineæ 9. 7. & 14. 9. & 15. 14
non dat lixivium 15. 14
non est de natura cretæ podagricæ 15. 15
quia concrescit in mediis undis ib.
unico velut instanti ib.
ideo corporalia sunt prorsus segnia ib. 16
ut & Mercurius ac Sulphur ib. 17
hinc recurritur ad Salia ib. & 18
fit ex materia disposita ib.
è principiis urinæ ib.
quare à Paracelso ita dictus ib.
caret sale 18. 30
invisibilis est in clara urina 19. 32. seqq.
combustam destillatum relinquit terram insipidam 21. 35
compositio ib. & 36
ex meris volatilibus ib. & 42
processus & modus fiendi 23. 12. seqq.
non est mucagini petrefactio 24. 10
ex spirituali & invisibili initio 25. 14
ejus uterus 27. 22
dispositio ib.
examen per destillationem 31. 9. & 36. 1. seqq.
resolutum in corpore minima 40. 1. seqq.
sanatio in quo consistit 45. 12
non resolvitur corrosivis 47. 17
non per gradus indurescit 48. 19
in vitro dissolvi potest per quædam, quæ illum in corpore non dissolvunt 52. 28
propter singularem ab aliis petris naturam calculo tribuitur 6. 18
Duumviratus est stomachus, & lien 77. 61
Dysenteria stillat proprium intestini muccum 8. 5
in ea os amaricat subinde 176. 14

E.

EBur inter os & lapidem neutrum 5. 13
calcinatum non continet sal 17. 26

Æstimatum Vibices Archeum affectum notant 231. c. 2
Efficiens causa an sit interna, vel externa? 7. 2
Electuarium juniperinum, egregium solutivum 121. 13
Elementa tantum tria 173. 2. & 3
non sunt fermentabilia ob constantiam 269. 78
carent transmutatione ib.
ignis non est elementum 173. 2. & 3
Elementorum diversorum fructus discrepantes toto genere, in unum non possunt coincidere 5. 13
Elemi Gummi quomodo fiat 13. 6
Elixirata salia referunt concretarum veram crasin 41. 12
Embryonis hirci vesica prodest in calculosis, ut & Tauri 53. 29. & 30
Empyricus Galeni Præceptor Quintius 42. 3
Emplastrum quoddam quartanam centies curavit 140. 12. 154. 13
Emprostotomus delineatur 88. 122
Emulgentes venæ 37. 9
Emunctoria circa aures in inguine & sub axillis 224. c. 2
Endemicæ (febres) omnes citra situm necant pericatiores sunt 132. 7
Ens primum lapidum succus lacteus 49. 21
existens in perfectione quid indicat 166. 65
Entia prima corporum 46. 14
quinque morborum Paracelsi 225. c. 2. 226. c. 1.
Ephemera sedet in stomacho, cessatque à vomitu 130. 23
Epidemico nomine Scholæ deceperunt 215. c. 2
Epilepsia singulare venenum, & anodynum habet 82. 86
Equa luxurians ungulas suas veneno imbuit 239. c. 2. & 240. c. 1
non luxurians prodest dysentericis 210. c. 1
Erysipelatis initio insolitum frigus, non rigor adest 130. 18
sanatur saponariis medelis 19
cum putredine adjuncta 99. 8
ex acido 161. 31. 176. 14
Essentiæ rerum sunt ignotæ à priori 65. 26
Ethmoides os mucco obturatum coryzæ causa 8. 5
Evacuationes minorativæ pro Calculo sunt Scholarum somnia 33. 12
Excrementitium vitale inobediens est pituita 81. 78
excrementum à subsequente digestione, defœdatum fit causa occasionalis 149. 16
à vitio digestivo ac distributivo, vel ab inspiratis aut febri producitur ib.
non subintrat essentiam febrium ib.
Excrementorum calores præter naturales unde 179. 15
Externa fomenta calculosis prosunt 32. 16
Expertissimi per hominum mortes qui 41. 2

F.

FAlco mortuus & putridus à vivo devoratus peste suæ speciei corripitur 252. c. 1
Falconum pestis non est eadem cum humana, &c. 261. c. 2
fame non fertur ad Ferrum aut glaciem 185. 13
Febris vel antecedit, vel comitatur morbos 95. 1
amentibus incognitus ib.
definitio Scholarum ib. 2
Castrensis absque calore necat ib. 5
non sanatur per refrigerantia 96. 18
calor est productum posterius ib.
hospitatur extra materiam febrilem ib.
est accensus in impetum faciente Archeo ib. 19
radix est ipsa materia peccans ib. 19
materia si caleret febris non intermitteret 97. 22
post mortem calor cum vita perit ib. 24
exemplum ad cognitionem & sanationem ib. 29

maligna adjunctam habet putredinem 99. 8
putredo in fieri, si propellitur foras, sanatur æger ib.
putredo in facto mox mortem affert ib.
sub finem spontaneus sudor ib.
calor ab Archæo 100. 14
cruorem variformiter turbat 101. 29
non habet syngamiam cum astris 105. 15
curatur sine venæsectione 109. 14
materia non fluctuat in sanguine 114. 43. & 113. 39.
materia intus vasis adhæret ib.
lethalis cum convulsione & intercalari remissione 120. 9
remedia quando sumenda ib. 12
malignarum & continuarum notæ ibid.
continuæ rigent ab aciditate intus degenerante 130. 20
materia semel facta fluida non supervenit nova cruditas 135. 19
Diæta 136. seqq.
materia venis pertinaciter adhæret ibid. 7
exigit Diaphoretica quæ incidunt, &c. ibid.
Castrensis profundum contagium absque siti & calore habens, ac confestim enecans belgas invasit 224. c. 2
purpurea venenum atque contagium habet 245. c. 2
caret idea terroris ibid. 245. c. 2
ab exordio in quavis peste ibid.
ex aëreo & abstracto corpore sunt 148. 10
omnem determinationem mendicat à vita 150. 2
initio aspernuntur carnes & pisces; & quare ibid. 3
ructus quare nidorosi ibid.
ructus acidus nidorosis superveniens bonum ibid.
Febrium malignarum Castrensium &c. est sedes insolita 152. 10
quomodo generantur ibid.
quare concitant amentias vigilias, &c. ibid.
quidditas febrium 149. 1
Febrile efficiens internum, est ipsa vita 146. 5
Febres omnes unico remedio tolluntur 139. 9
Fel debile non mutat acidum chylum in salsum 26. 20
nutritur cruore vicino 40. 23
terræ ludus Paracelsi, præparatus 49. 23
ejus vitale receptaculum seu stomachus sunt intestina 27. 22
in pisce si rumpitur amaricat 134. 7
est balsamus vitæ & viscus in forma liquoris 160. 24
Scholæ fel relegari in thecam suam contendunt 174. 7
est viscus nobile 175. 8
non possunt carere pisces ibid.
viscus vitale 176. 24
vices balsami explet ibid.
in nobis vitæ clavem detinet 180. 24
non fit ab Hepate 184. 10. & 185. 12.
ubi fit vide totum paragr.
non est bilis causa delirii 191. 15
introitus superior fellis ad folliculum per anatomen non est repertus 194. 2.
detentio & obstructio fellis 199. 32
Fellis fermentum quomodo fit cruditatis causa 193. 27
si supplantatur urinæ sedimen est crassum ib. 28
& fit stranguria ibid.
Fermentum Mumiale Pestis 245. c. 1
pestilens 246. c. 2. seqq.
omnia transmutat ibid.
Fermenta & seminalia initia transmutationum quarumcunque Authores 1. 1
plane univocè operantur.
Fermentaceum odorem seminibus rerum in aqua contentis inspirat Mons siliceus 4. 7
Fermentum in stomacho non est nuda aciditas, sed dos vitalis 16. 24
Fermentorum est actio in habentia Symbolum 169. 78
non agunt in element. ibid.

cibum ac potum in chylum acidum, non tamen æque volatilem, convertens ibid. 23
ossa reducit in canibus in chylum. ib. 24
Fermentales odores 30. 5
(ad) Ferrum Magnes se inclinat, neglecto polo 3. 4
Ferrum petrificatum 4. 12
Ferrum candens in vivis primario lædit animam sensitivam 86. 112
Ficta sigilla planetarum 260. c. 1
Fides animæ ac voluntati alligata, sub somno sopitur 238. c. 2
non debet esse positiva 259. c. 1
Fides Testudinis quare in oleo servatur 89. 126
Filius authoris peste periit 252. c. 2
Fixa cum cibis assumpta fiunt volatilia 16. 28
Fixum non datur in concretis, sed fit per ignem 16. 27
Fimus equinus quare incalescit 99. 11. & 12
vaccinus quare non ibid.
equinus in fieri esse putredinis calescit, in facto esse cessat ibid.
si irroretur urinâ quotidie, non accenditur 100. 15
dum putrere incipit, exuit calorem. ibid. 18
quamdiu calet nitrum elici potest ibid.
Flammula quare vesicat carnem vivam, non cadaver 85. 103
& Ranunculus vim vesicantem distillando deponunt 142. 4
Flava bilis non differt ab atra nisi inspissatione recoctionis 187. 21
Flavedo excrementi infantum proprio putrefactionis vitio oritur 197. 15
Flores solem comitantes tam diebus lucidis, quam opacis, imo & noctibus dilectionem atque sensum attestantur 232. c. 2
Fomenta externa & interna calculosis prosunt 33. 16
Fœtus petrificatus teste Paræo Parisiis 4. 12
quomodo id factum sit? 6. 17
(à) Fœtu exspirans odor saxus uterum matris etiam petrefecit ibid.
Fontes aciduli, abstersivam reddunt urinam 33. 17
Fontes semine petroso prægnantes quomodo insalubres ac lethales 6. 19
præservatio 7. 19
Forma rerum, vel vita quid. 66. 29
neque est substantia, neque accidens ib.
& materia Pestis 243. seqq.
Fortificantia in Febribus fraude plena 127. 14
Frigidus ambiens aër est narcoticus 77. 61
potus aquæ in remisso gradu admittendus in febrium statu 137. 9
Frigus quomodo per gradus necat 92. c. 1
tollit sensum tactus, conglaciando & abigendo vires introrsum, sicut lepra 65. & 66. 26
ejus causa, in Febribus 128. 7
Fracidus pedum odor superbam nostri staturam dejicit 241. c. 2
Furni Chymicorum rerum causas radicales cognoscendi certissimam scientiam, continent in earundem reclusione 12. 1
Funera per nubes delata sunt figuræ futuræ Pestis 254. 1
Fungus unius noctis potens nutrimentum 252. c. 2
postquam terræ fracedinem assumpsit dirum venenum profert ibid.
est fructus ex sicco lessas coagulatus ib.
Furit, irascitur, anxiatur, punit, timet 69. 36

G.

Galenus de mala inclinatione in morbis an tolli possit 45. 13
ejus præceptor fuit Empyricus 42. 2
de nutritione immemor sola vitali mucilagine partes nutriri, vetuit in cibis membranas ac tendines, ut mucilaginosas 32. 11
penè exulare & puare. 54. 1
rem herbariam è Dioscoride descripsit 73. 50
spasmi veras causa ignoravit 88. 121

Hippo-

Hippocratis binis causis, à repletione scilicet & inanitione spasmum provenire, tertiam à virulenta qualitate addidit ib. seq.
Hippocratem de spasmi causis differentem non intellexit 88.12
500. annis junior Hippocrate 98.32
multum chartæ maculavit 88.12
sua dicacitate sequaces ad se allexit ibid.
maximi semper fecit, quod fuit minimum ibid.
dicit, sanguinem cum putrescit fieri bilem 100.20
refutatur ibid.
nunquam anatomen vidit 73.51. & 105.11
aliunde descripsit ibid.
neque argentum vivum ib. & 211.c.2
risu excipitur 129.9
tremorem senilem: quia dixit fieri ex lucta ponderis cum facultate ibid.
intermittentium sedes in osculis venarum extremis statuit 130.22
continuarum febrium sedem circa hepar statuit ibid.
synochum per venam cavam circa cor. ibid.
Diariam in ipso spiritu vitali & in corde ibid.
fabella de inspectione suæ urinæ 134.20
laxativa esse mera venena convincitur. 117.21
de Plevrisi intra 40. dies in tabem desinente, nisi curetur 113.41
nunquam cadaver inspexit quo Vesalius 106.
locis probat 105.11
computat humorum generationem indies. 161.28
de melle an in biliosis in bilem in sanguineis in sanguinem vertatur 166.63
bilem utramque ac pituitam rejicit in complexiones hominis ib.
rejicitur ib. 64
inspicit manè non tinctam urinam, &c. 157.11
sola digestione vel felle admixto credit urinam tingi ib.
refutatur ib. & 12
non vidit Chrysuleam 169.78
Cespitans ab Authore somniatus intrasse in Medicinam 204.c.1
commentaria scripsit in Hippocratem ad lubitum 211
nunquam vidit Rosaceam, vel aquam vitæ 166.64
Gallæ quernis frondibus innascentes, si continent insecta portendunt 254.c.2
Gallarum animalia unde ib.
Gamahen 760.c.2
Gangræna totaliter mortificat. 66.26
Gangrænas profunde scarificatas sanat forte lixivio 130.19
à spiritu vitali alkalisato 275.c.1
Gas sylvestre in fontibus spadanis 275.c.1
cæcum in fodinis 203.c.1
Gas pistilentiale fracidum, communicativum æquiparatur dolio fracido 243.c.2
sulphuris est pestis antidotus 270.c.1
hystericas eonfestim recreat ib.
Geber putat, quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur 14.8
Gemmæ quomodo fiant 4.8
& lapides quomodo resolvantur & vitrificentur 17.28
earum operatio in corpore 144.15
Gemmis virtutem herbarum animaliumque characterisari quomodo possibile 263.c.1
Gemmæ an in febribus corroborent 153.c.2
Gemellorum unus cur saltem calculosus. 27.27
Gibbus quare accrescit 73.55
Gingiber stomacho gratum 259.1
Glaciale venenum anodynum mortificans & communicabile se ostendit in Lepra 65.26
incipit ab extra ib.
Glarealis aqua unde 39.20
Glutina quomodo fiant 13.6
Gonorrhœa vasa parastata contrahit & quare 90.134
Gravida muris imaginem in fœtum traducit 249.c.2
& totum Embryonem in horridum monstrum. ib.
Gray & Myria fontes salini 25.16

Gra-

Gummа gallica, vide Tubera
Gummi quomodo fit 13.6
Gustus, in præcordiis probatur per scammoneatum virus 74.53

H.

HÆmorrhoides turgentissimæ citra cruoris effusionem disparent 153.13
depinguntur fœdo caracteree ib.
Hæmorrhoides pro atra bile falso incusant medentes 200.36
Hæmoroscopia deceptoria 164.51
Harundines sunt canales humani corporis. 239. c. 1
Haustus diureticus ex succo millepedum & conchyliorum nigrorum 33.14
Helmont intravit cryptam 204. c.2
narrat historiam vitæ suæ 207. c. 1. &2
Helleboro sumpto convulsiones oriuntur mortales 88.121
Hectica est quædam quotidiana Diaria & sedet in stomacho 130.23
sanatur à Paracelso intra lunæ cursum 139.9
Hemitritæa febris unde 103. 2. 134. 14
Hepiala ib.
Herbæ vulnerariæ Alcalia volatile habent 17. 27
diureticæ, licet alkali amittant ib.
scopo imaginationis completo, mox à producto languent. 236. c. 2
pollebant ante stellas natas semine virenti 213. c. 2
Heterogeneitas cruoris quid indicat 155. 15
Hiacynthi citrini laus in Peste. 256. c. 1
Hibernus Butlerus Pestem in Anglia sanabat 265. c. 1
Hippocratis laus 43.6
de spasmo 88.121
ejus doctrina sanior Paracelsi 65. 22
primus vocavit spiritum vitalem ad impetum faciens 147. 5
cur artem curandi Pestem suppressit. 211. c. 1
minus garrulitatis, plus candoris Galeni habebat ib.
femina duci quo nolunt ait 249. c. 2
redivivus 269. seq.
Hispania raro Peste affligitur 271. c. 1
Historia filiolæ pistoris, qui cruentam minxerat 53. 20
detentæ urinæ per horas duodecim. 10. 15
Cardinalis à scholis interfecti postea ab Autore dissecti 109. 16
Homo suffocatus odore petroso transmutatur in petram, priusquam putreat 6. 16. 17. 18
facit excrementum vitale, unde lumbricos, pediculos &c. generat 247. c. 2
Hominum perturbationes in præcordiis fabricantur 234. c. 2. &235. c. 1. & 2
unde viris ad cor & cerebrum; mulieribus autem ad eadem, & ad uterum mittuntur ibid.
Horatii Augenii Patavini crudelitas in inventione novaculæ novæ ad calculi excisionem 48. 20.
de Morte sancto, de plethora indicatrice phlebotomiæ 107. & 108. 4
Hospitalitas peregrina ab initio naturæ molesta statim est 76. 59
Humectat amygdalinum in calculo 43. 8
Humor alimentarius quis & unde fiat? 227. c. 2
est causa pestis ib. c. 1
Humores, catharros, flatus &c. relegat Author extra naturalem & medicam considerationem 1. & 2. 1
non sunt in Natura, neque in cruoris constitutione 227. c. 1
per laxativa educti, sunt merum liquamen per virus laxativorum tabefactum 115. 9. seq.
putatitii veterum intrinseca adrastia peccantes ab Authore in principium vitale immediatum referuntur 146. 4
eorum quaternarius numerus figmentum 148. 15
introducti à Mendaciorum patre 163.44
diversos fabricat folutivum 164. 52
eductus non tamen remittit morbus 165.56
cujus saporis sit unus ex quatuor humoribus nescitur hactenus 17. 14

quaternarius quomodo ruit 187. 21
Humorum corruptio Scholarum causa pestis habetur 226. c. 2
refellitur. ib. & 227. c. 1
Humoristis Paracelsus primò nomen dedit 51. 25. & 194. 2
Hydropis cruor fit aqua salsa 123. 5
per paracentesin non licet unica vice affatim educere aquam 110. 22
ejus sanatio per præcipitatum diaphoreticum Paracelsi fit 139. 9
cruorem mutat in serosum liquorem salsum 162. 38
Hydrophobia quomodo generatur 249. c. 2
Hydropiper acrimoniam distillando deponit 142. 4
Hypochondrium est locus conceptionis terroris omnis humani 230. c. 1
est locus atque nidus terroris etiam in peste. ibid.
Hypochondriaca dementia ab Hypochondrio denominatur 191. 13
Passiones infra septum vigent transversum 274. c. 2
Hypochondriaci excrementi contagium quamvis subter septum sit, tamen mentem alienat 241. c. 2
effectus sunt mœstitia, horror, furor, amentia, &c. ibid.
Hystericam passionem sentit Corallus rubeus, pallescens si carnem hystericorum tetigerit. 233. c. 1
quomodo fiat ib. c. 2. & 234. c. 1
Hystericis quibusdam tendines sponte dissilierunt 90. 134
Hysterici morbi unde 74. 54

I.

IAspis unde fiat? 4. 9
Icon operativa in aquis haurit sensibilem atque ex fermentaceum odorem monte siliceo 4. 6
Icterus sanatur cum sale urinæ 13. 2
contrahit & indurescit abdomen 90. 131
uno latere cruorem in flavum virus mutat. 162. 38
non à bile flava 194. 1. seqq.
est excrementosum virus ejus causa. ibid. 2.
non oritur ab obstructione vesiculæ fellis 194. 3. & 195. 5
Efficiens causa quænam & ubi sedeat 197. 18
præservat à calculo 21. 37
à tristitia 195. 5
Ictericus flavum habet cerebrum 191. 16
angustiosus ac suspiriosus etiam prima die 195. 3
dejectus appetitus ibid. 4
pulsum durum & inæqualem habet ibid. 4
causa ibid. 7
à serpentis morsu 196. 14
remedia ab insectis 197. 16
ab aliis simplicibus foras alligatis ib. 16
antidota ibid.
quo morbosior ac morti vicinior eò urina saturatior 199. 33
alcalia sanant 200. 36
nidus à Pyloro ad finem duodeni ibid. 35
quiescit calculus 38. 16
velut perpetua febricula sunt conquassati 195. 4
Icterici anatomisati quid Authori monstraverint 195. 5
excrementa alvi pene albicant. &c. 196. 6. 7
ex qua causa 197. 15
Ictus capitis spasmum infert 90. 131
Idea in inanimatis suo fungitur munere in vestiendo Auram sui Archei ac producendo corpus, non secus acsi vitalia essent, secundum fines à Deo cognitos 3. 5
Ideam seminalem fabricandi Deus omnibus rebus in seculum duraturam indidit. ibid.
Ideam fœcundam creandi, & replendi terram metallis, habebat Domini spiritus. ib.
Ideæ activæ fiunt per conceptum, seque vestiunt spiritu vitali & fit impetum faciens 235. c. 2
cunctarum rerum in nobis formantur vi animæ sensitivæ 236. c. 1
jacent obtenebratæ in anima immortali ibid.
Adamo fuerunt cognitæ ibid.
omnes circa præcordia generantur 235. c. 2

Idiotæ

Idiotæ ignorant experimentorum causas 11. 16
Iectigatio est musculorum motus involuntarius, senio ac potatoribus familiaris 128. 8
Jesuita moritur calculosus, obneganti Medicis Diureticorum usum &c. 33. 14
Ignis Veneris utrum sit spiritus vitrioli 54. 1
non est 55. 5
est sulphur cupri volatile in forma olei viridis melle dulcius ibid.
proprium consumere Pestem atque venenum 215. c. 1
essentia in omnibus ignibus 243. c. 2
persicus à spiritu vitali alcalisato 275. c. 1
Ignis liquefactiva expressio parit alkali 16 27
an potest constitui cap. N. 186. 17
Ignorantia quadruplex in Medicinam intravit 29. & 30. 4
[ab] Imaginatione seu Idea generantis dependet in vitalibus seminale generationis initium 5. 4
in inanimatis autem analogicè ibid.
Imaginatio Matris transmutavit fœtum in lapidem 6. 17
Imago fervoris dolorem Authori ob oculos posuit 39. 20
æternæ mortis 203. c. 1
mortis tristitiæ repentinæ appetitum sternit 248. c. 2.
condolentiæ lachrymas parit ibid.
quæ vomitum creat ibid.
paruit Epilepsiam ibid.
timoris & pavoris differunt ab imagine terroris ibid.
terroris ventilata 272. c. 2
Imagines à facultate concupiscibili fabricatæ fæcundant femina 232. c. 1
quando morbos incutiunt 235. c. 1
quæ facilè mutantur in Idæam pestilentem 248. c. 2
Imaginatio concupiscibilis ubi habet sedem suam 232. c. 1
fabricat ideas ibid.
terroris, non generat ideam amoris 236. c. 2
puerorum quare non gerat semina? ibid.
pestis ibid.
non sufficit absque voluntate 237. c. 2. & 238. c. 2
operat dormiendo non autem fides ibid.
inest morbosis excrementis ibid.
Imaginantur mineralia, & herbæ, suo modo anomalo 232. c. 1
Imaginativam quomodo turbant inebriativa 75. 54. c. 1
Immortalitas erat in puritatis statu 147. 8
Imperatoris Friderici Chirotheca petrificata 4. 12
Impetum faciens neglexerunt Scholæ 148. 11
producit ens ideale febrium ibid.
Impossibile sive Non-ens nullam habet scientiam, neque conceptum positivum 45. 12
Improvidi quare citissimè fiant, rident, irascuntur 70. 38
Inanimatorum semina imaginationi analogicè in generatione respondent 3. 4
Inanitio & repletio an sint causa spasmi 87. 120 seqq.
sunt termini planè oppositi 88. 124
non producunt unicam spasmi speciem ib.
Inclinationem malam tolli non posse, docent Scholæ 45. 13
Inclinationem ad lithiasin Author sustulit in quibusdam ib. & 46. 14
Incurii vix canescunt 75. 55
Infantis vivi tormina contemplavit Author ac oculis vidit fieri per contracturam 90 132.
Insidi ac ignari auxiliatores, medentum nomine, multos deceperunt 10. 11
Inflammatio est à solo spiritu causaliter, ab infixa verò spina occasionaliter procedit 97. 28
Insectæ aquæ innatantes quare non petrificantur inter ipsum fermentum petrificum 16
an quia habent resistentiam adversus semen petrosum, medeantur calculo? ib.
Insectæ saxis innatæ, cur non petrescant? 5. 14
Insomnia unde 69. 38. c. 2
Intermittentes Febres, potentioribus incisivis egent, continuis 134. 14 longio-

longiores, quia ex ultimo insipido alimento glutinosiori ibid.
comitatur atrocior sitis, & majora accidentia continuis ib. & 150. 5
non sunt adeo crudeles ut continuæ 134. 14
Intestini muccus in dysenteria unde? 8. 5
Intestinum est Fellis stomachus 27. 22
habent sensum acutum 8. 75
ejus dolor in consensum trahit alias partes, paralysin, vel contracturam adfert 87. 90
intestinis in torminibus contrahendi competit Authoritas 90. 31
quod probat ibid. 32
causam adfert ibid.
Nervis, & cerebro succinum gratum 262. c. 2
est receptaculum vitale ac coquens 27. 22
Ira ex anima sensitiva 70. 39
suis ideis pares imagines parit 91. 92. 137
Jurisperitus ex Asparagi esu affligitur lithiasi 34. 17
Ixia somnum arcet 275. c. 2

K.

KArichterus incantamenta quædam solo mictu per scopas betulæ solvit 6●. c. 2

L.

LAc univocè coagulatur à coagulo 8. 6
continet serum, caseum & butyr. 159. 13
Lachrymæ à festuca in oculo 8. 5
Læditur nemo magis quam à se ipso 68. 38
Lambetrinis oculis Doctores novelli incedunt 142. 3
Lampigeri sine oleo qui? 207. c. 1
Lapides factitii quomodo fiant? 13. 6
minerales apti ad calculum resolvendum ibid. 21
fructuum volatiles ib.
eorum ens restaurat ib.
vegetabilium, fructuum scil. nuclei continent virtutem Aroph. 49. 21
Lapides etiam habent sympathiam ac antipathiam 232. c. 1
Lapides in felle unde 40. 23
Lapidibus, sacra magnam tribuunt virtutem 763. c. 1
explicatur ib.
quomodo agant ib.
Lapis cancrorum lixiviosus, absterſivam reddit urinam 34. 17
resolvi debet in succum lacteum 48. 20
Lapide in Felle Bovis, utuntur Judæi pro mœrore 19. 22
Lapilli in brutis non nascuntur ex causis duelech 59. 24
Lapidum materia ac efficiens secundum Aristotelicos 1. 2
Lapidum diversitas omnis ex aqua, in quæ Spiritus Domini ideam sigillavit, producta 3. 5. & 6
Lapides quomodo indies novi per suum semen in rivis ac fontibus fiant 4. 7
Lapidicinæ sal nitrosum stillantes monstrant saxa in sui primam materiam redire 4. 10
Lapis dentalis fit à dente edulia per odorem seminalem petrificante 5. 13
non igitur ex Tartaro ib.
non liquatur in aqua calida ib.
Lapidea strata subter terram ex leffas per odorem saxeum facta 6. 16
Lapis non calcinabilis & alkali faciunt vitrum 1. 8
Laryngis facultates muccum parientes nemo hactenus animadvertit 181. 26
Lassitudinis causa in febribus 138. 5
Latex in Coryza unde? 8. 5
Latex fit urina dum in calculosis Archeus hostem eluere conando laticem accersit 38. 16
est istud serosum, quod cruori est permistum 40. 23
Scholis hactenus incognitus 176. 17
Laticis affluxu membra tument 74. 54 c. 1
est materia sudoris, ac insensilis diapnœæ ib.
Laudanum sanabat Chymicum ab aquis regiis varie molestatum 79. 71

Laxativa ab ipsis Medicis infamantur 115. 4
Laxativa omnia correctione opus habent 114. 1
correctione castrantur ib. & 115. 2
correcta sunt instar lupi domestici ib.
Laxativorum binæ columnæ sunt scammoneum, ac colocynthis 115. 3
Mitiora ib.
Laxativum exhibitum non est amplius in potestate Medici ib. 4
continent aliquid veneni ib. 2. & 6.
[inter] Laxativa sola aloë innocua ib.
Laxativis pilulis majalibus quidam periit ib. 7
humores non educunt, sed tabidum quoddam liquamen ib. 8. seqq.
Laxativis infeliciter tractatus est à Medicis junior adhuc Author ib. 10
Laxativa Authori nauseam erga totam medicinam commovere 116. 12
selectivorum fallacia 117. 18
ab ipsis Scholis impugnantur ib. 23. seqq.
Laxativorum virus reprimit Theriaca ib. 21
Laxativa si crudelius aliquid patrant eorum excusatio 115. 5
eorum libertas furit tam in sano, quam in ægro ib. 7.
indifferenter contaminant, quidquid attingunt 16. 12. & 117. 22
quare periculosa 116. 12
esse mera venena ac putrefactiva cruoris indicat Galenus 117. 21
nocua ex confesso Scholarum 118. 24. & 25
ejiciunt cruorem corruptum 171. 84
in multis (quia assueti) non operantur 86. 108
Lazarus, si dormit, sanabitur 124. 7
ejus Historia Pauperes mirificè confortat 225. c. 1
Leffas est succus vegetabilis terræ 6. 16
Leffas aqueum terræ, in lapideo odore saxeo induratur 6. 16
quomodo in ligna induretur 31. 6
Lecti calor secundum Galeni efficiens calculi 7. 2
Lendes sive pediculorum ova, sunt similia excremento vitali humano, unde pediculi sine lendibus proveniunt 247. c. 2
(à) Lendibus provenientes pediculi non sunt diversi ab aliis ib.
Lepræ stupiditas unde 64. 18. & 19. seqq.
stupor in carnis habitu subjectivè 65. 25
effectivè in quodam glaciali veneno &c. ibid.
incurabilis in Scholis 64. 20
in carne indolens ib.
habet sua ulcera ib.
respicit spiritum influum veneno anodyno, glaciali calidum 65. 25. & 26
quod in prima qualitate frigidum quamvis effectualiter 66. 26
non totaliter mortificat instar gangrenæ ib.
quare difficilis sanationis ib. 27
sanatur liquore Alkàhest ib.
in lepra solus sensus tollitur 64. 19
Lepra an sit universalis cancer 64. 20
an omni careat sale ib. 21
est contagiosa 65. 23
Leprosa fuit primogenita Authoris 66. 27
quomodo curata fuerit ibid.
Leprosi non carent nervis, quamvis sint insensiles 64. 18
sequestrandi è cœtu hominum, ut jubent sacra 65. 23
Lethargus ex hypochondrio mentem alienante 241. c. 2
Libros aliis donatos potius optat Author ut combussisset 10. 12
Ligamenta uteri dissiliunt 90. 134
Lignum vitæ erat arbor 59. 24. c. 1
Nephriticum consideratur ib.
Betulæ arbori & ejus succo refertur ib.
cujus descriptio ib. c. 2.
usus in cerevisiæ compositione 60. 24
Effectus ac virtutes ib. 25
(in) Liene sola quartana, hospitium continet suum 132. 6
Lien alitur ex venis & arteriis 168. 75
non vero vivit ex proscripto excremento ibid.
non est cloaca pessimi humoris ib.
non habet par viscus in pulsuum vitalitate ibid.
ejus usus ib. & seqq.
Ligna quomodo ex aqueo Leffas indurentur? 13. 6
Ligari 60
Ligna petrificata 4. 12

Limacum testæ abstergunt &c. 144. 14
Linea trivialis seminibus mineralium gravida 3. 6
Liquor Betulæ, quomodo extrahatur 59. 24 c. 2.
Liquor dissolvens unicus in natura 23. 6
carnis in vivis, per indignationem animæ sensitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur 84. & 85. 101
Lithotomus, Michael de Montagnes Episcopum Parisiensem frustra sectum fuisse ait 26. 19
Lithospermon nomen ridiculum omen fecit Scholis pro calculo frangendo 48. 17
Lixiviosum in urina non apparet 16. 25
quia saturatur ab acido stomachi ib.
Lotium vide Urina.
Ludibrium Scholarum de præservando ac curando calculo 32. 10
Ludus Paracelsi non continet lixivium, sed salem amarum 17. 28
sanat lithiasim 46. 14
Ludus quid & unde nomen habeat 49. 22. & 17. 28
Calculum in vesica contentum plenissime resolvit 49. 22
præparatus dicitur fel terræ. ib.
locus natalis 49. & 50. 23
ejus præparatio 49. 22. 23
quomodo agit ib. 22
Dosis ib.
in salem vertere disce absque ullo residuo 53. 29
Lues veneris veneno inquinativo infamis 65. 24
inficit, cruorem veneno mordaci, putrefaciente ac purulento ib. 25
ejus tubecula atque dura gummata ablato contagio evanescunt 153. 12
vix unquam bene curata 222. c. 1. 2
est fermentum venenosum ib.
facilè adhæret occultis aut manifestis morbis ibid.
in varias morborum larvas transmigrat ib.
Lues peregrina nova quoad pestem explicatur 219. c. 2. seqq.
Lumborum calor est à calculo; non ejus causa 9. 8
Lumbrici ex vitali excremento humano generantur 247. c. 2
generat, ut reliqui lumbrici proprio semine ibid.
Luna præest nocti & quieti 216. c. 2
reducit in primam materiam ibid.
Lunaticus gignitur à densa anxietate, vel intensa nimis cogitatione 240. c. 1
Lupus Lupum, noviter mactatum, non vero putridum edit 252. c. 1
Lupus continet aliquid superius appropriatione mumiali ibid.
Lupi lingua suspensa à Paracelso putabatur Pesti adversaria ib.
Lupus, Cancer, ac phagedænica ulcera habent salem causticum de sorte alcalium, non vero amarum 162. 32
Lutum per spiritum urinæ degenerat in Nitrum 14. 14
Lux vitalis, ubique animam præsidem habet 83. 90
Lypothimia unde 151. 8. c. 2.

M.

MAces temperant stranguriam 9. 9
Machiavellus prohibitus 54. 1
alter vocatur Author etiam prohibiturus à Scholis ibid.
Magi Pharaonis digitum Dei agnoscebant 5. & 6. 16
Magister veritatis intus supra quem non est discipulus 10. 12
Magnes respondet imaginativis 3. 4
sentit poli situm proprie se ad ipsum dirigendo, non autem quia ad eum trahitur ibid.
idem sentiendo ferrum polo neglecto ad id se inclinat. 3. 4
per habitum carnis suo more ludit ac afficit 244. c. 2
humanus à Paracelso inventus 263. c. 2

Magne-

Magnetis experimentum explicatur 233. c. 1. & 2
(in Magno oportet clauditur nobis multæ luis necessitas 242. c. 1
Majales pilulæ necauerunt secretarium 115.7
Malignæ Febres aliquid putridi habent circa ventriculi orificium 132.7
Malvæ mucilagines non transeunt ab ore ad ureterem in forma lenientis & mollificantis 43.9
Malva, Althea &c. crispationem demulcent 44. 10
Malus ægri status provenit è singulis defectibus 108.7
Mania quare opiatis non compescitur 63. 84
Manus quomodo frigescit 92. 137
per nivem frigefacta magis incalescit per se quam ab igne 150. 5
admota cadaveri sponte extincto mox ita propter fugam Archei friget ut longo demum igni vix recalescat 248. c. 2. 249. c. 1
Marcasita vi seminum coagulatur 13. 7
lixivialis materia agit in acidum salem fontium inde calent thermæ 130. 25
Mare in sua salsedine non fracescit 254. c. 1
ejus salsedo cur non intenditur à sale, quod copiosis è fontibus in mare defluit 19. 32
Marinum sal non nocet, sed potius prodest calculosis 15.18
Marmoris factitii parandi modus 13. 7
Marmor fit ex aqua fæcunda minus pure diaphana, concurrente colore quodam metallico 4. 9
factitium quomodo 13. 7
Masticot siue color flavus pictorum ex stanno paratur 4. 8
Mastix quomodo fiat 13. 6
Materia calculi Scholarum 7. 2
Febrili non sistit in vena supra cor. 111. 34
cui patri insidet contrahitur in rugas & id sentitur in præcordiis 128. 7
Febrium ubi residet 139. 3
excrementosam vocarunt veteres peccantem 146. 4
adhuc præsente non raro Febris cessat. ib.
è Materiæ præexistente dispositione necessario formæ introductionem fieri debere falsum 5.15
Matris imaginatio fœtum mutavit in petram 6.17
Medendi studium suspendere volebat author. 116.12
scopus pro ablatione causæ occasionalis febrilis 139. 7
studium in venere unum remedium ad omnes febres ib. 18
Medicinæ professio 29. 2
regulum falsi non admittit 215. c. 2
Medicamen vulgare nullum ad quartanæ sedem pertingit 119. 2
Medicus quis 29. 1. & 2
quare & quando debet honorari ib. 3
à Deo creatus ib. 2
solus incertus in arte sua 111. 33
nequit sanare Podagram, Astma, Paralysim 18. 2
crises negligere debet 134. 18
quare nil certi spondere potest 165. 57
suorum humorum peculiares habet satellites. 164. 52
fatetur etiam à pulsu parum auxilii 165. 58
item ex urinæ & cruoris inspectione ib.
octuagenarium liberavit à calculo, non autem à stranguria 197. 21
quos morbos sanare debet 209. c. 1
à Rege non à Paupere donum accipiet 207. c. 1
Medici nomine indignus, qui febricitantem, quatriduo non restituit 136. 6
veri signa 205. c. 2
eiectionem sibi Deus reservavit ibid. & 206. c. 1
Medicos fefellit Hæmorrhoidum fluxus. 153. 13
spem omnem in hirudines collocaverunt. ibid.
eorum somnia ridicula 172. 1
Medulla spinalis quid sit 81. 75
menstruatim crescit in ossibus 215. c. 1
Mel in cholericis fit Bilis 166. 63
in sanguineis ib.
in Anguillas quando ib. 65

Membra sine rectore spiritu in se sunt cadavera. 250. c. 1
Membranæ vitales sensus acutissimi 80. 75
Menynx duplex membrum acutissimi sensus 80. 75
Mens immortalis, tradidit regimen animæ sensitivæ, hinc mors & morbus 147. 8
Menstruus sanguis separatur, archei manu 113. 39
à natura projicitur ibid.
Menstruosis mulieribus conducit oleum succini, &c. 259. c. 2
Mercator cum urinæ difficultate 33. 14
Mercurius pro origine calculi nimis languidus. 15. 17
vivi proprietas nondum sat cognita ib.
nihil in universo ei comparatur ib.
hinc nec rerum pars constitutiva dici potest. ibid.
quanquam Paracelsus rerum aqueam materiam eo nomine donasset. ibid.
actio & vis 25. 14
fit Aurum horizontale 55. 3
sudoriferi vis 73. 51
Mercurio Ethnici tribuerunt ingenii acumen. 250. c. 1
huic os stomachi dicavit Autor ib.
Meseraicæ venæ sunt conspersæ per intestinorum ductum 133. 6
fugunt scorias sive stercus liquidum ib.
Metalla ex frigore conglaciata apud veteres 1. 1
incepere ante natam lucem 3. 5
vi seminum coagulantur 13. 7
duo habent sulfura 55. 4
continent lumina astrorum æmula ib.
incepere ex aqua per Domini spiritum benedicta ibid.
eorundem semina in seculum duratura aquæ concredita 3. 6
quare à Mose neglecta 4. 6
suas proles producunt ib.
ad productionem fermentum ex siliceo monte suscipiunt 4. 7
Semen hoc non est æquivocum ib.
Metalla pro potissima sui materia non habent terram 2. 2
Metallorum calor purus obveniens aquæ puræ pellucidæ in gemmam transeunti colorem eidem tribuit 4. 8
Metalla à stanno fiunt friabilia 4. 8
Metallum quamvis venis saxeis innatum, servat liquationem 5. 14
Metallum per chrysulcam non æqualiter volatile dissolvitur 16. 23
Metallorum semina aquis insunt 12. 6
Mezenterii venæ, continuo ciborum suctu distenduntur 178. 22
Milites quare profundius sepeliendi 251. c. 2
Millepedes & ejus succus non sufficit pro calculo 6. 16
ejus vires 52. 28
Mille simplicia ægris propinant Medici 143. 9
Mineralia ante natam lucem incepere 3. 6
semina æque sunt implantata ib.
examinare didicit author, & ex suffitu sensit apoplecticos insultus 79. 73
obscure imaginantur 236. c. 1
Mineralium materiam ac efficiens secundum Aristotelicos 1. 2
Mineralia ex sola aqua oriri primus docuit Paracelsus 2. 3
Miraculum D. Virginis 66. 27
Myrrha cadavera memphitica præservat, non plantago & Cichoreum 102. 35
Myrrha quomodo fiat 13. 6
Mista omnia ex sola aqua oriri primus docuit Author 2. 3
Mons siliceus quis 4. 7
Fermentaceum odorem seminibus in promtuario aquæ delitescentibus inspirat ib.
Morbi moderni non respondent avorum descriptionibus 40. 1
omnes curabiles sunt 42. 2
alimentarii qui 43. 5
sensim vires opprimunt 111. 28
non sunt entia primæ creationis 183. 3
unde ortum mutuant 147. 9
hactenus à medentibus collocati inter nudas qualitates 250. 2
à suis ortu degeneres facti, veneni ritum imitantur plerumque 222. c. 2. & 223. c. 1
Morbis non satisfacit quaternarius humorum 1. 1
Morborum omnium causa Tartarus à Paracelso fingitur 121

Morborum occasionales causas esse amara, aeria, salsa & potentica 97.32
Morbos distinxit natura, juxta occasionalem speciem 88.123
Morbi ac pars affecta an per destillationem urinæ cognosci poterit 16.20
Morbus & Morsante prævaricationem non aderant 146.1
Mors quare obvenit calculo hæsitante in via 44.10
Mortem Deus non fecit, sed à peccato incepit. 147.5
Motum ad Musculum defert nervus 87.120
ad extra, plerumque comitatur sanitas. 99.9
Motus fit in Scholis, active 84.96
Musculorum 129.9
omnis & sanis & ægris fit ab Archæo. ibid. 11
occasionaliter à causa ib.
Muccida saliva in Angina unde 8.5
Muccus intestini in dysenteria unde ibid.
Mucilagines quomodo è corporibus in glutina fiant 13.6
cum pingui indurantur ib.
transeunt in tophos 13.7
quomodo fiant marmora ibid.
Mucilagine innato concrescit sanguis 14.7
Mucilaginosa pituita secund. Gal. est materia calculi 7.2
refellitur ib. 3.4. 5. 6
quamvis etiam interdum à semine petroso commutetur ib. 3
& à calculosis excernatur ib. 4
est effectus, non causa calculi 8.4
probatur ib. 5
quovis calore arefacta non calculum, sed tophum ficabilem dabit ib. 7
sicut & in synovia accidit 15.15
Mucilago excrementitia sextæ digestionis consideratur 239. c. 1
Muccus, quem plorat vesica erat alimentum 27.24
Mucus in Coryza unde 8.5
Mulier suas perturbationes, quæ in præcordiis fabricantur, ad uterum defert 235.c.1
liberato animo non debet perturbari ib.
Mulieres quare cito irascuntur, flent, ridentque. 70.38
earum vesica ampliatur per dioptriso 48.29
calculum majorem facilius emittere possunt. ibid.
Mundi ortus ex incorporeo est, & quomodo ex eodem ac invisibili continuetur 25.14
Mus è sordibus, hinc & iterum à parentibus provenit 247.c.2
ex indusio mulierum 166.65
Muscus corallinus est planta lapidea, quomodo oriatur 6.16.& 87.119
Musculus instrumentum executivum voluntatis 64.15
semper eodem modo in suo motu caudam versus caput trahit 88.122
Musculis inest motus duplex animalis ac naturalis, quorum hic rursus duplex. 89.122
Musculi jectigationes, tremores febriles, &c. fiunt naturali eorundem motu per intervalla facto 128.8

N.

Nativitatis judicium falsitatis plenum 213. c. 2. & 214. c. 1
Natura non operatur simpliciter per calorem & frigus transmutationes est seminales 11.14
ex una massa os ac carnem facit 16.24
per venarum repentinam depletionem negligit hostem 111.34
Natura per se non intendit calculi augmentum. 8.4
Naturæ energia elucet in nostra digestione. 16.24
nostræ promptitudo 34.18
intentio, sanare febres, per sudorem 111.31
Duellum quid 146.3
sunt morborum medelæ 151.8
non inesse contraria 158.6
Naturam expellas furca, tamen usque recurret 45.13
Naturalis agentis cujuslibet univoca atque simplex est actio 171.81
Nemo magis læditur, quam à semetipso. 69.38. & 147.5

Nephrisis, quare recidiva 37.11.&12
quare sociam Podagræ admittit 39.20
Nephriticorum urina aquosa, prædicit mala. 36.3
contractura uterorum familiaris 90.134
Nervus est organum delativum, imperii arbitralis 63.15
intus medullaris, extra tegitur membranula sua 80.75
motum ad musculum defert 87.120
non est membrum, executivum motus 89.127
quoties illi accidit injuria contrahuntur 90.132
Nihil, fit nihil materialiter, sed ideas quæ mox corporibus se inducunt 147.10
Nil tam occultum, quod non reveletur 49.22
Nitrosum sal stillans in lapidicinis monstrat saxa in sui primam materiam converti 4.10
Nitrosum sal ex bolo, luto, per spiritum urinæ fit 14.14
Nitrum volatile continent millepedes 33.14
Nobilis quædam, titulo caloris sanata ibid.
Non quidlibet è quolibet fieri potest 185.13
Notabilia de spiritus vini congelatione 13.5
de Sale Urinæ 16.23
Nubecula, cum in urinis apparet, conclamat Medicus humorem morbificum esse concoctum, quodque tutò sit purgandum. 192.21
est signum digestionis stomachi ibid.
Nutrimur iisdem, quibus constamus 32.11
Nutritius liquor per acidum degenerat ex diaphano in opacum viscidam, difflationi ineptam synoviam, quæ postea in tophos. 15.15

O.

OBstructio vesiculæ fellis non bilem, sed ipsum meatum respicit 195.3
Occasionalis causa intus hospitatur 133.1
Occidere liberum in Medicina, credit quilibet Medicaster 205.c.1
Ocrum, quomodo fit, in spadanis fontibus. 23.4
Oculi lachryma salsa oculo familiaris 124.8
Oculus in qua festuca plorat lachrymas 8.5
(ex) Ocymo fit Scorpius 247.c.2
Odor acidus testæ cogit lac. 30.5
vestis aut chartæ pestilenti table infames tilissimo & imperceptibili veneno nos contaminat 240.c.2
Odor non omnis, sed fermentaceus est transmutativus 6.18
Odoramenta virus pestilens non præpedient 257.c.1
Odore quicquid imbui potest, esse potest pavoris subjectum 246.c.2
Odores oleosi abstracti à suis concretis inquinant 121.16
Oleo distillata fiunt salia volatilia, temperata remedia 142.7
Oleum Scorpionum commendant Scholæ in calculo 43.8
Olera continent sal volatile lixiviale 143.11
Ollæ quomodo fiant 13.6
Omnia sunt in omnibus per modum recipientis 234.c.1
Omnipotens sui placiti ideas per aquam disposuit 4.6
Opiata non conveniunt in Mania 82.84
Omnia sunt amentia ib.
Dosis in Maniacis decuplo plus quam aliàs. ibid.
præter soporiferum est aliud virus nexum. ibid. 85
lethalia à Poëtis decantata 82.86
Opopanax quomodo fiat? 13.6
Opus imaginationis omne requirit alicujus fidei concursum 237.c.2
Origo Medicinæ 40.1
Pharmaciæ. 40.1
Ortus rerum à Miraculo incepit 4.6
Orvietani antidotus pro Peste 271.c.2
is primus omne toxicum publico foro deglutivit ibid.
Os stomachi Mercurio dicavit author 250.c.1.
Os in canino stomacho fit chylus 16.24
pectinis contrahitur, atroci dolore 90.134
Os ethmoides oppilatum mucco, provocat laticem 8.5

Os

Os ſupra pubem & in lumbis, in parturiente contrahitur ſponte ib. 135
Oſſa & Fibras carnis fabricat Natura ex ſimilari maſſa 16. 24
animalium combuſta non retinent ſal ibid. 29
Oſſa quare ſub frigore facilius frangantur 13. 6
Oſcitatio in febribus juxta Galenum 131. 27
ab imaginatione ib. 28
eſt ſomni prænuncia ib. 29
quomodo fiat à ſegni ſtomacho ib.
facilè ſequimur, etiam nolentes & inviti 131. 28
Ova petrificata 4. 12

P.

PAlpitatio cordis terribilis in Chymico 79. 71
Panis petrificatus 4. 12
Panis petreſcit in natura 6. 16
Paracelſus totam Germaniam in ſui admirationem traxit 1. 1
male tartarum in generationem calculi introduxit 11. 15
quamvis ſanabat Duelech abſque theoria ibid.
errorem per ludum reparavit 48. 20
reſolvit ſilices, ſaxa & ſimilia ib.
Duelech ſanando fuit felix 51. 25.
ejus error de Tartaro 14. 10
commentum de Mercurio 15. 17
error de materia calculi 30. 6
Epitaphium 47. 16
Inconſtantia de humano ſanguine 65. 22
Opinio microcoſmica in Febribus 106. 19
unico hauſtu quartanam ſanabat 139. 8
præcipitatus error de Ciconia, & ſerpente 167. 66
blaſphemia de Splene & Renibus 169. 77
cryptam ingreſſus magna face 204. c. 2
ſomnia de cœlo irato ſomniavit 216. c. 1
Paracelſus gloriatur invento magnetis humani 263. c. 2
heroicis arcanis potitus erat 218. c. 1
Paracelſus omnia mineralia ex aqua oriri docuit 2. 5
Idem an mineralia ex quatuor elementis, an vero ex ſuis tribus initiis oriantur? ſibi inconſtans ibid.
quinque Peſtes ſtatuit 224. c. 2
Peſtem merum vulnus eſſe putat ib.
Pannus, è ſponte mortuarum ovium confectus, lanis mox ſponte foraminibus pertunditur 233. c. 1
Paracenteſis, ſeu apertio prope umbilicum vitam ad paucos dies dilatat 123. 3
[in] Paralyſi cur tollitur motus & ſenſus ſub læſione nervi 64. 19
anima ſæpè ad vitam fit inſenſitiva 69. 38
Paralyſis partium ſenſitivarum contractura 82. 82
non eſſe Apoplexiæ poſteriorem in duratione 79. 73
Pariſiis fœtus humanus petrificatus 4. 12
Parturiens, per intervalla contracturas patitur 90. 134
Paſtus in peſte ſit levis & paucus, ob digeſtionem levem 259. c. 1
à Patavinis Medici redeuntes argentum vivum avellanæ incluſum, collo ſuſpenderunt loco præſervationis contra peſtem 261. c. 1
Paulus vult, viduas honorari 29. 3
Pauper nemo eſt quamdiu ex potu hilaris eſt 257. c. 1
Peccatum non ens 216. c. 1
Pellis quælibet pars ſentit, non tamen ſub ſe nervum gerit 64. 17
Peponis flos mane eſt oſtentum 236. c. 2
[prope] Pergamum in cryptis aliquot cadavera petrificata reperta 5. 12
quomodo id factum 6. 16. 18
Perniones quare ulceribus forantur 66. 26
Perlæ in ſtomacho columbino ſolvuntur 126. 7
quomodo ſunt formatæ ib. 9
ovalis figura fit rotunda ib.
Perſicus ignis ex ſale cauſtico 162. 32
Peſtis quando popoſcit remedia 129. 12
à cæteris malignis diſtat, & ſedet in ſtomachi nutrimento 132. 8

Febris atrocissima, & citra venæsectionem, purgationem solisque sudoribus, & vini potu solvitur 136. 7
fluctuat in Archeo ut venenum ib.
Pestis adhuc embryo ab Hippocrate sanata 211. c. 1
medela quare cum Hipp. obdormivit ib.
nostra bruta non affectat 212. c. 2
in extremo die omnia animalia delebit ib.
non est Epidemia 218. c. 2
Hungarica nostris abavis ignota 220. c. 1
Materia est spiritus sylvester, veneno tinctus 229. c. 1
non primario semper cor invadit ib.
in chartis ib.
virus quosdam non ferire valet ib. c. 2
nidus primitivus in Hypochond. 230. c. 2
materia conjuncta est Gas separatum, & degeneratum ab Archei substantia ib.
sanandi spes, quando 231. c. 2
incipit in stomacho 232. c. 1
idea cur lubens in glandulis protuberat ib.
in stomacho vomitus, & capitis dolores facit ib.
specificam habet causam 243. c. 1
causa remota, aer fracidus aut Gas ib. c. 2
non contaminat nisi Archeus illam apprehenderit 245. c. 1
quid agit Archeus 245. c. 2
quid sit ib.
diversimode invadit 246. c. 2
proprietas 249. c. 2
venturæ pestis signa in cœlis depicta sunt 253. c. 1
confirmatur per signa sua 255. c. 1. & 2
Venenum est heteroclitum 257. c. 1
ex Archei terrore, velut ignis ex silice ib.
proprio errore intus concepta, alia præservativa requirit 258. c. 1
ultimorum temporum qualis 261. c. 1
Petasiten, Germani radicem pestilentiæ vocant 256. c. 1
Petra non fit panis 6. 16
mineralis non est de materia calculi 6. 17
Petrificare quomodo dentes possint 5. 13
Petrificatio Scholis ignota 1. 2
Petræ destructivum est alkali 15. 14
Petræ ortus ex semine proprio 4. 7
Petra non componitur ex tartaro coagulabili 5. 13
Petrificum semen in multis excedit vegetabilia 4. 11
non solum petrescit ex aqua, sed etiam contigua petrificat odore ib. & 12
quæ sc. contigua corpora in materia symbolizant 5. 13
quamvis materia sit indisposita ib.
quare insectæ istis locis natæ non petrefiant 5. 14
an istæ insectæ medeantur calculo ib.
subter terram lessas mutat in strata lapidea 6. 16
supra terram in Corallum 6. 16
cancros producit 6. 18
hoc semine imbuti fontes quomodo insalubres 6. 19
quomodo corrigantur 7. 19
Petrificum semen consistit in odore ib.
hinc corpora non petrificantur à semine petræ, sed ab odore loci ib.
est sufficiens in mundi terminum locis communicatum ib.
[in] Phagedænicis est sal causticum 162. 32
Pharmaca, quomodo agunt in nobis 85. 104
laxativa in robustis digeruntur, tanquam cibus ib. 106
in morientibus non appropriantur, & quare ib.
quando benè, aut male agunt ib. 107
eorum retardatio unde 108. 86
non indigent pro actione prægresso calore nostro ib. 110
Pharmaci vires suscipit anima sensitiva occasionaliter 85. 106
possetque, si vellet, easdem negligere ib.
Pharmacia quomodo incepit 143. 9
Pharmacopæi sancti Romæ 41. 2
cubat in gremio Naturæ 232. c. 1
Philosophiam sermocinalem detestatur Author 15. 18
Physiognomia monstrat lineas apoplexiam minantes 81. 79

Phlebotomia & purgatio examinantur 107. 1 & seqq.
separat absque electione 113. 39
est mera cruoris depletio ib.
Phlebotomi mundi ictus distat à punctura immundi 275. c. 2
Phlegmaticus ex rhabarbaro sumpto flavum excernit 164. 52
minusque tinctum, etsi scammoneata sumpserit ib.
à Colocynthide mucidum liquamen edit ib.
Phlogiston Hippocratis ætate vocabatur sulphur 269. c. 1
Pili est vera accretio, nutritio & non inanis colorum signatura 235. c. 2
Pingui ex mucilagine fit ammoniacum, aloe, &c. 3. 6
Piper, acetum non mutuant suas activitates, à calore nostro 85. 105
Pistoris exemplum de imaginatione & voluntate 237. c. 2
Piscis lucius ictericus 199. 36
Piscis petrificatus 4. 12
Pituita ficta 33. 12
Pituita quid 8. 4
Scholarum sunt fibræ cruoris 180. 26
non ens ib.
non differt à cruore nisi tepore ac fotu 187. 21
probatur à Scholis cum mucco, sordibus & scoriis 188. 23
stabilimentum ridiculum 200. 36
Pituita mucilaginosa secundum Gal. est materia Calculi 7. 2
refellitur ib. 3. 4. 5. 6. seqq.
etsi odor petrosus etiam exinde calculum faciat ib. 3
etsi calculosi eandem excernunt ib. 4
est effectus non causa calculi 8. 4
probatur ib. 5
ea posita cum calore, non ponitur calculus ib. 6
quia quovis calore non calculus sed tophus friabilis fit ib. 7
Pix quomodo fiat 3. 6
anthracibus apponere, solaminis est 271. c. 2
escharæ nigredinem æmulatur ib.
Picea sola tæda fit, & præ pinguedine moritur, si trunco parum terræ adjicitur ib.
Plantæ omnes ex aqua quomodo fiant 3. 5
Plethora nunquam in bono sanguine 108. 5
Plevritici sanantur ab Authore absque sanguinis missione. 101. 18
nunquam sanguinem emittit 113. 41
remedium est ex stercore caballino ib. 42
Pleuriticorum cruor instar vini rubri cum lacteis grumis 101. 28
horum cruor non corruptus ib.
in 40. diebus qui non sunt sanati tabidi fiunt ib.
Podagrica creta ex synovia indurata in tophum 15. 15
calculi socia 39. 20
quomodo sanatur 140. 10
humor acidus est ejus causa 161. 30
[ad] Polum magnes non trahitur, sed propria sensatione se inclinat 3. 4
Polum negligit, sentiens ferrum 3. 4
Pollutiones somniales semen sterile ejiciunt, 228. c. 2
Pomum immaturum solis calore maturatur 47. 17. c. 2
rubrum non est magis sanguineum pallidioribus 164. 48
tollit verrucas sola frictione 262. c. 2
Pondus humorum eductorum 116. 13
Poplite à virgine in aquam dimisso, pituitam cum gaudio notarunt Scholæ 181. 2
Porphyrius unde fit? 4. 9
Portenta inevitabilem effectum naturaliter spondent 253. c. 2
Potentia omnis habet ens fovens &c. 148. 12
Potus vulnerarius è tilia ib. 26
Potus meracus ad hilaritatem usque, & magis Pesti futuræ, quam præsenti aptus 257. c. 1
non est in febribus detrahendus 135. 3
aquæ in febribus examinatur 137. 9
Potus fontium, in quibus semen petrosum, insalubris valde, & quomodo 6. 19
ejus correctio 7. 19
Præcordiorum commotio in mulieribus continuo respicit uterum
Præceptor Galeni Empyricus

235. c. 1

Prædicator hæreticus in Anglia sub novacula lithotomi extinctus. 21. 40
Prædo, allio & spiritu Vini torturam cruciatus elusit 65. 22
Prægnans non operatur mirabilia nisi sit perturbata 236. c. 2
Præservatio futuri præcautio 49. 21
Præservandi cura versetur ut corpus caleat actu semper 257. c. 2
ut servetur corpus, in Diaphæresi, animusque hilaris ib.
Præservativa non sunt sanativa 257. c. 1
inter Principia 3. chymica quomodo Mercurius ponendus? 15. 17
à Privatione ad habitum non datur regressus 14. 13
Procedimus ex infinito nihilo 259. c. 2
Producta degenera 174. 5
Pruna subnigra non sunt magis melancholica albicantibus 164. 48
Psora, veneno inquinante, infamis 65. 24
Pudenda intra contrahuntur ad præputium usque 99. 134
Pueri & senes quare viris calculosiores 26. 18
quare mejunt procul 87. 117
& amentes quare frequenter peste pereunt 259. c. 1
Puellæ, quomodo autrices symptomatum variorum fiant 235. c. 1
Pullos, media hieme, caponis ope generari 238. c. 2
Pulmo, in vivis, poris pervius 131. 7
Pulmonum excreta Scholarum pituita 188. 23
sunt ultimæ digestionis errores, à causis morbificis patrati ib.
Pulsus durus à solo spiritu causaliter, à spina occasionaliter 97. 28
tatus, durus ac minutus frigoris index 128. 7
intermittens acutam Febrim designat 137. 10
in Pesti, ad pestilensi est, sicut in Febribus continuis, ac malignis 255
Purgantia quando, & qualia adhibenda 108. 7
Purgatio titulus speciosus dolo plenus 115. 7
Purgationes resolvunt carnes & cruorem 117. 23
venenosa qualitas, non rarò partes musculosas convellit 129. 9
Pus non una vice educere licet 110. 22
cruor, sanies, asperso vitriolo vitales actiones retinent? 245. c. 1
non est pars cruoris 163. 42
Puris paucæ guttæ, sub cranio celeriter necant 23. c. 2
Pustula pruriginosa in vultu ac collo ex occulta apporrhæa Querceti 244. 1
Putamina lapidum vegetabilium, Persicorum, &c. neutra intra lignum & lapides 144. 15
Putrefactio præcedit radicalem solutionem 24. 8
non causant calorem 96. 15. & 99. 14
in venis non contingit 100. 21
putrent excrementa in venis & quomodo ibid. 22
Putridum si non est tenax, non dat diuturnas Febres 139. 1
Pylorus, janitor inferus stomachi 151. 8
officium ibid. c. 2
Pyr, Græci appellant Febres & Pestem 270. c. 2
Pyrites & metalla separantur à venis saxeis 15. 14
Pyritidis color purus obveniens generationi gemmæ, colorem illi tribuit 4. 8
Pyrotechniæ laus 30. 4. 12. 1
recludit rerum causas radicales ib.
rudimenta didicit Author 208. c. 1. & 2

Q.

QUadraginta & unus secessus à scammoneo exhibito 116. 13
Quadrupedia petrificata 4. 12
Quaternarius humorum numerus non satisfacit prioribus morbis 1. 1
Quartanæ causa quare aliquando relinquit splenem affectum 77. 60
docet sanandi Apoplexiæ difficultatem 79. 71
non differt à cognatis febribus 118. 1
curatur ut reliquæ ib.
nunquam à Scholis devicta fuit ib.
risui exponit Scholarum doctrinam ib.
distinguit Pseudomedicos à veris 119. 4
sedet in arteriis 121. 11

sedet

sedet in splene & venis contiguis sibi. 132. 6
sæpe cessat sua sponte, & post mensem forte redit ab dormiente interim ejus materia occasionali 149. 16
splenem se extendit 152. 9
Quaternarium Elementorum sublatus 218. c. 1
Quercetanus rejicitur 272. c. 1
Quicquid in sanis edit actiones sanas id in morbis edit actiones vitiatas 97. 27
Quicquid in corpore semel corruptum est, nunquam redit in gratiam 102, 36

R.

RHabarbarum ad Icterum quomodo faciat. 197. 20
Rharbarbari color flavus indicat ejus internam crasin. ibid.
Rabidi dentis attactus, rationem à sua majestate deturbat 240. c. 2
venenum non sentitur nisi postquam fermentum in Archeo sibi stabulaverit 249. c. 1
Rabies à morsu, ferit nostram imaginationem. 147. 9
usque ad 13
Radzivilius Polonus princeps 212. c. 1
Ranzovius de sanitate tuenda ad filium saxonicum antidotum descripsit 272. c. 1
Raphael sonat Medicinam Dei 180, 24
jussit apportari Fel, non piscem, qui facile putrescit quod servit Authori in probationem, Fel esse viscus vitale ib.
Rebus non inest calor nativus, nisi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante 158. 4
Recepta Magistralia ex lucri dulcedine orta. 41. 2
Refrigerantia, morti similiora 136. 8
Refrigerium facilius, absque sanguinis missione Author Scholii objicit 109. 19
Relollæum 158. 4
Rem ipsam constituunt materia & efficiens internum 138. 1
Rei definitio physica ex quibus constare debeat. 137. 1
Remedia officinarum per accidens quosdam sanat non tamen graviores 43. 15
in Lithiasi 33. 14
adversus Duelech, jejune adhibeantur. 52. & 53. 29. ead.
externa ibid.
Medentum, in Apoplexia, stupore, &c. 92. 137. c. 2
applicant Scholæ ad posterius, non ad prius 96. 18. & 19
Febrium sunt sudorifera, insensibiliter liquentia resolventia, &c. 139. 7
morbos non tollunt vi contrarietatum neque similitudinum 158. 7
sunt obnoxia tantis digestionibus 231. c. 1
Remediorum requisitum 14. 13
Remedium pro medentibus 42. 2
plausibile mensuratur ab effectu 153. 12
Ren urinam translabentem non retinet 9. 9
Ren alter uno latere calculos parit 32. 12
unus calculo obturatur sæpe ibid.
separat urinam à cruore, & mutat cruorem in urinam 39. 22
spirat fermentum lotii ib.
ejus fermentum recrementa coquit ib.
mittit fermentum ad portas jecoris ib.
Rene dolente nauseat stomachus ac vomituriat. 83. 91
Renes cur non sunt, uterus Calculi 30. 6
separant lotium pro vesica 162. 34
Renum parenchyma durum 31. 9
dolores sedant, crocus, Rabarbar, &c. 34. 18
Renum calculi calorem comitem habent, non ut causa, sed effectus 9. 8
non est adeo durus, ut vesicæ. ib. 9
Rerum ortus à Miraculo incepit. 4. 6
jam causis secundis adhæret ib.
rerum Archei ac semina cur abscondita, ibid.
origo non ex iis, in quo resoluta mutantur 167. 66
Res, in universo quomodo condensantur. 13. 6
essentiam & nomen assumunt, à termino transmutationis 163. 42
quæque æstimanda ex operibus & proprietatibus 162. 33
absque vicissitudine vix permanent 232. c. 1
Resina quomodo fiat? 3. 6

Resistentia adversus semen petrosum latet in vita ultima 6. 16
Resolvimur in putridum ac aqueum liquorem. 163. 47
Responsio ad contumelias 139. 5. 6
Restauratio est susceptæ inclinationis abtruncatio 49. 21
Revulsionis usus in Febribus 114. 43
Ridere facit Archeus. 152. 11
Ripæ noxa 219
Rigiditas post marem 234
Romæ Theriacam Pharmacopæi Cardinalibus ad dispensandum pauperibus obtrudunt. 41. 2
Rore superno fovet semina Deus 55. 3
Roris varia genera mel, tereniabin &c. 55. 3
Ros Elthalcin in Ægypto pestem sanat ibid.
Majalis apud nos sale sacchariNo scatet ibid.
Rotatio in ebriis 75. c. 1
Rotatio in vertigine 74. 54. c. 2
Ructus nidorosus ex indigestis è stomacho descensis cibis 125. 16
acidus quare bonus post nidorosum 150. 3
Rupium ortus 4. 6
(intra) Russiam & Tartariam quomodo Horda Baschirdorum petrefacta. 6. 18. ibid. & hodie in ambulantes petrefiunt ib.
Rusticus sanabat vulnera lixivio tiliæ 16. 26
Rusticorum 200. sanguinem inspexit curiosus Author 164. 50

S.

SAbulum rubrum urinæ non mejitur, sed fit in matulis 9. 10
ex urina 10. ibid.
etiam in sanis ac non calculosis 15. ib.
Sacerdos ab opere charitatis se excusat. 212. c. 2
Sagarum opera, quare insanabilia 231. c. 1
Sal uno caloris gradu coagulatur & arescit, altero vero fluit 2. 2
Nitrosum, saxi prima materia 4. 10
Examen 14. 11
Elixirata magnæ virtutis ib. 12
sapores illustres 15. 17
ejus usus calculosis à Scholis male interdicitur. 15. 18
quia prodest calculosis ibid.
excedit scopulos maris 16. 18
Salia post subactionem rodendi corporis coagulantur 13. 6
Sal urinæ acutum valet ad icterum 13. 2
urinæ non dissolvit Duelech ibid. 3
urinæ flavum & acuminatum ad veteres opilationes ibid. 4
urinæ coagulat ib. 5
urinæ diversum ab aliis salibus 15. 17
duplex ex fæce extrahitur 16. 19
assumtum, ac proprium ib. 21
quorum differentia tam inter sese ibid. 22
quam à volatili ib. 23
quomodo fiant in stomacho? ibid
quomodo salia granulantur & se prodant in myria ibid. 6
minerale terræ innatum ustulatur in ollas. ibid.
fortiori vero igne fit vitrum ibid.
sicut ex sale alkali & arena, vel lapide non calcinabili 14. 8
Acidum & alkali se destruunt ibid.
sic salis spiritus acidus cum alkali fit terreus. ib. 10
Salium omnium spiritus sunt acidi. ib. 11
conditura palato arridet, & muccum resolvit 18. 30
Sal Hispanicum fixum, & arcet putredinem. 19. 32
è muria Suilla optimum 19
Lotharingicum partim acescit in stomacho & quare ibid.
quomodo agit 24. & 25. 12
chyli acidum migrat sub secunda digestione in sallum 14. 12. & 39. 21
petræ è lateribus quomodo diversimode fiat 52. 28
fit quotidie ex insipidis nobiscum 64. 21
carnis vel cruoris non apparent nisi per ignem 65. 22
non agit nisi resolvatur 130. 25
in cephalicis herbis est volatile 140. 12
Salia ex cephalicis sunt diaphoretica ibid.
per sudorem febres intermittentes ac continuas curant ib.
Sal Tartari volatile substituitur arcanis 145. 26

miræ

mirae virtutis absterſivæ &c. 172. 89
Salem olla vitriata liquat & quare 270.c.2
abſtergit & à putredine conſervat ibid.
Sal nitroſus fit ex luto, bolo, ſaxo per urinæ ſpiritum 14. 14
Salis corpora ſuos imbibunt ſpiritus 26.16
ſpiritus acidus non reſolvit Duelech 47. 17. c. 2
ſpiritus, qua ratione calculoſis ſolamen. ibid.
marini deſtillatio 58. 19
Saliva rabidi vide (rabies) inficit ideam formatricem ſeminalem 148. 12
Saliva mucida in Angina unde? 8. 5
Sanatio conſiſtit in præcautione futuræ ac reſtauratione præſentis inclinationis 49. 21
Sanies, pus &c. adſperſo vitriolo retinent actiones vitales 246. c. 2
Sanativa remedia malum expellere debent 257. c. 1
Sanandum eſt malum, non per clyſteres palliandum 124. 15
Sanguis glutine innato concreſcit 14. 7
ſympathetice ſentit 83. 93
non putreſcit niſi in gangræna 100. 21
eſt ſedes & theſaurus vitæ ib. 22
diſtillatus medendo utilis 101. 25
miſſus conſervatur, ut medicus ægroto viſitationem adnumeret ibid. 26
miſſio in Peſte exitialis ibid. 27
colores ſunt efferveſcentiæ aut turbulentiæ fermentalis ſigna ibid. 29
per cordis centrum tranſiens fit purus 109. 9
è cubito detractus eſt purior, relicto impuriori ibid.
quare miſſus refrigerat 109. 15
fæculentus in meſaraicis venis 114. 43
defæcatus prope cor ibid.
arteriarum flavus 162. 35. ſeqq.
quare in fundo nigreſcit ib. 37
& caro per purgantia in liquorem flavum liquata, ac per anum recedentia, an eundem humorem præexſtitiſſe monſtrent. 166. 60
innato glutine coagulatur 14. 7
habet ſalem mirabilem tam fugitivum, quam fixum ad medendum 17. 28
Sanguis potentiſſimè operatur ſubter ſomnum. 238. c. 2
Sanguificatio ſimplex ex unica hepatis actione. 159. 16
Sancti ſunt invocandi 224. c. 1
Sarcocolla quomodo fiat? 13. 6
Sapphirus ſaturat Lazureum vel Hyacinthum citrinum 256. c. 1
laudatur in peſte 262. c. 1
Sapiens dominabitur aſtris 215. c. 2
Sapientia ſpernit otioſos 21. 34
Sapo quomodo fiat 13. 6
Sardiniæ fodinis reperitur Soliſuga. 240. c. 1
Saxa non ſunt terra calore indurata 2. 2
Saxeus odor Leſſas ſubter terram mutatur in ſtratas lapideas 6. 16
Saxorum ſemina in aquis 3. 6
Saxa facilius quam lapides diſſolvuntur 4. 10
ſponte, vel per artem in aquam redeunt ib.
pereunt ſponte in agrorum cerealia ibid.
propter ſal acidum, inepta vitro 14. 8
per ſpiritum urinæ degenerant in nitrum. ib. 14
ſaxifragia digna quæ 34. 18
Scabies manuum eſt contagium pellis non hepatis intemperies ib. 12
à chirotecis, contracta ſcabioſæ 115. 10. ſeqq.
Scalprum quo profundius in aurem mittitur, minus ſordium deraditur 164. 53
Scammoneum Diagridy nomine velatur 115. 2
Scaldis Fluvius halitus nocivos emittit 219. c. 1
Scholæ quare calculoſis ſal prohibuerunt. 17. 30
electionem medentum ad ſe traxere 29. 2
in cauſa calculi damnant inſontem ſtomachum & quare 32. & 33. 12
producta morborum in cura reſpiciunt 35. 22. & 38. 18
cum Galeno contentæ 43. 6
deſiderant remedium pro Duelech. ib. 7
intelligunt in nervo ſenſationem ac principium ſenſus 63. 14
doctrina de Apoplexia & Paralyſis 70. 61. ſeqq.
quare deceptæ ex ſimplicium ſaporibus vires ariolantes 79. 72

unius tantum anodyni meminerit 87. 83
Author eas alloquitur non Galenum 103. 6
non intellexerunt neque sanitatem, neque remedia neque morbos &c. 167.67
volunt urinam à Felle tingi 175.11
nesciunt, quid sit muccus vel pituita. 180. 26
spondent nomen Doctoris non Medici 206. c. 1
quare causas morborum occasionales reputaverunt internas conjunctas. 229. c. 2
opera naturæ soleat metiri ad pedem artificialium 242. c. 2
Scholarum ignaviam admiratur Author 8.7
subterfugium in curatione calculi ibid.
crassa ignorantia ib. 19
doloris definitio 62. 4
Pituita tanquam causa Apoplexiæ refutatur, 78. 64
docent Pharmaca esse inertia, nisi prius à calore apparentur 85. 104
de calore meditatio 98. 1
confugiunt ad remedia in Febribus calida. 99. 6
de Elementis doctrina 171. 84. seqq.
Bilis est alimentum alienatum 183.10
Scirrhi quomodo fiunt 239. c. 1
Scopus Medendi Schola non 139 5
Scorbuti loca, natalitia. 31. 7
Nostris ab anis ignotus 220. c. 1
Scrotum contrahitur cacaturienti 87. 115
laxum corrugitur scoria labente ad sphincterem 128. 7
Scorpio fit ex ocymo 248. c. 2
si pungit iram sui veneni communicat 268. c. 2
Scorpionis exile virus totum hominem interficit 242. c. 2.
Sedes Febrium 128. 1
Semina rerum quomodo sub lucem veniunt, quando corpora ad generationem disponunt 3. 4
Saxorum aquis implantata ib. 6
in multis excedunt vegetabilia 4. 11
non solum ex aqua petrescunt, sed etiam contigua attactu petrifaciunt ibid.
etiam quæ non habent materiam dispositam. 5. 13
absque etiam illorum figuræ solutione. ibid.
quomodo agunt 30. 5
quædam citius, quædam tardius germinant, & quare 105. 16
habent ideam actionis 3. 4
ac species virtute Verbi in ævum durabiles, 223. c. 1
disponunt materiam, &c. 166. 65
Petræ duplex, proprium ac petrificativum. 5. 13
Semina rerum abscondita cur sint 4. 6
Semen in omni generatione materiam ad ens in potentia disponit 3. 4
in vitalium generatione ab imagine generantis dependet ibid.
in inanimatis analogicè ab imaginatione reguntur ib.
non secus ac si vita polleret 3. 5.
quomodo auram sui Archei vestiendo totum corpus secundem propriam ideam perficiat ib.
ad fines Deo cognitos ib.
Semina omnium rerum Aquis indita 3. 6
quare non sunt analoga sed vera 4. 7
Seminales transmutationes natura per Calorem ac frigus non operatur 11. 14
Semini unicuique vigor datus, moveturque seminis virtute 129. 13
actione indurantur corpora 15. 16
Seneca 228. c. 2
ejus sententia 124. & 125
Senes quare mejunt prope 87. 117
Sensationis testimonia ad attractivas inclinationes requirunt 233. c. 2
in actione & judicio vitali consistit 86. 109
non consistit in passione ib.
Sensitiva virtus 86. 108
Animæ Mens post prævaricationem regimen suum tradidit 147. 9
Sensitiva non operatur in Archeum nisi per Ideas 229. c. 2
(non) Sensitivus Magnes sentit Polum, & per electionem ad ferrum per scorias, se inclinat 3. 4

Sensus

Sensus in Scholis fit passive 84. 96. seqq.
externi sunt immediatæ vitæ effectus 67. 29 seqq.
ubi sit 83. 92
Sensum tollunt quædam foris inuncta 74. 54
cur sedatur ac sospite motu tollitur 80. 75
Sepelire est opus misericordiæ 251. c. 2
Sericum tostum, lana vermium bombicina caumate depravata 126. 13
Serpens comedit terram 265. c. 2
fuit peccando organum ib.
ex virga divinitus ac supernaturaliter fit 5. 16
aliquot causant icterum 146. 14
Serum lactis Asparagi tenorem servat 34. 18
Sesqui altera febris ex degenerato alimento & scoria 134. 14
Sexagenarium salis marini largior usus à Calculo præservatus 17. 30
Sex digestiones in homine sunt 229. c. 2
in tribus prioribus excrementa retenta in transmissa & transmutata degenerant; quæ in causam occasionalem morborum se extendunt ib.
quarta & quinta carent excrementis ib.
sexta erroris plena ib.
Siccitas est per se in Aere & Terra 158. 5
quomodo in Fructibus ib.
Signa futuræ pestis 253. c. 1
præsentis pestis 254. c. 2. & 255. c. 1
Silex in unicum & similarem salem reducitur 159. 12
Silices quotidie in fontibus ac rivis fiunt 4. 7
ex aqua non pura diaphana, concurrente colore metallico 4. 9
Siliceus mons quis 4. 7
fermentaceum odorem inspirat seminibus in aquis contentis ib.
Simplicia quædam quæ Febres sanant 140. 12
Sinarum imperio Pestis insolita nec visa 214. c. 1
Syncope dedit causam vertiginis Authori 75. 54. c. 2
Sitis fallax non à calore 69. 10
extinguitur acido sulphuris 96. 11
Socordiæ poculum, seculum dementavit vel ab ipso initio &c. 40. 1
Sol supra suspensorum corpora non occidere debet 251. c. 2
Solutio Alvi in Peste vitanda 258. c. 2
Solutionem radicalem præcedit putrefactio 24. 8
Solutiva universa tabidum virus in se claudunt 115. 6
Solutivum Scholarum 164. 52
supra debitam dosim necat 165. 56
Somnia lasciva ex prægressæ diei imaginatione 250. c. 2
Somnus spontaneus amenti obveniens bonus 82. 85
laborem adferens [qualis ex opiatis] malus ib. 86
laborem adfert in Febri 152. 11
surgit è stomacho ib.
ad quid conducit 238. c. 2
& sopor sunt in homine, sæpè ubi in Archeo est pestis perturbatio 241. c. 2
Somniferum in opio, & aliis, specificum donum creatoris est, non effectus frigoris 82. 88
Sonitus in Cœmeteriis 254. c. 1
Sophiæ labor quis 236. c. 1
Sordes aurium, bilis memoriam dant Scholis 164. 53
fuliginis specie per aures exhalant ib.
Spadæ, fontes 23. 3. seqq.
plures curati à medicis neglecti, vel incurabiles habiti 27. 25
Sphaceli lethales unde 275. c. 1
Spasmus Galeni 88. 121
est blas vitale musculorum, ex Archeo innato suscitatum 89. 128
quomodo contrahitur violento motu 128. 8
[ad] Spasmum venarum ipsa intestina convelluntur 38. 16
à laxativo ortum negant Scholæ à veneno factum 88. 77
Ureterum Scholæ in Nephritide nesciunt 91. 134
Spasmodes Colica 231. c. 1
Spina digito impacta, quare obducat pulsum &c. 91. 135. & 97. 28
in Apostemate crudelis 231. c. 2

Spina axungiâ leporinâ tuto extrahitur 275. c. 2
Spirandi anxietas unde 233. c. 1
Spiritus acidus cùm alcali fit terreus 14. 10
cum ferro fit rubigo, scoria &c. quæ male à Paracelso dicuntur Tartari ib.
urinæ nec est acidus, nec alkalizatus, sed mere salsus 14. 12
promte coagulat alios spiritus ib. 13
Spiritus Vini cb urinæ humanæ Spiritu per veram transmutationem coagulatur in offam albam inter secedentem partem aqueam ipsam, ut foret in coagulationem Duelech 13. 5
Ol. oliv. ☽ solvit 19. 32
quod etiam faciet cum alio spiritu terrestri ib.
in intra ipsam urinam ib.
quod non fecit mixtus cum pulvere Duelech ib.
Experimentum hoc ad Lithiasin ib. 6
vitalis & cruoris salsus ib.
non agit cum spiritu urinæ tanquam excremento suo ib.
urinæ quare non coagulat coagulabilia lac & cruorem? 14. 12
urinæ non coagulat magis coagulata; sed ea potius dissolvit, ut lutum, bolum, saxa ib. 14
Spiritus urinæ equinæ non facit idem 14. 9
Volatilis alkalisatus est vulnerarius, diureticus, acidum cohibens, licet ab eo mutetur 16. 27
salis prodest calculosis 18. 31
quomodo fatiscunt 25. 12
vini cùm sale tartari fit sal 35. 20
urinæ quando coagulatur passivè ib.
urinæ quomodo parit Duelech ib.
si retrogreditur per jecur insoldi fiunt calculi 39. 23
salis quare prodest calculosis 47. 17
urinæ quomodo solvit Duelech 50. 23
salis laus & præparatio 52. 28
urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ 22. 43
Spiritus animalis illustratur ab ipsa vita 66. 28
absque vita est cadaver ib.
opticus habitat in pupilla ib. 67. 33
opticus est speculum diaphanum ibid.
sensitivus à dolore furiosè membranas contrahit 90. 134
impetum faciens Hippocratis 90. 16
qui sanum calefacit in febribus æstuat ibid. 17
meus attenuabitur, ergo dies mei abbreviabuntur 111. 30
baccarum juniperi, & aliarum vegetabilium 121. 13
Vitæ Hipp. primus nomen indidit, quod scil. sit impetum faciens 128. 1
Splen durus 120. 9
obtusi dolores, contracti visceris sunt indices 90. 131
non est Jecoris adjutorium in sanguificatione 167. 69
per venulam spirat in stomachum digestivum fermentum ac vigorem vitalem 169. 76
in quartana vitale fermentum obtinet 192. 23
habet curam stomachi ib.
Sponsus ligatus per menses quinque 60. 25
Stannum ut omne metallum friabile facit, demto plumbo, sic & Adamantem tingit 4. 9
Stellæ tempora, dies. & annos designant 213. c. 1
causant vicissitudines ib.
Stercus secundæ digestionis proles 195. 5
rapitur frequenter sursum ib.
auget icterum ib. 6
ubi generatur ib. 8
Sterzinga Civitas Paracelsi benefica 260. c. 2
Stigmata à perturbatione prægnantis fœtui inducta attactu cadaveres evanescunt 234. c. 2
Stomachi acidum quomodo eis cibuchylum, volatilis ac fixæ proprietatis conficiat? 16. 23. 24
facit salia urinæ fixa ac volatilia ib.
agit per modum recipientis ib.
acidum absumit alkali 16. 25
Stigmatis à Diabolo sagis impressi, locus sensu caret, per totam vitam 65. 22

Columbinus resolvit margaritas 47. 17
Stomachus, quando turbatur 38. 16
habet sensum acutum 81. 75
singultu & vomitu contrahitur 90. 131
est palestra certaminis febrilis 150. 4
vicem Cordis gerit 168. 73
non sequestrat fel per vomitum 175. 9
non habet viam ad fel, nisi retrogado motu ib. 10
male se habens patrat amarum excrementum 183. 9
& intestina ex proprietate faciunt flavedinem 196. 8
quantum distat à Jecore 183. 6
Stomachi os, eschara nigra cauterisatum à Peste 217. c. 2
quidam affectus solo curantur sudore 232. c. 1
Stranguria sanata succo betulæ 60. 25
ex aciditate 193. 28
Stranguriæ medela 18. 31
non semper indicat calculi præsentiam 26. 20
causatur à cerevisia novella, & quare? ib.
Strata lapidea subter terram 6. 16
Struthio cameli fermentum stomachi 47. 17
Stulta subsidia circa superficiem, ubi centralia laborant 123. 2
Studentes multa lassitudine fatigantur 138. 5
Studium & labor Authoris in Chymia 203. c. 2
Succus Citri Duelech in vitro minuit 47. 17
sub calore dulcescit ib.
Succus unicus clarificatus in herbis 159. 16
Succinum fuit zenexton 262. c. 1
in spiritu vini solutum sanat vulnera venenata 262. c. 2
intestinis, cerebro, & nervis gratum ib.
Sudor est de substantia laticis 231. c. 2
abluens citandus in peste ib.
in omni peste conducit 245. c. 1
minus in illa, quæ ab extra intrat ib.
Sudorifera calida sunt 136. 7
pestis extirpativa 259. c. 1
in gradu bonitatis discrepant ib.
Suffitus, quo mulier apoplectica cadit 74. 54
Hippocratis 258. c. 1
Sulphur veneris gloriosum 55. 4
Vitrioli 83. 86
solum resistit fracedini 269. c. 2
omnem pellis scabiem tollit ib.
Gas ejus pestis antidotus 270. c. 1
hystericas confestim recreat ib.
grana dabat Hippocrates ad sudorem 270. c. 2
venenum cohibet 270. c. 1. & 2
Sulphura vi seminum coagulantur 13. 7
Sus à stercoribus non abhorret 183. 9
non comedit stercora à pharmacis educta ib.
Suspiria unde 231. 1
ex tristitia 258. c. 2
alleviant os stomachi aggravatum 131. 29
Syllogismus negativus 259. c. 2
Symbolizare Scholis quid sit 231. c. 2
Sympathia & antipathia notantur in Magnete manifestissimè 232. c. 1
Sympathia & Antipathia docent, in inanimatis dona seminalia etiam ab imaginatione quibusdam analogicè dependere 3. 4
Symptomatum sublevamen frustraneum, si non adsit victrix medela 153. 12
Synovia est aqua glarealis, mucilago vivens ac spermatica 15. 15
semel acore infecta, sensim desinit in tophum ib.

T.

Tabaci nimius usus Apoplexiæ initium 81. 76
[in eo] anodynum inebriativum 82. 86
Tactus diversus in homine 71. 45
& gustus è præcordiis in membra diffunduntur 74. 53
Talismanica, Gamaheu, &c. 26. c. 1
Tarantulæ ictus 122. 21
à Tarento nomen retinuit 223. c. 1
primus ejus ortus ib.
vix unquam quiescit 241. c. 1
turbat vulneratum irrequieta molestia ib.
aspectu horrido imaginationem traducit ib.

 ani-

animal vile imperceptibili veneni quantitate mentales potestates consternit ib.
Tartarus ductore Paracelso intravit in Medicinam 1. 1
Pruinosus Paracelsi 26. 19
Cruoris ex bono alimento, jam deturpato 230. c. 1
est productum Pestis ib.
fit à causis efficientibus pestis ib.
est ultimæ digestionis vitiata scoria ib. c. 2
exhalat per poros sine residuo ib.
non exhalat, quando in escharam vel anthracem fit combusta ib.
si hauserit, fermenti odorem, neque adhuc sit transmutatus, glandulæ & bubones ib.
quæ sudoris profluvio non raro terminantur ib.
semel proscriptus, hostis more modo infestat, ac nunquam in gratiam redit 231. c. 1
fit fur domesticus ib. c. 2
liquidus exhalat ib.
forma est muccaginis 232. c. 1
Tartari commenta in gravatione calculi vana 11. 15
Historiam à Basilio Valentino mutatus est Paracelsus 23. 24
compositio ib.
Tartarus vini quomodo fiat 13. 6
Taurus libidine saturatus spreta veteri vacca cum juvenca lascivit 234. c. 1
Telum igneum, subinde ex aere visum 214. c. 2
Terra quomodo initio erat inanis & vacua 23. 5
carebat mineralibus ib.
erat tum merum sabulum ib.
per lationem spiritus Domini super aquas benedictivam repleta est fructibus ab aquis ibid.
latet fermentum & determinatio mineralium ib. 6
Virgo quid sit? ib.
antea undique continua & suscepto semine in colles & rupes surrexit 4. 6
convertit salem, & in muccaginem indurescit 13. 6
Terræ innatum sal minerale ustulatur in ollas ib.
fortiori igne in vitrum ib.
Terra in urina volatizatur fermenti odore 27. 22
figuli crematur in lapidem, sine semine 31. 8
cruoris volatilis ib.
non est fermentabilis 169. 78
profert tribulos & spinas 213. c. 1
evasit nobis noverca ib.
vallis miseriarum ib.
fracedinis mater 243. c. 2
Terror poros claudit 60. 63
statim appetitum tollit 231. c. 1
ab animali nocuo non producit in nobis effectum suum 237. c. 1
hominis est occasio Pestis 249. c. 1
Archei est efficiens imaginis, & veneni pestiferi 250. c. 2
imaginem terroris & timoris generat 248. c. 1
Tertianæ initio, quæ ejiciuntur, veniunt non eminus sed ab orificio stomachi 184. 12
Testæ quomodo fiant 13. 6
limacum, & conchyliorum abstergunt ac sunt diureticæ 17. 28
probatrices seu capellæ ex qua materia 16. 2
acidus odor lac cogit 30. 5
Tetanus 88. 12
in tetano à morte tenduntur musculi 129. 9
non est frigoris congelatio 234. c. 2
est musculorum convulsio ib.
Theoremata Scholarum per ignem deleta 17. 30
Therapeuta famulum sonat 206. c. 2
Therapeutices Galeni, methodum medendi interpretantur Scholæ ib.
Theriaca si una cum laxativis assumitur, purgatio non succedit 117. 21
calida cum aqua vitæ valet in peste 136. 7
parum auxilii præstat. 228. c. 1
unde inventa ib.
Thermarum calores Scholæ ingnorant 100. 16
quare calent 130. 25
Theses Scholarum, de sanguine ex humoribus. 174. 6
Thus quomodo fiat? 13. 6
Tilia exhibet potum vulnerarium per alkali. 16. 26
Toni lugubres in aëre auditi, sunt signa pestis futuræ 254. c. 1
Tophi fiunt ex mucilagine & pulvere 13. 7
Torturæ dolores vincens remed. 71

Tormina ventris contrahunt artus 80.74
infantis 183.8
sunt acidorum symptomata ibid.
movent, quidquid indigestum è stomacho labitur 124.16
Tormina ex aquæ petrosæ potu 6.19
præserventur à quonam ib. 19
Transmutatorum non datur regressus 14.13
perit vita ultima rei ibid.
habent novam essentiam ibid.
Transmutationis notæ 15.16
regulæ 24.7
principium unde 31.8
Transmutationes seminales per calorem ac frigus natura nostra non operatur 11.14
Triste nuncium statim appetitum edendi tollit 231.c.1
Tristitia suis ideis imagines parit 91.137
non raro icteri causa 195.6
amentiam, hydropem, aut caducum generat. 420.c.1
quare non toleranda 260.c.1
Trivialis linea Paracelsi 3.6
Trochiscorum Galeni præparatio inutilis. 218.c.2
Tubera duriora in lue venerea quando evanescunt 231.c.2
Tumor à laticis affluxu 74.54
à solo spiritu causaliter 97.28
Turcæ sectionem venarum non admittunt. 109.14
à peste sibi non præcavent 211.c.2
Christianos irrident, tanquam Deo resistentes 212.c.1
Turnheiser nugæ de urina, continente in se tanquam microcosmo omnium simplicium species, ac per vapores è distillatione ascendentes morbos patefaciente omnes. ib. 20
Tympanum ex pelle ovina mutescit, si vicinum pulsetur ex corio lupino 223.c.1
Tyrocinii chymiatri scriptores decipiunt lectores, quoad ludum Paracelsi 31.9
Tyronibus ferculum offert Author 54. seqq.

V.

Vacuitas in Natura datur 244.c.1
Vapor nunquam crassus 76.57
Vapores acidi & indigesti quando suscitantur 129.13
Variolis adjuncta est putredo 99.8
Vegetabilia putrefacta aquas meraciores stillant, non putrefactis 31.9
ex fracido semine incorporeo oriuntur. 243.c.2
Vegetabilia, quomodo ab Aqua, cui spiritus Domini in principio insidens, per benedictionem fœcunditatis ideam indidit, sint orta 3.5
Vegetabilia in quibus exceduntur à semine petrifico 4.11
Vegetabilium semina præexigunt materiam dispositam 5.13
Vegetabilis succus ab odore saxeo subter terram mutatur in strata lapidea 6.16
quomodo super terram planta lapidea, id est Corallarum fiat ib.
Vegetabilium elixirata salia magnæ virtutis, 14.12
Vena in præcordiis si pulsitat malum 191.17
Venæ non continent urinam 26.22
cruorem deferunt ad musculum 87.120
quoties illis accidit injuria contrahuntur. 90.133
earum proprium, cruorem à concretione servare 92.137
conservant sanguinem fluidum, etiam in cadavere 100.22
repletæ, indicant evacuationem 108.4
stomachales non trahunt ad jecur 151.8
Venas deplere & generare sanguinem novum ubi deest virtus digestiva, vesaniæ simile est. 136.5
Venis passim arteriæ associantur 128.7.
Venæsectio quare à Scholis instituta 108.13
quomodo febrim tollit ib. 14
affatim demit Archeum influum 111.28
fraudulentum levamen adfert 111.33
quare incerta ibid.
occasionalem causam tollit ib. 111.34
insanum subsidium 137.39
in quibus locis non usitata. 171.87
& natatio nocua & quare 258.c.2
Venenum non agit in vitam, quin prius suscitet Archeum 229.c.1

oretenus sumptum est causa occasionalis mortis ibid.
Venena quomodo in nobis generantur 239. c. 2
in Bestiis venenosis fiunt ex imagine iræ. 23, c. 2
omnia in se sunt fermentalia 241. c. 1
corrosiva non corrumpunt Archeum fermentaliter, sed illum in furorem concitant. 242. c. 2.
collo appensa pro peste ridiculum. 260. c. 2. 261. c. 1
Veneni organum est ipsum fermentum 242. c. 2
Venus immodica demit innatum cordis spiritum 111. 28
Verba, figuræ, &c. inutilia pentacula 260. c. 1 & 2
Vernisium innato glutine, coagulatur 13. 7
Vertigo. 71. 44
habet singulare venenum 82. 86
sternit hominem, instar apoplexiæ, sed citra Paralysin ib.
Vertigines unde 12. 18
ab ore stomachi 13. 29
Verrucarum abolitio cum pomo 262. c. 2
Vesania Medicorum 136. 5
Vesica non tolerat acida 47. 17
tauri embryonis vires 53. 29
contracta sæpe Lithotomos fefellit. 90. 134.
& intestina gaudent sarcina destitui vice unica 179. 23
Vesica calculo obsessa in digestione oblæditur, unde pituita mucilaginosa, quæ effectus, non vero causa calculi 8. 4
probatur ib. 15
(in) Vesica in vivis nunquam talis exsiccatio datur, ut calculus fieret 9. 7
Vesicæ calculus non calore manifestus, etsi de acrimonia & ardore urinæ conquerantur ægri 9. 9
est durior renali ib.
hinc non fit à calore ib.
Vesicatoria semper nociva. 123. 4
Veterum causa Duelech 7. seqq.
Via ad quietem tribulatio est 213. c. 1
Victus tenuissimus quid sit 135. 1
Victrix Medela confusionem Archei sedat 153. 12
Videndi effectus superat totam Naturam Elementalem 67. 29
Vigilias continuas compensant sopores 15. c. 2.
Vini spiritus quomodo cum urinæ spiritu coagulatur 13. 4
Vinum in vappam quomodo vertatur. 30. 5
dum vitis floret turbatur 101. 29
Vino immodice sumpto, cor palpitat. 121. 17
Vinum est plaustrum conveniens medicamentorum 136. 7
est nuncius, qui novit ib.
melancholiam suam ad fundum sedimine non deponit 163. 45
ad hilaritatem potandum 257. c. 1
Virtualis proprietas ex seminum proprietate. 158. 5
Viscida pituita ut talis non est materia calculi, quamvis etiam à semine petroso commutetur 7. 3
quia nullo calore talis fit 8. 7
Visio, gustatio, &c. sunt effectus immed. vitæ. 67. 29
Visio Laici cujusdam per mentis abstractionem, de lue venerea 221. c. 2. 222. c. 1
Vita Archeus, &c. morborum Authores 1. 14
media alimentorum diversitatum inclinationis parens 28. 30
dolet in vitali spiritu 66. 28
est lux in suo hospitio. ib. 29
non est substantia ibid.
non accidens ib.
non est corporis proprie 67. ib.
est lux supra elementorum sortem ib.
est agens sensationis 84. 99. & 101
in sanguine 111. 30
sedet & hospitatur in aura vitali 146. 5
non valet morbum in alieno excrementorum subjecto stabilire 147. 5
stimulatur in propriam injuriam à causa occasionali ib.
mineralium & vegetabilium distinguitur à vita animali 233. c. 2
& arteriis abundat splen 179. 23
Vitæ abbreviatio à potu fontium petrosorum. 6. 19
præservatio ac remedium 7. 19

Vitalis spiritus rector totius in utero est. 250.c.1
internus rector, qui omnia ad perfectionem promovet 3.4
substantia, quomodo vertitur in corrosivum. 85.103
spiritus fit alcali corrosivum 275.c.1
(in) Vitalibus generationis initium profluit ab idea generantis 3.4
Vitalis spiritus salsus, & balsamicus 193.23
Vitales vires celatæ sunt, circa stomachi orificium 232.c.1
Vitia cuncta pudori, ac metui se associant. 206. c.2
Vitriolum abstersivam reddit urinam 33.17
album commendatur in vertigine 75.50
liquat cruorem mesaraicarum 117.20
aspersum sanguini, vitales edit actiones. 246. c.2
Vitrioli descriptio 56.11. & 12
Veneris præparatio ib.
spiritus distillatio ib.
sulphur somniferum saccharinum 82.86
Vitrum ex terra ac sale minerali fortiori igne fit. 13.6
ex Alcali & arena 14.8
Magnetis vim tractoriam servavit, eo quod magisterium magnetis in eo fabricatum fuerat 263.c.1
Vitulus strangulatus etsi vertatur in apes, non tamen ex apibus suam desumit materiam. 165.65
Ulcera vaca sæpe carne sensitiva replentur. 64.17
tot sunt species, quot salia ib.21
fundunt synoviam continuam salsam ib.
eorum dolores quare æstuant 87.116
sanguinem mutant in aquam pungentem rodentem 162.38
Ultio & Philautia intime feminibus insunt. 91.137
Vomitus febrilis 129.15
amarus non est causa febrilis sed productum excrementosum ib.
flavus, porraceus, amarum à corrupto œconomo 150.3
recusat deglutienda remedia 247.c.1
Vomituriens cum continua cephalalgia moritur 217.c.2
Vreter non ampliatur 38.16
sentit, & caret nervis 71.45
Vrina mucosa à calculo vesicæ 7.4
mordax & acris, unde 9.9
ejus curatio ib.
Urinæ examinantur contenta 13.2
sponte fermentum concipit in ligneo vase 13. 2. seqq.
hinc exhibuit salem urinaceum ib.
qui solvendo Duelech non aptus ib.3
putrefacta in fimo equino exhibuit crystallos ib.4
Vrinæ spiritus mixtus spiritui vini offam exhibuit albam, coagulando eum. 13.51
quod non faciebat cum pulvere Duelech. ibid.
facit idem cum spiritu terrestri ibid.
etiam in ipsa urina ibid.
quam coagulatio est vera transmutatio ib.
equina caret coagulo 14.9
humanæ singularitas ibid.
est nec acida, nec alkalizata, sed mare salsa. 14.12
Sal ejus ab aliis salibus differt 15.15
continet duo fixa salia 16.19.& 20
differentia inter se ib.21
etiam in volatili urinæ sale 16.23
caret alcali ib.25
hinc nec assumtum in potu alkali reddit ibid. 26
Vrinæ ardorem extinguit spiritus salis marini. 18.31
oleum &c. 21.35
armentorum examinatio 22.42
non tinctæ causa 26.20
ortus determinatur à rene 27.22
odor à fermento ib.
fermentum volatizat terram ib.
citrinus color à scoria ib.
Vrina sana, cur sabulum matulæ adposuerat in frigore 27.26
à putredine intus conservatur à balsamo vitali ibid.

continet ſemen Duelech 15.18. & 30.5
citius putreſcit in olida, quam in nitida matula ib.
incontaminata ſervatur à balſamo 31.6
continet terram, ut probat diſtillatio 31.8
in matula ſordida gravè olet ibid. 9
grato odore inficitur à therebinto 32.10
ſui vitio non putreſcit ab Aſparago 34.17
& cruor ſunt diſtincta 36.1
per renes feſtinus tranſitus ibid.
quando tranſit ibid.
Nephriticorum ib. 3
examen. ib. 7
coctio eſt ejus promotio ib. 10
quare turbida à calculo 38.14
humana, quare ſalſa 39.21
non præſervat à putredine 100.16
ſalſa non mordicat veſicam, at decoctum licet dulce intromiſſum dolet intus. 124.8
quæ delirium prædicit in febribus continuis. 134.11
pars manet in cruore 158.17
non amaricat 175.13
pallidæ ſunt incontinentiores tinctis 187.20
aquoſa cur delirium arguit in febri continua. 192.20
nubecula ib. 21
turbida latens acidum continet 193.26
cum ſedimine bolari, optat ſanguificari. ibid. 29
flava cum ſedimine rubro ib. 29
examinatio per pondus ib. 31
propria potata quare Peſtem cohibet ante acceſſum 241.c.2
Vrina etiam diaphana, atque in ſanis in matulis, etiam in frigore cruſtam calculoſam exhibet, non item calore fota 9.7
hinc in urina continetur cauſa calculi, & arenatarum ib. 10
Vrinæ ſpiritus confer de ſpiritibus.
Vrina tot ſpecies, quot ſimplicia in univerſo, non continet, nec ejus vapores ex deſtillatione aſcendentes adeo diverſi, ut materiam ac partem morbificam in recipiente manifeſtent 16.20
Vrinoſcopia Authoris 21.34
Vronomantia 39.21
veterum 188. ſeqq.
Vterus petrificatus à proprio fœtu 6.17
Duelech 27.22
habet ſenſum per acutum 80.75
nunquam ſuprà Diaphragma aſcendit 74.54
Vteri membrana inſtar ſtomachi 250.c.1
occulto odore mulier infirmatur 241.c.2
Vterini affectus unde 70.38
non raro generant Apoplexiam & Paralyſin. 73.51
Vulcanus ardens in natura unicus 23.6
Vulnera venenata ſanat ſuccinum 262.c.2
Vulnerum dolor ſuſcitatur ab aqua glareali. 39.20
dolores ſtabiles, quare æſtuant 87.116
Vulnerarius potus ex lixivio tiliæ 16.26
ejus Alkali abſumtum quamvis in ventriculo ſit, ſunt tamen diuretici abſterſivi, ac alkali cohibitivi 17.27
Worm eſt morbus equinæ ſpeciei proprius. 222.c.1

Z.

Zenexton. 260.c.1. & ſeqq.
Paracelſi cum duobus caracteriſmi falſum ibid.
quomodo agit ib.
Zona calidiore, ſal è Pelago exhalat. 28.31

FINIS.

a.
Path. St. Mo. (Teas)
Med. Miscell.
Plant

[illegible]